68 14 F 18

68-14·F·18

PETRI VICTORII VARIARVM LECTIONVM LIBRI XXV.



FLORENTIAE
Excudebat Laurentius Torrentinus
M D LIII.
Cum Summi Pontif. & Coſmi Medicis Florent. Ducis II. Priuilegio.

ALEXANDRO FARNESIO S. R. E.

CARDINALI VICECANCELLARIO

PETRVS VICTORIVS

S. P. D.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

SPERABAM *epiſtolæ argumentum, Alexander ampliſſime, qua tibi vigiliarum hoc mearum munus dicare ſtatueram, lætius futurum, ac quale maximè conueniret ſtatui illi rerum, quem tibi ſemper ipſe, atque omnes boni optarunt: capiebamque animo iam voluptatem non paruam, cum cogitabam me facultatem citò habiturum de tuis laudibus, ac pulcherrimis actionibus dicendi: cum enim vetus mos fuerit, regibus ac fortunatis hominibus labores ſuos mittere: dignitatéque alicuius perſona, quæ in laude uixerit: gratioſáque apud ſtudioſos ſit, gratiæ aliquid ac fauoris ſcriptis ſuis acquirere, te unum è multis elegi, ſtatim vt ingenij hæc mei monimenta diuulgare atque edere ſtatui, cuius nomine illa auctoritatéque tectiora prodirent, & in manus eruditorum gratiora venirent. Hæc igitur mecum ipſe meditabar: totuſque in cogitatione maximarum tuarum uirtutum, præclarorumque factorum uerſabar, cum ſubito ad exitum iam perducta opera impreſſorum, meque calamum ſumere volente, grauis nuncius venit, atque omnium quidem ille triſtiſſimus, res tuas è bonis malas factas eſſe, atque ex omnium ſecundiſſimis, ſi non omnino miſeras: neque enim hoc caſus vllus efficere poteſt: nec tantum roboris ac virium temeritas habet, qua tamen ſplendoris multum ac floris repentè amiſerint. neque hoc culpa vlla tua, ſed iniquitate fortunæ, quæ rebus tuis florentibus nunc vndique inuidens, maculæ aliquid illis aſpergere voluit. in quo tamen ipſa: ut eſt omnibus in rebus temeraria ac præceps, modum nullum tenuit, ſed ea parte, qua plurimum obeſſe potuit, non tacta: neque polluta dignitate tua, illas violauit, atque acerbiſſimam plagam animo tuo infixit. Eſt autem hoc tantum vulnus, vt, cum iam illud obſcurè ſignificem, vix audeam nomine appellare: quod tamen apertè narrandum, &, vt poſtulat virtus nobiliſſimi iuuenis, grauiter deflendum eſt. quanquam refugit animus à commemoratione huius rei, ac præ lacrimis vix ipſe locum hunc poſſum attingere. Horatius enim frater tuus, ætate reliquis minor, virtute nemini illorum ſecundus, in medio curſu laudum ſuarum: nam militiæ puer admodum ſe dedit, vi Martis ademptus tibi eſt, dum operam opulentiſſimo & clariſſimo regi, affini ſuo, nauaret: ac nullum periculum pro dignitate: officióque boni ducis recuſaret. Honeſta quidem mors hæc eſt, ac plena dignitatis: in tam tenera tamen ætate immatura, magnoperéq. dolenda: præſertim cum, quamuis multum decoris iam gloriæque illic adeptus eſſet, ampliora tamen adhuc reſtarent, quæ nullo negotio, ſi*

*diutius in vita manſiſſet, fuerat conſecuturus. vt plurimum dignitatis non fami-
liæ tantum veſtræ, honeſtiſſimæ, atque omni gradu honoris cumulatiſſimæ, ſed
& patriæ, & vniuerſæ Italiæ eſſet acquiſiturus. Qui autem diligenter attende-
rit, quibus ille initijs profectus ſit, & quæ præſidia ſecum attulerit rerum geren
darum: ſtudiumque optimi adoleſcentis in honore conſequendo: & induſtriam
in agendo, ſibi ante oculos poſuerit, intelliget me, in tam præclaro iudicio de illo
faciendo, non falli: nec plura deſiderio ipſum ornandi concedere quàm veritas, ac
fides patiatur: magnum enim eſt, vt taceam animi magnitudinem: corporis firmi
tatem, ſpeciemque ſingularem: tolerantiam laborum: contemptum omnium cor-
poris voluptatum, cupiditatemque tantum honoris: conſilium in illa ætate rariſ
ſimum. magnum, inquam, eſt, ſummo loco natum eſſe, ac pontificis maximi, ſa-
pientiſſimi viri, & præſtantiſſimo illo gradu dignitatis omnium iudicio digniſſimi
exiſtimati, nepotem eſſe: tres fratres habere gratia, atque laude florentes, &
in alto cunctos dignitatis loco conſtitutos, cum ipſe etiam proprijs opibus vale-
ret, ac vetere domus veſtræ principatu ornatus eſſet. quodque omnia hæc longo
interuallo eximia bona, commodáque vincit, cum maximo rege ſanguine coniun
ctum eſſe: ab eodemque vnicè, et vt generum denique decet, diligi et charum habe
ri. Hæc tamen omnia, quæ uiam ad maximam fortunam muniebant, vel neceſ-
ſariò potius in excelſo gradu honoris fortiſſimum iuuenem collocatura erant,
repente fracta diſſipataque ſunt, ac firmam ſpem de ipſo in animis hominum cō
ceptam præciderunt: proque illa ægritudinem mæſtitiamque ingentem illuc in-
ſeruerunt. Nam te fratrem ipſius, antiſtes optime, quantus dolor ſubitò inuaſe
rit, tanto fortunæ vulnere accepto, qui tuos omnes maximè charos habes: huius
autem in primis virtute ac fortibus factis delectabare, quamuis abſens, & ma
gno ſpatio terrarum remotus, video, ac prope oculis cerno. confido tamen te, cum
amori, & naturæ noſtræ imbecillitati: cui reſiſti à fortibus etiam viris non po-
teſt, aliquantulum ſatisfeceris, te collegiſſe, ac condicionem humanam reſpice-
re cœpiſſe: armaque illa expediſſe, quæ tibi magno rerum vſu, ſcientiaque ar-
tium optimarum comparaſti: eſt enim ſapientis officium, ante oculos ſemper po-
ſitos humanos caſus habere: & illo potiſſimum tempore, quo res noſtræ valde ſe
cundæ florenteſque ſunt, eximiam illam fortunam ſuſpectam habere, ac ſem-
per aliquid mali expectare. Huius animi fuiſſe fertur Philippus ille Mace-
do, Alexandri pater, prudentiſſimus rex: quique, cum multa impetu belli at-
que armis viciſſet, non pauciora conſilio ſapientiaque confecit: cum enim exiguo
temporis interuallo tres res, maximè optatæ, nunciatæ illi forent, gnarus rerum
humanarum: animaduerſaque ſæpe fortunæ inſtabilitate, quæ conſueuit ſum-
mis felicitatibus inuidere, ſublatis manibus in cœlum, deam hanc ipſam ora
uit, vt mediocri aliquo detrimento res illas proſperas compenſaret. Cum au-
tem hoc munus ſapientis viri eſſe videatur, non confidere magnopere rebus hu
manis: cogitaréque ſe mortalem natum, & varijs multiplicibúſque caſibus expo
ſitum, in primis proprium eſt eius, qui Chriſtiana pietate non ſolum inſtru-
ctus ſit, ſed ſummum etiam locum in ea teneat, & ſacerdotio ſit ampliſſimo
ornatus:*

ornatus: vt ceteris omnibus, quemadmodum reliquarum virtutum, atque honeſtorum factorum, ſic fortitudinis ac tolerantiæ caſuum humanorum ſpecimen atque exemplar eſſe debeat. Hac ego re fretus, cum magnitudinem animi tui conſtantiamque duris alijs temporibus perſpectam habeam, quod tempus hoc poſtulare videbatur, & perſona eius, quem tu me tecum eſſe voluiſti, conſolari te, ac tantum dolorem leuare non conabor. Nam potuißem fortaſſe, ſi neceſſarium id eſſe duxiſſem, officio hoc iubente: ſummóque amore me impellente, ex intimo artificio, monimentiſque ſapientum, non vulgare quoddam genus conſolationis depromere. Verum id, cum alijs, in luctu mœroréque poſitis, fructus aliquos ferre potuiſſet, inferius multo virtute ſapientiaque tua fuiſſet. volo igitur omnia in te, fortitudineque tua poſita eße: nemo enim melius quàm tu tibi ipſi ingentis huius mali medicinam facere poteſt: nec quicquam eſt, quod tantam uim habeat ad animum tuum ſanandum, quantam diuina ipſius animi tui uis in conſilium adhibita: dignaque à te, ut eſt, cui pareas, habita. Nec tamen, cum potißimum nunc ad te ſcribere contigiſſet, vulnus hoc non refricare potui. Munuſculum autem hoc, tibi multò antea deſtinatum, ſepone: ac temporibus ijs, quibus & oblectare animum voles, & è grauiorib. curis cogitationibuſque reficere, reſerua. varietas nanque ipſius tadij aliquid aliquando ex animo tuo abſterget: & è multis, quæ hic notata ſunt, non nulla fortaße non indigna cognitione à te iudicabuntur: neque enim tam ſtultus ſum, vt putem lectionem harum rerum aptam nunc eße ad dolorem iſtum minuendum: neque eò ad te miſi, ſed caſus hoc fecit, & iniqua quadam fortuna, quæ diu me preſſit, vt hoc, quod alijs temporibus non inſulſum (vt arbitror) viſum fuißet, nunc ineptum fortaſſe & importunum nonnullis eße uideatur. Sed hoc (vt ſpero) verè à te exiſtimabitur, ac ſumma æquitate animi tui perpendetur. me certè diligenter cogitaſſe, an hoc tempore id fieri oporteret, multi ſunt teſtes: nihil enim minus uellem quàm auribus tuis in tanto mœrore obſtrepere, ac nullius iudicij homo à ceteris exiſtimari. Sed ijs iam omißis, quod confido omnino te facturum, moderare dolori tuo, atque vtere domeſticis exemplis fortitudinis. Recordor enim te mihi aliquando narraße, quanta animi magnitudine, quanta conſtantia, auus tuus, ætate confectus, acerbißimum dolorem tulerit, cuius ad eam diem in ſumma poteſtate venti fuerant maximè ſecundi. Ipſum igitur in aduerſis rebus: grauique hoc incommodo magno animo tolerando, imitare, quem in reliqua vita reddere, atque exprimere ſedulò conaris. Nam regem iſtum potentißimum: eundemque humanißimum, pro cuius imperio dignitateque Horatius ſanguinem profudit, nullum arbitror officij genus praterijße: omnibuſque viribus atque opibus te à luctu mœroreque reuocare conatum eße. Quo magis, quod ratio ipſa ſuadet, ac communis neceßitas cogit, tanta auctoritate adiuncta, mature te facere oportet: nec afflictum longius, & ſtratum iacere. Quod enim magni ponderis à ſapientibus non nullis exiſtimatum eſt eße ad res aduerſas leniendas, à malis ad bona animum traducere, copioſè tibi facere licet. Vtere igitur hoc quoque firmo ſolacio hu

ius ægritudinis: conuerteque oculos ad ea, quæ in te poſita ſunt, multa & præſtantia, & animi & fortunæ bona. præcipue autem eximias animi tui dotes intuere: conſeruaque te, ſpretis ac conculcatis caſibus humanis, illi ſpei, quam maximam de virtutibus ac moribus tuis meritò cuncti mortales animo conceperunt. Uale. Florentiæ VII. K. *Sept.* M D L I I I.

EORVM QVAE SINGVLIS libris per capita tractantur, Index.

LIBRI PRIMI.

DIuerſum Dionyſii cauillũ, ab eo quod rettulit Cicero, in defendendo ſuo quodam ſacrilegio. cap. i.

Locus è commentarijs. C. Cæſaris correctus: partim ope antiquorum librorum: partim opinione. cap. ii.

Illuſtris Homeri ſententia, qua ſcelus importunitatemque eorum exagitauit, qui ciuili bello delectantur, expreſſa in oratione Ciceronis. cap. iij

Purgatus locus in oratione pro Archia poëta. cap. iiij.

Magnitudo malorum uocẽ etiam eripit graues iniurias paſsis: nec ſinit eos liberè queri, ubi etiam uidentur id ſine periculo facere poſſe. cap. v.

Deleta macula ex oratione Ciceronis: ſimulque correctus locus in epiſtola ad Q. fratrem, qui immutatione eiuſdem Latinæ literæ deprauatus erat. cap. vi.

Modus loquendi familiaris Latinis, cõmunis ipſis cũ Græcis ſcriptoribus. cap. vij.

Dira, plenaque odij ratio, qua quidam animũ ſuũ in ulciſcendis inimicis, ſatiarunt. cap. viij.

Græcus uerſus inuectus, quem accuſator Deiotari regis obiecit ipſi, pronunciatus ab eo fuiſſe, in aduerſis, ut putabat, C. Cæſaris rebus. cap. ix.

Qui ſint accipiendi Pelaſgi apud Ciceronem in II. de Finibus. cap. x.

Quid ualeat ex Hymnide apud Ciceronem in II. libro de Finibus. cap. xi.

Eadem ſentẽtia inuenta apud duos ſummos oratores, Ciceronem ac Demoſthenẽ: quorum alter ipſa premere reũ uoluit: alter delatores criminari, quibus nihil perditius eſſe affirmabat. cap. xij.

Notata ranarũ natura multis modis à Græcis, quæ potu aquæ delectaretur: quam ipſi maxime oderant. cap. xiij.

Vocabulis à Cicerone ad alias res translatis, declaratur reſpõdere Græca nomina. cap. xiiij.

Cõfirmantur exẽplis rationes duæ Platonis: quibus docuit quãtopere obeſſent teneris mẽtibus puerorũ fabulæ poëtarũ. ca. xv

Locus Ciceronis è V. libro Tuſculanarũ aliter ac nunc in excuſis, in uetuſto libro legi indicatus. cap. xvi.

Elegans modus loquendi, quo uſus eſt Cicero, expreſſus eſſe è Græco ſermone declaratur. cap. xvij.

Defenſa uetus lectio in V. libro Tuſculanarum: ratioque eius ſermonis, qui ibi perfectus uidetur, explicata. cap. xviij.

Vt Cicero influere aliquando μετεωρίζειν uſurpauit, ita Plato indicatus uſus uerbo ὑποῤῥεῖν, quod illi reſpondet. cap. xix.

Perſonare aures alicuius uocibus quibuſdã idem ualere uideri, quod ἀπαυλονίζειν. cap. xx.

Nõ omniũ cuſtodum firmã eſſe fidem, egeréque ſæpe illos alio cuſtode dictũ prius à Platone in III. libro de repub. cap. xxi.

Theriacam uideri apud M. Varronem amaræ potionis genus fuiſſe. cap. xxij.

Diligenter ponderatus locus C. Cæſaris, in excuſis libris manifeſtò corruptus: antiquaque lectio indicata. cap. xxiij.

Ornatus eorum, qui ſe ad iter longinquum accingerent, è pluribus Plautinis locis erutus. cap. xxiiij.

LIBRI II.

RAtio execrandi aliquẽ atrocior quam uerbis appareat: communis nobis cum antiquis. cap. i.

Vetus mos explicatus, adimendi claues uxori in diuortio. cap. ii.

Humanus mos ueterũ indicatus in ſæuo facinore, ut cũ filios exponerent parte aliqua ſuorum bonorum ipſos donarent. cap. iij

Deleta macula è V. libro Ciceronis de finibus, quæ uiri nomini adhæſerat. cap. iiij.

Oculis ſpectantium dolorem inurere formã egregiam corporis: formoſæque uirgines ea de cauſa dictæ à fortunatiſsimo rege, eſſe oculorum ægritudines. cap. v.

Diligentia, quam tradidit apud Terentium Chærea, ponere Atticas mulieres ut filias graciles redderent, teſtimonio Græci ſcriptoris confirmata. cap. vi.

Inſtitutum Græcorum in funeribus, imponendi coronam mortuis, explanatum: ſimulque mos Tarentinorum expoſitus,

qui in loco ſepulturæ, religione oblata, fugerant conſuetudinem reliquorum. cap. vij.
Diligentem commemorationem beneficio-ru[illegible] eſſe penè exprobationem, dictum e[illegible]m à Demoſthene. cap. viij.
Locu[illegible]mendatus in Liciniana, ubi Cicero ul[illegible]m ſuam tuetur contra uoces maleuo lor[illegible]m, eum ut nimis deditum ſtudijs li tera[illegible]um, inſectantium. cap. ix.
γέλωιο[illegible]x, proprie uſurpatum, ſatis apertum uocabulum eſſe: idem autem ad alias res tranſlatum, aliquando obſcurum. cap. x.
Reprehenſum à Cicerone in oratione aduer ſari uerbum accuſatorie, quo ipſe etiã, ut ualde apto ad eam rem oſtendendam utitur. cap. xi.
Quod Cicero dixit philoſophiam quaſi ſæpimẽto quodam, uallari dialectica arte, expreſſum eſſe è Græco. cap. xij.
Res, quæ uidentur honeſtè negari uix poſſe, [illegible]: in odium incidas, aſtute non conceduntur, exemplo magnorum uirorum. cap. xiij.
Verbis proprijs conuiuij uocatas diſputatio-nes eruditas & à Cicerone in Topicis, et ſexcentis locis à Platone. cap. xiiij.
Videri Ciceronem peccaſſe in uetere hiſtoria narranda. cap. xv.
Iure quidam accuſati, qui res quamuis utiles, non idoneis temporibus; neque id poſtulantibus, tractant. cap. xvi.
Quod Cicero affirmat Iſocratem feciſſe iudicio, citans illum teſtem ſcriptorem eum uideri dicere ſe facere propter ſenectutem. cap. xvij.
Confirmata uetus lectio in epiſtola Ciceronis ad Trebatium ſimilitudine Græci ſermonis. cap. xviij.
Virgilij locus, qui uidetur expreſſus ex Electra Euripidis, propter ſimilitudinẽ ſententiarum. cap. xix.
Iocus Dionyſij tyranni in re nefaria mollienda: ductus ab habitu, quo veteres ſtatuas deorum fingebant: aliæque facetæ voces inde conflatæ. cap. xx.
Chlamys non militarium hominum tantum: eorumque, qui peregrinationi ſe darent, ueſtimentum, ſed uenatorũ quoque: quo modo Virgilius cepit. cap. xxi.
Sentẽtia poſita à Cicerone in epiſtola ad Q. fratrem, declaratur è media philoſophia eruta: contráque eam quamuis ueram certamque, oſtenditur ſubtiliter diſſeruiſſe Plutarchus. cap. xxij.
Faceta uox Stratonici citharïſtæ recitata, in qua luſit in ancipiti ſermone, σὺν τοῖς θεοῖς: ſimulque eorum uis explicata. cap. xxiij.
Diſputatio de ueritate lectionis duorum Ciceronis locorum è libello de Senectute, contra Græcam Theodori tralationem. cap. xxiiij.

LIBRI III.

Locus in primo C. Cæſaris cõmentario de bello ciuili correctus. cap. i.
Prauum ſtudium quorundam recentiorum declaratum, qui libertatem datam antiquis à conſuetudine uariandorum generum uerborum corrigere conati ſunt. cap. ij.
Lapſus Ciceronis per imprudentiam in appellando auctore Homericæ ſententiæ. cap. iij.
Nox nata Erebo, auctore M. Varrone: cum Heſiodus ſororem Erebi ipſam faciat. cap. iiij.
Locus Virgilij illuſtratus: declaratumque eadem ratione, qua ille uſus eſt in augenda re, uſum antea fuiſſe Platonem. cap. V.
Confirmata uetus lectio in epiſtola Ciceronis ad M. Brutum: ſententiaque ipſius explicata. cap. vi.
Corruptos eſſe ſæpe Græcos titulos Latinarum fabularum apud noſtros grammaticos: duoſque ex illis emẽdatos. cap. vij.
Locus Ciceronis conuerſus ex epiſtola Platonis, nõ ualde planus apud Latinum ſcriptorem declaratus. cap. viij.
Hiſtoria tradita ab Horatio de iucundo genere inſaniæ, quod Argiuum notum hominem inuaſit, recitata etiam ab Ariſtotele in libro de admirandis. cap. ix.
Enatare uſurpatum à Cicerone μεταφορικῶς: ut Græci nobiles ſcriptores, capiunt aliquando ἐκνεῦσαι. cap. x.
Conſuetudinem ueterum ſcriptorum fuiſſe

ut uerborum

ut uerborum tranſlatorum notionem ilico declararent. cap. xi.

Mos Athenienſium indicatus in funeribus, apud quos nubiles etiã uirgines uſque ad rogũ mortuum proſequebãtur. cap. xij.

Horatij locus è Satyra quarta ſecundi libri reſtitutus: idẽque declaratus. cap. xiij.

Erudite Virgilium finxiſſe miſſas à Venere colũbas, quæ iter Aeneæ dirigerent: acceptumque id à Græcis poëtis. cap. xiiij.

Quid ualeat, in robore accumbere, apud Ciceronem pro L. Murena, de aſpera Lacedæmoniorum uita prolatũ. cap. xv.

Eadem imagine, ſumpta ab apum natura, duos optimos ſcriptores illuſtraſſe, quod ſignificare uolebant. cap. xvi.

Theophraſti locus emendatus, ubi propinquæ nobis telluris meminit, quæ ſuberis quaſi patria eſt. cap. xvij.

Quod à ſummo doctore ualere πρότιςειν dictum eſt, idem etiam ſignificare priorem apud Latinos, teſtimonio Terentij comprobari. cap. xviij.

Elegans modus refellendi aduerſarios à definitione perſpicue falſa, rei, quam obijciunt: quo modo ſi caperetur id uerbum, omne certamen tolleretur. cap. xix.

Cæcum dictum uidere à Cicerone in literis: animi tamen luminibus, non corporis ut apparet. Eodem autem pacto optimum tragicorum in optima fabula locutum, oſtenditur. cap. xx.

Quod vulgo dicimus, fumum natura ſua formoſiorem ſectari, à ueteribus etiam Græcis in ſermone celebratũ. cap. xxi.

Quid ualeat apud Catullũ, labefactare munere, declaratum. cap. xxii.

De origine Mithridatis Pergameni: qui C. Cæſari ualde acceptus fuit: rexque Boſphori ab eo eſt conſtitutus. cap. xxiij.

In familiari ſermone & Græcos & Latinos & noſtros, idem eodem penè modo, ſcite atque eleganter oẽs dicere. cap. xxiiij.

LIBRI IIII.

MArci Craſſi grauem locum, citatũ à Cicerone Quintilianoque, nõ eodẽ modo legi apud utrunque. cap. i.

Quid ſit Græcis νηστείας ὄζειν: uiderique apud Cecilium idem ſignificare, ieiuna anima. cap. ij.

Quæſtio propoſita à Seruio grammatico, aliter quàm ipſe auctor eius faciat, ſoluta. cap. iij.

Sententiæ duæ Ciceronis è libro ipſius de Republica, quæ leguntur apud Nonium, patefactis perſonis, de quibus agitur, illuſtratæ. cap. iiij.

Correctio Ariſtotelei loci è III. libro de Republica, ratione allata eius mutationis, nunc confirmatur: orbiumque illorum, qui κόλουροι uocantur, nomen explicatur. cap. v.

Emendatus Horatij locus in epiſtola ad Valam. cap. vi.

Graui dolore quidam commoti, cum cœtus hominum fugiant, ut animo tamen ſatiſfaciant, cœlo atque terræ mala ſua narrant, quos imitari ſe nolle dicit adoleſcẽs Plautinus. cap. vij.

Non perperam: nec ſine ratione, legi in quibuſdã antiquis libris, grauidinoſi et grauido: cum tamen litera una immutata nunc & grauedinoſi & grauedo ſcribatur. cap. viij.

Vox Platonis grauis, cuius auctoritate uſus eſt Cicero in libello de ſenectute, uerſa prius à Plauto in Latinum: additaque eadem declaratione, explicata oſtenditur. cap. ix.

Declaratum idem ſentire de eadem re, nobilem Græcum rhetorem ac ſummum Romanum oratorem: ambo enim accuſant ſtultos quoſdam Thucydidis imitatores. cap. x.

Græcum uerſum, quo corripuit Tiberius Cæſar Agrippinam nurum, uideri eum eſſe quem poſuit Ariſtoteles in III. libro πολιτικῶν: illo autem acer amor regnandi caſtigatur. cap. xi.

Virgilij uerſus in Ciri declarati: uetuſque hiſtoria de Alcathoo, qui condidit Megara, renouata. cap. xij.

Diſputatio de ſententia quadam Ciceronis, ſumpta ex ipſius libris de Republica: quo ille Platonis locum elegantem adumbrauit. cap. xiij.

Θώρηκα illud κακολόγον, adductum à Chre-

mete Terentiano, de diſsidijs amantium, quod maiorem amorem gignant, explicatum, ratione illius reddita à docto uiro. cap. xiiij.

Firmo progreſsu, & Maximo progreſsu, modos eſſe loquendi proprios militiæ: quare emendantur duo loci duorum optimorum ſcriptorum, qui in prioribus harum uocum deprauati erant. cap. xv.

Parentes dictos etiã à Salluſtio ἐπιτηδείους, infrequẽti uoce apud Latinos auctores. cap. xvi.

Quem, magnopere charum Veneri, ut ulciſceretur dolorem ab ea acceptum, interfecerit ſagittis ſuis Diana, quod minatur ſe facturam apud Euripidẽ. cap. xvij.

Tormenti genus nefarium, quo narratur apud Virgilium uſus ſæuiſsimus tyrãnus proprium fuiſſe barbararum gentium, cap. xviij.

Non uideri cœnauiſſe Lacedæmone in Philitijs Dionyſium tyrannum, ut literis mãdauit Cicero, ſed domi ſuæ ius illud atrũ guſtaſſe. cap. xix.

Vnde traxerit cognomen Ephorus auditor Iſocratis, qui δίφορος appellatus eſt. cap. xx.

Fanum Herculis μήλωνος Athenis fuiſſe: eiuſque cognomenti ratio explicata. cap. xxi.

Pictores inferioris ætatis aliter facere Herculem leonem interfeciſſe, quàm ueteres artifices pingere ſoliti ſint: qua licentia etiam utantur in Cleopatra formanda, ſibi mortem afferente. cap. xxij.

Sublatum mendum ex epiſtola Ciceronis ad Q. fratrem: quod, præter quàm quod ſententiam corrumpebat, ſplendidiſsimum etiam lumen orationis extinguebat. cap. xxiij.

Locus M. Varronis Seſquiulyſſe apud Nonium, diuiſis eius partibus quaſi diſcerptus, rurſus componitur. cap. xxiiij.

LIBRI V.

QVid ualeat apud Demoſthenẽ δεῖξαι δύναμιν: Latinoſque ac noſtros, eandẽ rem eodem modo dicere. cap. i.

Verba quædam Salluſtij, citata à Nonio, uideri de Cn. Magno prolata fuiſſe: alterumque itidem exemplum eiuſdem ſcriptoris apud eundem grammaticũ inuentum, in quo eundem imperatorem docetur æmulatorem fuiſſe Alexandri, & ipſius Magni. cap. ij.

Mos antiquus eorum, qui nouas ſedes quærebant, indicatus. locuſque Virgilij illuſtratus, qui docet hoc etiam Helenum Troianum ſeruaſſe, cum oppidum in Sicilia condidit. cap. iij.

Quæ repugnant inter ſe uoces miſerorum hominum apud poëtas, docentur idem ſpectare: atque ab eodem animo proficiſci. cap. iiij.

Studium agri colendi, quod tranquillos animos eorum, qui inde aluntur, uidetur reddere, non carere ſuis quibuſdam ſollicitudinibus. cap. v.

Confirmata uetus lectio apud Ciceronem in libello de Senectute teſtimonijs & Latinorũ et Græcorũ auctorũ. cap. vi.

Diſputatio de loco quodã Ciceronis in III. de Oratore, qui mendoſus, abundante uerbo, uidetur. cap. vij.

Terentij locus ex Andria ponderatus: quæſitumque an expreſſerit illic poëta uerba Menandri, quæ leguntur apud Athenæum. cap. viij.

Gorgiæ ſtatua, quæ Delphis conſecrata erat, aurea ne fuerit an inaurata: ſimulque ſtatuerit ne ipſam Græcia, capta eruditione ipſius, an ipſemet ſibi erexerit. cap. ix.

Quæ forent cœnæ, uocatæ à Græcis ὑποδείπνια καὶ δεῖπνα: illuſtratuſque locus Ciceronis, quo inſtituta illius temporis exponit. cap. x.

Vt diſcedere alicunde ſuperiorem aut inferiorem Cicero dixit, ita Græcos auctores ἐπαλλάξαι καλῶς aut κακῶς eodem ſenſu dicere. cap. xi.

Hiſtoria infrequentior, quam tetigit Cicero pro L. Flacco, expoſita: correctuſque locus Polybij, ubi peccatum erat in prouerbio, quod ualet ad confirmandum iudicium Eraſmi, in emendando loco ex eadem oratione. cap. xij.

Variatum fuiſſe magnopere Latinum uocabulum: ueſtigiaque, quæ reſtant ueteris rationis non eſſe delenda. cap. xiij.

Virgilium

Virgilium, ubi fecit Didonem antequam ſi-
bi manus afferret, flere caſum illũ ſuum
acerbum: nomineque appellare munera
amatoris, uideri imitatum eſſe Sophoclẽ,
qui in Trachinijs & ipſe Deianiræ ſimi-
le tẽpus miſerabiliter expoſuit. cap. xiiij.
Hiſtoria tradita à Plinio, collata cum eo,
quod memoriæ prodiderunt de eadem re
Græci ſcriptores: duoque in quibus diſ-
ſentiunt, indicata. cap. xv.
Verba, quibus in paradoxo explicando Cice
ro definijt libertatem, oſtendũtur expreſ-
ſa eſſe è Zenonis definitione, qui primus
illam rem illo modo euoluit. cap. xvi.
Vetus lectio Catulliani loci confirmata, ex-
plicata tota illius rei, de qua agitur, ratio
ne. cap. xvij.
Edolare de opere ingenij dictum, non ma-
nuum, quo uſus eſt Cicero in epiſtola qua
dam, declaratur acceptũ eſſe ab Ennio:
qui primus eleganter hoc uerbũ ad aliud
tranſtulit. cap. xviij.
Reſpondere Latinæ uoci, non putaui: qua nõ
nulli ſe purgant, qui propter imprudẽn-
tiam peccarint, quod Græci dicunt, οὐκ
ἂν ὤφελον. cap. xix.
Quam blandè ſalutet apud Menãdrum, qui
diu aſpectu eius caruerat, quidam agel-
lum ſuum: honeſtaque illius appellatio-
nis ratio diligenter reddita. cap. xx.
Duo loci M. Varronis è V. libro de lingua
Latina emendati auxilio optimi exem-
plaris. cap. xxi.
Quid ualeat apud Terentium, in ore ſerui
poſitum, defugere auctoritatẽ. cap. xxij.
Sententia utilis magnopere ad uitam à duo-
bus poëtis celebrata: qui ut diuerſa lin-
gua ſcripſerunt, ita etiam aliam ſcenam
coluerunt. cap. xxiij.
Deleta macula è uerſu illo Ciceronis, qui ut
arrogantiæ plenus, ualde reprehẽſus eſt
ab inimicis: abalienauitque ab ipſo ani-
mum ſummi imperatoris. cap. xxiiij.

LIBRI VI.

QVomodo accipi debeat Salluſtij ſentẽ
tia: quæ uidetur res honeſtas ac laude
dignas uituperare. cap. i.
Conatus Lucilij locum emendandi, citatum
à Nonio. cap. ij.
Locus Ciceronis è primo libro de Diuina-
tione, qui manifeſto uitio laborat: ſiue pec
catũ id librariorum: ſiue auctoris fuerit,
diligenter examinatus. cap. iij.
Argumenti, quo ſe purgat Creon Oedipo
apud Sophoclem: diluereque conatur cri
men affectati regni, uitium patefactum.
Diſtinctioque illa inter regem eſſe, et ut
regem ſe gerere, confirmata auctorita-
te optimi uiri ac maximi imperatoris.
cap. iiij.
Diſſenſio indicata inter Ariſtotelem, Cice
ronemque de iudicio Ariopagi. cap. v.
Locus ex epiſtola quadam ad Q. fratrem,
qui uidetur mendoſus, præcipue Græcõ
uerbo deprauato, diligenter ponderatus
cap. vi.
Locus alius eiuſdem epiſtolæ, in quo perſpi-
cuum mẽdum erat, opinione correctus.
Similequeilli erratum in VI. libro M.
Varronis eodẽ pacto ſublatũ: cap. vij.
Quiddam, quod prouerbij uim habet in pa-
trio ſermone, declaratum apud Græcos
etiam dici ſolitum: necnon à magno La
tino auctore uſurpatum. cap. viij.
Locus Platonis, quem expreſſit Cicero, indi-
catus: illo autem exponitur ſomnium So
cratis, nunciũ ipſius interitus. cap. ix.
Indicatur locus pro Rabirio Poſthumo ex-
preſſus è Sophocle: quo fertur omnem ſui
poteſtatem amittere, qui poteſtati regiæ
ſe committunt. cap. x.
Quæ uocata ſit à philoſophis εὔλογος ἐξαγω-
γὴ: intellexiſſeque migrationem hanc
ipſam è uita ratione tractatam Ciceronẽ,
cum de exitu Catonis præclaro in prima
Tuſculana diſputauit. cap. xi.
Quod irriſit Catullus in Egnatio, ob candi-
dulos dentes inſaniente, docetur etiam à
poëta comico in mulieribus reprehenſum,
quæ et ipſæ plerunque tam tenue bonum
non ſine faſtidio cæterorum oſtentant.
cap. xij.
Idẽ quod apud Latinos ludus ac iocus ualet,
poſſe in Græco ſermone ὕθλοι καὶ φλυα-
ρίαι. cap. xiij.
Delectatum fuiſſe magnopere Ciceronẽ lo-
cutionibus Terentianis: uiderique modos
quoſdam loquendi inde ſumptos, in ora-

tionibus etiam intexiſſe. cap. xiiij.
Sententia Demoſthenis cum M. Varronis ſententia collata: emendatusque Salluſtij locus in oratione C. Marij, qui correctorũ audacia deprauatus fuerat: idemque facere cum ſententia illa Demoſthenis, indicatus. cap. xv.
Defenſa peruulgata lectio in II. libro de Finibus: quæ ſine cauſa tentata à quibuſdam eſt. cap. xvi.
Quæſtio de quodam loco Ennij, uerſo ex Euripidis Medea. cap. xvij.
Quo tempore acta ſit cauſa pro L. Muræna: & quæ uideatur ſua propriaque ipſius ſedes. cap. xviij.
Vetus ſcriptura indicata uerſus Horatiani: quæ ſi uera eſt, ſuperiorum morem eo loco ſecutus poëta intelligitur. cap. xix.
Indicati qui fuerint athletæ, qui tanto deſiderio coronæ flagrarint, ut nuncium remiſerint omnibus corporis uoluptatibus, ut honore illo potirentur. cap. xx.
Emendatus locus Ciceronis in III. de Oratore, qui ualde corruptus in omnibus libris eſt: totaque ipſius uis diligenter explicata. cap. xxi.
Mos antiquorũ Græcorum declaratus, qui conſuerant comam alere alicui Deo: inſtitutum proprium Ambraciotarum expoſitum, conſecrantium primũ capillum Apollini. cap. xxij.
Cur Cicero in oratione quadam de Phormione, ut de nigro homine loquatur: paraſitosque omnes atros uideri fingi ſolitos, ſi attendantur Alexidis uerba, qui hoc ſcripſit. cap. xxiij.
Antiquus mos Siculorum explicatus in re diuina Nymphis facienda, quem tetigit eruditus poëta in Bucolicis: improbiſſimumque facinus Damoclis aſſentatoris commemoratum. cap. xxiiij.

LIBRI VII.

Locus M. Varronis de lingua Latina ualde in excuſis libris deprauatus, & diligentia et ope antiquiſſimi libri magna ex parte correctus. cap. i.
Locus Plauti è Ciſtellaria mancus; inuẽtis, quæ deſiderabantur apud M. Varronẽ, reſtitutus. cap. ij.
Quintiliani locus declaratus, ubi tropi μεταλήψεως uocati, Græcum exemplum ponit. cap. iij.
Loci duo duorum, ſummi utriuſque in ſua lingua, oratorum, inter ſe propter ſimilitudinem collati. cap. iiij.
Deleta macula ex oratione Ciceronis, qua Catilinam emiſit: declaratumque idem ualere apud illum dare mentem & inijcere mẽtem, quod apud Græcos ἐμβαλεῖν, ſiue ἐμποιεῖν νοῦν. cap. v.
Virgilius indicatus accepiſſe totum illum locum, quo de furore equarum in III. libro Georgicorum agit, ab Ariſtotele; diligensque de ſententijs illis diſputatio. cap. vi.
Oſtenditur Græcum etiam ſcriptorem ſimili eodem uſum, quo Cicero in declaranda calliditate eorum, qui alienis ſententijs pro ſuis utuntur: ſtudiumque ſuum prauum occulere uolunt. cap. vij.
Exemplis clariſſimorum uirorum comprobatur oportere fugere uoluptates: abigereque à ſe illas ſummo ſtudio, qui aliquid magna laude gloriaque dignum gerere uolunt. cap. viij.
Non facta, ſed uoluntatem in iudicando ſpectari oportere, auctoritate magnorum uirorum conſtituitur: oſtenditurque Ciceronem à Græcis ſcriptoribus, nonnihil diſſentire in admirabili hiſtoria tradenda. cap. ix.
Docetur idẽ; quod Iſocrates dem orationis dixit, tribuere etiam ipſi ſolitos ſophiſtas: poſſe ſcilicet ipſam res admirabiles ac pene contrarias. cap. x.
Quàm apte traducãtur uerba ab officijs nautarum ad munera Remp. regentium eleganterque in primis id feciſſe Aeſchylum, declaratum, initio tragœdiæ cuiuſdam, quæ adhuc in manibus eſt. cum duobus uerbis inde translatis eodem loco uſus ſit. cap. xi.
Quod in Eunucho dictum eſt à coquo, qui ægre è culina fuerat abſtractus, oſtenditur in Græca etiam quadam fabula prolatum: diſputatur etiã de ueritate lectionis alterius eiuſdẽ comœdiæ loci. cap. xij.
[Lo]cus Ciceronis è primo libro de Officijs emendatus.

emendatus. cap. xiij.

Sententiæ nonnullæ Salluſtij oſtenduntur è Græco ſermone expreſſæ. cap. xiiij.

Sententias duas, quæ à pluribus poëtis tractatæ ſunt, ponderatas fuiſſe oſtenditur à bono harum rerũ exiſtimatore. cap. xv.

Coenam ſine ſanguine uocatam eſſe à Græco poëta, quam Plautus terreſtrem appellauit: ambo autem tenuem pauperémque menſam intellexerunt. cap. xvi.

Qui uocarentur balneatij fures, declaratũ: ſimulque illos legibus ſeuerius puniri ſolitos, ut ceteros, qui è publicis locis aliquid ſurriperent, indicatũ. cap. xvij.

Quod Cicero dixit librorum ab Ariſtotele ſcriptorum fuiſſe limatius genus illud, quod reliquit in cõmẽtarijs, diſcrepat magnopere à iudicio Alexandri. cap. xviij.

Quomodo accipi debeat ſententia quædam Ciceronis, ne uideatur ignoraſſe, quod ſit poëtæ officium, fabulam aliquam argumentumque ſcribentis. cap. xix.

Omnibus in rebus ægre ferre mortales immutari de ſua uirtute iudicia reliquorũ: ſtudereque illos partam exiſtimationem tueri. cap. xx.

Vti ſæpe oratores, cum de natura multitudinis loquuntur, quæ facile cõcitatur, ſimilitudine maris ac procellarũ. cap. xxi.

Inſtitutum Athenienſium indicatum, apud quos inquilini ſine auctore in iudicio nõ audiebantur: ſimulque comprobata ſuæ editionis lectio in III. libro politicorũ. cap. xxij.

Explicata ſententia M. Varronis apud Nonium reperta, de uini quodam genere abo tum gignentis. cap. xxiij.

Locus Virgilij è X. Aeneidos collatus cum eo, quod Græci poëtæ, Homerus Euripideſque, de eadẽ re dixerunt. cap. xxiiij.

LIBRI VIII.

SVblationem ſuperciliorũ notã exiſtimatã eſſe & irati animi, & mœrentis à diuerſis poëtis. cap. i.

Vocabulum, quo uocamus loca ubi conduntur corpora mortuorũ & Græcũ eſſe, & in conſuetudine ueterũ fuiſſe, quãuis aliam rem tunc ſignificarit. cap. ij.

Aliter capere T. Liuium hoc uocabulum concubium, quàm M. Varro: ueteréſque ſcriptores faciant, demonſtratum. cap. iij.

Terẽtij locus in Adelphis examinatus, quo ſerui ebrietas accuſatur: ſimiliſque illi ſententia à Demoſthene prolata oſtenditur. cap. iiij.

Cum ſubtiliter Cicero uocem Apollinis interpretatus ſit, ac contraria quàm ceteri ratione, declaratur eodem ſenſu illam cepiſſe Xenophontem. cap. v.

Quod Latini, optimi auctores, fricare frontem dixerunt, Græcos φῶλαι μέτωποι appellaſſe: idemque gentem utranque nota hac indicari exiſtimaſſe. cap. vi.

Militiam requirere dura corpora: tolerandiſque laboribus, atque omnibus iniurijs cœli, exercitata. cap. vij.

Videri Sophoclem in Trachinijs Herculi tribuere haſtam quoque, non arcum modo ac clauam, ut ceteri poëtæ faciunt. cap. viij.

Inſtitutum ueterum declaratum, qui pueros in dorſum arietum imponebant: ut illic ſine periculo rudimẽta equeſtris artis perdiſcerent. cap. ix.

Valere in Græco ſermone, περιβόητον εἶν, qui peruenit in ora uulgi qualibet de cauſa: ſiue ob honeſta facta: ſiue ob turpia. Viderique Veronenſem poëtam id intellexiſſe, cum minatur riuali. cap. x.

Idem ualere fingere uultũ, quod πλάττεσθαι φόπον, teſtimonijs optimorum auctorum confirmatur. cap. xi.

Qui uocati ſint comici ſtulti ſenes à Cæcilio: locique duo emendati Ciceronis; alter, in Catone maiore: alter, in Lælio. cap. xij.

Quæ uis ſit huius uerbi Circulari: quo uſus eſt C. Cæſar in Commentarijs, declaratum: quæ κύκλους etiam Græcos appellare ſolitos hominum quaſdam coagmẽtationes. cap. xiij.

Valere καταπιττοῦν nũc pice illita pilos è corpore euellere, nunc torquere, ac quæſtionem de aliquo habere, exemplis confirmatur, eadem materia ualde diuerſis rebus accommodata. Cap. xiiij.

Duæ ſententiæ Aeneidis è Græco expreſſæ oſtenduntur. cap. xv.

Exemplum obſcurius Ariſtotelis illuſtratũ in primo libro de arte poëtarũ, quo loco, quæ ſint ſigna innata declarat. cap. xvi.

Strabonem reprehendere populos, qui ducibus exercituum peregrinis utuntur, iiſque utilitates ſuas ac libertatem mandãt. Iudicium itidem Iſocratis de militibus mercede conductis. cap. xvij.

Vtilem auaritiæ refellendæ rationem, qua uſus eſt in epiſtola, uideri Horatium ſumpſiſſe ab Ariſtippo, qui illo modo auarorum hominum ſtultitiam declarabat, deletaque macula è loco Plutarchi, quo ſententiam Ariſtippi celebrauit. cap. xviij.

Declarati plures elegantes modi loquendi, qui à Græcis ſcriptoribus uſurpantur: emendatuſque locus Polybij, ubi de calamitoſo exitu Aſdrubalis, ſummi imp. agit. cap. xix.

Quid ualeat In mundo apud Plautum; locuſque eius poëtæ correctus, ea uoce, quæ inde temere ſublata erat, reſtituta. cap. xx.

Illuſtrem Platonis ſententiam, quam manifeſto Cicero expreſſit, demonſtratũ Salluſtiũ etiam expreſſiſſe. cap. xxi.

Verba, quibus Cicero narrat quid ſuaſerit Socrates Xenophonti, conſulenti ipſum de profectione ad Cyrum iuniorem, collata cum uerbis Xenophontis ipſius, qui rem illam diligenter in ea hiſtoria narrauit. cap. xxij.

Declaratus Catulli locus, Marcique Varronis alter locus emendatus, quem turpis macula inquinarat. cap. xxiij.

Correctus M. Varronis locus de lingua Latina, ubi mentio eſt ueteris illius modi loquendi, Dicis cauſa: de illoque aliquantulum diſputatum. cap. xxiiij.

LIBRI IX.

Locus Ariſtotelis explicatus è IIII. libro de hiſtoria animalium: in quo uertendo Plinius, ut uidetur, lapſus eſt. cap. i.

Confirmatum teſtimonio ueterum, quod Cicero in Liciniana dixit, tenuibus hominibus Græcos, in media etiam Græcia, ius ciuitatis dilargiri ſolitos. cap. ij.

Qui fuerint Tarentini in uetere militia: receptaque lectio cõfirmata epiſtola cuiuſdã ad Atticum. Præterea, Bene eueniat, dicere ſolitos olim, qui rectè ominabantur: exitumque alicuius rei ſecundum optabant, declaratum. cap. iij.

Vt plura Græca uocabula in Tuſcum noſtrũ ſermonem penetrarunt, ita modos quoſdam loquendi, quibus uulgo utimur, uideri inde profectos. cap. iiij.

Artificium Platonis iam ſenis in expoliendis ſuis ſermonibus à Dionyſio celebratũ oſtenditur: ſimulque ab eadem re tranſtuliſſe nomen, cũ & ipſe de ornatu librorũ loqueretur, Cicero indicatur. cap. v.

Vetus prouerbium è tenebris erutum, quo affirmatur, indicio orationis quales homines ſint facile perſpici. cap. vi.

Deletæ multæ maculæ M. Varronis: exemplis piſcorum poëtarum quibus ille uſus erat, illuſtratis. cap. vij.

Locus Ariſtotelis emendatus in primo de arte poëtarum: qui cum ualde corruptus eſſet in omnibus libris, tanquam anſam dedit interpretibus peccandi. cap. viij.

Eleganter ocellos dictas ab optimis auctoribus res, quæ tantũ reliquis eiuſdem generis præſtarẽt, quantũ lumina ceteris corporis animantium partibus. cap. ix.

Quid ualeat Græcum uerbum, εὐψυχία in epiſtola ad Atticum: locique plures ueterum auctorum, in quibus idem nomen eſt, explicati. cap. x.

Argumenti uis examinata, quo in alijs multis utitur apud Euripidem Hippolytus in muliebri genere exagitãdo. cap. xi.

Craterũ medicũ, cuius magnũ nomen Romæ fuit, ætate Ciceronis floruiſſe. cap. xij.

Idem poſſe inſculpere in animo, quod γράφειν ἐν φρεσίν: contraque ſignificare pene idem in uento & aqua ſcribere, quod εἰς ὕδωρ γράφειν. cap. xiij.

Tubarum ſonus Romæ adhibitus in funeribus honeſtorum hominum: reſque admiranda de docilitate picæ, quam literis mãdauit grauis auctor. cap. xiiij.

Græca Menandri uerba, quæ Terentius duobus locis expreſſit adpoſita. cap. xv.

Sublata macula ex oratione Demoſthenis, quæ nata fuerat ex corrupta pronunciãdi ratione: illa autem totius illius loci ſententiam

tentiam peruertebat. cap. xvi.

Facere uideri interdum abundare in Latino ſermone, cum tamen, ſi non ſententiam, ornatum ſaltem uerborũ adiuuet. cap. xvij.

Sapphonis carmen cum Horatij carmine collatum propter ſententiæ ſimilitudinẽ. cap. xviij.

Vt attingere & guſtare μεταφορικῶς dicitur à Cicerone, ita ἅπτεσθαι et γεύεσθαι à Platone. cap. xix.

Nouas fabulas, quas uocarunt Latini, Græcos appellaſſe καινὰ δράματα: maioreque ſtudio illa ſpectari ſolita. cap. xx.

Locus Ciceronis, qui uidetur corruptus, diligenter ponderatus: et fortaſſe etiam non inſcite emendatus. cap. xxi.

Vocabula quædam Latina capi à ſuis hominibus, ut Græca quoque a Græcis, pluribus modis. cap. xxij.

Notatus loquendi mos peculiaris M. Varronis: qui, quotquot annis, crebro dicere ſolebat. cap. xxiij.

Indicata uetus lectio, ualde diſcrepans à recepta, in III. Commentario Cæſaris de bello Ciuili. cap. xxiiij.

LIBRI X.

ENnij duo ſenarij, qui citantur à Nonio, indicati ex Euripidis Hecuba eſſe translati. cap. i.

Mendum librarij ſublatum è loco quodam T. Liuij: opinione tamen, non ueterum librorum auctoritate. cap. ij.

Erratum Plutarchi patefactum in re Romana commemoranda: memoriæ uitio nominibus perſonarũ immutatis. cap. iij.

T. Liuij ſententiam illuſtrem uideri ab Homero acceptam: alioque loco eundem imitatum eſſe locum quendam eiuſdem poëtæ, ſuppreſſo itidem auctoris nomine. cap. iiij.

Collatus Ciceronis locus è III. libro de Rep. cum eo, quod ab eodem alibi de eodẽ homine dictum eſt: Athenæique lapſus eandẽ rem tradentis, indicatus. cap. v.

Correctum uitium librariorum, in primo libro Tuſculanarũ: & ope antiqui libri, et teſtimonio Græci ſcriptoris: unde rem illam Cicero accepit. cap. vi.

Emendatus locus in V. Philippica Ciceronis de opinione: aliuſque itidem, qui contraria ratione deprauatus erat, eodem pacto reſtitutus. cap. vij.

Idem ualere apud Virgilium Rumpere uocem, quod apud Græcos ſcriptores ῥῆξαι φωνὴν: ratioque eorum uerborum explicata. cap. viij.

Locus Horatij ex Ode ultima primi libri declaratus: quem etiam ueteres interpretes perperam explicarant. cap. ix.

Locus ex Hortenſio fractus diuulſuſque apud Nonium, reſtitutus atque emendatus. cap. x.

Explicata ſententia uerborum quorundam Ciceronis pro lege Manilia: Pythagoræque præceptum commemoratum, qui iubebat homines, quæ petituri eſſent à dijs immortalibus, dicere, non animo optare. cap. xi.

Quod apud Ciceronem antiqui poëtæ legitur Innuptis nuptijs, ad imitationem Græcorum dictum uideri, apud quos frequentior eſt hæc forma ſermonis. cap. xij.

Verba quædam M. Varronis inuenta apud Nonium, quorum ſententia imperfecta nunc eſt, uideri Socraticum quoddam factum olim rettuliſſe. cap. xiij.

Cum uſus ſit Cicero ſimilitudine ceræ, oſtendere uolens flexibilitatem, mollitudinemque orationis, demonſtratum accepiſſe id ipſum à Platone. cap. xiiij.

Verba Varronis apud Nonium, quæ continentiam uictus Perſarum exponunt, demonſtrantur expreſſa è Xenophonte. cap. xv.

Quod Cicero ſpargere diſſeminareque ſermonem dixit, oſtenditur Græcos ſcriptores uerbis ſuis, reſpondentibus his Latinis, eodem pacto uſos. cap. xvi.

Erratum librariorum in Lucullo correctũ, re ipſa, quæ traditur, admonente, & auctoritate Græcorum. cap. xvij.

Quid ualeat Tinctus literis, apud Ciceronẽ: uiderique Budæum perperam id accepiſſe. cap. xviij.

Prouerbium Græcum in epiſtola quadam ad Atticum, plene ut protulit illud Cicero, reſtitutum. cap. xix.

Vetus mos Græcorum indicatus in curando funere: qui ad noſtram etiam ætatem gentemq́ue peruenit. cap. xx.
Quæritur an commẽtum à Virgilio in Georgicis celebratum, ad imitationem ſimilis rei prolatæ a Pherecide, fictum ſit. cap. xxi.
Latinos poëtas, Horatium ac Lucretium, modum loquendi proprium Græcorum in ſuum ſermonem transtuliſse: dixiſséque Idem illi, ut ea gens ταυτὸν ἰκέω. cap. xxij.
Cur aliquando ueteres ſcriptores res nonnullas diligenter narrant, quæ non ſunt neceſſariæ propoſito ipſorum. cap. xxiij.
Quid ſui iudicij ſit de loco quodam C. Cæſaris, quem non putat eſſe integrum, patefactum. cap. xxiiij.

LIBRI XI.

AN uerba quedã, quæ à Nonio ut Lucilij citantur, Plauti ſint: ut uidentur, corrupto nomine auctoris: ſiue aliqua huiuſcemodi labe importata. cap. i.
Illuſtris Salluſtij locus expreſsus eſſe è Græco ſcriptore declaratur: maculæque duæ inde eluuntur. cap. ij.
T. Liuij locus collatus cum Polybij loco unde manifeſtò expreſſus eſt: adnotataq́ue illic nonnulla ſcitu digna. cap. iij.
Fuci genus ſordidũ, quod obiecit anui Flaccus, declaratur in uſu etiam Græcarum mulierum fuiſſe: duoque genera crocodilorum eſſe. cap. iiij.
Notatus ſermo Salluſtij duriuſculus, qui uidetur ſimilis Ariſtoteleæ cuidam locutioni. cap. v.
Eaſdem ſententias, & ab Horatio, & ab Euripide prolatas, in eadem re celebranda. ſimulq́ue quid ualeat συνακοιμίζειν duobus locis apud eundem tragicum declaratum. cap. vi.
Sententia, quæ uidetur aliena: falſaq́ue apud Salluſtium, declaratur mirifice conuenire illi tempori, atque auctoritate Græcorum prolata eſſe. cap. vii.
Quid ualeat Battuere in uetuſto Latino ſermone: Flagitiumque potius nomen eſſe rei fœdæ atque indignæ. polito homine, quàm ſceleris alicuius, aut iniqui facti. cap. viii.
Quod Cicero inquit Nullam eſſe beluam, quæ non ſui generis forma maximè delectetur, oſtenditur multo prius dictum fuiſſe ab Epicharmo. cap. ix.
Declaratum non diſſentire inter ſe Salluſtiũ ac Theophraſtum, quamuis eorum alter uitam hominum longam: alter breuem exiguamq́ue eſſe dicat. Simulq́ue ſententiæ illius, quam reprehendit Latinus ſcriptor, oſtenditur auctorem fuiſſe Democritum. cap. x.
Vt Cicero architectus ſceleris dixit μιζεφοσμῶν, ita Demoſthenes ἀρχιτέκτονα τῆς ἐπιβουλῆς. cap. xi.
Diſputatio de Catulli opuſculo, quod ſcripſit de Attide ac magna matre. cap. xii.
Multas ſententias uideri Ciceronem à Platone ſumpſiſſe, cum uitam Dionyſii tyranni in V. quæſtione Tuſculana explicuit. cap. xiii.
Duo loci duorum magnorũ ſcriptorum emẽdati, Ciceronis ac Demoſthenis, qui contrario uitio laborabant: quod enim in Latino abundabat, in Græco defecerat. cap. xiiii.
Sublatum mendum è III. libro M. Tullii de natura Deorum, quod in cognomine Mineruæ quartæ manebat. cap. xv.
Quod ſæpe à noſtris dictum eſt, dicere quẽpiam ſcriberéue, quod in buccam uenit, in Græcorum etiam conſuetudine fuiſſe: diſputatumq́ue diligenter de auctore huius ſermonis. cap. xvi.
Argutum carmen inter luſus ueterum poëtarum, quod ualde corruptum erat, emẽdatum, uiſque omnis ipſius, atque elegantia explicata. cap. xvij.
Vt Cicero præſentia uiuáque exempla appellauit, quamuis animo ſenſuque illa carerent, ita optimum tragicorum uiuens tẽpus dixiſſe. cap. xviij.
Quæritur an legi debeat apud Ciceronem de finibus, ubi quædam præcepta ſapientiũ exponit, tempori parcere, non parere, ut eſt in omnibus libris. cap. xix.
Explicata ſentẽtia Ciceronis in I. libro de finibus bonorũ et malorũ, quæ difficultatis aliquid in ſe habere uidetur. cap. xx.

Præceptum,

Præceptum, quod utile eſt diſtinguendis diuerſis generibus iocorum, accomodatum etiam eſſe dirimẽdis luminibus orationis, quæ Græci ἐμφάσεις uocant. cap. xxi.
Deleta macula ex oratione pro A. Cluentio: declaratumque non penitus idem ualere donum & munus. cap. xxij.
Apud Virgilium Nanque hoc imitamur mando, declaratum longe aliud ualere, quam id quod putauit antiquus interpres. cap. xxiij.
Locus Ciceronis emendatus in IIII. Tuſculana: diſputatioque non inutilis de admirabili ſententia Stoicorũ. cap. xxiiij.

LIBRI XIII.

Oſtentum, quo Dionyſio regnũ ſignificatũ eſt, expoſitũ diligenter à M. Tullio, indicatr ab Aeliano quoque literis mandatum eſſe. cap. i.
Inſcriptio numiſmatis animaduerſa. cap. ij.
Elegans carmen, cuius falſus nunc eſt, aut incertus auctor, demonſtratũ Catulli eſſe. cap. iij.
Sententia Ciceronis è libris de republica, quæ oſtendit damni multum importatum eſſe ueteri Græciæ à Phœnicibus, qui mercaturis faciendis antiquitus rem quærebant. cap. iiij.
Cum dictum ſit à Latino poëta, munera placare deos, oſtenditur Græcos antea id protuliſſe. cap. v.
Obſcurus ſenſus uerborum quorundam M. Tullij illuſtratus. cap. vi.
Quid ualeat ἰλλυστικὸν in Græco ſermone: monſtratusque elegans locus M. Varronis, ubi id uerbũ aptè poſitum eſt. cap. vij
Dictum eſſe à magnis uiris, errare eos, qui putent mortem ſemper pœnam eſſe, cum miſeris potius ac calamitoſis ſit malorum finis. cap. viij.
Videri longè aliter, ac putarint interpretes, accipiendum locum eſſe in Georgicis, ubi poëta furorem apum commemorat: declaratumque id totum acceptum eſſe ab Ariſtotele. cap. ix.
Allata uox nefarij hominis, qui apud Græcum poëtam tam eximium bonum putabat tyrãnidem ut breui etiam ſpatio illa potitus non recuſarit ullum cruciatum. cap. x.
Valere attingere digito, leuiter tangere: capique aliquando pro puſilla iniuria afficere. cap. xi.
Proditum memoriæ ab Aſclepiade Cyprio cœpiſſe homines ueſci animantibus, rege illius inſulæ Pygmalione, Beli filio: Didoniſque fratre. cap. xij.
Vt ſalem uocauit Catullus id, quod facit ut mulieres placeant: nomenque formoſarum ipſis acquirit, ita Græcos appellare ſolitos ἀλφησὰς κάλλας. cap. xiij.
Verum eſſe omni in re, quod M. Cato apud Salluſtium dixit Non uotis tantum ſupplicijſque proſpere omnia euenire, ſed oportere etiam opera ſtudioque ſuo conatus adiuuare. cap. xiiij.
De Syrorum ſuperſtitione, qui et columbas, & piſces uenerabantur. cap. xv.
Locus Ciceronis explicatus in Oratore, qui interpunctione, perperam collocata confuſus erat. cap. xvi.
Emendatus locus in Oratore, ubi de concurſu uocalium diſſerit. cap. xvij.
Sententiam Ciceronis, qua queritur de importunitate quorundam hominum à muſis auerſorum, ipſum reprehendentium, quod in ſtudiis literarum multum temporis poneret, uideri expreſſam è Platone. cap. xviii.
Diſputatur de contumelioſa uoce Philippi Macedonis, qui urbes nonnullas opportuno loco ſitas, uocabat compedes Græciæ. cap. xix.
Simili, quo uſus eſt Cicero de ſenectute, declaratur pupugiſſe incuriã clariſſimi uiri ſummum phyſicum. cap. xx.
Commẽtum ſerui hominis oſtenditur reſpõdere deſiderio Hippolyti apud Euripidẽ, ambo enim deos immortales corrigere uoluerunt, atque eorum rationem immutare. cap. xxi.
Vox Archytæ Tarentini celebratur, qui timens ne modum in puniendo tranſiret; impunitũ potius uilicum, cui uehemẽter iratus erat, dimittere uoluit. cap. xxij.
Faceta ratio, qua riſum mouere uoluit Ariſtophanes in comœdia, explicata: declaratumque idem ualere Græcis αἴγειροι.

λιν, quod Latinũ tollere pedes. cap. xxiij.
Idem modus loquendi, quem uſurpauit Cicero contra M. Antonium, docetur in conſuetudine Grecorum fuiſſe, teſtimonio grauium ſcriptorum. cap. xxiiii.

LIBRI XIII.

Locus C. Caſaris emendatus, ubi oſtendit, quam primum terram attigit, cũ exercitum in Græciam tranſportauit. cap. i.
Conſuetudo ueterum expoſita in diis nominibus appellandis. cap. ii.
Indicatus locus Strabonis, in quo Appiæ uiæ oppida, omniſque ratio eius itineris exponitur, quod ab Horatio quoque diligenter in Satyra factum eſt. cap. iii.
Sententiam, quæ apud Cæcilium quidã uim amoris extollit, uideri acceptam ab Euripide, qui eodem pacto poteſtatem ipſius celebrauit. cap. iiii.
Declaratio quorundam Epicharmi uerborum, quæ in epiſtola quadam Cicero poſuit. cap. v.
Vocatum à Cicerone tacitum ſenſum, uideri eum eſſe, quem Græci ἄλογον αἴσθησιν appellabant. cap. vi.
Allati Græci Euripidis uerſus, quos interpretatus eſt Cicero in II. de natura Deorum. cap. vii.
Quod Cicero primum Socratem dicit quæſiuiſſe de rebus bonis ac malis, falſum uideri, cum conſtet Pythagoram plurimũ ſtudij in ea parte philoſophiæ poſuiſſe. cap. viij.
Non dictos à Platone Titanum è genere eſſe, qui aduerſantur magiſtratibus: ut tradidit Cicero, ſed qui iuſiurandum fidémque uiolant: ac denique deos ipſos negligunt. cap. ix.
Quæritur de uerbis quibuſdam obſcuris & fortaſſe mendoſis, initio epiſtolæ ad Atticum poſitis. cap. x.
Verſus Catullianus emendatus: idemque declaratus. cap. xi.
Oſtenditur Flaccum familiarem ſermonem, frequẽtemque apud Græcos, in Latinum uertiſſe, ſeruata eadem ratione loquendi. cap. xij.
Confirmatur quod Cicero inquit, fuiſſe Chryſippum in omni hiſtoria curioſum, minutis quibuſdam ipſius narrationibus apud Græcum auctorem inuentis. cap. xiij.
Idem ualere apud Ciceronem, In ſtrepitu ex audiſſe, quod ualet apud Plautum, quaſi per nebulã audiſſe. Declaratumque M. Tullium quoque dixiſſe, quaſi per caliginem uidere, ſublata macula, quæ modum hunc loquendi obſcurabat. cap. xiiij.
Correctus locus in primo libro de diuinatione: declaratumque auctoritate Græcorũ, Iamidas familiam fuiſſe illuſtrem arte augurandi. cap. xv.
Defenſa compoſitio Ciceronis pro Archia, declaratumque uacare ea culpa illuſtrẽ illic locum, cuius inſimulat ipſum Quintilianus. cap. xvi.
Quæſtio de loco quodam Euripidis, qui uidetur mendoſus. cap. xvij.
Ledam Helenæ matrem, in leænam uerſam dictum ab Euripide: uirginemque item è genere Titanidarum in ceruam mutatam Dianæ uoluntate. cap. xviij.
Diſputatur de more dialogorum: in quibus finguntur aliqui locuti inter ſe, quæ nunquam locuti ſunt. cap. xix.
Diuerſa hiſtoria de Hannibale memoria prodita declaratur. cap. xx.
Defenſa uetus communiſque lectio loci cuiuſdam ex epiſtola ad Atticum, qui ſine cauſa mendoſus à quibuſdam exiſtimatus eſt. cap. xxi.
Deleta macula ex oratione pro L. Flacco. cap. xxij.
Diſputatio de ſententia quadam Ciceronis pro Milone, ubi iudicij Oreſtis meminit, qui à Minerua diſſentientibus inter ſe iudicibus, maternæ cædis abſolutus eſt. cap. xxiij.
Deleta macula è M. Varronis loco de lingua Latina, ubi docet qua de cauſa, qui lumen affert, dicatur lucere. cap. xxiiij.

LIBRI XIIII.

Declaratio uerborum eorum in epiſtola M. Antonij, quibus factum ſenatus accuſat, qui uectigalia conceſſa ipſis è Cæſare, Lupercis ademerat. cap. i.

Cum

Cum Horatius tradiderit Telephum, quamuis rebus aduerſis oppreſſus tunc fuiſſet, magnifice de ſe locutum, idem teſtimonio illius ipſius declaratum: principio orationis, qua hoc fecit, huc allato. cap. ij.

Locus in Oratore emendatus. ubi de priſca ſcribendi ratione Cicero diſſerit: declaratumque tres Græcas literas ſæpe inter ſe locum commutare. cap. iij.

Cretam, qua in obſignandis literis Aſiæ populi utebãtur, uideri eam eſſe, quam Herodotus γῆν σημαντρίδα uocauit. cap. iiij.

Notio Græci huius nominis ἰχθοπαι: explicatuſque M. Varronis locus, ubi id deprauatum erat. cap. v.

Sententia, quæ apud Terentiũ refertur de amore proprio, celebrata etiam oſtenditur in Medea Euripidis. cap. vi.

Quæritur quis fuerit Octauius ille, cuius mors defletur noto epigrammate: necnon Sciron, de quo mentio eſt alio in carmine, eodem loco poſito. cap. vij.

Mirum, quod tradunt ueteres de cultu croci, expoſitum: cum ætas noſtra longe alia ratione ferat. cap. viij.

Quid ualeat corpus ſolidum apud Terentiũ: quomodoque Græci idem appellent: aliæque uocabuli huius Solidum notiones explanatæ. cap. ix.

Acutum dictum, quo quidam ſalſamentarij filium tetigit, cũ legatur in rhetorica ad Herennium, oſtenditur è Græco fuiſſe uerſum. cap. x.

Locus Græci ſcriptoris indicatus ſimilis illuſtri loco Ciceronis, quo de eloquentia tanquam de uirgine aliqua, locutus eſt. cap. xi.

Qui uocati ſint à Cicerone urbani competitores. cap. xij.

Cum Terentius expreſſerit, quibus uerbis uterentur heri, ſeruis irati: malíque denunciatione ipſos terrere uolentes, monſtratus illi ſimilis locus apud Græcum ſcriptorem. cap. xiij.

Demoſthenis locus ſimilis indicatus loco Ciceronis, cum improbitatem Rubrij: licentiamque in conuiuio Lampſaceno uſurpatam in Oratione contra C. Verrem exponeret. cap. xiiij.

Sententia, quam Terentius accepit à Latino comico, indicata: Declaratumque ſandalium calceamentum fuiſſe diuitum fœminarum. cap. xv.

Duo uerſus Ennij, qui diuulſi leguntur di uerſis locis, coniuncti. cap. xvi.

Cur Virgilius in III. Georgicorum Lunam roſcidam uocarit: roremque à Græco poëta Lunæ filium appellatum. cap. xvij.

Coronas Muſarum antiquos è roſis texere ſolitos. cap. xviij.

Manibus pedibuſque aliquid facere, quod apud Terentium eſt, uideri deriuatum è Græco ſermone. cap. xix.

Vt apud Ciceronẽ legitur gladius plumbeus, ita Græcos μολυβδίνῳ μάχαιραν dicere ſolitos. cap. xx.

De more ueterum diſputatur, qui ſuis in agris plerunque buſta ſibi facere conſuerant. cap. xxi.

Quod uernaculũ uidetur uerbum in patria noſtra lingua, oſtenditur manaſſe huc è Græco ſermone. cap. xxij.

Quod Quintilianus exẽpli loco poſuit, Fructus Antoniaſter, oſtenditur à Cicerone ſumptum eſſe: ratioque poſterioris nominis explicata. cap. xxiij.

Sententia multorum Virgilij uerſuum è II. Georgicorũ declaratur accepta è Theophraſto, collatis ſingulis ſententijs inter ſe. cap. xxiiij.

LIBRI XV.

Sententia Ciceronis collata cum ſententia Ariſtotelis de eadem re: declaratúmque uerius eſſe, quod à philoſopho dictũ eſt. cap. i.

Cum, & Plutarchus, & M. Varro libros ſcripſerint de liberis inſtituendis, oſtenditur ambos nonnulla notaſſe, quæ obſunt ſtudijs literarum: impedimentoque ſunt pueris ad diſcendum. cap. ij.

Orationes duas pugnantes inter ſe, quæ nũc C. Salluſtio & M. Tullio tribuuntur, uideri eorum auctorum non eſſe. cap. iij.

Valere, translatum ad aliud, πατεῖν aliquãdo familiarem tritumque ſcriptorem aliquem habere. Idemque quandóque ſignificare quippiam pedibus terere ac conculcare cap. iiij.

Vetus modus loquendi, repugnans, ut uidetur, præceptis grammaticorum, indicatus: ſimúlque declaratū, quid ualeat Ariſtophaneo modo in epiſtola ad Q. fratrem. cap. v.

Videri Ciceronem modos quoſdam loquendi à fabulis Terentij accepiſſe. cap. vi.

Verba quædam ex epiſtola ad Atticum longè aliud ſignificare declarata, quàm id quod interpretes exiſtimarunt, cap. vij.

Indicatum unde expreſſa ſententia ſit, quā Cicero à principe Argonautarum in tragœdia pronunciatam dicit. cap. viij.

Locus Ciceronis explicatus, qui importunè poſitis interpūctionibus, impeditus erat: et fortaſſe maiore uitio laborabat. cap. ix

Videri in extrema Eunucho comedere longe aliud ſignificare quàm putarit uetus interpres. cap. x,

Illuſtris ſententia Ciceronis, qua docuit mortem pro patria gloriáque eſſe contemnendam, oſtenditur ab Homero accepta. cap. xi,

Emendatus locus Ciceronis in X. Philippica: opinione tamen coniecturáque, non ullius antiqui libri auctoritate. cap, xij.

Emendatus Horatij uerſus de arte poëtica, qui nunc ferè in excuſis omnibus libris corruptus eſt: ſimúlque de moribus poëta diſputatum. cap, xiij,

Vocē Horatij, qua ſe ſimilē coti facit, oſtenditur prius editam fuiſſe ab Iſocrate. cap. xiiij,

Verba Græca inuenta oraculi editi Alexādro Epiri regi, quorum ſententiam T. Liuius expreſſit. cap. xv.

Ludus, qui noſtra adhuc in gēte à pueris frequentatur: muſcáque cæca uocatur, oſtēditur à Græcis fluxiſſe: à quibus etiam eodem nomine appellabatur. cap. xvi.

Quod ab Homero de Menelao prolatū eſt, ipſum in dicēdo ἀγορεύειν παῦρα ſolitum, Ciceronem reddidiſſe pauca dicere. Declaratúmque Halicarnaſſeum ex uerbis illis præceptū artis eius ſubtiliter elicuiſſe, cap. xvij.

Videri non nihil diſcriminis eſſe inter Ciceronem ac Laërtium in uoce Socratis commemoranda. cap. xviij.

Diligenter ponderata uerba quædam in epiſtola Anacharſedis, quam Cicero expreſſit, cum illa nō uideantur reſpondere ſententiæ Græcorum uerborum. cap. xix.

Verſus Pacuuij indicatus, qui eandem penè ſententiam continet, quam chorus edit in Oedipode tyranno. confirmatáque uetus lectio loci Ciceronis pro A. Cluentio. cap. xx.

Ratio nominis cenſorum declarata, cuius auctor fuerat M. Varro: & qua pœna afficere ſolerent eos, qui culpæ affines forent indicatum. Simúlque locus Plauti emendatus. cap. xxi.

Vt Cicero aliquando. Excidiſſe uerbum inquit μιζωφορμῶν, ita Græcos dicere ſolitos ἐκπεσεῖν: Platonémque idem oſtendere uolentem, euidentius adhuc dixiſſe ἐκφυγεῖν. cap. xxij.

Græcas quoque mulieres conſueſſe ſubere calceamentis inſerto grandiorem ſpeciē corporis reddere. cap. xxiij.

Quibus cōiecturis ductus emendarit de opinione locū Clementis Alexandrini. Deuinóque Ariuſio, quod ut optimum, celebratum eſt ab antiquis ſcriptorib. diſputatum. cap. xxiiij.

LIBRI XVI.

ARgumentum Ciceronis ponderatum, quo probare uoluit M. Cælium in corporis uoluptatibus perditū non fuiſſe, ut accuſator arguebat. cap. i.

Mos Græcorum explicatus, qui buſtis myrtum imponebant: atque illo etiam modo mortuos ipſos ornabant. cap. ij.

Defenſa uetus emendatio loci Ciceroniani contra reprehenſiones aduerſariorum: declaratúmque coniecturam illam inanē non fuiſſe. cap. iij.

Monſtratus locus T. Liuij ad ſimilitudinem conformatus argumenti, quo uſus eſt apud Homerum Agamemnon, in exercitu ad pugnam hortando. cap. iiij.

Diligenter animaduerſus Euripidis locus in Hippolyto: de moréque ueterum ſcribendi in tabulis diſputatum. cap. v.

Diſputatum de oſtentis, quæ Leuctricam pugnam anteceſſerunt, allatuſque Plutarchi locus, ubi eadem, quæ à Cicerone recitantur.

recitantur. cap. vi.
Reſtituta uerba nonnulla Græca, quæ deſiderantur in epiſtola quadam ad Atticũ, ubi Homericis uerbis fatetur ſe peccaſſe, qui Pomponio non paruerit, cauſamque illius erroris aperit. cap. vij.
Quamuis Cicero tradat ſuperiorem ætatem Nequire pro non quire dixiſſe, Ennium tamen in hoc ueterem conſuetudinem retinuiſſe. cap. viij.
Collecta plura uocabula, quibus Romani partim uernaculis: partim peregrinis, oſtenderent homines gutturis ac uentris uitio deditos. cap. ix.
Cur Romanus magiſtratus, qui uniuerſam Græciam regeret, non Græciæ prætor aut proconſul, ſed Achaiæ uocaretur. cap. x.
Elegans uox Theophraſti, qua liberũ detrimentũmque ſignificauit, quod animo à corpore importaretur. cap. xi.
Emendatus locus Ciceronis in epiſtola quadam ad Atticum, ubi ignauiam L. Afranij conſulis notat. cap. xij.
Simile quo uulgo utimur, de periculo ardentis uicinæ domus, frequens fuiſſe, & apud Latinos, & apud Græcos ſcriptores. cap. xiij.
Cum Cicero & Horatius nubem frontis μετωπιῶς appellarint, Euripidem quoque declaratum eadem translatione uſum. cap. xiiij.
Quædam uox, quam lepidam cõcinnámque putauit Cicero, oſtenditur irriſa exploſáque fuiſſe à Plutarcho. cap. xv.
Verba non nulla quæ domi noſtræ nata uidentur, oſtenduntur huc radices egiſſe à Græco ſermone. cap. xvi.
Latrones antiquitus ſtipatores appellatos: emendatuſque ſimul M. Varronis locus, ubi à Græco rationem huius nominis ducit. cap. xvij.
Confirmatur emendatio, quia maculam eluit è nomine oppidi Siciliæ in II. libro πολιτειῶν. cap. xviij.
Locus Ciceronis in primo de Oratore oſtenditur aliter legi in ſcriptis libris atque in excuſis legatur: Diſſeriturque de recta uerborum compoſitione. cap. xix.
Declaratur, ut ſedere ſignificat aliquando in Latino ſermone cunctari & pigrè ſe gerere, ita etiam καθῆσθαι in Græco. cap. xx.
Duo Ciceronis loci manifeſtò mendoſi pro M. Marcello, de opinione reſtituti. cap. xxi.
Deleta macula è V. libro M. Varronis de lingua Latina. cap. xxij.
Macrobij locus mendoſus ac mancus, et macula deleta, & exemplo poſito, reſtituitur: quomodóque aliæ turpes maculæ inde etiam detergeri poſſint, declaratur. cap. xxiij.
Duo M. Varronis loci emendati in V. libro de lingua Latina. cap. xxiiij.

LIBRI XVII.

PVrgatur reliqua pars loci illius M. Varronis, unde iam plures maculæ deletæ erant. cap. i.
Reſtituitur locus Sex. Põpeij Feſti: ubi qui uocati fuerint ludi piſcatorij docet: in excuſis libris mancus et maculoſus. cap. ij.
De uetere ſitu Piſarum: formáque totius regionis, ualde nunc immutata. cap. iij.
Locus A. Gellij reſtitutus, uerſibus, qui apud eum deſiderabantur, indicatis: maculáque inde ſublata. cap. iiij.
Locus Ciceronis in epiſtola ad Atticum illuſtratus, ponderatis diligenter ſententijs illis. cap. v.
Declaratur teſtimonio Poſidonij Apicium accuſatorem fuiſſe P. Rutilii, qui cum probus ciuis fuerit, ab iniuſtis nefariiſque iudicibus condẽnatus eſt. cap. vi.
Vnde nomen impoſitum ſit Tityro paſtori contra Latinorum grammaticorum ſententiam. cap. vii.
Declaratũ quis fuerit Conon ille Virgilianus in poculo cælatus, & de Alcone, cuius laudes paſſim canebãtur, quæritur c. viij
Reſtitutus locus in XIII. Philippica Ciceronis: qui temerè inculcatis eò nonnullis alienis uerbis, deprauatus erat. cap. ix.
De natura T. Quinctiũ diſputatũ. & quàm aptæ ſint ad fidem faciendã fictæ etiam aliquando res declaratum. cap. x.
Quæritur cur in libro quem ſcripſit de re pecuaria Virgilius de ſuibus nihil præceperit. cap. xi.
Quod apud Ciceronẽ eſt pluribus locis. Poſt homines natos, uideri acceptum è poëmate Lucilii. cap. xii.

Illuſtratus locus in epiſtola illa M. Antonij, quam confutauit Cicero. cap. xiii.

Quæritur de cognomine ſoceri M. Antonii, qui Bambalio uocatus eſt. cap. xiiij.

Quo uſus eſt Virgilius in paſtorali carmine, modus loquendi, oſtenditur acceptus eſſe à Græcis poetis. cap. xv.

Declaratũ M. Varronem libenter uerbum procudere ad aliud tranſtuliſſe: emendatuſque locus doctiſsimi ſcriptoris in hoc ipſo uerbo maculoſus. cap. xvi.

Oſtenditur teſtimonio Lucilij fuiſſe olim quendam, qui ſe exſecuerit, ut uxori dolorem inureret, quod peruulgata uoce nos etiam à ciue noſtro factum ridemus. cap. xvij.

Faſtigiũ id eſſe in templis, quod Græci ἀκρωτήριον uocant, eoque ſenſu Ciceronem cepiſſe, cum de honoribus C. Cæſaris loqueretur. cap. xviij.

Bonum, quod Catullus cum contẽptu in paupere uita celebrat aduerſarij, cum idem à mendico homine in ſignificanda aſpera ſua tenuique cœna cum dolore illic eſſe declaratum. cap. xix.

Quam rationẽ ſecutus eſt M. Cicero in Q. fratre laudando: poſitis namque uirtutibus ipſius, ſtatim contraria earum uitia ſuſtulit, eandem Iſocratem in celebrandis priſcis Athenienſibus tenuiſſe: idémque penè ab ambobus dictũ eſſe. cap. xx.

Vt Cicero in orationibus duabus confutato figmento poëtarum, docuit quæ ſint ueræ furiæ, ita Aeſchines oſtenditur eodem argumento uſus. cap. xxi.

Exempla quædam illuſtria breuium collationum allata, ſiue imaginũ: & à Latinis et à Græcis ſcriptoribus ſumpta. cap. xxij.

Declaratum ita induci ſolitum Telephum in ſcenam à tragicis triſtem tacitumque, ut comici poſtea, cum triſtitiam ingentem, ſilentiumque ſignificare uellent, exemplo illo uterentur. cap. xxiij.

Qui homines uocati ſint in fabulis ab Euripide cum contemptu ἀγάλματα ἀγορᾶς: quomodoque nos eoſdem uernacula linguæ appellare conſuerimus. cap. xxiiij.

LIBRI XVIII.

DEclaratum uerba, & fœcunda et ſterilia μεταφορικῶς uocata fuiſſe à M. Varrone: deletaque macula, quæ locum illum inquinabat. cap. i.

Videri ſermones Platonis M. Varronis ætate eũdem ordinem habuiſſe, quem nunc retinent: declaratumque quomodo notis diſtingui locus apud Varronem ipſum poſsit. cap. ij.

Vox Timothei, illuſtris ciuis Athenienſis, quam celebrat Cicero, diligenter examinata, cum à Græcis etiam ſcriptoribus literis prodita ſit. cap. iij.

Commemoratur nimium amorem ornandi patriam in hiſtoria, cauſam fuiſſe Ephoro Cumano, ut contemneretur: cumque dum hoc pacto dignitatem aliquam ipſi acquirere uoluit, magis obſcuritatem ipſius atque inertiam indicaſſe. cap. iiij.

Argumentis comprobatur teſtimonioque ueterum grammaticorum, Ciceronem meros principes dixiſſe è ludo Iſocratis exiſſe, non innumeros. cap. v.

Reſtitutus locus Ciceronis pro M. Marcello de opinione, qui temere repetita ſuperiore particula: eoque inculcata ubi locum non habebat, deprauatus erat. cap. vi.

De more ueterum R. diſputatum, qui ſexagenarios de ponte deiiciebant: declaratúmque de hoc etiam antiquitus quæri ſolitum. cap. vij.

Indicatum Græcum hominem ſimile quiddam dixiſſe uoci Q. Catuli, cum Clodianos iudices exagitauit. cap. viij.

Imagine uſum Ciceronem, periodum longiorem dixiſſe tanquam crepidinem quandam, ſuſtinere ac regere prolixam diſputationem, quo uerbo etiam Græci ſcriptores μεταφορικῶς utuntur. cap. ix.

Explicatus locus Ciceronis in epiſtola quadam ad Atticum, qui uenuſtum lepidúmque ſenſum habet. cap. x.

Monſtratus locus apud Homerum, quem obſcurè tetigit Ariſtoteles in III. libro ἠθικῶν νικομαχείων: ubi de naturalibus cupiditatibus diſſerit. cap. xi.

Non ſemper fugere Demoſthenem concurſum literarum uocalium: ſed aliquando etiam, ut ualde illi tempori accommodatum, ſtudioſè perſequi. cap. xij.

Declaratũ ſententia, quam in epiſtola quadam edidit Horatius, prius uſum fuiſſe Aeſchinem in Demoſthenem: ac de præclaro omni loco eius oratoris diligenter diſputatum.

diſputatum. cap. xiij.

Quid ualeat apud optimos auctores ποιεῖν ὕδωρ declaratum: Elegansque uox Socratis, patientiſsimi hominis, recitata quæ modo hoc loquendi continetur. cap. xiiij.

Indicatum, quod in hiſtoria Taciti deſideratur, de latebris Sabini: uxoriſque ipſius optimæ fœminæ cõſtantia, ac ſumma uirtute, apud Plutarchum in commentariolo de amore narrari. cap. xv.

Lyſiæ locus collatus cum loco Ciceronis propter ſimilitudinem rerum, quæ eodem argumento diluuntur. cap. xvi.

Exempla duo duarum tenuiſsimarum collationum: quæ tamen mirificè aptæ fuerunt ad res eas illuſtrandas, quibus declarandis adhibitæ ſunt. cap. xvij.

Falsò aliquando Ariſtotelem exiſtimatum præcisè locutũ: cũ ad ſententiã implendã uerbũ nullũ in oratione ipſius deſideretur, quod extra ſumendum ſit. cap. xviij.

Declaratur quid ualeat apud ueteres auctores Virum uirum legere: quo ſermone multare factum oſtenditur. cap. xix.

Verba Strabonis diligenter examinata, quibus de origine Arni fluminis differit, cũ de eo falſum tradere uideatur. cap. xx.

Diſputatur de ſimplicitate animi: aniliq́ue ſuperſtitione Pauſaniæ ſcriptoris, qui literis mandauit interfectum eſſe Caligulã ob uiolatum Cupidinem Theſpienſem, cuius etiam dei iram uult Neroni alio pacto obfuiſſe. cap. xxi.

Cum Virgilius inquit Tumere terras, et alio loco Turgere gẽmas, uideri eum expreſſiſſe Græcum uerbum ὀργᾶν cap. xxii.

Oſtenditur in Græca comœdia ſententiam pronunciatam ſimilem uoci cuidam, quæ uulgò fertur in patrio noſtro ſermone. cap. xxiii.

Quæ uis ſit huius aduerbii Miſerè apud Terentium pluribus locis. cap. xxiiii.

LIBRI XIX.

Mos ueterum explicatus ſeruãdi corpora mortuorum in melle, quod ſepulturæ genus laudatum oſtenditur à Democrito. cap. i.

Emẽdatus locus Ciceronis in Oratore: idémque declaratus. cap. ii.

Locus C. Cæſaris emendatus, deleta macula è nomine herbæ, qua Britannos narrat ſe inficere ſolitos. cap. iii.

Iſocratis argumentũ celebratur, quo ſe purgauit Philippo regi, quòd res ipſius geſtas non ſcriberet: ſimiliſq́ue huic Virgilii locus indicatur. cap. iiii.

Torquere oculum, quod Cicero inquit, Græcos dicere διαστρέφειν ὀφθαλμόν. cap. v.

Ciceronis locus pro L. Flacco monſtratur expreſſus eſſe ex Iſocratis Panegyrico. cap. vi.

De togis Romanorum, quæ, ut conijcere licet ex Athenæi loco, quadratæ fuerunt. cap. vij.

Declaratus Virgilij locus è II. Georgicorũ cõtra ueteris interpretis ſentẽtiã. cap. viij.

Quomodo uim horum uerborum ὑπερβολὴ et ἔλλειψις, Cicero exprimere conſuerit. Sententiáque è Protagora conuerſa à Cicerone, cum Græca collata. cap. ix.

De Ilua inſula non nulla cognitu digna referuntur: ac quomodo à Græcis olim appellaretur, oſtenditur. cap. x.

Quàm aptè Lucretius Varróque, uerbum Ægrotare ad ea trãſtulerint, in quæ uerus morbus non cadit. cap. xi.

Somnium de interfecto à caupone Megaris, cõmemoratũ à Cicerone, oſtenditur legi etiã nunc apud Græcũ auctorẽ. cap. xij.

Quod à Themiſtocle Cicero dictum commemorat, oſtenditur à Xenophonte literis mandatum eſſe: qui tamen auctorem eius uocis clariſsimum illum uirum non appellat. cap. xiij.

Duo loci Themiſtij, qui negligentia librariorum maculoſi erant, emendati. cap. xiiij.

Artificium locutionis illius, Et quiſquam dubitabit? qua uſus eſt Cicero pro lege Manilia, explicatum. cap. xv.

Explicatus locus Ciceronis è primo de finibus: declaratumq́ue, cum delapſam de cœlo dixit, Græcum hoc uerbum διοπετῆ, ipſum expreſſiſſe. cap. xvi.

Emẽdata quædam uerba Ciceronis è Timæo conuerſo ab ipſo, quæ nunc apud Nonium leguntur. cap. xvij.

Epeum, fabricatorem equi Troiani, coquum etiam fuiſſe. cap. xviij.

Platanum in agro noſtro ſua ſponte naſci, contra id quod memoriæ prodiderunt ueteres: Stœchadiſq́ue itidem magnam uim apud nos oriri. cap. xix.

Sententia, qua uſus eſt Cicero pro Ligario, oſtenditur accepta fuiſſe à Græco auctore. cap.xx.

Inſtitutum quoddam Ceorum, quod literis mandatum eſt à Cicerone, oſtenditur tactum etiam eſſe ab Apollonio Rhodio: ab ipſiuſque interprete plenius exponi. cap.xxi.

Verba Græca Democriti allata, quæ expreſſit Cicero in V. Tuſculana: maculáque è Latinis ſublata. cap.xxij.

Grauis ſententia M. Druſi, qua tradidit omnes qui Remp. uiolaſſent pœnas eius ſceleris dediſſe, oſtenditur in Græco etiam ſermone celebrata fuiſſe. cap.xxiij.

Examinatum uerbum Catulli, qui contumeliæ cauſa mulierem ligneam uocauit: declaratumq́ue Græcos quoque par huic uerbum aliquando eodem modo capere. cap.xxiiij.

LIBRI XX.

Collatus Demoſthenis locus cũ T. Liuij loco: cum uterque indignationem quandam: ſtomachumque generoſi animi deſcriberet. cap.i.

Modus elegans loquendi apud Aeſchylum declaratus. cap.ii.

Diſputatum de parte loci illius in epiſtola ad Atticum, quo narrat ſe multis acutis uocibus Clodiũ in Senatu fregiſſe. cap.iii.

Demetrii Pharii uox acuta commemoratur, qua confirmauit utilitatem iniuſti ſui cõſilij, dati Philippo Macedoni. cap.iiij.

Nutrices eleganter appellatas à Catullo pupillas, cum inquit. Nutricum tenus: improbéque feciſſe, qui id uerbũ inde eijcere conati ſint. cap. v.

Quid ualeat ἀρχῆς ἄξια διὰ πράξεων apud Iſocratem: quibúſque uerbis Cicero idem dicere uideatur. cap. vi.

Quæ fuerint ἰκρία in theatris appellata: correctuſque Vitruuij locus in excuſis libris deprauatus. cap. vij.

Salluſtij ſententia quædam de bello Iugurthæ diligenter ponderata. cap. viij.

Purgatus locus in epiſtola Horatij ad Claudium Neronem. cap.ix.

Diſputatum accuratè de duobus Catulli locis in carmine de Berecynthia & Atti. cap.x.

Ratio accuratorum magiſtrorum explicata in aliquibus expoliendis, quam egregiè expreſſit Terentius cap.xi.

Quod Cicero apud Agathoclem in hiſtoria legit de Amilcare Pœnorũ duce capto, idem Diodorus Siculus oſtenditur memoriæ prodidiſſe. cap.xii.

Quid ualeant uerba illa in epiſtola ad Trebatium. Manibus gypſatiſſimis: moſque ueterum traditus, qui noctu hoſtes aggreſſuri, & arma, & ueſtimenta gypſo illinebant. cap. xiij.

Variæ notiones huius uocabuli σκάφη explicatæ, cum primum uideatur nauigioli genus ita appellatum. cap. xiiij.

Oſtenditur ſententiam, qua Horatius nimiũ ſui ipſius amorem accuſauit, celebratam fuiſſe in Græco ſermone. cap. xv.

Quiddam, quod Cicero ſubtiliter uenuſtéque dixit, dictum antea fuiſſe eodem modo à Græcis oratoribus. cap. xvi.

De lepidiſſimis quibuſdam Platonis carminibus accuratè diſputatum quibus addita eſt uenuſta Ode Anacreontis: nunc primum è tenebris eruta. cap. xvij.

Emendati duo loci in oratione pro Milone, auxilio ſcriptorum librorum, qui in excuſis maculoſi ſunt. cap.xviij.

Locus Euripidis collatus cum loco Terentij: in quibus uterque poëta collectis multis uериſimilibus, inducit ſuas perſonas confirmare, quod ſuſpicari cœperãt. cap.xix.

Ariſtotelis locus in VIII. libro ἠθικῶν illuſtratus, indicato integro carmine Euripidis, quod illic fractum exempli loco eſt poſitum. cap.xx.

Quæritur quem intellexerit Cicero uerbis quibuſdam, quibus in Hortẽſio uſus fuerat. cap.xxi.

Locus Ciceronis è libris de Rep. explicatus: hiſtoriaque relata de ducibus Atheniẽſibus, qui cum nauali in pugna hoſtes uiciſſent, ab iratis poſtea ciuibus non iuſta de cauſa interfecti ſunt. cap.xxij.

Quali ingenio præditi inducerentur coqui à comicis: maioraque quàm præſtare poſſent, polliceri illos paſſim de ſe ſolitos. cap. xxiij.

Indicantur plures Catulli loci de opinione nõ ſatis proſperè emendati. cap.xxiiij.

LIBRI

LIBRI XXI.

INuenta Polybij uerba, quibus Liuius teſtatus eſt memoriæ ipſum mandaſſe, ductum fuiſſe Syphacem in triumpho. diſputatumq́ue non ualde gratum Titum uideri erga illum ſummum hiſtoriæ auctorem. cap. i.

Aeſchyli locus indicatur ſimilis Ciceroniano illi, cum inquit: maximè optandum accuſatori habere cõfitentem reum. cap. ij.

Quam lepidè ſuauiterque, & Plautus et Demoſthenes rem turpem tetigerint: qui nuptiarum cotidianarum nomine meretriciam uitam uocarint. cap. iij.

Oſtenditur poſitis exemplis duobus, Terentium multos locos ſumpſiſſe à ueteribus comicis. cap. iiij.

Indicata uetus lectio loci illius M. Varronis, quo, qui nexi appellarentur, exponit, cũ in excuſis libris ſit deprauatus. cap. v.

Cum præfectum mulieribus à Græcis creari ſolere Cicero tradat, uideri eum ſignificare γυναικονόμον. cap. vi.

Collatus Iſocratis locus cum loco Ciceronis, cum ambobus declaretur uictoriam, quæ obtinetur bello ciuili, non omnibus probari. cap. vij.

Ariſtotelis locus explicatus in VIII. ἠθικῶν. cuius ſenſum interpretes non perceperunt. cap. viij.

Quæ ſit origo priſci huius uerbi. Petere cibum è flamma. cap. ix.

De ſacrilegio Dionyſij Siculi, cui ille addidit impiam, ſed acutam uocem, diſputatum. Ciceronemq́ue, qui id literis mandauit, uideri in loco, in quo id factum narrat, peccaſſe. cap. x.

Aliud eiuſdem impuri hominis impium factum, eodem loco à Cicerone commemoratum ſubtiliter examinatur. cap. xi.

Eadem uocabula, & in Græco, & in Latino ſermone, aliter ſæpe capi à diuerſis hominibus. quia res etiam quæ illis ſignificabantur, diſcrepabant eorum iudicijs. cap. xij.

Quot ſint notiones huius uerbi Solarium, in Latino ſermone. cap. xiij.

Videri apud Ciceronem ſignificare Tragœdias excitare, id quod Demoſthenes ἐκτραγῳδεῖν uocauit. cap. xiiij.

Duo Ciceronis loci, qui à ſiniſtris quibuſdã correctoribus deprauati ſunt, reſtituti. cap. xv.

Nouus orator qui à Cicerone uocatus ſit: eundemq́ue declaratum à Dionyſio καινὸν ῥήτορα appellatum. cap. xvi.

Correctus Iſocratis locus in Philippo. qui in uiri nomine deprauatus erat. cap. xvij.

De ardore animi, quo flagrauit Plato in optimis artibus perdiſcendis: longinquaſq́ue terras ipſum hac de cauſa peragraſſe. cap. xviij.

Correcti duo loci in oratione pro Milone de opinione. cap. xix.

Declaratum beneficia, quæ in probos & honeſtos uiros conferũtur, compenſari ſine opera eorum, qui acceperunt: quia facta illa uulgo probantur, ac ſummis laudibus in cœlum feruntur. cap. xx.

Duo loci duorũ grauium ſcriptorum, Iſocratis Ciceroniſq́ue, inter ſe collati. cap. xxi.

Indicatum, ut Cicero prauam rationem Appij regendi prouinciam oſtendit uſus uerbis medicorũ, ita etiã Platonẽ in ſimili re tradenda eadẽ ἀλληγορίᾳ uſum cap. xxij.

Videri Ciceronem pro Plancio alluſiſſe ad Homericam ſententiam, ualde celebrem: & ab ipſo etiam alias nunc Græcè: nunc Latinè uſurpatam. cap xxiij.

Quid ualeat apud Ciceronem aliquid Trahi pedibus: originemq́ue huius ſermonis inueniri apud Homerum, non eam tamen quam nonnulli putarunt. cap xxiiij.

LIBRI XXII.

EXplicatum illud Ciceronis è III. libro in Verrem Poſcunt maioribus poculis: ac de more illo bibendi Græcorum diligenter diſputatum. cap i.

Explicatus Ariſtotelis locus è IIII. ἠθικῶν: declaratumq́ue quæ uis ſit huius uerbi, πρασείειν. cap. ii.

Declaratum Cleanthem etiam quendam Samium fuiſſe eiuſdem opinionis, cuius Nicetas Syracuſius fuit: qui cẽſuit cœleſtia omnia, ſuperaq́ue, ſtare: terram autem ſolam in mundo moueri. cap. iii.

Declarati loci quidam Ciceronis: ijdemq́ue emẽdati, è libris ipſius de Republica, qui leguntur apud Nonium. cap. iiij.

Locus M. Ciceronis pro Gallio, qui citatur à Quintiliano, diligenter animaduerſus:

aliuſque itidē M. Cælij in Antoniū ab eo dē rhetore adductus, emendatur. cap. v.

Euripidis ſententia inuenta, quæ conuenit ſententiæ cuidam Ciceronis, declaratumque, qui ſint diuites ex opinione Stoicorum. cap. vi.

Sublatum mendum è II. Ciceronis Philippica. cap. vij.

Cur carpſerit Cicero uerbū in epiſtola Antonij, quod iuſta reprehenſione carere uideatur. cap. viij.

Indicatum duas Græcas ſententias, quibus uſus eſt Cicero in epiſtolis ad Atticum, à Græcis etiā ſcriptoribus citari. cap. ix.

Emolumentum aliam etiam notionem habere quàm uulgò putetur: nec ab ullo grammatico explicatam, teſtimonijs ueterum comprobatum. cap. x.

Quod accuſauit Catullus in amoribus ac delicus ſuis, declaratur commune uitium eſſe omnium qui formam ſuam ualde expeti uident: atque imbecillo conſilio propter ætatem ſunt. cap. xi.

Sententiæ M. Varronis, qua laudauit abſtinentiam uirorum mulierúmque Romanarum, oſtenditur cōuenire teſtimoniū Plutarchi, idem commemorantis. cap. xij.

Quæritur de ueritate lectionis uerſus Catulliani in epigrammate, quo laudat poëma Cinnæ. cap. xiij.

Notantur uerba quædam eleganter tranſlata ab Cicerone: quo modo etiam Græcis reſpōdentia capi ſignificantur à ſcriptoribus eo ſermone. cap. xiiij.

Ponderata quædam carmina Catulli, quæ manca uidentur partibus ipſorum quibuſdam uetuſtate amiſsis. cap. xv.

Purgatus locus M. Varronis, quo tradit, quod etymon ſit huius uocabuli canis. cap. xvi.

Reſtituta ſententia oratione pro P. Seſtio, eo loco, quo Gelliū infamia obruit. cap. xvii.

Quis fuerit Daphitas, quem intellexit Cicero in libro de fato: & quód oraculū ipſi editum ſit. cap. xviij.

Emendatus locus in II. libro Ciceronis de legibus, ubi de atrocibus iniurijs inimicorum queritur: narratque qui exitus impia ipſorum facta cōſecuti ſint. cap. xix.

Argumentis confirmatur legi apud Ariſtotelem oportere in VII. libro πολιτικῶν, χῶνας, non χάωνας. cum gentem appellat, quæ Italiæ partem incoluit, in qua eſt promontorium Iapyx. cap. xx.

Sex. Pōpeij locus purgatur, in excuſis libris ualde maculoſus: quo ſignificatur, qua in parte urbis fuerit Seruilius lacus. c. xxi.

Antiqua lectio loci Ciceroniani pro Milone conſtituitur: anteponendáque peruulgatæ oſtenditur. cap. xxij.

Quem intellexerit Cicero, cum in epiſtola obſcurè quempiam uocauit Cynicum cōſularem. cap. xxiij.

Explicata elegans uox Ciceronis, & facta quodammodo, de ſimilitudine, quæ eſt inter legem, & magiſtratum: diſputatiúnque de ſimili huic Simonidis ſententia: eodemque pacto confirmata. cap. xxiiij.

LIBRI XXIII.

EXplicatus locus Ariſtotelis in IX libro ἠθικῶν: declaratumque longè aliud illic ualere εἰς τὸ νίκη ἀπαντᾶν, quàm putarint interpretes. cap. i.

Quæritur an Horatius duobus locis expreſſerit grauem uocem, qua Hercules moriens apud tragicū uirtutem accuſauit. cap. ij.

Collecti multi Ciceronis loci apud grammaticos ſparſi ex opere, quo uertit οἰκονομικὰ Xenophontis. cap. iij.

Quod Dolabella uocauit oſtentare, Lyſiam dixiſſe κομπάζειν: idemque alius etiam Græcis uerbis ſolitū ſignificari. cap. iiij.

Pluribus exemplis declaratur M. Varronē libenter hac tranſlatione uſum: ſolitúmque uocare res aliquas expertes animi filios aliarum rerum inanimarum, quod inde natæ uideantur. cap. v.

Diſputatur de duorum Græcorum uerborū ui, ut uideatur an uerū ſit, quod præter communem notionem quidam poſſe illa exiſtimauit. cap. vi.

Confirmata uetus lectio loci Ciceronis in epiſtola ad M. Brutum, ubi Solonis auctoritatem oſtendit. cap. vij.

Deletæ maculæ nonnullæ è II. libro Ciceronis de legibus: quo loco de humatione diſputat. cap. viij.

Veteres uſurpaſſe aliquando animal proinde ac beluam tantum ualeret: ut nos quoque capere uulgo conſueuimus. cap. ix.

Voces, quas decantari filijs ſolitas ab auaris patribus

patribus docuit Flaccus, oſtēduntur etiā in uſu Græcorum fuiſſe. cap.x.

Grauis ſententia Sallustij, quæ admirabilis eſt, oſtenditur è Græco expreſſa cap.xi.

Verba antiqui poetæ, quæ exempli loco ponūtur à Cicerone, declarātur apud auctorē ipſum pronūciata fuiſſe à Medea. ca.xij.

Notati duo turpiſſimi lapſus magnorum duorum in literis uirorum. cap.xiij.

Diſputatur de acuta uoce Græci hominis, qui poëtarum phantaſias uocauit uigilantium ſomnia. cap.xiiij.

Cū Cicero μεταφορικῶς principia orationū uocauit Veſtibula, & Aditus, declaratur Græcos quoque uerbis, quæ his reſpōdēt, uſos in eadē penè re oſtendenda. cap.xv.

Deleta macula è III libro πολιτικῶν, quo loco affert quid mali in ſe habere uideatur leges ſcriptas ſequi. cap.xvi.

Celeritas itineris μεταφορικῶς appellata uerbo illo, quod propriū eſt auium, & à Græcis, & à Latinis ſcriptoribus. cap.xvij.

Quid ualeat ὀφρύεσι ποιεῖν in domeſtico illo uernaculoque ſermone: quod etiam uerbo συσπᾶν ὀφρύας oſtendebatur. cap.xviij.

Quod Plato multis locis inquit τὸ σὸν μέρος, Varronem dixiſſe pro ſua parte. cap.xix.

Videri Horatium, cum liquidum uocauit aquā, imitatum eſſe conſuetudinem Græci ſermonis. cap.xx.

Emendati duo Plutarchi loci è libro, quē inſcripſit. ὅτι οὐδὲ ζῆν ἐστιν ἡδέως κατ' ἐπίκουρον. cap.xxi.

Quod Cicero in oratione quadā μεταφορικῶς inquit Terram intueri, idē etiam in alio perfugio alicuius mali eadē ratione ſuis uerbis Græcū hominē dixiſſe. cap.xxij

Explicatus familiaris hic modus loquendi Soliſumus; qui oſtenditur in conſuetudine etiam Græcorum fuiſſe. cap.xxiij.

Diſputatum de modo quodam loquendi frequenti in Græco ſermone: quæſitumque an M. Varro eum expreſſerit. cap.xxiiij.

LIBRI XXIIII.

QVid Eritius ſit apud Cæſarem declaratur: diſputaturque de ſomno Epimenidis Cretenſis, qui dormiendo ſenex eſt factus. cap.i.

Emendati duo loci Ciceronis in oratione pro A. Cluentio, ope antiqui libri. cap.ij.

Quæ ſit auis à Græcis olim uocata Iynx: quo modoque à nobis appelletur. cap.iij.

Vt M. Ant. lucrū μεταφορικῶς dixit, ita Platonē, quod reſpōdet huic Græcū uerbū, eodem pacto uſurpaſſe declaratū. cap.iiij

Reſtitutus locus in oratione in L. Piſonem: indicataque ſententia Lyſiæ ſimilis Ciceronianæ illi. cap.v.

Philippeū uideri quoq. uocatū potionis genus nō ſolū nomiſma hoc noīe appellatū. c.vi.

De ſtudio Romanorum hominum in cuſtodienda mulierum pudicitia. cap.vij.

Emendatum uerbum in oratione pro Q. Ligario, quo loco morem C. Cæſaris exponit in ſalute aliquibus danda. cap.viij.

Athletas uocatos μεταφορικῶς & à Græcis et à Latinis ſcriptorib. qui in ſingulis ſtudijs & artibus alijs antiſtarent. cap.ix.

Diſputatur accuratè de integritate Græci uerbi, in Topicis Ciceronianis. cap.x.

Indicatus Polybij locus apud Athenæum, quo cōmemoratur id, quod narrauit Liuius de amore Antiochi: remiſſioneque publicarum omnium curarum, eo ipſo tēpore quo maximè intētum illū eſſe bello à ſe excitato oportebat. cap.xi.

Polybiū ante Salluſtiū dixiſſe Imperiū iiſdē artib. retineri, quib. initio partū eſt. c.xij

Exponitur cōiectura quedā, qua emēdauit locum Demetrij περὶ ἑρμηνείας. cap.xiij.

Suetonij locus reſtitutus: qui ualde in Græcis quibuſdā uerbis deprauatus erat. ca.xiiij.

Ciceronem, quo loco diſſerit de ſabrica noſtri corporis: utilitateque partium, uideri multa ſumpſiſſe à Xenophonte. cap.xv.

Quod de Arceſila memoriæ proditū eſt à Cicerone: iiſque, qui eius ſectā ſecuti ſunt, idem etiā de iiſdem oſtēditur cōmemoratum eſſe à Græco ſcriptore. cap.xvi.

Corpus munitionum μεταφορικῶς omne illud opus à Cæſare in cōmentarijs uocatum: quod tamen uerbum improbè illinc ab imperitis eiectum fuerat. cap.xvij.

Confirmata uetus lectio loci Ciceroniani: in quo olim reſtituto, puſilla adhuc macula reſtabat. cap.xviij.

Quæritur quid ualeat in primo de natura deorum Cheſippus, quo nomine contumeliæ cauſa illic traditur uocatus ſemper Chryſippus à Zenone Epicureo. cap.xix.

Cōfirmata uetus lectio Ciceroniani loci, quo ſimili utēs, præcepit quid ſeruare nos oporteret in nouis amicitijs inſtituēdis. c.xx.

Locus Dionis hiſtorici purgatus: collata omni illa re, quæ illic narratur cũ eo, quod de eodem à Cicerone traditũ eſt. cap. xxi.

Grauis diſputatio de ducenda uxore, quæ apud Plautum habetur, oſtenditur à Platone profecta. cap. xxij.

Collata Ciceronis ſẽtẽtia cũ ſentẽtia Iſocratis ob ſimilitudinẽ: ambo enim eodẽ modo clariſſimos uiros ornarunt. cap. xxiij.

Teſtimonium Ariſtotelis è libro problematũ citatum à Plutarcho, apud auctorem ipſum monſtratum: ac de illa re diſputatum. cap. xxiiij.

LIBRI XXV.

PVrgatus locus in Athenæo coniectura: cum macula, quæ inſederat moleſta eſſet, ac ueterẽ hiſtoriã perturbaret. cap. i.

Explicata Virgilij mens, quum iram Iunonis memorem appellauit. ac propinqua illius ſententia auctoritate tragici poëtæ confirmata. cap. ij.

Oſtenditur grauem ſententiam T. Liuij editam illic à legato Carthaginienſi, acceptam fuiſſe à Demoſthene. ut aliã proximè uicinam à Thucydide. cap. iij.

Pliniani loci, quo inſimulat Græcos poëtas, pars illa, quæ reprehendit Euripidem & Apollonium, quod duabus in rebus ambo lapſi ſint, ponderata: ſubtiliſque ratio, ſi non omnino uera, utrunque à mendacio uindicandi excogitata. cap. iiij.

An rectè immutatum ſit herbæ nomen in Culice Virgiliano, uideriq́ue peruulgatã eius loci lectionẽ mẽdo uacare. cap. v.

Collati inter ſe duo loci duorum poëtarum. quibus antiqua puerorum educatio: dura ſeueraq́ue celebratur. cap. vi.

Locus Strabonis elegans: idẽ tamẽ ſubobſcurus, accuratè põderatus: in quo de cõſuetudine, quã neceſſario ſecuti sũt in diſputando ueteres peripatetici agitur. cap. vij.

Naues cum hominibus captas, aut depreſſas dici ab optimis Latinæ linguæ auctorib. quas Græci nunc iunctis duobus nominibus αὐτάνδρους: nũc ſeparatis, σὺν αὐτοῖς ἀνδράσιν dicebant cap. viij.

Emendatur locus Sex. Pompeij: ac quid pronunciare ſoliti ſint Romani magiſtratus in ſontibus capitis condemnandis, tractum ab illo, declaratur. cum mos hic maculis ſcripturæ non obſcuratus tantum, ſed extinctus eſſet: cap. ix.

Diſtichon in antiquum cuſtodem hortorum explicatum. quo turpis res honeſtis uerbis petitur. cap. x.

Quæ foret medicina Serapid. declaratũ. c. xi.

Quid ſui iudicij ſit de auctore lepidi ingenioſique carminis, quod legitur inter luſus in Priapum. cap. xij.

Falsò nunc exiſtimari Ariſtotelem auctorem libri περὶ κόσμου ad Alexandrum: uideriq́ue id opus eſſe Nicolai Damaſceni, magni peripatetici. cap. xiij.

In Græco quoque ſermone uſurpari ſolitum quiddam, quod apud nos fertur: uimq́ue prouerbij habet. cap. xiiij.

Mos ueterum explicatus, ſortes in urnam aquæ plenam conijciendi: et ex qua materia ipſæ fierent declaratum. cap. xv.

Signa quædam inſaniæ, quibus utitur apud Plautũ medicus, declarata. cap. xvi.

Teſtimonio etiã Græci ſcriptoris declarari, quod memoriæ prodidit Cicero, magnopere diſplicuiſſe Ariſtoteli inſcriptionẽ ſepulchri Sardanapali. cap. xvij.

Eodem pacto auxiſſe diuerſæ uictoriæ magnitudinẽ duos magnos ſcriptores c. xviij.

Deleta puſilla macula, quæ reſtabat initio V. libri de finib. cũ prius magis adhuc deprauatũ locũ eum correxiſſet. cap. xix.

Naturæ aptũ & accõmodatum quum dixit Cicero: nec non, quod per ſe appetitur, intellexiſſe πρῶτον οἰκεῖον, & ὀρεκτὸν à Græcis uocatum. cap. xx.

Integer ſanguis à Virgilio Plautóque dictus ijs eſſe, quos ualidos florẽteſq́ue uirib. oſtẽdere uoluerũt: elegansq́ue locus Aeſchinis oratoris indicatus, quo ſanguine carere Demoſthenẽ dixit, cũ ignauum eũ ac nullius animi oſtendere uellet. cap. xxi.

Qui ab Ariſtotele traditus eſt fuiſſe ita hebeti oculorũ acie, ut ante oculos ſemper imaginẽ ſuam cerneret, et tanquã ſibi ipſi occurreret, nõ fuiſſe Antipherontẽ Oritem ut putatur. cap. xxij.

Diſputatur de elegãti trãslatione, qua Virgilius motũ alarũ in auib. remigium dixit, oſtẽditurq́ue Aeſchylũ quoq. in trãgœdia eãdẽ metaphorã uſurpaſſe. c. xxiij

Aliter cepiſſe cubitũ Latinos quàm πῆχυν Græcos, xũ menſuras hæc nomina in utràque lingua ualent: notataq́ue alia nonnulla cognitione digna cap. xxiiij.

PETRI VICTORII VARIARVM LECTIONVM LIBER. I.

Diuerſum Dionyſii cauillum, ab eo quod rettulit Cicero, in defendendo ſuo quodam ſacrilegio.

CAP. I.

CVM in extremo III. libro de natura Deorum Cicero Dionyſii, Syracuſarum tyranni, ſcelus atque impietatem oſtenderet, qui furtis turpiſſimis fanorum contemptum etiam Deorum immortalium addebat & in nefaria re iocabatur, in aliis multis hoc poſuit. Iam menſas argenteas de omnibus delubris iuſſit auferri, in quibus quod more veteris Græciæ inſcriptum eſſet, BONORVM DEORVM vti ſe eorum bonitate velle dicebat. Luſit igitur ille, ſi Ciceroni credimus, in cógnomine Deorum illorum: atque ita furtum improbiſſimum texit: bonorum.n. proprium videtur eſſe iuuare mortales. Athenæus qui in XV. libro δειπνοσοφιστῶν idem commemorauit, ac facto illo impio impuriſsimi hominis veterem ritum illuſtrare voluit, in alio cauillatum ipſum fuiſſe ſignificat: cum ènim moris eſſet vt in conuiuiis poculo boni dæmonis circumlato menſæ tollerentur, narrat Dionyſiũ Aeſculapio, in cuius fano res acta eſt, poculum hoc ipſum propinaſſe: ſtatimque menſam tolli imperaſſe, tanquam antiqui moris retinendi ſtudioſus. antea nãque Athenæus recitarat Nicoſtrati comici carmen, in quo moris huius tollẽdi menſas, epoto poculo boni dæmonis, mentio fiebat. Verba eruditi ſcriptoris hæc ſunt. Ὅτι δὲ ἀρθείσης τῆς τοῦ ἀγαθοῦ δαίμονος κράσεως, ἔθος ἦν βαστάζεσθαι τὰς τραπέζας, ἐδήλωσε διὰ τῆς αὐτοῦ ἀσεβείας ὁ Σικελιώτης Διονύσιος: τῷ μὲν γὰρ Ἀσκληπιῷ ἐν ταῖς Συρακούσαις ἀνακειμένας τραπέζας χρυσᾶς, προπιὼν αὐτῷ ἄκρατον ἀγαθοῦ δαίμονος, ἐκέλευσε βασταχθῆναι αὐτὴν τὴν τράπεζαν.

Cum autem Cicero certos quoſdam auctores ſequi potuerit, qui aliter rem tradiderant, aut ipſe etiam id comminiſci, quod ab Athenæo traditum eſt, eruditius videtur: declaratur enim illo verus mos. Præterea diſcedit non nihil à veritate illarum inſcriptionũ Cicero, qui in multitudinis numero BONORVM DEORVM interpretatus eſt, cum in menſis ſingulari ἀγαθοῦ δαίμονος inciſum foret. Sed etiam δαίμων aliud illic valere videtur, non deus. Et ſanè δαίμονες aliã quandam naturam à diuina aliquantulum diſcrepantem, habere credebantur, vt alia nunc diſcrimina omittam, quæ inter Ciceronis, & Græci ſcriptoris narrationem verſantur. Non legitur autem ſuperior Athenæi locus in excuſis adhuc libris, ſed deſideratur, vnà cum infinitis aliis ſentẽtiis. Acceptus verò eſt à me ex antiquo exẽplari, quod in Medicea bibliotheca ſeruatur: in XV. enim libro, vbi formis impreſſi adnotatũ habent, deeſſe multa, defecerunt plures paginæ. Lapſus autem videtur Eraſmus, qui, cum in Prouerbiis moris huius meminiſſet: originemque eius oſtẽdere vellet, inquit. Xenodotus, & Ariſtophanis interpres oſtendit prouerbium hinc eſſe natum, quod olim peracto conuiuio: ſublataque menſa meracum inferri conſueuit: iſque calix ἀγαθοῦ δαίμονος, ideſt boni genii appellatur. Huius commenti auctorem citat Theopompum interpres Ariſtophanis in Veſpis. Neque enim ſublata menſa interpres ille di-

cit hoc fieri ſolitum, ſed antequam tolleretur, cum ſtatim hoc facto illa auferri deberet. Verba eius hæc ſunt. ἔθος δ' ἦν ὁπότε μέλλοι ἡ τράπεζα αἴρεσθαι ἀγαθοῦ δαίμονος ἐπιρροφεῖν ὡς Θεόπομπός φησι. Crebro vero tangit inſtitutum hoc: appellatque vinũ vel poculum ἀγαθοῦ δαίμονος Ariſtophanes. nam verſus eius poëtæ illo loco hic eſt. μηδέποτε πίοιμ' ἀκράτου μισθὸν ἀγαθοῦ δαίμονος: pronunciatus a Philocleone, quem inducit, ſi feciſſet aliquid, ita precantem.

Locus è commentariis. C. Cæſaris correctus: partim ope antiquorum librorum: partim opinione.

CAP. II.

SI QVIS excuſos libros cum calamo exaratis conferet, animaduertet profectò locũ hunc Cæſaris è primo libro de bello ciuili contaminatum eſſe, ita cõmunis lectio à veſtigiis antiquioris diſcrepat: cum enim formis impreſſi habeant. Profectum item Domitium ad occupandã Maſsiliam nauibus actuariis VII. quas Sicilia & Sardinia à priuatis coactis ſeruis liberſſque colonis ſuis compleuerat. in ſcriptis legitur. Quas Sicilia & in Caſono à priuatis coactas, ſeruis, libertis, colonis ſuis compleuerat. non omnino purgato loco, multo minus tamen inquinato, & vna tantum macula relicta. nam ſi immutato ordine duarum literarum Coſano legas, locus, vt arbitror, integer & ab omni labe vacuus erit: intelligit enim agrum Coſanum, vbi L. huius Domitii poſſeſſiones erant: & in quo ille hoc tempore, hoc ipſum occultè agens, manebat: vt teſtimonio quoque Ciceronis cognoſcitur, qui in IX. libro epiſtolarum ad Atticum inquit. Domitius (vt audio) in Coſano eſt. Et quidem paratus ad nauigandum. Et in eodem libro poſt. De Domitio, vt ſcribis, ita opinor eſſe, vt & in Coſano ſit: & conſilium eius ignoretur. Appellatum verò Coſanum à Coſa oppido, conſtat: cuius Cæſar in III. eorum librorum meminit his verbis. Coſam in agro Turino oppugnare cœpit. Loquitur autem de Milone, qui bellum in Italia excitare conatus eſt. Vitium illius lectionis declarat quoque interuallum locorum. Quid enim L. Domitio cum Sardinia, in illis locis manenti? nam Sicilia obiecta ei terræ ac propinqua eſt. Cætera item, quæ immutata ſunt, melius leguntur in antiquis exemplaribus: naues enim coactas vult, non ſeruos. Hoc ipſo autem genere militum vti quãdóque Romanos homines huiuſcemodi temporibus conſueſſe declaratur quoque teſtimonio Salluſtii de bello Catilinæ: de exitu namque eius imperatoris loquens, ait. Ipſe cum libertis & colonis propter aquilam aſſiſtit. Domitium verò magnam vim eorum ſecum habuiſſe, teſtatur Cæſar infra hoc ipſo in libro, his verbis. Certas ſibi depoſcit naues Domitius: atque has colonis paſtoribúſque, quos ſecum eduxerat, complet.

Illuſtris Homeri ſententia, qua ſcelus importunitatemque eorum exagitauit, qui ciuili bello delectantur, expreſſa in oratione Ciceronis.

CAP. III.

VSVS eſt aliquando Cicero locis quibuſdam poëtarum: ſententiiſque grauioribus inde ſumptis, cum id nemo expectaſſet: Nec Latinorum tantum, ſed Græcorum quoque poëtarum: erat enim mirum in modum ſtudioſus eorum ſcriptorum: nec flores tantum ex illis, leporéſque, verumetiam argumenta firma, atque ad id quod agebat, confirmandum valde accommodata decerpebat. Vt alios autem nunc relinquam, initio XIII.

Philip.

Philippicæ, cum pacem illam diſſuadere vellet, de qua tunc agebatur·metuens ne in odium ciuium incideret, parúmque æquis aurıbus audiretur, vſus eſt προθεραπείᾳ: Conſtituítque prius diligenter & conſilium illud, quod toto pectore fouebat: & perſonam ſuam, acriter accuſans vniuerſos illos, qui belli ſtudiis caperentur: præcipuè autem ciuilis: vt alienus penitus ab illis conſiliis videretur. in hoc. n. loco peragendo manifeſto expreſſit Homeri ſententiam, quam in VIIII. libro Iliadis affinxit ſapientiſſimo ſeni Neſtori, leuiter reprehēdenti orationem Diomedis, cum ipſum primum magnopere laudaſſet: oſtenderat enim ille ſe nimis cupidum eſſe bellandi. Vniuerſe igitur accuſans illos, qui huius animi forent, vt bello ciuili delectarentur, inquit. ἀφρήτωρ, ἀθέμιστος, ἀνέστιός ἐστιν ἐκεῖνος, ὃς πολέμου ἔραται ἐπιδημίου ὀκρυόεντος. Verba verò Ciceronis hæc ſunt. Nam nec priuatos focos, nec publicas leges videtur, nec libertatis iura cara habere, quem diſcordiæ, quem cædes ciuium, quem bellum ciuile delectat. Ordinem tamen diuerſum ſequitur, vel contrarium potius: quod enim tertium eſt poëtæ verbum, primis ipſe vertit: ſecundum autem ſequentibus. primum reddere atque exprimere non curauit: quod (vt arbitror) non reſponderet moribus atque inſtitutis Romanorum: ſed pro illo inquit libertatis iura cara non habere. Nec tamen exquiſite cuncta interpretari neceſſe eſt, cum huiuſcemodi loci vertuntur: atque in oratione, ſcriptoue aliquo ſimili includuntur. Sed illa tantum, quæ illic quadrent, tempuſque illud adiuuent. Eſt autem ſententia hæc Homerica valde celebris, ac grauium auctorum monimentis commendata, vt ab Ariſtotele quoque in primo libro de Rep. Sed Ariſtophanes etiam εἰρήνῃ ſua ambos hos verſus poſuit.

Purgatus locus in oratione pro Archia poëta.

CAP. IIII.

VERBA hęc Ciceronis è Liciniana turpi macula deformata ſunt in excuſis libris: ita vt ſententia vera inde elici nulla queat. Nam ſiquis minorem gloriæ fructum putat ex Gręcis verſibus percipi, quàm ex Latinis, vehementer errat: propterea quod Gręca leguntur in omnibus ferè gentibus: Latina ſuis ſ[illegible]us, exiguis ſanè, continentur. Quare ſi res eæ, quas geſſimus, orbis terræ regionibus definiuntur, cupere debemus quo minus manuum noſtrarum tela peruenerint, eodem gloriam famámque penetrare. Quis enim qui accurate attendat, non videat tollendam inde eſſe particulam minus: quæ officit huic ſenſui: argumentúmque totum diſturbat. abeſt autem illa à pluribus, quos vidi, ſcriptis libris, è ſimilitudinéque conſequentis vocis, vt puto, conformata eſt, cum imprudens librarius aliquis illic peccaſſet: nec perperam exſcriptam vocem poſtea deleſſet. Vis omnis argumenti hæc eſt. Cum enim conſtet Græcam linguā magis patere quàm Latinam: atque omnes penè terras peragraſſe: noſtra autem arma factáque peruagata ſint vniuerſum orbem, videmur optare debere, vt ipſe inquit, quo manuum noſtrarum tela peruenerint, eodem gloriam famámque penetrare. Hoc eximie præſtare poteſt Græcus ſermo: Latinus nullo pacto. Quare fouendus eſt, omníque honore afficiendus Licinius, qui ea lingua poëma pangit: ac fortia noſtra facta celebrat.

Magnitudo malorum uocem etiam eripit graues iniurias paſſis: nec ſinit eos libere queri, ubi etiam uidentur id ſine periculo facere poſſe.

CAP. V.

DEMOSTHENES cum improbitatem Midiæ ſignificare vellet, quàm contumelioſus importunuſque ciuis foret, oſtendere, docuit Stratonem, graui iniuria ab ipſo affectum, ne in iudicio quidem audere quicquam contra illum loqui: &, quàm male acceptus ab eo eſſet, aperire. tanta vis timoris eum oppreſſerat: támque firma memoria in animo ipſius impotentiæ Midiæ adhæſerat. à ſilentio igitur illo Stratonis, innocentis ciuis, inuidiam facere Midiæ voluit: culpámque ipſius augere. Quod tamen ſilentium aliam radicem habere potuit, & à timiditate animi, aut infantia profi-
» ciſci. Verba Græci Oratoris hæc ſunt. καὶ δεινὸν οὐδὲν εἰργασμένος, ἕστηκε νυνὶ σιωπῇ.
» οὐ μόνον τῶν ἄλλων ἀγαθῶν τῶν κοινῶν ἀπεστερημένος, ἀλλὰ καὶ τὸ φθέγξασθαι ἢ ὀδύρασθαι. καὶ οὐδ᾽
» εἰ δίκαια καὶ ἄδικα πέπονθεν, οὐδὲ ταῦτα ἔξεστιν αὐτῷ πρὸς ὑμᾶς εἰπεῖν. Hunc autem locum videtur imitatus in augenda, ante oculóſque omnium ponenda Arioviſti crudelitate Cæſar, aut rem ipſam, ut erat, narrauit: habitúſque animi Sequanorum ſimilis fuit habitui Stratonis. Non ſine cauſa tamen accuratè Cæſar id commemorauit: eſt enim vehementer aptum ad patefaciendam immanitatem regis: iuſtúmque ac neceſſarium bellum illatum illi eſſe declarandum: cui rei ſtudioſè ipſe incumbebat, ne videretur amicum populi R. regem ſine vlla neceſſitate bello laceſſiſſe. Scripta autem Demoſthenis Romæ adoleſcentes, qui orandi ſtudio tenebantur, accuratè legebant: ac trita admodum familiariáque habebant. Nam alios etiam locos in commentariis illis diſertum eruditúmque illum virum vertiſſe è Græcis ſcriptoribus, poëtiſque, olim in aliis libris
» indicaui. ita igitur inquit. Animaduertit Cæſar vnos ex omnibus Sequanos ni-
» hil earum rerum facere, quas cæteri facerent, ſed triſtes, capite demiſſo, terram
» intueri. Eius rei quæ cauſa eſſet miratus, ex ipſis quæſiuit. Nihil Sequani re-
» ſpondere, ſed in eadem triſtitia permanere. Cum ab iis ſæpius quæreret: né-
» que vllam omnino vocem exprimere poſſet, idem Diuitiacus Heduus reſpon-
» dit: Hoc eſſe miſeriorem & grauiorem fortunam Sequanorum quàm reliquo-
» rum, quòd ſoli ne in occulto quidem queri, néque auxilium implorare aude-
» rent: abſentíſque Arioviſti crudelitatem, veluti ſi coram adeſſet, horrerent.

Deleta macula ex oratione Ciceronis: ſimulque correctus locus in epiſtola ad Q. fratrem, qui immutatione eiuſdem Latinæ literæ deprauatus erat.

CAP. VI.

MENDVM, (vt opinor) occupauit locum hunc Ciceronis è III. Philippica: quod tamen coniectura (niſi fallor) ſatis tuto tolli poteſt, quamuis ratio hæc corrigendi veteres auctores lubrica ſit, ſæpéque maius aliquod incommodum gignat. Facilius autem ita exiſtimari poteſt, quia eodem modo multis aliis in locis peccatum eſt: ſimilitudo enim literarum fraudi fuit. Ita igitur nunc in excuſis omnibus ſcriptíſque, quos vidi libris legi-
» tur. Cuius quidem ego (intelligit autem libertatem) quoad potui, non mo-
» do defenſor, ſed etiam conſeruator fui. Cum autem id facere non potui, qui-
» fui? Nec abiectè, nec ſine aliqua dignitate, caſum illum temporum & dolorem tuli. Legi autem debet meo iudicio, quieui, errore librariorum mutata litera, quæ in antiqua ſcribendi ratione valde ſimilis erat. Infra in hac ipſa oratione,
» cum eundem locum vrgeret, inquit. Hoc feci ſemper dum licuit: intermiſi
quoad

quoad non licuit. Quod etiam emendationem hanc adiuuat. Quis autem non videt ex ea lectione commodum nullum ſenſum elici poſſe: ex hac verò leuiter immutata, præclarum? ſententia ita reſtituto loco, adeo plana eſt, ut nulla explicatione egeat. Potius oſtendendum eſt in eodem verbo eodem modo alibi peccatum: quod & opinionem meam confirmabit, & lucem tenebris inuoluto loco adportabit. In graui enim illa epiſtola ad Q. fratrem de ratione regendæ prouinciæ, cum legatur. Apud quem primus lictor qui fuit: tacuit accenſus. corrigi puto debere. primus lictor quieuit: vt ſignificet faciles aditus ad Octauium fuiſſe: poteſtatemque omnibus ſemper datam, qui eum adiſſent, vt accuratè cauſam ſuam exponerent. quod non licet apud multos: nam exturbantur à miniſtris, tacereque iubentur. Coniunxit autem multis locis duo hæc verba Cicero. eorum nanque vis notióque vicina eſt. Pro P. Seſtio. Si qui fecerunt aliquid aliquando, atque iidem nunc tacent & quieſcunt, nos quoque ſimus obliti. In 11. Philippica. Ecce Dolabellę comitiorum dies: ſortitio prærogatiuæ: quieſcit, renunciatur: tacet.

Modus loquendi familiaris Latinis, communis ipſis cum Græcis ſcriptoribus.

CAP. VII.

ELEGANS illa familiariſque locutio, qua vſus eſt Aeſchinus Adelphis, expreſſa videtur à Græco ſermone. Crebra autem erat in eo, quamuis aliquantulum verba illi variarent, cum ſententia tamen eadem foret. Cum igitur Aeſchinus iudicium patris accuſaret duritérque id atque immiſericorditer ab eo factum diceret, rationem eius rei reddens, quærenti Micioni, inquit = quid illi tandem creditis fore animi miſero, qui cum illa conſueuit prius. ſignificare autem his verbis voluit infelicem admodum ac miſeram condicionem amatoris, qui erepta ſibi amica: in aliáſque terras aſportata, ſe vndique perditum ac ſpoliatum omnibus bonis exiſtimabit. Suſpicari igitur poſſumus ita fuiſſe apud Menandrum. ποίαν οἴει ψυχὴν ἕξειν. Cum autem ſcripta eius perierint, teſtimoniis optimorum auctorum ita eos loqui ſolitos confirmabo. Demoſthenes enim in oratione contra Aphobum ait. ποίαν οἴεσθε αὐτὴν ψυχὴν ἕξειν, ὅταν ἐμὲ μὲν ἴδῃ μὴ μόνον τῶν πατρῴων ἀπεστερημένον, ἀλλὰ καὶ προσητιμωμένον. Sed etiam ad Polyclem. ποίαν με οἴεσθε ψυχὴν ἔχειν, ἢ πόσα δάκρυα ἀφιέναι? Quandóque tamen γνώμην pro ψυχὴν dicebant, ut Iſocrates in Trapezitico. ποίαν οἴεσθέ με γνώμην ἔχειν. Apud Platonem, cum ſenſus penè idem ſit, καρδίαν eſt. Cuius etiam indicio percipimus modum hunc loquendi late patuiſſe, & per omnium ora peruagatum. Hæc enim eius verba ſunt è VI. libro de Rep. cum de ratione ſophiſtarum loqueretur: ac, quantopere obeſſent, adoleſcentibus, doceret. ἐν δὴ τῷ τοιούτῳ τὸν νέον, τὸ λεγόμενον, ποίαν οἴει καρδίαν ἴσχειν: ideſt quomodo ſe continere poſſe· nec pati ſe abripi plauſu illo clamoréque multitudinis: néque enim hic dicitur de malis, aduerſiſque rebus alicuius. De ſæuo quóque immiſericordique homine vſurpabantur hæ voces, non de eo tantum, qui malis conſternatus eſſet: vt exemplo hoc Lyſiæ, ab Halicarnaſſeo poſito in vita ipſius, intelligitur. ἤρετο αὐτὸν ἡ γυνὴ ποίαν ποτὲ ψυχὴν ἔχων ἀξιοῖ τοῦ δὲ τῶν παίδων τοιαύτῃ γνώμῃ χρῆσθαι. Quod a item ſupra, contra ac nunc vulgo ſcribatur id nomen, Micioni dixi, non Mitioni, non temere id feci: in vetuſtiſsimo nánque libro, qui fuit Petri Bembi, ita ſemper ſcriptum eſt: cui auctoritati accedit etiam, quod hoc nomen in conſuetudine fuit Athenienſium, & à comicis poëtis celebratum eſt. Alexis nánque Epiclero Micionis cuiuſdam, qui piſces Athenis vendebat, mentionem fecit, vt teſtatus eſt Athenæus in VI. libro δειπνοσοφιστῶν, Apud Liuium quoque in XXXXIII. libro nomen hoc inueni. Micion enim ab eo appellatur vnus è

legatis Chalcidenſium Romam miſsis, princeps eius legationis: atque id duobus locis. in nomen autem illud nunquam incidi: nec rationem ipſius afferri poſſe commodam puto.

Dira, plenaque odij ratio, qua quidam animum ſuum in ulciſcendis inimicis, ſatiarunt.

CAP. VIII.

VIRGILIVS, vbi inducit Priamum execrãtem Neoptolẽmum, ob atrox ipſius immitéque factum, nõ accuſat hoſtem, quòd filium necarit, ſed quòd ante oculos ſuos eum obtrũcarit: cõtemeraueritque aſpectum patrium cæde filij: neque enim maior vllus dolor patri inuri poteſt, quàm ſpectãte ipſo filium necare: multo nanque magis homines mouent, quæ fieri vident, quam quæ facta audiunt. Hoc etiam narrat feciſſe Cardianos in Oratione contra Ariſtocratem Demoſthenes, cum Miltocythem Thracem, amicum Athenienſium, proditum Charidemo cum filio, ab ipſo vt pœna afficerent, accepiſſent: auget enim crudelitatẽ Cardianorum: πάθοςque mouet, docens eos nõ tantũ ambos interfeciſſe, ſed nato ante oculos patris in nauicula iugulato, patrẽ poſtea in mare abieciſſe: atque ita & voluntati Charidemi ſatisfeciſſe, & animum ſuum impleſſe, quod eum qui fauebat rebus Athenienſium, quos ipſi male oderant, crudelem in modum interemiſſent. Verba ſummi Oratoris, id exponentis, hæc ſunt. κἀκεῖνοι λαβόντες αὐτὸν καὶ τὸν υἱόν, καὶ ἀναγαγόντες εἰς τὸ πέλαγος ἐν πλοίῳ: τὸν μὲν υἱὸν ἀπέσφαξαν: ἐκεῖνον δὲ, ἐπιδόντα τὸν υἱὸν ἀποσφαττόμενον, κατεπόντισαν. Idem etiam longè maiore in perſona: nec humili penitus animo muliere, ſignificauit Plutarchus, dum miſerum interitũ Cleomenis, regis Laconũ: ſociorũmque ipſius, fortiſsimorum virorum, cõmemoraret. cum enim illi fruſtra magno facinore Alexandreæ tentato, deſtituti iam ab omni ſpe, ſponte occubuiſſent, mandato regis Ptolemæi, à militibus Strateſiclea Cleomenis vxor cum filiis, ac reliquę Spartanæ mulieres, captæ ad ſupplicium ducebantur: generoſæ autem ſtirpis fœmina ſatis conſtanter acerbum illum caſum tuliſſe tradita eſt: tantúmque petiiſſe vt ante filios interficeretur. cum tamen ad locum muneri b. illis deſtinatum, venerunt miniſtri regij, ſpretis precib. ipſius, primum liberos ſpectante matre necarunt: ſtatimque ipſam interfecerunt, quã ſolum in tanta acerbitate commemorat Plutarchus conuerſis oculis ad natos dixiſse. ὦ τέκνα ποῖ ἐμόλετε. Studuit autem grauis & eruditus ſcriptõr locum ornare: docereque non inferiores fuiſse muliebres partes in ea fabula, quod adiungit, quàm viriles: quãuis magnitudine animi pioque omni officio, viciſse etiã fateatur Stratiſicleam Pantei vxorem, unius è comitibus Cleomenis, quæ virum in exilium inuitis parentib. ſecuta, malorum ipſius, calamitoſæque necis, tenera adhuc ætate, particeps fuerit.

Græcus uerſus inuentus, quem accuſator Deiotari regis obiecit ipſi, pronunciatum ab eo fuiſſe, in aduerſis, ut putabat, C. Cæſaris rebus.

CAP. IX.

VIDEOR mihi repperiſſe Grẹcum verſum, quem accuſator Deiotari, in rebus C. Cæſaris malis: nec bonis etiam Pompeianorum, pronunciatum fuiſſe à rege illo diceret. Vnde manifeſtò intelligi poſse arguebat peſsimam ipſius voluntatem, qui æquo animo pateretur incommoda amicorum, vt eodem tempore damno afficerentur graui aliquo inimici. quod purgat Cicero.

cero.Nam ſententiam ipſius hanc fuiſse,quæ in eo eſt,quem deprehendimus, indicatur à Cicerone, quamuis eum non exprimat, ſed poſitis hic eius verbis omnia planiora erunt. Itáque cum eſset ei nunciatum Domitium naufragio periiſse:te in caſtello circumſideri,de Domitio dixit verſum Græcum eadem ſententia, qua etiam nos habemus Latinum. Pereant amici dum vnà inimici intercidant. Eſt autem ille apud Plutarchum in commentario quo diſputat de diſcrimine adulatoris & amici : neque enim ſe vllo modo prohare dicit ſententiam eam, ἐῤῥέτω φίλος σὺν ἐχθρῷ. Quare nolle vt aſsentatorem tollat, iacturam facere amici.idem igitur paucis his Græcis verbis, quod pluribus illis Latinis ſignificatur. Accurate autem animaduertenda eſt vis verbi ἐῤῥῶσθαι: cum enim idem valere putetur, quod χαίρειν (vnde multis locis Demoſthenes inquit ἐῤῥῶσθαι λέγειν, vel φράζειν, cum id oſtendere vellet, quod his etiam verbis ſignificabatur, πολλὰ χαίρειν. Nam & in v. Philippica, quæ nunc inſcribitur de pace, inquit. ἐγὼ δὲ τούτοις μὲν ἐῤῥῶσθαι λέγω. Et pro Cteſiphonte. ἐῤῥῶσθαι φράσας πολλὰ τοῖς κυρίοις. Vt exempla præteream, quibus vſus eſt in hoc tradendo Budæus) veteres tamen quidam grammatici affirmabant ἔῤῥειν valere μετὰ φθορᾶς ἀπελθεῖν. quod hic mirifice quadrat. Quare cum idẽ ſermo ſuperior exiſtimetur valere, quod alter, quem indicaui, poteſt à contraria ratione ſumptus eſse. Nam cũ aliquos etiam faceſsere à nobis iubentes, dicimus illis πολλὰ χαίρειν, non optamus ipſis boni aliquid, ſed vtentes verbis, quibus vtimur cum aliquas caras perſonas dimittimus, oſtendimus cupere nos vt abeant. Cicero aliquando verbis Latinis vſus eſt, quæ his Græcis reſpondent, ſi capiatur ἔῤῥειν, pro valere tantum, non cum pernicie & interitu abire, vt cum inquit in epiſtolis ad Atticum. Sed valeant recta, vera, honeſta conſilia.&. Multam ſalutem dixi. valuiſse autem hoc ipſum etiam ἔῤῥειν indicatur illo, quod conſuetudo erat Græcorum in extremis literis ponere ἔῤῥωσο, vbi Latini homines vale.

Qui ſint accipiendi Pelaſgi apud Ciceronem in II. de Finibus.

CAP. X.

FALLIT multos quos vocarit Pelaſgos Cicero in II. libro de Finibus bonorum & malorum, cum inquit. Itaque vt maiores noſtri ab aratro abduxerunt Cincinnatũ illum, vt dictator eſſet, ſic vos de Pelaſgis omnibus colligitis bonos illos quidem viros, ſed certe non pereruditos: neque enim hic valet id nomen, quod plerunque ſolet, gentem quandam Græcorum. Hoc igitur, quod ſatis obſcurum fuiſset, aperit Stephanus, qui de vrbibus ac nationibus ſcripſit: docet enim Pelaſgos vocitatos à Græcis, qui Italiam incolebant, illos, quorum opera vterentur in agris colendis: cum ruſtici homines, & qui eo ſtudio alerentur, diuerſis nominibus ab aliis gentibus appellarentur. Primos autem tradit Chios (de illorum enim vrbe tunc agebat) vſos eſse mancipiis vt Lacedæmonii, iis, quos Ilotas vocabant: & Argiui Gymneſiis: Sicyoniiique Corynephoris: Italiotæ Pelaſgis: Cretes autem Dmoïtis : hæc enim omnia nomina erant generis hominum in ſubigendis glæbis occupati. Reſpondet igitur egregie notio hæc ſententiæ Ciceronis, vt nullo negotio quilibet intelligere poteſt. Epicuri autem diſciplina ita fuſa erat, vt non ciuitates ſolum Græciæ Italiæque, verum etiam agros peragraſset; & omnem barbariam, vt idẽ eodem libro teſtatus eſt, commouiſset.

Quid ualeat ex Hymnide apud Ciceronem in. II. libro de finibus

CAP. XI.

HYMNIS fabula fuit Menandri, quam Latinam fecit Cæcilius.
Eius igitur teſtimonio vtitur Cicero in II. libro de Finibus,
exēplo illo docens extare nonnullos, etiā idiotas homines, qui
penitus metu mortis liberi ſint: ipſamque omnino contem-
» nant. inquit enim. Deinde ita mortem non timentes, vt illud
» in ore habeant ex Hymnide. Mihi ſex menſes ſatis ſunt vitæ:
» ſeptimū orco ſpondeo. Et Sudas autem, & Athenæus, Menā-
drum ὑμνίδι citant. Nam fabulam hanc vertiſſe in Latinum Cæcilium teſtatur
Nonius, qui pluribus locis auctoritatem inde petit. quamuis nomen hoc apud
eum (niſi fallor) corruptum ſit, vbi vim verbi blaterare declarat: ſic enim le-
» gitur in excuſis. Cæcilius Hymnis. Deſine blaterare: nihil agit in amore
inermus. ipſe autem puto legi debere. Hymnide. Sine blaterare. nam quod
apud Sex. etiam Pompeium impreſſi habent in explicatione verbi: Prodigere.
vt Cæcilius Hymnis, in antiquiſſimo eſt. Cæcilius Hymni. Quod verò ad
ſententiam eius verſus pertinet, idem quóque iiſdē verbis pronunciarat in ſa-
tyra Lucilius, accuſans eos qui ventris ac gutturis vitio dediti ſunt. hic enim
» ipſius verſus adducitur ab eodem grammatico è XXVI libro. Qui ſex menſes
» vitam ducunt: orco ſpondent ſeptimum.

Eadem ſententia inuenta apud duos ſummos oratores, Ciceronem ac Demoſthenem: quorum alter ipſa premere reum uoluit: alter delatores criminari, quibus nihil perditius eſſe affirmabat.

CAP. XII.

QVAE magnā inuidiam ipſi fecit, odioſam nefariamque vocem
attribuit C. Verri Cicero in II. libro accuſationis: editam, vt
exiſtimari voluit, ab eo in Sicilia, tunc, cum prouinciam diripe
ret, quaſi iam tum ille ſibi proſpiceret ac remedium quæreret
ſuæ damnationis. Ea de tamen in plures iniuria peruagaretur.
» Ea autem hæc eſt. Qui ita dictitat. iis eſſe metuendum, qui
» quod ipſis ſolis ſatis eſſet, ſurripuiſſent: ſe tantum rapuiſſe vt
» id multis ſatis eſſe poſſit. Idem autem protulit in oratione contra Theocri-
nem Demoſthenes, cum contra iudices delatoréſque diceret: atque id genus
hominum pernicioſiſſimum omnium eſſe affirmaret: refellens enim id quod
eorum ſtudium videtur comprobare: id autem erat, quod ſontes improboſque
ciues punirent: eorúmque opera pauciores huiuſcemodi inuenirentur, inquit.
Nullo modo res hoc pacto ſeſe habet iudices, ſed contra longè plures atque im
portuniores extant: qui nanque cogitant aliquid mali facere, ſcientes his par-
tem pecuniarum dandam, quas abſtulerint, neceſſario plura in animum indu-
cunt rapere, vt non ſolum ſibi ipſis, verum iis etiā poſſint ſuppeditare. Verba
» Græci oratoris hęc ſunt. τί γὰρ ἄλλως τούτους εἴποι χρησίμους εἶναι τῇ πόλει; τοὺς ἀδικοῦν-
» τας τὰ δίκαια οὗτοι κολάζουσι, καὶ δὴ τούτους ἐλάττους εἰσὶν ἐκείνοις, οὓς δεῖ ζῆν ὦ ἄνδρες δικασταί. ἀλλὰ
» καὶ πλείους: εἰδότες γὰρ οἱ βουλόμενοι κακῶς τι πράττειν. ὅτι τούτοις ἔστιν ἀπὸ τῶν λημμάτων τὸ μέ-
» ρος δοτέον, ἐξ ἀνάγκης μείζω προαιροῦνται παρὰ τῶν ἄλλων ἁρπάζειν. ἵνα μὴ μόνον αὐτοῖς, ἀλλὰ καὶ
» τούτοις ἔχωσιν ἀναλίσκειν. Vt autem verè id potuit à turpiſſimo viro, maximóque
fure pronunciari, quod narrat Cicero: ita potuit à Cicerone, quod vulgo fere
batur, illíque perſonæ quadrabat, Verri falsò, accuſatorio more, aſſignari.

Notata ranarum natura multis modis à Græcis, quæ potu aquæ delectaretur: quam ipsi maxime oderant.

CAP. XIII.

APVD Athenæum in X libro Δειπνοσοφιστῶν carmen Pherecratis
comici legitur, in quo reprehendit quidam puerum, vini mi-
niſtratorem, quod nimiũ aquæ ingeſsiſſet, ac vini ipſius vim
penitus perdidiſſet, lepidè dicens oportere illum ranis miſce-
re. verba, quibus maledicit puero, hæc ſunt. = ἔῤῥ' ἐς κόρα-
» κας· βατράχοις οἰνοχοεῖν σε δεῖ. Præterea in VI. eiuſdem operis Ari
» ſtophontis plures verſus citãtur, in quibus inducitur quidam,
qui ſibi gloriæ ducit, quòd patiẽtiſsimus eſſet eorum malorum, quæ cæteri mor
tales ſummo ſtudio fugerent, atque in illis tolerandis nulli cederet, in ipſis for
titer ſuſtinendis præſtantium habitoiũ. in quib. malis etiã poſuit ſe in aqua bi-
ben da: vinóque non guſtando, ranam eſſe. Videtur autem ille diſciplinam Py
thagoræ ſectámque ſecutus· vnde fabula ipſa, in qua incluſi erant, πυθαγοριστὴς no
» men habuit. Initium eius carminis eſt. πρὸς μὲν τὸ πεινῆν, ἐσθίειν τε μηδὲν, Νόμιζ'
» ὁρᾶν Τιθύμαλλον ἢ Φιλιππίδην: Ὕδωρ δὲ πίνειν, βάτραχος: Et quæ ſequuntur. Subti-
lis igitur gens, & quæ vino in primis delectabatur, viderat, quæ potiſsimũ ani-
mans contrariam ea parte vitam ſequeretur; ac quod ipſi toto animo expete-
rent, odio haberet: nam cum in terris degere poſſet, aquam ſedem ſibi fece-
rat. Cum autem βατράχοις οἰνοχοεῖς prouerbium eſſet, vt Xenobius etiam tra-
dit, ſolitum dici in eos, qui ea prebèrent, quibus non egent, qui accipiunt,
apertum eſt hic οἰνοχοεῖν valere vinum miniſtrare: in verſu verò ſupra citato
Pherecratis tantum miniſtrare; vſurpatum enim eſt iunctum verbum eo-
dem intellectu, quo ſimplex, relicta materia, quæ infunditur, profertur.
Explicatur etiam hoc prouerbium ab Eraſmo. ut alterum quoque ab ea-
dem ancipitis naturæ animante ductum, quod eſt βατράχῳ ὕδωρ. Animaduerten
dum autem ſuperius exemplum Pherecratis mendum continere in excuſis li-
» bris: cum enim ita illic totum legatur. Ἀπόδοτε ὦ γλυκυτάτην ἐγχέουσα Παντά-
» πασι μὲν οὖν ὕδαρη, ἢ εἰργάσω. Πῶς ὦ κατάρατ' ἐνέχεας δὲ ὕδατος; Ὦ μάμμη, ἵν' ὅσου τίτ-
» ταρας; ἔῤῥ' ἐς κόρακας· βατράχοις οἰνοχοεῖν σε δεῖ. in calamo exarato exemplari multo fi-
» deliore ſcriptum eſt. ἀπόδος ὦ γλύκη: ὑδαρὴν ἐγχέουσα. quod omnino verum pu-
to: verba enim ſunt anui ſuadentis, quæ Glyce vocabatur, ut poculum abiice-
ret, in quod nimium aquæ infuſum eſſet. Perſona autem quæ loquitur, hoc iam
prolato, ſe corrigit, quod non potius aquam præbitam dixerit ac ſtatim graui-
ter accuſat miniſtrum, qui id fecerit: peccatúmque eius oſtendit: atque execra
ta eum antea, dignum eſſe ait qui ranis miniſtret. Ὑδαρὴ autem vilioris potio-
nis genus eſt, cum in muſti puſillam partem multum aquæ infuſum eſt: ὑδαρὲς
verò, quod aquoſum eſt. vt Alexis ἐν παιδεραστῇ, cuius teſtimonium ſupra ab
Athenæo citatur. = ἔγχεον οὐ δεῖ πιεῖν Εὐζωρότερον, ναὶ δύο παῖδες· τὸ γὰρ Ὑδαρὲς
» ἀπὸ τούτου δέει τῇ ψυχῇ κακόν. Vnde tranſlatum ad alias res, valet tenue atque infir-
» mum. vt Ariſtoteles etiam hoc verbum in II, πολιτικῶν cepit: differens contra
remp. Platonis communionémque, quam inducebat, liberorum: hæc enim
» eius verba. ἐν δὲ τῇ πόλει τὴν φιλίαν ἀναγκαῖον ὑδαρῆ γίνεσθαι διὰ τὴν κοινωνίαν τὴν τοιαύτην. In
tellexit igitur amicitiam, ὑδαρῆ vocans, leuem atque imbecillam. ut nos quo-
que vulgo verbum, quod huic reſpondet, ſæpe vſurpamus: dicimus enim ali-
quas res, quæ multum ſuarum virium amiſerunt, ac valde tenues ſunt, annac-
quate. vt ſolem etiam obſcuriorem: nec, vt ſolet, fulgentem.

Vocabulis à Cicerone ad alias res tranſlatis, declaratur reſpondere Græca nomina.

CAP. XIIII.

INSTIO VI. actionis in Verrem Cicero cum de ſignis pictu-riſque ab eo ſublatis è Sicilia dicere vellet, primũ ſecum du-bitauit, quo potiſsimum nomine rem illam appellaret: variis nauque modis culpa hæc vocabatur, pro ut quiſque crimen aut conterere, aut augere volebat. nam auctor ipſius eo verbo appellabat, quo non male vo cari potuit, ſi id ſine alicuius in-iuria factum eſſet, amici uerò hominis, qui modum nullum ipſum in ſtudio earum rerum comparandarum tenuiſſe ſciebant, ut accuſator commemorat, uitium oſtendentibus nominibus, cupiditatemque incredibi-lem, tranſlatis autem illis à corporis animique labibus, morbum & inſaniam, appellabant. Quod ad priorem harum tranſlatarum uocum pertinet, Plutar-chus quoque in commentario περὶ ἀοργησίας, cum perditum in ſtudio margarita rum gemmarúmque hominẽ ſignificare vellet, verbo, quod huic Latino reſpõ-det, vſus eſt. Elegantem autem callidámque rationem exponebat, qua Pole-mo irati ſibi hominis, contumeliáſque in ipſum iacientis, animum delinierit:
» inquit enim. Πολέμων δὲ λοιδοροῦντος αὐτὸν ἀνθρώπου φιλολίθου, καὶ περὶ σφραγίδια πολυτε-
» λῆ νοσοῦντος. & quæ ſequuntur. Quòd ſi addidiſſet καὶ μεμηνότος, vt ſæpe Græci loquuntur, qui nimium aliquarum rerum effrenatúmque amorem ſignificare volunt, plenè huic loco reſpondiſſet: μανίαν enim prorſus appellatam à Græcis in ſaniæ nomine ſignificare voluit: quod verbum in Græco ſermone & ipſum ad alias res transfertur.

Confirmantur exemplis rationes duæ Platonis: quibus docuit quantopere obeſſent teneris mentibus puerorum fabulæ poëtarum.

CAP. XV.

VT ALIA nõnulla paſsim canentes, ita nullo modo ferri poſſe Poëtas affirmat Plato in. III. libro de Rep. qui tradũt heroas nulla re meliores preſtantioreſque fuiſſe hominibus: atque id adoleſcentium auribus inculcant. eſſe nanque cũcta hęc & im pia aduerſus deos immortales, eximiaſque illas naturas, & fal ſa. Eã igitur culpã meritò reformidare potuit Iſocrates, qui in libro, quẽ ſcribit ad Philippum Macedonem, excogitata calli da ſe purgandi ratione: ſimulque ſubtiliter regi aſſentans, inquit ſe ſibi ob eam rem ab rebus ipſius geſtis narrandis temperaſſe, ne minores ipſo fuiſſe humilio reſque oſtendat, qui heroes vulgo habentur, ac ſuperaſſe mortalem condicio-nem exiſtimantur: hoc enim facere, eſſet omnem illis dignitatem eripere. Poſt ſuperiorem autem ſententiam addit, eundem locum vrgens, illa præterea iis qui audiunt eſſe detrimentoſa: labemque non paruam animis eorum afferre: vnuſquiſque enim inquit, ſibi ignoſcet, ſi mali aliquid fecerit, perſuaſus huiu-ſcemodi etiam ſcelera moliri ac ſępe feciſſe qui ſati ſunt e Diis immortalibus, ac prope abſunt ab diuina progenie. Quibus omnibus de cauſis cenſet huiuſce-modi fabulas tollendas, ne in teneris animis magna peccandi licẽtia inſeratur. Hoc igitur, quod metuebat ſapientiſsimus ſcriptor, & qui omnes fibras vitio-rum euellere ſtudebat, animum addidit ad ſtuprum virgini inferendum Chæ-reæ Terentiano, vt ipſe ille adoleſcens narrat: Nam cum de laſciua tabula pi-cta, & quę mirifice quadrabat in domo meretricia loqueretur, inquit. Egomet

quoque

" quoque id ſpectare cœpi: & quia conſimilem luſerat Iam olim ille ludum, im
" pendio magis animus gaudebat mihi, Deû ſeſe in hominem conuertiſſe: & quę ſequuntur. Ad extremum autem, quod vitium harum rerum aperte ſignifi-
" cat, à Platoneque in primis exagitatur, addidit. Ego homuncio hoc non face-
" rem. ego illud vero ita feci, ac lubens.

Locus Ciceronis è V. libro Tuſculanarum aliter ac nunc in excuſis, in vetuſto libro legi indicatus.

CAP. XVI.

CICERO cum animi conſtantiã ac fortitudinem exemplo quoque beluarum in V. quæſtione Tuſculana cõfirmaret, ita locu-
" tus eſt, vt in excuſis libris legitur. Quid beſtiæ? non frigus, nõ
" famem: non montiuagos atque ſilueſtres curſus luſtrationeſq; patiuntur? Animaduerti autem olim in antiquo fideliqueexẽ plari legi, ſiluestricurſus, iunctis duobus nominibus: quod nũc in mẽtem mihi venit teſtari in his libris: neque enim arbitror contemnendam hanc lectionem eſſe. Videtur namque totus locus ex aliquo vetere poëta ſumptus eſſe: non enim mihi perſuadeo Ciceronem montiuagos vſurpaturum fuiſſe: redolet enim hoc verbum orationem poeticam: facitque vt non ſine cauſa ſuſpicer conſequentem quoque vocem eodem pacto conformatam fuiſſe. Vt Catullus etiam in libello de Atti huiuſcemodi non nulla ver-
" ba compoſuit: ceu cum inquit. Vbi cerua ſiluicultrix, vbi aper nemoriuagus. Ita autem loqui conſueſſe priſcos illos Latinos homines teſtatur Cicero in
" Oratore his verbis. Sed quid ego vocales? ſine vocalibus ſæpè breuitatis cau
" ſa contrahebant, vt ita dicerent, multimodis, vaſargenteis, palmetcrinibus,
" tectifractis.

Elegans modus loquendi, quo uſus eſt Cicero, expreſſus eſſe è Græco ſermone declaratur.

CAP. XVII.

IN libro de Fato Cicero Græcum (niſi fallor) modum loquendi in Latinum ſermonem conuertit: neque enim ab alio vllo Romano homine vſurpatum inueni: id autem eſt ferire medium, quod valet, cum duo inter ſe de aliquo controuerſantur, ad arbitrumque res venit, æquo interuallo ac momento vtrinque illum ipſum, qui ſententiam fert, diſcedere, atque ita litem diiudicare: quod tamen iudicii genus vt negligens ac pingue, iuriſconſulti contẽnunt: noſq. etiam patrio ſermone, quæ prouerbii loco dicitur, voce eludi-
" mus. Verba eius hæc ſunt. Chryſippus tanquam arbiter honorarius medium ferire voluiſſe. Ita autem hunc locum deprauatum, quondam reſtitui, ſecutus fidem veterum exemplariorum: legebatur enim antea perperam in excuſis li-
" bris, ſe ferre voluiſſe. Plato in V. de Legibus ita locutus eſt, quamuis ab iudiciis
" ad aliam rem tranſtulerit, dicens. Ἐγὼ γὰρ αὐτός σοι συγχωρῶ τὸν λύπας τι καὶ ἡδονῆς
" ἀκράτου βίον φεύγειν δεῖν πάντας: μέσον δὲ ἴσα τέμνειν ἀεί. Sed etiam in poſteriore epiſto-
" la ad Dionis propinquos. δίκαιον ἂν ἴσως καὶ συμφέρον γίγνοιτο ὑμῖν πᾶσι μέσον τεμεῖν: τοῖς
" τε φεύγουσι τῆς ἀρχῆς τὴν χαλεπότητα ὑμῖν, καὶ τοῖς τῆς ἀρχῆς πάλιν ἐρῶσι τυχεῖν. Præterea in ſermone, quem Protagoram vocauit, cum induceret Hippiam ſuadentem magno illi Sophiſtæ, ac Socrati, ne vellent in contraria inter ſe diſſerendi ratione diutius perſtare, ſed aliquantulum alterutrum alteri concedere, & me-

diam quandam viam tenere: cum enim ſimilibus vſus rationem indicaſſet, qua
» vtrumque ſequi debere in ea re optimum iudicaret, addidit. ἀλλὰ μέν τοι ἀμφοτέ-
» ροις τιμᾶν. Quia enim ipſum dialogum Cicero in Latinum vertit, facilius po-
tuit hunc Atticiſmum notare: atque ipſo poſtea, cum apte poſſet, vti. Nam ex-
preſsiſſe illum totum teſtimonio antiquorum grammaticorum intelligitur.
» Priſcianus certe hæc inde verba citat. Nunc à vobis Protagora & Socrates po-
» ſtulo concedatis alter alteri: & inter vos de huiuſcemodi rebus controuerſemi
ni, non concertetis: quæ ſanè expreſſa ſunt è loco, qui non multo ſupra hunc
ipſum eſt: cum enim Prodicus eodem munere fungeretur (rogati enim ambo
hi ſophiſtæ diligenter fuerant à Critia, vt illi rei operam darent) in aliis multis
» inquit. ἐγὼ μὲν καὶ αὐτὸς ὦ Πρωταγόρα καὶ Σώκρατες ἀξιῶ ὑμᾶς συγχωρεῖν καὶ ἀλλήλοις περὶ
» τῶν λόγων ἀμφισβητεῖν μὲν· ἐρίζειν δὲ μή.

Defenſa uetus lectio in V. libro Tuſculanarum: ratioq́ue eius ſermonis, qui imperfectus uidetur, explicata.

CAP. XVIII.

VERBA Ciceronis ſunt in V. quæſtione Tuſculana. Nihil bo
» num niſi vacuitaté, vt Hieronymus: ita nãque legitur nõ ſolũ
in ſcriptis pluribus libris, verum etiam in iis, qui ſuperiori
bus tẽporib. excuſi fuere, cum in Aſulana editione additum
ſit doloris: qui enim curæ illi præfuerunt, vt ſuſpicor, locum
mancum putantes, ita correxerunt, legentes, niſi vacuitatem
doloris. Nec tamen veterem illam lectionem arbitror dam-
nandam, ac non neceſſaria parte augendam. vt ſit ἔλλειψις, frequens figura in
conſuetudine loquendi: non multo enim quoque poſt inquit: Cumque ea de-
» ſcendet in taurum, non addens Phalaridis, illum tamen intelligi volens. Eſt igi
tur precisè id dictum, quomodo nonnulla vſurpari ſolita oſtẽdit Cicero in III.
» libro de natura Deorum, his verbis: Vt ſiquis dicat Athenienſium remp. conſi-
» lio regi, deſit illud Ariopagi: ſic cum dicimus prouidentia mundum admini-
» ſtrari, deeſſe arbitrator Deorum.

Vt Cicero influere aliquando μεταφορικῶς uſurpauit, ita Plato indicatus uti uerbo ὑπορρεῖν, quod illi reſpondet.

CAP. XIX.

INFLVERE μεταφορικῶς Cicero pluribus locis vſurpauit: nec
enim de aquis tantum, humoréque aliquo, verum etiam de
rebus ſolidis loquens, ſenſuſque participibus, eo vſus aliquá-
do eſt, vt de rebus quoque quæ ſenſu aurium percipiuntur,
nec tamẽ manu tanguntur: vt in II. libro de Legibus cũ in-
» quit: Aſſentior enim Platoni: nihil tam facile in animos tene
» ros atque molles influere, quàm varios canendi ſonos: qui-
» bus verbis locum hunc grauiſsimi auctoris expreſſit è IIII. libro de Rep. οὐδὲ γὰρ
» ἐργάζεται ἄλλο γε ἢ κατὰ μικρὸν εἰσοικιζομένη ἠρέμα ὑπορρεῖ πρὸς τὰ ἤθη τε, καὶ τὰ ἐπιτηδεύμα-
τα. Non ſolum igitur Cicero, qui quomodo ex alio ſermone in alium conuerti
aliquid oporteret, egregie tenebat, idem quod Plato antea dixit, verum etiam
eodem modo dixit: & ſententiam enim explicuit: & ordinem loquendi cuſto-
diuit: erudituſſimus enim quoque atque idem politiſſimus ſcriptor, tanquam
de humore aliquo, de cantu ſonoréque locutus eſt.

Perſonare.

Perſonare aures alicuius uocibus quibuſdam idem ualere uideri, quod ἔναυλον ἔχειν.

CAP: XX.

QVOD Cicero dixit in epiſtola ad Leptam perſonare aures, arbitror valere ἔναυλον ἔχειν: frequens .n. hic modus loquendi eſt in Græco ſermone, & ab optimis auctoribus crebrò vſurpatur. ſignificat autem aliquid ex audito ſonore cantúque reſtare in auribus, qnod quaſi idem inſuſurret: diutiúſque illic maneat. verba Latini ſcriptoris hæc ſunt. Leptam noſtrum cupio delectari iam talibus ſcriptis, & ſi abeſt maturitas ętatis, tamē perſonare aures eius huiuſmodi vocibus non eſt inutile. Plutarchus autem in libro, quo docet quomodo ſint ab adoleſcentibus legendi poëtę: monſtrans viā, qua ſententiæ aliquæ ipſorum, qnæ moribus obeſſent, ſint infirmandæ, atque omni auctoritate ſpoliandæ, inqnit. πρὸς ταῦτα δὲ πάλιν παρασκευάζωμεν αὐτοὺς ἐξ ἀρχῆς ἔχειν ἔναυλον. ὅτι ποιητικῇ μὲν οὐ πάνυ μέλει δὴ τῆς ἀληθείας. ideſt in auribus ſemper obſtrepentem hanc vocem habere: & quæ continenter eandem ſententiam renouet. Plato quoque in III. libro de Legib. eodem modo locutus eſt. ἐκ γὰρ τῶν ὑψηλῶν εἰς τὰ πεδία καταβαίνειν ὅμως πᾶσι φόβος ἔναυλος ἐγεγόνει. ſed etiam Ariſtoteles in XXI. ſegmento Problematum. ἔστι ἔναυλον ἔτι τὴν ἀπόλαυσιν, ἐάν τις αὐτῆς πληρωθῇ, καὶ μὴ ταχὺ ἐκλείπῃ τὴν αἴσθησιν: qui tanquam interpretatus eſt hunc modum loquēdi, declarauitque quid illic valeret: μεταφορικῶς nanque illo vſus fuerat: neque enim de voce, ſonoreue aliquo ſermo erat, ſed cauſa tunc quærebatur, cur ſuaues quidam cibi dulcéſque citius faſtidium gignant. Ea autem dicitur eſſe, quod cō coctis etiā illis, vis quædam eorū, & quaſi ſucus reſtat: nec penitus extinguitur.

Non omnium cuſtodum firmam eſſe fidem, egereque ſæpe illos alio cuſtode dictum prius à Platone in III. libro de rep.

CAP. XXI.

QVOD Latinns poëta cū magno animi dolore in ſatyra inquit, vbi incontinentiam mulierum accuſat, atque aculeatis dictis vulnerat. Sed quis cuſtodiet ipſos cuſtodes. cauta eſt & ab illis incipit vxor, Plato quoque eleganter expoſnit in III. lib. politiæ: vbi docet cuſtodes Reip. qui præſidio ſunt reliquis ciuibus, ebrietatem cauere oportere. Id autem poſtea verè magnificéque de ſeipſo prædicauit optimus vir ac clariſsimus imperator, Epaminondas: cum ex eo quæſitum eſſet, cur potantibus cæteris, feſtóſque dies ſumma lætitia celebrantibus, ſolus ipſe ſquallens, in magnáque cogitatione defixus, per vrbem ambularet. Vt liceat inquit vobis omnibus temulentis eſſe, atque omni cura ſolntis. Platonis verba hæc ſunt. γελοῖον γὰρ δὴ τόν γε φύλακα φύλακος δεῖσθαι. Eodem etiam reſpexit Cicero in Diuinatione in Verrem his verbis. Cuſtodem, inquit, Tullio me apponite. quid? Mihi quàm multis cuſtodibus opus erit, ſi te ſemel ad meas capſas admiſero? qui non ſolum ne quid enuncies, ſed etiam ne quid auferas, cuſtodiendus ſis. Nec non in III. Philippica, irridens M. Antonium, qui in concione dixerat, ſe cuſtodem futurum vrbis: ait enim. O præclarum cuſtodem, ouium vt aiunt, lupum.

Theriacām uideri apud M. Varronem amaræ potionis genus fuiſſe.

CAP. XXII.

THERIACA videtur olim bibi ſolita, vt ex verbis M. Varronis
elicitur: quare liquidior fuerit neceſſe eſt:hoc.n.tēpore craſſi-
or duriórque cōformatur. Apud Nonium autē hoc doctiſſimi
viri teſtimoniū legitur è libro de liberis educādis: Vel maxime
„ illic didici & ſitienti, theriacām, mulſum: eſurienti, panē ciba
„ rium, ſiligineum:& exercitato, ſomnū ſuauē. Docet igitur Var
ro, quę ſint vera cōdimēta, vt Dionyſii coquus locutus eſt. quod
literis etiam mandauit Cicero in V. libro Tuſculanarum, quo loco de hac ipſa
re accurate diſſerit. Nam cibarii quoque panis illic vt vilis meminit: quomodó
que effici poſſit vt vulgares eſcæ, potionéſque gratæ ac ſuaues ſint, oſtendit.
Animaduertēdum tamen an theriaca tunc appellata ſit, non quæ vt remedium
veneni adhibetur, ſed potionis genus amaræ triſtiſque: ex contrario enim hunc
fuiſſe ſaporem illius perſpicitur: mulſum nanque vt è melle & vino conditum,
dulce erat: nec enim omnia vocabula omni ætate idem valent: quamuis enim
maneant ipſa, notio tamen eorum immutatur. Cum autem cibarius in primis
panis appelletur, quod non ſolum ſuperioribus exemplis intelligitur, ſed etiam
„ teſtimonio Cornelii Celſi, cuius è II. libro hæc ſunt verba. At aluum mouent
„ panis fermentatus: magiſque ſi cibarius vel hordeaceus eſt, auctoritate Varro
nis intelligitur etiam vinum cibarium aliquando vocatum: ipſius nanque apud
„ eundem grammaticum hæc verba leguntur. In cubiculo dormire mallem ſci-
„ licet potius vinum meum cibarium, quam ego dominus cubarem. ſed etiam,
quod magis mirandum eſt, homo quoque cibarius appellabatur, tanquā omne,
quod ſordidum atque abiectum eſſet, recte hóc pacto vocari poſſet. Eiuſdem
autem doctiſſimi viri ſententia hæc eodem loco legitur è libro; cuius index
„ erat. ὄνος πρὸς λύραν. Tuus autem iſte frater cibarius fuit Ariſtoxenus.

Diligenter ponderatus locus C. Cæſaris, in excuſis libris manifeſtò corruptus: antiquaque lectio indicata.

CAP. XXIII.

VERBA hæc C. Cæſaris è III. libro de bello ciuili ita nunc paſ-
ſim leguntur: mendoſe prorſus, ut cuiuis facilè intelligere licet.
Cohortémque poſtea duplici ſtipendio frumentoue, & ſpecia-
„ riis, militaribúſq. donis, ampliſsime donauit: quomodo enim
„ tam inquinato verbo locus eſſe poteſt apud politiſsimum ſcri
ptorē? Videndum igitur accurate àn auxilio veterum librorū
macula hæc deleri poſsit. in duobus autem ipſe non paruę fidei
exemplaribus ita ſcriptum offendi: non omnino integre: minus tamen per-
uersè, vt puto, quia extant hic veſtigia veræ lectionis, quæ illic contamina-
ta ſunt. Cohortémque poſtea duplici ſtipendio, frumento veſpetiariis mili-
„ taribus donis, ampliſsimè donauit. Vt autem ego coniicere potui, diligen-
„ ter omnibus examinatis, ſi ita legeretur, nihil vitii, neque in ſententia, ne-
que in verbis reſtaret: nec tamen magnopere à notis illis perturbatis diſceſ-
„ ſum eſt. Cohortémque poſtea duplici ſtipendio, frumento, veſte, diariis, mi
litaribus donis, ampliſsime donauit. veſte autem milites aliquando donari con
ſueſſe certum eſt: in rebus tamen potius aduerſis quàm ſecundis. quod facit
vt minus firmam hanc emendationem putem, donec exempla inuenero quib.
declaretur, virtutis etiam præmium reique bene geſtæ, hoc fuiſſe. T. Liuius

in

» in XXII. libro ab vrbe condita. Eos, qui Canuſium perfugerant, mulier
» Paula nomine, Buſa genere, clara diuitiis, mœnibus tantum tectíſque à Ca-
» nuſinis acceptos, frumento, veſte, viatico etiam iuuit. Xenophon quoque
in primo libro de rebus Græcorum. Φαρνάβαζος δὲ παντὶ τῷ τῆς πελοποννησίων στρατεύ-
» ματι, καὶ τοῖς Συρακουσίοις παρακελευσάμενος μὴ ἀθυμεῖν ἕνεκα ξύλων, ὡς ὄντων πολλῶν ἐν τῇ βασι-
» λέως, ἕως ἂν τὰ σώματα σῶα ᾖ, ἱμάτιόν τε ἔδωκεν ἑκάστῳ, καὶ ἐφόδιον δυοῖν μηνοῖν. Nam diaria
præberi ſolita militibus vt commoda quædam, quo magis laborem ferrent,
teſtimonio etiam Ciceronis comprobatur, qui in epiſtola quadam ad Atti-
» cum inquit. Eo modo auté ambulat Cæſar, & iis diariis militum celeritaté in-
» citat, vt timeam ne citius ad Brunduſium quàm opus ſit, acceſſerit. Aut igi-
tur eruditi viri, ſi coniecturam meam non probabunt, videbunt, an his veſti
gijs melior lectio indagari poſſit, aut certiora minuſque deprauata quærent.
ipſe magno ſtudio diligentiaque adhibita, quod potui, præſtiti.

Ornatus eorum, qui ſe ad iter longinquum accingerent, è pluribus Plautinis locis erutus.

CAP. XXIIII.

ORNATVS eorum, qui peregrinabantur: ac quæ ſumerent iti-
neri faciendo neceſſaria, vel ſaltem accommodata, percipitur
Plauti pluribus locis interſe collatis: in fabula nanque, quam
inſcripſit Mercatorem, è Philemone verſam, cum induceret
Charinum adoleſcentem, amore perditum, iniuriáque patris
compulſum, patriam relinquentem, hæc ipſum ſecum habuiſ-
ſe oſtendit: chlamydem, zonam, machæram, ampullam: reuo
catus nanque ille à ſodali ſuo, qui nunciarat amicam ipſius inuentam eſſe, illa
omnia depoſuerat, quæ paulo poſt, putans id falſum: ſeque deluſum, denuo ſu-
mit. Adiungitur autem his petaſus in Pſeudolo: cum enim fallax is ſeruus, vn-
de comœdia vocata eſt, ſycophantam ornaret vt peregrinus videretur, ac tunc
» ipſum Athenas aduenisſe, inquit. Etiam opus eſt chlamyde & machæra & peta
ſo. Petaſatos autem eſſe ſolitos, qui longo itineri ſe darent, declarauit etiam
Cicero in epiſtola ad C. Caſsium, cum ſe purgaret de intermiſsione epiſtola-
rum: reiecit enim culpam in tabellarios, qui tépus ad ſcribendum non darent,
» hoc pacto. Sed petaſati veniũt, comites ad portam expectare dicunt. quo etiam
verbo M. Varro indicio Nonii, vſus intelligitur: poſuit enim hoc exemplum è
libro περὶ ἐξαγωγῆς doctiſsimi illius viri, cum quid valeat numero, auctoritate
» etiam ipſius declararet. Quid puer rogaſset, & petaſatus capite anniſset, ac di
» ſcedens numero venire ait adoleſcentem. In eadem autem fabula, cum leno ta-
ctus iam, nec tempore inſidias metuens, verum militis nuncium vt ſimulatum
exagitaret, adiunxit ſuperioribus rebus ſoccos: ita cum eo agens: totum enim
» locum ponam, quia corruptus eſt in excuſis libris. Chlamydem hanc comme
» mores quanti conducta eſt. Quid eſt? Quid meret machæra. Helleborum hiſce
» omnibus opus eſt. Eho? Mitte. Quid mercedis petaſus hodie domino demeret?
» Quoi domino? Quid ſocci? Quid ſomniatis? mea equidé hęc habeo omnia: meo
» peculio empta. Nempe quod fœmina ſumma ſuſtinent vnde tibi? Verba autem
hæc ipſa, in quibus exemplum manet, cum abſint ab excuſis, accepta ſunt à ſcri-
ptis libris: quãuis quod auſus ſum emendare, in illis legatur ſocii pro ſocci. Am
pulla autem vaſculum vinarium fuiſse videtur, quod femori alligatum ferrent
viatores: id autem è corio apparet fieri ſolitum, vt percipitur ex hoc loco è Ru
» dente. Ni erit tam ſincerum, vt quiuis dicat ampullarius. Optimum eſse opere
» faciendo corium & ſinceriſsimum. Quid cauſæ eſt, quin virgis te vſque ad ſatu
» ritatem ſauciem? Nam geſtari ampullam etiã ſolitam à Cynicis, mendicíſque,

eiuſdem comici indicio intelligitur, qui in Perſa ita induxit Saturionem paraſi-
» tum loquentem. Cynicum eſse egentem oportet paraſitum probe. Ampullam,
» ſtrigilem, ſcaphium, ſoccos, pallium, Marſupium habeat: inibi paulum præſidii.
Et Ciceronis quoque: cuius hæc verba in III. libro de finibus. Si ad illam vi-
» tam, quæ cum virtute degatur, ampulla aut ſtrigilis accedat: & quæ ſequuntur;
pro re enim tenui ac parui pretii ponitur. Idem confirmat alia in fabula Plau-
tus, in qua induxit lepide Gelaſimum auctionem facientem: coniunxit enim
» illic quoque ambas has viliſsimas res, dicens. Rubiginoſam ſtrigilem, am-
» pullámque rubidam.

PETRI VICTORII VARIARVM LECTIONVM LIBER II.

Ratio execrandi aliquem atrocior quàm uerbis appareat, communis nobis cum antiquis.

CAP. I.

ANIMADVERTENDVM Veteres cum aliquem execrabantur, quod odio ipſis ob quodpiam inſigne facinus foret, ſi forte tunc aliquò ille profecturus erat, precari ſolitos, vt ea via ipſi perpetua foret. quibus verbis ſignificabāt, vel potius ſummis precibus à Diis immortalibus petebant, vt nunquàm ille in ea loca rediret, ſed quo magis iter facere pergeret, eo magis è conſpectu ſe ipſis eriperet. Hoc in oratione contra L. Piſonem poſuit Cicero, quum inquit, oſtendens quātum foret odium ipſius in animis ciuium, ob res improbè ab eo in conſulatu geſtas. An quod tibi proficiſcenti euenit, vt omnes execrarentur: malè precarentur: vnam tibi illam viam & perpetuam eſſe vellent. Turpilius quoque comicus Thraſyleone, cuius teſtimonium hoc citatur à Nonio, hunc ſermonē vſurpauit. Age, age, egredere, atque vtinam iſtuc perpetuum itiner ſit tibi. Nos etiam cum alicui maledicimus, abigentes eum à nobis, ita vulgo loquimur: vota que facimus, ne vnquàm in eadem loca redeat.

Vetus mos explicatus, adimendi claues uxori in diuortio.

CAP. II.

QVI IN corrigēdis bonis auctoribus ſtudium ponunt, accurateque antiqua exemplaria volutant, multa legiſſe debēt, ac firmiter meminiſſe: alioquin ſæpe vera fideliſque ſcriptura, in illis reperta, fallit ipſos. quod Hieronymo Ferrario, non indiligēti homini, contigit, cum Philippicas Ciceronis cum veteribus libris cōferret: cum enim illic aliter legi locum hunc offendiſſet, atque in impreſsis legeretur, falſam cōcinnatamque ab aliquo lectionem veræ integræque anteposuit. Locus ita habet in excuſis in ſecunda illa nobili oratione, vbi Antonium acriter vulnerauit, ac turpi quadam laude ipſum omni dignitate ſpoliauit. Illam ſuas res ſibi habere iuſsit: ex XII. cauſam addidit: exegit: Videtur. n. omnino legi debere, quod ipſe quoque in quibuſdā ſcriptis inueniri teſtatur. Illam ſuas res ſibi habere iuſsit ex XII. tabulis: claues ademit, exegit: Erat enim mos inſtitutúmque Romanorum, vt vxoribus primum domum ingredientibus claues darent, quo (niſi fallor) ſignificabant ipſas matres familias eſſe, atque omnem rei quæſitæ à viro, poteſtatem habere, quàmuis Sex. Pompeius, qui hoc memoriæ prodidit, aliam huius rei cauſam tradat, dicens. Clauim conſuetudo erat mulieribus donare, ob ſignificandam partus facilitatem. Vtra autem huis rei cauſa foret, veriſimile eſt, quas initio matrimonii darent, ipſas diuortio facto adimere ſolitos, quod prorſus ſignificare arbitror voluiſſe Ciceronem, cum omnem ritum il-

lum exprimeret, vt fœdiorem notam inureret turpiſſimo viro, cuius ex omni vita nihil erat honeſtius quàm quod cum mima feciſſet diuortium, indicat etiã turpitudinem hominis cum oſtẽdit eum mimæ claues amicæque, ingenuarum mulierum legitimæque vxoris inſigne conceſsiſſe.

Humanus mos veterum indicatus in ſæuo facinore, ut cum filios exponerent parte aliqua ſuorum bonorum ipſos donarent.

CAP. III.

NOTANDVS eſt mos Græcarum mulierum, quæ cum rem ſæuam facerent, atque ex ſe natos infantes exponerent, aliquam tamen pietatis ſpeciem in duro illo munere obeundo retinebant. nec patiebantur filios nudos prorſus expertéſque ſuorũ bonorum ad mortem tradi: itaque cum neceſsitati alicui anguſtiiſue rei familiaris parerent, non obliuiſcebantur penitus ſe matres eſſe, ſed aliquid ſui ornatus ſibi detrahebant: corporíque ipſorum imponebant. inde autem poſtea, vt poëtæ comici tragicíque fingunt, aliquãdo illi agnoſcebantur: mutatiſque temporibus, ac fortunis parentum, libenter in familiam ſuam aſciſcebantur. Hoc diligenter expoſuit Terentius in heautontimorumeno ſua cum induxit Soſtratam, Chremetis vxorem, ita cum viro loquentem.
„ = vt ſtulte & miſere omnes ſumus Religioſæ, cum
„ exponendum do illi, de digito anulum Detraho, & eum dico vnà cum puella
„ exponeret. Si moreretur, ne expers partis eſſet de noſtris bonis. Hoc etiam ſeruaſſe Creuſam narrat Mercurius apud Euripidem in Ione, cũ ex ſe & Apolline natum exponeret: argumentum enim fabulæ, quæ prima perſona in ſcenam prodiit, explicans deus ille, inquit.
„ = ὡς δ᾽ ἦλθε χρόνος τικοῦσ᾽ ἐν οἴκοις παῖδ᾽ ἀ-
„ πήνεγκε βρέφος εἰς ταυτὸν ἄντρον οὗπερ ηὐνάσθη θεῷ Κρέουσα, κἀκτίθησιν ὡς θανούμενον. infra-
„ que = ἀλλ᾽ ἣν εἶχε παρθένος χλιδὴν τέκνῳ προσάψασ᾽ ἔλιπεν ὡς θανουμένῳ. ipſa igitur quoque Creuſa, inani miſericordia commota, ſe ornatu muliebri ſpoliauit, ac morituro filio adplicuit. Admonet autem me verbum quo vſus eſt Euripides in poſteriore hoc loco, dicens ornatus illos corporis, quos ſibi demit Creuſa, reliquiſſe illam apud infantem, vt doceam ſine cauſa fuiſſe ſublatum Græcum verbum è cõmentario Aelii Donati, accurati eruditíque interpretis Terentiani, boníque in primis magiſtri dicendi: cum enim apud poëtam Thais dixiſſet.
„ Abi tu & ciſtellam Pythias domo affer cum monimentis, ita ille interpretatur. Monumenta ſunt, quæ Græci dicunt λείψανα, σπάργανα. vt legitur & in ſcriptis, & in formis olim excuſis libris. cũm quidam poſtea improbè pro priore illa vera voce λείψανα, duo Græca verba repoſuerint, quæ quamuis rem aliquo modo indicent, non tamen vera ſunt: nec reſpondent Latino verbo, quo vſus eſt Terentius. Ariſtoteles vero in primo libro de arte poëtarum de cognitionibus diſputans, quas ἀναγνωρίσεις vocat, huiuſcemodi monimenta in ſignis poſuit, quæ extra rem poſita ſunt.

Deleta macula è V. libro Ciceronis de finibus, quæ uiri nomini adhæſerat.

CAP. IIII.

CORRVPTVM eſt Perſę hominis nomen apud Ciceronem in V. libro de finibus bonorum ac malorum, vbi de infelici exitu Polycratis Samiorum tyranni diſſerit, qui antea fortunatiſsimus habebatur; amicitiáque regis Perſarum floruerat: ita enim le-
„ gitur in omnibus, quos vidi, libris. Si ſapiens, ne tum quidem
„ miſer, cum ab Oronte prætore Darei, in crucem actus eſt. cum ſcribi

ſcribi debeat Oroete: hoc namque verum nomen illius fuit, qui tam duriter in Polycratem animaduertit: quod liquidò intelligitur teſtimonio Herodoti, vnde hiſtoria accepta eſt: hæc enim ipſius è Thalia verba ſunt, totam rem
» narrantis. ἀποκτείνας δέ μιν οὐκ ἀξίως ἀπηγήσιος Ὀροίτης, ἀνεσταύρωσε. Apud Athenæum quoque in XII. libro δειπνοσοφιστῶν ita ſcriptum eſt. vbi hiſtoriam hanc tangit, de victu delicato Crotoniatarum loquens, Democidéque ipſorum ciue, quo me-
» dico vtebatur Polycrates: inquit enim. Πολυκράτει δὲ τῷ Σαμίων τυράννῳ, συνῆν, καὶ με-
» τὰ τὸν ἐκείνου θάνατον αἰχμαλωτισθεὶς ὑπὸ Περσῶν ἀνήχθη ὡς βασιλέα, Ὀροίτου τὸν Πολυκράτην
» ἀποκτείναντος. Quod vero ad miſeram Polycratis necem oſtendẽdã pertinet, memoriæ proditum eſt non ſolum ipſum viuum in crucem actum, ac ſeruili ſupplicio affectum, verum etiam de cruce depoſitum, ſandapila deportatum eſſe: id autem feretri gẽnus erat, quo uiliſſimarum perſonarum atque damnatorum corpora ad ſepulturam portabantur.

Oculis ſpectantium dolorem inurere formam egregiam corporis: formoſæque virgines ea de cauſa dictæ à fortunatiſſimo rege, eſſe oculorum ægritudines.

CAP. V.

VT TERENTIVS Phormione oculos dolere de eo dixit, qui rem moleſtam odioſamque videret, ita contra Græci auctores odulos dolere illis ſignificarunt, qui rem pulchram atque iucundam cernerent, qua tamen frui non poſſent. comicus impurum illum paraſitum ita induxit cum vxore Chremetis lo-
» quentem. Vin' primum hodie facere, quod ego gaudeam Nau-
» ſiſtrata, & quod tuo viro oculi doleant: nulla enim maior ægritudo afferri potuit Chremeti, quàm ſi ſpectaret ſecum accubantem Phormionem, qui flagitia ipſius vxori detexerat, quare non ſine cauſa inquit ille oculos viri doliturus eo aſpectu. Alexander autem, ille magnus, deuictis Perſis, vt memoriæ prodidit Plutarchus, cum captiuas ſpectaret ſpecie corporis magnitudinéque præſtan-
» tes, iocans inquit. ὡς εἰσὶν ἀλγηδόνες ὀμμάτων αἱ Περσίδες: cum enim poſſet oculorum deſideria ſatiare, noluit tamen parere libidini, temperantérque ſe admodum in ea victoria geſſit Herodotus quoque in Terpſicora legatos Perſarum, molles eneruatóſque viros, ita induxit loquentes: accepti namque illi magnificè ab Amynta Macedonum rege, cum quererentur quod adductas in conuiuium mulieres, contráque ſe ſedentes, non liceret attrectare, dixerunt. Præſtitiſſe ipſas primo non veniſſe, quàm profectas eò, è regionéque ſedentes, oculorum dolores ipſis gignere. Huius quoque loci mentionem fecit Euſtathius in
» tertium librum Iliadis, cum verba illa Homerica interpretaretur. καί με γλυκὺς ἵμερος αἱρεῖ: quæreréque cur ſummus poëta dulce deſiderium appellaſſet: inquit
» enim ad extremum. πρὸς δὲ ταῦτ' ἐπιτιμοῦσθαι δοκεῖ παρά τινος ῥηθὲν μεγάλου σοφοῦ τὸ, τὰς
» κόρας ἀλγηδόνας ὀφθαλμῶν εἶναι. nam quod addit vocem hanc reprehenſione egere, nec vacare vitio, quod nequeant ægritudinem afferre oculis, quæ dulce deſiderium viſæ inſerunt, inane eſt: nec enim grammaticus ille elegantiam huius ſermonis vidit: nec ab iis ipſum vſurpatum eſſe cognouit. Plautus quoque Aſinaria eundem modum loquendi vſurpauit, vbi induxit intemperantem per ditúmque patrem cum amica filii, inſpectante illo, accubantẽ, atque ipſum ita
» interrogantem. Nunquid nam tibi moleſtum eſt mi gnate, ſi hæc nunc mecum
» accubat? cui filius reſpondet. Pietas pater oculis dolorẽ prohibet, quanquàm
» ego iſtanc amo, poſſum equidem inducere animum ne ægre patiar, quia tecum
» accubat.

Diligentia, quam tradidit apud Terentium Chærea ponere Atticas mulieres ut filias graciles redderent, teſtimonio Græci ſcriptoris confirmata.

CAP. VI.

ATTICARVM matronarum ſtudium, quod ponerent in extenuando corpore filiarum, commemorat apud Terentium Eunucho Chærea, cum ſpeciem virginis, quam viderat, habitudinémque corporis ſummis laudib. tolleret. Verba adoleſcentis, repentino amore capti, hæc ſunt. Haud ſimilis virgo eſt virginum noſtrarum, quas matres ſtudent Demiſsis humeris eſſe: vincto pectore, vt graciles ſient. Si quæ eſt habitior paulo, pugilem eſſe aiunt, diducunt cibum. Tam & ſi bona natura, reddunt curatura iunceas. Primum igitur, vt apparet, faſciis pectus deuinciebant, ne habitiores fierent, quæ ratio valde vtilis eſt corporis amplitudini coërcendæ, vt medici quoque teſtantur: victus deinde ratione, detractionéque cibi, ſiqua plenior natura fuiſſet, tenuiorem reddebant. Plutarchus tamen, qui & ipſe huius laudis mulieres cupidas eſſe tradit, alio etiam remedio ipſas vtì ſolitas docet: cum enim in commentariolo, quem inſcripſit αἰτίαι φυσικαὶ, voluiſſet rorem vim quandam mordendi, erodendíque habere, hoc etiam tanquam ſigno quodam teſtimonioque, id cõfirmauit. quod meatus corporis tenues redderet eorum, qui ipſum vorare conſueſſent. Vnde inquit pingues mulieres, veſtimentis aut velleribus mollibus rorem excipientes colligentéſque, videntur hoc remedio conſumere ac minuere pinguitudinem.

Inſtitutum Græcorum in funeribus, imponendi coronam mortuis, explanatum: ſimulque mos Tarentinorum expoſitus, qui in loco ſepulturæ, religione oblata, fugerant conſuetudinem reliquorum.

CAP. VII.

GRAECORVM hominum morem in efferendo honeſtiore aliquo funere ſignificauit Cicero in oratione pro L. Flacco: quibuſque rationibus ornare mortuũ ſolerent indicauit. in iiſque ſolitos illos docet coronam ipſis imponere: inquit enim quid contineretur plebiſcitis Smyrnæorum, quæ fecerantin Caſtricium mortuum, breui oſtendens. Primum, vt in oppidum inferretur, quod aliis non conceditur: deinde, vt ferrent ephebi: poſtremo, vt imponeretur aurea corona mortuo. inſtitutum autem hoc coronatos mortuos efferendi, tetigit etiam Ariſtophanes ἐκκλησιαζούσαις: ita enim induxit virum vxorem increpantem, quod eum noctu in lectolo dormientem, reliquiſſet, tanquam cadauer, οὐχ οὖν καταλιποῦσ' ὥσπερ εἰ προκείμενον: μόνον οὐχὶ στεφανώσασ' οὐδ' ἐπιθεῖσα λήκυθον: addidit enim nihil deſiderari potuiſſe vt plenam ſpeciem eius rei redderet, niſi quod coronam capiti ipſius nõ impoſuerat: neque lecythum prope collocarat. Græcos autem conſueſſe extra oppida mortuos ſepelire, intelligitur etiam loco quodã Polybii ex octauo libro hiſtoriarum, qui nunc in excerptis legitur. docet enim illic, quomodo Tarentum in poteſtatem Annibalis venerit, narrans, vrbis Tarentinorum partem ad ortum Solis vergentem, buſtorũ plenã fuiſſe, quia ad ea vſque tempora Tarentini morem haberẽt, intra oppidũ mortuos condere, parentes veteri cuidã oraculo: cum. n. edita ipſis

ſors

ſors eſſet, res eorum meliores futuras, ſi vna cum pluribus habitarint, ita illos
interpretatos eſſe id oraculum: exiſtimaſſéque Remp. ſuam bonam fortunatám
que fore, ſi illos etiam, qui migrarint è vita, intra vrbem receperint, quod po-
ſtea diligenter ſeruarunt. Verba oraculi hæc erant. ἄμεινον καὶ λώϊον ἔσεσθαι σφίσι
» ποιουμένοις τὴν οἴκησιν μετὰ τῶν πλειόνων. Cæteræ autem nationes Græcorũ tãtopere
» hoc fugiebant, vt miniſtros etiam triſtis huius muneris, quos καταγιώτας appella
bant, vrbis domicilio arcerent.

Diligentem commemorationem beneficiorum eſſe penè exprobationem, dictum etiam à Demoſthene.

CAP. VIII.

QVOD in ore liberti hominis poſuit Terentius Andria, cum
iniquo animo ipſum ferentem induxit herilem illũ ſermonẽ,
accuratámque explicationem beneficiorũ erga ſe, Demoſthe-
nes quoq. pro Cteſiphonte maiore in re vſurpauit. Verba ſum
» mi oratoris hæc ſunt. τὸ δὲ τὰς ἰδίας εὐεργεσίας ἀναμιμνήσκειν μικροῦ
» δεῖν ὅμοιον ἐστὶ τῷ ὀνειδίζειν: comicus enim inquit: nam iſtæc cõmemo
ratio Quaſi exprobatio eſt ĩmemoris beneficii. Quod Græcis
igitur eſt ὀνειδίζειν, ille exprobare reddit. Cicero vero ὀνειδιζόμενος exprimere vo-
lens, vt puto, verſo ſermone, cũ eſſet ei obiectũ, ait. locus autẽ eſt in epiſtola ad
Pætũ cum vocem referret; qua Ariſtippus Cyrenaicus ſe purgauit, inſimulatus
quod Laida haberet. Græci ſcriptores hoc ipſo verbo in re exponẽda vti ſolent.

Locus emendatus in Liciniana, ubi Cicero uitam ſuam tuetur contra uoces maleuolorum, eum ut nimis deditum ſtudijs literarum, inſectantium.

CAP. IX.

LOCVS eſt corruptus in oratione Ciceronis pro Archia poëta,
qui tamen in ſcriptis exemplaribus vitio vacat: idemque etiam
in iis, qui primis temporibus excuſi ſunt, integer legitur: vnde
ſuſpicari licet ipſum à ſiniſtro aliquo correctore cõtaminatum
fuiſſe: ita enim nunc ſcriptum eſt in iis, qui emendatiores pu-
» tantur. Me autem quid pudeat? qui tot annos ita viuo iudices,
» vt ab illis nullo me vnquam tempore, aut cõmodum, aut otiũ
meum abſtraxerit, aut voluptas auocarit, aut deníque ſomnus retardarit. (lo
quitur autem de ſtudiis literarum) cum hoc pacto videatur omnino legi debe
» re. Vt à nullius vnquàm me tempore aut commodo, aut otium meum abſtraxe
rit, & quæ ſequuntur: oſtendit enim, quod incubuerit literis nemini obfuiſſe:
nec ſe eſſe è genere illorum hominum, qui his ſtudiis vehementer delectati,
cuncta officia & publica & priuata deſerunt, ſed ſemper ſe præſto fuiſſe iis, qui
opera ſua vti vellent & temporibus commodíſque eorum diligenter ſeruiſſe,
nec à muneribus illis potuiſſe, aut otio auelli, aut voluptate auocari, aut ſo-
mno retardari, quare liberum eſſe omni culpa. nam quod tempus poneret in li
teris boníſque artibus perdiſcendis, ſtatim accurate docet, atque id cum ſua
magna laude, turpíque nota eorum, qui longe aliam vitam, quam deſcribit, ſe-
querentur. nullo autem modo accomodatum fuiſſet illi loco temporíque oſten
dere ſe ita vixiſſe multos annos, vt nulla ratione diiungi potuerit à ſtudiis lite
rarum, vel potius valde alienum incommodúmque: quamuis enim res comme-
morarit, quę impediunt ſtudia bonarum artium, vt ignauia, voluptas corporis,
ſomnus, planum tamen eſt ipſas alia etiam honeſta facta retardare.

Πάλαισμα, proprie uſurpatum, ſatis apertum uocabulum eſſe: idem autem ad alias res translatum, aliquando obſcurum.

CAP. X.

ΠΑΛΑΙΣΜΑ valet aſtutam rationem vincendi aduerſarium, qua vtebantur pugiles in certaminibus; ſæpe tamen hoc verbum apud optimos auctores ad alias res translatum inuenitur: ſignificátque callidum aliquod conſilium ac vafrum. Aeſchines igitur contra Cteſiphontem cum inquit, iudices admoneos oe ſe paterentur à Demoſthene decipi: μὴ διαγνοεῖν ὅτι πάλαισμα ἐστὶ δικαστηρίου, manifeſto ita cepit. Xenophon quoque in I I. libro ἀπομνημονευμάτων, ioducens Socratem irridentem ſtultam rationem Ariſtippi, qui dixerat, vt liber eſſet malis, quæ ſæpe vexant incolas certorum locorum, noluiſſe vnquàm aſcribi ſe in ciuitatem vllam, ſed vbique peregrinum eſſe, eodem pacto illo vſus eſt. verba politi ſuauiſſque ſcriptoris hæc ſunt. Καὶ ὁ Σωκράτης ἔφη, τοῦτο μὲν τοι ἤδη λέγεις δεινὸν πάλαισμα: τοὺς γὰρ ξένους, ἐξ οὗ ὅ, τι Σίνις, καὶ ὁ Σκείρων, καὶ ὁ Προκρούστης ἀπέθανον, οὐδεὶς ἔτι ἀδικεῖ. mera autem illa eſt ironia; multis eoim iniuriis tunc quoque expoſitos eſſe hoſpites intelligebat. Ariſtophanes itidem in βατράχοις, com ait Φρυνίχου παλαίσμασι, quod adootat etiam vetus grammaticus, intellexit huiuſcemodi dolos, aſtutáque facta, quamuis ab interprete adferri videantur etiam aliæ illius loci declarationes. ipſe tamen affirmarim ita locum eum accipi debere. præſertim cum ſermo ſit de lapſu corporis: eſt enim illic ἀλληγορία niſi fallor. integer locus eſt (digreditur autem illic poëta ab argumento fabuláque) κἄν τις ἥμαρτε σφαλεὶς τι Φρυνίχου παλαίσμασιν ἐγγενέσθαι φημὶ χρῆναι τοῖς ὀλισθοῦσι τότε αἰτίαν ἐκθεῖσι, λῦσαι τὰς πρότερον ἁμαρτίας. non tam facilè tamen perſpicitur quid intellexerit hoc uerbo Sophocles in Oedipode tyranno, cum ita chorum fecit caoentem. τὸ καλῶς δ' ἔχον πόλει πάλαισμα, μή ποτε λῦσαι θεὸν αἰτοῦμαι, θεὸν οὐ λήξω ποτὲ προστάταν ἴσχων. Accuſabat autem ille Iocaſtam, quæ contempſerat oracula: omnémque diuinationem flocci non faciebat, & ſanè ipſe puto prædictionem ipſam ſignificari, ſiue pietatem erga deos immortales. non apparet tamen quid ſimilitudinis huic rei ſit cum illa, vt aptè verbum illioc huc transferri poſsit.

Reprehenſum à Cicerone in oratione aduerſarii uerbum accuſatorie, quo ipſe etiam, ut ualde apto ad eam rem oſtendendam utitur.

CAP. XI.

NOTANDA eſt malitia ſummi Latini oratoris, qui verbum rectè in ſenatu à Trib. pl. vſurpatum repreheodidit, atque exagitauit, cum omnem illius rationem agrariam apud Quirites criminaretur. In ſapiente enim illo coosilio cum Rullus legem ipſam ornaret: vtilitatémque eius exponeret, vrbanam plebem nimium in rep. poſſe dixerat, exhauriendámque eſſe: id enim verbum quamuis rei narrandæ, uel ante oculos potius ponendæ, valde aptum foret, notatum Cicero in concione illi exprobrauit, indéque magná inuidiam ipſi conflauit: de ſe enim tanquam de ſentina aliqua, verba feciſſe tribunum iniquo animo ferre debuit populus R. nam quin translatio elegans ſit dubitari non poteſt. Ipſe certè Cicero ita poſtea locutus eſt in epiſtola quadam ad Atticum, cum de eadem re ageret: inquit enim. Populo autem & Pompeio ſatiſfaciebam emptione: qua conſtituta diligenter, & ſentinam vrbis exhauriri, &

Italiæ

Italiæ ſolitudinem frequentari poſſe arbitrabar. Sed Græci quoque ſcriptores verbo, quod huic reſpondet, μεταφορικῶς vtuntur. ad eandémque rem transferunt, ut Euripides Oreſte. narrans Troianum bellum excitaſſe hoc conſilio deos immortales vt exhaurirent è terra tanquàm è naui, ſentinam improborum contumelioſorúmque hominum. hæc poëtæ ipſius verba ſunt, θανάτους τ' ἔθηκαν, ὡς ἀπαντλοῖεν χθονὸς ὕβρισμα θνητῶν ἀφθόνου πληρώματος. nam Plutarchus, qui in Pericle eandem penè quam Cicero, ſententiam protulit, hoc ipſo verbo vſus non eſt: ſed inquit, docens ſingulis annis ipſum claſſem ornare ſolitum, nec non miſiſſe etiam agrarios in plura loca, id Periclem eo conſilio feciſſe vt ignaua, ob otiúmque turbulenta ac ſeditioſa plebe, ciuitatem leuaret. ἀποκουφίζων μὲν ἀργοῦ, καὶ διὰ σχολὴν πολυπράγμονος ὄχλου τὴν πόλιν.

Quod Cicero dixit philoſophiam quaſi ſæpimento quodam, uallari dialectica arte, expreſſum eſſe è Græco.

CAP. XII.

CICERO in primo libro de Legibus cum de ſapientia ageret, à cuius amore φιλοσοφία vocata eſt, partes huius præclari ſtudii explicuit. primúmque illam, quæ in purgando pectore occupatur, quomodo pararetur oſtendit. deinde, quæ rerum naturalium cauſas anquirit: tertiam autem, dialecticam Greco verbo appellatam intelligens, in[illegible]it. Atque hæc omnia quaſi ſæpimẽto aliquo, vallabit differen[illegible]. ratione. & quæ ſequuntur. expreſſit autem ſimile, quo Stoici quidam vim dialectices naturámque explanabant. id autem, vt alia etiam nonnulla eiuſdem generis, Diogenes Laertius in Zenone poſuit: iis enim imaginibus illi putabant ſe inuolutam abditámque vim rerum poſſe explanare, cuius verba hæc ſunt. εἰκάζουσι δὲ τὴν φιλοσοφίαν ἀγρῷ παμφόρῳ· τὸν μὲν περιβεβλημένον φραγμὸν, τὸ λογικόν· τὸν δὲ καρπὸν, τὸ ἠθικόν· τὴν δὲ γῆν ἢ τὰ δένδρα, τὸ φυσικόν. Reddidit igitur φραγμὸν, quę ſanè notio eſt huius verbi, M. Tullius ſæpimẽtum. ad hoc cum ſatis certo cognoſcatur Ciceronem reſpexiſſe: huiuſque ſimilis notitia valde locum illuſtret, libentius id adnotaui quia memini eruditum virum in ſenſu huius loci eliciẽdo lapſum eſſe, qui falſo putarit M. Tullium reſpexiſſe ad ſententiã Platonis, qui in VII. libro de rep. dialecticam celebrans, appellarit ipſam θριγκὸν philoſophiæ. cum tamen eruditiſsimus ille ac politiſsimus ſcriptor longè aliam rem ac præſtantiorem ſcientiam, dialectices nomine illic ſignificarit: quod exiſtimabat ille Ciceronẽ fefelliſſe. Sed etiam in eo arbitrabatur eundẽ parum vidiſſe, quòd putarit θριγκὸν eo in loco ſignificare ſępimentũ, cum apicem culmenque illic valeat, quamuis planum ſit eam quoque notionem eſſe eius nominis. vnde etiam nunc militari voce vulgo munitiones caſtrorum vallúmque appellentur, è Græco ſermone deriuata voce, trinceæ.

Res, quæ uidentur honeſtè negari uix poſſe, ne in odium incidas, aſtute non conceduntur, exemplo magnorum uirorum.

CAP. XIII.

ATTENDENDA eſt aſtuta ratio duorum ſummorum ducum, qui cum alieni à quietis conſiliis pacéque videri non vellent, eas condiciones ferentes, quas probari aduerſariis nõ poſſe intelligebant, callide fugerunt, quod honeſtè negare non poterant: Philippus enim Macedonum rex in epiſtola quam ſcripſit ad Athenieſes, cum in animo haberet nihil eorum facere, quæ

legati ipſorum poſtulabant : nec tamen nimis durus videri vellet , affir-
mauit ſe auditis oratoribus eorum aſſentiri omnibus rebus, quas illi pete-
bant : ſeque paratum eſſe inducias facere , ſi tamen Athenienſes miſsis ad ſe
auctoribus malorum conſiliorum , iuſto ſupplicio illos affici paſsi ſint. literæ
regis recitatæ à Demoſthene in actione pro Cteſiphonte,illic nunc incluſæ le-
guntur.Eodem etiam pacto M.Antonius texit odium ſuum contra eos, quos
Mutinæ obſidebat, docens ſe omni pœna eos liberaturum, ſi imperatorem
ſuum prodidiſſent, quod illi commiſſuri nulli modo erant : in epiſtola.n.quã
» miſit Hirtio & Cæſari inquit, At militibus incluſis opẽ fertis. nihil moror eos
» ſaluos eſſe , & ire quò lubet.ſi tantummodo patiuntur perire eum,qui meruit.

*Verbis propriis conuiuii uocatas diſputationes eruditas & à Cicero-
ne in Topicis, & ſexcentis locis à Platone.*

CAP. XIIII.

Cicero in libro Topicorum eleganti ἀλληγορίᾳ vſus eſt : ma-
nifeſto enim aliud dixit: aliud intelligi voluit cum multis vſur
» patis tranſlatis verbis,inquit. Sed quoniam auidum hominem
» ad has diſcendi epulas recepi , ſic accipiam , vt reliquiarum ſit
» potius aliquid,quàm te hinc patiar non ſatiatum diſcedere.an
autem primus apud Latinos accipere è ſua ſede in alienum lo
cum tranſtulerit , ante aliosque epulas μεταφορικῶς vocarit diſputationes de
rebus grauioribus,affirmare nõ auſim. Plato certè cuius, elegantiam orationis
ſummo ſtudio Cicero imitatur, ante ipſum in Phædro hac forma dicendi ite-
rum vſus eſt: verbaque ſua,quæ Latinis illis reſpondent, eodẽ tranſtulit, vt cũ
initio eius ſermonis ita induxit Socratem loquentem . τίς οὖν δὴ ἦν διατριβή, ἢ δῆλον
ὅτι τῶν λόγων ὑμᾶς Λυσίας εἱστία ; & poſt ex eiuſdem perſona,paulo antequam tecto ca
pite ſanctiſsimus ille vir delicatam eam tenerámque orationem auſpicaretur:
inquit enim πῶς γὰρ ἂν οἷός τ' εἴην τοιαύτης θοίνης ἀπέχεσθαι. Itemque in.I.libro de Rep.
» his verbis. εὐωχοῦ τοῦ λόγου θαρρῶν : οὐ γὰρ ἔγωγέ σοι ἐναντιώσομαι, ἵνα μὴ τοῖσδε ἀπέχθω
» μαι. ἴθι δὴ ἦν δ' ἐγώ. καὶ τὰ λοιπά μοι τῆς ἑστιάσεως ἀποπλήρωσον , ἀποκρινόμενος ὥσπερ καὶ νῦν.
vt in VII. etiam.quo teſtimonio quoque vſus eſt Budæus.cum à Græcis vſur-
» patum ſæpe hoc verbum μεταφορικῶς doceret. καὶ εἰς τὸν ὕπνον ἴῃ τὸ λογιστικὸν μὲν ἐγείρας
» ἑαυτοῦ καὶ ἑστιάσας λόγων καλῶν καὶ σκέψεων . & quæ ſequuntur. locum autem illum in
primo libro de Diuinatione vertens Cicero , eandem figuram ſeruauit , his
» verbis. Ea parte animi, quę mentis ac conſilii eſt,agitata & erecta:ſaturatáque
bonarum cogitationum epulis,& quæ ſequuntur. Idem quoque non minus
elegans quàm eruditus ſcriptor in ſermone de amicitia,quem Lyſidem inſcri-
» pſit,eodem pacto locutus eſt, dicens. τί ὑμεῖς ἔφη ὁ Κτήσιππος αὐτὼ μόνω ἑστιᾶσθον: ἡμῖν δὲ
οὐ μεταδίδοτον τῶν λόγων. vnde manifeſtò tenetur magnopere delectatus eſſe hac
tranſlatione,cum tantopere ipſam frequentet.

Videri Ciceronem peccaſſe in uetere hiſtoria narranda.

CAP. XV.

Qvod Cicero inquit in II. quæſtione Tuſculana. Aſpice Phi-
loctetam,cui cõcedendum eſt gementi:ipſum enim Herculem
» viderat in Oeta magnitudine dolorum eiulantem.nihil igitur
» hunc virum ſagittæ, quas ab Hercule acceperat , conſolaban-
» tur,vereor ne a vero diſſentiat:memoriæque lapſus hic ſit:ne-
que enim Philocteta Herculem in Oeta acerrimis doloribus
oppreſſum

oppreſſum vidit,muliebrémque fletum edentem,ſed pater ipſius Pœan. tempo ráque manifeſtò repugnant:ad Troianum enim bellũ,cuius dux Agamemnon fuit,profectus eſt Philocteta: Hercules vero multo ante in deos relatus erat. Pœantem autem ab eo ſagittas dono accepiſſe,quas poſtea filio reliquit, certum eſt teſtimoniis multorum ſcriptorum. Apollodorus in bibliotheca id his verbis docet,vbi narrat nõ fuiſſe dicto audientem filium Herculi,cum iuſſiſſet eum incendere rogum: Pœantémque forte illac prætereuntem,duro illo mu-
» nere functum eſſe. τοῦ δὲ μὴ θέλοντος, Ποίας παριὼν ἐπὶ ζήτησιν ποιμνίων, ὑφάψας, ἔλαβε τὰ τό-
» ξα παρ' αὐτοῦ δωρεάν. Philocteta ipſe apud Sophoclem in fabula,cui ipſe nomen de-
» dit. ὅδ' εἰμ' ἐγὼ σοι κεῖνος, ὅν κλύεις ἴσως τῶν ἡρακλείων ὄντα δεσπότην ὅπλων ὁ τοῦ Ποίαντος παῖς
» Φιλοκτήτης.

Iure quidam accuſati, qui res quamuis utiles, non idoneis temporibus:neque id poſtulantibus, tractant.

CAP. XVI.

Acvte increpuit aduerſarium, magnum oratorem,acris animi iuuenis apud Virgilium,quod propinquis hoſtibus aggredíque vrbem parantibus oſtentaret importuñam illam ſuam eloquentiam:neque enim tunc linguæ munus valde requiritur,ſed manuum opus. quòd ſi conſilii quoque vſus eſt, id ſubita expoſitione contentum eſt. nõ male igitur inde orationem exorſus,inquit. Larga quidẽ ſemper Drance tibi co-
» pia fandi Tum cũ bella manus poſcunt. & quæ ſequũtur. Demoſthenes quoque
» in oratione περὶ συμμοριῶν, id exagitauit: quemadmodum etiã contrariam huius culpam: eius qui cum conſilia requiruntur, deliberatióque de aliqua re habetur,ſtudet opinionem fortitudinis reportare. vnde oppoſita hæc inter ſe vitia
» incipit accuſare. ὅτι οὐκ ἔστι χαλεπόν, οὐδ' ὅταν βουλεύεσθαι δέῃ, δόξαν ἀνδρείας λαβεῖν, οὐδ' ὅ-
» ταν κίνδυνος τις ἐγγὺς ᾖ, δεινὸν εἰπεῖν φανῆναι. addit autem ille ſtatim,in quo plurimum laboris difficultatíſque poſitum ſit:quodque tempori conueniat.

Quod Cicero affirmat Iſocratem feciſſe iudicio,citans illum teſtem, ſcriptorem eum uideri dicere ſe facere propter ſenectutem.

CAP. XVII.

Cicero in Oratore tradit Iſocratem in ſenectute temperaſſe ſibi iudicio ac voluntate à frequentia numerorum, quaſi cognoſſet vſu nimis vinctam illam numeris orationem,quam antea adamarat, vitio non carere, comprobatque hoc teſtimonio ipſius auctoris: quem affirmat hoc ſcripſiſſe in oratione ad Philippum Macedonem: verba tamen Iſocratis videntur potius ſignificare id ipſum feciſſe labore deterritũ,quod tantũ moleſtiæ,confectus ãnis,ſuſtinere nõ poſſet: ita.n. ſeipſum purgat magno illi regi, ad quẽ librũ
» miſit. Οὐδὲ γὰρ ταῖς περὶ τὴν λέξιν εὐρυθμίαις καὶ ποικιλίαις κεκόσμηκα αὐτόν: αἷς αὐτός τι νεώ-
» τερος ὤν, ἐχρώμην: καὶ τοῖς ἄλλοις ὑπέδειξα, δι' ὧν τοὺς λόγους ἡδίους θ' ἅμα καὶ πιστοτέρους ποιοῖεν: ὧν
» οὐδὲν ἔτι δύναμαι διὰ τὴν ἡλικίαν. nam cum apertè narret ſe prius hoc ornatu vti ſolitum: primúmque ipſum aliis oſtẽdiſſe: addatque bona ipſius, dicens illarũ rerũ auxilio orationem iucundiorem: magiſque aptam ad perſuadendum effici,nõ videtur conuenire ſententiæ illius,qui hanc rationem damnet. quòd ſiquis aſtutè velit egiſſe callidum ſcriptorẽ: putetque reieciſſe in grauitatem ætatis,quod alia de cauſa faciebat,nihil hoc adiuuat Ciceronem,qui quod tradit de immu-

tat ex conſilio Iſocratis intelligi poſſe affirmat ex ipſius verbis,in ea oratione poſitis:ita enim loquitur.Quin etiam ſe ipſe tantum quantum ætate procedebat (propè enim centum confecit annos) relaxarat à nimia neceſſitate numerorum.quod declarat in eo libro,quem ad Philippum Macedonem ſeripſit,cum iam admodum eſſet ſenex.in quo dicit ſeſe minus iam ſeruire numeris quàm ſolitus eſſet.ita non modo ſuperiores,ſed ſe ipſe correxerat.nam quin verum ſit quod dicit,dubitari non poteſt:in dubio eſt res,quæ ipſum impulerit:fuerit ne correctio veteris errati,an deſperatio præteriti ornatus,ob virium imbecillitatem,conſequendi.

Confirmata uetus lectio in epiſtola Ciceronis ad Trebatium ſimilitudine Græci ſermonis.

CAP. XVIII.

VERBA hæc Ciceronis ex epiſtola ad C. Trebatium ſunt,ita olim à me purgata ope vetuſtorum exemplariorum:turpis.n. macula in excuſis libris prius ipſa fœdabat.Nũm ius ciuile veſtrum ex libris cognoſci poteſt? qui quamquàm plurimi ſunt, doctorem tamen,vnumque deſiderant.antea nanque impreſsi habebant,lumenque. quomodo autem reſtitutum à me verbum accipi deberet, accurate tunc docui in caſtigationum illarum mearum explicationibus:exemplum tantum defuit, quo ſermo ille comprobaretur,in quod cum poſtea inciderim,libuit illud notare: valde enim ipſo integritas eius lectionis confirmatur: præſertim cum non defuerint,qui puritatem elegantiámque huius locutionis non videntes,rurſus contaminarint. Ariſtoteles igitur in Problematum ſegmento XIX. eodem pacto locutus eſt: (nihil enim refert auctoritas huius ſermonis è Latino,an è Græco ſcriptore petatur) διὰ τί οἱ πολλοὶ ᾄδοντες σώζουσι μᾶλλον τὸν ῥυθμὸν ἢ ὀλίγοι; ἢ ὅτι μᾶλλον πρὸς ἕνα τε καὶ ἡγεμόνα βλέπουσι. cauſam igitur eſſe putauit cur magis numeros in canendo ſeruarent multi quàm pauci,quod chorus è multis conſtans,magis ſibi vnum ducémque proponeret:ad ipſumque reſpiceret.

Virgilii locus, qui uidetur expreſſus ex Electra Euripidis,propter ſimilitudinem ſententiarum.

CAP. XIX.

VIRGILIVS his verbis induxit Andromachen interrogãtem Aeneam repente viſum:quærentémque,quæ & ipſa ſcire cupiebat,magni animi mulier,nec dũ tot aduerſis rebus fracta: & grata eſſe ſciebat illi,vnde quærebat.Quid puer Aſcanius, ſuperat ne,& veſcitur aura? Eodẽ autẽ modo induxit Euripides colonũ interrogantem Electram vxorem in fabula,cui ipſa nomen dedit. vt videatur epicus Latinus poëta è tragico Græco hunc locũ tranſtuliſſe: cum .n. ab opere rediens ille inueniſſet domi cũ vxore loquentes adoleſcentes duos,ac percunctatus eſſet, qui nam illi forent, accepiſſetque ab Oreſte miſſos,ſtatim inquit. τί φασιν; ἀνὴρ ἔστι, καὶ λεύσσει φάος. valet autem apud Latinum poëtam ſuperat,quod apud Græcum ἔστι: id enim primum interrogari debuit: neque enim mirum fuiſſet vtrunque tantis malis oppreſſum, vitam finiſſe.quod vero additur ab vtroque, eſt tanquàm declaratio eius, quod vno tantum verbo, ac nimis conciſe dixerat.à conſequentibus igitur ambo vitam ſignificarunt: nam qui viuunt luce fruuntur,& quaſi veſcuntur,

tur. Præterea quod Virgilius adiunxit. Ecquæ nam puero eſt amiſſæ cura parentis Ecquid in antiquam virtutem, animoſque viriles Et pater Aeneas & auunculus excitat Hector, poſterioris interrogationis agricolæ illius imitatio eſſe videtur, cum ait. ἦ καί τι πατρὸς : σεῦ τι μέμνηται κακόν. vt falſa prorſus explodendáque videatur ſententia eorum, qui in Latino carmine parentis valere putarunt patriæ. nam ſimiles etiam hi loci valde inter ſe ſunt, quod ambæ hæ perſonæ quæ interrogant, commotæ animo ſunt, re noua, atque inexpectata perturbatæ: quare conuenit ipſis mirificè vehemens hæc, acriſque intertogatio.

Iocus Dionyſij tyranni in re nefaria molienda: ductus ab habitu, quo veteres ſtatuas deorum fingebant: aliæque facetæ voces inde conflatæ.

CAP. XX.

FINGEBANT Veteres artifices ſimulacra multa deorum porrectas manus habentia: aliter tamen atque aliter conformatas: partim.n. eorũ pateras coronáſque manibus ſuſtinebant partim autem vacuas manus ipſas, ſupinas habebant. vndæ materiæ iocorũ cauillationéſque naſcebantur. quod. n. memorię prodidit Cicero in III. libro de Natura deorum, Dionyſius ille Siculus tyrannus cũ fana expilaret tollerétque, quę ſtatuæ deorum immortalium in manibus porrectis gerebant, ita tegebat improbitatem ſuam: dicebátque ſe accipere illa, non auferre: eſſe enim ſtultitiam à quibus bona precemur, ab iis porrigentibus & dantibus, nolle ſumere. Contra autem lepidiſsimus comicus ἐκκλησιαζούσαις hoc argumento quendam induxit alium reuocantem, à propoſitóque retrahentem; ſtatuerat enim ille è priuato in publicum vaſorum aliquid conferre, ut plebiſcito iubebatur; nullo igitur modo id oportere fieri affirmauit; ſed potius conandum eſſe ſemper accipere quàm dare, ſequentem inſtituta deorum ipſorum immortalium. hoc vero illis cordi eſſe intelligi poſſe ſpectatis ipſorum manibus: quando enim inquit votis ab illis petimus, vt boni aliquid nobis dent, ſtant eorum ſimulacra ſupinã manum porrigentia, vt quæ malunt accipere quàm dare. Verba poëtæ hæc ſunt, ab auctoritate deorum quod volebat, confirmantis: notáque quadam voluntatem illorum indicantis. γνώσει δ' ἀπὸ τῶν χειρῶν καὶ τ' ἀγαλμάτων : ὅταν γὰρ εὐχώμεθα διδόναι τἀγαθὰ Εστηκεν ἐκτείνοντα τὴν χεῖρ' ὑπτίαν οὐχ ὥς τι δώσοντ', ἀλλ' ὅπως τι λήψεται. vt autem illic manus porrigere Cicero inquit, ita in V. quæſtione Tuſculana, cum lepidam rationem commemoraret, qua vſus eſt idem callidi ingenii vir: condicionémque vitæ miſeræ præclarè intelligentis, in refellendo Damocle aſſentatore, qui beatum illum eſſe prædicabat: ait enim. Nec manũ porrigebat in menſam. Plutarchus vero cum de eadem re loqueretur in V. libro Sympoſiacarum quæſtionũ, eodem verbo quo comicus, vſus eſt, cui tamẽ in initio alia particula addita eſt; inquit enim ἀπὸ δὴ τὴν δεξιὰν προτείνοντας ἐπὶ τὰς τραπέζας.

Chlamys non militarium hominum tantum: eorumq́ue, qui peregrinationi ſe darent, veſtimentum, ſed venatorum quoque: quomodo Virgilius cepit.

CAP. XXI.

NON temerè doctiſsimus poëta, cum Didonem deſcribit in venationem proficiſcentem ornatam rebus omnibus, quas tempus illud poſtulabat, chlamydem etiam gerentem fingit: erat enim chlamys tegmen quoque venatoris. merito igitur cecinit. Tandem progreditur magna ſtipante caterua Sidoniam picto chlamydem circundata lymbo. nam qui peregrinabantur, longúmque iter aliquod ſuſcipiebant vti ea conſueſſe, vt ad iniurias cœli depellendas apta, certum eſt. illud autē teſtatur Pollux in Onomaſtico, vbi quæ adiuuent id ſtudium exponit: copioſéque de vtenſilibus venatoris agit. addit vero ipſe etiam vſui chlamydem eſſe poſſe, ſiniſtra manu implicatam, cum feræ in eum inſiliunt. aut ipſe pugnam cum illis capeſsit. valde autem accommodatum eſſe huic ipſi muneri indumentum hoc ſignificatur etiam his Pacuuii verbis, quæ citantur a M. Varrone in V. libro de lingua Latina. Hinc, chlamyde clupeat brachium, tanquàm vſum præbeat clypei amictus hic: euitatíque illo poſsint tela ictúſque, qui inferuntur. Idem exemplum plenius ponitur ab Nonio. vbi etiam nomen fabulæ legitur, vnde ſumptum fuit. Sic enim apud eum eſt. Pacuuius Hermiona. Currum liquit. chlamyde contòrta clypeat brachium.

Sententia poſita à Cicerone in epiſtola ad Q. fratrem, declaratur è media philoſophia eruta: contraq́ue eam quamuis veram certamq́ue, oſtenditur ſubtiliter diſſeruiſſe Plutarchus.

CAP. XXII.

IN graui illa, plenáque optimorum præceptorum epiſtola, quã M. Cicero ad Q. fratrem ſcripſit: quæque ob longitudinem inſtar libri eſt, ea parte qua mederi vitio ipſius, quo maximè laborabat, ſtudet: erat enim ingenio iracundus Quintus: commotóque animo linguæ non parcebat, ſed paſsim maledicta conuiciáque in omnes iaciebat, ſententia hæc eſt, expreſſa è libris philoſophorum. Sed te illud admoneo, vt ſi hoc plenè vitare non potes, quod ante occupatur animus ab iracundia, quàm prouidere ratio potuit ne occuparetur vt te ante compares: cotidiéque meditere reſiſtendum eſſe iracundiæ. Hieronymus enim, qui multa commodè vtilitérque præceperat ad hunc motum ſedandum, aſſentiebatur & ipſe iram ſurgentem non intelligi: nec ortum illius ſentiri ob celeritatem, ſed ipſam poſtea iam conflatam, cognoſci. quod Cicero probans, verúmque eſſe putans, non repugnat in hoc fratri. Plutarchus tamen in commentario περὶ ἀοργησίας ipſius opinioni reſiſtit: & ne dum concedat ortum iracundiæ nos fallere, affirmat nullum animi motum cum excitatur, habere originem auctionémque adeo apertam. quod & Homeri auctoritate, & ſapientium virorum exemplo, confirmat. Locum ipſum eruditi eius ſcriptoris ponam, ſimúlque maculam delebo: quæ, niſi fallor, illum aſperſit. οὐκ ἤρκεσεν ὅτι μοι, καίπερ ἄλλα χρήσιμα λέγων καὶ πράττων ὁ Ἱερώνυμος, αἱ οἷς οὔ φησι γινομένης, ἀλλὰ γεγενημένης καὶ οὔσης, αἰσθητὴν ὀργῆς εἶναι διὰ τάχος: οὐδὲν γὰρ οὕτω τῶν παθῶν συλλεγόμενον καὶ διακινούμενον ἔχει τὴν γένεσιν ἐμφανῆ, καὶ τὴν αὔξησιν. Suſpicor igitur legi debere οὐκ ἤρεσκεν. idque magis ſententiæ quadrare videtur: & in conſuetudine

ſuetudine ſermonis frequens eſt, vt non placuiſſe ſibi dicat auctorem illum ea parte, quamuis iudicium illius ſapientiámque, in multis aliis reb. probaret.

Faceta uox Stratonici citharistæ recitata, in qua luſit in ancipiti ſermone, σὺν τοῖς θεοῖς: ſimulque eorum uis explicata.

CAP. XXIII.

STRATONICVS quidam citharista fertur vrbani lepidíque ingenii fuiſſe: in multis autem ipſius acutis vocibus hæc etiam à Græcis ſcriptoribus celebratur, quod cum ludum ille aperuiſſet, in quo artem ſuam doceret: illicque ſtatuas nouem muſarum dedicaſſet: Apolliniſque vnam: duos autem tantum diſcipulos haberet. quęſitúque ex eo eſſet, quot diſcipuli ipſius forent, reſpondit: (Græca enim verba ipſius ponam) σὺν τοῖς θεοῖς δώδεκα. Intellexiſſe vero illum numeratis etiam diis numerum enim confici, conſtat. an autem aliter quoque accipi verba illa potuerint: vt in duplici eorum notione luſerit, animaduertẽdum. ipſe ſanè puto hunc etiam ſenſum ab ignaro veritatis elici inde potuiſſe, quaſi dixerit ſe auxilio deorum ad numerum XII. diſcipulorum perueniſſe: quod honori illi erat: vt enim ſæpe poëtę vnitatis numero σὺν θεῷ dicũt, cum iuuante deo ſignificare volunt, ita etiam multitudinis σὺν τοῖς θεοῖς. cuius rei teſtis eſt Machon comicus, qui in fabula quadam hanc orationẽ tribuit Philoxeno Cytherio, poëtæ optimo: eidem tamen ventris gutturíſque vitiis inquinatiſsimo, cum appropinquante morte de ſuis rebus loqueretur, ac quid in tabulis ſui teſtamenti contineretur facetè explicaret. τοὺς διθυράμβους σὺν θεοῖς καταλιμπάνω ἠνδρωμένους, καὶ πάντας ἐστεφανωμένους. longum autem elegansque Machonis carmen: in quo Philoxeni intemperantia declaratur: eiuſdemque in morte obeunda, quam ſibi ſuauis cibi auiditate procurarat, animi æquitas, apud Athenæum eſt in VIII. libro δειπνοσοφιστῶν. Ciceronem autem hunc modum loquendi, à Græcis ſumptum, in epiſtola ad Atticum vſurpaſſe, notum eſt. cum temperare & quaſi corrigere, quam editurus eſſet ſententiam, nimis confidentem ac ſpiritus iracundiæque plenam, vellet: inquit enim. Σὺν θεῷ τοι λέγω, magnus dolor acceſſit, efficietur aliquid dignum nobis: improbe autem contumelioséque ſibi ab Antonio tractatus videbatur.

Diſputatio de ueritate lectionis duorum Ciceronis locorum è libello de Senectute, contra Græcam Theodori tralationem.

XXIIII.

HAVD facilè affirmarim corruptum ne exẽplar habuerit Theodorus, cum locum Ciceronis vertens in libello de Senectute, v[illegible] voluptates, quæ percipiuntur ex ſtudio agri colendi expli[illegible], reddidit. ἥτις εἰς κόλπον μεμαλαγμένον τι καὶ διειργασμένον τὸ σκεδασθὲν σπέρμα ὑποδεξαμένη, πρῶτον μὲν βωλοκοπηθὲν συνέχει ἐπὶ τέως. ὅθεν δὴ καὶ βωλοκοπία ἢ τὸ διαπραγματευόμενον, καλεῖται. verba enim M. Tullii ſunt. vt in ſcriptis quos vidi, & excuſis olim legitur. Quæ cum gremio mollito ac ſubacto ſemen ſparſum excepit, primum id occæcatum cohibet. ex quo occatio, quæ hoc efficit, nominata eſt. Cõfirmat præterea lectionem hanc auctoritas veterum grammaticorum. ipſe tamen videtur legiſſe occatum. non affirmarim igitur vtrum erratum hoc librariorum, ſi forte in aliquo libro hãc ſcripturam offendit, fraudi ipſi fuerit, aut ita verterit, quod etymon Latinæ vocis exprimere non potuerit. quia in Græco ſermone quod valet oc-

care,ſimilitudinem nullã habeat, cum verbo quo ſignificant occæcare & tene-
» bris occulere.quæ vicinitas eſt cõmunióque Latinorũ verborũ inter ſe:voluit
nanque Cicero dum de ruſtico hoc opere diſputat,originem illius vocis aperi
re ac docere denique vnde occatio dicta eſſet.nam inde appellatam ipſum pu-
taſſe teſtimonio antiquorum intelligimus.in primis autem Sex.Pompeii erudi
» ti ſcriptoris qui inquit.Occare & occationem Verrius putat dictum ab occen
» do.& cædant grandes globos terræ.cum Cicero venuſtiſsimè dicat ab occæcan
do fruges iactas.Sed etiam Nonii Marcelli,cuius hæc verba.Occationem ab oc
» cęcatis ſeminibus,qua id efficitur,dici M.Tullius voluit de Senectute. locũ au-
tem ponit.alio autem in loco idem,cum proprietatem huius verbi oſtenderet,
& cur ita appellatum ſit duas opiniones afferret,huius etiam Ciceronianæ me
minit,quamuis diuerſum auctorem eius videatur afferre:ait enim. Occationis
» proprietas his indiciis aperitur.Varro de re ruſtica libro primo.Et poſtea occa
» re,ideſt comminuere,ne ſit glęba. quod ita occidunt occare dicunt. Serenus
» occatio occæcatio eſt. Arbitror igitur de explicatione huius nominis,quã Grę
ci etymologian vocãt, à Cicerone hic agi.quæ ſi occatum legatur,nulla hic eſſe
poteſt. occatio enim πάτημα eſt eius vocis.In altero autem hoc nõ dubito quin
peruulgatam lectionem ſecutus ſit, quæ fortaſſe mendo non vacabat. intelligo
autem cum Cicero purgat ſenectutem,quòd moroſa difficiliſque eſſe diceretur
atque hæc naturæ ac morum vitia eſſe affirmat,non ætatis.probatque id exem
plo ſenum Terentianorum,qui magnopere diſſimiles inter ſe forent: alter.n.
eorũ nimis triſtis ac ſeuerus,alter vero lenis comiſque:ita.n.quondã legebatur.
» Quanta in altero duritas;in altero comitas.emendaui autẽ ipſe quondã diritas.
Theodorus vero reddit. ὅσω μὲν γὰρ τῷ σκληρότης : ὅσω δὲ τῷ φιλοφροσύνη . illo autẽ
modo correxi ſecutus teſtimonium Nonii Marcelli, nec non rem ipſam:inquit
» enim Nonius.Diritas M.Tullius de Senectute.Quanta in altero diritas.Diriſsi
» mum ſeuerum. Varro Bimargo.Scena quẽ ſenem Latina vidit diriſsimum. Sed
etiam notiones verbi dirum explicans eandem lectionem confirmat:citat enim
hunc locũ:de naturæ enim acerbitate loquitur comicus,quod ex contrario ma
nifeſtò perſpicitur,necnon ſuperioribus Ciceronis verbis.id autem valere di-
rum apertum eſt.& diritas eſt feritas quædam ingenii atque immanitas. Vnde
Hannibal ab Horatio appoſitè dirus appellatus eſt. nam durum etiam hominẽ
appellari certum eſt,qui pudore non mouetur:nec flectitur precibus vllis. tran
ſlato ab corpore ad animum nomine.quod Græci quoque fecerunt qui σκληρό
ἴους dixerunt.verum non de hoc animi habitu(niſi fallor)apud Ciceronem illic
ſermo eſt,ſed diuerſo.ideſt de ſene,qui nimis ſæuus eſset in abſterrendis filiis ab
iis voluptatibus,quæ gratæ adoleſcentiæ eſſe conſuerunt.

PETRI

PETRI VICTORII VARIARVM LECTIONVM LIBER III.

Locus in primo C. Cæſaris commentario de bello ciuili correctus.

CAP. I.

QVAMVIS nullo certo teſtimonio vetuſtorum librorum niti poſſim, auſim tamen affirmare, coniecturis quibuſdã ductus, locũ Cæſaris in primo libro de bello ciuili mẽdoſum eſſe: vbi.n.nõ longè à principio legitur. Hęc Scipionis oratio, quod Senatus in vrbe habebatur, Pompeiuſque aderat, ex ipſius ore Pompeii mitti videbatur. falſum eſt quod his verbis oſtenditur, adfuiſſe tunc in Senatu Pompeium: erat enim cum imperio: nec vrbem ipſi ingredi per leges licebat. hoc autem ita planum eſt, vt dubitari de eo non poſſe videatur. quare cenſeo legendum, ſecunda eius verbi litera immutata, aberat. Sententia præterea verior eſt: magiſque conuenit. ſi nanque Pompeius adfuiſſet, non poterat exiſtimari Scipionis orationem ex ore Pompeii mitti: ipſe nãque præſens, ſenſus animi ſui aperire potuiſſet, ac verbis omnia explanare. cõtra vero cum Pompeius abeſſet, nec vllo pacto per ſe loqui poſſet, veriſimile erat ipſum quid de ea re ſentiret, ab amico & affini homine dici voluiſſe. locus autem hic, qui non multo poſt ſequitur, omnem ſcrupulum euellit, vt mirer hanc maculam non animaduerſam antea: nec deletam fuiſſe. Proximis diebus habetur extra vrbem Senatus: Pompeius eadem illa, quæ per Scipionem oſtenderat, agit. Senatus virtutem conſtantiámque collaudat.

Prauum ſtudium quorundam recentiorum declaratum, qui libertatem datam antiquis à conſuetudine uariandorum generum uerborum corrigere conati ſunt.

CAP. II.

PRISCI Latini eandem rem ſæpe, parum immutata voce, aut ne immutata quidem, diuerſis generibus appellabant, vt ſtudio etiam diligentiáque veterum grammaticorum percipitur, qui de hac re accuratè ſcripſerunt: cunctáque teſtimoniis optimorum ſcriptorum confirmarunt. Inferioris autem ætatis literatores non animaduerſa licentia temporum eorum, quibus Latinus ſermo vigebat, vno ſæpe tantum modo illa dici iudicarunt, ac ſi quid in ſcriptis vetuſtorum auctorum à conſuetudine diſcrepans inuenerunt, ad normam illam ſuam redegerunt: ſummáque audacia vtentes libere variarunt. exẽpla huius inſcitiæ plura afferre poſſem, ac quas notas optimis auctoribus inuſſerint, declarare: vno tamen nunc, aut altero, contentus ero:

cum enim Cicero muliebri genere interitio dixerit in V. libro in Verrē: vt aliis
etiam fortaſſe locis, qui ab eadem licentia contaminati ſunt, illi ſiniſtri corre-
ctores, virili tantum genere interitum dici exiſtimātes, verbum id deleuerunt,
ac pro illo par ei, vt putarunt, eiuſdémque notionis poſuerunt: ſic enim nūc in
,, excuſis legitur. Cum bellis Carthaginenſibus Sicilia vexata eſt, & poſt noſtra
,, patrúmque memoria cum bis in ea prouincia magnæ fugitiuorum copiæ verſa
,, tæ ſint, tamen aratorum internicio facta nulla eſt. Nonii autem indicio intelli
gitur ioteritio illic legendum eſſe: ipſe nanque oſtendere volens muliebri quo
que genere id verbum vſurpari ſolitum, hoc exemplo vſus eſt. Inueni autem
eodem modo alium longè minoris ſcriptoris locum deprauatū eſſe: cum enim
qui confecit commētarium de bello geſto à C. Cæſare contra liberos Cn. Pom
peii, eodem pacto locutus eſset: atque interitio protuliſset, quod verū eſse co-
gnoſcitur teſtimonio vetuſtiſsimorum librorum, vox illa infrequentior, vt no-
ua barbaráque, eiecta inde eſt, atque illius loco eadem, quæ irrepſit in ſuperio-
rem Ciceronis locum, inculcata. in fidelibus tamē illis hac parte exemplaribus
,, ita ſcriptum eſt. Ita pridie duorum centurionum interitio hac aduerſariorum
,, pœna eſt litata. Quamuis autem ignobilis eius libri auctor ſit: neque enim val,
de polito ſermone locutus eſt: nec magno iudicio vſus in rebus memoriæ prodē
dis, & ſi Latinos Græcóſque poëtas ſe legiſse declarat, atque eleganti etiam do-
ctrina ſe ornatum facit, præterquam quod valet ad locum eum Ciceronis con-
firmandum, non me tamen piget locum hunc apud eum reſtituiſse. Eſt autem
diligenter attendendum, an Nonius cum, de hac ipſa re ſubtiliter diſserens, in
,, quit. Mendæ fœminino genere. M. Tullius in Verrem, quæ mendoſa denique
litora: ita enim nunc in excuſis legitur, intellexerit locum hunc è. IIII. actione.
,, quod mendum iſta litura correxit, vt fortaſse ita ſcripſerit Cicero. Quam men
dam iſta denique litura correxit.

*Lapſus Ciceronis per imprudentiam in appellando aucto-
re Homerica ſententiæ.*

CAP. III.

CVM errata non nulla è genere eorum, quæ μνημονικὰ ἁμαρτήματα
vocantur, viuente adhuc ipſo ab amicis in Ciceronis ſcriptis
deprehenſa ſint, poſtea etiam A. Gellius, quod Tironem fa-
miliaréſque ipſius fefellerat, quoddam adnotauit. Sed ſupe-
riore quoque ætate Politianus in II. libro de Diuinatione eo
dem modo ab ipſo peccatum fuiſſe declarauit, cum quædam
apud Homerum locutū fuiſſe Agamemnonem ſcripſiſſet, quæ
manifeſto edit illic Vlyxes. Reſtat autem alter par huic lapſus in eodem libro,
à nemine adhuc, quod ſciam indicatus: non multo enim poſt cum Homericum
verſum conuertat, quod Vlyxes pronunciat, ab Aiace dictum tradit: Vlyxes
enim eſt qui apud Achillem, querens de ferocitate Troianorum, ſententiam
illam edit. Apud Ciceronem tamen ita in omnibus exemplaribus legitur. At
,, Homericus Aiax & quæ ſequuntur, neſcio quid hoc modo nunciat. Proſpera
,, Iuppiter his dextris fulgoribus edit. Interpretatur autem hoc carmen. Ζεὺς
δέ σφι Κρονίδης ἐνδέξια σήματα φαίνων. nec eſt quod miremur tam ſæpe memoria va-
cillaſſe Ciceronem: eſt enim id vitium proprium ſenectutis, qua ætate ille ſe
ad hæc φιλοσοφούμενα ſcribenda dedit: habuitque ſemper animum occupatum
maximarum cogitatione rerum: quamuis enim vt ipſe teſtatur, defenſionum
laboribus, ſenatoriiſque muneribus eſſet magna ex parte liberatus, non patie
batur tamen vita tam clari ciuis: in tantiſque rebus verſati, vt penitus ſe lite-
ris otióque traderet. Cum illi etiam, qui omnem ætatem in ſtudiis contriue-
runt

runt & ipſi aliquando in huiuſcemodi errores inciderint, vt Ariſtoteles, qui in II. de moribus ad Nicomachum Calypſonis nomen pro Circes poſuit. & in II. de ſtudio dicendi vbi Aegyptiorum regis nomen immutauit. Plutarchus præterea, licet accuratiſsimus ſcriptor, quandóque hac culpa laborauit, vt in Nicia cum inquit. ὁ δ' Ἀριστοφάνους Κλέων ἀπειλῶν λέγει. Λαρυγγιῶ τοὺς ῥήτορας καὶ Νικίαν ταράξω: neque enim hunc verſum edit apud Ariſtophanem Cleon, ſed Agoracritus, quem vt ἀλλαντοπώλην exagitat.

Nox nata Erebo, auctore M. Varrone: cum Heſiodus ſororem Erebi ipſam faciat.

CAP. IIII.

INDICIO Sex. Pompeii cognoſcimus M. Varronem Erebo natam Noctem dixiſſe, nec tamẽ Varronis teſtimonium illic poſitum eſt, iniuria vt ſuſpicari licet eius, qui diligentẽ & eruditum grammaticum, amputatis multis partibus mãcum debilémque reddidit. additum tamen illic. Vnde & illud. Erebo creata, fuſcis crinibus nox te inuoco. Euripides in Oreſte Erebi loca incolere ipſam tradit: orat enim in ea fabula chorus, vt relictis illis ſedibus veniat ad conſolandam domum Agamemnonis, illi nánque malo remedium ſopore tantum adhiberi poterat: nec tamen illo parente procreatam poëta commemorat. ὦ πότνια νὺξ ὑπνοδότειρα τῶν πολυπόνων βροτῶν Ἐρεβόθεν ἴθι. μόλε μόλε κατάπτερος τὸν Ἀγαμεμνόνειον ἐπὶ δόμον. Heſiodus verò & Erebum ipſum & Noctem extitiſſe ex Chao cõmemorauit hoc verſu, qui eſt in θεογονίᾳ. Ἐκ χάεος δ' Ἔρεβός τε μέλαινά τε νὺξ ἐγένοντο. Cum mixtam poſtea Erebo Noctẽ genuiſſe Aetherem & Diem tradat: nam multos natos eſſe ex iis Cicero etiam in III. libro de natura deorum oſtendit: cuius hæc ſunt verba. Quòd ſi ita eſt, Cæli quoque parentes dii habendi ſunt, Aether & Dies: eorúmque fratres & ſorores, qui à genealogis antiquis ſic nominantur. Appellat autem eos fere, qui ab Heſiodo referuntur, ab eo uerſu. Νὺξ ἔτεκε συγγρόοντα μόρον καὶ κῆρα μέλαιναν; additque ad extremum Cicero. Quos omnes Erebo & Nocte natos ferunt.

Locus Virgilij illuſtratus: declaratumq́ue eadem ratione, qua ille uſus eſt in in augenda re, uſum antea fuiſſe Platonem.

CAP. V.

SVBTILITER Virgilius apteque in colloquio regis Euandri cum Aenea: expoſitionéque fabulæ Herculis, cum feritatem Caci atque audaciam demonſtrare vellet, deíque illius impetum in maximum furem, cognita illius iniuria, id tum contigiſſe dixit, quod nunquam antea viſum fuerat, vt immanis ſcilicet illa belua timeret, ac timoris ſui certa etiam ſigna vultu oſtenderent. Verba poëtæ, Euandri ore prolata, hæc ſunt.

Tum primum noſtri Cacum videre timentem Turbatumque oculis. Eodem autem pacto Plato in primo libro Politiæ declarauit, quam acer eſſet in diſputando Thraſymachus, ille Chalcedonius: nec ſolitus vnquam concedere quicquam aduerſario. ſimulque Socratis ſubtilitatem, qui illum refellerat: fateríque coëgerat, rem illo modo ſe habere, quo antea negarat: ait enim. Tum primum ſe vidiſſe, quod nunquam antea ipſi vſu venerat, Thraſymachum erubeſcentem: victus enim ille in eo certamine colore etiam corporis quantum dedecoris admiſiſſet, indicauit. neque enim libenter, vt veritatis cognoſcendę

cupidus, ſed vt partæ exiſtimationis omni ratione retinendæ ſtudioſus, ægre aſſenſus eſt: potiúſque eò inuitus tractus, quàm ſponte venerit. Multum autem ſtudii poſuit Plato vt hoc explanaret: nam & exagitare ſophiſtas propoſitum habebat: inanémque eorum & ſimulatam doctrinam irridere: nec non Socratē ornare: laudibúſque in cœlum diſciplinā ipſius ferre. Verba verò politiſſimi ſcriptoris, in hoc toto animo incumbētis, hæc ſunt. ὁ δὲ Θρασύμαχος ὡμολόγησε μὲν πάντα ταῦτα, οὐχ ὡς ἐγὼ νῦν ῥᾳδίως λέγω. ἀλλ' ἑλκόμενος καὶ μόγις, μετὰ ἱδρῶτος θαυμαστοῦ ὅσου, ἅτε καὶ θέρους ὄντος. τότε καὶ εἶδον ἐγώ: πρότερον δὲ οὔπω, Θρασύμαχον ἐρυθριῶντα.

Confirmata uetus lectio in epiſtola Ciceronis ad M. Brutum: ſententiaque ipſius explicata.

CAP. VI.

VERBA hæc Ciceronis ſunt in epiſtola quadam ad M. Brutum.
» Spes libertatis nuſquàm niſi in veſtrorum caſtrorū principiis
eſt. Significant autem ſpem omnem recuperandæ libertatis in
exercitibus C. Caſſii, & M. Bruti ipſius poſitam. niſi intellexerit Cicero, non tam in copiis ipſis ſpem eſſe quàm in illis,
qui eas ducebant: quod non omnino militibus confiderent,
ac fieri poſſe putarent, vt animi ipſorū corrūperentur, niſi virtus imperatorum obſtaret: in ea enim parte caſtrorū duces ipſi tendebant. peccarunt igitur magnopere, qui eiecta vera voce, & quæ in omnibus, quos vidi, ſcriptis libris, formiſq. antiquitus excuſis, inuenitur, pro illa falsò præſidiis poſuerunt. Verbū autem hoc, præterquā quod hoc ſenſu à Terentio Eunucho ceptū eſt, à Plutarcho quoque in Galbæ imperatoris vita vſurpatur: vbi de Ouinii intēperantia loquitur, qui adoleſcens adhuc, cum militaret ſub Caluiſio Sabino, primis ſtipendiis vxorem ipſius, impudicam mulierem, noctu in caſtra militari habitu clam introduxit: ſtuprúmque ei in principiis intulit. Græca ver-
» ba, quæ extremam hanc ſententiam valent, hæc ſunt. καὶ διέφθειρεν ἐν τοῖς ἀρχεί-
» οις, ἃ πριγκίπια καλοῦσι ῥωμαῖοι. Locum autem hunc caſtrorum caſtiorem ſeruari ſolitum, & ab omni ſcelere mundiorem, cum manifeſtò teſtimonio hoc Græci ſcriptoris intelligatur (à loco enim quoque crimen Ouinii augere voluit, dicens in principiis id ab eo ſcelus commiſſum) percipitur etiā verbis his C. Grac
» chi oratoris, quæ adducuntur ab A. Gellio capite XII. libro XVII. Sed in
» conuiuio liberi veſtri modeſtius erant quàm apud principia: ita nanque legitur in manu ſcripto fideliqúe exēplari, cum in excuſis ſit perperam principem. Poſt principia autem locum tutiorem fuiſſe atque ab omni periculo remotiorem & voce Gnathonis Terentiani intelligitur, militem irridentis, qui illic ſe eſſe velle oſtenderat: & præterea auctoritate hac L. Siſennæ, quæ citata eſt ab Non. Marcello in libro de proprietate Latini ſermonis. Siſenna hiſtoriarū libro
» III. Poſt principia paulatim recedunt, atque inde cū paucis fugæ ſe mandant. quāuis illic hæc verba mendoſa legantur, ita omnia macularum plena ſunt.

Corruptos eſſe ſæpe Græcos titulos Latinarum fabularum apud noſtros grammaticos: duoſque ex illis emendatos.

CAP. VII.

NOMINA ipſa indicéſque priſcarum fabularum ſæpe corrupta ſunt in commentariis veterum grammaticorum: cum enim poētæ, qui in Latinum ſermonem ipſas conuertebant, plerúnque Græcos ipſarum titulos relinquerent, librarii poſtea Latini, eius ſermonis ignari, multa turbarunt. quod igitur ſæpe Accius citatur à Nonio Marcello nyctegreſia (quamuis quibuſdam locis magis adhucid nomen inquinatum ſit) deprauatum

tum omnino eſt : ſcribíque debet νυκτηγρεσία : ſignificat enim noctem illam luctuoſam Græcis, plenámque pauoris, qua vigilare coacti ſunt, nouáque conſilia capere, Troianis ex vrbe egreſsis : & quia res eorum valde ſecundæ erant, in campo tendentibus . inde igitur quoque teſtimonium ab eo petitur, vbi docet ab ueteribus ſcriptoribus accuſatiuum ſæpe poſitum pro genitiuo . Accius in nyctegreſia. An ego Vlyxem obliuiſcar vnquàm, aut quęquam pręponi velim. Sunt autem verba pronunciata à Diomede, cui cum contigiſſet ut exploraret quid Hector gereret : poteſtáſque data foret, vt ſumeret quem vellet ſocium eius periculi, præponens omnibus ſummi conſilii uirum, id protulit: ſine dubio enim tragicus ille hunc Homericum verſum expreſsit è X. libro Iliadis. quo in libro tota illa res narratur. πῶς ἂν ἔπειτ' Ὀδυσσῆος ἐγὼ θείοιο λαθοίμην. Sed etiã poſt de mutatis coniugationibus, vbi docet expedibo pro expediam, poſitum aliquando eſſe . Accius nyctegreſia . Cuncta expedibo : id modo iuſiurandum date . hoc autem editum eſt à Dolone, capto iam à Diomede. apud Homerum enim inquit . τοὶ γὰρ ἐγώ τοι ταῦτα μάλ' ἀτρεκέως καταλέξω. quamuis illic iuriſiurandi nulla mentio. Plutarchus quoque in vita Homeri tempus hoc eodem nomine appellauit, ſcribens. ὡς ἤδη τὰ Διομήδους καὶ τὰ Ὀδυσσέως ἐκ τῆς νυκτηγρεσίας ἀπομυθεύεται . vt Strabo etiam in VIIII. libro, cuius hæc verba . Κράτης δὲ φωκέα ποιεῖ φοίνικα, τιμωρούμενος ἐκ τοῦ κρανίου τοῦ μέγατος. ᾧ ἐχρήσατο ὀδυσσεὺς κατὰ τὴν νυκτηγρεσίαν . certæ enim partes eius poematis, vt Odyſſeæ etiam, quod à veteribus ſcriptoribus memoriæ proditum eſt, ſuis propriiſque vocabulis appellabantur, quæ indicarent id quod ibi contineretur. Teſtimonio etiam Sex. Pompeii, ſi quid adhuc alicui ſcrupuli reſtaret, declaratur ita omnino legi debere : inquit enim . Vnde & νυκτηγρεσία quaſi noctiſurgium . Idem etiam Cæcilio, in altera ſcena verſato, contigit : cum enim citetur à Nonio, vim verbi grauidauit explicante, Titte (ita enim eſt in Aldino exemplari) nec non ab eodem docente virili etiam genere cõpitos dici Tithe : vt alibi Titheo : nec non quandoque Tite, arbitror legendum omnibus his locis Titthe ; inueni enim apud Græcos grammaticos citatum Menandrum ἐν Τίτθῃ : ſuſpicórque hanc fabulã à Latino illo comico verſam fuiſſe. Nec me tamen fallit ſuperioribus locis emendatum à neſcio quo Tyche : quæ lectio, vt certa firmáque irrepſit in omnes excuſos libros. Hoc autem auſum eſſe eum apparet, quia ſemel tantum apud eum grammaticum ſcriptum inuenit in Aldi libro, Cæcilius Tyche: cum ſcilicet Nonius auctoritatibus veterum probat varias eſſe notiones verbi contendere. Qui autem caſtigationes confecit in hos grammaticos, Bentinus, ſibi nihil conſtare dixit de veritate lectionis.

Locus Ciceronis conuerſus ex epiſtola Platonis, non ualde planus apud Latinum ſcriptorem, declaratus.

CAP. VIII.

CICERO in V. libro Tuſculanarum quæſtionum locum Platonis vertens è priore epiſtola ad Dionis propinquos: nec eúdem ordinem ſententiarum ſeruans, obſcurior fuit: & tanquam anſam dedit iis, qui legerent, errandi: ſic enim inquit. Cæteráque, quæ comitantur huic vitæ, in qua ſapiens nemo eſſ[illegible]ietur vnquam: moderatus vero multo minus: quæ enim na[illegible] tam mirabiliter temperari poteſt: hoc enim quod extremum poſuit, non confirmat poſteriorem ſententiam, quæ ratione non eget: ac ſua vi ſatis aperta eſt: quis enim vnquam ſecum dubitet, an è delicata illa luxurioſáque vita, quam deſcripſit, moderatus aliquis temperanſque effici poſſit? planum.n. omnibus eſt neceſſariò rem contra ſe habere. Sed valet ad comptobandum, ſi

quis eam vitam ſequatur, ſapientem nullo modo effici poſſe:in quo aliquis for taſſe,non multum videns,hærere potuiſſet:falſoque putare ab hominibus quo que,qui ita viuerent,ſi ingenio valeant, tempore poſſe ſapientiam comparari. quod refellitur,falſumque eſſe declaratur his verbis:nullam enim naturam tam admirabiliter temperari potuiſſe affirmant, quæ non obruatur varietate copiaque ciborum:libidinéque itidem ac Venere non corrumpatur. Eruditiſsimus autem ſcriptor Plato hoc cauit;nec commiſit vt quiſquam culpa ipſius la-
» beretur, qui ita rem tradidit. καὶ ὅλως τούτων ἐπιτηδευμάτων ξυνήθης τῷ βίῳ: ἐκ
» γὰρ τούτων τῶν ἐθῶν, οὔτ' ἂν φρόνιμος οὐδεὶς ποτε γενέσθαι, τῶν ὑπὸ τὸν οὐρανὸν ἀνθρώπων, ἐκ νέου
» ἐπιτηδεύων, δύναιτο: οὐδ' οὕτως θαυμαστῇ φύσει κραθήσεται: σώφρων δὲ οὐδ' ἂν μελλήσαι ποτε γενέσθαι.

Hiſtoria tradita ab Horatio de iucundo genere inſaniæ, quod Argiuum notum hominem inuaſit,recitata etiam ab Ariſtotele in libro de admirandis.

CAP. IX.

QVOD in epiſtola ad Iulium Florum Horatius narrat Argis cuidam vſu veniſſe, vt cum ſuaui quodam genere inſaniæ teneretur, poſteaque cura cognatorum eo errore liberatus foret, male ſecum actum diceret, id ab Ariſtotele Abydi contigiſſe memoriæ proditum eſt in commentario,quo res admirabiles, ab aliis acceptas,exponit.verſus Horatiani ſatis noti ſunt: copioſè enim totam rem commemorat. eius verò narrationis ini-
» tium. fuit haud ignobilis Argis. Qui ſe credebat miros audire tragœdos In va-
» cuo lętus ſeſſor plauſórque theatro, & quæ ſequuntur. Verba vero Ariſtotelis,conciſius idem dicentis,illo tantum diſcrimine, quod indicaui, hæc ſunt.
» λέγεται δέ τινα ἐν Ἀβύδῳ παρακόψαντα τῇ διανοίᾳ καὶ εἰς τὸ θέατρον ἐρχόμενον ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας
» θεωρεῖν, ὡς ὑποκρινομένων τινῶν: καὶ ἐπισημαίνεσθαι. καὶ ὡς κατέστη τῆς παρακοπῆς, ἔφησεν ἐκεῖνον αὐτῷ τὸν χρόνον ἥδιςα βεβιῶσθαι. Aut igitur fefellit memoria poëtam, carmen cōdentem: aut alios auctores,qui in loco ab Ariſtotele diſcreparent,ſecutus eſt.

Enatare vſurpatum à Cicerone μεταφορικῶς: ut Græci,nobiles ſcriptores, capiunt aliquando ἐκνεῦσαι.

CAP. X.

ENATARE quid valeat, cum de profundo quopiam flumine, mariq́ſe ſermo eſt, nemo eſt qui ignoret, vt cum Flaccus inquit.quid hoc? ſi fractis enatat expes Nauibus, ære dato,qui pingitur: transfertur tamen eleganter hoc verbum ad alias res,vnde exire nō minus laboris eſt,quàm è profundo. quo in tellectu illud à Cicerone dictum fuit in V. libro Tuſculanarū
» quæſtionum. Reliqui habere ſe videntur anguſtius:enatant ta-
» men,Epicurus, Hieronymus:& ſiqui ſunt, qui diſertum illum Carneadem curent defendere:ſignificat enim quamuis ratio ipſorum maioribus difficultatibus premeretur,atque illis quaſi fluctibus obruta foret, eos tamen inde quam uis ægre,emergere atque ad honeſtam illam ſententiam aſpirare. Græco verbo,quod huic reſpondet, μεταφορικῶς & ipſe, Euripides vſus eſt in Hippolyto coronato.cum induceret nutricem,illam impuram anum, ſuadentem Phædrę vt animum deliniret:pelleretque à ſe morbum illum, in quē inciderat, remedio, quod vnicum erat eius mali.exemplo nanque ſui reginam exhortans, inquit.
» εἰς δὲ τὴν τύχην πεσοῦσ', ὅσην σὺ, πῶς ἂν ἐκνεῦσαι δοκεῖς. Si ipſa in eum locum veniſſem,

in

in quem tu,quàm nullo labore inde enataſsem:è maliſq. iſtis me ſubleuaſsem? Plato quoque in V.libro de Rep.cum ad id, quod volebat explanandum, ſimili quodam vſus fuiſset, in eoque verbum hoc ipſum propriè vſurpaſset: de piſcina enim illic & profundo mari egerat, idem poſtea, ad id quod explicabat rediens,retinuit,è ſua ſede in alienam trãſlatum:ſermo enim erat de difficili quadã obſcuráque ratione ac ſententia. verba politiſsimi ſcriptoris hæc ſunt. ἀλλὰ δὴ ὧδ' ἔχει, ἄντέ τις εἰς κολυμβήθραν μικρὰν ἐμπέσῃ: ἄντε εἰς τὸ μέγιστον πέλαγος μέσον, ὅμως γε νεῖ οὐδὲν ἧττον . πάνυ μὲν οὖν . οὐκοῦν καὶ ἡμῖν νευστέον καὶ πειρατέον σώζεσθαι ἐκ τοῦ λόγου. & quæ ſequuntur: ipſe enim verbis, quæ addidit, tanquam interpretari voluit vim illius tranſlati:in ea nanque re enatare eſt ſaluum incolumémque eripi ex ea periculoſa ratione.

Conſuetudinem ueterum ſcriptorum fuiſſe ut uerborum translatorum notionem ilico declararent.

CAP. XI.

QVOD nunc ſedulo feciſſe Platonem indicaui, vt vim tranſlati verbi pluribus propriis explicaret, id ferè veteres boníque auctores ſemper cuſtodiebant, vt cum voce ignotiore vterentur: ac tranſlatione duriore, ſtatim notionem eius aperirent, ac quomodo accipi vellent, oſtenderent. Sophocles Oedipode tyranno, vbi calamitoſum illum regem facit de aduerſis ſuis rebus queri, inducit illum, conuerſa oratione ad filias, dicẽtem. χέρσους φθαρῆναι, κἀγάμους ὑμᾶς χρεών. poſterius enim nomen eſt declaratio prioris tranſlati: χέρσος enim inculta atque ignaua terra propriè dicitur, vnde μεταφορικῶς virgines, quæ nuptui non traderentur:perpetuámque virginitatem ſeruarent, ob ſimilitudinem χέρσοι & ipſæ vocari potuerunt. noſtri etiam agricolæ in villaticis gregibus oues, quæ non conceperunt, eodem vocabulo appellant, quo agrum non exaratum incultúmque vocant. Demoſthenes quoque de falſa legatione, cum ita locutus eſt, manifeſto idem fecit. ὅτι πολλῶν συμμάχων ὑμετέρων καὶ φίλων παῖδες ἀλῶνται, καὶ πτωχοὶ περιέρχονται. Cicero vtrunque videtur complecti voluiſſe, cum in epiſtola quadam ad Atticum inquit. Vagamur egentes cum coniugibus ac filiis: ſunt enim conſequentia duo illa apud Græcum oratorem verba declaratio prioris obſcurioris vocis, ἀλῶνται. Duo pręterea ſummi oratoris vicini loci in oratione pro Cteſiphonte huius animaduerſionis apta exempla eſſe poſſunt, cum inquit. αἱ δὲ πόλεις ἐνόσουν. τῶν μὲν ἐν τῷ πολιτεύεσθαι καὶ πράττειν δωροδοκούντων καὶ διαφθειρομένων ἐπὶ χρήμασι: τῶν δὲ ἰδιωτῶν καὶ πολλῶν τὰ μὲν, οὐ προορωμένων: τὰ δὲ, τῇ καθ' ἡμέραν ῥᾳστώνῃ καὶ σχολῇ δελεαζομένων: oſtendit enim qui nam eſſet ille morbus, ſtatímque extremum horum verborum & ipſum tranſlatum interpretatus eſt, addens. καὶ τοιοῦτόν τι πάθος πεπονθότων ἁπάντων. Dionyſius autem Halicarnaſſeus, nobilis magiſter dicendi, in tradenda arte affirmat hoc fieri debere, vt ante poſitis verbis explanetur notio conſequentis, ſi obſcurius id futurum eſt: aut ſtatim illatis tollatur nouitas nominis, omníſque eius aſperitas molliatur. Cicero quoque in III. libro de Oratore videtur hoc ſeruaſſe, cum inquit. Nunc contra plerique ad honores adipiſcendos, & ad Remp. gerendam, nudi veniunt, atque inermes: nulla cognitione rerum, nulla ſcientia ornati: vſus nãque duobus verbis tranſlatis, quid accipi ipſis velit ſtatim declarauit.

Mos Athenienſium indicatus in funeribus, apud quos nubiles etiam virgines uſque ad rogum mortuum proſequebantur.

CAP. XII.

Diligenter eſt animaduertendus mos Athenienſium, apud quos mortuorum filiæ innuptæ etiam, ceteræque cognatæ mulieres, in funus prodibant: ac mortuum vſque ad rogum ſequebantur: hoc enim ipſorum inſtitutũ tetigit Terentius Andria, cum inquit. Effertur, imus, interea inter mulieres, Quæ ibi aderant, forte vnam aſpicio adoleſcentulam Forma. & quæ ſequũtur. & infra. funus interim Procedit, ſequimur: ad ſepulturam venimus In ignem poſita eſt, fletur. interea hæc ſoror, Quam dixi, ad flammam acceſſit imprudentius. Illud etiam manifeſto ſignificauit Lyſias in defenſione, quam ſcripſit Eratoſtheni. qui adulterum, domi deprehenſum, occiderat: affirmat enim ille interitum matris originem fuiſſe omnium ſuorum malorũ: quod vxor, cum in funus proceſsiſſet, ſpectata primò ibi ſit à delicato illo adoleſcente, cum quo poſtea conſuetudinem ſtupri habuit: inquit autem purus ille venuſtúſque ſcriptor. ἐπειδὴ δὲ ἡ μήτηρ ἐτελεύτησε, πάντων τῶν κακῶν ἀποθανοῦσα αἰτία μοι γεγένηται: ἐπ' ἐκφορὰν γὰρ αὐτῇ ἀκολουθήσασα ἡ ἐμὴ γυνή, ὑπὸ τούτου τοῦ ἀνθρώπου ὀφθεῖσα, χρόνῳ διαφθείρεται. Similes autem hi loci ea quoque de cauſa inter ſe ſunt, quòd in altero bene diſsimulatus & diu cœlatus amor indicatur: in altero vero exórtus, ab eoque principio cõflatus, memoratur. nõ ſine cauſa igitur apud nos dimiſsus hic mos repudiatuſque eſt, cũ ſæpe amatoriarũ leuitatum inde initium naſceretur.

Horatij locus è Satyra quarta ſecundi libri reſtitutus: idemque declaratus.

CAP. XIII.

In Satyra, qua Flaccus Catium Epicureum irriſit, minuta multa præcepta ex eius perſona, dans: in iis etiam, quæ ad aluum molliendam facerent poſuit, dicens. Si dura morabitur aluus, Mutulus, & viles pellent obſtãtia conchæ. ita nanque legi debet, auctoribus etiã ſcriptis exemplaribus, cum in excuſis perperam ſit Mugilis: quod erratum vt oſtẽderem: antiquamque lectionem conſtituerem: teſtimonio etiam veterum interpretum comprobatam, hoc adnotaui. Athenæus igitur in III. libro σκεπτοβόφισον, quem Græcis piſcem eſſe putet, à Latinis Mutulum vocatum, indicat his verbis. τὴν τιλλίνην λεγομένην ἴσως δηλοῖ; ἣν ῥωμαῖοι μύτλον ὀνομάζουσι. M. vero Cato de re ruſtica. Aluum ſi voles deiicere, mutulorum L II. piſcem capitonem. Plinius quoque hunc piſcem appellat, & in harenoſis ſponte naturæ prouenire affirmat. Diligenter autem ponderãdus eſt locus hic Theopompi comici, adductus ab Athenæo in XIIII. libro. παῦσαι κυβεύων μειράκιον, καὶ τοῖς βλίτοις διαχρῶ τὸ λοιπόν: κοιλίαν σκληρὰν ἔχεις, τὰ πετραῖα τῶν ἰχθυδίων ἀπέσθιε: videtur enim remedium tradere huiuſ mali, suberéque vt edantur hi piſces ſaxatiles, qui certe huic corporis habitui ſunt accommodati. cum tamen Democritus, qui illic loquitur, affirmet ἀπεσθίειν valere cibum aliquem ab ore depellere, ac denique non comedere: comprobétque id teſtimonio hoc ipſo huius poëtę. exagitans Vlpianum, qui audito verbo illo, cum antea κυβεύειν ipſe ſuaſiſſet ἀπεσθίειν: vim eius (vt ipſe putat) nõ intelligens, ſtatim eam deuorarat. ita igitur cepit hũc eius poëtæ locum Democritus, tanquam iuſſus eſſet adoleſcens ille, quod ſatis iam luſiſſet, deſinere ac blitis vti, nec vllo modo piſces ſaxatiles edere.

Erudite Virgilium finxiſſe miſſas à Venere columbas, quæ iter Aeneæ dirigerent: acceptumque id à Græcis poëtis.

CAP. XIIII.

QVOD Virgilius in VI. Aeneidos finxit Aeneæ optanti auxilii aliquid ut ad aureum illum ramum perueniret: idque à diis immortalibus votis petenti, apparuiſſe geminas columbas volantes, quæ locum oſtenderent, Apollonius quoque in III. Argonauticorum canit aſpectu eius auis iuſſos ab augure Mopſo Heroas illos bene ſperare: demonſtratúmque illis eſſe reſpondere id ſignum prædictioni Phinei, qui affirmarat reditum eorum è periculoſa illa expeditione poſitum eſſe in voluntate Veneris: ipſius nanque deæ ſacras eas eſſe aues, quod Latinus etiam poëta teſtatus
» eſt, his verbis. = tum maximus heros Maternas agnoſcit aues. interpres etiam Græci poëtæ teſtimonium Apollodori citat è libro περὶ θεῶν, tradentis dicatam eſſe Veneri columbam, quod libidinoſa in primis ſit auis. vnde quoque ipſi nomen impoſitum ſit in Græco ſermone à copioſo coitu: & (vt loquitur) παρὰ τὸ περισσῶς ἐρᾶν, cum vocetur ab illis περιστερὰ.

Quid ualeat, in robore accumbere, apud Ciceronem pro L. Murena, de aſpera Lacedæmoniorum uita prolatum.

CAP. XV.

IN oratione pro L. Muræna, cum duritiam victus Spartiatarũ
» oſtendere vellet Cicero, inquit: Qui cotidianis epulis in ro-
» bore accumbunt. ſignificauit autem eos non conſueſſe in lectulis accumbere, vt mos erat reliquorum Græcorum, ſed in dura quapiam materia ac ligno: robur enim dicens lignum intellexit. Fuiſſe autem hoc conſuetudinis eorum percipitur etiã ex
» his Athenæi verbis è XII. libro δειπνοσοφιστῶν. Καὶ κληθεὶς εἰς φειδί-
» τιον, ἐπὶ τῶν ξύλων κατακείμενος, καὶ δειπνῶν μετ' αὐτῶν. ſermo autẽ illic eſt de Sybarita, molli teneróque homine: qui cum Lacedæmonẽ veniſſet, & in publicas illas cœnas vocatus eſſet, cũ & ipſe in robore accũberet vt reliqui, inquit, ſe antea obſtupuiſſe, audita Lacedæmoniorũ fortitudine: nunc vero cum inſtituta ipſorũ viderit, nulla re aliis meliores iudicare. nam ignauiſsimus etiã quiſque optaret mori potius, quàm vitam illam ducere, atque in tot malis perdurare. quod
» vero addit Cicero, eandem ſententiã vrgens: Neque uero Cretes, quorũ ne-
» mo guſtauit vnquàm cubans, melius quàm Romani homines, qui tẽpora volu-
» ptatis laboriſque diſpertiunt, reſp. ſuas retinuerunt. hoc diſcriminis extitiſſe quod ad tẽpus illud pertineret, inter vtróſque, multis reb. pares populos, intelligitur. quod Lacedæmonii in epulis accubabant, eóque habitu corporis cibum capiebant, quàmuis in dura materia: Cretes, ne accubabant quidem.

Eadem imagine, ſumpta ab apum natura, duos optimos ſcriptores illuſtraſſe, quod ſignificare volebant.

CAP. XVI.

CVM refelleret crimen Cicero, quod accuſator L. Flacci Lælius iecerat in reum: veneno ipſum Doryleníem quendam, qui teſtis contra eum venerat, ſuſtuliſſe: iámque illud ioco quodam riſuque eleuaſſet, addidit veriſimile id nullo modo eſſe, quia bono ipſi tunc eſſe mors eius non potuiſſet, omne nanque virus ſuum teſtis ille in Flaccum iam euomuerat. in extrema verò hac ſententia, tanquã imagine quadam ſimilique vſus eſt, falſam illam teſtimonii dictionem criminoſamque, ſumptis verbis à natura moréque apum, aculeum dimiſſum appellans. M. Tullii verba hęc ſunt. „ Cuius mors te ex aliqua parte releuauit: edacem enim hoſpitem amiſiſti. Flac„ co vero quid profuit? qui valuit tamdiu, dum huc prodiret, mortuus eſt acu„ leo iam dimiſſo ac dicto teſtimonio. nam interpretari etiam quod tranſlatis verbis obſcurius ſignificarat, voluit. Ita autē quoque locutus eſt Plato in Phædone, vnde id ſumere potuit Cicero, qui ornatum elegantiámque eruditiſsimi ſcriptoris magnopere admirabatur, ac cum licebat, ſummo ſtudio exprimebit. Induxit autem ille Socratem ita cum Simmia Cebetéque loquentem: ſuadentémque illis, vt ſiquid aliquando ipſe falſi in diſputando protuliſſet, contra id ſe accingerent: cauerêntque magnopere, ne ipſe ſtudio elatus, cum ſeque atque eos decepiſſet, tanquàm apis relicto aculeo euolaret. Planius autem ſignificauit Plato ſe imagine vti: notam enim illam addit, qua ipſæ cognoſcun„ tur, dicens. ὥσπερ μέλιττα τὸ κέντρον ἐγκαταλιπὼν, οἰχήσομαι.

Theophraſti locus emendatus, ubi propinquæ nobis telluris meminit, quæ ſuberis quaſi patria eſt.

CAP. XVII.

Theophraſti lo-
cus.
ſuber

SVSPICOR mendum eſſe in his verbis Theophraſti è III. libro, de iis quę oriuntur è terra. ἔνια δὲ ἰδιαίτερα, καθάπερ καὶ ὁ φελλός· ὃς γίνεται μὲν ἐν πυῤῥηνίᾳ. legique debere τυῤῥηνίᾳ: copioſa nanque hæc arbor eſt in maritima regione Hetruriæ, quam olim incoluere Tyrrheni, vt & ſyluæ etiam ingentes ſuberis ſint prope Populonium, & oppidum quoque inde appellatum Sugheretо: corrupta enim Latina voce ſuber patrio ſermone ſughero vocamus. quod autem traditur, quædam magis propria eſſe certorum locorum vt ſuberem, idem quoque Plinius videtur confirmare, qui nec in Italia tota nãſci commemorat, aut in Gallia omnino: ſignificat enim non paucas Italiæ partes illam non ferre: Galliámque penitus eius expertem eſſe.

Quod à ſummo doctore ualere πρότερον dictum eſt, idem etiam ſignificare priorem apud Latinos, teſtimonio Terentij comprobari.

CAP. XVIII.

EXPLICATIS iam X. illis generibus Ariſtoteles, quo tãquam ad capita quædam, cunctæ aliæ res referuntur, non nulla expoſuit, quæ adiuuare præceptionem illam videbantur: in iiſque quot modis diceretur in Græco ſermone aliquid πρότερον: pluribus autem iam eius nominis notionibus declaratis, addidit. Conſueſſe etiam multitudinem homines, qui maiore in honore apud ipſos forent: quoſque magis diligerent, affirma-

re

re προτέροις παρ' αὐτοῖς εἶν. Terentius igitur Eunucho, cum induxit Thaidem ita
» alloquentem amatorem ſuũ Phædriam. Sine eum priores partes hôſce aliquot
dies apud me habere, hoc intellectu cepit. quo etiam antea Phædriam, cum illa
» querentem de iniuria, fecit dicentem. Aut quia ſum apud te primus. nam exem
plum etiam, cum idem verbum traditur valere βέλτιον, ab eodem comico petĩ po
» teſt. cum inquit. Siquidem hercle poſſis, nihil prius, aut fortius.

Elegans modus refellendi aduerſarios à definitione perſpicue falſa, rei,
quam obijciunt: quomodo ſi caperetur id uerbum,
omne certamen tolleretur.

CAP. XIX.

DILIGENTER attendenda eſt acuta ratio, qua vſi ſunt eruditiſ
ſimi ac politiſsimi ſcriptores, Xenophon ac Plato, in diſcutien
dis falſis criminibus, quæ obiiciebantur ſanctiſſimo viro Socra
ti: cum enim antea ſedulo certis argumentis illa confutaſſent,
poſtea quaſi manus dantes, & in ſentẽtiam aduerſariorum ve-
nientes, re illa ita definita vt quadret ſententiæ illorum: abſur
ditatéque eius opinionis demonſtrata, penitus diſiiciunt crimẽ
illud, innocentiámque ac virtutem rei declarant. In primo igitur libro ἀπομνη-
μονευμάτων Xenophon, vbi purgat Socratem contra id, quod dixerant accuſato-
res, corrumpere ipſum iuuentutem, cum conſuetudinem ipſius oſtendiſſet, opti
máque præcepta, quæ adoleſcentibus dabat, recitaſſet, inquit: inſultans aduer-
» ſariis, maledicto ipſorum iam exploſo. πῶς ἂν οὖν ὁ τοιοῦτος ἀνὴρ διαφθείρει τοὺς νέους; εἰ
» μὴ ἄρα ἡ τῆς ἀρετῆς ἐπιμέλεια, διαφθορά ἐστιν. quis autem vnquam tam improbus, ſtul-
túſque foret vt diceret, ſtudium adhibitum in virtute illis tradenda eſſe corru
ptelam adoleſcentium? Plato autem in Apologia induxit Socratẽ ipſum eodẽ
modo ſe defendentem, cum accuſatores iudicibus dixiſſent, eſſe illum acrem in
dicendo ac vehementẽ: omniáque, quæ vellet artificio illo facilè omnibus per-
ſuadere: addit enim vanitate eius criminis prius declarata. εἰ μὴ ἄρα δεινὸν καλοῦσιν
» αὐτοὶ λέγειν, τὸν τἀληθῆ λέγοντα; εἰ γὰρ τοῦτο λέγουσιν, ὁμολογοίην ἂν ἔγωγε οὐ κατὰ τούτους εἶναι
» ῥήτωρ. ambo igitur quaſi dixerunt, ſi immutanda vis eſt & notio nominum: ac
longè aliter quàm conſuetudo facit, vocabula hæc capienda, non recuſo quin
hæc de me dicantur.

Cæcum dictum uidere à Cicerone in literis: animi tamen luminibus, non cor
poris ut apparet. Eodem autem pacto optimum tragicorum
in optima fabula locutum, oſtenditur.

CAP. XX.

IN extremo V. libro Tuſculanarũ Cicero, vbi malum cæcita
tis conſolatur: docetque exemplis multis doctorũ illuſtrium-
que hominum, illud æquo animo ferri poſſe: nec carere certis
quibuſdam liquidiſque voluptatibus, hoc etiam de Cn. Aufi
dio, ciue R. honeſto viro, qui & ipſe cæcus erat, ſubtiliter in-
genioſéque edidit. Et Græcam ſcribebat hiſtoriam, &
» videbat in literis. quamuis enim careret ſenſu oculorum, nec
» album colorem ab atro diſtinguere poſſet, acie tamen ingenii: mentéque ve-
» rũ à falſo in ſtudio illo ſuo ſcribendæ hiſtoriæ: omníque re, quæ ad literas per-
» tineret, diiudicabat. nam videre ſcitè de illo, qui luminibus captus ſit, ſi idem

acumine ingenii valeat in aliqua re, dici poſſe, confirmatur auctoritate optimi poëtæ tragici. Sophocles enim in Oedipode tyranno, vbi inducit Oedipodem ipſum inſimulantem proditionis Creontem: ac Tireſiam augurem criminantem, obiicientémque illi cæcitatem, eadem forma orationis eſt vſus: videréque dixit de rebus, quæ ſenſu oculorum non percipiuntur. hæc eius verba ſunt de Tireſia. ὅςτις ἐν τοῖς κέρδεσιν μόνον δέδορκε: τὴν τέχνην δ᾽ ἔφυ τυφλός. vt igitur Cicero videre in literis, ita tragicus ille videre in quæſtu, lucróque dixit.

Quod uulgo dicimus, fumum natura ſua formoſiorem ſectari, à ueteribus etiam Græcis in ſermone celebratum.

CAP. XXI.

NOSTRARVM mulierum opinio eſt, & tanquam prouerbium quoddam patrio ſermone celebratur vox, qua fertur, fumum pulchriorem totius domus perſequi. cum autem illa inanis admodum nugatoriáque eſſe videatur, non tamen recens eſt, ſed multis ſeculis & apud diuerſas etiam gentes, uiguit: antiqui enim quoque Græci hoc ita ſe habere exiſtimabant, ut teſtimonio comici poëtæ intelligitur. Apud Athenæum enim in VI. libro δειπνοσοφιστῶν plures Ariſtophontis verſus leguntur è fabula cuius index erat, ἰατρὸς. quibus paraſitus, vt videtur, naturam moréſque ſuos deſcribit: atque in diuerſis rebus ac ſtudiis ſe præſtantem eſſe eximiúmque oſtendit. extremi autem duo hi ſunt. ὑπομένειν πληγὰς, ἄκμων καὶ κονδύλους: πλάττειν δὲ, τελαμών: τοὺς καλοὺς πειρᾶν, καπνός. in formoſis igitur tentandis cum ſe reliquos ſuperare dicere vellet, inquit in illis ſe fumum eſſe. Quòd vero priore verſu Ariſtophon paraſitum dicentem induxit, ſe in perpetiendis plagis incudem eſſe, conſtat nullam aliam rem tot tantóſque ictus accipere. vt qui illam reddat, merito plurimum valere ſe in hoc tradat. Plautus quoque Amphitryone idem fecit Soſiam ſignificantem: illum quidem certè id malum magnopere metuentem: non quòd idoneus illi tolerando foret, laudi ſibi ducentem: inquit enim. Ita quaſi incudem, me miſerum homines octo validi cædant.

Quid ualeat apud Catullum, labefactare munere, declaratum.

CAP. XXII.

ACCVRATE Catulliani huius verſus ſententia videnda eſt: in epigrammate enim, quod fecit in Rufum, oſtendere volens nullis muliebribus donis obtinere ipſum poſſe vt fœmina ulla ſui corporis ſibi poteſtatem faciat, inquit. Non ſi illam raræ labefactas munere veſtis. ipſe ſanè ſuſpicor labefactare munere, hic μεταφορικῶς dictum eſſe: valeréque durã ipſam offirmatámque flectere ac delinire, quomodo etiam expugnare pudicitiam dictum eſt. Græci quoque ſcriptores (niſi fallor) eodẽ pacto locuti ſunt, vt Herodotus in VIII. libro. vbi narrat prefectos quoſdam claſsium ſociorum in fide retentos pecunia. Hęc eius verba ſunt. οὗτοί τι δὴ πληγέντες δώροισι ἀναπεπεισμένοι ἦσαν. icti autem vulneratíque muneribus appellati ſunt, quia uis ipſis ita quodam modo allata eſt. & tanquàm de gradu propoſitóque deiecti mercede. nam, quod lepidus poeta in eodem carmine ludens, inquit. mala ualde eſt beſtia, ſumptum fuitè familiari uernaculóque ſermone: cuius ille ſtudioſiſsimus erat: Plautus enim quoque ita locutus eſt, vt in Bacchidibus. Magis illectum tuum, quàm lectum metuo: mala es beſtia. Sed etiam in Pœnulo. Tenéſis me

arctè

arctè mea voluptas, male ego metuo miluos: Mala illa beſtia eſt, ne forte me auferat, pullum tuum.

De origine Mithridatis Pergameni: qui C. Cæſari ualde acceptus fuit: rexque Boſphori ab eo eſt conſtitutus.

CAP. XXIII.

IN II. Philippica Cicero vbi de atroci odio C. Cæſaris in Deiotarum regem agens, inquit. In eius tetrarchiam ex Græcis comitibus ſuis collocarat. intellexit Mithridatem Pergamenum, quamuis nomine ipſum non appellarit: huic enim, erepta Deiotaro, à Cæſare tradita eſt poteſtas illa, quod copioſè narratur in extremo quarto cõmentario de bello Alexandrino his verbis (de Mithridate autem, aucto magnopere dignitate, ſermo eſt). Eidem tetrarchiam, legibus Gallogræcorum, iure gẽtis & cognationis, adiudicauit: occupatam & poſſeſſam paucis ante annis à Deiotaro. quòd autem, quicunque fuit, auctor huius libri, tuetur tam diligenter hoc factum Cæſaris, ſuſpicari poſſumus id à multis reprehenſum fuiſſe, indignúmque Mithridatem tanto honore vulgo habitum: eóque pertinet tam diligens & accurata purgatio. Seruat autem hoc C. ipſe Cæſar in Commentariis, ut cum aut bellum nulla neceſsitate illatum, à ſe ratione cœptum oſtendere vult: aut improbum aliquod factum æquum eſſe declarare, multis argumẽtis in ea re vtatur. quod etiam ſodales ipſius, ſtudioſique eius exiſtimationis, cuſtodiebant. nam quod ſupra ſcriptum eſt, eum regio genere ortum: diſciplinis etiam regiis educatum: poſteriúſque hoc, quomodo factum ſit accuratè traditum. Strabo, vicinus eorum temporum, non tantopere celebrat initia ipſius. fatetur ſane fuiſſe è tetrarchico genere Gallogræcorum: gratum autem fuiſſe docet Mithridati, regi Aſiæ, ob florẽ ætatis, ſpeciémque corporis. quod perſuaſit ſummo regi ut in caſtra ſecum eum aſportaret. vnde neceſſarios, nomen hoc illi impoſuiſſe, ut qui videri vellent natum ipſum è rege. Addit autem reliqua de beneficiis acceptis à Cæſare, & quaſi miratur eum in tantum dignitatis gradum ſublatum.

In familiari ſermone & Græcos & Latinos & noſtros, idem eodem penè modo: ſcite atque eleganter omnes, dicere.

CAP. XXIIII.

CVM ſuauitatem alicuius cibi, aut auiditatem eorum, quibus adpoſitum iri deberet, Græci oſtẽdere volebant, ὑπερβολικῶς de illis dicebãt, κατεσθίειν δακτύλους Ariſtophanis auctoritate hoc, cuius in primis puritas ſermonis cõmendatur, manifeſtò cõprehẽditur. In fabula nanque, quam vocauit Pythagoreos, inſimulans ipſos: docenſque, quod à veſcendis animantibus ſibi temperarent, neceſſitate fieri: cum inopes admodũ eſſent, addit. poſſe huius rei periculum fieri: ſiquis enim ipſis aut piſcem, aut carnem adponat, ita illos libenter voraturos eſſe, vt ne digitis quidem parcant. Verba venuſtiſsimi comici hæc ſunt. Ἐπὰν παραθῇς αὐτοῖς ἰχθῦς, ἢ κρέας, κἂν μὴ κατεσθίωσι; καὶ τοὺς δακτύλους ἐθέλω κρέμασθαι δεκάκις. citantur autem plures ipſius verſus ante hos ab Athenæo in IIII. libro Δειπνοσοφιστῶν. quibus exponuntur ea, quæ commemoraui. Coquus Plautinus, quẽ glorioſum poëta in Pſeudolo induxit, cum idem ſignifi

care vellet, prærodere digitos inquit: iocatur enim dum artificium ſuum in cœ
lum tollit. nam cum quæſiſſet ex illo, qui cum conduxerat, vtrum amicis, an ini
micis ſuis cœnam daturus eſſet: accepiſſétque amicis, contra ſuaſit vt inimicos
potius vocaret, lepidam huius admirabilis conſilii rationem reddens: ait igitur.
» Quin tu illò inimicos potius, quàm amicos vocas? Nam ego ita conuiuis cœnā
» conditam dabo Hodie, atque ita ſuauiter conditam, Vt quiſque quicquid con-
» ditum guſtauerit, Ipſos ſibi faciam vt digitos prærodat ſuos. nam quod Ballio
ſtatim reſpondit, retorquens in illum dictum, ac pro digitis manus ponens.
» Quæſo hercle prius quàm quicquam conuiuis dabis Guſta tute prius, & tuis di
» ſcipulis dato. Vt prærodatis veſtras furtificas manus. Antiphanes quoque co-
micus. cuius teſtimonium eodem loco poſitum eſt eiuſdem ſcriptoris, in eadē
ſententia, vt videtur, efferenda, eandē partem corporis appellauit, quāuis ver-
» bum etiam immutarit. inquit. n. in Drapetagogo. Κομψὸς ποιῶν τὴν ὄψιν μικρὰν
» μὲν ἐκ τοῦ προσώπου· μικρὸν δ' ἐνδάκοι τὴν χεῖρα καθάπερ αἱ γυναῖκες κατεφάγετε πάμπολλα καὶ
» ταχύτατα. Nos quoque patrio ſermone idem pronunciamus: dicimúſque vul-
gò quempiam, qui vehementer cibo aliquo delectatur, leccarſene le dita, ſed
etiam modum hunc loquendi ad alia transferimus.

PETRI

PETRI VICTORII VARIARVM LECTIONVM LIBER IIII.

M. Craſſi grauem locum, citatum à Cicerone Quintilianoque, non eodem modo legi apud utrunque.

CAP. I.

LONGE aliter legit locum ex oratione M. Craſſi Quintilianus, quàm apud Ciceronem nunc ſcriptus ille ſit in Oratore, vbi de numeroſa oratione Cicero diſſerens, eodem exemplo vtitur: illic enim ſic vulgò ſcriptum eſt. Cur clandeſtinis cōſiliis nos oppugnāt? cur de perfugis noſtris copias cōparant cōtra nos? Quintilianus verò: cōparat is cōtra nos? manifeſtò legit. vt ſint duo ſpondei quales dicit, in extremo. verba ipſius hæc ſunt è IX. libro. Duo ſpondei non ferè coniungi patiuntur (quæ in verſu quoque notabilis clauſula eſt) niſi cum id fieri poteſt ex tribus quaſi membris. Cur de perfugis noſtris copias comparat is contra nos. vna ſyllaba, duabus, vna. quòd ſi ita legatur clauſula penitus ſimilis erit & ſyllabarū natura & numero huic Ciceronis ex oratione pro Q. Ligario, ſed vita vis. Cuius item exēplo vtitur Aſconius cum M. Tullium inſimulatum falsò doceret, quòd dura hæc clauſula vſus foret in Diuinatione. Cuius ego cauſa laboro: inquit enim. Inepti ſunt homines, qui hanc clauſulam notant vt malam. cum ſit ex ſpondeo & baccheo. de induſtria durior, ad exprimendum ſententiam poſitam more Ciceronis vt alibi idem. Non tu eum patria priuare qua caret, ſed vita vis. In quo animaduertendum eſt pedem, quem ipſe baccheum appellat, vocari à Dionyſio Halicarnaſſeo hypobaccheum. de quo illic ita loquitur. τὸ δὲ αὖ τὸ συμβαίνον ταῖς, κἂν ἡ βραχεῖα πρώτη τιθῇ τῶν μακρῶν. καὶ γὰρ οὗτος ὁ ῥυθμὸς ἀξίωμα ἔχει καὶ μέγεθος: baccheum enim Halicarnaſſeus contra vult primas duas productas: tertiam correptam habere.

Quid ſit Græcis νηστείας ὄζειν: uiderique apud Cæcilium idem ſignificare, ieiuna anima.

CAP. II.

POETOREM quendam animæ, qui non vitio aliquo oris prouenit, ſed in omnibus ferè eſt, qui nihil guſtarint, Græci ſignificare volentes, νηστείας ὄζειν quaſi ieiunium olere, dicebant. Hoc teſtatus eſt Ariſtoteles in quæſtione quadam, qua potiſsimum huius rei cauſam diligenter quæſiuit. cur ſcilicet grauis anima eorum ſit, qui nihil adhuc comederint, ſed ieiuni ſint. cum ſtatim ſumpto modico cibo moleſtus ille odor pellatur: inquit enim. διὰ δὲ τὸ σώματος μηδὲν ἐνδεδοκότων, ἀλλὰ λεπτυνθέντων ὄζει μᾶλλον, ὃ καλεῖται νηστείας ὄζειν· φαγόντων δὲ οὐκ ἔτι. Hunc autem ingratum oris odorem ſignificauit Cæcilius comicus. cuius hæc verba leguntur apud Nonium, edita (vt apparet) ab eo, qui vxoris parum acceptæ, odioſam comitatem, blandiciáſque accuſaret. Quæ mihi,

vbi domum adueni:aſſedi, extēplo ſauium dat, ieiuna ánima. nam quod ſtatim grammaticus ille animam (eius enim verbi vim diuerſáſque notiones tradebat) ſignificare inquit aquam: vſuſque eſt ad id probandum teſtimonio Plauti Amphitryone, qui ita Soſiam loquentem induxit. Ni ego illi puteo, ſi occepſo, animā omnem intertraxero, falſus eſt: neque.n., exemplo illo declaratur animā, aquam valere, quamuis illic ſanè id oſtendat: Sed eſt tranſlatio, è genere earum tranſlationum, quæ in reliquis principatū obtinent: & ἐκ τῶ ἀνάλογον vocantur: aqua enim puteo, quod anima eſt animantibus.

Quæſtio propoſita à Seruio grammatico, aliter quàm ipſe auctor eius faciat, ſoluta.

CAP. III.

Locvs hic è IIII. Aeneidos negotium faceſſit Seruio interpreti, quærenti nodum diſſoluere, qui torquet illum magnopere. Heſperidum templi cuſtos: epuláſque draconi Quæ dabat, & ſacros ſeruabat in arbore ramos: Spargens humida mella, ſoporiferúmque papauer: neque enim videtur cibus accommodatus peruigili ſerpenti: cuſtodíque aureorum pomorum papauer, quod ſomnum inducit: ſumpto enim illo parum rectè munere ſuo fungi poſſet. Ita igitur ipſe ſcrupulum hunc euelli poſſe puto: quo modo enim ille diſſoluit quæſtionem, nullo modo probo. Vt cum fera admodum truculentáque foret beſtia illa, ſine periculo ali, curaríque nō poſſet. quare oportebat ſæuam illius naturam mollire. eodem igitur tempore cibaria, quibus in vita eum retineret, cuſtos illa templi præparauit: ac ſibi conſuluit. nam miſcuit infuditque cibis illis papauer vt aſperum ingenium ſerpentis mitigaret: hac enim ratione diritas ipſius frangebatur: nec tamen profundus ſomnus inducebatur. mel vero aut ipſum quoque humore ſuo idem præſtitit: aut ſuauitatem addens cibo, faciebat vt libentius deuoraretur. In VI. quoque libro vates illa ſapiens inferorum canem, ne moleſtus eſſet Aeneæ, demulcere volens Melle ſoporatam, ac medicatis frugibus offam obiecit. medicatas nanque fruges accipere debemus, quibus aſperſum ſit aut papauer, aut aliquid, quod ſomnum conciliet, vt medicatæ aquę vocatæ ſunt à Celſo, quibus vtimur ad pellendos morbos: quod ſulphur, aut huiuſcemodi quandā aliā materiam redoleant: inſitámque vim eius habeant. Accepi Turcarum regem alere tigrim: quæ catenis etiam vincta, tutò tractari non poſsit. quare cum aliquò cōuehere velint curatores ipſius, ſucum mandragoræ præbere ſolitos. quem Græco nomine: nunc tamen quoque vulgò vſurpato, ὀπιὸν vocant.

Sententiæ duæ Ciceronis è libro ipſius de Republica, quæ leguntur apud Nonium, patefactis perſonis, de quibus agitur, illuſtratæ.

CAP. IIII.

Haec verba Ciceronis ſunt è III. libro de Rep. citata à Nonio. Duas ſibi res, quominus in vulgus & in foro diceret, confidentiam & vocem defuiſſe. puto autem intelligi illis Iſocratem, optimum dicēdi magiſtrum. ipſe nanque, cum omnem ętatem conſumpſiſſet in excolendis aliorum ingeniis: præceptíſque artis tradendis, fatetur ſe iis de cauſis in concionem non aſcendiſſe: neque cauſas defenſitaſſe. In Panathenaico. οὕτω γὰρ σφόδρα ἀμφοτέρων ἐνδεὴς ἐγενόμην, τῶν μεγίστων δυνάμεων ἐχόντων παρ' ἡμῖν, φωνῆς ἱκανῆς καὶ τόλμης, ὡς οὐκ οἶδ' εἴ τις

ἀσθενὴς ἄλλως τῆς πολιτικῆς. Idem etiam in libro, quem miſit ad Philippum Macedonem, de ſe ipſo prædicat. Nec non Halicarnaſſeus in vita ipſius. In II. autem de oratore Cicero alterum tantum horum tangit. quam ſcilicet Iſocrates appellat τόλμαν, hoc pacto. Siue, vt ille pater eloquentiæ de ſe Iſocrates ſcripſit ipſe, pudore à dicendo & timiditate ingenua quadam refugiſti. loquitur enim de Q. Fratre. cui in hoc cum Iſocrate conueniebat: cum alterum afferre non poſſet. quod voce ille non careret, oratori idonea. Apud eundem autem veterem grammaticum leguntur hæc quoque verba Ciceronis è III. libro de Rep. iuuat enim è tanto naufragio optimorum librorum has paruas quaſi tabulas colligere, ac quantum poſſum diligentia mea illuſtrare. Sed menti vtique noſtræ minimè audiendus. Quippe, ſi ita ſenſit vt loquitur, eſt homo impurus: ſin aliter, vt malo, oratio eſt tamen immanis. Hoc (niſi fallor) pronunciatum eſt de Epicuro. qui finem bonorum aiebat eſſe voluptatem. nam quod inquit. ſi ita ſentit, ut loquitur. notum eſt homines ſtudioſos eius diſciplinæ ſolitos dicere, non intelligere ceteros quam dicat Epicurus voluptatem, falſóque putare corporis voluptatem ipſi probatam fuiſſe, cum tamen voluptatis nomine illa indicetur. quod vero addit. vt malo. valet ad ſignificandos mores ſuos: æquum enim ſemper ſe præbuit aduerſus illos Cicero: nec Epicurum ipſum odio perſequutus eſt, vt ferè faciebant, qui ab eo diſſentiebant. ſed rationem ipſius tantum non probauit. immanis autem oratio, quæ voluptatem laudet, cum anceps id verbum ſit, rectè illic appellata eſt: magis enim proprium eſt beluæ quàm hominis, & eius quidem agreſtis, perſequi toto animo turpes uoluptates. vnde immaniſsimum quemque accerrimè voluptatem ſequi Cicero ipſe in Partitionibus inquit. quamuis immanitatem etiam in eodem libro appellet habitum animi voluptatem omnem aſpernantis: intelligátque ἀναισθησίαν. Videndum autem (nihil enim reticere volo, quod opem ferre poſsit ſcriptis optimi auctoris) an in ſuperioribus Ciceronis verbis macula ſit. legíque debeat. iuuentuti noſtræ. nam illo modo neque ſermo, neque ſententia valde mihi ſatisfacit.

Correctio Ariſtotelei loci è III. libro de Republica, ratione allata eius mutationis, nunc confirmatur: orbiumque illorum, qui κόλουροι uocantur, nomen explicatur.

CAP. V.

IN III. libro πολιτικῶν, vbi Ariſtoteles docet peccare illos, qui Periandri conſilium, Thraſybulo obſcurè datum, exagitent ut nefarium ac tyrannicum penitus, cum idem fieri ſoleat etiam & in dominatu paucorum, & in ſtatu populari, librarii erratum erat in Græcis exemplaribus, quod correxi, cum ſtudio ac diligentia mea plures maculas deleui ex illo præclaro opere: iudicii enim mei nunc rationem reddere uolo: coniecturámque firmam, niſi fallor, comprobare. Cum igitur ita in omnibus non excuſis tantum, verum etiam calamo exaratis ſcriptum foret: ὁ γὰρ ὀστρακισμὸς τὴν αὐτὴν ἔχει δύναμιν τρόπον τινὰ τῷ κολλύειν τοὺς ὑπερέχοντας καὶ φυγαδεύειν, emendaui τῷ κολούειν. quod verbum mirificè aptum videtur huic rei oſtendendæ: valet enim κολούειν, μειοῦν, ἐλαττοῦν, vt veteres grammatici teſtantur. & exemplis quoque optimorum auctorum liquido perſpicitur. ipſemet etiam Ariſtoteles aliis in locis ita loquitur, cum idem oſtendere vult: cumque eandem hanc rem commemorat, vt in V. horum librorum. ὅθεν καὶ τὸ Περιάνδρου πρὸς Θρασύβουλον συμβούλευμα ἐστὶν, ἡ τῶν ὑπερεχόντων σταχύων κόλουσις, & eodem libro poſt. τὸ τοὺς ὑπερέχοντας κολούειν, καὶ τοὺς φρονηματίας ἀναιρεῖν. Sed etiam in II. libro cum Ephialtem Periclémque imminuiſ-

ſe auctoritatem Ariopagi diceret, ac quaſi vires illius amputaſſe, eodem verbo vſus eſt: ait enim. καὶ τὴν μὲν ἐν ἀρειοπάγῳ βουλὴν Ἐφιάλτης ἐκόλουσε, καὶ Περικλῆς. Κόλουροι autem orbes in ſphęra ab hoc ipſo verbo vocati ſunt. vt docet Proclus Lycius, cũ falſum ineptúmque etymon eius nominis inferioris ætatis homines, qui ſphæram confecerunt, excogitarint.

Emendatus Horatij locus in epiſtola ad Valam.

CAP. VI.

MENDVM eſt in his Horatii verbis ex epiſtola poſteriore ad Numenium Valam (ita nanque nominatur is, ad quem miſſa eſt, in antiquis exemplaribus: atque id non ſemel) cum enim quæ nunc è duabus concreta videtur, illic ſeiuncta ſit, in ambarum capite idem index eſt: nouæ vero epiſtolæ in illis initium eſt. Mænius vt rebus maternis atque paternis. Verba igitur hæc nõ carent mendo, = non hercule miror Aiebat, ſiqui comedunt bene, cum ſit obeſo Nil melius turdo: cum enim in excuſis ita paſsim legatur, in ſcriptis libris ſcriptum inueni, comedunt bona: quæ ſcriptura melior eſſe nullo negotio perſpicitur. Cicero ſanè ita locutus eſt pro P. Seſtio, vbi Gellium, proſciſſum etiam pluribus epigrammatis à Catullo, vulnerat, atque omni turpitudine obruit. Vſque eo non fuit popularis, vt bona ſolus comeſſet. paulóque poſt. Vtrum ego tibi patrimonium eripui Gelli, an tu comediſti. Nouii præterea hic ſenarius legitur apud Nonium grammaticum. Aedepol paternam qui comeſt pecuniam. Græci quoque καταφαγεῖν οὐσίαν dicũt. vt Menander apud Athenæum, de eo qui relictum à patre agrum vendidiſſet: pretiumque eius in ventrem abſumpſiſſet, γῆν καταφαγεῖν inquit.

Graui dolore quidam commoti, cum cœtus hominum fugiant, ut animo tamen ſatiſfaciant, cœlo atque terræ mala ſua narrant: quos imitari ſe nolle dicit adoleſcens Plautinus.

CAP. VII.

IN Plauti Mercatore Charinus adoleſcens imitari ſe nolle dicit ceteros amatores, qui in comœdiis aduerſas ſuas res inducuntur narrare iis, quæ ipſe credit nihil ſua intereſſe putare quid illis fiat, ſed decreſſe ſe ſpectatoribus aperire miſerias ſuas: verba poëtæ hæc ſunt. Non ego idem facio, vt alios in comœdiis Amantes vidi facere: qui aut nocti, aut die, Aut Soli, aut Lunæ, miſerias narrant ſuas Quas pol ego credo humanis querimoniis Non tanti facere, quid velínt, aut quid non velint. Hoc etiam nomine accuſabat quidam philoſophum ſiniſtrũ in fabula Theogneti comici phaſmate, cuius plures verſus leguntur apud Athenæum in xv. libro δειπνοσοφιστῶν. extremi autem illorum hi duo ſunt. ὁ φιλόσοφος γῇ τι κοὐρανῷ λαλεῖ. οἷς οὐδὲν ἔστιν ἐπιμελὲς τῶν σῶν λόγων. In ſolo igitur loco ille, vacuóque ab auditoribus, diſputarat ea, quæ in conuentu dicere oportet, aut ſiqui forte aderant, ſermonem ipſius non attenderant. Valet igitur hic, terræ cœloque loqui, idem quod apud nos vox quædam, quæ prouerbii loco fertur: cum enim ſignificare volumus, quempiam fruſtra laborare, qui aliquid aliquibus voluntatis obſtinatioris perſuadere conetur, imagine vtentes, dicimus idem ipſum facere, quod facit ille, qui ad certa quædam olera verba facit: illa enim, cum caput multa terra tectũ habeant, non vocem exaudiunt. Medeæ etiam nutrix apud Euripidem in tragœdia hoc

dia hoc facit: maliſque conſternata, cum ipſa ſolitudine loquitur. verſiculos ipſos, quibus oblectationẽ hanc ſuam ſignificauit, ita expreſsit Cicero in III. quæſtione Tuſculana. Cupido cepit miſeram nunc me proloqui Cœlo atque terræ Medeæ miſerias.

Non perperam: nec ſine ratione, legi in quibuſdam antiquis libris, grauidinoſi & grauido: cum tamen litera una immutata nunc & grauedinoſi & grauedo ſcribatur.

CAP. VIII.

CICERONIS hic locus è IIII. libro Tuſculanarum. Itaque dicimus grauedinoſos quoſdam: quoſdam torminoſos, à Nonio adductus, aliquantulum illic immutatus legitur. grauidinoſos nanque apud eum eſt. vt etiam in ſcriptis Ciceronis libris melioribus. Apud Catullum quoque hoc in verſu. Hinc me grauedo frigida, & frequens tuſſis, immutata eadem litera, grauido habent calamo notata exemplaria, vt videatur grauido dicta eſſe, vt libido, formido, cupido cum autẽ vſu inualuerit grauedo, ſuſpicari poſſumus id quoque ratione non carere, quod conſuetudo quondam ambobus modis hoc verbum proferret.

Vox Platonis grauis, cuius auctoritate uſus eſt Cicero in libello de ſenectute, uerſa prius à Plauto in Latinum: additaque eadem declaratione, explicata oſtenditur.

CAP. IX.

NON primus Cicero veram vtilémque ſententiam Platonis celebrauit: Latiníſque verbis expreſſit: nec quæ ſtatim addita ipſius declaratio eſt, à Cicerone primum orta excogitatáque eſt: auctor nanque ſententiæ ipſius in Timæo illam breui pronunciauit. Plautus vero Mercatore ante illum & in Latinum vertit, & interpretatus eſt, vel potius à Philemone, vnde fabulam vertit, explicitam, cum appendice protulit. intelligo autem hanc. πρῶτον μὲν ἡδονὴν μέγιστον κακοῦ δέλεαρ. in libro igitur de ſenectute Cicero: Diuinus enim Plato eſcam malorum, voluptatem appellauit. quod ea videlicet homines capiantur, vt hamo piſces. omni loco à Latino comico ſumpto: cuius hæc verba ſunt. reticet autem ille nomen Platonis. Demipho, ſapientũ illud dictum te audiſſe reor ſæpius. Voluptas eſt malorum eſca, quod ea non minus homines, Quam hamo capiantur piſces.

Declaratum idem ſentire de eadem re, nobilem Græcum rhetorem ac ſummum Romanum oratorem; ambo enim accuſant ſtultos quoſdam Thucydidis imitatores.

CAP. X.

VERBA ſunt Ciceronis in Oratore, corripientis quoſdam ſiniſtros imitatores Thucydidis, qui relictis virtutibus ipſius, vitia ſedulo exprimebant. id autem crebro vſu venit his, qui iudicio parum valent: cum enim quempiam amare cœperint, omnibus, quæ in eo inuenerint, ſtultè delectantur. Huius tamen nemo, neque verborum: neque ſententiarum grauitatem admiratur, ſed cum mutila quædã & hiantia locuti ſunt,

„ quæ vel ſine magiſtro facere potuerunt,germanos ſe putant eſſe Thucydidas. Eiuſdem autem iudicii fuit Dionyſius Halicarnaſſeus:cõuenitque ipſi mirificè in hoccum Cicerone,vt ſi moris Græcorum ſcriptorum eſſet vti teſtimonio Latinorum auctorum, facilè crediturus fuerim ipſum additurum fuiſſe, ita quoque ſentire ſummum Latinum oratorem.nam librum hunc Ciceronis legiſſe ipſum puto:vixit enim Romæ:omninóque expreſſus inde hic ipſius locus videtur.ſunt autẽ hæc verba in Dinarchi vita,quam ſcripſit accuratiſsimè.
„ Οἱ τὶ Θουκυδίδην ζηλοῦν λέγοντες, καὶ τὸ μὲν εὔτονον, καὶ στιβαρὸν, καὶ δεινὸν, καὶ εἴ τι τούτοις ὅμοιον,
„ χαλεπῶς ἐκλαμβάνοντες: τοὺς δὲ σολοικοφανεῖς σχηματισμοὺς, καὶ τὸ ἀσαφὲς προχειριζόμενοι, πά-
„ νυ δὴ χαριέντως ἀπεσφραγίσαντο ἐκ τούτου τοῦ παραγγέλματος.

Græcum uerſum, quo corripuit Tiberius Cæſar Agrippinam nurum, uideri eum eſſe,quem poſuit Ariſtoteles in III.libro πολιτικῶν: illo autem acer amor regnandi caſtigatur.

CAP. XI.

ARISTOTELES in III. libro de Rep. oſtendere volens longè aliam virtutem eſſe gubernantis ciuitatem viri, & priuati alicuius, id ſenſiſſe affirmauit magnæ auctoritatis hominem, & qui conſilio multum valebat, cum edidit hanc vocem πει-
„ νῆν, ὅτι μὴ τυραννοῖ. quod neſciret alii parere: Iaſonem autem puto intelligi, quamuis geminata media litera perperam prius legeretur in omnibus libris ἰάσσονα: quod in mea editione correxi.ſiue principem illum argonautarum intelligit,qui hoc apud tragicum aliquem pronunciauit:ſiue Iaſonem potius Theſſalum, qui vocem hanc editam ab aliquo poëta,quia ſententiam eius probaret, in ſermone ſolitus eſſet commemorare:verba enim hæc eſſe poëtæ alicuius omnino puto. expreſſam vero fuiſſe vocem hanc à Tacito in IIII. libro hiſtoriarum, cum ſententiam verſus
„ Græci poſuit, non ſine cauſa aliquis arbitraretur. Audita hæc raram occulti pe
„ ctoris vocem elicuere: correptámque Græco verſu admonuit. Ideo lædi quia non regnaret. eandem autem rem exponens Suetonius & ipſe ſententiam red-
„ didit his verbis. Græcóque verſu. Si nõ dominaris inquit filiola iniuriam te ac
„ cipere exiſtimas. Hoctantum aduerſari videtur,quod non valet πεινῆν lædi atque iniuriam pati,niſi forte,cum tranſlatum manifeſtò id verbum ſit, quid ſignificetur hic ambo in vertendo ſpectarunt:ſed tamen mirum eſt, ſi aliud valet id verbum:nec vim illius exprimere curarunt,conſenſiſſe ambos vt redderent tanquam ſi ἀδικεῖσθαι legeretur.

Virgilii uerſus in Ciri declarati: uetuſque hiſtoria de Alcathoo, qui condidit Megara, renouata.

CAP. XII.

ALCATHOVS, Pelopis filius, conditor fuit Megarorum:non ſine diuino tamen auxilio:nam præſto fuit illi operi Apollo, adiuuitque ipſum in mœnibus ciuitatis extruendis.quod Virgilius in Ciri ſignificauit his verſibus.Quarum non vlli fama
„ concedere digna Stat Megara: Actæi quondam munita labo-
„ re Alcathoi. Phœbíque: deus nãque affuit illi. Theognis quoque, qui παραινέσεις ſcripſit, ciuis eius oppidi, illo ipſo in car-
„ mine hoc prodidit,canens. Φοῖβ᾽ ἄναξ. αὐτὸς μὲν ἐπύργωσας πόλιν ἄκρην Ἀλκαθόῳ Πέλοπος
„ παιδὶ χαριζόμενος. Pauſanias præterea in Atticis idem commemorat, qui certæ

cuidam

cuidam arci inditum nomen ab Alcathoo affirmat. quod etiam tunc manſerit: monſtraríque ſolitam narrat ἑστίαν focúmque deorum, προδρομίαν appellatorum: quibus fama eſſet imolaſſe Alcathoum primum, cum munitionem oppidi exorſus eſt. prope autem focum illum lapidem extare. vbi aiebant depoſuiſſe lyram Apollinem, cũ operam ſuã præberet Alcathoo, in muris ciuitatis ędificandis.

Diſputatio de ſententia quadam Ciceronis, ſumpta ex ipſius libris de Republica: quo ille Platonis locum elegantem adumbrauit.

CAP. XIII.

HAEC ſunt verba Ciceronis è IIII. libro de Republica citata à
» Nonio. Ego vero eodem, quo ille Homerum: redimitum coro-
» nis, & delibutum vnguentis, emittit ex ea vrbe, quam ſibi ipſi fingit. Intelligit autem, illum dicens, Platonem, qui hoc ipſum facit: ducítque è ſua ciuitate Homerum, reliquoſque eiuſdem generis poëtas: quoniam mores optimos, quos ipſe ſummo ſtudio inſtituerat, corrumperent. quòd verò ſummo honore antea Homero habito, hoc ipſum efficere tradit, intelligit locum hunc, qui in
» III. libro πολιτείας eſt. ἄνδρα δὴ ὡς ἔοικε, δυνάμενον ὑπὸ σοφίας παντοδαπὸν γίγνεσθαι, καὶ
» μιμεῖσθαι πάντα χρήματα, εἰ ἡμῖν ἀφίκοιτο εἰς τὴν πόλιν αὐτός τε καὶ τὰ ποιήματα βουλόμενος ἐπι-
» δείξασθαι, προσκυνοῖμεν ἂν αὐτὸν ὡς ἱερὸν, καὶ θαυμαστὸν, καὶ ἡδύν: εἴποιμεν δ᾽ ἂν ὅτι οὐκ ἔστι τοιοῦ-
» τος ἀνὴρ ἐν τῇ πόλει παρ᾽ ἡμῖν, ὅτι θέμις ἐγγενέσθαι: ἀποπέμποιμέν τε ἂν εἰς ἄλλην πόλιν, μύρον
» κατὰ τῆς κεφαλῆς καταχέαντες, καὶ ἐρίῳ στέψαντες: neque tamen illic Plato Homerum appellat: eúmue ſolum emitti vult è ciuitate, ſed omnes poëtas, qui varios mores imitarentur: in quorúmque cantu diuerſæ formæ mutationum eſſent: cunctóſque demum excepto illo, qui merus imitator ſit probi modeſtíque ingenii: nec aliquid mixtum temperatúmque reddat, nam hunc etiam, cum ſanctum, ad mirabilem, ſuauémque eſſe non neget, inutilem ſtatui illi optimo Reip. affirmat. Quod autem in cultu ipſi habito tempore illo Cicero inquit, redimitum coronis, lana coronatum eſt apud Platonem. ſecutus igitur videtur Cicero morem ſuæ ætatis: in VI. enim quoque actione in Verrem affirmauit Segeſtanas mulieres cum Dianæ ſimulachrum exportaretur ex oppido, unxiſſe vnguentis: compleſſe coronis & floribus. Animaduertẽdum autem Themiſtii patrẽ, quod à filio monimentis literarum proditum eſt, illum mortuum laudante, cum Epicurum exturbaret è choro philoſophorum, vnguento ſupra caput effuſo, longe alio conſilio id feciſſe: tanquam enim illa ratione exprobrare voluit ipſi, perſecutum fuiſſe eum toto corpore voluptatẽ. nam quin hunc locum Platonis imitari voluerit, non eſt dubitandum. Cogitandum præterea an eundem hunc mollem tenerúmq. philoſophũ ſignificent verba Ciceronis, qui cum recipiendus non eſſet inter graues eruditóſque philoſophos, non tamen propter nomen ipſum ſapientiæ: dignitatémque viri videbatur cum ignominia dimittendus, ſed potius honore aliquo afficiendus. cum autem ſententia imperfecta ſit, nihil certi de hoc ſtatui poteſt.

Θεώρημα illud καθολικὸν, adductum à Chremete Terentiano, de diſsidijs amãtium, quod maiorem amorem gignant, explicatum, ratione illius reddita à docto uiro.

CAP. XIIII.

QVOD Terentius Andria inquit. Amantium iræ amoris integratio eſt. præterquàm quod uſu verum eſſe intelligitur, teſtimonio etiam atque auctoritate Plutarchi confirmatur. qui in commentario, quem ἐρωτικὸν vocauit, idem affirmat: ac ſimili quoque, valde eleganti, declarat. Quemadmodum enim inquit cum è nubibus exiit ſol ac poſt caliginem deníque, feruẽtior eſt, ita amor cum interceſsit ira, aut ſuſpicio, pace facta: reconciliatíſque animis, iucundior eſt atque acrior. Plautus pręterea ſimulatum Amphitryoni Iouem idem induxit loquentem. Verum iræ, ſi quæ forte eueniunt huiuſmodi, Inter eos, rurſum ſi reuentum in gratiam eſt. Bis tanto amici ſunt inter ſe quàm prius.

Firmo progreſſu, & Maximo progreſsu, modos eſſe loquendi proprios militiæ: quare emendantur duo loci duorum optimorum ſcriptorum, qui in priorib. harum uocum deprauati erant.

CAP. XV.

VERBA hæc Cn. Pompeii ex epiſtola quadam ad L. Domitium, cum ita legantur in pluribus ſcriptis libris, corrupta ſunt. Quod audieris Cæſarem Firmo progreſſum in caſtrum Truentinum veniſſe. corrupta autem ab aliquo, qui putauit ſe emendare, quod rectum erat: nec vlla correctione egebat: in optimo enim exemplari: ceteríſque ſuperioribus temporibus excuſis, inuenitur. firmo progreſſu. quæ locutio militaris eſt, valétque magnis itineribus. nam firmus progreſſus μεταφορικῶς appellatus eſt, vt nos quoque patrio ſermone, cũ idẽ ſignificare volumus, a gagliarde giornate diceie conſueuimus. occaſionẽ autem dedit peccandi, quod Firmũ oppidi nomen eſt eius regionis, ideſt agri Piceni. vnde qui diſceſsiſſet, ac in caſtrũ Truẽtinum veniſſet, Corfinio, vbi tunc erat Domitius, appropinquabat. Eadem cauſa fuit alicui deprauandi locum è primo libro bellorum ciuilium C. Cæſaris: cum enim nunc paſsim excuſi habeant. Auximo Cęſar progreſſus omnem agrum Picenum percurrit, in antiquiſsimis pluribus, quos vidi libris, ſcriptum eſt. Maximo Cæſar progreſſu. & quæ ſequuntur. non dubito autem quin hæc vera ſit certáque lectio.

Parentes dictos etiam à Salluſtio τοὺς ὑπηκόους: infrequenti uoce apud Latinos auctores.

CAP. XVI.

PARENTES patres aut matres appellari ſolitos notum eſt, quãuis parentum nomine maiores etiam uocari iuriſconſultorum auctoritas velit. Salluſtius autem de coniuratione Catilinæ parentes vocauit, quos Græci ὑπηκόους & ἀρχομένους appellant. cum inquit. Libertatem, patriam, parentéſque armis tegere. Item de bello Iugurthino. Deinde, quod parentes abunde habemus:

bemus: amicorum neque nobis, neque cuiquàm hominum ſatis fuit. Cicero quoque videtur inde formaſſe vocabulum, in quo contentio fit, parentior: cũ in primo libro de Officiis dixerit. Quin etiam ob has ipſas cauſas & parentiores habuerunt exercitus & fortiores. Quando autem hoc valet parens, eſſe aliam partem orationis, à pareo deductam conformatámque, conſtat.

Quem, magnopere charum Veneri, ut ulciſceretur dolorem ab ea acceptum, interfecerit ſagittis ſuis Diana, quod minatur ſe facturam apud Euripidem.

CAP. XVII.

QVAE minantur, facturóſque ſe affirmant apud poëtas Dii immortales irrita eſſe non conſuerunt: ſed finem, quem illi præ dixere, conſequuntur. quærendum igitur quem necarit, ſagittíſque ſuis fixerit Diana, acceptũ Veneri, vt inureret ipſi parem dolorem: compenſarétque incommodum, quod acceperat in morte Hippolyti, ob caſtitatem ſibi vehemẽter chari. Euripides enim in Hippolyto coronato ita inducit Dianam loquentem. Ἐγὼ γὰρ αὐτῆς ἄλλον ἐξ ἐμῆς χερὸς, ὃς ἂν μάλιστα φίλτατος κυρῇ βροτῶν, τόξοις ἀφύκτοις τοῖσδε τιμωρήσομαι. An Adonim intelligit? quàmuis enim ab apro interfectus ſit, auctore Marte cædis eius, potuit tamen ſibi id factum vendicare Diana, quia in ipſius ſtudio venationéque necatus Adonis eſt.

Tormenti genus nefarium, quo narratur apud Virgilium vſus ſæuiſſimus tyrannus, proprium fuiſſe barbararum gentium.

CAP. XVIII.

REX Euander apud Virgilium in ſermone, quem habuit cum Aenea, quum ſæuitiam Mezentii regis oſtenderet: iuſtámque iram populorum aduerſus illum exponeret, atroci etiam quodam ſupplicii genere vſum eum docuit his verbis. Mortua quin etiam iungebat corpora viuis, Componens manibuſque manus, atque oribus ora, (Tormenti genus) & ſanie tabóque fluentes Complexu in miſero longa ſic morte necabat. Immanis autem huius cruciatus mentionem fecit Clemens Alexandrinus, pius atque eruditus ſcriptor, in commentario, quem miſit ad Græcos, ſuadens illis vt veteres ritus: inanémque cultum deorum relinquerent, ſeque ad Chriſtianam pietatem conferrent: προτρεπτικὸν ipſe eum appellauit. inquit igitur ille, quod multum facit ad hunc Virgilii locum illuſtrandum. τοὺς ἀνθρώπους (ἐμοὶ δοκεῖν) βαρβαρικῶς τιμωρούμενοι, οἳ νεκροῖς τῶν αἰχμαλώτους συνδεῖν λέγονται σώμασιν, ἕως ἂν αὐτοῖς καὶ συσσαπῶσιν. neque tamen barbaræ hæ ſæuæque nationes, quod faciebat dirus tyrannus, ciuium corpora, ſed hoſtium, armis captorum, infelici hoc genere leti conſumebant. Quod vero ad nomen eius libri facit, ita veteres huiuſcemodi orationes appellabant, quibus, plenis laudis alicuius rei, ad eam capeſſendam hortabantur. Ariſtoteles quoque a Græcis interpretibus traditus eſt προτρεπτικὸν cõfeciſſe, quo adoleſcẽtes impelleret ad ſtudia philoſophiæ. ipſe autẽ aliquãdo mecũ cogitaui, an Cicero verbis his ex Hortenſio, quæ citãtur à Nonio, huiuſcemodi orationem ſignificarit. Nam quod vereris ne non conueniat noſtris ætatib. iſta oratio, quæ ſpectat ad hortã dum: ſententia enim illic plena non eſt. ita vero arbitror legendum cum in excuſis libris ueteres, ſit, pro vereris, corruptè.

Non uideri cœnauiſſe Lacedæmone in Philitijs Dionyſium tyrannum, ut literis mandauit Cicero, ſed domi ſua ius illud atrum guſtaſſe.

CAP. XIX.

DISSENTIT aliquantulum Cicero à nõnullis Græcis ſcriptoribus in eo, quod memoriæ prodidit de Dionyſio Syracuſio in V. libro Tuſculanarum. non delectatum eſſe eum iure illo atro, quod publicarum cœnarum Lacedæmone initium erat: cum enim de re ipſis inter ſe conueniat, de loco diſcrepant. Ci
» cero igitur inquit. Victum Lacedæmoniorum in Philitiis vi
» demus. vbi cum tyrannus cœnauiſſet Dionyſius, & quæ ſequuntur. Plutarchus vero in Laconicis dictis, tradit illum emiſſe coquum Laconem, cum deſiderio iuris eius atri deuorandi teneretur, quod magnopere audierat laudari; non apud eos in Philitiis cœnauiſſe: eique coquo mãdaſſe vt dapem eam concinnaret, nulli ſumptu parcens. poſtea vero guſtato iure illo, expuiſſe. Eodem modo rem expoſuit, quicunque ille fuit, cuius teſtimonium citat Ioannes Stobæus capite περὶ φιλοποσίας: auctoris nanque nomen inde periit:
» inquit enim. Διονύσιος λακωνικὸν μάγειρον πριάμενος, ἐκέλευσεν αὐτὸν σκευάσαι τὸν λακωνικὸν ζω
» μόν. καὶ σκευάσαντος οὐκ ἤσθιεν. & quæ ſequuntur: totam enim rem accuratè commemorat. Peregrinos ſanè aliquãdo homines in cœnas illas ſolitos admittere Lacedæmonios, indicat Athenæus in XII. libro, dicens Sybaritam quoque tenui
» tate illa victus cognita immutaſſe iudicium de contemptu mortis, quem antea conſueſſet admirari in ea gente. ſed teneram hanc delicatámque eius vocem ſupra recitaui.

Vnde traxerit cognomen Ephorus auditor Iſocratis, qui δίφορος appellatus eſt.

CAP. XX.

EPHORVM Cumanum ab Iſocrate, ipſius doctore, δίφορον appellatum tradunt Græci auctores: cuius cognominis cauſa hæc eſt. quod cum ludo exiſſet non dum percepta cognitáque dicẽdi arte: abſoluto tamen legitimo temporis ſpatio, à patre iterum Demophilo eodem miſſus eſt: iuſſuſque ludum illum frequẽtare propoſita eadem mercede, quam ſemel iam ſoluiſſet: rationem vero huius iuncti nominis hanc puto: verbúmque tranſlatum ab iis, à quibus duplicatum tributum exigeretur: φόρον nanque tributum valere planum eſt: quod etiam geminari ſolitum, aut anguſtiis temporum, aut iniquitate dominorum conſtat. De quo etiam copioſe queſtus eſt apud M. Antonium Hybreas orator, diſertus atque acer, vt teſtatur Plutarchus in An
» tonio his verbis. τέλος δὲ ταῖς πόλεσι δεύτερον ἐπιβάλλοντος φόρον ἐτόλμησεν Ὑβρέας ὑπὲρ
» τῆς Ἀσίας λόγον εἰπεῖν. id autem ſuſpicari etiam poſſumus ſignificare vocem illam Iſocratis, qui aiebat ſe illi admouere calcaria: cum in Theopompo frenis vteretur. Peccatum tamen videtur eſſe ſcripturæ apud Plutarchum in vita Iſocratis, qui hoc tradidit: ibi nãque δίφορον perperam legitur. nam in Polluce, qui idem rettulit, rectè legitur δίφορος.

Fanum

Fanum Herculis μηνυτοῦ Athenis fuiſſe: eiuſque cognomenti ratio explicata.

CAP. XXI.

HESYCHIVS in lexico docet Athenis Herculem μηνυτὴν coli ſolitum: nec tamen eius cognominis originem cauſamque affert. illam autem diligenter expoſuit Cicero in primo libro de Diuinatione: quũ enim ex æde Herculis patera aurea ſurrepta eſſet, viſus eſt deus ipſe in ſomnis Sophocli poëtæ dicere, qui id feciſſet: quod ſemel ſomnium, iterúmque cum neglexiſſet, non ceſſante ſpecie illa, aſcendit Sophocles in Ariũ pagum, ac detulit rem. Ariopagitæ comprehendi iuſſerunt eum, qui erat nominatus: qui quæſtione adhibita, confeſſus eſt: paterámque rettulit. quo facto fanum illud indicis Herculis nominatum eſt. Index autem manifeſto Latinis eſt, qui μηνυτὴς Græcis.

Pictores inferioris ætatis aliter facere Herculem leonem interfeciſſe, quam veteres artifices pingere ſoliti ſint: qua licentia etiam utantur in Cleopatra formanda, ſibi mortem afferente.

CAP. XXII.

CVM pictorum natio priſcis etiam temporibus ſibi omnia licere exiſtimarit, noſtræ adhuc ætatis artifices maiore licentia vtuntur: quod enim veteres plerunque ſeruabant, vt à re ipſa, eoque quod inſtitutum eſſet, non temere diſcederent, noſtri ſæpe negligunt. ut cum Herculem pingunt, Nemeæum leonẽ necantem: neque enim diuulſis malis ipſe interfectus eſt à fortiſſimo viro: ſed ſaucium preſſu ſtrangulatus: quod accuratè narrat Apollodorus Athenienſis in bibliotheca: cæteris enim expoſitis, quæ in hoc certamine anteceſſerunt, inquit. Καὶ περιθεὶς τὴν χεῖρα τῷ τραχήλῳ κατέσχεν ἄγχων, ἕως ἔπνιξε. καὶ θέμενος ἐπὶ τῶν ὤμων ἐκόμιζεν εἰς Μυκήνας. id tetigit etiam Euripides in fabula quam de illo inſano fecit, inducens Lycum ita loquentem, cum criminaretur Herculem: fortiáque ipſius facta contereret. Ἢ τὸν Νεμείου θῆρ᾽ ὃν ἐν βρόχοις ἑλὼν, βραχίονος φήσ᾽ ἀγχόναισιν ἐξελεῖν. Sed Cicero quoque in II. quæſtione Tuſculana vbi vertit eiulationem illã Herculis è Trachiniis: inquit enim = o lacertorum tori: Veſtro ne preſſu qnondam Nemeæus leo Frendens efflauit grauiter extremum halitum? In nomiſmate præterea argenteo imago rſt hominis leonem ſuffocantis, quem Herculem eſſe ex claua ante poſita intelligere licet: nec non ex pharetra. leguntur autem illic verba hæc. C. POBLICI. Q. F. In alia etiam celebri pictura labuntur, veſtigia maiorum: hiſtoriæque vrritatem, deſerentrs. cum ſcilicet Cleopatram Aegypti reginam, captam cuſtoditámque ab Auguſto, letum ſibi afferentem, faciunt vberi ſerpentem admouiſſe: neque enim illa pectori, ſed brachio aſpidem adegit. Propertius quoque apertè in elegia id docuit. Brachia ſpectaui ſacris admorſa colubris, canens. vt Plutarchum omittam, narrantem, qui voluerunt ipſam ita extinctam, tradidiſſe illic ictam fuiſſe à ſerpente, quàmuis aſpis nuſquam reperta ſit: quod in brachio notæ quædam viſerentur.

Sublatum mendum ex epiſtola Ciceronis ad Q. fratrem: quod, præter quam quòd ſententiam corrumpebat, ſplendidiſſimum etiam lumen orationis extinguebat.

CAP. XXIII.

NON paruum vitium eſt (niſi fallor) in his ex epiſtola ad Q. Fratrem, verbis: cui cum mederi quondam auxilio veterum librorum nequiuerim, tentabo nunc an opinione poſsim ei medicinam facere: cum enim ita in ſcriptis exemplaribus legatur, atque excuſis etiam, vno excepto. Cum Gabinius quacunque veniebat, triumphum ſe poſtulare dixiſſet: ſubitóque bonus imperator, noctu in vrbem hoſtium planè inuaſiſſet, in Senatum ſe non committebat. quis non videat hic erratum aliquod culpámque ineſſe: quæ enim cōmoda ſententia, dignáque ingenio Ciceronis inde elici poteſt? Quid igitur ſentiam de hac re liberè enunciabo: periculúmque coniecturæ ſubibo, deſiderio optimum ſcriptorem adiuuandi: arbitror enim legi debere. ſubitóque bonus imperator noctu in vrbem: noctu planè, inuaſiſſet. & quæ ſequuntur. In ſuperiore epiſtola, cum idem narraret, inquit. Gabinius ad IIII. Kal. Octob. noctu in vrbem intrauit. idem autem nunc repetit. Sed tamen, cū id incredibile videretur, metueréτque Cicero ne rem ad immenſum augere, atque ὑπερβολικῶς loqui, ob odium hominis putaretur, idem verbum iterat: affirmáique ſe omnino rem vt erat, exponere: neque enim veſpere aut appropinquantibus iam tenebris, ſed planè noctu, vera ac propria notione huius verbi, ipſum in vrbem irrupiſſe. Vſus autem eſt aptè Cicero eo verbo inuaſiſſet, quāuis illo hic non hoſtilis vis oſtendatur, ſed tamen vis quędam: cum enim antea præ ſe tuliſſet, dixiſſétque ſemper ſe triumphum poſtulare, repente abiecto illo conſilio, inexpectantibus omnibus, importuno tempore, cum ſuis omnibus in vrbem ſe contulit. qui autem cum imperio eſſent: decerníque ſibi triūphum vellent, ad vrbem manere ſolitos, nec portam ingredi legibus potuiſſe, conſtat. indicauit autem hoc Cicero cum contemptu illius εἰρωνικῶς dicens, bonus imperator: fuit enim id nullius imperatoris officium, ſed priuati hominis. Peccarunt autem qui inde particulam in ſuſtulerunt, atque ita ſe locum purgare falsò exiſtimarunt, cum veſtigia veræ lectionis contaminarint. Confirmor autem cotidie magis vt quod infra legitur. in re hæſit, ſumma infrequētia, mendoſum putem: legíque debere arbitror. inrepſit. de quo olim lectorem admonui: ſignificat enim Gabinium, cum antea noctu in vrbem introiſſet: neque auderet, conſcientia ſuorum ſcelerum, in Senatum ſe committere: lege tamen cogeretur id facere, nactum magnam infrequentiam illius ordinis, quaſi furtim eò veniſſe: hoc enim valere irrepſit certum eſt. Eodem modo alibi locutus eſt. vt pro Archia poëta cum inquit. Cum ceteri non modo poſt ciuitatem datam, ſed etiam poſt legem Papiam, aliquo modo in eorum municipiorum tabulas irrepſerunt. & quæ ſequuntur. Sed Demoſthenes quoque pro Cteſiphonte, cum de Philippo Macedone loquens: ipſiúſque aſtutis cōſiliis, inquit. ὅτι πρῶτον ἐκεῖνος εἰς τὴν Πελοπόννησον παρεδύετο, idem videtur intellexiſſe.

Locus M.

Locus M. Varronis Seſquiulyſſe apud Nonium, diuiſis eius partibus quaſi diſcerptus, rurſus componitur.

CAP. XXIIII.

NON male mihi opera poni videtur in ſententiis quibuſdam M. Varronis, quæ apud antiquos grammaticos teſtimonii loco leguntur, à mendis purgandis, atque omni ratione inſtaurandis: is enim ſcriptor hic eſt, in quo maxima ex parte cõſumpto, incredibilis rerum Romanarum iactura facta ſit. quæ igitur hic cohærentia ponam, quia puto hunc eorum ordinem apud auctorem fuiſſe, diuerſis locis citantur à Nonio. Itaque tum equum mordacem, calcitronem horridus miles ac vir non vitabat: nũc emunt troſſuli, nardo nitidi, vulgo Attico talento equum: prior enim pars, cũ ambæ ex eodẽ opere ſumptæ ſint, ideſt Seſquiulyſſe, in dictione calcitrones adducitur: poſterior vero in Troſſuli. ſed in ſuperiore apud Nonium peccatum eſt quod, tu mecum, illic mendosè legitur: pro tum equum. niſi me coniectura fefellit. & horridum, accuſandi caſu perperam: neque enim id epitheton equi, ſed magis aptum militi. quomodo etiam Ennius carmine illo locutus eſt. Spernitur orator bonus: horridus miles amatur. inferior, vt à me poſita eſt, ita apud eum grammaticum legitur. Multis autem modis perſpicitur continentia quondam hæc verba fuiſſe. nam ſententia hoc pacto mirifice quadrat, & contraria contrariis opponuntur. Troſſuli uero qui ſint: & vnde nomen hoc nacti, docuit accuratè Sex. Pompeius. Quem autem calcitronem equum Varro vocat, Græci λακτιστὴν dicebant: hoc enim quoque Xenophon tetigit in III. libro ἀπομνημονευμάτων, cum plura equorum vitia & ipſe exponeret, quæ redderent eos minus idoneos ad rem militarem. Eſt autem locus vbi Socrates docet, quæ ſint officia præfecti equitum: oſtenditque oportere ipſum etiam bene peritum eſſe harum rerum: quia nulla vtilitas capi poſſit in bello ex equis, his vitiis laborantibus. Appellat autem, quos tradit eſſe repudiandos, κακόποδας, κακοσκελεῖς, ἀσθενεῖς, ἀτρόφους, ἀναγώγους, λακτιστάς. Tres autem extremos affirmat improbandos, ſi modum non habeant vitia illa: remouendos enim primum cenſet è turma ἀτρόφους, ſi, quia cibum non ſentiant, ita tenues imbecillique ſint vt ceteros conſequi nequeant: eadem autem ratio eſt reliquorum duorum. Cum verò Beſſario reddiderit ἀτρόφους ſtrigoſos, illos verbo Græco puto notari, quos patrio ſermone vocamus, ſegaligni: hi enim quamuis copioſe alantur, gracili tamen corporis habitu tenuique ſemper ſunt: eoſdem autem fortaſſe Latinũ quoque verbum ſignificat: Cicero enim in Bruto ita videtur hoc verbum cepiſſe, cum de Lyſia: formaque eius dicendi inquit. „Verum eſt certe genere toto ſtrigoſior. Supra autem dixerat. „Habet enim certos ſui ſtudioſos, qui non tam habitus corporis opimos quã gracilitates conſectentur. Liuius tamen ſic nominauit equos, nimio labore defatigatos: indeque macriores factos, non qui natura huiuſcemodi forent: cum in XXVII. libro inquit. „Moram pugnæ attulit, quod Aſdrubal prouectus ante ſigna cum paucis equitibus, ſcuta vetera hoſtium notauit, quæ ante non viderat: & ſtrigoſiores equos. Quamuis autem confidam me non nihil opis attuliſſe verbis Varronis, ſuſpicor tamen adhuc aliquid maculæ reſtare.

PETRI VICTORII VARIARVM LECTIONVM LIBER V.

Quid ualeat apud Demoſthenem δεῖξαι δύναμιν: Latinoſque ac noſtros, eandem rem eodem modo dicere.

CAP. I.

VT Græci ſcriptores, res bellicas exponentes, δεῖξαι δύναμιν dicere conſuerunt, cum aliquos propè hoſtes aduentaſſe, & ſe in conſpectum illis dediſſe ſignificare volunt: ita Latini rerum auctores oſtendere aciem dicunt. Modum etiam hunc loquendi nos patrio ſermone vſurpamus, re ipſa, (ut arbitror) docente, quæ propriè aptéque admodum hoc pacto declaratur. Demoſthenes pro Cteſiphonte de incurſione Philippi regis in Græciam loquens: indicanſque, quo potiſsimúm conſilio ille propinquum oppidum Attico agro, Elatiam ceperit, inquit. τί οὖν βούλεται; καὶ τίνος ἕνεκα τὴν Ἐλάτειαν κατείληφε; πλησίον δύναμιν δείξας, καὶ παραστήσας τὰ ὅπλα, τοὺς μὲν ἑαυτοῦ φίλους, θρασεῖς ποιῆσαι καὶ ἐπᾶραι: τοὺς δ' ἐναντιουμένους, καταπλῆξαι. T. autem Liuius vt aliis multis locis, ita in XXXIIII libro ab vrbe condita. Is cum ſupercilio haud procul diſtantis tumuli ab vrbe inſtructam aciem oſtendiſſet. & quæ ſequuntur. C. præterea Cæſar in primo libro de bello ciuili hoc pacto locutus eſt. Equites ab eo miſſi flumen tranſeunt: & cum de tertia vigilia Petreius atque Afranius caſtra mouiſſent, repente ſeſe ad nouiſsimum agmen oſtendunt, & magna multitudine circumfuſa, morari atque iter impedire incipiunt. Necnon Salluſtius de bello Iugurthæ. Modo ſe Metello: modo Mario óſtendere. ac nonnullis aliis itidem locis.

Verba quædam Salluſtij, citata à Nonio, uideri de Cn. Magno prolata fuiſſe: alterumque itidem exemplum eiuſdem ſcriptoris apud eundem grammaticum inuentum, in quo eundem imperatorem docetur æmulatorem fuiſſe Alexandri, & ipſius Magni.

CAP. II.

MAXIMOS honores à L. Sylla habitos Cn. Pompeio adoleſcẽti, quod ſummæ virtutis eſſet, ac partes ipſius ſtrenuè iuuiſſet, memoriæ proditum eſt. quare ſemper exiſtimaui Salluſtii verba hæc, quæ apud Nonium leguntur, teſtimonii loco citata, de illo ipſo prolata fuiſſe. Quib. de cauſis Syllam in victoria dictatorem ſibi equo deſcendere: ſurgere de ſella: caput aperire ſolitum: omnes enim hæ rationes modique ſunt, quempiam ornandi, qui hac quoque ætate in vſu apud nos ſunt. Et ſanè res magnas geſſit Pompeius primis temporibus ætatis ſuæ: vt non ſine cauſa ſperarit fore ſe ſimilem Alexandro Macedoni: quam ſpem aluerunt magnopere amici ipſius & in animis

animis etiam aliorum inſeruerunt. hoc autem idem quoque rerum Romanarũ grauiſsimus ſcriptor in III. libro hiſtoriarum diligenter narrarat vt indicio
» eiuſdem grammatici perſpicitur, qui hoc exemplo vtitur. Sed Pompeius à pri-
» ma adoleſcentia ſermone fautorum ſimilem fore ſe credens Alexandro regi, fa
» cta conſultáque eius quidem æmulatus erat. Plutarchus quoque de hac ſimilitudine inter ſummos imperatores diligenter diſputat, qui oſtendit voluiſſe etiam multos eos ſimiles vultu oculíſue extitiſſe. vnde inquit oblatum id nomẽ à multis, non repudiaſſe Pompeium. quod tamen inimici contemnebant: irridentéſque ipſum Alexandrum vocabant.

Mos antiquus eorum, qui nouas ſedes quærebant, indicatus. locuſque Virgilij illuſtratus, qui docet hoc etiam Helenum Troianum ſeruaſſe, cum oppidum in Sicilia condidit.

CAP. III.

EXPRESSIT veterem ritum Græcorum Virgilius cum in III. Aeneidos indicauit Helenum augurem, Priami filium, qui morte Pyrrhi, cui in ſeruitutẽ addictus fuerat, affinitatéque heri, regnum in Epiro conſecutus eſt, atque vrbem cõdidit, plures vrbis partes agríque nominibus appellaſſe, quibus vocabantur patriæ ipſius Ilii loca: apud Grçcos nãque hoc vſitatum erat, ut qui in coloniam mitterentur, aut aliquo caſu patriam relinquere cogerentur, partis nouis ſedibus, hoc facerent, atque ita acrẽ illum amorem patriæ conſolarentur: ſiue id dignitati natalis ſoli reuerentiæque dabant. Accuratus igitur poëta, Græcorúmque conſuetudinis gnarus, hoc vidit, ac ſeruauit diligenter, primo inducens Aeneam ita loquentem. So-
» lemnes tum fortè dapes, & triſtia dona Ante vrbem in luco falſi Simoentis ad
» vndam Libabat cineri Andromache. deinde cum in vrbem ab Heleno ducere-
» tur. Procedo & paruam Troiam, ſimulatáque magnis Pergama & arentẽ
» Xanthi cognomine riuum Agnoſco, ſcææque amplector limina portæ.
Polybius, grauis Romanarum Græcarúmque rerum auctor, hoc duob. locis apertè ſignificauit: in excerptis enim VIII. libri, quæ reſtant, illo quo defectio Tarenti commemoratur, moris huius mentio eſt: vbi Hannibalem capta iam ciuitate: muróque ab arce defenſa, ad Galeſum flumen caſtra poſuiſſe narrat. quem docet alio nomine etiam vocatum Eurotam, ab Eurota propinquo mœnibus Lacedæmonis, cum Tarentum colonia Spartanorum eſſet. vt alia prætereamulta Tarentini agri, & vrbis ipſius loca. Verba hæc ipſius ſunt. Nam T. Liuius, qui manifeſtò tenetur omnem illam expoſitionẽ inde ſumpſiſſe, quod
» pertinebat ad vetus hoc inſtitutum tradendum, reliquit. κατεστρατοπέδευσε περὶ
» τετταράκοντα σαδίους ἀποσχὼν τῆς πόλεως παρὰ τὸν ποταμὸν, παρὰ μέν τισι, γαλαῖσον: παρὰ δὲ τοῖς
» πλείστοις, προσαγορευόμενον εὐρώταν: ὃς ἔχει τὴν ἐπωνυμίαν αὐτὴν ἀπὸ τοῦ παρὰ λακεδαίμονα
» ῥέοντος εὐρώτα: πολλὰ δὲ τοιαῦτα κατὰ τὴν χώραν καὶ κατὰ τὴν πόλιν ὑπάρχει τοῖς ταραντίνοις
» διὰ τὸ καὶ τὴν ἀποικίαν καὶ τὴν συγγένειαν ὁμολογουμένην αὐτοῖς εἶναι πρὸς λακεδαιμονίους: inquit enim tantum Latinus ſcriptor. Ipſe profectus cum ceteris copiis ad Gale-
» ſum flumen (quinque milia ab vrbe abeſt) poſuit caſtra. nec non in excerptis itidem noni libri: ubi Agrigenti, Siciliæ vrbis nobiliſsimæ, ſitum deſcribit: oſtẽdit enim in vertice collis, in quo arx ædificata erat, fuiſſe Mineruæ templum & Iouis, cognomine Atabyrii ut apud Rhodios, cum illinc Agrigentini oriundi eſſent. vnde merito idem cognomen apud eos haberet. inquit igitur. ἐπὶ δὲ τῆς κορυφῆς ἀθηνᾶς ἱερὸν ἔκτισαι: καὶ διὸς ἀταβυρίου καθάπερ παρὰ ῥοδίοις: τοῦ γὰρ ἀκράγαντος ὑπὸ ῥοδίων ἀπῳκισμένου, εἰκότως ὁ θεὸς οὗτος τὴν αὐτὴν ἔχει προσηγορίαν: ἣν καὶ παρὰ ῥοδίοις.

Quæ repugnant inter ſe uoces miſerorum hominum apud poëtas, docentur idem ſpectare: atque ab eodem animo proficiſci.

CAP. IIII.

CONTRARIAE orationes Thyeſtis atque Oedipi calamitoſorum hominum à tragicis poëtis alloqui ſpectatores inductorum, eodem referuntur: ambæque ſaluti illorum ipſorum, diuerſa tamen ratione, proſpiciunt: Thyeſtes enim graui dolore oppreſſus: fractúſque atrocibus malis, iubebat omnes ſecedere: nec vt aliqui ſe tangerent, permittebat. carmen autem, quo tanta ægritudo animi ipſius declaratur apud Ciceronem legitur in III. libro Tuſculanarum.

» Nolite (inquit) hoſpites ad me adire: ilico iſtic
» Ne contagio mea vobis, vmbráue obſit
» Tanta vis ſceleris in corpore hæret.

Contra Oedipus apud Sophoclem circumfuſus plurimis miſeriis, iubet ad ſe adire Thebanos: nec metuere ne ſi ſe attrectauerint, ipſi quoque contagione violentur. cuius rei, quia erat id admirabile, ſtatim rationem hanc reddit: tanta enim vis eſt meorum malorum vt in neminem alium mortalem cadere poſsint. neque tamen officio illo fungi ipſos volebat vt leuarent miſeriam illam ſuam, ſed vt aut tegerent tanquã ſcelus aliquod, aut necarent, aut in mare abiicerent, vnde amplius oculos ipſorum non contemeraret. verba poëtæ hæc ſunt.

» ἴτ᾽, ἀξιώσατ᾽ ἀνδρὸς ἀθλίου θιγεῖν.
» Πείθεσθε. μὴ δείσητε: τἀμὰ γὰρ κακὰ
» Οὐδεὶς οἷός τι πλὴν ἐμοῦ, φέρειν βροτῶν.

Studium agri colendi, quod tranquillos animos eorum, qui inde aluntur, uidetur reddere, non carere ſuis quibuſdam ſollicitudinibus.

CAP. V.

QVAE magis remota ab omni periculo detrimentóque putatur vita agricolarum: in quaque ſecurius viui poſſe videtur, habet etiam ipſa ſua quędam vlcera ac ſtimulos, qui pungunt animum atque omni ſtatu quietis deturbant: quod eleganter in ode quadam cecinit Horatius, quo loco docet cõtentum rebus neceſſariis non perturbari vllis incommodis, quæ ſtultos ſemper excruciant. Nec verberatæ grandine vineæ Fundúſque mendax: arbore nunc aquas Culpante, nunc torrentia agros Sidera, nunc hyemes iniquas. Sed in epiſtola quoque ad Albinouanum, ubi ἀκηδίᾳ quadam ſe teneri oſtendit: ait enim ſe ægrum eſſe animi = haud quia grando Contuderit vites: oleam momorderit æſtus. Nec quia longinquis armentum ęgrotet in agris. Eadem autem ſtudii huius vulnera enumerantur etiam à Græco poëta, cuius verba leguntur in ſermone de morte, qui vnus eſt ex adulterinis Platonis: falſóque quondã ipſius creditis: ita enim agit auctor eius diſputationis. ἀλλ᾽ ἡ γεωργία γλυκὺ δῆλον, ἀλλ᾽ οὐχ ὅλον, ὥς φασιν, ἕλκος ἀεὶ λύπης πρόφασιν εὑρισκόμενον: κλαίων νυνὶ μὲν, αὐχμόν: νυνὶ δὲ, ἐπομβρίας: νυνὶ δὲ, ἐπίκαυσιν: νυνὶ δὲ, ἐρυσίβην: νυνὶ δὲ, θάλπος ἄκαιρον, ἢ κρύος. Sed ex collatione etiam horum locorum quomodo Græci appellent morbos hos eorum, quæ oriuntur è terra, perſpicitur.

Confirmata

Confirmata uetus lectio apud Ciceronem in libello de Senectute teſtimonijs & Latinorum & Græcorum auctorum.

CAP. VI.

NON debet quiſquam dubitare, quin locus hic è Catone Maiore, ita legi debeat vt in antiquis libris ſcriptus eſt, & à me quondam reſtitutus. Quo quidem me proficiſcentem haud ſanè quis facile retraxerit: néue tanquam Peliam, recoxerit: in excuſis. n. antea libris, qui melioris notæ habentur, perperam erat. Neue tanquam pilam retorſerit. oſtendit enim ſe tanto deſiderio teneri ſedes mutandi: viroſque graues & ſapientes apud inferos conueniendi, vt ſi poſsit etiam ad firmiorem ætatem reuocari, nolit. quod ſi extet aliquis, qui ex eo itinere ſe retrahat: iuuenémque efficiat vt Medea pollicita eſt Peliam ſe coquendo effecturam, beneficium id recuſet. Hoc etiam tetigit Plato in Euthydemo, cum Socratem ipſum ita inducit cum Cteſippo agentẽ: affirmantémque ſe paratũ eſse tradere ſe Dionyſodoro, poſtquam tam præclaram rem ſe facturum profiteretur: ex improbóque probum uirum effecturum, quamuis ſine periculo aliquo id effici non poſse videretur: omne enim ſe illud contempturum. inquit igitur. καὶ παραδίδωμι ἐμαυτὸν Διονυσοδώρῳ τούτῳ ὥσπερ τῇ μηδείᾳ τῇ κόλχῳ: ἀπολλύτω με, καὶ εἰ μὲν βούλεται, ἑψέτω: εἰ δ᾽ ὅτι βούλεται, τοῦτο ποιείτω, μόνον χρηστὸν ἀποφηνάτω. Catullus quoque, quum in hendecaſyllabo: cuius pauci verſus remanſerunt, & ii quidem maculoſi, inquit. Si non omnia diſplicere vellem Tibi, & Suffecio, ſeni recocto: idem vt opinor, ſignificare voluit. ſenem illum ſtudio & artificio quodam ſenectam exuiſse, & quaſi iterum iuuenem factum, exquiſito cultu corporis. Ad eandem fabulam reſpexerat M. Varro vt indicio Nonii perſpicitur, qui hæc ipſius verba citat Marcipore: ponam enim illa ob auctoris dignitatem, quamuis valde corrupta. nam quod tuto corrigere potui, non metui emendare. Peliam me: & permiſiſse, ut ſe vel viuum degluberet, dum madore puellum. nam Plautus in Pſeudolo totam rem ſimilis loco commemorauit, ita inducens coquum cum Ballione lenone loquentem.

Quia ſorbitione faciam ego te hodie mea
Item vt Medea Peliam concoxit ſenem
Quem medicamento & ſuis venenis dicitur
Feciſse rurſus ex ſene adoleſcentulum
Item te ego faciam.

Diſputatio de loco quodam Ciceronis in III. de Oratore, qui mendoſus, abundante uerbo, uidetur.

CAP. VII.

LOCVS hic M. Tullii è III. de Oratore, quo Craſsus de via, quam errore quodam ducti, in Rep. tenuere Gracchi, queritur, ita legitur & in excuſis libris, & in iis quos calamo exaratos vidi. Ac doleo quidem illos viros in eam fraudem in Rep. eſse delapſos, quanquam ea tela texitur, & ea incitatur in ciuitate ratio viuendi, ac poſteritatis oſtenditur, vt eorum ciuium, quos patres noſtri non tulerunt, iam ſimiles habere cupiamus. Ipſe tamen illum mendoſum puto. quomodo autem corrigi poſse: vndéque errorem hunc natum ſuſpicer, indicabo. literati viri an iudicium meum verum ſit, accuratè perpendent: neque enim arbitror damnari merito poſſe illos, qui quid ſentiant de huius aut illius loci fidelitate, coniecturis etiã quibuſ-

dam moti, ſcriptis ſuis oſtendunt: dum modo peruulgatam ſcripturam temere loco non moueant: proponuntur enim hæc examinanda ac diligenter excutiẽda doctis uiris. quare ſine periculo ullo vheres aliquando fructus ferunt. Opinor igitur vacare dictionem hanc incitatur: tollique inde, ut ſuperuacaneam officientémque ſententiæ debere, quod ſi fiat, ſentẽtia ſtatim aperta certáque erit: quod. n. obſcurè iam & ἀλληγορικῶς prædixerat Craſſus, nunc apertius exponit: oſtenditque ſe metuere ne interitus reip. appropinquet. quia ea in ciuitate ratio viuendi ac poſteritatis oſtenditur, ut optandi ſint ciues ſimiles Gracchis. quamuis maiores ipſos, ut perturbatores otii, ſuſtulerint. Profectum autem vitium hoc inde puto, quod librarius dum exſcriberet, primum lapſus ſit, ac pro in ciuitate ſcripſerit incitatur: quem errorem ſtatim agnitum correxerit, nec tamen ſatis diligens in delenda voce, in qua peccarat, fuerit. Quod autem ἀλληγορικῶς Cicero telam texi dixit, cum uiuendi rationem inſtitui intelligeret, elegantiſsimus quoque ſcriptor in Phædone eodem pacto locutus eſt: ab eadémque re ſimile duxit, cum de ſapientis animo diſſereret: qui implorato auxilio philoſophię, beneficióque ipſius ſolutus è vinculis, nollet voluptatibus ſe ac ægritudinibus tradere, atque ita rurſus implicari. idque agere quod exitum non haberet: perindéque eſſet ac Penelopes telam quandam tractare. verba Platonis hæc ſunt, quæ ad locum hunc faciunt. πάλιν αὖ ἐγκαταδεῖν καὶ ἀνήνυτον ἔργον πράττειν, πηνελόπης τινα ἐναντίως ἱστὸν μεταχειριζομένην.

Terentij locus ex Andria ponderatus: quæſitumque an expreſſerit illic poëta uerba Menandri, quæ leguntur apud Athenæum.

CAP. VIII.

CVM Dauus in Andria ſigna exponeret Pamphilo, quibus intelligi poſſet nuptias illas eſſe ſimulatas, in ipſis etiam hoc poſuit. Etiam puerum conueni Chremi inde abiens, olera Et piſciculos minutos ferre, emptos obolo in cœnam ſeni. Animaduertendum igitur an Terentius expreſſerit verba hæc Menandri è Perinthia, quæ apud Athenæum leguntur in VII. libro δειπνοσοφιστῶν. τὸ παιδάριον εἰσῆλθεν, ἐλεγῖνας φέρον. ipſe nanque Athenæus tradit ἐλεγῖνον, vnum quendam eſſe è minutis piſciculis, cuius etiã mentionem feciſſe docet plures comicos, quód ſi plura Menandri verba citaſſet, manifeſtò id teneri potuit. quòd autem in Perinthia locum illum eſſe oſtendit, hæc autem Andria eſt, notum eſſe debet fabulam hanc Terentii è duabus Menandri conflatam eſſe. quod poëta ipſe in prologo confeſſus eſt, ac purgat. nam aduerſarii hoc ipſi vitio dabant, dicentes. Contaminari non decere fabulas: quòd vero Terentius olera adiungit, ita coqui illum ſolitum declarat Eubulus comicus, cuius teſtimonium eodem loco citatur. è quo etiam percipitur (niſi fallor) vilem hunc piſcem fuiſſe, & paruo emi ſolitum, quod magnopere adiuuat ſuſpicionem hanc meam.

ἀγαπητόν τε, κἂν ἐλεγῖνον ἐν τεύτλοις ἴδῃ
διὰ δωδεκάτης ἑφθόμενον ἡμέρας ἴσως.

Loquitur enim de tenui homine: quíque uitam aſperam viueret. contentum eum eſſe dicens, ſi huius generis piſciculum vnum, raro etiam, interpoſitóque ſpatio XII. dierum, in betis coctum videat.

Gorgia

Gorgiæ ſtatua, quæ Delphis conſecrata erat, aurea ne fuerit an inaurata: ſimulque ſtatuerit ne ipſam Græcia, capta eruditione ipſius, an ipſemet ſibi erexerit.

CAP. IX.

HAEC verba in III. libro de Oratore de Gorgia Leontino pronunciata ſunt: exiſtimauit enim Catulus hoc quoque magnũ eſſe teſtimonium virtutis ipſius: ideoque, cum quæ dignitatẽ hominis augerent in medium afferret, hoc etiam rettulit. Cui tantus honos habitus eſt à Gręcia, ſoli vt ex omnibus Dęlphis, non inaurata ſtatua, ſed aurea ſtatueretur. cum autem hoc quoque memoriæ proditum ſit à Græcis ſcriptoribus, diſſentiunt in hoc illi à Cicerone, quod ad honorem huius ſophiſtæ minuendum magni intereſt: neque enim à Græcia poſitam ſtatuam, ſed ipſum ſibimet ipſi ſtatuiſſe ſuam propriámque imaginem tradunt. vnde addunt obſcure carpentem ipſum, cum Athenas ſe cõtuliſſet, ſtatua iam hac cõſecrata, Platonẽ, vt primũ ei occurrit, dixiſſe. Ecce formoſum aureũque Gorgiã: cuius vocis aculeus nõ fefellit ingenioſum virum: reſpõdit. n. vt idem aiunt, profectò Athenę pulchrum nouúmque Archilochũ tulerunt. verba ipſius Græcą hęc fuerę: uereor. n. ne nõ exprimere potuerim. ἦ καλόν γε αἱ Ἀθῆναι καὶ νέον τοῦτον Ἀρχίλοχον ἐνηνόχασιν. totum hoc cõmemorarat Hermippus, qui de Gorgia hoc ipſo librum ſcripſit, vt in XI. libro δειπνοσοφιστῶν narrat Athenæus. Nã ſtatuam & ipſe aureã fuiſſe narrat. Pauſanias tamen vt de inaurata loquitur dicens. ἐπίχρυσος δὲ εἰκὼν ἀνάθημα Γοργίου τοῦ λεοντίνου, αὐτὸς Γοργίας ἐστὶν εἰκών. Plinio in hoc cũ Cicerone cõuenit: nã in altero cũ Græcis ſcriptorib. facit: illius. n. hæc verba ſunt è XXXIII. libro. Hominũ primus & auream ſtatuã & ſolidã Gorgias Leontinus Delphis in tẽplo ſibi poſuit LXX. circiter Olympiade.

Quæ forent cœnæ, uocatæ à Græcis ὑποκλητικὰ δεῖπνα: illuſtratuſque locus Ciceronis, quo inſtituta illius temporis exponit.

CAP. X.

CVM in III. actione in Verrem Lampſacenum crimen exponens Cicero inquit. Quod vbi eſt Philodamo nunciatum, tam & ſi non erat gnarus, quantum ſibi ac liberis ſuis iam tum mali conſtitueretur, tamen ad iſtũ venit, oſtẽdit munus illud ſuum non eſſe: ſe cum ſuæ partes eſſent hoſpitum recipiendorum, tum ipſos tantum Prætores & Coss. non legatorum aſſeclas recipere ſolere. & paulo poſt. Homo, qui ſemper hoſpitaliſsimus amiciſsimúſque noſtrorum hominum exiſtimatus eſset, noluit videri ipſum illum Rubrium inuitus in domum ſuam recepiſſe. intellexit quas Græci ὑποδοχὰς ξενίων, & ὑποκλητικὰ δεῖπνα vocabant: ita enim illi Latino verbo expreſſo appellabant. vt teſtatur Plutarchus in VI. libro συμποσιακῶν, vbi de vmbris appellatis, & quod initium res habuiſſet, quærit: ait enim ὕστερον μέντοι τοῦδε τὰς τῶν ξένων ὑποδοχὰς, μάλιστα τῶν ἡγεμονικῶν, ἀναγκαῖον ἐγίνετο τοῖς ἀγνοοῦσι τοὺς ἑπομένους καὶ ἡμμένους, ἐᾶν τῷ ξένῳ ποιεῖσθαι τὴν κλῆσιν. quib. etiam verbis declaratur, quod infra Cicero tangit, dicens. Philodamum, vt liberaliorem adhuc ſe hac etiam ratione Rubrio præberet, rogaſſe vt quos ei commodum eſſet, inuitaret: Plutarchus enim narrat poſterioribus temporibus coactos fuiſſe Græcos, cum reciperent aut Prætores aut Conſules: ignorarentque comites ipſorum, quique cari illis forent, in manu hoc ponere eorum: vt vocarent, quos ipſis viſum eſſet, ne parum acceptis vocatis, parum eos delectarent. Id quod etiã tangit Socrates, quidam Rhodius in III. libro de bello ciuili: cum enim exponeret regiam cœnam,

quam dedit Cleopatra M. Antonio in Cilicia, indicat hoc etiam illam iuris ipſius eſſe voluiſſe; ſignificauitque vocato illo, vt ſecum duceret quot vellet, ne multitudinem conuiuarum videretur reformidare. Verba ipſius apud Athenæum in IIII. δειπνοσοφιστῶν hæc ſunt. καὶ δίδωμι καὶ φίλους ὅσους βούλει ἐκάλεσε τὸν Ἀντώνιον μεθ' ὧν ἐβούλετο, ἡ Κλεοπάτρα. Præterea in VIII. eiuſdem operis Plutarchus initio quæſtionis de ſymbolis Pythagoricis inquit Σύλλας δὲ ὁ Καρχηδόνιος εἰς Ῥώμην ἀφικομένῳ μοι διὰ χρόνου τὸ ὑποδεκτικόν ὡς Ῥωμαῖοι καλοῦσι, καταγγείλας δεῖπνον, ἄλλους τέ τινας τῶν ἑταίρων παρέλαβεν οὐ πολλούς, καὶ Μοδεράτου τινὰ τοῦ Πυθαγορικοῦ μαθητὴν ὄνομα Λεύκιον ἀπὸ Τυρρηνίας. Satis autem certam maculam è verbis Ciceronis ſupra poſitis deleui: cum enim in excuſis legatur. tam & ſi non erat ignarus, ſiquis accuratè attendet, videbit profectò ita legi debere: narrat enim Philodamum, quamuis adhuc non intelligeret quantum mali ſibi ac toti familiæ ſuæ inde conflaretur, tamen ſtuduiſſe propter indignitatem id à ſe amoliri, quod ſi diuinare potuiſſet tam atrocem peſtem impendere, multo enixius operam daturum fuiſſe, vt ſe periculo illo liberaret. hic prorſus videtur ſenſus eſſe eius loci, cui manifeſtò repugnat lectio illa. Sed etiam (niſi fallor) eodem modo in Oratione in L. Piſonem peccatum eſt: cum enim nunc illic ita legatur. Sed idem caſus illum ignarum quid profiteretur, cum ſe philoſophum eſſe diceret, iſtius impuriſſimæ ac intemperantiſſimæ pecudis cœno & ſordibus inquinauit. Scribi (vt opinor) debet, gnarum quid profiteretur: purgat enim Cicero Græcum illum; ac, quantum cauſa patitur, laudat. non igitur de nobili philoſopho ita locutus fuiſſet, nec dixiſſet eum ignorare quid profiteretur, ſed Piſonis culpa atque intemperantia factum docet. vt ille perſonę ſuæ oblitus, ad delicatos laſciuosque verſus ſcribendos deſcenderet.

Vt diſcedere alicunde ſuperiorem aut inferiorem Cicero dixit, ita Græcos auctores ἀπαλλάξαι καλῶς aut κακῶς eodem ſenſu dicere.

CAP. XI.

QVOD Cicero multis locis de aliquo inquit, diſceſſiſſe illũ alicunde, aut ſuperiorem, aut probatum, cum oſtẽdere vellet eum aut viciſſe aduerſarios in eo facto: aut iudiciis eorũ quis adfuerit, ſatisfeciſſe, in Attico etiam ſermone dicebatur. elegantiſſimus certe modus loquẽdi eſt, & qui tranſlationem in ſe habeat: neque enim diſcedunt è loco aliquo, ſedeſque mutant, qui ſe explicant ex aliquo negotio. Aeſchines igitur cõtra Cteſiphontẽ ex perſona Thebanorũ, qui poſt acceptã graue plagã à Philippo, confugerant Athenas, admonẽs ciues ſuos ne vtantur Demoſthene in publica vlla cura, ſed caueant genium eius & fortunam, quæ ipſi comitatur, peſſimam, hoc pacto locutus eſt. οὔτε πόλις γὰρ, οὔτε ἰδιώτης ἀνὴρ οὐδεὶς πώποτε καλῶς ἀπήλλαξε, Δημοσθένει συμβούλῳ χρησάμενος. Xenophon quoque in extremo primo libro ἀπομνημονευμάτων, vbi cõmemorat quanto ſtudio Socrates familiares ſuos ab inani laude, falsáque gloria deterreret; docetque nullam eſſe certiorem viã ad gloriam capeſſẽdam, quàm ſi quis id ageret, vt qualis haberi vellet, talis eſſet, vitia demonſtrans contrarię rationis: idque etiam verum eſſe oſtendens in eo, qui bonus imperatór aut nauis gubernator haberi velit, quum non ſit, inquit. Δῆλον γὰρ ὅτι κυβερνᾶν τε ἀποσταθεὶς, ὁ μὴ ἐπιστάμενος, ἢ στρατηγεῖν, ἀπολέσειεν ἂν οὓς ἥκιστα βούλοιτο. καὶ αὐτὸς αἰσχρῶς τε καὶ κακῶς ἀπαλλάξειεν. quibus verbis eadem ratio loquendi manifeſto continetur: ἀπαλλάξειεν enim αἰσχρῶς καὶ κακῶς valet, cum dedecore & damno inde diſcederet. vt Cicero loquutus eſt in epiſtola ad Atticũ, cum de minis Clodii periculíſque, quæ ipſi ab eo intẽdebantur, ageret: ait enim. Spero nos

aut

aut certe cum ſumma gloria, aut etiam ſine moleſtia diſceſſuros. Superiorem autem locum Xenophontis: vtilemque in primis vitæ diſputationem, intellexiſſe Ciceronem in II libro de Officiis apertum eſt, cum ait. Quanquam pręclarè Socrates hãc viam ad gloriam proximam & quaſi compendiariam dicebat eſſe, ſiquis id ageret, vt qualis haberi vellet, talis eſſet: initium enim ipſius hoc eſt apud Atticum illum ſcriptorem. ἀεὶ γὰρ ἔλεγεν ὡς οὐκ εἴη καλλίων ὁδὸς ἐπ' εὐδοξίαν ἢ δι' ἧς ἄν τις ἀγαθός τι γένοιτο, καὶ μὴ δοκεῖν βούλοιτο. quanquam, cum viam proximam & quaſi compendiariam Cicero vocet, hic autem Xenophon καλλίονα ὁδὸν dicat, arbitror potius expreſſiſſe illum alterum locum, qui eſt in primo libro κύρου παιδείας, vbi eadem ſententia non valde diuerſis verbis exponitur: illic enim verba ſunt quibus Latina magis reſpondent. ita nanque exorſus eſt. οὐκ ἔστιν ἔφη ὦ παῖ συντομωτέρα ὁδὸς περὶ ὧν ἂν βούλῃ δοκεῖν φρόνιμος εἶναι, ἢ τὸ γενέσθαι περὶ τούτων φρόνιμον.

Hiſtoria infrequentior, quam tetigit Cicero pro L. Flacco, expoſita: correctuſque locus Polybij, ubi peccatum erat in prouerbio, quod valet ad confirmandum iudicium Eraſmi, in emendando loco ex eadem oratione.

CAP. XII.

CICERO pro L. Flacco quod inquit. Longè omnino à Tyberi ad Caicum: quo in loco etiam Agamemnon cum exercitu erraſſet, niſi ducem Telephum inueniſſet. hiſtoriam innuit, cuius in Homeri poëmate aut mẽtio nulla, aut obſcura, ipſam autem, qui Homerum ætate conſecuti ſunt, Græci poëtæi tragicique in primis explicarunt: aiunt enim, Græcos cum primum ad Ilium cum claſſe acceſſerunt, erraſſe in via: expoſitíſque copiis in terram, regionem quam non licebat, depopulatos eſſe: Myſia autem hæc erat, vbi regnabat Telephus. qui videns agrum ſuum diripi ſumptis armis & mali aliquid illis dedit, & contra ipſe accepit: accepit enim graue vulnus ab Achille, cum equus, quo vehebatur, ſarmento implicitus cecidiſſet, volũtate Liberi patris: dedit autem, quia compulit in naues Græcos, re quam aggreſsi fuerant, non perfecta: poſtquàm autem impoſitum ipſi vulnus ſanari nõ poterat, conſulto oraculo ille reſponſum accepit hoc peruagatum, ὁ τρώσας καὶ ἰάσεται. quod à nullo alio ſanari poſſet vulnus, niſi ab eo qui inflixiſſet. quare cum ad Achillem nauigaſſet vlcere ſanato mercedem curationis ei dedit. quod ducem itineris illius ſe præbuit Græcis: eóſque ad Troiam ſaluos deduxit. Caicum autem amnem eſſe Myſię conſtat. vt verſiculo etiam hoc ſignificatur. ἰδ' Καΐκου· μύσιας τ' ἐπιρροαί. In eadem autem oratione ſupra hunc ipſum, locus eſt eruditè veréque (ut opinor) olim ab Eraſmo emendatus, vbi crimina Aſiaticorum teſtium eleuat, declarata perſonarum ignobilitate. quæ peruulgatis etiam quibuſdam vocibus, de totis illis generibus Græcorum ferebatur: cum enim adhuc in excuſis legatur. Quid de Caria? non ne hoc veſtra voce vulgatum eſt: ſiquid cum periculo experiri velis, in Caria id potiſsimum eſſe faciundum. putauit ille, cuius ſententię libenter accedo, corrigi oportere in Care. cum autem exemplis optimorum ſcriptorũ docuerit, ὁ περὶ τὸν κίνδυνον, vulgo apud Grę cos dici ſolitum, prouerbiúmque id hanc vim habere in eo ſermone, adiungi poteſt reliquis auctoritatibus teſtimonium Polybii, qui eodem modo prouerbio hoc vſus eſt: prouerbium enim idem eſſe puto, quàmuis extremum verbum immutatum ſit, ac pro τὸν κίνδυνον, quod hic tamen idem valet, τὴν πεῖραν poſitum. Apud eum verò erratum præterea ſcripturæ eſt, ut non facilè agnoſci poſsit: in excerptis enim x. libri vbi narratur interitus Marcelli, cæſi in inſi-

diis ab Annibale,cũ de peccato illo ſummi imperatoris prudens ſcriptor diſputaret:diceretque oportere, ſi quando tempora cogunt huiuſcemodi aliquid ſingillatim experiri,ante quàm malum appropinquet duci, multos antea comitũ necari,confirmat id peruulgata hac voce. Ita autem in exemplari calamo exarato legitur optimi ac clariſsimi antiſtitis Alexandri Farneſii, τί γὰρ ὄφελος ἡγεμόνος ἢ στρατηγοῦ, μὴ διειληφότος ὅτι τῶν κατὰ μέρος κινδύνων, οἷς μὴ συνεπάγεται τὰ ὅλα, πλεῖστον ἀπέχειν δεῖ τὸν ἡγούμενον; τί δ' ἀγνοοῦντος ὅτι κἄν ποτε ἀναγκάζωσιν οἱ καιροὶ πράττειν τι τῶν κατὰ μέρος, πολλοὺς δεῖ πρότερον ἀποθανεῖν τῶν συνόντων, πρὶν ἢ τὸ δεινὸν ἐγγίζειν τοῖς προεστῶσι τῶν ὅλων; δεῖ γὰρ ἐν καρὶ τὴν πεῖραν ὡς ἡ παροιμία φησίν, οὐκ ἐν τῷ στρατηγῷ γίγνεσθαι. cum excuſæ formis reliquiæ præclari ſcriptoris habeant ἐν ἀκαρεῖ τὴν πεῖραν. quod manifeſtò deprauatum eſt.

Variatum fuiſſe magnopere Latinum uocabulum: ueſtigiaque, quæ reſtant ueteris rationis non eſſe delenda.

CAP. XIII.

QVOD verè fideliterque factum eſt ab antiquis librariis in exſcribendo Ciceronis loco, teprehendi poſſet ab aliquo, vel potius damnatum & repudiatum iam fuit ab iis, qui veterem rationem eius vocabuli ſcribendi non tenebant: cum enim nũc ita hic locus legatur in primo libro de Oratore. Licet iſta ratione dicamus, pila bene, & XII. ſcrupis ludere, proprium eſſe iuris ciuilis, quoniam vtrunque eorum P. Mucius optimè fecerit, in pluribus calamo exaratis libris legitur. XII. ſcriptis ludere. vt etiam nunc apud Nonium in exemplo hoc Ciceronis ex Hortenſio ſumpto, in quo eiuſdem ludi mentio eſt. Itaque tibi concedo, quod in XII. ſcriptis ſolemus, vt calculum reducas, ſi te alicuius dati pœnitet. Accedit auctoritati horum librorum teſtimonium Chariſii, qui in primo libro inſtitutionum grammaticarum conſuetudinem mutatam in hoc nomine docet. hæc enim eius verba ſunt. Scriptulum, quod nunc vulgus ſine t dicit, Varro in Plautorino dixit. Item in Annali numum argẽteum cõflatum primo à Seruio Tullo dicunt; is quattuor ſcriptulis maior fuit quàm numi: ita enim arbitror legi debere, cum illic nunc legatur contra ſententiam auctoris, ſcrupulis. Ludi autem huius meminit quoque Quintilianus in XI. libro, vbi de memoriæ bono diſputat. apud quem tamen poſterioris ætatis vox poſita nunc eſt. An vero Scæuola in luſu XII. ſcruporum, cum prior calculum promouiſſet: eſsetque victus, dum rus tendit, repetito totius certaminis ordine, quo dato erraſset recordatus, rediit ad eum qui cum luſerat: iſque ita factũ eſse confeſsus eſt. Ipſius autem teſtimonio valde confirmatur iudicium meũ, qui putem de eadem re agi, quamuis vocabula aliquantulum diuerſa ſint, & ab ipſo, & à Cicerone in Hortenſio. in vtroque nanque exemplo dati mentio eſt, quod verbum proprium videtur eius ludi fuiſse. liberaliter verò eum exerceri ſolitum apparet ex verbis Ciceronis, cum poteſtas fieret aduerſario reducendi calculum, quem iam dediſset: quam liberalitatem, qui ea verba apud Ciceronẽ pronunciat, oſtendit ſe imitari velle in diſputando, cũ ſuo iure poſset, quod ſemel datum: conceſiúmque foret, tenere. Animaduertendum autẽ non ſolum ea parte variatũ fuiſse hoc verbum, quã indicaui, ſed etiam in prima ſyllaba immutationem literę vocalis factam eſse. Teſtimonium vero Ciceronis in Hortẽſio citauit Nonius, vbi nunc mendosè in excuſis ab Aldo eſt, ſcriptat cunctat eſse rarum. quas maculas inde quidam deleri poſse putarunt, ſi legeretur. Scripta conſtat eſse rarum, qui tamen notionem eius verbi: ſtudiúmque Nonii non viderunt.

Virgilium,

Virgilium, ubi fecit Didonem ante quam ſibi manus afferret, flere caſum illum ſuum acerbum: nomineque appellare munera amatoris, ui deri imitatum eſſe Sophoclem, qui in Trachinijs et ipſe Deianira ſimile tempus miſe rabiliter expoſuit.

CAP. XIIII.

VIRGILIVS totum illum locum libri IIII. Aeneidos, ubi Didonem deplorantem fortunas ſuas inducit, poſtquàm mori deliberauit, videtur tranſtuliſſe è Trachiniis Sophoclis: res enim ſimilis admodum eſt: cognito nanque errore ſuo Deianira & quemadmodum coniugem, fortiſsimum virum, miſerabili leto peremiſſet, in vita & ipſa amplius manere noluit. quod igitur Græcus poëta ita rem narrantem inducit nutricem = ἐξαίφνης σφ' ὁρῶ τὸν ἡράκλειον θάλαμον εἰσορμωμένην, Latinus inquit Interiora domus irrũpit limina. præterea quod tragicus = ὁρῶ δὲ τὴν γυναῖκα δεμνίοις τοῖς ἡρακλείοις στρωτὰ βάλλουσαν φάρη ὅπως δ' ἐτέλεσε τοῦτ', ἐπενθοροῦσ' ἄνω καθέζετ' ἐν μέσοισιν εὐναστηρίοις καὶ δακρύων ῥήξασα θερμὰ νάματα ἔλεξεν ὦ λέχη τε καὶ νυμφεῖ' ἐμὰ τὸ λοιπὸν ἤδη χαίρεθ' ὡς ἔμ' οὔποτε δέξεσθ' ἔτ' ἐν κοίταισι ταῖσδ' εὐνήτριαν. epicus noſter. Hic poſtquàm Iliacas veſtes; notúmque cubile, Conſpexit paulum lacrimis & mente morata, Incubuitque toro, dixítque nouiſsima verba, Dulces exuuiæ, dum fata, deuſque ſinebant, Accipite hanc animam, méque his exoluite curis. & quæ ſequuntur: neque enim tantum adumbrauit: ſententiáſque, quę conueniebant, inde accępit, ſed verba quoque expreſsit. nam ἐπενθοροῦσ' ἄνω, reddit illis verbis aptiſsimè, Incubuit toro.

Hiſtoria tradita à Plinio, collata cum eo, quod memoriæ prodiderunt de eadem re Græci ſcriptores: duoque in quibus diſ ſentiunt, indicata.

CAP. XV.

PLINIVS XXXV. libro vbi opera Niciæ, pictoris eximii, enumerat, inquit. Athenis necyomantia Homeri. hanc vêdere noluit Attalo regi talentis LX. potiúſque patriæ ſuæ donauit, abundans opibus. eiuſdem tabulæ meminit Plutarchus in cõmentario, quo declarare conatur vitam ab Epicuro inſtitutam ne iucundam quidem eſſe: oſtendere enim volens mirificas voluptates capere geometras, & peritos ſiderum: alióſque itidem ingenua aliqua ſcientia præditos, è ſubtilibus illis cogitationibus, probauit hoc exemplo minorum artificum, quos liquidò intelligitur ingenti lętitia affici, cum vident opera ſua celebrari, atque in pretio eſſe. in hac igitur ſententia commemorat Niciam hunc tantopere ſtudio illo ſuo delectatũ, ut dum Necyam pingeret, ſæpe interrogarit ſeruos, an prãderit. nam quantopere etiã abſoluta tabula illa ſibi placuerit artifex perſpicitur, quod miſsis ad eum à Ptolemæo rege ut eam traderet, LX. talentis, accipere noluit. In eadem igitur re à diuerſis auctoribus expoſita, duo ſunt animaduertenda, quæ inter ſe diſcrepant: quod enim eſt apud Plinium necyomantia, numero multitudinis (quomodo ſanè idem verbum Cicero in primo libro Tuſculanarũ vſurpauit) apud Plutarchum eſt νεκυία. quæ lectio ſine dubio integra eſt. ita nãque vocatur pars illa Odyſſeæ, qua fingitur Vlyſſes ad inferos acceſſiſſe: vmbráſque allocutus

fuiſſe: quum enim Plinius nomen poetę ponat, quin illam pinxerit Nicias dubitare non poſſumus. Cicero quoque ita vocauit eodem illo loco, cuius nunc mentionem feci: inquit enim, vt exempla vtriúſque nominis ſimul ponam. Inde Homeri tota νεκυία. inde ea, quam meus amicus Appius, νεκρομάντεια faciebat. alterum diſcrimen eſt nomen regis, qui nobilitate eius captus tam grandi pretio parare voluit: nec eam obtinere potuit. vter autem horum lapſus memoria ſit, non affirmarim: vnus certe ille fuit.

Verba, quibus in paradoxo explicando Cicero definijt libertatem, oſtenduntur expreſſa eſſe è Zenonis definitione: qui primus illam rem illo modo euoluit,

CAP. XVI.

IN quinta illa ſententia incredibili explicanda Cicero, qua, vſus rationibus Stoicorum, docuit ſolum ſapientem liberum eſſe, & omnem ſtultum ſeruum: definitione libertatis propoſitum ſuum confirmare volens: errorémque imperitorum refellere, inquit: Quid eſt enim libertas? poteſtas viuendi vt velis. interpretatus igitur eſt definitionem Zenonis, & in euoluenda vi naturáque libertatis iudicium ipſius ſecutus. ille námque, vt memoriæ prodidit Laërtius, his verbis ipſam expreſſerat, dixeratque, ἐλευθερίαν εἶναι ἐξουσίαν αὐτοπραγίας. poteſtatem inquam gerendi in vita, quæ volueris. quod (vt accuratè copioſéque oſtendit Cicero) qui libidinibus diſtrahuntur præſtare nullo modo poſſunt: coguntur enim victi acrioribus illis deſideriis, multa omittere, quæ facto opus eſſent: tradereque ſe iis rebus efficiendis, quæ nullo modo probant, neque ſibi honeſta atque accõmodata eſſe ducunt.

Vetus lectio Catulliani loci confirmata, explicata tota illius rei, de qua agitur, ratione.

CAP. XVII.

ITA legendus eſt locus hic Catulli è noto Hendecaſyllabo. vt ſanè ſcriptus eſt in calamo exaratis libris, & nonnullis excuſis. Vos cõuiuia lauta ſumptuosè, De die facitis: mei ſodales, Quęrunt in triuio vocationes: qui enim poſtea vorationes, eiecta vera voce, impreſſere, non mediocriter peccarunt: dumque ſe corrigere erratum putant, integram lectionem deprauarunt: Vocare enim imminutum eſt: & quamuis non addatur, ad cœnam prandium ue, intelligitur, vt vſurpauit etiam hoc verbum Cicero pro L. Muręna. cum de tenuibus hominibus loquens, inquit. Ipſi denique (vt ſolent loqui) non dicere pro nobis, non ſpondere, non vocare domum ſuam poſſunt. quamuis infra plenum ponat, dicens. & ad prandia vulgo vocati. Gręci quoque verbo, quod huic reſpondet, ſæpe eodem pacto vtuntur, vt veteres etiam grammatici teſtantur: auctoritateque hac Demoſthenis comprobant. κλητοὺς γὰρ οὗτοι πρὸς ἑσπέραν, τὴν μὲν τοῦ φιλίππου: intelligitur enim manifeſtò ἐπὶ δεῖπνον. & κλήσεις ab ipſis huiuſcemodi inuitationes appellatæ. Plutarchus in VIII. libro συμποσιακῶν lepidam vocem ſcurræ cuiuſdam commemorans, qui ſero ad cœnam venientes expectatóſque diu ἐπιθυμοδείπνους, quod contrarium videbatur, appellabat, ita locutus eſt. eius enim nominis rationem hanc reddebat, quod licet occupati ob auiditatem harum cœnarum non poſſent vocationes abnuere, quære re autem vocationes in triuiis (quod eorum qui domi paratum non habeant,

ac

ac mendicorum eſt) ſignificat loca illa valde frequentata, inſidere: captaréque tranſeuntium benignitatem, qui ad prandium inuitent. quo miſeriæ perductos eſſe ob iniquitatem auaritiámque Prætoris, ſodales ſuos, probos & honeſtos viros, poëta ſtomachatur.

Edolare de opere ingenij dictum, non manuum, quo uſus eſt Cicero in epiſtola quadam, declaratur acceptum eſſe ab Ennio: qui primus eleganter hoc uerbum ad aliud tranſtulit.

CAP. XVIII.

QVOD Cicero in epiſtola quadam ad Atticum, mutuato elegãter aliunde verbo, inquit. Omiſi ea, quæ in manibus habebam, abieci: quod iuſſeras, edolaui. nou ab eo primum dictum eſt. ante ipſum nanque vetus poëta Ennius ad eandem rem à materia propter ſimilitudinem verbum hoc tranſtulerat: vt enim fabri materiarii lignum inſtrumento eius artis, ita ſcriptores argumentum aliquod expoliunt ingenio atque ornant. manifeſtò autem illic Cicero de libello, operéue aliquo, loquitur: quod, vt morem gereret Pomponio, poſthabita omni cura ceterarum ſcriptionum, repentè arripuerat. auctorem autem fuiſſe venuſtæ huius, mirificéque appoſitæ tranſlationis, priſcum illum poëtam indicio M. Varronis cognoſcitur. qui cum & ipſe, ea delectatus, in ſermone illam vſurpaſſet, à quo accepiſſet confeſſus eſt. quod nõ fecit M. Tullius: verba enim hæc ipſius Bimargo teſtimonii loco citantur à Nonio, cum hoc ipſum doceret. Cum tot comœdias ſine vlla fecerimus, ego vnum libellum non edolem, vt ait Ennius. Sed idem doctiſſimus vir ad aliud etiam idem verbum tranſtulit, quod tamen inanime nõ eſt, nec ingenii opus, ſed corporis: dixit enim edolari infantem in vtero matris, pro fingi ac formari. Idem grammaticus, quo loco de variis notionibus huius nominis ſpiſſum diſputans, oſtẽdens valere etiam tardum, hoc Varronis exemplum ponit Myſteriis. Naſcimur enim ſpiſsius quàm emorimur. vix duo homines x. menſibus edolatum vnum reddunt puerum: contra vna peſtilentia, hoſtica acies, puncto temporis immanes aceruos facit.

Reſpondere Latinæ uoci, non putaui: qua nonnulli ſe purgant, qui propter imprudentiam peccarint, quod Græci dicunt, οὐκ ᾤόμην

CAP. XIX.

QVOD purgat facilè adoleſcentes: multúmque valet ad eos pœna liberandos, oſtendere ipſos non putaſse: nec talem exitum illius rei expectaſſe, non eam vim habet, vt culpam minuat grauium virorum, & quibus aliquæ partes Reip. commiſſæ ſunt: venia enim datur ætati: nec mirum videri debet, eos qui magnum vſum rerum non habent, in aliquo negotio falli. præcipuè autem in duce: cuique bellicæ res mandatæ ſunt, verbum illud ferri non poſse teſtatus eſt Polybius in x. libro hiſtoriæ, vt ex excerptis intelligitur: cum accuſaret Marcellum, quod ſe collegámque temere in inſidias conieciſſet, nimia cupiditate dimicandi cum Annibale: peccato enim ipſius expoſito, unde penè interitus rerum R. natus eſt: cum itidem antea docuiſset in uilioribus hominibus periculum illarum rerum ſubeundum eſse, non in perſona imperatoris, addidit certiſsimam notam eſse imperitiæ ducis ac tarditatis,

dicere. Non putaui. Quis unquam putaſſet hoc futurum. quare non poſſe ullo
,, modo ita defendi. Verba ipſius hæc ſunt. τὸ μὲν γὰρ λέγειν ὡς οὐκ ἂν ᾠόμην· τίς γὰρ ἂν
,, ἤλπιζε τοῦτο γενέσθαι, μέγιστον εἶναί μοι δοκεῖ σημεῖον ἀπειρίας στρατηγοῦ καὶ βραδυτῆτος. Latini homines, cum idem ſignificare vellent, verbum illud vſurpabāt, quo ipſe ſupra vſus ſum. vt Cicero pro Ligario, omnem vnà rationem colligens parem huic, aptam ad ueniam impetrandam: culpáque cōfeſſa pœnam euitandam. Nunquā
,, hoc modo. Ignoſcite iudices: errauit: lapſus eſt: non putauit: ſi vnquam poſthac.
,, ad parentem ſic agi ſolet. Simonem etiam Terentianum eodem conſilio exiſtimauit eruditus interpres idem verbum protuliſſe, cum errorem animi ſui indicauit: falſóque ſe ſenſiſſe de moribus officiiſque filij confeſſus eſt: ſic enim ait.
,, Hæc ego eſſe putabam omnia humani ingenii: manſuetíque animi officia: ita enim locum hunc Donatus declarauit. Putare eſt eius qui ſimplicitate pectoris aberrauit. quàm autem non conueniat ſummo duci ſimplicitas animi nemo non intelligit. Vnde Liuius quoque Marcelli erratum his verbis reprehendit,
,, atque exagitauit. Mors Marcelli, cum alioqui miſerabilis fuit, tum quod nec
,, pro ætate (maior iam enim LX. annis erat) neque pro veteris prudentia ducis
,, tam improuidè iſſet: collegámque & propè totam Remp. in præceps dederat.

Quam blande ſalutet apud Menandrum, qui diu aſpectu eius caruerat, quidam agellum ſuum: honeſtaque illius appellationis ratio diligenter reddita.

CAP. XX.

ELEGANS Menandri carmen legitur in commentariis Græcorum, quo inducitur quidam è peregrinatione domum reuerſus agrum ſuum ſalutare: ipſumque deum uocare: cuius etiā tam honeſtæ appellationis rationem reddit, oſtendens ſe merito id facere, cum inde alatur: neque enim tam præclaro nomine vocare ſe omnem terram, ſed eam ſolum vnde tantum beneficii accipiat. Verſiculi dulciſſimi poetę: quíque vitam ac mores hominum diuinitus expreſſit, hi ſunt.

,, Χαῖρ' ὦ φίλη γῆ, διὰ χρόνου πολλοῦ σ' ἰδὼν
,, Ἀσπάζομαι: τουτὶ γὰρ οὐ πᾶσαν ποιῶ
,, Τὴν γῆν: ὅταν δὲ τοὐμὸν ἐσίδω χωρίον.
,, Τὸ γὰρ τρέφον με τοῦτ' ἐγὼ κρίνω θεόν.

Terentianus Phormio, impurus homo & qui ſine labore, ventris ac gutturis deſideria explere quæreret, exiſtimauit eum, qui copioſè ea prębereт, loco dei habendum: inquit enim enumeratis commodis illis uitæ, quæ ipſe magni ęſti-
,, mabat. Hæc cum rationem ineas quàm ſint ſuauia, & quàm cara ſint. Ea
,, qui præbeat, non tu hunc habeas planè pręſentem deum? Apud Alexidem quoque comicum improbè vocatus eſt à nequiſſimo ſeruo venter pater & mater. quod illo nobis nihil ſuauius ſit: eique in primis nos deceat ſeruire verſus ipſius hos citat Athenæus in libro Δειπνοσοφιστῶν. = γαστὴρ οὐδὲν ἄλλον.

,, Αὕτη πατήρ σοι καὶ πάλιν μήτηρ μόνη.
,, Ἀρεταὶ δὲ, πρεσβεῖαί τε, καὶ στρατηγίαι
,, Κόμποι κενοὶ ψοφοῦσιν ἀντ' ὀνειράτων.

Cum autem eiuſdem poetæ elegans itidē ſuauéque carmen, quod habet idem argumentum, legatur aqud Athenæum in IIII. libro Δειπνοσοφιστῶν (nam ſuperius illud inueni apud Stobæum, quo loco colligit ſententias, quæ tradunt ſtudium agri colendi iucundum bonúmque eſſe) quis ſcit, an apud Menandrum in eadem fabula poſitæ ambæ hæ ſententiæ fuerint: ab eadémque perſona, eodem loco, pronunciatæ? vt fortaſſe, quod nunc addam, cum eo cōiunctum fuerit

rit: hęſerítque ſtatim illi: indicatur enim quoque poſteriore hoc, quam eximium bonum ſit cultus ager ab aliquo poſſeſſus: nouáque pœna excogitatur in eos, qui fundum à patre relictum, vendiderint, vt ventri ſeruiant. eſt autem lepidum cõmentum: réque ipſa maius malum quàm videatur, ut teſtatur qui præclare intelligebat: réque expertus ſępe fuerat ſæuitiã maris, ac procellarũ, nauclerus: is enim apud eum poëtam id edit: eos igitur dignos eſſe ait, qui uſque ad extremum vitæ nauigent: nec nunquam exeant e mari: ita enim ſenſuros, cui bono, accepto a maioribus, ſtulte non pepercerint. carmen quoque ipſum hic ponam, dignum propter ſuauitatem quod vbique legatur. Ω φιλτάτη γῆ μῆτερ, ὡς σεμνὸν σφόδρ' εἶ τοῖς νοῦν ἔχουσι κτῆμα, πολλοῦ τ' ἀξία. Ως δ' ἦν τ' ἐχρῆν, ἐστις πατρῴαν παραλαβὼν γῆν καταφάγοι, πλεῖν τοῦτον ἕως δεῖ τέλους καὶ μήποτ' ἐπιβαίνειν γῆς, ἵν' οὕτως ᾔσθετο οἷον παραλαβὼν ἀγαθὸν, οὐκ ἐφείσατο.

Duo loci M. Varronis è V. libro de lingua Latina emendati auxilio optimi exemplaris.

CAP. XXI.

CVM plurimum damni factum ſit ex interitu tot tamque utilium M. Varronis operum, dolendum etiã eſt quæ reſtiterunt, vix elapſa ex acerbitate ſuperiorum temporum, corrupta admodum diuulſáque eſſe. præſertímque confecta multis vulneribus, quæ de lingua Latina ad Ciceronem ſcripſit. eorum autem vulnerum non nulla ſedulitate mea: auxilióque vetuſtiſsimi libri curare conabor, quod adhuc, Langobardis literis exaratum, cuſtoditur in bibliotheca diui Marci apud nos. In v. igitur libro vt illic ſcriptum offenditur, qui tamen nunc quartus eſt in excuſis, quod legitur vulgò. Niſi potius quod Aeoles dicebant, vt ποτήριον, ſic potura à potu: non vt nunc, deſideratur poſt hæc verba Gręca vox φρέαρ, cuius veſtigium illic apparet. ita nanque ibi legitur. Non vt nunc ΦΡΒ. defecit igitur in eo ſyllaba. gratia tamen habenda quod tantum eius vocis ſeruauit, vt nullo negotio reliquum intelligi & adponi queat. ſententia etiam verborum manifeſtò ita emendari debere declarat. Non multo etiam poſt hunc, alter locus eſt in quo verbum itidem Græcum deſideratur, quamuis aliquid etiam maculæ in eo Latinum verbum habeat. reſtituitur autem illud ope eiuſdem exemplaris, in quo integrum conſeruatum eſt. cum igitur ita nonc in excuſis legatur. Stagnum à Gręco, quod nomen habet primam. hinc ad villas rutundas ſtagna, quod rutũdum facillimè continet: anguli maximè laborant. emendari debet. Stagnum à Græco στεγνόν. quod nomen habet primam. hinc ad villas rutunda ſtagna. & quæ ſequuntur. ſtagna enim rutunda eſſe dicit, non villas. Sex. quoque Pompeius in extremo XVII. libro hanc emendationem adiuuat: dicere ipſum omne dubium tollere, ſi forte aliquod hic reſtat, ſi locus ille eius grammatici integer eſſet. ita nanque apud eum in excuſis libris legitur. duas autem nominis huius rationes affert. quarum prior, à Latino: poſterior, à Græco ſermone manauit. Stagnum quidam dici putant, quod in eo aqua perpetuo ſtet. alii quod is locus à Græcis στεγνὸ dicitur, quia bene continet aquam. arbitror igitur legendũ. quod is locus à Græcis στεγνὸς dicitur, qui bene continet aquam. Reſtitutæ Gręcæ vocis auctorem habeo calamo ſcriptum librum. in quo penè illo modo legitur. valere vero στέγει continere, nec pati elabi ac diffluere, certum eſt.

Quid valeat apud Terentium, in ore ſerui poſitum, defugere auctoritatem.

CAP. XXII.

DEFVGERE auctoritatem antiquus eſt atque elegans modus loquendi, ductus (vt opinor) ex foro; propriuſque veterum iuriſconſultorum, quorum plures huiuſcemodi locutiones hodie ignorantur, amiſsis eorum ſcriptis. illo autem vſus eſt Terentius Eunucho, cum callidum ſeruũ Parmenonem, incenſo prius adoleſcente: coactóque herili iure ſibi imperare vt rem periculoſam tentaret, ſecurũ iam atque omni metu vacuũ induxit ita loquentẽ. Nũquã defugiam auctoritatẽ. ſequere. Aelius Donatus ſic locum declarauit. Non inquit recuſabo facere, dũ tu tamen auctor ſis facti. quod ſanè fuit conſiliũ Parmenonis. non tamen ille fontẽ huius ſermonis aperuit: neque penitus eruditè interpretatus eſt. Plautus autẽ Pœnulo eodem modo locutus eſt: quãuis locus nunc apud eũ deprauatus ſit: cũ .n. amans herus multũ poteſtatis in ſe ſeruo dediſſet his verbis. Si tibi lubido eſt, aut voluptati, ſino Suſpẽde, vinci, verbera. auctor ſum, ſino. reſpondet ille, intelligens ipſum amore inflãmatum tẽpori ſeruire, ac poſſe cũ velit id factũ inficiari. Si auctoritatem poſtea defugeris Vbi diſſolutus tu ſies, ego pendeam: ita enim prorſus videtur legendum eſſe, non defungeris ut eſt in excuſis libris. Præterea Cicero pro P. Sylla idem μεταφορικῶς vſurpauit, hoc pacto. Itaque attende iam Torquate quàm ego non defugiã auctoritatem conſulatus mei. maxima voce vt omnes exaudire poſsint, dico: ſemperque dicam. & quę ſequuntur. Significat autem, ſe non defugere dicens auctoritatem ſui conſulatus, ſe cuncta illa, quę tunc geſſit confiteri ac præ ſe ferre rectè & ordine geſta eſſe, paratúmque illa defendere, ac quæcunque quaſi iuſſerit ille ac mandarit, non recuſaturum facere.

Sententia utilis magnopere ad uitam à duobus poëtis celebrata: qui ut diuerſa lingua ſcripſerunt, ita etiam aliam ſcenam coluerunt.

CAP. XXIII.

GRAVEM ſententiam: è mediáque philoſophia ſumptam: graui perſonæ, quales raro in ſcenam illam prodeunt, tribuit Plautus in Amphitryone Ioui, laudanti Alcmenam quod ſatisfieri ſibi paſſa eſſet. atque omnem iram ex animo eieciſſet: huiuſcemodi enim eſſe noſtram condicionem, vt nihil ſtabile perpetuúmque apud nos eſſe poſsit: tempuſque multa ſecum ferat, quæ nunquam antea putaſſemus. quare ſapientis eſſe ac probi viri, ſequi naturam rerum humanarum, quæ variantur omnibus momentis: nec quicquam huiuſcemodi fixum in animo habere: aut poſſe euenire non arbitrari. Verba comici hæc ſunt. Bene facis. Nam in hominum ætate multa eueniunt huiuſmodi. Capiunt voluptates: mox rurſum miſerias, Irę interueniunt: redeunt rurſum in gratiam. Idem etiam in ore prudentiſsimi viri: eiuſdem tamen iniquitate fortunæ multis malis conflictati, poſuit Sophocles: cum enim Oedipus in ſermone Theſeo indicaſſet futurum tempus, quo Thebani in bello grauem plagam acciperent ab Athenienſibus: miratuſque id eſſet rex ille Athenarum, cum mutuo amore videret illos populos flagrare, dixit Oedipus eruditè ac ſubtiliter. Solas diuinas ac cœleſtes res non conſeneſcere: neque interire vnquam. alia vero cuncta permiſcere & extinguere tempus, totoque loco diligenter

genter copioſéque explicato, cum in multis rebus hoc euenire oſtenderit, ac nihil ſemper florere docuerit, redit ad id quod dixerat, tempore diſſipatum iri coniunctionem illam animorum ac gratiam, quæ tunc vigebat inter Athenienſes ac Thebanos, ac bella ipſos inter ſe geſturos. Sed totum locum, quia eſt grauiſsimus, & ſumma induſtria poëtæ expolitus, hic ponã: ait enim, admonẽs Theſeum miſer ille ſenex, & qui id in ſeipſo verum eſſe expertus fuerat: cum è
» rege factus foret extorris ac mendicus ὦ φίλτατ᾽ Αἰγέως παῖ, μόνοις οὐ γίγνεται θεοῖσι
» γῆρας: οὐδὲ κατθανεῖν ποτε. τὰ δ᾽ ἄλλα συγχεῖ πάνθ᾽ ὁ παγκρατὴς χρόνος. φθίνει μὲν ἰσχὺς γῆς:
» φθίνει δὲ σώματος θνήσκει δὲ πίστις: βλαστάνει δ᾽ ἀπιστία. καὶ πνεῦμα ταυτὸν οὔποτ᾽ οὔτ᾽ ἐν ἀνδράσι φί-
» λοις βέβηκεν: οὔτε πρὸς πόλιν πόλει τοῖς μὲν γὰρ ἤδη: τοῖς δ᾽ ἐν ὑστέρῳ χρόνῳ τὰ τερπνὰ πικρὰ γί-
» γνεται, καὖθις φίλα: hucuſque enim in vniuerſo de rebus locutus eſt. ſtatim autem affirmat id in parte quoque illa locum habiturum.

Deleta macula è verſu illo Ciceronis, qui ut arrogantiæ plenus, valde reprehenſus eſt ab inimicis: abalienauitque ab ipſo animum ſummi imperatoris.

CAP. XXIIII.

VERSVS ille Ciceronis tãtopere exagitatus à maleuolis, vt nõ ceſſarent ipſi eum obiicere, mendoſè legitur poſteriore ſui parte in oratione in L. Piſonem: cum enim priorem ſententiam, quæ eſt, Cedant arma togę, iam defendiſſet, ac vitio vacare declaraſſet, quòd more poëtarum locutus, intelligi uoluerit bellum ac tumultum paci otióque conceſſurum, illic nunc legitur. At in illo altero inquit hæres: concedat laurea laudi. immo me hercule habeo tibi gratiam: hærerem enim niſi tu me expediſſes. & quæ ſequuntur. cum ſcribi debeat, linguæ in extremo verſu pro laudi. vt ſanè apud Quintilianum legitur in xi. libro, quo loco Ciceronem tuetur ab huiuſcemodi non nullis rebus, quę vitio illi dabantur. nec non in oratione quæ Salluſtii nomine legitur in Ciceronem, in qua hæc verba ſunt. Egeris oro te Cicero: perfeceris quod libet: ſatis eſt perpeſſos eſſe: etiam ne aures noſtras onerabis tuo odio? etiam ne moleſtiſſimis verbis inſectabere? Cedant arma togæ: concedat laurea linguæ. vſum autem Ciceronem eodem lumine orationis, accipi voluiſſe artem imperatoris eloquentiæ facultatíque dicendi conceſſuram, patet. Macula autem hæc, ſcripturæque varietas nata eſt, vt nullo negotio intelligere licet, quia Cicero ſtatim, maledictum in illum retorquẽs, inquit. Nã cũ tu timidus ac tremens, tuis ipſe furaciſsimis manibus detractam cruentis faſcibus lauream ad portam Eſquilinam abieciſti: indicaſti non modo ampliſsimæ, ſed etiam minimæ laudi lauream cõceſſiſſe. neque tamen hoc vim vllam habet ad lectionem illam labefactandam: veriorémque hanc eſſe docendam. nam laudem vocat dignitatem, quæ ex aliquo ſtudio capitur: ampliſſimam autem, quæ ex oratorum arte obtinetur. Significat igitur L. Piſonem facto illo confirmaſſe ſententiam ſuam. ac ſi quid ſcrupuli illic erat, euelliſſe. cum ipſe met ſuo iudicio videatur ſpreuiſſe virtutem imperatoriam, cuius inſigne eſt laurea. Plutarchi quoque teſtimonium opinionem meam cõfirmat de ſinceritate lectionis: ita enim expoſuit vocem hanc Ciceronis, cum modum nullum ipſum habuiſſe dixiſſet in rebus ſuis celebrandis. ὡς τὰ ὅπλα εἶξε τῇ τηβέννῳ, καὶ τῇ γλώττῃ τὴν θριαμβικὴν ὑπεῖκεν δάφνην. Quod vero ad ſententiam pertinet, vocémque hanc contumaciorem, Aeſchines quoque in cauſa Cteſiphontis exprobrauit Demoſtheni in tantum arrogantiæ illum veniſſe, fretum opibus Thebanorum: ſocietatéque, quam cum eorũ magiſtratibus occulte coierat, vt omnia ex voluntate ſua in rep. gereret. Quòd ſi quis inquit eorum, qui

exercitus ducunt, contra aliquid aliquando diceret ſeruitute opprimere volẽs magiſtratus; paulatímque aſſuefacere ne vlla in re ſibi aduerſarentur, affirmat minatúrque ſe facturum ut ſuggeſtum, vnde verba faciunt oratores, ſcribat dicam prætorio: in iudiciúmque ipſum vocet, quòd maiora beneficia à ſe acceperint Athenienſes ex eo loco, quàm à belli ducibus ex altero illo, in quo ipſi manebant. Hoc autem idem penè valet, quod pars illa Ciceroniani verſus. Aeſchinis verba ſunt hæc: quæ interpretatus etiam eſt Budæus, in illis ſuis elegãti doctrina refertis Græcæ linguæ commentariis: „ εἰ δέ τις αὐτῷ τῶν στρατηγῶν ἀντείποι,
„ καταδουλούμενος τοὺς ἄρχοντας, καὶ συνεθίζων μηδὲν αὐτῷ ἀντιλέγειν, διατείνεσθαι ἔφη γράψειν τὸ
„ βῆμα πρὸς τὸ στρατήγιον: πλείω γὰρ ὑμᾶς ἀγαθὰ ὑφ' ἑαυτοῦ ἔφη ἀπὸ τοῦ βήματος πεπονθέναι, ἢ
„ ὑπὸ τῶν στρατηγῶν ἐκ τοῦ στρατηγείου.

PETRI

PETRI VICTORII VARIARVM LECTIONVM LIBER VI.

Quomodo accipi debeat Salluſtij ſententia: quæ uidetur res honeſtas ac laude dignas uituperare.

CAP. I.

SAEPE miratus ſum, qua mẽte Salluſtius in procemio de bello Catilinæ tantopere ſtudium agri colendi, atque venandi contempſerit, vt non veritus ſit ſeruilia officia appellare. cum ceteri ſcriptores ac ſapiẽtes viri magnopere illa laudarint: grauiſsimique ac honeſtiſſimi homines: nec non ſummi reges, ipſa coluerint. hoc autem tam apertum eſt, vt non oporteat exemplis cõfirmare, quorum magna copia omnibus temporibus ſuppeteret. conſtat enim ex vtroque ſtudio magnas vtilitates capi, & ad valetudinem tuendam, & ad vires corporis confirmandas. nam venationem rei militaris meditationem eſſe multaque inde transferri ad bellum adminiſtrandum nemo ignorat, ac ipſemet Criſpus teſtatur, qui cum inſtituta Iugurthæ adoleſcentis exponeret: quibuſque in rebus ſe exercere conſueſſet oſtenderet, inquit, laudi hoc ipſi dans. Ad hoc pleraque tempora in venando agere: leonem atque alias feras primus, aut in primis, ferire. Quantopere autem politiſsimus omnium philoſophorum: cunctiſque honeſtis artibus ornatiſsimus, Xenophon venandi ſtudium probarit, nemo dubitare poteſt, cum laudationem eius confecerit: plurimaque inde bona capi ſignificarit. Quid igitur impulerit Romanum auctorem, vt hoc memoriæ mandarit: neque ab aliorum iudicio tantum, ſed à ſe metipſo quoque tantopere diſcreparit, quærendum. certe ita eo loco eſt locutus, cum rationem ſuæ vitæ conſiliique redderet. Neque verò agrum colendo, aut venando, ſeruilibus officiis intentum ætatem agere. An culpa liberatur, quod inquit, intentum ætatem agere. quaſi hæc non reprehenderit, ſi modice temporéque fiant. ſed nimium illorum ſtudium accuſarit. & ſanè ingenuis artibus prædití, induſtriique viri, qui in alterutro ſtudio vitam contererent, nec altiores vllas cogitationes vnquam ſuſciperẽt, merito poſſent damnari: nec ſine cauſa in tenuioribus curis dici volutari.

Conatus Lucilij locum emendandi, citatum à Nonio.

CAP. II.

NONIVS, cum vim verbi tranſmittere declararet, quam vult eſſe, tradere & derelinquere, deprompſit exemplum è libro XXVIII. Lucilii: id autem (vt opinor) valde illic deprauatũ legitur. quare libuit videre, an coniectura corrigi poſsit. præſertim cum illis verbis narretur, quód ad hiſtoriam pertinet. vt tamen de re incerta loquor: conſtat enim quot quantiſque mendis referta ſint hæc teſtimonia veterum ſcriptorũ, apud

» eum grammaticum. In excuſis igitur ſic eſt. Polemon & amauit mortem, &
» huic tranſmiſit ſuam ſtolam quam ducit. Ipſe verò rem ipſam ſpectans, & quod
memoriæ proditum eſt ab auctoribus: nec valde diſcedens ab his veſtigiis, quæ
» reſtant, veræ lectionis, emendarem. Polemon & amauit Cratem, & huic tranſ-
» miſit ſuam ſcholam, quam dicunt. an omnino falſus ſim, à veroque aberrarim,
nunc politi ingenii viri iudicabunt. Laërtius certe tradit, quod ex hac, ita con-
cinnata a me, lectione elicitur: cuius hęc verba ſunt in vita Cratetis, de illo ipſo
» loquentis. καὶ ἀκροατὴς ἅμα καὶ ἐρώμενος Πολέμωνος, ἀλλὰ καὶ διεδέξατο τὴν σχολὴν αὐτοῦ. Id ipſum
autem valere tranſmittere, quod affirmauit Nonius, oſtenditur etiam teſtimo
nio Pacuuii, citato ab eodem grammatico. vbi docet à bonis auctoribus vſurpa
ri etiam potior cum accuſandi caſu: pluribus enim exemplis huius locutionis po
» ſitis. addit, Pacuuius Atalanta. Regi vt memorabis nunc regnum potitur tranſ-
miſſu patris. Hoc autem libentius teſtatus ſum, quia non defuerunt qui locum
hunc attentare auſi ſint: ac improbè pro tranſmiſſu, quod verum eſt, promiſſu
facere.

Locus Ciceronis è primo libro de Diuinatione, qui manifeſto uitio laborat: ſiue peccatum id librariorum: ſiue auctoris fuerit, diligenter examinatus.

CAP. III.

Ariſtolochia herba

HAEC verba Ciceronis è primo libro de Diuinatione diu mul
tumque mente reuolui, vt viderem ſi poſſem ſententiam illo
rum tueri, ac quo conſilio ab auctore prolata forent, oſten-
dere: ſuſpenſo enim animo & aliis cogitationibus impedito,
» edita videntur: ſunt autem hæc. Quid Ariſtolochia ad mor-
» ſus ſerpentium poſſit: quæ nomen ex inuentore repperit: rem
» ipſam inuentor ex ſomnio. multa autem ſunt, quæ hic me per
turbant; & aliena ab his, quæ de hac herba à peritis huius rei tradita ſunt, veri-
tateque ipſa videntur: neque enim nomen illa ex inuentore adepta: nec vtilita
tem ipſius inuentor ex ſomnio. non impoſitum autem ipſi nomen ab inuento-
re conſtat. etymon namque Ariſtolochiæ eſt, quod optima ſit: proſitque mirifi
ce puerperis. id autem teſtatur quoque Plinius. cuius hæc verba ſunt. Inter no
» biliſſimas Ariſtolochiæ nomen dediſſe grauidę videtur. quoniã eſſet ἀρίστη λοχά-
ζους. λοχεία autem diligentia curaque eſt, quæ adhibetur in partu. valere hoc
autem ipſam cõſenſu omnium ſcriptorũ traditum eſt. Neque præterea vſquã
lectum vtilitatem hanc Ariſtolochiæ ex ſomnio cognitam. quare cogitaui ali-
quando an vitium ſcripturæ hic ſit: vel potius (in antiquis enim quoque libris,
eodem modo legitur) an effugerit memoria Ciceronem: atque in hac her-
ba peccarit. Non ſine cauſa tamen putare aliquis poſſet, cum ſupra Scamoneã
appellarit, nomen tertiæ cuiuſdam herbæ deſiderari, relictum negligenter à li-
brariis: quæ herba morſibus ſerpentium opituletur: illi autem nomen inuentor
dederit (nihil enim certi in tam obſcura re) Cicero ſanè ipſe in II. de Diuina
tione commemorat huiuſcemodi herbę vtilitatem vidiſſe Alexandrum in ſom
no: eius tamen nomen non dicit. Totum autem hic locum ponam, ut commo-
de quilibet conferre ipſum poſſit cum eo, quod de eadem re eodem modo me-
» moriæ prodidit Diodorus Siculus in XVII. libro. Quale etiam de Alexandro.
» qui, cum Ptolemæus familiaris eius in prælio telo venenato ictus eſſet: eóque
» vulnere ſummo cum dolore moreretur, Alexander aſſidens ſomno eſt conſo-
» pitus: tum ſecundum quietem viſus ei dicitur draco is, quem mater Olympias
» alebat, radiculam ore ferre, & ſimul dicere, quo illa loci naſceretur: neque is
» longe aberat ab eo loco: eius autem eſſe vim tantam, vt Ptolemæum facile ſa-
naret.

naret. Cum Alexander experrectus narraſſet amicis ſomnium, emiſiſſe, qui illã radiculam quærerent, qua inuenta & Ptolemæus ſanatus dicitur, & multi milites, qui erant eodem genere teli vulnerati. Verba Græci ſcriptoris hæc ſunt, cum multa iam de vi medicati eius teli veneníque diſſeruiſſet. τοιαύτῃ δ' ἀπαλλάξει τῆς φύσεως ἀπολλυμένων, ἐπὶ μὲν τοῖς ἄλλοις οὐχ οὕτως ὁ βασιλεὺς ἐλυπεῖτο. ἐπὶ δὲ Πτολεμαίῳ, ὕστερον μὲν βασιλεύσαντι, τότε δὲ ἀγαπωμένῳ, μεγάλως ἤχθετο. ἴδιον γάρ τι καὶ παράδοξον συνέβη γενέσθαι περὶ τὸν Πτολεμαῖον, ὅ τινες εἰς θεῶν πρόνοιαν ἀνέπεμπον· ἀγαπώμενος γὰρ ὑφ' ἁπάντων διά τε τὴν ἀρετὴν καὶ ὑπερβολὴν τῆς εἰς τούτους εὐεργεσίας, οἰκείας τῆς φιλανθρώπου βοηθείας ἔτυχεν· ὁ γὰρ βασιλεὺς εἶδεν ὄψιν κατὰ τὸν ὕπνον, καὶ ἔδοξεν ὁρᾶν δράκοντα, βοτάνην ἐν τῷ στόματι κρατεῖν, καὶ δεῖξαι ταύτης τὴν φύσιν καὶ τὴν δύναμιν καὶ τὸν τόπον, ἐν ᾧ φύεται. ἐγερθεὶς δὲ ὁ Ἀλέξανδρος, καὶ τὴν βοτάνην ἀναζητήσας, καὶ τρίψας, τό, τε σῶμα τοῦ Πτολεμαίου κατέπλασε, καὶ πιεῖν δοὺς, ὑγιῆ κατέστησε. γνωσθείσης δὲ τῆς εὐχρηστίας, καὶ οἱ λοιποὶ τυχόντες τῆς ὁμοίας θεραπείας, διεσώθησαν.

Argumenti, quo ſe purgat Creon Oedipo apud Sophoclem: diluereque conatur crimen affectati regni, uitium patefactum. Diſtinctio que illa inter regem eſſe, & ut regem ſe gerere, confirmata auctoritate optimi uiri ac maximi imperatoris.

CAP. IIII.

QVVM apud Sophoclem in Oedipo tyrãnõ Creon dilueret crimen, quod obiectum ei fuerat ab Oedipo: inſimularat enim ipſum rex inſidiarum ſibi paratarum: aſtutíſque conſiliis dixerat eum ſe conari eiicere è ciuitate, iecit hoc fundamentũ ſuæ defenſionis. quod vtile ſibi illud futurum non fuerit, cũ fruatur priuatus omnibus commodis, quæ capi poſſent è regno: careátque malis, ac periculis inſtantibus illi, qui ſummum locum in ciuitate teneat, addiditque, quod vehementer faciebat ad ſententiam ſuam confirmandam, atque id quod contra dici poſſet, refellendum ſe non eſſe ex eo genere hominum, qui ſplendore iſto ac titulis capiuntur, ſed potius ita a natura factum, vt tacitus magis gaudeat rebus ipſis ſine inuidia, quã ſpecioſis nominibus, plenis tamen iiſdem periculorum: in extrema hac igitur ſententia exprimenda inquit. Ἐγὼ μὲν οὖν οὔτ' αὐτὸς ἱμείρων ἔφυν τύραννος εἶναι μᾶλλον, ἢ τύραννα δρᾶν. Diſtinxit enim poëta res has: aliudque eſſe voluit regnare: aliud poſſe, quæ faciunt reges atque opulenti viri, præſtare. nam gratia & auctoritate, qua apud ipſum Oedipum ac reginam ſororem ſuam, ualebat, videri voluit eadem efficere poſſe, quæ illi ipſi, Creon. intelligit autem adiuuare amicos, ſalutem multis dare, vlciſci inimicos. atque huiuſcemodi multa moliri, quæ propria regum ſunt, ac fortunatorum hominum. niſi autem praua ambitio peruerſos homines ageret, fuiſſet illud prorſus verum. Cicero enim quoque pro Q. Ligario idem protulit, cum de indulgentia C. Cæſaris in ſuos diſputaret. Itaque tribuis tu quidem tuis ita multa, vt mihi beatiores illi eſſe videantur, qui tua liberalitate fruuntur, quam tu ipſe, qui illis tam multa concedis. vt autem Creon apud ſummum tragicum, in optima fabula ſeparauit res illas, ita P. Scipio in ſecundis ſuis rebus ac uictoria magna, cum ab ingenti manu Hiſpanorum rex ſalutatus eſſet, conceſsit illis ut regium animum virtutéſque altiſsimæ illius fortunæ, ſe dicerent habere: ei nanque rei ſemper ſe toto animo ſtuduiſſe dixit: regis appellatione in reliquum ſibi temperarent. Polybius in X. hiſtoriarum libro id rettulerat, qui omnis locus in excerptis, quæ nuper in lucem prodiere legitur. quod ad hunc locum facit huiuſcemodi eſt. μετὰ δὲ τὴν μάχην ἁπάντων βασιλέα προσφωνούντων εἰς ἐπίστασιν ἤγαγε τὸν Πόπλιον τὸ γιγνόμενον. διὸ

„ καὶ συναθροίζας ἴβηρας, βασιλικὸς μὲν ἔφη βούλεσθαι καὶ λέγεσθαι παρὰ πᾶσι καὶ ταῖς ἀληθείαις ὑπάρ-
„ χειν: βασιλεὺς γε μὴν οὔτι ἐθέλειν, οὔτι λέγεσθαι παρ' οὐδενί: ταῦτα δ' εἰπὼν παρήγγειλε στρατη-
γὸν αὐτὸν προσφωνεῖν. T. autem Liuius idem his verbis narrauit. Circunfuſa in-
„ de omnis multitudo Hiſpanorum & ante deditorum & pridie captorum, regē
„ cum ingenti conſenſu, appellauit. Tum Scipio, ſilentio per pręconem facto, ſi
„ bi maximum nomen imperatoris eſſę dixit, quo ſe milites ſui appellaſſent: re-
„ gium nomen alibi magnum: Romæ intolerabile eſſe. regalem animū in ſe eſ-
„ ſe, ſi id in hominis ingenio ampliſsimū ducerent, tacite iudicarent: vocis uſur-
„ patione abſtinerent.

Diſſenſio indicata inter Ariſtotelem, Ciceronemque de iudicio Ariopagi.

CAP. V.

DISSENTIT ab Ariſtotele Cicero, in eo quod tradit de conſilio Ariopagi: cum enim iudicium hoc, conſtitutum à Solone velit, non conſtituiſſe ipſum Ariſtoteles ſapientem hunc virum, legúmque ſcriptorē narrat, ſed antiquius multo, ab alioque ante conſtitutum, retinuiſſe ac conſeruaſſe ipſum Solonē affirmat: nec, ut alia quædam priſca inſtituta Athenienſium, diſſoluiſſe. hoc igitur cum ad ueterem memoriam pertineat: nec parui ponderis ſit, adnotare volui: M. Tullii nāque verba ſunt in primo li-
„ bro de Officiis. Citetur Salamis, clariſsimæ teſtis victoriæ, quæ anteponatur
„ conſilio Solonis ei, quo primum conſtituit Areopagitas. & infra. Eſt enim bel-
„ lum geſtum conſilio Senatus eius, qui à Solone erat conſtitutus. Hoc autem, quod Latinis verbis exponam, ſcriptum ab Ariſtotele eſt in ſecūdo libro πολιτικῶν. Conſilium ſcilicet, quod cogitur in Ariopago accōmodatū eſſe dominationi paucorum: magiſtratus autem ſuffragiis creari proprium eſſe ſtatus optimatium. iudicia verò inſtitutū populare. videtur autem Solon illa, quæ iam manebant, nō diſiecisſe. intelligo inquam Senatum: magiſtratuúmque optionem. multitudinis autem ſtatum, populúmque, conſtituiſſe, cum in iudicia venire omnes voluerit.

Locus ex epiſtola quadam ad Q. fratrem, qui uidetur mendoſus, præcipue Græco uerbo deprauato, diligenter ponderatus.

CAP. VI.

ET lepida & erudita epiſtola eſt illa Ciceronis ad Q. fratrem,
„ cuius initium eſt. Tu metuis ne me interpelles: eadem tamen pluribus maculis aſperſa, quæ ſuauitatem ipſius corrumpunt, ac non paruam moram afferunt legenti. Conabor igitur ſi potero, aliquam è multis delere. Primum igitur cum verear ne vitium in hoc loco ſit, exiſtimaui aliquando illud ita vt oſtendam, corrigi poſſe: verba enim prius, vt nunc in excuſis legun-
„ tur, ponam. Sed mea factum eſt inſuſa verecundia, vt te proficiſcens non tolle-
„ rem. oppoſuiſti ſemel ἀνλίκτοι cauſam, Ciceronis noſtri valetudinem. verbum igitur primum Græcum arbitror deprauatum: neque enim vim illius vllam ſententiamque hic aptam perſpicio. quod ſi in medio litera addatur, efficiaturque ἀντίλεκτοι ratio ipſius extabit: quomodoque conſormatum ſit liquido apparebit, ac fortaſſe hoc pacto locus purgatus, & ab omni labe vacuus erit, quod aliqua ratione occurri poſſit, excuſatioque illa conſutari. Si cui tamen durum videatur ponere Ciceronem valetudinem Ciceronis filii in his cauſis, quę tolli

poſſunt:

poſſunt: exiſtimaritque ſententiam requirere vt, ἀναντίλεκτοι potius legatur,
non valde repugno. Non mirum enim videri poteſt Græcum verbum hic ita
contaminatum, cum multis locis Latina in hac epiſtola miſerum in modũ ſint
diſſipata. Præterea non omnino exploratum habeo, an verbum hoc, infuſa, vi-
tio vacet. cum optimus liber hic quoque incertus ſit: nec me fallit in aliis excu-
ſis legi, inuiſa. contra tamen eiuſdẽ exẽplaris auctoritatem. quòd ſi legeretur in
ſulſa, magis (vt opinor) quadraret, vt inſulſam verecundiam hic vocarit, quem-
admodum in epiſtola ad Lucceium, pudorem ſubruſticum. nec diſpliceret etiã,
inſita. ſententia totius loci hęc eſt. Queritur Marcus Quintum Ciceronem fra
trem vnà non eſſe, & accuſat ſeipſum quod ſecum eum, Roma exiens, non du-
xerit: purgat tamen eam rem diligenter. nam in epiſtola ſua Quintus vt ex ver-
bis, hic infra poſitis perſpicitur, dixerat ſe, ni veritus eſſet ne moleſtus foret, vnà
futurum fuiſſe, vt etiam tunc timebat ne epiſtolis ipſum interpellaret, oſtendit
igitur Marcus ſe id cõmiſiſſe, quia cũ antequã diſcederet Roma, tetigiſſet ali-
quid in ſermone de peregrinatione illa: rogaſſetque vt vnà iret, recuſarat Quin
tus; docens ſe diſcedere non poſſe, quia oportebat curare valetudinem filii: cõ
tra quod aut dici aliquid, aut nihil poterat. id. n. pendet ex verbo illo Græco,
vtro modo legatur. nam res ipſæ penitus cognitæ nobis eſſe nõ poſſunt, & quæ
ſtatim ſequuntur verba obſcura ſunt, & (vt arbitror) corrupta. videtur tamen
potius cauſa illa, vt curaret, iuſta fuiſſe. quare oſtendit ſe conticuiſſe. cunque id
iterum tentaſſet, iuſtiore adhuc cauſa manendi accepta, tum penitus ſe quieuiſ
ſe, vt hæc omnia valeant ad ſui purgationem. Laërtius in Ariſtotele, cum
opera ipſius ad quadringenta perueniſſe dixiſſet, addidit. τὰ ὅδε γε ἀναντίλεκτα: alia
nãque etiã illius nomine circũferebãtur, quę dubia, & incerta erant.

Locus alius eiuſdem epiſtolæ, in quo perſpicuum mendum erat, opinione cor
rectus. Simileque illi erratum in VI. libro M. Varro
nis eodem pacto ſublatum.

CAP. VII.

HAEC quoque in eadẽ epiſtola verba manifeſtò corrupta ſunt:
» ac multis modis deprauata. Hoc verò mihi peculiare fuerit
» hic etiam iſto frui. nam illorum prædiorum ſcito mihi vicinũ
» Marium, lumen eſſe apud Anitium videbimus, ut paratum ſit,
» nos enim ita philologi ſumus, vt uel cum fabris habitare poſ-
ſimus. vt autem, cum ope fidelis exemplaris deſtitutus ſim, cõ-
iecturis quæram quomodo reſtitui locus poſsit, ſuſpicor vaca-
re verbum lumen: tollique omnino debere. illud enim in primis officere ſentẽ
tiæ arbitror, importune huc inculcatum. uel potius hic natum: conflatum enim
ipſum puto è poſtrema ſyllaba antecedentis uocis, & prima cõſequentis: prima
tamen vltimaque ob ſimilitudinem aliquantulum immutatis. hoc autem ſubla
to verbo, nullum negotium eſt recte: ſuiſque locis, orationẽ interpungere: quæ
nunc confuſis partibus, confuſa & ipſa mirum in modum eſt. quare meo iudi-
» cio ita omnis locus legendus. Hoc vero mihi peculiare fuerit, hic etiã iſto frui:
» nam illorum prædiorum ſcito mihi uicinum Marium. Apud Anitium uidebi-
» mus ut paratum ſit: nos enim, & quæ ſequuntur. quem Marium autem intelli-
gat, conſtat: cum infirmum hominem, & natura imbecilliorem, appellet: illum
ſcilicet ad quem eleganteın epiſtolam ſcripſit de ludis Cn. Pompeii, quos ille
valetudine impeditus, non ſpectauerat. ſententia uero poſterioris partis aper-
ta eſt. inquit enim, ſi uenerit Quintus, ne ipſum in uilla aperta adhuc: impedi-
taque tumultu ædificantium, accipiat: quam moleſtiam ille, quia delectaretur
ſermone quarumuis perſonarum, ęquo animo ferebat, curaturum ut apud Ani

tium paratum ſit. familiarem autem hunc fuiſſe Q. Ciceronis ex prima epiſtola tertii libri cognoſcitur. quod autem ſoleret Marcus cum fabris architectiſque multum temporis tunc conſumere: familiariterque cum ipſis loqui, ut qui totũ animum in eorum ſtudio occupatum haberet, intelligitur ex his uerbis epiſto-
» læ ſuperioris. Si te haberem, paulisper fabris locum darem: ualent enim illa, (ni ſi fallor) dimitterem illos: à meque remouerem. Hic quoque M. Varronis locus in VI libro de lingua Latina, cum eodem uitio laboret: coalitoque in medio ipſo, negligẽtia librarii, uerbo deformatus ſit, eodem remedio uidetur poſſe ſanari. Ita autem in excuſis ſcriptiſque exemplaribus nunc paſsim legitur. Sic
» elicii Iouis uiſa ara in Auentino ab eliciendo. Ipſe uero arbitror legi debere. Sic elicii Iouis ara in Auentino ab eliciendo. ſublata inde uoce illa uiſa, quę conflata & ipſa eſt ex ultima prioris, & prima conſequentis uocis ſyllaba.

Quiddam, quod prouerbij uim habet in patrio ſermone, declaratum apud Gręcos etiam dici ſolitum: necnon à magno Latino auctore uſurpatum.

CAP. VIII.

QVOD uulgo nos dicere conſueuimus, cum de iniuriis opulentorum querimur: ſignificamuſque nouum non eſſe, quod tenuiores exuantur patrimonio ab potentioribus. grandes piſces comedere paruulos, à Græcis etiam hominibus, prouerbii loco iactabatur. ut teſtimonio Polybii percipimus qui in XV. libro hiſtoriarum, cum improbitatem ſceluſque duorum maximorum regum, Philippi Macedonis, Antiochique accuſaret, id commemorauit: illi namque mortuo Ptolemæo Aegypti rege: relicto infante puero, regnum ipſius inter ſe diuiſerunt: atque ipſum puerum tollere ſtuduerunt. cũ tamen ſanguine coniuncti cum eo forent: tuerique dignitatem illius ſalutemque deberent. docet igitur eos in hoc nefario conſilio ſe adeo impudenter crudeliterque geſſiſſe, ut affines forent illi culpæ, quæ piſcium uitæ propria foret: uulgoque ferebatur: piſces enim eiuſdem generis piſcibus veſci conſueuerunt ut interneciõ minoris maioris paſtio eſcaque ſit. Hæc autem grauis ſcriptoris verba ſunt, cum ſtomacho quodam turpiſsimum id factum commemorantis, ac libere etiam reprehendẽtis, ex excerptis, quæ cõſeruata ſunt, eius
» libri. οὐδ᾽ ὧν, καθάπερ οἱ τύραννοι, βραχεῖαν δ᾽ ἵνα προβαλλόμενοι τῆς αἰσχύνης πρόφασιν, ἀλ-
» λ᾽ ἐξ αὐτῆς ἀναίδην καὶ θηριωδῶς οὕτως, ὥστε προσοφλεῖν τὸν λεγόμενον τῶν ἰχθύων βίον. ἐν οἷς φα-
» σὶν ὁμοφύλοις οὖσι, τὴν τοῦ μείονος ἀπώλειαν τῷ μείζονι τροφὴν γίνεσθαι καὶ βίον. Simile igitur hoc mirifice aptum eſt ad oſtendendam, atque ante oculos ponendam, ſæuitiã diritatemque quorundam hominum; ſumptum ab animante immani, atque experte omnis humanitatis. vt autem in noſtra gente certum eſt crebro id vſurpari: & apud Gręcos etiam iudicio clari ſcriptoris in vſu fuiſſe intelligitur, ita ab magno Latino auctore illud tactum inueni: M. enim Varronis hæc verba ſunt
» apud Nonium Margopoli περὶ ἀρχῶν. Nam humanis omnia ſunt paria. qui te
» plus vrget. piſcis vt ſæpe minutos magnus comeſt, vt aues enecat accipiter.

Locus

Locus Platonis, quem expreſſit Cicero, indicatus: illo autem exponitur ſomnium Socratis, nuncium ipſius interitus.

CAP. IX.

CICERO, cum in primo de Diuinatione inquit. Eſt apud Platonem Socrates, quum eſſet in cuſtodia publica, dicens Critoni ſuo familiari ſibi poſt tertium diem eſſe moriendum: vidiſſe ſe in ſomnis pulchritudine eximia fœminam, quæ ſe nomine appellans, diceret Homericum quendam eiuſmodi verſum: Tertia te Phthiæ tempeſtas læta locabit, intellexit manifeſto hunc locum è ſermone, qui Criton vocatur: illic enim optimus ac ſapientiſſimus ſenex ita loquitur cum Critone. τῇ γάρ που ὑστεραίᾳ δεῖ με ἀποθνήσκειν: paucíſque interpoſitis verbis, quæ reliquit Cicero. τεκμαίρομαι δὲ ἐκ τινος ἐνυπνίου, ὃ ἑώρακα ὀλίγον πρότερον ταύτης τῆς νυκτός. cum autem quæſiſſet Criton, quod nam potiſsimum ſomnium illud fuiſſet, omnem rem narrans Socrates, ait. ἐδόκει τίς μοι γυνὴ προσελθοῦσα, καλὴ καὶ εὐειδής, λευκὰ ἱμάτια ἔχουσα, καλέσαι με καὶ εἰπεῖν· ὦ Σώκρατες. ἤματί κεν τριτάτῳ Φθίην ἐρίβωλον ἵκοιο. omiſit autem Cicero, quod ad ornatum corporis: coloremque veſtimentorum, pertinebat fœminæ illius. verſum vero Homeri eſſe è primo libro Iliados notũ eſt, pronunciaturque illic ab Agamemnone in iurgio illo: cum enim dixiſſet Achilles ſe domum reuerſurum, copiaſque ſuas è bello abducturum, compulſum iniuriis ipſius, libere permiſit illi vt hoc ſi vellet, faceret rex regum: utque ſe oſtẽderet nihil curare diſceſſum illius, monſtrauit in ſermone, eum breui tempore domum peruenturum. In uertẽdo præterea Homerico verſu Cicero non expreſſit epitheton inſulæ, quo ornarat Phthiam poëta, ſed de ſuo aliud addit tẽpeſtati: ita enim vocauit, quam Homerus ἦμαρ: id eſt lucem ac diem.

Indicatur locus pro Rabirio Poſthumo expreſſus è Sophocle: quo fertur omnem ſui poteſtatem amittere, qui poteſtati regiæ ſe committunt.

CAP. X.

CICERO pro C. Rabirio dicens, quod inficiari non poterat, fuiſſe illum Alexandriæ: habuiſſeque non Romani hominis inſignia, maluit confiteri: purgauit tamen in tempus neceſſitatemque quandam culpam conferens, ac docens cuncta ab vno errore profecta: cui tamen alii quoque maiore ſapientia præditi affines aliquando fuerint. intelligit autem quod ad regem ierit, quò cum veniſſet, neceſſario fuit ei obtemperandum. Reſpexit igitur, cum hoc inquit Cicero, ad peruulgatam ſententiam: verſuſque Sophocleos, quos etiam videtur interpretatus, fuiſſe, vt locus ille, tempuſque patiebatur. illi autem, & à Plutarcho in Pompeio adducuntur, & ab eodem in libro etiam, quo inſtruit adoleſcentes ad lectionem poëtarum celebrantur. Primum Ciceronis verba hic: deinde Græcos verſus ponam. Quarum omnium rerum vna reprehenſio eſt, quòd regnum intrarit: quòd poteſtati ſe regis commiſerit. verum ſi quærimus, ſtulte. quid enim ſtultius quàm equitem R. ex hac vrbe: huius inquam Reip. ciuem: quæ eſt vna maxime, & fuit ſemper libera, venire in eum locum, vbi parendum alteri & ſeruiendum ſit. Senarii Sophoclis hi ſunt. eius verò poëtæ eſſe intelligitur indicio eiuſdem ſcriptoris, qui ipſos citat: neque enim in iis fabulis leguntur, quæ

» in manibus nunc eruditorum ſunt. ὅστις δὲ πρὸς τὸν τύραννον ἐμπορεύεται κείνου 'στὶ δοῦ-
» λος, κἂν ἐλεύθερος μόλῃ. Pronunciaſſe enim illos traditus eſt Pompeius, cum poſtea
ex fuga in idem regnum confugit. intelligebat enim quid faceret. quamuis pe-
riculoſum illud conſilium, victus malis, declinare non poſſet.

Quæ uocata ſit à philoſophis εὔλογος ἐξαγωγή; intellexiſſeque migrationem hanc ipſam è uita ratione tractatam Ciceronem, cum de exitu Catonis præclaro in prima Tuſculana diſputauit.

CAP. XI.

INCIDVNT aliquando mortales in tempora adeo miſera: ple-
náque maximarum ærumnarum, vt veterum etiam ſapientum
conceſſu videantur poſſe vitæ nuncium remittere. quia per-
durare in tot grauibus malis nec honeſtum ipſis, nec iucundũ
ſit. Quod tamen non temere faciendum eſſe: nec à quouis ho-
mine declarauit Plato, qui de hoc copioſè ſubtilitérque diſpu-
tauit: vocabant autem tempus illud Græci, cum afferre ſibi
manus ſine reprehenſione quis poſſet, εὔλογον ἐξαγωγὴν: quod valet adeptũ eſſe
cauſam iuſtam mortem ſibi conſciſcendi: ἐξάγειν enim ἑαυτὸν ſignificat educere
ſe ex hac vita tanquam è cuſtodia: vt Plato quoque locutus eſt in Phædone cũ
» αἰτίας ὡς ἔν τινι φρουρᾷ ἐσμὲν οἱ ἄνθρωποι, καὶ οὐ δεῖ αὑτὸν ἐκ ταύτης ἐξάγειν, οὐδὲ ἀποδιδράσκειν:
nec non (ut arbitror) Varro, qui librum ſuum inſcripſit περὶ ἐξαγωγῆς: præſer-
tim cum inde hæc ipſa à Nonio verba citentur: quibus manifeſto de hoc agit.
» Et quærit ibidem ab Hannibale cur biberit medicamentum: quia Romanis, in-
» quit, me Pruſiades tradere volebat. Miror autem eruditiſsimum diligentiſsi-
múmque virum Budæum cum hoc ipſum poſſe ἐξάγειν ἑαυτὸν tradidiſſet: atque id
exemplo Syneſii confirmaſſet, addere. Nuſquam tamen legere alibi memini.
Sed non poſſumus omnia dum legimus notare: nec quæcunque etiam aliquan-
do notauimus, firmiter recordari. Cicero igitur cum in primo libro Tuſcula-
» narum inquit. Cato autem ſic abiit è vita ut cauſam moriendi nactum ſe eſſe
» gauderet: vetat enim dominans ille in nobis Deus iniuſſu hinc nos ſuo demi-
» grare: cum vero cauſam iuſtam Deus ipſe dederit, vt tunc Socrati: nunc Ca-
» toni, ſæpe multis, næ ille mediusfidius vir ſapiens lætus ex his tenebris in lucem
illam excesſerit. Alexander Aphrodiſienſis in II. librum Topicorum, quo lo-
co multis exemplis poſitis declarat quomodo tractari debeat locus à conſequẽ-
tibus, docet hoc etiam argumento, inde ducto, poſſe confutari ſententiã illam
admirabilem Stoicorum, qui volebant virtutem ſolam poſſe efficere hominẽ
beatum. cum enim ſequatur, poſito eam vim habere virtutem, non dari vn-
quam iuſtam cauſam ſapienti vitam abrumpendi, ſi tenetur ἐξαγωγὴ illa: iuſtá-
que cauſa deſerendi ſponte lucem datur, non præſtat, deſtituta aliis bonis vir-
tus vitam beatam. Quomodo enim qui beatus eſſet, fugere vitam rectè poſſet.
Illi autem ἐξαγωγὴν hanc concedebant: nec videbant aduerſari ipſam ſenten-
tiæ illi ſuæ magnificæ, qua magnopere delectabantur: & propter quam ſe præ-
ſtare ceteris philoſophis arbitrabantur. Hoc etiam eruditus hic politúſque in-
terpres vberius atque accuratius expoſuit in extremo longæ illius diſputatio-
nis, quam habuit contra grauem eam ſententiam Stoicorum. Legitur autem
nunc illa in II. libro, quem ſcripſit de Animo: indéxque eius eſt. ὅτι οὐκ αὐτάρκης
ἡ ἀρετὴ πρὸς εὐδαιμονίαν. Animaduertendum vero quemadmodum acutus vir in
primis Alexander ſuſtulerit illic, quod obiici potuiſſet. ſapientem tunc relin-
quere rectè vitam præcipiente hoc virtute: quia ſatis ſatíſque vixerit: non
enim inquit ut ceterarum rerum, ſic uitæ beatę ſatietas nos capit: nec ἄλις ipſi-
us, quod fertur de alia re, vnquam eſt: ita enim ſine dubio legi debet, non ἄλλος,

ut in

ut in excuſis nunc eſt. Totus locus eſt, πῶς γὰρ εὔλογον τὴν ἀρετὴν τοῦθ' ὑποβάλλειν τῷ βίῳ: οὐδὲ γὰρ ὥσπερ αὐτὴ τῷ ἄλλου τινός, οὕτως δὲ καὶ αὐτὴ εὐδαιμονίας εὔλογον ἂν ἴσως ἔχειν: οὐδεὶς γὰρ ὅρος εὐδαιμονίας καὶ ἀρετῆς. Quare Lucretius, qui hoc etiam argumento fingit vti naturam, cum perſuadere velit vt æquo animo ſenex moriatur, in ſeuera illa triſtíque obiurgatione accipi debet, non de ſapiēte viro beatóque locutus, ſed de idiota homine. Inquit enim in illo qui bene iucundéque vixit accuſando, ſi mortem idem timeat, Cur non ut plenus vitæ conuiua recedis, Aequo animoque capis ſecuram ſtulte quietem: cùm tamen illic de morte, quæ à natura, non à ui affertur, loquatur poëta. Conceſsiſse quoque Epicurū: cuius ratio mollis & eneruata videbatur, cōſentaneā hanc ἐξαγωγὴν. ſuaſiſséque illis, qui doloribus grauibus: iiſdémque diuturnis premerētur, ut hoc pacto illos fugerent, verbis his Ciceronis intelligitur in 1. libro de Finibus à L. Torquato prolatis: vbi de fortitudine diſſerit. Ad dolores ita paratus eſt vt meminerit maximos morte finiri: paruos multa habere interualla requietis: mediocrium nos eſſe dominos vt ſi tolerabiles ſint, feramus: ſin minus, æquo animo è vita tanquā è theatro exeamus. Nec non verſibus his Lucretianis, quo loco ventoſos homines, inaniſque gloriæ cupidos exagitat: ait enim. Extorres iidem patria, longéque fugati Conſpectu ex hominum, fœdati crimine turpi Omnibus ærumnis affecti denique, viuunt: & quæ ſequuntur, declarantia eos, quos refellit falſo ſibi ea tribuere: nec vt videri volebant, mortem contemnere. Hoc vero vt annotarem admonuit me nuper Angelus Borghinus, quem ob plurimas animi dotes: doctrinámque ſingularem, vehementer amo: cum enim olim quæſtionē hanc ei explicaſſem: delectatúſque ille maghopere fuiſſet animaduerſione hac mea non vulgari, oportere illam in his libris intexi ut prodeſſet ſtudioſis, iudicauit.

Quod irriſit Catullus in Egnatio, ob candidulos dentes inſanien te, docetur etiam a poëta comico in mulieribus reprehenſum, quæ & ipſæ plerunque tam tenue bonum non ſine faſtidio ceterorum oſtentant.

CAP. XII.

MORBO, quem exagitat Catullus in Egnatio, Alexis comicus poëta, mulieres etiam teneri docuit, quæ idem quod ille, bonū a natura artéue obtinuiſſent. cum enim Egnatius candidos haberet dentes, conſuerat quocunque venerat, renidere, vt hoc etiam ſæpe inepte atque importune faceret, locis illis quibus magis fletus lacrimæque quàm riſus conueniebat: eadem autē origo erat huius inſulſi moris ac vitii in vtriſque, oſtentatio ſcilicet minutæ corporis partis elegantioris, quæ tamen, illuſtri loco poſita, multum adiuuat pulchritudinem. Iambus Catulli notus eſt, quo copioſe ille irridetur. uetus alter poëta paucioribus rem perſecutus eſt: ad alios enim ipſarum huiuſcemodi morbos: faſtidiique plenos mores oſtendendos properabat. longius autem carmen illud in tertio libro Pædagogi contexuit Clemens Alexandrinus: verba vero quæ huc pertinent, hæc ſunt. εὐφυεῖς ὀδόντας ἔχει, ἐξ ἀνάγκης δεῖ γελᾶν. ἵνα θεωρῶσιν οἱ παρόντες τὸ στόμα. ὡς ὅτι κομψὸν φορεῖ. ἐὰν δὲ μὴ χαίρῃ, γελᾷ δὲ κατατιλεῖ τὴν ἡμέραν ξυλήφιον μυῤῥίνης ἔχουσα λεπτὸν ἐν τοῖς χείλεσιν ὥστε τῷ χρόνῳ σέσηρεν, ἄντε βούλητ' ἄντε μή. augebatur autem ſtultitia Egnatii quod bonum illud, cuicuimodi erat, intelligebatur ſtudio curaque paratum, & quod peius adhuc eſt, auxilio rei ſpurciſſimæ, præterquam quòd minus in viro quàm muliere huiuſcemodi delicię ferendæ. Animaduertendus vero elegans modus loquendi: corrigendique aliquē

labentem in aliqua re, quo vtitur Catullus: expoſito enim iam errore animi ipſius, cũ vitium quod ille habebat oſtendere vellet, orationẽ ad eum dirigit inquitque. Quare monendus es mi bone Egnati. Cicero quoque caſtigationẽ quandam iiſdem verbis exorſus eſt in Oratore: nulla tamen eſt apud eum ἀποστροφὴ: inquit enim. Itaque nobis monendi ſunt ii, quorum ſermo imperitus increbuit, & quæ ſequuntur.

Idem quod apud Latinos ludus ac iocus valet, poſſe in Græco ſermone ὕθλον καὶ φλυαρίαν.

CAP. XIII.

IDEM vere Latinus poëta, ſi puritatem ſermonis, non patriam ſpectamus, cum in Hendecaſyllabo inquit. Iocũ me putac eſſe mœcha turpis. iocum intellexit rem abiectam ac parui pretii, quæ meritò contemni ac ludibrio haberi poſſit, ut Terentius quoque, cum Parmenonem ita induxit loquentem. Hic vero eſt, qui ſi amare occœperit, ludum iocũque dices fuiſſe illũ alterum. Necnon Cicero pro L. Flacco, cum fidem auctoritatẽque eriperet teſtimoniis Græcorum, vſus collatione Romanorum hominum, ait enim. Num illos idem putatis? quibus iuſiurandum, iocus eſt: teſtimonium, ludus: exiſtimatio veſtra, tenebræ. Tã præterea Liuius Fabiũ Max. hoc modo dicendi facit vtentem, in oratione aduerſus P. Scipionem, cum res ipſius geſtas in Hiſpania contereret atque eleuaret. Næ tibi P. Corneli, quum ex alto Africam conſpexeris, ludus & iocus fuiſſe Hiſpaniæ tuæ videbuntur. Demoſthenes vero cum idem (vt arbitror) ſignificare vellet in oratione quæ inſcripta eſt πρὸς τὴν Λακρίτου παραγραφὴν, inquit ὕθλον καὶ φλυαρίαν. docet enim in ea maxime aduerſarios declaraſſe contumeliam improbitatemque ſuam, quod flocciſecerunt quicquid in ſyngrapha ſcriptum fuit: remque tanti ponderis, quanti pactũ illud conuentũque foret, iocum nugaſque fuiſſe exiſtimauerunt. Quod autẽ Latini ſcriptores ludũ addiderunt, Aeſchylus quoque in Prometheo vincto eodẽ ſenſu παιδιὰν dixit. cum apud eum Oceanus Prometheo ſuaderet, vt linguæ moderaretur, metu maioris pœnæ: inquit enim. ἢ ὥστε σοι τὸν νῦν χόλον . . . παρόντα μόχθον παιδιὰν εἶναι δοκεῖν.

Delectatum fuiſſe magnopere Ciceronem locutionibus Terentianis: uiderique modos quoſdam loquendi inde ſumptos, in orationibus etiam intexiſſe.

CAP. XIIII.

CICERO quum pro Milone, oſtendens hoc quoque argumento reũ nõ eo cõſilio Roma profectũ, vt inſidiaretur in via Clodio, inquit. Tum caſu pueros ſymphoniacos vxoris ducebat, & ancillarum greges, exiſtimari nõ ſtulte poteſt (ut arbitror) alluſiſſe ad locum Terentii illum, cũ in Heauton timorumeno induxit Syrum ita loquentem. Minime mirum, adeò impeditæ ſunt. ancillarum gregem ducunt ſecum: Libenter enim in orationibus quoque: ſeriiſque ſermonibus vtebatur locis quibuſdam huius poëtæ & propter puritatem ſermonis, & quia vim quaſi prouerbiorum habebant. de quo etiam alibi in his libris diſputaui, exemplíſque poſitis id confirmaui. Appellauit autem (niſi fallor) Terentius gregem, quod Græci στόλον vocant. vt Sophocles Trachiniis cum ait. προσελθόντ' ὧδε σὺν πολλῷ στόλῳ. quamuis

grandius

grandius id verbum eſſe videatur. Illud autem leuiter immutatum: idẽ tamen penitus valens, in patrium noſtrum ſermonem radices egit: vncamus enim nos quoque mulierum & auium, quæ cateruatim volant, ut aliarum quoque rerum, ſtuolo, cum gregem multitudinémque infinitam ſignificare vnlumus. M. Varro, cum idem oſtendere vellet, multitudinem ſcilicet hominum, & ipſe verbo translato vſus eſt: aliunde tamen ducto id eſt à militia. Inquit enim. Cohortis coquorum atque hamiotarum; aucupúmque: hæc enim ipſius verba citãtur à Nonio Bimargo. quod uerò pertinet ad reliqua Terentii verba, ad idque, quod infra idẽ ſeruus dicit. Portant quid rerum. eodem pacto locutus eſt Plautus Epidico. Tum captiuorum quid ducunt ſecum. Poteſt ſuperioris animaduerſionis exemplum quoque (niſi fallor) eſſe. quod, quum in oratione pro domo ſua Cicero dixerit. Pecuniç autem tantæ ſunt, vt eas nimium multi egentes, ſumptuoſi, nobiles concupiſcant. Clitipho in eadem fabula ait. Mea eſt potens, procax, ſumptuoſa, nobilis.

Sententia Demoſthenis cum M. Varronis ſententia collata: emendatuſque Salluſtij locus in oratione C. Marij, qui correctorum audacia deprauatus fuerat: idemque facere cum ſententiâ illa Demoſthenis, indicatus.

CAP. XV.

ACCVSAT Demoſthenes ciues ſuos in III. Olynthiaca. quod ſententias oratorum diligenter attenderent, ac quod publice diceretur non negligerent: cum iidem tamen ut res efficerentur, quæ vtiles reip. diſputatione illorum demonſtratæ erant, non curarent. vt autem excitaret illos ac quantopere peccarent, oſtenderet, ita cum illis egit: docuítque, rem gere re, quamuis tempore conſequatur ſententiarũ dictionem: ordinéque poſterius ſit, prius tamen vi & poteſtate eſſe, ac validius multo quàm illud. vnde percipiebatur, Athenienſes meliore in re, maioríſque ponderis ad ſalutem reip. negligentes eſſe. Duas igitur actiones hominum tangit: quarum altera eſt dicere: altera uero facere: verba grauis oratoris hæc ſunt. τὸ γὰρ πράττειν τοῦ λέγειν καὶ χειροτονεῖν, ὕστερον ὂν τῇ τάξει, πρότερον τῇ δυνάμει καὶ κρεῖττόν ἐστι. M. Varro in VI. lib. de lingua latina, tertiam quãdam actionẽ eſſe inquit cogitationẽ, quç tẽporis ordine ambas has præcedit. illa autem à Demoſthene relicta eſt: vel potius in ſecunda incluſa. locus eruditiſsimi ſcriptoris hic eſt. Actionum trium primus agitatus, mentis: quòd primum ea, quæ ſumus acturi, cogitare debemus: deinde tum dicere, ac facere. De his tribus minimè putat vulgus eſſe actionem, cogitationem: tertium, in quo quid facimus, id maximum. conuenit igitur M. Varroni cum Demoſthene: ambo enim primas tertio dant: & in faciendo plurimum ponderis eſſe putant, quod cũ vulgus etiam intelligeret, vt teſtatur Latinus ſcriptor, Athenienſes tamen ignauia occæcati non videbant: aut ſi videbant, otium amplexati, agere negligebant. Accuratè autem animaduertendum, an alluſerit ad hunc Demoſthenis locum Salluſtius (vt puto) cum in oratione, quam facit habitam à Mario ad Quirites inquit. Nam gerere quã fieri conſul, tẽpore poſterius, re atque vſu prius eſt: videtur enim ſententia valde ſimilis. quamuis apud Græcum oratorem diſſerere de republica, non magiſtratum gerere ſit: eadem tamen videtur ratio vtriuſque rei eſſe. Cum autem immutata ſit lectio apud Salluſtium, vel deprauata potius: in nonnullis enim excuſis nuper libris legitur. Nam legere quàm fieri, tempore poſterius, quã frigida ſententia hæc ſit, & tanto ſcriptore indigna, arbitror intelligi. Ab Aldo olim excuſus regere pro gerere habet, vnde creſcente audacia, facilius poſt le-

gere ab imperito factum eſt. in antiquis ſanè, ac ſuperiore quoque memoria impreſsis omnibus, illo modo ſcriptum eſt. non tantum autem pro gerere, quod rectum eſt, improbè aliquis legere potuit, ſed integrum etiam inde verbum ſuſtulit, quia ſupra de lectione Latinorum & Græcorum cōmentariorum mentio facta fuerat: dixerat enim Marius. At ego ſcio Quirites, qui poſtquam con-
» ſules facti ſunt, acta maiorum & Grecorū militaria præcepta legere cœperunt
» præpoſteri homines, nam gerere. & quæ ſequuntur. deceptus tamen eſt qui hoc tentauit: nec acutum reconditúmque ſenſum eruditi ſcriptoris vidit. accuſat enim nobiles homines Marius, quod non antequā imperium peterent, ſe præparaſſent ad munera illa obeunda, ſi honorē eum adepti eſſent, vt oportebat, & natura earum rerum, bene cognita, requirebat.

Defenſa peruulgata lectio in II. libro de finibus: quæ ſine cauſa tentata à quibuſdam eſt.

CAP. XVI.

VERBA hæc Ciceronis ſunt è ſecundo libro de Finibus: vbi de amicitia cōtra Epicuri decreta diſſerit: qui vtilitatis cauſa dicebat ipſam expetendā. Num igitur vtiliorem tibi hūc Triarium
» putas eſſe poſſe, quàm ſi tua ſint, Puteolis gramina: mendo au- gramen
» tem illa carent, quamuis non defuerint, qui corruptum locū putantes, pro gramina ſcribendum prædia cenſuerunt. intelligit autem Cicero verbo illo fructum pratorum, qui maximus eſt: neque enim tantum gramen certam herbam valet, quam ἄγρωστιν Græci vocant, ſed alias etiam oſtendit: vt hic, ex quibus fœnū cogitur. Virgilius quoque in ſecundo Aeneidos hoc verbum accepit, pro quauis herba, cum in colla-
» tione, quam expreſsit è XXII. libro Iliadis, inquit. Qualis vbi in lucem colu-
» ber mala gramina paſtus. & quæ ſequuntur: ita enim reddidit, quod Homerus
» dixerat. ὡς δὲ δράκων ἐπὶ χειῇ ὀρέστερος ἄνδρα μένῃσι βεβρωκὼς κακὰ φάρμακα. locus etiam è ſecundo libro de Natura deorum, in quo de eadem re diſputatur, declarat le-
» ctionem hanc veram eſſe, ac loco moueri non debere. Prata, & arua, & pecu-
» dum greges, diliguntur iſto modo, quod fructus ex his capiuntur.

Queſtio de quodam loco Ennij, verſo ex Euripidis Medea.

CAP. XVII.

VERBA hæc Ennii è fabula Medea, citata à Nonio, affirmare non auſim expreſſa ne ſint è Medea Euripidis, quæ in manibus eſt, an ex altera Medea ab eodem poëta ſcripta, iniuria ve-
» rò temporum amiſſa. Saluete optima corpora, cette manus,
» veſtras, meaſque accipite. exiſtimari quidem non ſine cauſa poſſent interpretatio eſſe huius loci, quo Medea ipſa filios alloquitur, & ſanè mirifice cōuenit hæc oratio illi tempori, cū apud Græcum poëtam crudelis mater: ſæuaque conſilia verſans, non tamen o-
» mnino ſe matrem eſſe oblita, inquit, προσειπεῖν βούλομαι. δότ᾽ ὦ τέκνα δότ᾽ ἀσπάζε-
» σθαι μητρὶ δεξιὰν χέρα. neque tamen penitus reddunt: nulla enim hic Medeæ ſalutatio, qualis in Ennianis verbis: neque vt iubet porrigere manus, ita ſuas præbet Medea, quod apud Ennium facit. Qui tamen in Latinum ſermonem Græcas fabulas vertebant, non ſingulas ſemper ſententias reddebant, vt aliquādo etiam aliquid de ſuo addebant: licentiaque non parua vtebantur.

Quo

Quo tempore acta ſit cauſa pro L. Muræna: & quæ uideatur ſua propriaque ipſius ſedes.

CAP. XVIII.

QVI Ciceronis orationes antea confuſas & temere collocatas, in eum ordinem, quo dictæ ſunt, digeſſere, bene operam ſuam poſuerunt: ac multum luminis lectioni ipſarum attulerunt, lapſi tamen illi uidentur quod L. Murænæ, conſulis deſignati, defenſionem poſt omnes in Catilinã habitas orationes poſuerunt, cum videatur cauſa illa in foro acta eſſe ante patefactam coniurationem: comprehenſóſque Catilinæ ſocios, qui Romæ ad incendendam vrbem: tumultúmque excitandum reſtiterant. concionem autem habuit Cicero ſtatim indicibus, coniuratíſque captis: cunctáque diligenter, quæ facta eſſent, Quiritibus expoſuit. ut etiam poſtea in Senatu de pœna coniuratorum orationem habuit: quare puto ſi temporis ordinem ſequi volumus, orationem pro L. Muræna collocandam in medio Catilinarum. actam autem cauſam hanc tunc fuiſſe, & è procemio illius orationis intelligitur, & è peroratione: planiſsime autem ex illo loco, quum pauorem iniecit iudicibus, ne orbata reſp. altero conſule facilius opprimi poſſet à coniuratis, qui domi remãſerãt: qui eſt hic. Audite audite conſulem iudices, nihil dicam arrogantius, tantum dicam, totos dies atque noctes de repub. cogitantem. Vſque eo L. Catilina remp. deſpexit atque contempſit, ut ea copia, quam ſecum eduxit, ſe hanc ciuitatem oppreſſurum arbitraretur: latius patet eius ſceleris contagio, quam quiſquam putat: ad plures pertinet. intus intus inquam eſt equus Troianus, à quo nunquam me conſule dormientes opprimemini: & quæ longius ſequuntur in eam ſententiam: illis enim manifeſto perſpicitur non dum detectam cõiurationẽ fuiſſe. illi tamen fortaſſe noluerunt huius rei, quæ ad Catilinã pertinebat, ſeriem continuationémque interrumpere, cauſa alia longéque diuerſa inter illas interiecta atque inculcata: quod ſi ipſos mouit, diſceſſerũt manifeſtò à ſuperiore propoſito: conſilióque cõtinuandi orationes Ciceronis, habita ratione ſolũ tẽporis, quo habitæ illę, ſiue in foro: ſiue in concione: ſiue in Senatu eſsent.

Vetus ſcriptura indicata uerſus Horatiani: quæ ſi uera eſt, ſuperiorum morem eo loco ſecutus poëta intelligitur.

CAP. XIX.

SI fidem ſequimur antiquorum exemplariorum, Horatius veterem conſuetudinem amauit in ode, qua criminatur allium: ſic enim in ipſis ſcriptum eſt. Edit cicutis allium nocentius. nõ edat: priſci enim edo, es, eſt, dicebant. vnde modo illo, quem nunc ſubiunctiuum vocant, edim, edis, edit. ita autem M. quoque Cato locutus eſt in libro de re ruſtica: quod olim admonui, cum multas maculas auxilio vetuſtorum librorum inde elui, ac nitidiorem priſcum illum ſcriptorem formis excudendum curaui. hoc enim ille ſemper ſeruauit, vt cum laudes braſsicæ explicans, inquit, Quod volet cibi poſtea edit, ſed ſi poterit ſolum braſsicam eſſe, edit. item multis aliis locis. Cicero quoque in epiſtola ad Pętum eodem pacto locutus eſt, cum ait. Ne ego te iacente bona tua comedim: ſic enim ſcriptum eſt in optimo & antiquiſſimo libro: nam apud Plautum in Bacchidibus excuſi etiam ita habent. Quod dem ſcortis: quodque in luſtris comedim, & congręcem pater. Hæc autem magna ex parte antiqui ſermonis veſtigia, nonnulli ſuperioribus temporibus per-

locus Catonis de re ruſt.

uerſi correctores immutarant: & ad vſum morémque loquendi inferioris ætatis redegerant. peſsimo omnino conſilio vſi: eſt enim conſeruandus vnicuique ætati ſuus ſermo. ſed aliquando etiam ſcriptores vetera quædam libenter vſurpabant, contra quorum ſtudium pugnandum non eſt.

Indicat qui fuerint athletæ, qui tanto deſiderio coronæ flagrarint, ut nuncium remiſerint omnibus corporis uoluptatibus, ut honore illo potirentur.

CAP. XX.

IN epiſtola, qua multa collegit præcepta ad eximium poëma condendum accommodata, Horatius, exemplo aliorum artificum poëtas ad exercitationem laboremque impellens, inquit. Qui ſtudet optatam curſu contingere metam Multa tulit fecitque puer: ſudauit & alſit Abſtinuit Venere & vino. & quæ ſequuntur, qui autem athletæ tanto ſtudio: fugaque corporis voluptatum coronam ſibi parauerint, expoſuit eruditiſſimus ſcriptor Plato in VIII. libro de Legibus, exemplo continentiæ illorum ad vtiliorem rem, multoque magis in vita profuturam, quàm ars poëtarum faciat, adoleſcentes exhortans. oſtendit enim, ſi illi minoris laudis obtinendæ cauſa ſibi ab his voluptatibus temperabant, quanto magis id facere oporteret pro vero decore ac dignitate comparãda. Appellat autem Iccum in primis Tarentinum, qui vt ex Olympia: aliiſque certaminibus Gręcię victoriam reportaret, mulierem nullam attigerat: ſeque ab omni Venere abſtinuerat, durante tempore illo: quo ſe ad ſtudium ludicrum præparabat: tum Criſſonem quendam & Aſtyllum & Diopompum. alioſque etiam referri poſſe affirmat, qui deſiderio eiuſdem gloriæ conſequendæ, eiecerant à ſe omnem libidinem: caſtitatéque amplexati fuerant: verba ipſius hæc ſunt. ἆρ' οὖν οὐκ ἴσμεν τὸν Ταραντῖνον Ἴκκον ἀκοῇ διὰ τὸν ὀλυμπίασί τε ἀγῶνα καὶ τοὺς τε ἄλλους, ὃν διὰ φιλονεικίαν καὶ τέχνην καὶ τὸ μετὰ τοῦ σωφρονεῖν ἀνδρεῖον ἐν τῇ ψυχῇ κεκτημένος. ὡς λόγος, οὔτε τινὸς πώποτε γυναικὸς ἥψατο: οὐδ' αὖ παιδὸς ἐν ὅλῃ τῇ τῆς ἀσκήσεως ἀκμῇ. & quæ ſequuntur.

Emendatus locus Ciceronis in III. de Oratore, qui ualde corruptus in omnibus libris eſt: totaque ipſius uis diligenter explicata.

CAP. XXI.

CICERO in tertio libro de Oratore, cum exemplis confirmare vellet, quod dixerat: omnes artes aliter ab iis tractari, qui eas ad vſum transferunt: aliter ab iis, qui ipſarum artium tractatu delectati, nihil in vita ſunt aliud acturi, inquit, vt in excuſis libris: ſcriptiſque quos vidi, nunc legitur. Magiſter hic Samnitiũ ſumma iam ſenectute eſt, & cotidie commentatur, atque velocius puer addidicerat, ſed quod erat aptus ad illud, totumque cognorat, fuit vt eſt apud Lucilium, quãuis bonus ipſe, Samnis, in ludo, ac rudibus, cui vis ſatis aſper, ſed plus operæ foro tribuebat, amicis, rei familiari. mendum autem ſatis manifeſtũ eſt in illis verbis, atque velocius, atque id valde moleſtum & quod omnem ſententiam huius loci ita perturbat, vt ſenſus inde nullus elici queat. legi igitur debet (vt ſuſpicor) at Q. Velocius. vt ſcilicet poſt particulam, quæ aduerſatur, prænomen ſit: ſtatimque nomen. quãuis de nomine comperti nihil haheam: nam aliquid maculæ in hoc reſtare poteſt. nomen ſamiliæ prorſus eſſe debet. imperiti autem librarii ſæpe in hoc labi conſuerant,

ac

ac pro Q. quod Quintus ſine vlla dubitatione valet, que, perperã ſcribere: hoc autem & ipſe aliâs admonui, & qui in conferendis antiquis exemplaribus verſati ſunt, crebro obſeruare potuerunt. primũ igitur id verum eſſe probat exemplo magiſtri cuiuſdam Samnitium, cuius nomen non ponit: erat enim nota perſona: ab officio autem munereque quod ſuſtinebat, illum deſcribit. Samnites autem genus gladiatorum fuiſſe conſtat. hic igitur quãuis ſenex, cotidie commentabatur aliquid, quod ad ſtudium illud pertineret. contra autem hic ipſe, cuius nomen tenebris obrutum in lucem reuocaui, puer addidicerat: parumque temporis in ea arte percipienda conſumpſerat, quia erat à natura factus ad illud, nec totus in eo ſtudio occupari volebat. ſed plus operę tribuebat foro, amicis, patrimonio: vt Cicero narrat. Hoc autem expoſito, accedit ad muſicos cantoreſque ac inquit. Valerius cotidie cantabat: erat enim ſcenicus. quid faceret aliud? at Numerius Furius, noſter familiaris, cùm eſt commodum, cantat: eſt enim pater familias: eſt eques R. puer didicit, quod diſcendum. quibus verbis manifeſto perſpicitur ita vt indicaui, ſupra legendum. ait enim hic quoque. at Numerius Furius, ſed in tertio quoque exemplo maioris honeſtioriſque artis, quum eaſdem perſonas contendat inter ſe, eandem rationem ſeruat. quãuis nomen non ponat eius, qui tantum philoſophiæ acceperat, quantum ad vſum ſatis eſſet: inquit enim. At eius auunculum vix intelligeres id agere, cum ageret tamen. cum igitur ſemper duas perſonas comparet inter ſe. & eam, quæ arte aliqua delectata, totam ætatem in ea contereret: & eam, quæ ipſam ad vſum transferret: & earum nomina aut ponat aut ita deſcribat, vt liquido intelligantur, manifeſtò cognoſcitur ſupra nomen ponendum: legendumque vt docui.

Mos antiquorum Græcorum declaratus, qui conſuerant comam alere alicui Deo: in illiſque inſtitutum proprium Ambraciotarum expoſitum, conſecrantium primum capillum Apollini.

CAP. XXII.

MOREM veteres Græci habebant comam alicui deo conſecrãdi, à temporibus vſque heroum. hoc enim quoque Homerus oſtendit ut cum in XXIII. libro Iliadis de Achille cecinit. Στὰς ἀπάνευθε πυρῆς ξανθὴν ἀπεκείρατο χαίτην, τὴν ῥα Σπερχειῷ ποταμῷ τρέφε τηλεθόωσαν. Pauſanias etiam conſuetudinis huius meminit in Arcadicis, ubi Leucippi regis Oenomai filii, hiſtoriam narrat· qui cum amore Daphnes arderet, nec ſperaret ſe poſſe illam vxorem obtinere: abhorrebat namque virgo à marium conſuetudine, ad dolum animum conuertit: auxilióque comæ productioris, quam Alpheo alebat: ſumpta itidem veſte muliebri, ſe virginem ſimulauit. verba ipſius ſunt, quæ huc pertinent. ἔτρεφεν ὁ Λεύκιππος κόμην τῷ ἀλφειῷ. perdurauit autem illa ad inferiorem ætatem: nam Diphilus comicus maledicens improbo cuidam, qui piſces Athenis vendebat, affirmat ipſum hoc pacto texiſſe ignominiam ſuam. cum enim compunctus eſſet notis Threiciis, ne notæ illæ fronti inuſtę viderentur, habebat cæſariem tanquam integumentum quoddam. verſus eius poëtæ hi ſunt. quamuis plures apud Athenęum legantur. qui teſtẽ illum citat odii, quo flagrabant piſcium venditores. Κόμην τρέφων μὲν πρῶτον ἱερὰν τοῦ θεοῦ, ὥς φυσιν· οὐ διὰ τοῦτό γ', ἀλλ' ἐστιγμένος πρὸ τοῦ μετώπου παραπέτασμ' αὐτὴν ἔχει. verbo autem illum vti ducto è theatro planũ eſt: παραπετάσματα enim vela vocabantur, ipſe integumentũ dixi: duobus nãque locis Cicero de eadẽ perſona loquens, idẽque quod Diphilus intelligens, hoc verbum vſurpauit. ut in L. Piſonem illũ ipſum ſignificans. Vereor, ne qui ſit, qui iſtius inſignem nequitiam frontis, inuolutam integumentis, nondum cernat. & poſt reditum in ſenatu. Vt cum illius

» re ſimilis fuiſſes, frontis tibi integumento ad occultanda tanta flagitia diutius
» vti non liceret. M. quoque Varro gentis cuiuſdam Græcorum quondam nobi-
lis, inſtitutum rettulit, non diſsimile huic, in Cato, vel de liberis educandis.
Hæc nanque ipſius verba leguntur apud Nonium. Itaque Ambraciæ primum
» capillum puerilem demptum: item cirros, ad Apollinem ponere ſolent.

Cur Cicero in oratione quadam de Phormione, ut de nigro homine loquatur: paraſitoſque omnes atros uideri fingi ſolitos, ſi attendantur Alexidis uerba, qui hoc ſcripſit.

CAP. XXIII.

VIDETVR Cicero putaſſe Phormionem, paraſitū Terentia-
num, atri coloris fuiſſe: propriúmque hoc eius paraſiti extitiſ-
ſe, quod ad eum colorem pertinet, non commune omnium
» eius generis hominum: quia in oratione pro A. Cæcina in-
» quit. Et argentarius Sex. Clodius, cui nomen eſt Phor-
mio. nec minus niger: nec minus confidens, quàm ille Teren-
tianus eſt Phormio. Nihil tamen apud comicum, quod indi-
cet huius aut illius coloris eum fuiſſe. Alexis uero, qui eam ſcenam magna
cum laude coluit, oſtendere videtur ſolitos comicos poëtas inducere paraſi-
tos omnes atri coloris: plures enim verſus ipſius apud Athenæum in VI. libro
δειπνοσοφιστῶν leguntur, ab eius ſtudii homine (ut apparet) pronunciati, diſſeren-
» te de natura paraſitorum. eorum autē initium hoc eſt. δύ' ἐστὶν ὦ Ναυσίνικε παρασίτων
» γένη· ἓν μὲν, τὸ κοινὸν καὶ κεκωμῳδημένον οἱ μέλανες ἡμεῖς· θάτερον ζητῶ γένος. & quæ ſequun
tur. cum igitur ita loquatur paraſitus, tradátque alterum ipſorum genus, per-
uulgatum ſcilicet illud, atque in comœdiis frequentatum eſſe, addens cuiuſmo
di nos ſumus atro colore corporis intelligitur inde (niſi fallor) quod dixi ac
fortaſſe Cicero. quod commune omnium eſſe intelligebat, uni tunc aſsigna-
uit.

Antiquus mos Siculorum explicatus in re diuina Nymphis facienda, quem tetigit eruditus poëta in Bucolicis: improbiſsimumque facinus Damoclis aſſentatoris commemoratum.

CAP. XXIIII.

NON temere Virgilius in V. Ecloga induxit Menalcam ita lo-
quentem, cum tempora oſtenderet, quibus paſtores tanquam
Deum veneraturi eſſent, Daphnidē: memoriámque illius pie
» celebraturi. Hæc tibi ſemper erunt, & cum ſolēnia vota Red-
» demus nymphis, & cum luſtrabimus agros. poſterius tempus
aperium, quo imolabant hoſtias pro frugibus: prioris ratio
hæc eſt. Mos erat in Sicilia ut ſingulis annis in priuatis domi-
bus rem diuinam facerent Nymphis: temulentique ante ipſarum ſimulachra
ſaltarent. quæ omnia iam Menalcas ſupra expoſuerat. Quia autem origo paſto-
ralis carminis inde fluxit, ideo inſtituta eius regionis in eo perſequitur noſter
poëta. Moris uero huius meminerat Timæus in XXII. libro hiſtoriarum: om-
némque rém diligenter narrauerat, cum impudentem flagitioſámque aſſenta-
tionem Damoclis adulatoris Dionyſii iunioris, Syracuſarum tyranni, refer-
ret: qui eo tempore, quo ceteri morem eum colerent, atque inſtitutum ſer-
uarent, valere iubens nymphas: dicenſque non oportere curare deos expertes
animi, ad tyrannum ſe contulit: illíque ea fecit, quæ reliqui omnes deabus
illis

illis vetere inſtituto faciebant. Teſtimonium Timæi, quod ab Athenæo in VI. libro δειπνοσοφιστῶν, recitatur, hoc eſt. Τίμαιος δὲ ἐν τῇ δευτέρᾳ καὶ εἰκοστῇ τῶν ἱστοριῶν Δημοκλέα φησὶ, τὸν Διονυσίου τοῦ νεωτέρου κόλακα, ἔθους ὄντος κατὰ Σικελίαν θυσίας ποιεῖσθαι κατὰ τὰς οἰκίας ταῖς νύμφαις, καὶ περὶ τὰ ἀγάλματα παννυχίζειν μεθυσκομένους, ὀρχεῖσθαί τε περὶ τὰς θεὰς, ὁ Δημοκλῆς ἐάσας τὰς νύμφας, καὶ εἰπὼν οὐ δεῖν προσέχειν ἀψύχοις θεοῖς, ἐλθὼν ὠρχεῖτο πρὸς τὸν Διονύσιον. Hic autē eſt impurus ille Damocles, cuius meminit Cicero in quinta quæſtione Tuſculana. vbi copioſè narrat quomodo Dionyſius eum confutauit, cum prædicaret illum beatum: coegitque ipſum confiteri, ſe ita beatum eſſe nolle.

PETRI VICTORII VARIARVM LECTIONVM LIBER VII.

Locus M. Varronis de lingua Latina ualde in excuſis libris deprauatus, & diligentia & ope antiquiſsimi libri magna ex parte correctus.

CAP. I.

LOCVM M. Varronis atrocem in modum laniatum libet indicare, vnoque tempore ſi non omnia ipſius, maiorem ſaltem partem vitiorum corrigere: hinc autem liquido perſpicietur quàm male habitus ille doctiſſimus ſcriptor ſit, & cum quot quantiſque monſtris cotidie confligendum ſit illis, qui diligenter libros veterum auctorū legunt. In VII igitur libro de lingua Latina ita nūc vulgo in excuſis legitur. Apud Plautum. Quia ego ante hac te amaui. valet conſtitui. Itaque hæres, cum conſtituit ſe hęredem eſſe, dicitur canere, & cum id fecerit, creuiſſe. Sed antequam cetera vulnera aperiam, his ſanandis operam dabo. Primum autem ſciendum eſt initium Plautinæ fabulę, quæ Ciſtellaria vocatur, ipſum intelligere, in quo Silenium meretrix ita cū Gymnaſio, eiuſdem ordinis muliere & lena loquitur. Cum ante hac te amaui, & mihi amicam eſſe creui mea Gymnaſium: patetque declarare M. Varronem vim eius verbi, creui, ſiue integer verſus illic ſcribi debuit, qui culpa librariorū vix dimidiatus ſcriptus ſit: ſiue ſatis auctori fuit locum indicare, quia quod ſequeretur notum omnibus tunc foret, quod aliis etiam locis mihi videtur feciſſe. quòd ſi nunc pro canere legatur cernere, quam veram certámque huius loci lectionem eſſe puto, locus omnis meo iudicio reſtitutus erit, quamuis in vetuſtiſsimo exemplari ſit, fecit, in quo tantum illud à ſuperiore ſcriptura diſcrepat: quæ autem ſequuntur verba magis adhuc corrupta ſunt, ægriuſque inde maculæ deleri poſſunt. ita nanque vulgo legitur. Apud eundem. Quo de ſinu frequētem operam dediſtis, valet aſſiduā. Itaque qui adeſt aſſiduus ferre: quem oportet. his frequens opponi ſolet. apparet autem ipſum intelligere locum hūc Plauti, qui tribus interiectis verſibus, ſuperiorē ſequitur. Ita omnibus relictis mihi frequentem operam dediſtis. in antiquiſsimo libro hoc tantū diſcriminis quod in illo eſt. Quod e ſimi frequentem, & infra pro ferre addita in extremo litera, ferret. Reſtat tertius locus comici ad confirmationem ſententiæ poſterioris adductus, qui eius declaratio eſt. ait enim. Itaque illud eædem mulierculæ dicunt quidem, nos pretio tanti eſt frequentare, ita in prandio nos lepide ac nitide accepiſti, apparet dicere facile eſt ut curare ut adſim, cum iam bene nos accipias. ſignificat autem verba hæc Plauti quibus Gymnaſium Silenio reſpondet, blande & ipſa ſuauiterque. Pol iſtoc quidem nos pretio facile eſt frequentare tibi vti uiſque habere. ita lepide nitidéque in prandio accepiſti apud te. reliquit autem (vt opinor) Varro verbą hęc, quæ in medio collocata ſunt, quia augent tantum confirmantque quod dixerat, nihilque noui addunt: hoc enim moris erat antiquorum ſcriptorum. antiquus liber varietatis hoc habet. quod principium Plautinorum verborum magis accedit ad lectionem eius poëtæ. explicatio autem

» tem ita illic eſt. Apparet dicere, facile eſt te curare vt adſimus, cum tam bene nos accipias, verius manifeſto atque emendatius.

Locus Plauti è Ciſtellaria mancus, inuentis, quæ deſiderabantur apud M. Varronem, reſtitutus.

CAP. II.

Vt Plauti autem poëtæ auxilio Varronis locus valde corruptus, magna ex parte corrigitur, atque emendatur, ita cõtra M. Varronis auctoritate teſtimonióque Plautinus verſus imminutus mancuſque reſtituitur, atque integer redditur. quod enim paulo poſt illic à lena dicitur, laudante & ipſa ſplendorem elegantiámque Silenii, ita nunc vulgo legitur in excuſis libris. Quod
» ille dixit, qui ſecundo vectus eſt mari, vẽtum gaudeo ad te eca ſtor, ita hodie hic acceptæ ſumus: cum tamen verſum illum integrum citet Var
» ro in v. libro de lingua Latina hoc pacto. Venelia à veniendo, ac vento illo quẽ
» Plautus dicit. Quod ibi dixit, qui ſecundo vento vectus eſt tranquillo mari, Vẽtum gaudeo. Sed non nullos etiam vidi Plautinos libros calamo ſcriptos, in quibus verſus ille, ut à doctiſsimo viro adducitur, nulla immutatione legatur. nam gaudeo in vetuſtiſſimo illo Varronis exemplari prima, non tertia perſona vt in excuſis eſt, habetur. ſemper enim ipſum ſi non omnino purgatum eſt, ſpecimen aliquod dat ſuæ probitatis.

Quintiliani locus declaratus, ubi tropi μεταλήψεως uocati, Græcum exemplum ponit.

CAP. III.

Locvs hic Quintiliani ex octauo libro, quia obſcurior eſt, à me illuſtrabitur, & loco poëtæ quem intelligit, indicato: & teſtimonio grauis eruditíque ſcriptoris, qui idem tradens, eodem exemplo vtitur, citato. Quintilianus igitur inquit. Su-
» pereſt ex iis, quæ aliter ſignificant, μετάληψις ideſt trãſumptio:
» quæ ex alio in aliud velut uiam præſtat, tropus ut rariſsimus,
» etiam improprii vſus: Græcis tamen frequentior, qui Cen-
» taurum Chirona & νήσους θοὰς, ὀξείας dicunt. Homerus autem inſulas θοὰς, cum acutæ formæ ſignificare vellet, vocauit hoc verſu è xv. libro Odiſſeæ ἔνθεν
» δ' αὖ νήσοισιν ἐπιπροέηκε θοῇσιν. hanc autem rationem ſecutus ille nomina immutauit, alterúmque pro altero capit, quod θοὸν & ὀξὺ ſunt συνώνυμα: ὀξὺ autem Græcis nõ tantum oſtendit, quod velox eſt in motu, verum etiam, quod forma in tenuitatem acutúmque porrectum eſt: quare quod eſt huic συνώνυμον tãquam & ipſum idem penitus ſignificaret, loco alterius poſuit. Hoc Plutarchus in vita Homeri docet, vbi & ipſe de lumine hoc orationis diſputat. utitur autem eiuſdem Ho
» merici verſus exemplo ſcribens. ἕτερος τρόπος ἐστὶν ὁ καλούμενος μετάληψις κατὰ τὸ συνώνυμον
» σημαίνουσα πρᾶγμα διάφορον οἷον. ἔνθεν δ' αὖ νήσοισιν & quæ ſequuntur. Sed etiam Strabo in VIII. γεωγραφουμένων eiuſdem Homerici verbi affert eandem declarationem. poſito nanque verſu illo, cum id quod ad ſtudium ſuum pertinebat, quæreret,
« addidit. θοὰς δὲ εἴρηκε τὰς ὀξείας.

Loci duo duorum, ſummi utriuſque in ſua lingua, oratorum, inter ſe propter ſimilitudinem collati.

CAP. IIII.

» MITHRIDATEM deum, illum patrem, illum conſeruatorem
» Aſiæ, illum Dionyſium, Bacchum, Liberum nominabant. Par ſimiliſque locus hic eſt Ciceronis pro L. Flacco, quo effudiſſe omnes honores verborum Trallianos in Mithridatem ſignificat, illi Demoſthenis in oratione pro Cteſiphonte, quo declarat Theſſalos Thebanóſque, alteros prauitate quadam animi: alteros vero ſtultitia impulſos, decretis ſuis ornaſſe mirifice Philippum Macedonem, Alexádri patrem: omniaque accepta illi rettuliſſe, quę à mortali homine mortalibus tribui poſſunt. nam Aſiatici illi in cœlum Ponti regem tulerunt, ipſum dei nomine appellantes. Demoſthenis verba hæc ſunt.
» οἱ μὲν κατάπτυστοι θετταλοὶ καὶ ἀναίσθητοι θηβαῖοι, φίλον, εὐεργέτην, σωτῆρα τὸν φίλιππον ἡγοῦντο, πάντ' ἐκεῖνος ἦν αὐτοῖς. Athenæus quoque in quinto δειπνοσοφιστῶν, vbi Athenionis illius, improbiſſimi hominis meminit, qui è legatione ad Mithridatem rediens, turbulentiſsima oratione populum Athenienſem concitauit oſtendit regem illum Deum appellatum, neque tamen magis Liberum patrem, quam aliú vllum è numero ipſorum. cum ſignificet hic Cicero præcipue affectaſſe illũ Liberi patris nomen ac gloriam. Athænei verba, ore ſeditioſiſſimi viri prolata,
» hæc ſunt. πᾶσα δὲ πόλις ταῖς ὑπὲρ ἄνθρωπον τιμαῖς ὑπαντῶσα καλεῖται τὸν θεὸν βασιλέα. Hoc etiam animaduertendum eſt in quibuſdam libris pro Dionyſium, duo nomina eſſe, quibus tamẽ idem Deus intelligitur. habent enim Euchiũ, Nyſium, quod teſtatum eſſe volui. Vt autem ſimiles inter ſe magnopere ſuperiores loci ſunt, ita hi quoque ipſi eorundem ſummorum oratorum multum ſimilitudinis retinent: cum. n. Cicero Quiritibus ſuaderet, vt eligerent ducem Cn. Pompeium contra piratas, incenderéque vellet eorum animos, incommoda à piratis accepta recitauit, ac penè ipſis ante oculos poſuit: quæ res inurebat turpiſſimam notam populo Romano victori omnium gentium, ita egit. Quid aut Co
» lophonem, aut Samum, nobiliſſimas vrbes, innumerabiléſque alias, captas eſſe
» commemorem, cum veſtros portus, atque eos portus, quibus vitam & ſpiritum
» ducitis, in prædonum fuiſſe poteſtate ſciatis. an vero ignoratis portum Caietę,
» celeberrimum atque pleniſsimum nauium, inſpectante prætore à prædonibus
» eſſe direptum? Ex Miſeno autem eius ipſius liberos, qui cum prædonibus an-
» tea ibi bellum geſſerat, à prædonibus eſſe ſublatns? Nam quid ego Hoſtienſe
» incommodum, atque illam labem atque ignominiam Reip. querar, cum propè
» inſpectantibus vobis claſſis ea, cui conſul populi Romani præpoſitus eſſet à præ
» donibus capta atque oppreſſa eſt. Simili autem tempore Demoſthenes cum vtilitatem ſuæ rationis confirmaret, ac quot quáque magni fructus ex conſilio ſuo capi poſſent, oſtẽderet, præterita damna iniuriáſque Philippi commemorauit: quibus malis illi imparati remediũ nullum adhibere potuerât: ita igitur eũ locũ tractauit, affirmans, nihil poſtea huiuſcemodi, ſi ſequi ſe voluerint, factum iri.
» οὐχ ὥσπερ τὸν παρελθόντα χρόνον εἰς λῆμνον, καὶ ἴμβρον ἐμβαλὼν, αἰχμαλώτους πολίτας ὑμετέρους
» ᾤχετ' ἄγων, καὶ πρὸς τῷ γεραιστῷ τὰ πλοῖα συλλαβὼν ἀμύθητα χρήματα ἐξέλεξε: τὰ τελευταῖα δὲ
» εἰς μαραθῶνα ἀπέβη καὶ τὴν ἱερὰν ἀπὸ τῆς χώρας ᾤχετ' ἔχων τριήρη: ὑμεῖς δὲ οὔτε ταῦτα ἐδύνασθε
» κωλύειν: οὔτ' εἰς τοὺς χρόνους, οὓς ἂν προέλοισθε, βοηθεῖν. Locus autem eſt in prima vt nunc inſcribitur, Philippica.

Dele:a

Deleta macula ex oratione Ciceronis, qua Catilinam emiſit: declaratúmque idem ualere apud illum dare mentem & iniicere mentem, quod apud Græcos ἐμβαλεῖν, ſiue ἐμποιεῖν νοῦν.

CAP. V.

IN oratione quam habuit Cicero in Catilinam præſentem, macula ſcripturæ (niſi fallor) hæſit: cum enim in pluribus excuſis legatur. Vtinam tibi iſtam mentem dii immortales donarent, extrema voce aliquantulum immutata (darent) vt arbitror, legi debet. ſic certè ipſe pro Milone locutus eſt, cum idẽ omnino ſignificare vellet. Hic dii immortales (ut ſupra dixi) mentem dederunt illi perdito ac furioſo, ut huic faceret inſidias. ſupra tamen, quem locum intelligit, dixerat, mentem iniecit. ſignificat autem mentem dare uel iniicere, excitare deſiderium in pectore alicuius: ſubitóque ad aliquid gerendum impellere. Virgilius quoque in III. libro γεωργικῶν eodem pacto locutus eſt, de furore equarum agens. Et mentem Venus ipſa dedit. Sed etiam T. Liuius in VI. libro, vbi Manlium plebis animos contra patres inflãmantem inducit. Dii prohibeant hæc: ſed nunquam propter me de cœlo deſcendent, vobis dent mẽtem oportet vt prohibeatis, ſicuti mihi dederunt armato, togatóque, vt vos à barbaris hoſtibus, à ſuperbis defenderem ciuibus. Conſtat igitur tot exemplis optimorum auctorum ita legi debere. Sed adſunt etiam teſtes huius lectionis libri ſcripti. Animaduertendum vero Ciceronem cum inquit pro Milone. Ea vis igitur ipſa, quæ ſæpe incredibiles huic vrbi felicitates, atque opes attulit: quæ illam perniciem extinxit ac ſuſtulit, huic primum mentem iniecit vt vi irritare, ferróque laceſſere fortiſsimum virum auderet, & quæ ſequuntur, videri imitatum eſſe Demoſthenẽ, qui & ipſe de Philippo Macedone huiuſcemodi quiddam mente concepit, cum quæſiſſe illum ſtudio ſuo, nimiáque cupidine augendi imperii interitum rerum ſuarum uaticinaretur, impulſum à diis immortalibus dignitatem Athenienſium procurãtibus. In prima Philippica. Δοκεῖ δέ μοι θεῶν τις ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τοῖς γιγνομένοις ὑπὲρ τῆς πόλεως αἰσχυνόμενος, τὴν φιλοπραγμοσύνην ταύτην ἐμβαλεῖν φιλίππῳ. Ἐμβαλεῖν enim dixit (ut opinor) quod Cicero poſtea iniicere: quod enim mentem non inquit, ſed aliam rem, Cicero itidem infra iniicere amentiam ait. Iſocrates vero elegantiſsimus ſcriptor ut videtur, ἐμποιεῖν ἔννοιαν inquit, cum idem & ipſe oſtendere uellet. hæc enim ipſius verba ſunt in libro, quem miſit ad Philippum Macedonem. οἶμαι δὲ σὲ οὐκ ἀγνοεῖν, ὃν τρόπον οἱ θεοὶ τὰ τῶν ἀνθρώπων διοικοῦσιν: οὐ γὰρ αὐτόχειρες, οὔτε μὲ τῶν ἀγαθῶν, οὔτε τῶν κακῶν γίνονται τῶν συμβαινόντων αὐτοῖς. ἀλλ᾽ ἑκάστοις τοιαύτην ἔννοιαν ἐμποιοῦσιν, ὥστε δι᾽ ἀλλήλων ἡμῖν ἑκάτερα παραγίνεσθαι τούτων.

Virgilius indicatus accepiſſe totum illum locum, quo de furore equarum in III. libro Georgicorum agit, ab Ariſtotele: diligenſque de ſententijs illis diſputatio.

CAP. VI.

QVIA modo vſus ſum exemplo Virgilii è libro de re pecuaria rediit mihi in mentem id, quod iam obſeruaram, poëtam totum cum locũ, qui ſequitur, ſumpſiſſe ab Ariſtotele: ille enim in VI. libro de hiſtoria animantium, vbi naturam equarum motéſque pertractat, omne illud exponit, quod Virgilius XIII his continentibus verſibus tradit. Continuoque auidis vbi ſubdita flãma medullis, Vere magis (quia vere calor

» redit oſsibus) illę Ore omnes verſæ in zephyrum ſtãt rupibus altis: Exceptãtq;
» que leues auras: & ſæpe ſine ullis Coniugiis, uẽto grauidę (mirabile dictu) Saxa
» per, & ſcopulos, & depreſſas conualles, Diffugiũt, non eure tuos, neque ſolis
» ad ortus In boream, caurúmque, aut vnde nigerrimus auſter Naſcitur, & plu
» uio contriſtat frigore cœlum. Hinc demum hippomanes, vero quod no-
» mine dicunt Paſtores, lẽtum diſtillat ab inguine virus: Hippomanes, quod
» ſæpe malæ legere nouercæ, Miſcueruntque herbas, & non innoxia verba.
Ariſtotelis verba hæc ſunt, ordinem etiam eundem ſequentis. λέγονται δὲ καὶ ἐξα-
νεμοῦσθαι περὶ τὸν καιρὸν τοῦτον. διὸ ἐν κρήτῃ οὐκ ἐξαιροῦσι τὰ ὀχεῖα ἐκ τῶν θηλειῶν. Poſtremũ
autem hoc reliquit Virgilius, quia extra rem eſt: nec facit ad morbum ipſorũ
» inſaniámque indicandam, ὅταν δὲ τοῦτο πάθωσι, θέουσιν ἐκ τῶν ἄλλων ἵππων: θέουσι δὲ οὔτε
» πρὸς ἕω: οὔτε πρὸς δυσμὰς, ἀλλὰ πρὸς ἄρκτον ἢ νότον. τότε δὲ ἐκβάλλουσι τι: καλοῦσι δὲ τοῦτο ὥς
» περ ἐπὶ τοῦ τικτομένου, ἱππομανὲς: ἔστι δὲ οἷον ἡ καπρία καὶ ζητοῦσι τοῦτο μάλιστα πάντων αἱ περὶ τὰς
» φαρμακείας: ἐκρεῖ δὲ αὐταῖς ἐκ τοῦ αἰδοίου, ὅμοιον γονῇ, λεπτότερον δὲ πολὺ ἢ τὸ τοῦ ἄῤῥενος. καὶ καλοῦ
» σι τοῦτο τινὲς ἱππομανὲς, ἀλλ᾽ οὐ τὸ ἐπὶ τοῖς πώλοις ἐπιφυόμενον. quod igitur philoſophus
inquit λέγονται ἐξανεμοῦσθαι περὶ καιρὸν τοῦτον, poëta pluribus perſecutus eſt, nam du
os verſus conſumpſit in tempore deſcribendo, quo potiſsimum inſaniunt: tres
vero in vi eius verbi exprimenda. quod autem addit θέουσιν ἐκ τῶν ἄλλων ἵππων, ver
tit ille, ornatu adhibito. Saxa per, & ſcopulos, & depreſſas conualles Diffugi
unt. Præterea illa. θέουσι δὲ οὔτε πρὸς ἕω: οὔτε πρὸς δυσμὰς, ἀλλὰ πρὸς ἄρκτον ἢ νότον. con
ſequentibus verbis, lumine orationis importato, conuerſóque primum ſermo
ne ad uentum flantem ab ortu: non eure tuos: neque ſolis ad ortus. In boreã
caurúmque aut vnde nigerrimus auſter Naſcitur, & pluuio contriſtat fri-
gore cœlum: nam ſeptentrionem indicauit nomine ventorum, qui inde flant.
Adiungit Ariſtoteles ea quę ſupra poſui: illa autem Virgilius exprimit quatu-
or, qui reſtant verſibus. quod enim eſt αἱ περὶ φαρμακείας in Græco, noſter ad no-
uercas veneficáſque tranſtulit. neque tamen quod Virgilius vero hoc nomine
vocari hippomanes dicit, diſtinxit illud ab herba, quæ & ipſa idem nomen ha-
bet, vt falsò putarunt interpretes, ſed à carne, quæ naſcitur in fronte equi: hoc
enim manifeſto docet philoſophus his verbis: ἀλλ᾽ οὐ τὸ ἐπὶ τοῖς πώλοις ἐπιφυόμενον.
neque tamen negarim oriri etiam è terra, quod hippomanes vocatur: id enim
» aperte tradit Theocritus in ii. Idillio canens. ἱππομανὲς φυτόν ἐστι παρ᾽ ἀρκάσι. tres igi
tur res longe diuerſæ, quia idem valebant, ac veneficii vim habebant, eodem
nomine uocabantur.

*Oſtenditur Græcum etiam ſcriptorem ſimili eodem uſum, quo Cicero in de-
clarandа calliditate eorum, qui alienis ſententijs pro ſuis utun-
tur: ſtudiumque ſuum prauum
occulere uolunt.*

CAP. VII.

CICERO in v. libro de finibus, cum induxiſſet M. Piſonem pe
ripateticam diſciplinam explicantem, eamque ſummis laudi-
bus ornantem, in extremo ſermone ipſius, vbi dicit ceteros
philoſophos ex ea particula arrepta, ſuam ſingulos videri vo-
luiſſe afferri ſententiam, auctore ipſarum cælato, iamque id
» in pluribus vſu veniſſe oſtendiſſet, inquit. Stoici reſtant, hi
» quidem non vnam aliquam, aut alteram à nobis, ſed totam ad
» ſe noſtram philoſophiam tranſtulerunt; atque vt reliqui fures, earum rerũ, quas
» ceperunt, ſigna commutant, ſic illi vt noſtris ſentẽtiis pro ſuis vterentur, nomi
» na tanquam rerum notas, mutauerunt. Simili igitur ad improbitatem illorum
malitiámque oſtendendã valde apto Cicero vſus eſt. quod itidem Themiſtius
arrripuit,

arripuit,cum Epicuri furtum detegeret,aſtute ab illo ne deprehenderetur, notis variatis occultatum.Epicurus enim quoque clam ſumpta Ariſtotelis ratione pro ſua vſus eſt,ac ne furtum cognoſceretur, reliquos fures imitatus, eodẽ pacto occuluit.Ita igitur in tertium librum naturalis auſcultationis dilucidus
» ille ſcriptor ait. Καίτοι τὸν λόγον τοῦτον ἠγάπησεν οὗτος ἐπίκουρος, ὥστε παλαιότερον ὄντα,
» εἰσποιεῖσθαι καὶ ὑποβάλλεσθαι μικραῖς τισι καὶ φαύλαις προσθήκαις, καθάπερ οἱ τὰ φώρια μετα-
» χαράζοντες ὑπὲρ τοῦ λανθάνειν. quę vero ratio illa fuerit, quam ſibi adoptauit ſuppoſuitque Epicurus, quidque de ſuo addiderit, ne aliena eſſe intelligeretur, tempus nunc non eſt declarandi,occaſioque melior huius rei dabitur: nunc.n. ſatis habeo indicaſſe:in eadem re illuſtranda, ambos hos elegantes ſcriptores idem ſimile attuliſſe,vel potius ab aliquo prius Græco,magni nominis auctore,excogitatum,ac ſæpe dictum,vtroſque ſumpſiſſe.quæ nanque Cicero de philoſophia ſcribebat,è Græcis doctoribus accepta, ex illoque in hunc ſermonem vt ipſemet confeſſus eſt,tralata erant.

Exemplis clariſſimorum virorum comprobatur oportere fugere voluptates: abigereque à ſe illas ſummo ſtudio, qui aliquid magna laude gloriaque dignum gerere volunt.

CAP. VIII.

QVI aliquid præclarum in vita,ſiue domi, ſiue militiæ efficere volunt,nuncium remittant oportet corporis voluptatibus: illaſque, vt omnium honeſtorum factorum acerrimas aduerſarias,magnopere caueant.Græcarum rerum auctores quomodo Alexander Macedo paruo temporis ſpatio,quo vixit, tot tantáſque res efficere potuerit,ac penè vniuerſum orbem armis peragrare oſtendentes,hoc afferunt:ipſumque docent nullis huiuſcemodi oblectationibus,quę ceteros mortales irretire ſolent,impeditum fuiſſe:neque cum tempus rei gerendæ venerat,aut vino,aut ſomno,aut ludo aliquo, aut libidine,aut ſpectaculis auocari inde potuiſſe. idem autem de cupido eiuſdem gloriæ,magnóque imitatore ipſius Cn. Pompeio memoriæ mandatum eſt. Nam Cicero cum pro lege Manilia illum ornauit,hoc etiam accurate expoſuit
» dicens. Vnde illam tantam celeritatẽ,& tam incredibilem curſum inuentum pu-
» tatis:non enim illum eximia vis remigum, aut ars inaudita quædam guberuan
» di,aut venti aliqui noui tam celeriter in vltimas terras pertulerunt.Sed hæ res,
» quę ceteros remorari ſolent, nõ retardarunt.& quæ ſequuntur,diligẽter omnẽ rẽ explicantia. Xenophon quoque,cũ ſemper inſtructũ paratúmque Diphridã, Laconum ducẽ diceret:ceteróſque omnes illius ordinis in eo ſuperare, cauſam eius eſſe voluit,quod nõ pareret corporis voluptatibus, ſempérque illi ipſi rei, quę vrgebat,toto pectore incũberet.Hęc ſũt politi illius ſcriptoris verba è quar
» to libro de rebus Gręcorum. Ην δ' οὗτος ὁ ἀνὴρ εὔχαρις οὐχ ἧττον τοῦ Θίμβρωνος. μᾶλλον
» τι συντεταγμένος καὶ ἐγχειρητικώτερος στρατηγός: οὐδὲ γὰρ ἐκράτουν αὐτοῦ αἱ τοῦ σώματος ἡδοναί,
» ἀλλ' ἀεὶ πρὸς ᾧ ἂν ἔργῳ, τοῦτο ἔπραττε. Cicero quoque pro Archia poëta, cum ſe cõmodis ciuium omni ætate ſedulo ſeruiſſe oſtenderet,quare concedi ſibi debere, vt ſi quid tẽporis vacaret,conſumeret in artibus ingenuis tractãdis, parem ſe ambobus ſtudiis fuiſſe cõmemorat,quia non ſit unquam voluptatum illecebris delinitus: eaſdem igitur & ipſe res appellat,quæ fortes viros corruperũt,
» magnáque ipſis impedimenta attulerunt.inquit enim. Qui tot annos ita viuo
» iudices,ut à nullius vnquam me tempore,aut cõmodo,aut otiũ meum abſtra-
» xerit, aut voluptas auocarit, aut denique ſomnus retardarit.

Non facta, ſed uoluntatem in iudicando ſpectari oportere, auctoritate magnorum uirorum conſtituitur: oſtenditurque Ciceronem à Græcis ſcriptoribus, nonnihil diſſentire in admirabili hiſtoria tradenda.

CAP. IX.

HYLLVS frementi Herculi apud Sophoclem Trachiniis, vlciſcique dolorem ſuum cupienti, reſpondit. ſi totam rem ille vt ipſe, cognitam haberet, futurum vt animus ipſius flecteretur, placaretúrque vxori, quæ bonas cogitationes animo verſans, in fraudem inciderit: quod tamen filii obſcurum dictum grauiter reprehenſum eſt à patre, vim eius nondum intelligẽte: vnde ſtatim Hyllus aperte rem exponit, dicens. Deianirã, cum putaſſet corpori ipſius iniecturã, quod conciliandi amorem vim haberet, abalienatúmque ipſius animum reuocandi: peccaſſe errore quodam, nõ voluntate. vere igitur Hyllus ſenſit in huiuſcemodi rebus in primis conſilium mentémque ſpectãdam: ignouiſſe vero vxori fortiſsimum virum hoc accepto intelligitur, quod cum prius malediceret illi ſingulis verbis, nihil poſtea contumeliarum in eam iecit. Narrat autem Ariſtoteles in libris de Moribus, qui ἠθικὰ μεγάλα vocantur, cum idem quod Deianiræ, fœminæ alii contigiſſet: quod enim poculum amatori dedit, interemit hominem: in iudiciúmque Ariopagi vocata illa eſſet, elapſam ſeueritatem iudicum, nulla alia de cauſa, niſi quod planum factũ eſſet, ipſam eo maleficio ἐκ προνοίας non vſam: dederat enim philtrum amoris cauſa, quamuis fine ſuo excidiſſet: vnde intelligi poterat non eſſe id ſponte factum: nec enim obeſſe voluit, ſed prodeſſe. Cicero quoque in III. libro de Na-
" tura Deorum hoc tetigit his verbis. Nec enim Herculi nocere Deianira vo-
" luit, quum ei tunicam ſanguine Centauri tinctam, dedit: nec prodeſſe Phereo
" Iaſoni, is qui gladio vomicam eius aperuit, quam ſanare medici nõ potuerant:
" multi enim & cum obeſſe vellent, profuerunt: & cum prodeſſe, obfuerunt.
Animaduertendum autem quod ad poſterius exemplum pertinet, cum idem memoriæ prodiderint Græci ſcriptores, in tyranni nomine ipſos à M. Cicerone diſcrepare: nec enim hoc Iaſoni, ſed Prometheo cuidam vſu veniſſe commemorant: res autem adeo incredibilis eſt, vt vni in omni tempore homini cõtigiſſe id mirum ſit, nedum duobus eiuſdem condicionis accidiſſe facile credi poſſit. Quare vereor ne peccatũ memoriæ cauſa fuerit huius diſſenſionis, quod peccatum cui hæreat, affirmare non auſim, quamuis habeam ſuſpiciones nõnullas, quæ vt Latini auctoris culpa magis id cõmiſſum putem, perſuadere conantur. Plutarchus igitur in libro, quo docet quid interſit inter aſſentatorẽ & ami-
" cum, ait. ὥσπερ γὰρ ὁ τὸν Θεσσαλὸν προμηθέα κτεῖναι διανοηθεὶς, ἔπαισε τῷ ξίφει τὸ φῦμα καὶ διεῖ-
" λεν ὥστε σωθῆναι τὸν ἄνθρωπον, καὶ ἀπαλλαγῆναι τοῦ φύματος ῥαγέντος. οὕτω & quæ ſequuntur. Præterea Simplicius in II. librum φυσικῆς ἀκροάσεως, explicatis iam verbis quibus Ariſtoteles oſtendit diſcrimina, quæ ſunt inter id quod ſponte ſua fit, ac
" fortunã, in quæſtione quadam, quam adfert, exponenda, inquit οἷον ὁ τὸν τύραννον
" προμηθέα πλήξας μὲν ὡς ἐπὶ τῷ ἀνελεῖν: διακόψας δὲ τὸ φῦμα καὶ ἰασάμενος.

Docetur

Docetur idem, quod Iſocrates de vi orationis dixit,tribuere etiam ipſi ſolitos ſophiſtas:poſſe ſcilicet ipſam res admirabiles ac penè contrarias.

CAP. X.

ISOCRATES, nobilis magiſter dicendi, in libro, quem Panegyricum vocauit, cum vim naturámque orationis explicaret, huiuſcemodi illam eſſe affirmauit, vt facultatem nobis præberet, de iiſdem rebus multis modis, contrariiſque inter ſe, dicendi: nec non, quæ ampla forent extenuandi, humiliáque efficiendi: & puſillis magnitudinem adiungendi: vt vetuſta etiam nouo modo exponedi: de iiſque, quę modo facta ſint, vetere more dicendi. Plato quoque in Phædro idem omnino de illa protulit, ac penè iiſdem verbis vſus eſt, niſi quod reprehendit Sophiſtas, qui hoc ſedulo agerent, ac ſe præſtare poſſe præ ſe ferrent: quare qui in rebus aſtuta hac ratione commutãdis ſtudium ponerent, dicit dimittendos. ore autem Socratis illa pronunciat. Verba Platonis ipſius ponam, non vt Iſocratis feci, tantum adumbrabo. Τισίαν τε καὶ γοργίαν ἐάσομεν εὕδειν. οἳ πρὸ τῶν ἀληθῶν τὰ εἰκότα εἶδον ὡς τιμητέα μᾶλλον. τά τε αὖ μικρὰ, μεγάλα: καὶ τὰ μεγάλα, σμικρὰ φαίνεσθαι ποιοῦσι διὰ ῥώμην λόγου. καινά τ' ἀρχαίως: τά τ' ἐναντία καινῶς. συντομίαν τε λόγων καὶ ἄπειρα μήκη περὶ πάντων ἀνεῦρον. Animaduertẽdum autem quod elegantiſſimus ſcriptor inquit, cum cõtemptu quodam ἐάσομεν εὕδειν, quaſi quieſcere ſinemus: εὕδειν enim, quod eſt dormire, μεταφορικῶς hic prolatũ eſt. quo modo ſæpe politi ſcriptores loquuntur. nã Xenophon quoque primo ἀναβάσεως, in poſteriore Clearchi oratione, quam habuit ad milites, quos ducebat inquit. ἐμοὶ οὖν δοκεῖ οὐχ ὥρα ἔτι ἡμῖν καθεύδειν: οὐδ' ἀμελεῖν ἡμῶν αὐτῶν, cum ceſſandum non eſſe ſignificare vellet, vt ipſe met ſtatim teſtatur, quomodo etiam nos patrio ſermone ſæpe loquimur.

Quàm apte traducantur uerba ab officijs nautarum ad munera Remp. regentium: eleganterque in primis id feciſſe Aeſchylum, declaratum, initio tragœdiæ cuiuſdam, quæ adhuc in manibus eſt. cũ duobus uerbis inde translatis eodem loco uſus ſit.

CAP. XI.

ET oratores ſæpe, & alii ſcriptores, non poëtæ ſolum: qui tamen liberius hoc faciunt, cum loquuntur de Rep. eiuſque rectione, verbis iis vtuntur, quæ propria nauium ſunt, ipſarumque gubernatorum, vt ſedere in puppi: clauum tenere: gubernaculum abiicere, aliaque huiuſcemodi non pauca. id autem fit ob ingentem ſimilitudinem, quæ inter has res exiſtit, vt audacter poſſint: ſineque vllo metu verba illinc huc traducit: Aeſchylus autem initio Tragœdiæ, quam inſcripſit ἑπτὰ ἐπὶ θήβας, cum induceret Eteoclem, regnantem tunc Thebis, de condicione eorum, qui ciuitates regerent diſputantem, verba & ipſe inde ſumpſit. vt autem à Græcis & Latinis auctoribus memoriæ proditum eſt, non poëta ſolum Aeſchylus, ſed etiam philoſophus fuit, atque is quidem Pythagoreus, quod ex grauitate quoque ſententiarum: ſubtilique diſputatione multarum rerum, qua vſus eſt in fabulis ſuis, cognoſci nullo negotio potuit. Laudatur quoque is multis locis ab Athenæo: cœleſtiſque ac diuinus appellatur. primi igitur verſiculi fabulæ illius hi ſunt.

Κάδμου πολῖται χρὴ λέγειν τὰ καίρια ὅστις φυλάσσει πρᾶγος ἐν πρύμνῃ πόλεως οἴακα νωμῶν, βλέφαρα μὴ κοιμῶν ὕπνῳ: intellexítque hunc locum Plato in ſermone, quem Euthy

demum vocauit, ita Socratem loquentem inducens. Σαφῶς γὰρ δοκεῖ ἡμῖν αὕτη εἶν, ἣν
ζητοῦμεν, καὶ ἡ αἰτία τοῦ ὀρθῶς πράττειν ἐν τῇ πόλει, καὶ ἀτεχνῶς κατὰ τὸ Αἰσχύλου ἀμβεῖον μόνη ἐν
τῇ πρύμνῃ καθῆσθαι τῆς πόλεως, πάντα κυβερνῶσα, καὶ πάντων ἄρχουσα, καὶ πάντα χρήσιμα ποιεῖν.
Animaduertendum prætereà, quod in primo ſenario Aeſchylus inquit, λέγειν
καίρια, valere ſententias vtiles ſapiẽteſque edere: illę nanque opportunæ ſunt, ac
tẽpori aptæ. modo autẽ hoc loquendi pluribus locis vſus eſt hic poëta, vt infra
hac ipſa in fabula: cum eadem perſona regis de Amphiarao augure ita loqui-
» tur. φιλεῖ δὲ σιγᾶν, ἢ λέγειν τὰ καίρια: nec non in Choëphoris. ὑμῖν δ' ἐπαινῶ γλῶσσαν
» εὔφημον φέρειν Σιγᾶν θ' ὅπου δεῖ, καὶ λέγειν τὰ καίρια.

Quod in Eunucho dictum eſt à coquo, qui ægre è culina fuerat abſtractus,
oſtenditur in Græca etiam quadam fabula prolatum:
diſputatur etiam de ueritate lectionis al
terius eiuſdem comœdiæ loci.

CAP. XII.

QVOD apud Terentium Eunucho Sanga admonitus à Gnatho
ne, ut domi focique viciſſim meminiſſet, reſpondit. Iam dudũ
» eſt animus in patinis: ſeruiuit mirifice poëta perſonæ coqui,
qui inuitus in prælium abductus fuerat: mente enim in culina
reſtiterat, vbi artificium ipſius valebat. idem autem apud Ale
xin comicum prolatum fuerat ab eo, qui incommoda, quæ pa
terentur ante tempus in conuiuio accumbentes, afferebat: in
aliis nanque hoc etiam poſuit, quod iactura tunc fieret omnium, quæ diceren-
tur à cõuiuis, quia animus eo tempore alienus eſſet ab auditione omni, occupa
tus in alia cogitatione, vel potius menſę ipſi hærens. quatuor autem hi ipſius ſe
» narii leguntur apud Athenæum in epitome primi libri. ὡς οὐ κατασπεύδεσθαι πρὸ δεί-
» πνου συμφορά· οὔτε γὰρ ὕπνος δύπου σπεύδοντ' ἂν λάβοι οὐδ' ἂν λέγῃ τις οὐδαμῶς μάθοιμεν ἄν· ὁ νοῦς
» γάρ ἐστι τῆς φατνίδος πλησίον. In eadem autem ſabula quod vulgo legitur. Viden'
» otium & cibus quid ſaciat alienus? pronunciatum à Parmenone ſtomachante,
faſtidii & contumaciæ plenam orationem paraſiti, teſtatus eſt Petrus Bembus
in antiquiſsimo ſuo libro legi. Viden' oſſum, quam lectionem uidetur val
de probare, cum tamen vim eius non explicet: hoc enim tantum inquit in ſer-
» mone de Terentii ſabulis. Tum illud etiam in Eunucho oſſum, pro eo quod
» eſt os, in quo cognoſci poteſt quam rectius in vetuſto illo, quem totiens iam di
» co, libro ita ſcriptum id ſit. Viden' oſſum & cibus quid faciat alienus? quàm in
» ceteris, qui habent otium, non oſſum. quod ſi vera lectio hæc eſt, vt arbitror, pu
to valere hic oſſum vetere conſuetudine, quod ſtatim poëta oſtendit: uidetur
enim declaratio illius eſſe, quod ſequitur, cibus: vt ſit familiaris ſermo, quo nos
etiam vulgo vtimur, cum quempiam veſci aliena menſa ſignificamus: nec par-
cere rei familiari ipſius: dicimus ẹnim ipſum vorare illius oſſa: niſi quis malit
inde ductum eſſe, quod caro, quæ oſsi propinqua eſt, ſuauior eſt. vt Grẹcus etiã
» poëta affirmauit, cuius hic verſus legitur apud Athenæum. τὸ γὰρ πρὸς ὀστοῦν φασι
» κρέας εἶναι γλυκύ. Animaduertendum autem vt hic Terentius alienum cibũ dixit,
ita contra Plautum ſuo cibo dixiſſe, cum intelligeret, quod vulgo dicimus, ſuis
» ſumptibus, in Pœnulo. Noſtro ſibi ſeruire nos cenſet cibo. In Truculento
» Nimis otioſum arbitror hominem te eſſe. Quia nam arbitrare? Quia tuo ve
» ſtimento & cibo alienis, Rebus curas.

Locus

Locus Ciceronis è primo libro de Officijs emendatus.

CAP. XIII.

CICERO in primo libro de Officiis, vbi ſentētiam verſus illius ſui, valde irriſi atque exagitati ab inimicis, cōſtituit ac laudat, inquit. Vt enim alios omittam, nobis remp. gubernantibus togæ arma ceſſere: neque enim in rep. periculum fuit grauius vnquam, nec maius odium: ita enim legitur in excuſis libris: mendoſe tamen (niſi fallor) nam ſcripti nonnulli, & ii quidem ſatis vetuſti, vna tantum litera immutata, pro odium, habent otium, quā lectionem veram puto: oſtendit enim ſe rem illam geſſiſſe, magnam ac reip. ſalutarem, paruo motu trepidationéque ciuitatis, vel potius nullo in gens autem laus eſt depellere a rep. graue aliquod malum, ſine tumultu atque armis. quæ ſequuntur verba declarant ita legi debere: docet enim Cicero illis mira quadam breuitate temporis perculſos deletóſque fuiſſe hoſtes reip. ipſamque omni metu liberatam. præcipue autem locus hic è ſecunda cōcione aduerſus L. Catilinam, in quo idem verbum, idem omnino valens, poſitum eſt, id liquido demonſtrat. Neque nos vnquam, dum ille in vrbe hoſtis fuiſſet, tantis periculis remp. tanta pace, tanto otio, tanto ſilentio liberaſſemus. nam quod in prima itidem ad Quirites inquit, valde hanc lectionem adiuuat, quam uis verbo hoc ipſo vſus non ſit. Atque hæc omnia ſic agentur Quirites, vt res maxime, minimo motu: pericula ſumma, nullo tumultu: bellum inteſtinum ac domeſticum, poſt hominum memoriam crudeliſsimum & maximum, me vno togato duce & imperatore ſedetur. Gloriæ autem hoc in primis ſibi duxiſſe Ciceronem, indicatur etiam his ipſius verbis ex oratione pro P. Sylla. Meis conſiliis, meis laboribus, meis capitis periculis ſine tumultu, ſine delectu, ſine armis, ſine exercitu, quinque hominibus comprehenſis atque confeſsis: incenſione vrbem, intermicione ciues, vaſtitate Italiam, interitu Remp. liberaui. Odium autem (ut vulgo nunc legitur) quem locum illi habeat, non video.

Sententiæ nonnullæ Salluſtij oſtenduntur è Græco ſermone expreſſæ.

CAP. XIIII.

SALLVSTIVS de bello Catilinæ, vbi de corruptis moribus populi Romani diſputans inquit. Aliud clauſum in pectore: aliud in lingua promptum habere. videtur expreſſiſſe Homericum verſum. in VIII. enim libro Iliadis Achilles, orationi Vlyſsis reſpondens, oſtendit ſe ferre non poſſe huiuſcemodi ingeniū, quod aliud animo occulit: aliud autem dicit: nec minus hunc hominem odiſſe quam mortem: erat enim generoſi animi iuuenis, ac quod ſentiebat libere loquebatur. Locus poëtæ, verbáque hæc ſunt. Ἐχθρὸς γάρ μοι κεῖνος ὁμῶς ἀΐδαο πύλῃσιν, ὅς χ' ἕτερον μὲν κεύθει ἐνὶ φρεσὶν, ἄλλο δὲ βάζει. erat autem ſtudioſus Græcarū literarum Salluſtius: pluréſque ſententias eius linguæ auctorum, in Latinum verſas, in hiſtoriis quas ſcripſit, incluſit. nam cum M. Catonis virtutibus explicatis addidit. Eſſe quam videri bonus malebat. manifeſto interpretatus eſt ſenarium hunc Aeſchyli, qui Amphiarai auguris naturā probitatémque laudans, inquit. οὐ γὰρ δοκεῖν ἄριστος, ἀλλ' εἶναι θέλει. Animaduertendum præterea, an cum narrat ita Metellum regi Boccho ſuaſiſſe. Quanquā opibus ſuis confideret, tamen non debere incerta pro certis mutare: reſpexerit (ut puto) ad ſententiā verſus Heſiodi, valde celebratam. inquit enim ſapiens

ille poëta. νήπιος, ὃς τὰ ἕτοιμα λιπὼν, ἀνέτοιμα διώκει. In bello etiam Catilinæ videtur eandem adumbraſſe, de Allobrogibus loquens, diuerſa cõſilia animo voluentibus. inquit enim. Pro incerta ſpe, certa præmia. Plautus autem apertius illam vertit, cum Pſeudolum, callidum ſeruum, ſecum philoſophantem induxit: in aliiſque multis dicentem. Stulti haud ſcimus, fruſtra ut ſimus, quàm quod cupienter dari, Petimus nobis, quaſi quid in rem ſit poſsimus noſcere. Certa amittimus, dum incerta petimus, atque hoc euenit. In labore atque in dolore. Nolo etiam omittere, quin teſtificer, locum illum Salluſtii de bello Iugurthæ me inueniſſe in antiquo libro aliter ſcriptum. in quodam enim Langobardis literis exarato legitur. Tamen non debere certa pro incertis mutare. vtróque autem modo locutos bonos auctores conſtat: vſóſque verbo mutare, pro in commutatione ſumere: & pro relinquere. vt Horatius cum cecinit. Velox amœnũ ſæpe lucretilem, Mutat Lyceo Faunus: & in alia ode cõtra: Cũ tu coëmptos vndique nobiles Libros Panæti, Socraticam & domũ Mutare loricis Hiberis Pollicitus meliora, temnis.

Sententias duas, quæ à pluribus poëtis tractatæ ſunt, ponderatas fuiſſe oſtenditur à bono harum rerũ exiſtimatore.

CAP. XV.

FRANCISCVS Medices acerrimi iudicii vir fuit: & reconditæ atque elegantis doctrinæ: vtinã vita ipſi longior fuiſſet: quod ego ſæpe de ingenio illius eruditionéque verbis teſtatus ſum, re ipſe ſcriptiſque ſuis comprobaſſet: méque hoc labore, qui mihi tamen iucundiſsimus eſt, leuaſſet. Ille igitur cum alios multos Lucretii poëtæ locos mirifice laudabat: erat enim vehemens amator eius poëtæ: tũ in hoc artificiũ ipſius, candorémque celebrabat. Quod cũ veterem ſententiã uerteret, cuiuſque auctor fuiſſet nõ valde probatus, neque Græcis ſuis, neque Latinis ſcriptoribus, poëta Chœrilus, grauiter ac magnifice illã expreſsit, longéque auctorẽ ipſius elegantia ſuperauit: cũ alius Latinus poëta eandem transferens, inferior adhuc Chœrilo fuerit: humilitérque atque abiecte illam pronunciarit. ſed vt verſus ipſorum, ordinem tẽporum ſecutus, ponã, Græcus ille inquit. πέτρην κοιλαίνει ῥανὶς ὕδατος ἐνδελεχεῖ (Verſum autẽ hunc citat Simplicius in cõmentario ſuo, in VIII. librũ naturalis auſcultationis) Lucretius autem idẽ his verbis protulit.

Non ne vides etiam guttas in ſaxa cadentes
Humoris, longo in ſpatio pertundere ſaxa?

Ouidius vero paucis, & omni ornatu carentibus verbis. Gutta cauat lapidem. Contentio igitur horum locorum, quod ille animaduertit, manifeſto Lucretii granditatem facũdiãmque declarat, qui in tenui re exponenda, dignitatẽ carmini acquiſiuit, & vt penè nos rem ipſam oculis cerneremus, effecit. Cum autem in huiuſcemodi contentionibus facile virtus poëtarum facultáſque appareat, ac qui de ipſis rectè exiſtimare velit, hoc præcipue diligenter attẽdat oporteat, aliũ etiam hunc optimi omniũ Græcorũ poetarum, à Latinis duobus primæ claſsis expreſſum, accuratè ponderauit: atque eidẽ cui ſuperioris, ita poſterioris huius, palmã dedit. Cum enim ſententiã hanc Homeri è VI. libro Iliadis γέγηθε τε φρένα Λητώ Lucretius redderet, ſuauiter admodum inquit. & tacita pectus dulcedine tangunt. Virgilius quoque, præter quàm quòd illũ in uertendo ſecutus eſt: ingenióque ipſius fuit adiutus, minus tamen poëtice. Latonæ tacitum pertentant gaudia pectus.

Cœnam

Cœnam ſine ſanguine uocatam eſſe à Græco poëta, quam Plautus terreſtrem appellauit: ambo autem tenuem pauperemque menſam intellexerunt.

CAP. XVI.

COENAM ſine ſanguine paraſitus apud Diphilum comicum vocauit tenuem ac vilibus dapibus inſtructam: ob quã ſcilicet ornandam nullæ cæſæ forent animantes: inducitur autem impurus ille homo ab eleganti facetóque poëta ita loquens: narrat enim ſe diſſentire ab ingenio multorum, qui cum vocati ſunt ad cœnam à diuite aliquo, fortunatóque homine, ſtatim domum introeuntes laudant triglypha: tecta laqueata: Corinthiáque vaſa, coniectis in huiuſcemodi ornamenta ædium oculis: ſe nanque his rebus ſpretis, intentis oculis reſpicere fumum culinæ: quod ſi ille impetu quodam directò latus ſit, ſe gaudere ac præ gaudio exultare: contra autẽ ſi obliquus ac tenuis, ilico cognoſcere cœnam, quod ei vehementer dolebat, ſanguinem non habituram. à ſigno igitur ille iudicat ſe male acceptum iri: neque enim huiuſcemodi cœna ipſum delectabat. Carmen ipſum Diphili, quod apud Athenæum in VI. libro Δειπνοσοφιστῶν legitur, hic ponam.

Ὅταν με καλέσῃ πλούσιος, δεῖπνον ποιῶν,
Οὐ κατανοῶ τὰ τρίγλυφ᾽, οὐδὲ τὰς στέγας,
Οὐδὲ δοκιμάζω τοὺς κορινθίους κάδους:
Ατενὲς δὲ τηρῶ τοῦ μαγείρου τὸν καπνόν.
Κἂν μὲν σφοδρὸς φερόμενος, εἰς ὀρθὸν φέρῃ,
Γέγηθα, καὶ χαίρω, καὶ πτερύσσομαι:
Ἐὰν δὲ πλάγιος, καὶ λεπτὸς, εὐθέως νοῶ
Ὅτι τοῦτό μοι τὸ δεῖπνον, ἀλλ᾽ οὐδ᾽ αἷμ᾽ ἔχει.

Plautinus contra ſenex in Captiuis paraſitum ludit, oſtendens ſe huiuſcemodi cœnam ei daturum. Aſper meus victus ſanè eſt. cui ille: Sentis ne eſitas? ſequitur Aegio. Terreſtris cœna eſt. Par. ſus terreſtris beſtia eſt. Aeg. Multis oleribus. Par: Curato ægrotos domi. Nihil autem inimicius eſſe oleribus paraſito, & hic declarauit, & apud eundem Græcum comicum in mercatore, quidam qui accuſat alium, & piſces, & aues, & omnes demum delicatiores eſcas coëmentem: inquit enim ſumptibus & voracitate illius fieri, vt & ipſe, & vniuerſa ciuitas, neceſſario ad olera redigatur: ac pugnent ſæpe contendantque inter ſe de apiis, vt Iſthmiis fieri ſolebat: quorum certaminum corona, victoriæ pręmium, erat ex apio. nam iocatus in hoc lepide eſt. Inquit igitur. Οὐκ ἔστιν ὑχ εὑρὸν ὑπὸ σοῦ μεταλαβεῖν. Σεσώκας ὑμῶν εἰς τὰ λάχανα τὴν πόλιν. περὶ τοῦ σελίνου μαχόμεθ᾽ ὥσπερ ἰσθμίοις. Plures tamen verſus leguntur apud Athenæum eodem, quo ſuperiores, libro. Eadem autem ſententia Alexidis comici fuit, qui in fabula Demetrio accuſans Phayllum quandam, vt in piſcibus emendis perditum, affirmauit ipſum tertiam quandã tempeſtatem additum eſſe: prius nanque flante aquilone, aut hauſtro vehementiore: mariſque fluctibus commotis, nemini piſcem comedere licuiſſe: poſtea verò accedente illo in forum, atque omnes inde piſces euerrente, tanquam procella quadam ac turbine, ad eandem penuriam omnes compelli. Quare inquit reſtat vt concertemus inter nos de oleribus carmen quoque ipſius, quia elegantiſsimum eſt, hic ponam πρότερον μὲν εἰ πνεύσει βορέας, ἢ νότος Ἐν τῇ θαλάττῃ λαμπρὸς, ἰχθὺς οὐκ ἐνῆν Οὐδενὶ φαγεῖν. νυνὶ δὲ πρὸς τοῖς πνεύμασι τούτοις Φάυλλος προσγέγονε χειμὼν τρίτος Ἐπὰν γὰρ ἐπινεφὴς καταιγίζων τύχῃ Εἰς τὴν ἀγορὰν τοὔψον πριάμενος, οἴχεται Φέρων ἅπαν τὸ ληφθὲν, ὥστε γίγνεται Ἐν τοῖς λαχάνοις τὸ λοιπὸν ἡμῖν ἡ μάχη. leguntur autem apud Noniũ verba quædam Turpilii, quæ videntur è principio poſterioris huius exempli expreſſa. Ante hac ſi flabat aquilo aut auſter, inopia erat piſcati. Quòd verò terreſtrem cœnã ſuam eſſe Aegio

dixit,addiditque copiam illic tantum olerum eſſe. Cicero quoque teſtatus eſt in epiſtola ad Gallum,lege ſumptuaria C.Cæſaris terra nata excepta fuiſſe: vt cum aliarum epularum definitus numerus eſſet,herbarum ac ceterarum rerũ, quæ orirentur è terra,propter vilitatem copia concederetur.In quibus etiã condiendis lautos homines tantum ſtudii ponere ſolitos oſtendit,vt illæ etiam ſua ſponte viles iniucundæque res,ſuauiſſimæ fierent. Animaduertendum etiam quàm acute ſubtiliterque paraſitus ſpem non amiſerit ſumptuoſæ cœnæ,quamuis audiſſet illam terreſtrem futuram:aliter enim cepit vocem eam terreſtrem, quàm ille vſurparat: terreſtres enim quoque animantes vocantur, quæ in terris viuunt,vt diſtinguantur ab iis,quæ in aquis aut aëre degunt: & ſanè Cicero,in vertendo Timæo,quod eſt apud Platonem: πεζὸν δὲ καὶ χερσαῖον τέταρτον, terreſtre quartum reddidit.Earum autem nonnullæ iucundæ ſunt, in conuiuiiſque apponuntur.Putauit igitur ſine piſcibus auibuſque,poſſe opipare apparari conuiuium.

Qui uocarentur balnearij fures,declaratum:ſimulque illos legibus ſeuerius puniri ſolitos, ut ceteros, qui è publicis locis aliquid ſurriperent, indicatum.

CAP. XVII.

BALNEARII fures vocabantur,qui veſtimenta eorum qui lauatum ierant,ſurripiebant:à loco enim vbi potiſsimum ſtudium illud ſuum prauum exercebant,appellabantur. Catullus quoque cum malediceret Vibennio, hoc vitium ipſi exprobrauit:his verbis.O,furum optime balneariorum, Vibenni pater.illos autem maiore pœna affici ſolitos, vt eos etiam qui è palæſtra,aut foro, aut huiuſcemodi aliquo publico loco, quàm qui è priuata domo aliquid tollerent,commemorat Ariſtoteles in XXIX. ſegmento Problematum, cauſamque huius rei quærit. hi nanque re ſurrepta æſtimata,dupli condemnabantur:illi vero morte plectebantur. Demoſthenes quoque contra Timocratem idem ſignificauit i morte ſcilicet puniri ſolitos Athenis,qui è Gymnaſiis,portubus,publiciſque aliis locis,res etiam viliſſimas, furarentur,cuius verba ponam. καὶ εἴ τις γ' ἐκ Λυκείου, ἢ ἐξ Ἀκαδημίας, ἢ ἐκ Κυνοσάργους, ἢ ληκύθιον, ἢ ἄλλο τι φαυλότατον, ἢ τὰ σκεύη τι τῶν ἐκ τῶν γυμνασίων, ὑφέλοιτο ἢ ἐκ τῶν λιμένων ὑπὲρ δέκα δραχμὰς καὶ τούτοις θάνατον ἐνομοθέτησεν εἶναι τὴν ζημίαν. Plautus autẽ quàm difficile foret balneariorum furum inſidiis reſiſtere oſtendit Rudente his verbis.etiam qui it lauatum In Balineas, ibi quum ſedulo ſua veſtimenta ſeruat, tamen ſurripiuntur. Quod vero Catullus infra inquit. quandoquidem patris rapinæ Notæ ſunt populo:in aliis argumentis,quibus putat Ariſtoteles perſuaderi potuiſſe latores eius legis, vt grauius animaduerterẽt in eius generis fures, hoc etiam eſt,quod qui manifeſto illic deprehenſi ſunt,ab omnibus fures eſſe ſtatim intelliguntur.unde ſi euaſere,non amplius ſtudent, ne fructus quidem quæſtuſque ſui cauſa,probi homines videri:ſciunt enim omnem operam,quam ponerent in ſtudio illo ſuo diſſimulando:perſonaque probi viri induenda, irritam fore:cui rei incumbunt toto animo reliqui fures. ut deploratiores igitur: omnibuſque partibus inquinatiores, merito inquit grauius puniuntur.

Quod

Quod Cicero dixit librorum ab Ariſtotele ſcriptorum fuiſſe limatius genus illud, quod reliquit in commentarijs, diſcrepat magnopere à iudicio Alexandri.

CAP. XVIII.

DILIGENTER animaduertenda ſunt hæc verba Ciceronis è v. libro de Finibus bonorum & malorum, quibus de Peripateticorum inſtitutis: principéque ipſorum Ariſtotele, loquitur. De ſummo autem bono, quia duo genera librorum ſunt: vnũ populariter ſcriptum, quod ἐξωτερικόν appellabant: alterum, limatius, quod in commentariis reliquerunt, non ſemper idem dicere videntur, Neque enim in commentariis Ariſtoteles, ſi hoc verbo intelligimus, quę gręci ὑπομνήματα vocant, reliquit veras ſuas exquiſitáſque ſententias: ne dum enim limata eſſent ipſius ὑπομνήματα: ſcriptáque accurate, nullius erant ponderis apud veteres Græcos ipſius interpretes: nec quicquam valere exiſtimabantur ad iudicium ſummi doctoris mentémque indicandam de qualibet re. Teſtatur hoc Simplicius, in Categorias: vbi ſcripta Ariſtotelis examinat: confirmatque præterea id auctoritate Alexandri, qui & ipſe parum aut nihil tribuebat ſententiis, quæ illic editæ forent, & monimentis illis traditæ. Putarem M. Tullium συντάγματα intellexiſſe: verum ita quoque appellabantur libri ἐξωτερικοί: nam ſententiæ etiam illæ cõmunes & populares erãt, mandatæ literarum monimentis, vt ipſemet Cicero, hic teſtatur. videtur igitur ſignificaſſe, quos Græci ἀκροαματικοὺς vocabant: commentarioſque dixiſſe libros illos.

Quomodo accipi debeat ſententia quædam Ciceronis, ne uideatur ignoraſſe, quod ſit poëtæ officium, fabulam aliquam argumentumque ſcribentis.

CAP. XIX.

CICERO in III. libro de officiis inquit. Vtile videbatur Vlyſsi, vt quidam poëtæ Tragici prodiderunt. nam apud Homerum, optimum auctorem, talis de Vlyſse nulla ſuſpicio eſt, ſed inſimulant eum Tragœdiæ, ſimulatione inſanię militiam ſubterfugere voluiſſe. Videtur igitur cognitum nõ habuiſſe Cicero officium poëtæ Heroici, qui non omnia cõmemorare debet, quæ alicui in vita vſu venerunt, ſed ea tantum, quę ſunt partes eius fabulæ, quam ſcribit: neque enim hoc tantum, verum alia quoque multa Vlyſsis facta omiſit Homerus. Ariſtoteles in primo libro de arte Poëtarum hoc docet. ὀδύσσειαν γὰρ ποιῶν, οὐκ ἐποίησεν ἅπαντα, ὅσα αὐτῷ συνέβη οἷον πληγῆναι μὲν ἐν τῷ παρνασσῷ: μανῆναι δὲ προσποιήσασθαι ἐν τῷ ἀγερμῷ. An ita Cicero à culpa, iuſtáque reprehenſione, in quam alioqui incidiſſet, defendi poteſt, vt miratus poëtam accipiatur, ſi id factum fuiſſet, non aliquando id ἐν τῷ ὅλῳ tetigiſſe. vt ab apro in Parnaſſo ictus Vlyſſes in eo poemate indicatur, & ſi tota res copioſe non exponitur. nam verba etiam ipſius hoc ſignificare videntur, cum dixerit nullam ſuſpicionem eſſe illic de hac re. quod vero poëtas quoſdam Tragicos hoc explanaſse inquit, ſignificat vt puto, Sophoclem, qui fabulã hoc titulo docuit, vt Græci veteres Grãmatici teſtantur. ὀδυσσεὺς μαινόμενος. Ab Ariſtotele autem, qui inquit ἐν ἀγερμῷ Vlyſſem hoc callidum conſilium cepiſſe, ſignificatur, quod poeta etiam ille affirmarat, cuius verſus expreſsi apud Ciceronem infra leguntur. Furere aſsimulauit, ne coiret inſtitit.

Omnibus in rebus ægre ferre mortales immutari de ſua uirtute iudicia reliquorum: ſtudereque illos partam exiſti mationem tueri.

CAP. XX.

QVI multum ſe poſſe aliqua in re ſtudioue putant, atque id aliquando factis vſúque antea demonſtrarunt, cauent quicquam facere quod à parta iam laude degeneret: ita enim intelligunt ſe exiſtimationem perdituros, ac quod ſummis laboribus periculiſque decus acquiſiuerint, ſubito amiſſuros. oſtendit hoc Euripides Hippolyto coronato in magna re atque illuſtri perſona: inducit enim Theſeum, fictum crimen filii verum putantem, hac etiam de cauſa dicere ſe grauiter ac pro magnitudine ſceleris in eum animaduerſurum: ſi nanque tam atrocem iniuriam diſsimularem inquit, nō crederer fortia illa facta præclaráque feciſſe quæ, feci: nec ſæuos latrones necaſſe: aut eſſe denique acerrimus hoſtis improborum. verba poëtæ hæc ſunt. Εἰ
» γὰρ παθών γε σου τάδ' ἡσσηθήσομαι οὐ μαρτυρήσει μ' Ἴσθμιος Σίνις ποτὲ κτανεῖν ἑαυτὸν, ἀλλὰ
» κομπάζειν μάτην. & quæ ſequuntur, eodem attinentia. Plautus autem in re leui ac nugatoria idem oſtendit: inducit enim Menæchmis paraſitum, impurum ac callidum hominem, qui iniquo animo ferebat ſibi impoſitū eſſe, ita loquen-
» tem. Non hercle is ſum, qui ſum, ni hanc iniuriam Méque vltus pulchre fuero: ipſe enim quoque, qui aliis imponere conſuerat, cum in eundem laqueum ſe incidiſſe putaret, videbatur ſibi omnē gloriā amiſiſſe, nec viuere deluſus poſſe.

Vti ſæpe oratores, cum de natura multitudinis loquuntur, quæ facile concitatur, ſimilitudine maris ac procellarum.

CAP. XXI.

QVAM crebro vſurpari ſoleret ſimile hoc ab oratoribus, quo docebatur, vt mare ſua ui tranquillum, commouetur vētis ac tempeſtatibus, ita rempublicam ſua ſpōte quietam, agitari ſtimulis vocibúſque improborum ac turbulentorum ciuium, indicarūt magni Latini ſcriptores M. Tullius, ac T. Liuius. Cū enim Ciceroni pro A. Cluentio dicenti commodum eſſet collatione vti: valdéque peruagatam eā eſſe intelligeret, id signi-
» ficauit hoc pacto Ex quo intelligi potuit, id quod ſæpe dictū eſt, vt mare, quod
» ſua natura tranquillum ſit, ventorum vi agitari atque turbari, ſic & populū Ro
» manum ſua ſponte eſſe placatum: hominum ſeditioſorum vocibus, vt violentiſ
» ſimis tempeſtatibus, concitari. Auctor autem rerū Romanarum in XXXVIII. libro ab Vrbe condita & ipſe narrans Græcū oratorē in ſenatu R. pro Aetolis dicētem, Leonem quendā illa vſum, idē tetigit. hæc Liuii verba ſunt. Athenien
» ſis legatus Leon, Iceſię filius, eloquentia etiam dicitur mouiſſe, qui vulgata ſi-
» militudinę, mari tranquillo, quod ventis concitaretur, æquiparando multitu-
» dinem Aetolorum vſus, quum in fide Romanæ ſocietatis manſiſſent, inſita
» gentis tranquillitate quieſſe eos aiebat. Poſtquam flare ab Aſia Thoas, & Di-
» cæarchus: ab Europa Meneſtas & Democritus cœpiſſent, tum illam tempeſta-
» tem coortam, quæ eos apud Antiochum, ſicuti ad ſcopulum intuliſſet.

Inſtitutum

Inſtitutum Athenienſium indicatum, apud quos inquilini ſine auctore in iudicio non au diebantur: ſimulque cõprobata ſuæ editionis lectio in III. libro politicorum.

CAP. XXII.

CVM Oedipus apud Sophoclem multa conuicia iecisſet in Tireſiam augurem: in aliíſque maledictis obiecisſet, ipſum corruptum à Creonte regno ſuo inſidiari, inſolens contumeliæ ſenex ille ac fortis reſpondit, oportere par pari reddere, quamuis Oedipus ſit Rex· licere enim ſibi hoc facere, cum in Apollinis præſidio viuat, nõ Oedipi ipſius ſeruus ac mancipium ſit: adiũxítque ὥστ᾽ οὐ κρέοντος προστάτου γεγράψομαι, reſpiciens ad legẽ, quę erat Athenis, & in aliis non nullis oppidis Gręciæ, qua vetabatur inquilinum etiam in iudicio verſari, ac cauſam orare, niſi auctorem uindicémque adhibuisſet, vocatũ ab illis προστάτην. ſignificauit igitur illis verbis Tireſias, ſi opus ſit vindice & auctore aliquo, ſe adhibiturum Apollinem, nõ mortalem aliquẽ: nec ſe vt ille inſimularat, inſeruire Creonti vt eius patrocinio in huiuſcemodi temporibus vtatur. Scholion Gręcum uerũ ſenſum eius loci nõvidit. Sed Heſychius in voce προστάτης declaranda, inſtituti huius mentionem fecit, atque ita accipi debere hunc locum ſignificauit. cum tradat etiam ἀπροστασίου iudicii genus fuiſſe aduerſus inquilinos, qui aliquid Athenis ſine auctore hoc adminiſtrasſent. Harpocration etiam in Lexico inſtituti huius mentionem fecit, dicens. προστάται vocabantur Athenis, qui præſidebant inquilinis: cogebantur enim legibus ſinguli inquilini ciuem aliquem Athenienſem aſsignare præſidem & auctoré. hoc autem apud eos dicebatur, νέμειν προστάτην. vt Harpocration ipſe quoque, non ſolum Heſychius, loquitur. vnde fidentius reſtitui locum in III. libro Ariſtotelis de Rep. qui defecerat in Gręcis exemplaribus, cum ſententia ſimplicitate illa qua vtitur, expreſſa eſſet à vetere tralatione. Lapſus autem eſt (ut apparet) librarius Græcus, quia idem verbum μετέχουσι paruo interuallo bis poſitum fuerat. quare imprudenter omiſit omne illud, quod in medio interiectum erat. cum quod ſequebatur poſterius ſcripſerit, relictis ſuperioribus: eſt autẽ vbi docet quomodo ciuis capiendus ſit: nec enim locus efficit ciuem vt oſtendit: nam & inquilini & ſerui hoc pacto ciues eſſent, cum vrbem nobiſcum ſimul incolant. nec etiam hi, qui publici iuris tantum cõmunicant nobiſcum, vt vocati in iudicium cauſam ſuam defendere queant, & alios etiam ipſi vocare: hoc enim quoque inquit datum eſt his, qui aliquid ſimul pacto contraxerunt. Addidit autem multis in locis, ne horum quidem penitus participes fieri inquilinos, verum neceſſe illis eſſe auctorem præſidémque aſsignare. vnde inquit aliquo modo imperfecte participes ſunt huius cõmunionis. Prius libri excuſi ha-
» bebant, manca ſine dubio & mutilata ſententia. πολλαχοῦ μὲν οὖν οὐδὲ τούτων τελέ-
» ως οἱ μέτοικοι μετέχουσι τῆς τοιαύτης κοινωνίας: ipſe veritatem ſequutus, & fidem priſcæ
» tralationis addidi, ἀλλ᾽ ἀνάγκη νέμειν προστάτην. διὸ ἀτελῶς πως μετέχουσι.

Explicata ſententia M. Varronis apud Nonium reperta, de uini quodam genere abortum gignentis.

CAP. XXIII.

VERBA hæc ſunt M. Varronis è libro, quem ſcripſit de Admirãdis rebus, in teſtimonium uocata à Nonio. Vinũ quod ibi natum ſit in quodam loco, ſi pregnans biberit, fieri ut aboriatur. intelligit autem, ibi dicens, Achaiam regionem, quã ſupra ut ſuſpicari licet, appellarat. locum uero eius terræ certum Caryniam vocatum. Hoc autẽ manifeſtò tenetur auctoritate Theo

phraſti, qui id memoriæ prodiderat: vndéque doctiſsimum Latinorum hominum ſumpſiſſe arbitrari poſſumus. Sed Plinius quoque idem narrat, totum Græci ſcriptoris locum ita in Latinum vertens, in XIIII. libro, vbi de prodigiis vini diſſerit. At in Achaia maximè circa Caryniam abigi partum vino: atque etiam ſi vuam edant grauidę: cum differentia in guſtatu non ſit. Theophraſti verba hæc ſunt è libro IX. de iis, quę oriuntur è terra: πάλιν δὲ ἐν ἀχαΐᾳ, καὶ μάλιστα περὶ κερύνειαν, ἀμπέλου τι γένος εἶναι, ἀφ' οὗ ὁ οἶνος ἐξαμβλοῦν ποιεῖ τὰς γυναῖκας, ἐγκύμονας οὔσας. κἂν αἱ κύνες φάγωσι τῶν βοτρύων ἐξαμβλοῦσι καὶ αὗται: κατὰ δὲ τὴν γεῦσιν, οὐδ' ὁ βότρυς ἐοικέναι αἴσθησιν ποιεῖ παρὰ τοὺς ἄλλους οὐδ' ὁ οἶνος. Animaduertendum autem totum id, quod pertinet ad canes, traditum à Theophraſto, reliquiſſe Plinium, ut Athenæus quoque fecit, cuius hæc verba ſunt, locum ipſius citantis. περὶ δὲ κεραύνειαν τῆς ἀχαΐας ἀμπέλου τι γένος εἶν, ἀφ' ἧς τὸν οἶνον ἐξαμβλοῦν ποιεῖν τὰς γυναῖκας τὰς ἐγκύμονας, κἂν τῆς βοτρύων δέ φησι φάγωσιν ἐξαμβλίσκειν. Reſtat paruus ſcrupulus in nomine loci, vbi naſceretur id vinum: omnibus enim ferè locis, quibus mentio ipſius fit à diuerſis ſcriptoribus variatum eſt, quod adnotarat etiã Hermolaus.

Locus Vergilij è X. Aeneidos collatus cum eo, quod Græci poëtæ, Homerus Euripideſque, de eadem re dixerunt.

CAP. XXIIII.

His verbis allocutus eſt fortis amator apud Virgilium amores ac delicias ſuas: cum præclarum conſilium ſuum, ac quid ipſi repente in mentem, gloriæ cupido, veniſſet, illi aperire cœpit. Dii ne hunc ardorem mentibus addunt, Euryale? an ſua cuique deus fit dira cupido. Aut pugnam, aut aliquid iam dudum inuadere magnum Mens agitat mihi: nec placida contenta quiete eſt. videtur autem poëta Homerum imitatus: ipſe enim quoque in X. libro Iliadis Dolonem illum Troianum, qui exploratorem Hectori ſe obtulit in rebus aduerſis Græcorum, non bene vires animi ſui ponderans, ita fecit cũ imperatore ſuo loquentẽ Ἕκτορ, ἔμ' ὀτρύνει κραδίη, καὶ θυμὸς ἀγήνωρ, Νηῶν ὠκυπόρων σχεδὸν ἐλθέμεν ἔκ τε πυθέσθαι. Euripides quoque in fabula nõ nimis ſeuera, quam Cyclopem inſcripſit, ita induxit verſutum callidúmque virum Vlyſſem loquentem. cum oſtendit veniſſe ſibi in mentem facinus, quo poſſet miſerabiliter necatos ſocios ſuos à Polyphemo vlciſci: ſeque periculo liberare. id autem erat vini plenum illum: temulentúmque factum, ſopire. Inquit enim εἰσῆλθέ μοι θεῖον: diuinum enim conſilium illud, quaſi à Deo immiſſum, appellauit. Quod ſi diligenter attendimus, Virgilius vtranque Græcorum poëtarum ſententiam complexus eſt: Homerus enim videtur innuere huiuſcemodi omnes cogitationes excitari ab animo: cupiditatéque aliqua: Euripides autem cœlitus dimitti. ambo tamẽ ſingulis ſententiis contenti fuerunt, nec de veritate rei tunc ſubtiliter quæſiuerunt: neque enim tempus illud accuratam de his rebus diſputationem requirebat. Vnde non ſine cauſa fortaſſe quæreret aliquis, an conueniat illi tempori ac perſonæ, grauis illa acutáque quæſtio, quam propoſuit Virgilius.

PETRI

PETRI VICTORII VARIARVM LECTIONVM LIBER VIII.

Sublationem ſuperciliorum notam exiſtimatam eſſe & irati animi, et mærentis à diuerſis poëtis.

CAP. I.

SVPERCILIA tollere ſignum eſſe voluit Catullus irati hominis,& qui malũ alicui minaretur: his enim indiciis vultus animi ſenſus aperiuntur. In extremo igitur carmine, quo ianuam allocutus eſt, eámque reſpondentem induxit, ita illam loqui finxit. Præterea addebat quendam, quem dicere nolo Nomine, ne tollat rubra ſupercilia. Diphilus verò Comicus eadem hac nota vſus eſt, cum triſtem hominẽ, mœroríſque plenum, ſignificare vellet. Vini nanque ſuauitatem celebrans, & quantopere eos, qui large bibant, immutet in meliùs, oſtendens, inquit. ὦ πᾶσι τοῖς φρονοῦσι προσφιλέστατε Διόνυσε, καὶ σοφώτατε, ὡς ἡδύς τις εἶ· ὃ τὸν ταπεινὸν, μέγα φρονεῖν ποιῇς μόνος: τὸν τὰς ὀφρῦς αἴροντα συμπείθεις γελᾶν: τὸν ἀσθενῆ, τολμᾶν· τὸν δειλὸν, θρασύν. Cum igitur dicat vinum impellere vt rideat, eum qui antea ſuſtuliſſet ſupercilia, à contrario quod dixi, oſtendere voluit. Auctor etiam laſciui illius carminis, quod poſitum eſt initio luſuum in Priapum, contractum ſupercilium iocans ſeueritatis indicium eſſe putauit.

Vocabulum, quo uocamus loca ubi condimus corpora mortuorum & Græcum eſſe, & in conſuetudine ueterum fuiſſe, quamuis aliam rem tunc ſignificarit.

CAP. II.

QVOD in patrium noſtrum ſermonẽ manauit, κοιμητήριον, Græcũ vocabulum eſſe cõſtat: non in vſu autẽ ſolum illud inferioris ætatis Græcorum fuit: nec à ſcriptoribus tantum noſtris ſacris initiatis, vnde nũc profectum huc videtur, verum etiam à priſcis auctoribus vſurpatum eſt. Hoc autem teſtimonio Doſiadis è quarto libro τῶν κρητικῶν uerum eſſe cognoſcitur: Cuius multa ad cœnas eius gentis publicas pertinentia apud Athenæum in IIII. itidem libro leguntur. In illis autem hæc. εἰσὶ δὲ πανταχοῦ κατὰ τὴν κρήτην οἶκοι δύο τοῖς συσσιτίοις: ὧν τὸν μὲν, καλοῦσιν ἀνδρεῖον: τὸν δ᾽ ἄλλον, ἐν ᾧ τοὺς ξένους κοιμίζουσι, κοιμητήριον προσαγορεύουσι. Tradit igitur, cum in omnibus oppidis Cretæ ædes duæ publicæ ſint, in quibus communes illæ cœnæ darentur, alterũ eorum ædificiorum ἀνδρεῖον vocatum: alterum verò, quod peregrinis, vt quietẽ ibi caperent dormirentque, aſſignabant, κοιμητήριον appellatum. Loquutus autem eſt ille de vero ſomno: cum Chriſtiani homines pro loco in quo μεταφορικῶς ſomnus capitur, acceperint: perpetuum enim ſoporem ob ſimilitudinem, mortémque, conterendæ rei cauſa, ſomnum vocabant: eoſque qui ſepulti forent, dormire dicebant. Vnde poſtea loca mortuis dicata, & ubi humi corpora ſepeliuntur, κοιμητήρια vocarunt.

Aliter capere T. Liuium hoc uocabulum concubium, quàm M. Varro: ueteſtique ſcriptores faciant, demonſtratum.

CAP. III.

MARCVS VARRO concubium videtur accepiſſe mediam noctem, aut certe partem ipſius valde remotam à veſpere, cum omnes ferè mortales requieſcunt ac cubant. inde enim appellatum vult. In VI. libro de lingua Latina. Inter veſperuginem & iubar dicta nox intempeſta, vt in Bruto Accii, quod dicebat Lucretia. Nocte intempeſta noſtram deuenit domũ. Intempeſtam Aelius dicebat, cum tempus agendi eſt nullum: quod alii concubium appellarunt, quod omnes ferè tunc cubarent. Præterea in VII. In Trinummo: Concubium ſit noctis prius quàm poſtremum perueneris, Concubium à concubitu, dormiendi cauſa dictum. T. verò Liuius concubiã noctem vocauit, vt opinor, cum contenebrauit. in XXV. enim libro ab Vrbe cõdita, vbi quomodo Tarentum in Annibalis poteſtatem venerit, narrat, inquit. Annibal concubia nocte mouit: dux Philomenes erat, cum ſolito captæ venationis onere. Nam ita illum cepiſſe hoc nomen declarat Polybii locus, qui legitur in excerptis octaui libri hiſtoriarum. Accurate autem in primis ac ſubtiliter prudens ille ſcriptor hanc defectionem Tarẽtinorum commemorauit: quæ tota illic conſeruata eſt. Nam quod huc facit, eſt. ταῦτ' εἰπὼν, καὶ διαφεὶς τοὺς ἡγεμόνας, ἄρτι ἐκίνει τὴν πρωτοπορείαν, κνέφατος ἄρτι γενομένου, σπουδάζων συνάψαι τῷ τείχει τὸ διάμεσον νυκτός, καθηγεμόνα τὸν Φιλήμενον ἔχων, καὶ προσφυλακὰς σὺν ἄγριον αὐτῷ πρὸς τὴν διατεταγμένην χρείαν. Cum igitur Annibal cum proditoribus conſtitutum habuiſſet, ſe media nocte mœnibus vrbis appropinquaturum, Tarentoque abeſſet XV. fermè milium ſpatio (ita enim Liuius reddidit, quod apud Græcum eſt interuallũ loci ἑκατὸν εἴκοσι σταδίους) feſtinarit neceſſe eſt: non multóque poſt occaſum Solis, vt occultum agmen, eſſet, mouerit. verbũ autem, quo vſus eſt Græcus auctor, veſperuginem ſignificat: quod & vi nominis explicata, & teſtimoniis veterum, intelligitur: dictum enim κνέφας grammatici volunt, quòd luce careat terra Homerus quoque in primo Iliadis hoc oſtendit, ita canens. ἦμος δ' ἠέλιος κατέδυ καὶ ἐπὶ κνέφας ἦλθεν: & in extremo etiam eiuſdem operis. Δὴ γὰρ καὶ ἐπὶ κνέφας ἤλυθε γαῖαν.

Terentij locus in Adelphis examinatus, quo ſerui ebrietas accuſatur: ſimiliſque illi ſententia à Demoſthene prolata oſtenditur.

CAP. IIII.

APVD Terentium Adelphis triſtis ſenex Demea his verbis increpat Syrum temulentum: multiſque modis culpam ipſius auget. In ipſa turba, atque in peccato maximo, Quod vix ſedatum ſatis eſt, potaſti, ſcelus: Quaſi re bene geſta. Cũ enim ſeruo homini flagitium ſit vino indulgere, in ſecũdis tamen dominorum rebus conceditur illis quoque vt largius bibant: tali autem tempore, & cum domus in qua ſeruiunt, aliquo infortunio laborat, non poteſt ferri tanta ipſorum licentia. Vera igitur eſt hæc omnis caſtigatio: niſi quòd ad ebrium directa, inanis eſſe intelligitur. quare potius cõuenit ſtomacho dicentis, qui eo modo, quo potuit, indignitatem rei exagitauit, quam fructum vllum ferre potuerit, aut corrigere mores peccantis. In oratione autem Demoſthenis in Xenothemin improbitas illius ipſius eodem modo oſtenditur, qui in malis rebus, procelláque ingenti rerum ſuarũ, ſe vino ingurgitarat:

ingurgitarat:vnde nullum ſupplicium excogitari poſſe affirmat, quod ſuperet peccatum ipſius. Verba oratoris hæc ſunt. εἰ γὰρ ἐν κακοῖς καὶ χειμῶνι τοσοῦτον ἀνοίγνυσι, οὐ δ' ὅμοιον εἶναι μανίᾳ, ἢ οὐκ ἄξιος ἦν παθεῖν; Vim autem ingentem vini, quã abſumpſerat, declarare volens Demoſthenes, addit illum, non inſanum tantum inde factum eſſe, ſed inſaniæ ipſi, furorique, ſimilem.

Cum ſubtiliter Cicero uocem Apollinis interpretatus ſit, ac contraria quàm ceteri ratione, declaratur eodem ſenſu illam cepiſſe Xenophontem.

CAP. V.

CICERO in puſilla epiſtola, qua Q. fratrem hortatus eſt ad tragœdias ſcribendas, cognita facultate ipſius grande illud poëma pangendi, Pythii Apollinis vocem ſubtiliter interpretatus eſt, qua præcepit, ut mortales ſe ipſos cognoſcerent. Cum enim putaretur ad ſpiritus frangendos, errorémque multorũ diſcutiendum id dictum eſſe, maiora onera ſuſcipientium quã ferre poſſent, docuit etiam id valere ad animum nobis addendũ: ſuadendúmque ne viribus noſtris diffidamus. Verba ipſius hæc ſunt. Ceſſator eſſe noli: & illud γνῶθι σεαυτὸν, noli putare ad arrogantiam minuendam ſolum eſſe dictum: verum etiam vt bona noſtra norimus. Sumpſiſſe autem videtur hoc Cicero à Xenophonte: nam ipſe quoque eodem modo accepit, cũ in III. libro ἀπομνημονευμάτων diſputationem accuratam Socratis cum Charmide cõmemorauit. Cum enim Charmides Glauconis filius vir eſſet magni pretii: multóque magis factus ad remp. adminiſtrandã, quàm qui tunc illi incumbebant: timeret autem in concionem aſcendere, aliquodque publicum negotium attingere, poſt longum accuratúmque ſermonem, quo illi perſuadere conatus eſt, ut accederet ad rempublicam, conſilióque ciues iuuaret, eadẽ illa ratione vſus eſt: ſuaſitque vt ſe ipſum viréſque ſuas, quæ firmæ validæque erant, cognoſceret; illis enim exploratis futurum vt pulſo metu illo capeſſeret remp. atque ita vniuerſæ ciuitati prodeſſet. nec tamen illic Socrates verba ipſa Apollinis poſuit; ſed manifeſtò ad oraculum illud reſpexit. Totus locus Xenophontis hic eſt, ὦ ἀγαθὲ μὴ ἀγνόει σεαυτόν: μηδὲ ἁμάρτανε, ἃ οἱ πλεῖστοι ἁμαρτάνουσι: οἱ γὰρ πολλοὶ ὡρμηκότες ἐπὶ τὸ σκοπεῖν τὰ τῶν ἄλλων πράγματα, οὐ τρέπονται ἐπὶ τὸ ἑαυτοὺς ἐξετάζειν, μὴ οὖν ἀποῤῥᾳθύμει τούτου, ἀλλὰ διατείνου μᾶλλον πρὸς τὸ σεαυτῷ προσέχειν. Nam hoc ipſum, μὴ ἀποῤῥᾳθύμει, videtur eleganter expreſſiſſe Cicero, cum inquit. ceſſator eſſe noli.

Quod Latini, optimi auctores, fricare frontem dixerunt, Græcos φλᾶν μέτωπον appellaſſe: idemque gentem utranque nota hac indicari exiſtimaſſe.

CAP. VI.

QVOD Licinius Caluus in Vatinium inquit, omni impetu orationis ſuę in eum conuerſo, Perfrica frontem, & dic te digniorem, qui Prætor fieres, quam Catonem (locus autem adductus eſt à Quintiliano in IX. libro) & Cicero in III. Tuſculanarum quæſtionum. Quid tergiuerſamur Epicure: nec fateamur eam nos dicere voluptatem, quam tu idem, cum os perfricuiſti, ſoles dicere, è Gręcorum ſermone acceptũ videtur: illi enim φλᾶν μέτωπον dicere ſolent, cum abiicere verecundiam, & omnẽ partem pudoris conterere, ſignificare volunt, vt Athenæus in V. libro δειπνοσοφιστῶν, de

impuro & conſcelerato viro Athenione loquens: qui è philoſopho tyrannus
» euaſit, ac plebis fauore regnum Athenis occupauit. Μικρὸν διέπτυχ᾽ ἂν ἴδῃ τούτοις,
» καὶ ἰδὼν τοὺς πολλοὺς συλλαλοῦντας περὶ τὰς παραδόξους προηγγελμένων, ψήσας τὸ μέτωπον, ἤδη νῦν εἶπε
& quę ſequuntur. quamuis enim antea quoque falsò nonnulla dixiſſet, nondum tamen omnem impudentiam effuderat. & Strabo in XIII. libro γεωγραφουμένων, cum licentiam quorundam accuſaret in Homeri loco immutando, auda
» ctérque interpretando: inquit enim. ἰσχυρῶς γὰρ καὶ τοῦτο πλάττουσι, παρατριψάμενοι τὸ μέ-
» τωπον, καὶ μὴ χωλὸν ἰδεῖν, ἕτοιμον πρὸς ἔλεγχον, ἅπαξ ἤδη ἀποτετολμηκότας. in eandem penè ſentẽtiam incurrens, quàm Cicero ad Lucceiũ protulit: quaſi oporteat eos, qui ſemel verecundiæ fines tranſierint, bene & nauiter eſſe impudentes. Eius autem loci mentionem fecit Euſtathius: qui etiam ortum huius ſermonis interpretari voluit: nec tamen explicare vere, niſi fallor, potuit: Sed in eius fonte inueſtigando magnoperę aberrauit, & ſi elegantiam vrbanitatémque Stra
» bonis cognouit. Inquit enim. ταῦτα πάντα ἐν τῷ γεωγράφῳ κεῖται. ὃς καὶ ἀντιλέ-
» γει γενναίως πρὸς αὐτά, καὶ πού ἀπειχόμενος ὡς λίθοι εἰδὸς ὄν καὶ ἄλλό τι συμπλασθῆναι ὑπὸ τῶν
» ψευδοϊστορούντων λέγει ὡς ἰσχυρῶς καὶ τόδε συμπλάττουσι, παρατριψάμενοι τὸ μέτωπον, τοὺς ἅπαξ ἤδη
» ἀποτετολμηκότας. τοῦτο δὲ εἶπε, διὰ τὸ εἰωθέναι τοὺς ψευδομένους οὕτω σχηματίζεσθαι τὰ πολλὰ ὡς
» διὰ προκαλυπτομένους αἰδημόνως. Cum autem declaratum his exemplis ſit, & Latinorum, & Græcorum auctorum, valere fricare frontem, ſiue os, impudenter ſe gerere in aliquo negotio, videtur caput fricare longe aliud oſtendere: neque enim pudor illic manet; vt exiſtimatur habere ſuam propriámque ſedem, frontem ipſam: caput enim potius fricamus cum hæremus animo in aliqua re: dubitamúſque quid faciendum nobis ſit. quomodo ſanè videtur locutus Cicero in nobili illa προσωποποιΐᾳ, qua inducit L. Piſonem reprehendentem C. Cæſa
» rem generum, cupidum triumphi: ad extremum enim inquit. Quas rationes
» ſi cognoris, intelliges nemini plùs quàm mihi literas profuiſſe: ita enim ſunt
» perſcriptę ſcite & literate, vt ſcriba ad ęrariũ qui eas retulit, perſcriptis ratio-
» nibus, ſecum ipſe caput ſiniſtra manu perfricans, cõmurmuratus ſit. Hoc enim geſtu corporis, quo Piſo narrat ſcribam vſum, videtur indicari perturbatum illum vehementer: incertíque animi fuiſſe. Quare uidendum accuratè an idem Aeſchines ſignificare voluerit in oratione, qua criminatus eſt eos, qui ſe in legatione ad Philippũ improbè geſſerant, & tranſierant officiũ legatorum, περὶ
» παραπρεσβείας Græci id iudicium vocant: ait igitur. ἐφ᾽ ἅπασι δ᾽ ἡμῖν ἀνίσταται τελευ-
» ταῖος Δημοσθένης καὶ τερατευσάμενος ὥσπερ εἰώθει, τῇ χειρί, καὶ ψήσας τὴν κεφαλὴν, ὁρῶν ἐπι-
» σημαινόμενον τὸν δῆμον, καὶ ἀποδεχόμενον τοὺς ἐμοῦ λόγους, ἀμφοτέρων ἔφη θαυμάζειν καὶ τῶν ἀκουσάν-
» των, καὶ τῶν πρεσβευσάντων, & quæ ſequuntur: hic enim quoque videtur ſollicitudinem animi, moleſtiámque nota hac indicare.

Militiam requirere dura corpora: tolerandiſq; laboribus, atque omnibus iniurijs cœli, exercitata.

CAP. VII.

QVAM dura vetus militia fuerit, exponit elegans carmen, quod nunc Vergilii nomine excuſum legitur poſt luſus in cuſtodem hortorum. nam corpus firmũ ad labores, iniuriáſque cœli tolerantias, habere milites oportere, cecinit quicunque
» auctor fuit eius fractæ diuulſęque elegiæ, his verbis. Immo
» derata pati nunc frigora: nuncque calores Sternere vel dura poſſe ſuper ſilice. Aſper autem homo, idemque ſummus imperator, apud Salluſtium idem de ſe magnifice prædicauit in concione ad Qui
» rites: hæc enim verba illic à Mario eduntur. Hiemem & æſtatem iuxta pati:
» humi requieſcere. que ſententia eſt nulla re diſcrepans, duorum horum verſuũ.

Eodem

Eodem etiam loco poſitum eſt vetus aliud carmen, maledictorum plenũ. quod vt iracundiæ laxat habenas: effunditque omne virus in aduerſariũ, qui prius læſerat, ita elegãs eo in genere eſt: oletque ingenuam eruditionem. in eius initio, abrupto ac concitato, eadem ſententia eſt: incipit enim.

„ Iacere me, quod alta non poſſim putas
„ Vt ante vectari freta:
„ Nec ferre durum frigus, aut æſtum pati,
„ Nec arma victoris ſequi.

Plato in III. libro de Rep. cum durari ad labores corpora perfectæ illius Reip. defenſorum velit, hanc eius rei cauſam attulit, quod cum tempus veniſſet belli gerendi, hæc incommoda neceſſario ferenda ſint: inexercitati autem & molles illis tolerandis pares non forent. Verba diuiniſsimi ſcriptoris hæc ſunt. καὶ
„ πολλὰς μεταβολὰς ἐν ταῖς στρατείαις μεταβάλλοντας: ὑδάτων τε καὶ τοῦ ἄλλου σίτου, καὶ εἱλήσεων
„ καὶ χειμώνων, μὴ ἀκροσφαλεῖς εἶναι πρὸς ὑγίειαν.

Videri Sophoclem in Trachinijs Herculi tribuere haſtam quoque, non arcum modo ac clauam, ut ceteri poëtæ faciunt.

CAP. VIII.

IN Trachiniis Sophocles, non arcum modo & clauam, propria ſuaque ipſius arma Herculi tribuit, ſed armare etiam ipſum videtur lancea: quod ab aliis ſcriptoribus, quod ſciam, memoriæ proditum non eſt. Homerus enim cum in XI. libro Odyſſeæ de vmbra ipſius apud inferos cognita ab Vlyſſe loquitur, inquit. ὁ δ' ἐρεμνῇ νυκτὶ ἐοικὼς, γυμνὸν τόξον ἔχων, καὶ ἐπὶ νευρῆφιν ὀϊστὸν, δεινὸν παπταίνων, αἰεὶ βαλέοντι ἐοικώς. Verba verò hæc tragici poëtæ ipſius ſunt, pronunciata illic à choro. οὐδὲ βακχείας ἀπὸ ἦλθε παλίντονα θήβας τόξα, καὶ λόγχας, ῥόπαλόν τε τινάσσων, παῖς Διός. quibus appellantur & arcus & ſpicula & claua. Suſpicari tamen poſſet aliquis vocatas eo loco à Sophocle λόγχας ſagittas ipſas, quas ὀϊστοὺς plerunque poëtæ ſermone illo vocare conſuerunt: præſertim cum eo nomine videantur pro alio etiam genere armorum aliquando vſi, vt pro gladio.

Inſtitutum veterum declaratum, qui pueros in dorſum arietum imponebant: ut illic ſine periculo rudimenta equeſtris artis perdiſcerent.

CAP. IX.

NOBILES ac fortunati pueri priſcis temporibus impoſiti arietibus primum equitare diſcebant, vt artem neceſſariam ſibi: quæ tamen periculi multum rudibus afferret, ſi in equis tractaretur, Illo pacto attingerent ac deguſtarent. Id autem veteres grammatici putarant ſignificare etiam potuiſſe Homerum, cum ἐπιβώτορι μήλων, cecinit in XIII. libro Odyſſeæ. nam aliæ quoque declarationes eius nominis afferuntur. Locus autem eſt cum Vlyſſi, in Ithacam depoſito ab Phæacibus, apparuit Minerua, quæ ipſum regeret: vt erat illi ſemper præſto in maximis periculis ac malis. ſpeciem enim corporis, veſtitúmque ipſius deſcribens poëta, teneróque puero ſimilem faciens: quales regum filii, opulentorúmque hominum eſſe conſuerunt, id protulit: ſed plenam ſententiam hic ponam. σχεδόθεν δέ οἱ ἦλθεν Ἀθήνη, ἀνδρὶ δέμας εἰκυῖα νέῳ ἐπιβώτορι μήλων παναπάλῳ, οἷοί τε ἀνάκτων παῖδες ἔασιν. Euſtachius autem

id non vidit. nam paſtorem ouium accipit, docens heroum ætate ſolitos eſſe regios liberos greges paſcere. Apud Heſychium autem id legitur: qui cum & ipſe oſtẽdiſſet, paſtorẽ magiſtrúmque pecoris poſſe illo verbo intelligi, hocquoque addidit, dicens. ἢ ἐφιππασία: οἱ γὰρ τῶν βασιλέων υἱοὶ πρῶτον ἤδη τῶν ἵππων ἐπαιδεύοντο ἱμάνθειν·

Valere in Græco ſermone, περιβόητον εἶναι, qui peruenit in ora uulgi qualibet de cauſa: ſiue ob honeſta facta: ſiue ob turpia. Videriquе Veronenſem poëtam id intellexiſſe, cum minatur riuali.

CAP. X.

CATVLLVS riualem cupiens abſterrere à ſuis amoribus: armis illis ſe vſurum contra ipſum minatur, quæ tractare in primis ac vibrare ſciebat: illa autem erant iambi, improborum ſceleribus notandis, ac per omnium ora diſſeminandis, inuentum carmen. Oſtẽdit igitur ſe illum infamia obruturũ, ac inquit.
» An vt peruenias in ora vulgi? Quid vis qualibet eſſe notus
» optas. Quibus verbis videtur id intellexiſſe, quod περιβόητος Græci ſæpe dicunt. Nam puriſſimi ſermonis amator Lyſias ita locutus eſt, cum manifeſtò id oſtẽdere vellet: in apologia enim aduerſus Simonem, cui oratio ſcripta eſt, ſignificat ſe verberibus cæſum, tantáque iniuria accepta ſiluiſſe, ne ciudicio expertum de ipſa eſſe, ne perueniret in ora vulgi: tantáque ipſius
» turpitudo palam fieret: hæc autem ipſius verba. καὶ τότε μὲν ἄρα, ἵν᾽ ἅμα μὴ περιβόητος
» εἴην, ἡσυχίαν ἦγον. Et poſt, qui locus magis ſimilis eſt Catulliano huic. ἐπειδὴ δὲ
» χρόνος διεγίνετο πάλιν ὡς οὗτός φησιν, ἐπιθυμήσας περιβόητος γενέσθαι. Demoſthenes quoque pro Cteſiphõte Græcũ hoc verbũ in deteriorem partẽ accipit: loquens. n. de turpi & peruulgata coitione multorũ perditorum hominũ in ſingulis penè
» Græciæ ciuitatib. inquit, ταύτης τοίνυν τῆς οὕτως αἰσχρᾶς καὶ περιβοήτου συστάσεως καὶ κακί-
» ας, & quæ ſequuntur. eſt igitur τῶν μέσων hoc vocabulum: ita enim Græci, quæ nunc laudem: nunc vitium oſtendunt, verba vocare conſuerunt: vt nobilis.

Idem ualere fingere uultum, quod πλάττεσθαι τρόπον, teſtimonijs optimorum auctorum confirmatur.

CAP. XI.

QVOD fingere vultum, aut inceſſum, aut mores, Cicero inquit, Græci auctores & ipſi πλάττεσθαι dicere cõſuerunt. Valet autem id in vtroque ſermone, ſua illa re propriáque non vti, ſed alienam induere, & ad tempus ſibi accõmodare. Elegans in primis ſcriptor, atque Attici ſermonis tanquam norma quædam Lyſias in oratione ſuper Ariſtophanis pecunia
» πρὸς δημόσιον, ſic locutus eſt. οἰόμενοι δὲ οἱ ὀλίγον μὲν χρόνον δύναιν-
» τ᾽ ἂν πλάσασθαι τρόπον τὸν αὑτῶν· οἱ ἑβδομήκοντα δὲ ἔτη ζῶσιν οὐδ᾽ ἂν εἷς λάθοι, πονηρὸς ὤν. non diuturnam eſſe poſſe affirmans hanc alienæ perſonæ ſimulationem. Cicero manifeſtò hoc intellexit, cum pro Cœlio dicens, de ingenio Catilinæ & quanto artificio ille captaret voluntates hominum, diſputauit: ait enim. Verſare ſuam
» naturam, & regere ad tempus, atque huc & illuc torquere & flectere. cum tri-
» ſtibus, ſeuere: cum remiſsis, iucunde: cum ſenibus, grauiter: cum iuuentute, co
» miter: cum facinoroſis, audacter: cum libidinoſis, luxurioſe viuere. Nam propius adhuc acceſsit ad ſententiam Lyſiæ cum in 11. libro epiſtolarum ad Atti-
» cum exclamauit. Quam non eſt facilis virtus: quam verò difficilis eius diutur-

na ſimulatio. Quæſiuit autem Ariſtoteles in poſteriore eorum librorum, qui ἠθικὰ μεγάλα vocantur, an id quod Cicero tribuit Catilinæ: in congreſsibus ſcilicet par vnicuique reddere, ac quibus moribus quiſque præditus ſit, tali ſe in colloquio illo congreſsúque conformato, obſequi ſtudiis illius, ſit officium boni viri: ſtatim tamen id diſſoluit, atque omnem hunc ſcrupulum euellit: affirmans id eſse proprium aſsentatoris, & eius qui placere omnibus, quauis ratione ſtudeat, quem Græci ἄρεσκον appellant.

Qui uocati ſint comici ſtulti ſenes à Cæcilio: locique duo emendati Ciceronis; alter, in Catone maiore: alter, in Lælio.

CAP. XII.

In verbis his Ciceronis ex Catone maiore. Nam quos ait Cæcilius comicus ſtultos ſenes, hos ſignificat credulos, obliuioſos, videtur eſſe mendum. Si nanque ſtultos tantum ſenes dixit Cæcilius, quid opus fuit declaratione? inanis præterea & ſuperuacanea eſſet vox, quæ ſtudium Cæcilii indicat: apertũ enim tunc ſatis erat omnibus Cæcilium poëtam comicũ eſſe: nec ita Cicero loqui conſueuit vt dicat, Terentius comicus, aut Afranius comicus, ſiue Pacuuius tragicus, cũ teſtimonia eorum citat. Arbitror igitur, vna tantũ litera immutata, quæ immutatio caſum ſolũ variat, comicos legi debere: quos comicos ſtultos ſenes interpretatus Cicero eſt, & quales accipi debeant, docuit. Comicos ipſe opinor valere, quales à comicis in fabulis inducuntur: ſtultos verò, quia fingi etiam poſſunt ſapientes. In comœdiis autem ſæpe ita ſtolidi finguntur, vt exemplum ſtultitiæ ſint: qualis eſt Nicobulus ille Plautinus in Bacchidibus. confirmat autem opinionem meam, atque omnẽ ſcrupulum euellit locus ipſe Cæcilii, qui integer, nõ vt hic mancus, ponitur à Cicerone in Lælio: hæc enim verba illic leguntur. Quid autem turpius quàm illudi? quod ne accidat, magis cauendum eſt, vt in Epicureo. Hodie me ante omnes comicos ſtultos ſenes Verſaris, atque luſeris lautiſsime. Quod enim illic in excuſis libris coamicos legitur, manifeſtò corruptum eſt: nec enim verbũ illud Latinum eſt: neque ſenſus eius, ſi in conſuetudine fuiſſet, illic quadrat. Vidi quoque calamo ſcriptos libros in quibus comicos rectè legeretur. Videndũ autem accurate eſt, an κωμικὸς μάρτυς, quod dictum eſt à Cicerone in epiſtola ad M. Cælium, idem valeat. ideſt qualis in comœdia inducitur, ideſt ſubitus atque opportunus: tales enim illic inducuntur, vt cum res poſtulat alicuius teſtimonium, repente ipſe appareat, præſtóque ſit tempori illi. Eadem quoque ratione videntur ſerui comici vocati à Plauto in Captiuis, cum Ergaſilum paraſitum ita induxit loquentem: Nunc certa res eſt: eodem pacto vt comici ſerui ſolent Coniiciam in collum pallium, primo ex me hanc rem vt audiat. Nec non à Pomponio in Præcone poſteriore: hæc enim ipſius verba, inde ſumpta, exempli loco ponuntur à Nonio. Si ſciam quid velis, quaſi ſerui comici commictilis. Afranius etiam, cuius teſtimonium ab eodem grammatico citatur, videtur idẽ ſecutus: à locóque in quo fabulæ ipſæ ſpectantur, formato nomine, appellaſſe mulieres ſcenicas. Inquit enim. Quàm beatæ ſcenicæ videntur mihi mulieres, Quæ iurgio & beneuolentia terrent deſubito viros.

Quæ uis ſit huius uerbi Circulari: quo uſus eſt C. Cæſar in Commentarijs: declaratumque κύκλους etiam Græcos appellare ſolitos hominum quaſdam coagmentationes.

CAP. XIII.

CIRCVLARI quid valeat C. Cæſari in primo cõmentario de bello ciuili diligenter animaduertendum. inquit autem. Totis verò caſtris milites circulari, & dolere hoſtem ex manibus dimitti: bellum neceſſario longius duci. Hæc enim vera integráque lectio eſt huius loci: in ſcriptis nanque omnibus & excuſis multis inuenitur: neque tamen defuerunt, qui verbum hoc inde extruſerint: próque illo conturbari, poſuerint: improbè ſanè atque audacter. Ipſe igitur arbitror ſignificare circulos quoſdam efficere, vt re aliqua noua viſa aut audita, homines facere conſuerunt, ac multitudo ipſa: paucorũ.n.congreſſui aliqui ſemper, audiendi cupidi, ſe adplicant: atque ita inter ſe coagmẽtantur, vt circuli faciẽ præbeant. ita autẽ nos quoque patrio noſtro ſermone, ex re ipſa ducto nomine, loquimur, cũ hmõi coagmentationes hominũ ſignificamus. aliquando tamẽ ὑποκοριστικῶς verbo, quo circulũ vocamus, vtimur, cũ minores .ſ. crebrioréſque circulos illos intelligimus. Idẽ autem apud Euripidẽ in Andromacha κύκλος valet: quo loco nuncius Peleo exponit Oreſtis dolum, inſidiáſque Delphis Neoptolemo factas, iterũ ad oraculum Apollinis profecto. narrat enim reditum ipſius ſtatim ſuſpectum fuiſſe incolis eius loci: cœpiſſéque illos inter ſe loqui de hac re & circulari: additis autem doloſis rumoribus, quos infenſus Neoptolemo Oreſtes: interitúmque ipſius procurans, diſſeminauit, nullum negotium fuiſſe populum concitare, & ad necem innocentis iuuenis impellere. verba poëtæ hæc ſunt. εἰς δὲ συστάσεις κύκλους τ' ἐχώρει λαὸς οἰκήτωρ θεοῦ. Cicero quoque in Bruto cum inquit. Videt oſcitantem iudicem: loquentem cum altero: nonnunquam etiam circulantem, vt eodem verbo vſus eſt, ita etiam hoc ipſum, quod oſtẽdi, videtur ſignificaſſe. declaratur enim omnibus illis rebus negligentia iudicis: nam cum attente audiunt, nihil eorum faciunt. extremum autem nõ vnius, aut alterius auerſum animum ab oratore indicat, ſed plurium. Reſtat videre (nihil enim prætermittere volo, quod poſsit ſtudioſos politioris huius doctrinæ adiuuare) quem iudiciorum morem, ferendíque ſententias rationem oſtendant hæc verba Ciceronis in epiſtola ad Q. fratrem. in vocabulo enim vnde ſuperius verbum conformatum eſt, tota res poſita eſt. Quid plura de iudicibus? duò prætorii ſederunt, Domitius Caluinus, is aperte abſoluit vt omnes viderent: & Cato, is diribitis tabellis de circulo ſe ſubduxit, & Pompeio primus nunciauit. Nam illo ipſo ſenſu, quo docui, quandoque eum cepiſſe, declaratur verbis his ex epiſtola ad Atticum. Sermo in circulis duntaxat & in conuiuiis eſt liberior.

Valere πιττοῦν nunc pice illita pilos è corpore euellere: nunc torquere, ac quæſtionem de aliquo habere, exemplis confirmatur: eadem materia ualde diuerſis rebus accõmodata.

CAP. XIIII.

ΠΙΤΤΟΥΝ Græcis aliquando artificiũ quoddam turpe ſignificat improborum hominum, qui pice illita pilos detergebãt è partibus corporis, quas natura veſtitas eſſe voluit: à materia enim, qua vterentur in fœdo miniſterio ſtudium illorum appellatur. Vſus eſt ſæpe Clemens Alexandrinus hoc verbo in III. libro Pædagogi, vbi tam molle delicatúmque inſtitutum accuſat: queritúrque de motibus ſui temporis, quibus nefaria hæc

ria hæc Venus flagraret: inueniretúrque tanta copia cinædorum vt extarent qui hoc vnum ſtudium haberent. Inquit enim capite 111. quo increpat viros cultui corporis ſtudentes. δι᾽ τούτους γοῦν πλήρεις αἱ πόλεις πιττούντων, ξυρούντων, τῶν ἐλλόντων τῆς θηλυδρίας τούτους. diuerſis nanque rationibus ac uńs idem, vt his verbis oſtenditur, efficiebatur. Paulo item poſt, οἱ σφᾶς καταπιττοῦσι καὶ τὰς τρίχας τοῖς ἀνασπῶσι πάντα τρόπον τρίχουσι. Alibi quoque inquit. ὥσπερ ἑτέρους ὁρῶ κιναίδους ἐνθάδε πολλοὺς οἱ ἄστει πεπιττοκοπημένους. Quibus omnibus locis, aliiſque eiuſdẽ operis, idem ſignificatur. Animaduertendum tamen veteres Græcos auctores eodem verbo longè alio intellectu ſæpe vſos: pice enim quoque torquebant corpora hominum. vnde καταπιττοῦν ualebat cruciatu illo & ſupplicio afficere. id etiam intellexit Lucretius cum pœnas mortalium, tormentáque breui exponens, inquit. Verbera, carnifices, robur, pix, lumina, tedæ. Nec non Plautus in Captiuis, cum induxit Ariſtophontem reſellentem aſtutam vocem ſerui, qui dixerat in eum: Atra bilis agitat hominem: ait enim At pol te, ſi hic ſapiat ſenex, Atra pix agitet apud carnificem, ac tuo capiti illuceat. Plato igitur in Gorgia, cum Polũ ſophiſtã induceret contra incredibilem illã ſententiã Socratis diſputantem, qui affirmabat præſtare re aliqua iniuſta cõmiſſa pœnas luere quam euitare: inquit enim. Κἂν ἀδικῶν ἄνθρωπος ληφθῇ τυραννίδι ἐπιβουλεύων, καὶ ληφθεὶς στρεβλῶται, καὶ ἐκτέμνηται. καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐκκάηται, καὶ ἄλλας πολλὰς καὶ μεγάλας καὶ παντοδαπὰς λώβας αὐτός τε λωβηθεὶς, καὶ τοὺς αὑτοῦ ἐπιδὼν παῖδάς τε καὶ γυναῖκα, τὸ ἔσχατον ἀνασταυρωθῇ ἢ καταπιττωθῇ, οὗτος εὐδαίμων ἔσται. Heraclides item Ponticus, cum de diſcordiis Mileſiorum, inteſtiniſque malis eius ciuitatis loqueretur, ita locutus eſt. Narrans enim quam malè diuites tractaſſent plebem, vt vlciſcerentur dolorem ſuum, victoriam adepti de illa, inquit. Τοὶ γάρ τοι πάλιν οἱ πλούσιοι κρατήσαντες, ὅπαντας ὧν κύριοι κατέστησαν, μετὰ τῶν τέκνων κατεπίττωσαν. ὧν καιομένων φασὶν ἄλλα τε πολλὰ γενέσθαι τέρατα: & quæ ſequuntur: & Ariſtophanes in fabula, quam vocauit ἐκκλησιαζούσας. κοὐδεὶς κατεχέσεν πώποτ᾽ ἀνὴρ δημότης ὅτε δὴ δ᾽ ἀνακοινούμενος ἐφαίνετο ὁ Διὸς κόρινθος καὶ τὸ πρᾶγμ᾽ οὐχ ἁρμόττον πάλιν κατεπίττου πᾶς ἀνὴρ δημότης. Luſit enim à diuerſa materia conformato verbo: longéque contrarios vſus præbente. Iterum etiam poſt in eadem comœdia illo vſus eſt.

Duæ ſententiæ Aeneidis è Græco expreſſæ oſtenduntur.

CAP. XV.

QVOD Maro in primo Aeneidos cecinit, cum ſeditionem deſcriberet: motúmque illum populi turbulentiſsimum ante oculos eorum qui audiunt, poneret. = Furor arma miniſtrat. & ipſum è Græco ſermone fluxit: hæc enim uerba à vetere ſcriptore prolata, leguntur apud interpretem Homeri Euſtathiũ pluribus locis. τὸ πρᾶγμα τυχὸν ὄργανον ὅπλον ἐστὶν ἀρχὴ ὀργίλου θυμοῦ. Verum etiam idem in tragœdia verbis aliis dictum fuerat, ut Baſilius, pius auctor, teſtatur: qui tamen ſimpliciter hoc prolatum non probat: ac correctione putat indigere. id autem niſi primus pes deeſſet, integro ſenario editũ foret. Abſoluta autem ſententia ita illic pronunciata fuerat. = ἐπ᾽ ἐχθροὺς θυμὸς ὁπλίζει χέρα. Nam quod in 11. à Corœbo pronunciari fecit = dolus an virtus quis in hoſte requirat, non diſsimile eſt ab eo, quod præcipit Pindarus in 1111. ode Iſthmiorum: nulli enim rei parcere nos oportere dicit ut conteramus hoſtem: gloriámque eius extinguamus. uerba eius poëtæ hæc ſunt. χρὴ δὲ πᾶν ἔρδοντ᾽ ἀμαυρῶσαι τὸν ἐχθρόν.

Exemplum obſcurius Ariſtotelis illuſtratum in primo libro de arte poëtarum: quo loco, quæ ſint ſigna innata declarat.

CAP. XVI.

IN primo libro de arte poëtarum Ariſtoteles, quo loco quomodo agnoſcantur perſonæ, quæ diu nos fefellerint, tradit: pluraque genera cognitionum harum eſſe docet, cum primã rationem huius rei eſſe dicat: eandem tamen maxime expertem artis, quæ ſignis quibuſdam conſtat: ac ſigna ipſa partiatur, affirmans quaſdam notas innatas eſſe nobis: inſitaſque in corpore ſtatim ab ortu: alias vero aſſumptas, priorum illarum exempla ponens, inquit. οἷον λόγχην, ἣν φοροῦσι γηγενεῖς: ἢ ἀστέρας, οἵους ἐν Θυέστῃ Καρκῖνος. quod ad prius igitur pertinet, ſignificauit, γηγενεῖς dicens, terra natos, qui dentibus ſerpentis, à Cadmo diſſeminatis, è tellure procreati ſunt: in eorum enim corpore lanceæ nota erat: cuius etiam formam, qui in illa familia poſtea nati ſunt, corpore retinuere: perdurante multa ſecula nota illa eius ſtirpis. Teſtatur hoc Plutarchus in libro, in quo diſputauit de his, qui ſera lentaque pœna afficiuntur à diis immortalibus. Cum enim oſtendere vellet mores aliquos: motuſque animorum, tectos atque extinctos in filiis, longo poſtea interuallo in nepotibus poſteriſque, remotis multum ab illis, quandoque reuiuiſcere, vſus eſt ſimilibus notarum corporis: in quibus id vſu venire vt multis exemplis conſtituit, manifeſtum eſt. In illis autem narrat quendam è filiis Pythonis Niſibei, qui dicebatur ſanguine coniunctus cum Spartis (σπαρτοὺς enim ipſe vocat, quos Ariſtoteles γηγενεῖς) habuiſſe lanceæ formam in corpore. tanto tempore poſt erumpente & emergente quaſi è profundo ſimilitudine ad eam familiam. Aeſchylus quoque in fabula ἑπτὰ ἐπὶ Θήβας, σπαρτὸν γένος, gentem eã appellauit, cum de eo itidem, qui inde natus eſſet, loqueretur: hic enim grauis eius poëtæ verſus eſt. Μεγαρεὺς Κρέοντος σπέρμα τοῦ σπαρτοῦ γένος. Non tantum autem Plutarchus eo loco exemplum hoc poſuit, ſed etiã alia plura: quibus omnibus docentur hæ notæ, adfixæ in corpore: nobiſcũque ſimul naſcentes, cum tempore aliquo non apparuerint, in poſteris poſtea repentè extitiſſe: ceteris tamen relictis verba tantum hic ponam, quibus hoc, de quo agimus, explicuit. τὴν δὲ Πύθωνος τοῦ Νισιβίως παισὶν, ὃς ἔναγχος τέθνηκε, λεγομένου τοῖς σπαρτοῖς προσήκειν, ἐξανέγκαι λόγχης τύπον ἐν τῷ σώματι, διὰ χρόνων τοσούτων ἀναδύσης καὶ ἀναφανείσης ὥσπερ ἐκ βυθοῦ, τῆς πρὸς τὸ γένος ὁμοιότητος: Idem præterea Dion Pruſienſis, qui cognomen ab eloquẽtia inuenit, Chryſoſtomuſque uocatus eſt, accurate exponit in IIII. ſermone de regno, quem fingit Alexandrum cum Diogene habuiſſe: cuius hęc ſunt verba. ἀλλὰ τοῖς μὲν ἐν Θήβαις, σπαρτοῖς ποτε λεγομένοις, σημεῖον λέγεται εἶναι τοῦ γένους, λόγχην ἐμφαίνεσθαι τοῦ σώματος: ὅστις δὲ τοῦτο τὸ σημεῖον μὴ ἔχει, οὐ δοκεῖ τῶν σπαρτῶν εἶναι.

Strabonem reprehendere populos, qui ducibus exercituum peregrinis utuntur:iiſque utilitates ſuas ac libertatem mandant. Iudicium itidem Iſocratis de militibus mercede conductis.

CAP. XVII.

ET grauis & eruditus ſcriptor Strabo magnopere peccare putat populos, qui externis ducibus vtantur in bello:copiáſque ſuas ac totam Remp. fidei eorum committant: vitium nanque huius rei iam tum magno cum damno florentiſsimarum nonnullarum ciuitatum cognitum fuerat. Id tamen nunc cotidianum eſt:ab iiſque etiam rebus publicis fit, quæ bene inſtitutæ ſunt, ac ſummo conſilio regi exiſtimantur. Græcus igitur ille, cum in VI. libro Geographiæ Tarentinos non rexiſſe ciuitatem ſuam ſapienter doceret, affirmauit ſatis etiam certam notam eius eſſe, quòd ſcilicet bonis legibus ornatam ciuitatem non habuiſſent, quòd vſi fuerant exercituum ſuorum ductoribus, peregrinis uiris: quorum etiam partim enumerat, Alexandrum Molottum acciuiſſe illos oſtendens contra Meſſapios & Lucanos:& ſuperioribus etiam temporibus Archidamum Ageſilai filium: poſteáque Cleonymum, & Agathoclem: deinde Pyrrhum, cum ſuſceperunt bellum contra Romanos. Iſocrates quoque ſubtiliter diſputat in libro, quem ſcripſit de Pace, aduerſus milites mercennarios: vitiáque eius militiæ monſtrat: qua tamen nunc non Italiæ tantum ciuitates, ſed opulenti reges vtuntur. tantus error occupauit animos principum, ſiue quæ alia cauſa ipſos mouet. Vnde maiore laude digni ſunt, qui veterem Græcorum ac Romanorum hominum morem renouare conantur: ſuóſque homines inſtituunt, & in tam præclaro ſtudio exercent. Cenſet autem oportere ſuos ciues politus ille ſcriptor, & auctor ſatis bonus, arma in primis capere contra externos hos, & qui mercede conducuntur milites, cum ſua ætate cõtra ipſos alerent & multis commodis afficerent: quorum inquit partim ſunt ciuitate orbati: partim transfugæ: partim autem, qui ſimilitudine vitiorum in vnum confluxerint. Nam addit etiam, quod multum valet ad eos inſimulandos: ac verum eſſe nimis ſæpe expertum eſt, ſiquis pretiũ auxerit, maiorémque mercedem ipſis dederit, eos ſocios ſe ſtatim illi præbituros contra eum, quem antea auxilio ſuo tegebant.

Vtilem auaritiæ refellendæ rationem, qua uſus eſt in epiſtola, uideri Horatium ſumpſiſſe ab Ariſtippo, qui illo modo auarorum hominum ſtultitiam declarabat: deletaque macula è loco Plutarchi: quo ſententiam Ariſtippi celebrauit.

CAP. XVIII.

QVO vtitur argumento Horatius in epiſtola longiore ad Iulium Florum contra auaritiam, acceptum eſt à Græco philoſopho: Ariſtippus enim Cyrenaicus id excogitauit: multúmque valere meritò putauit ad eiiciẽdum è pectoribus noſtris hunc morbum. Verſus poëtæ hi ſunt. Si tibi nulla ſitim finiret copia lymphæ, Narrares medicis: quod quanto plura paraſti Tanto plura cupis, nulli ne faterier audes? Vſum autem fuiſſe hac ratione Socraticum illum philoſophum memoriæ prodidit Plutarchus in libello περὶ φιλοπλουτίας his uerbis. τοὺς δὲ μηδὲν ἀποβάλλοντας: ἔχοντας δὲ

πολλά· πλειόνων δὲ ἀεὶ δεομένους, ὅτι μᾶλλον θαυμάσειεν ἄν τις Ἀριστίππου μεμνημένος· ἐκεῖνος γὰρ εἰώθει λέγειν, ὅτι πολλὰ μὲν ἐσθίων, πολλὰ δὲ πίνων, πληρούμενος δὲ μηδέποτε, πρὸς τοὺς ἰατροὺς βαδίζει καὶ πυνθάνεται τί τὸ πάθος, καὶ τίς ἡ διάθεσις, καὶ πῶς ἂν ἀπαλλαγείη· εἰ δέ τις ἔχων πέντε κλίνας, δέκα ζητεῖ· καὶ κεκτημένος δέκα τραπέζας, ἑτέρας συνωνεῖται τοσαύτας· καὶ χωρίων πολλῶν ὄντων καὶ ἀργυρίου, οὐ γίνεται μεστός, ἀλλ᾽ ἐπ᾽ ἄλλα συντείνεται, καὶ ἀγρυπνεῖ, καὶ ἀπλήρωτός ἐστι πάντων, οὗτος οὐκ οἴεται δεῖσθαι τοῦ θεραπεύσοντος, καὶ δείξοντος ὑφ᾽ ἧς αἰτίας τοῦτο πέπονθε. Non reticere autem volo videri mendum eſſe initio loci huius Plutarchi: arbitror enim legi debere, τῶν δὲ μηδὲν ἀπολαυόντων. ſententia ſatis aperta: inſimulat enim manifeſto eos, qui fructum nullum voluptatémque capiunt ex iis, quæ iam poſſident: vnde maximi capi ab ipſis poſſent: ſempérque plura quærunt. Eſt igitur valde accommodatum hoc verbum: illud verò, niſi fallor, alienum. Similitudo autem fraudi fuit librariis: nam aliis etiam in locis inueni ipſa inter ſe temere commutata. Ariſtippum verò ipſum, quáuis aliquando inſimulatus ſit huius uitii, quia coleret fortunatos homines, indicat habuiſſe vacuum animum hac peſte, quod vt hic idem poëta narrat, ſeruos proiicere aurum In media iuſſit Lybia, quia tardius irent: Propter onus ſegnes. Hoc autem ipſum de illo rettulit etiam Laërtius, auctorem ſecutus Bionem, qui ἐν ταῖς διατριβαῖς id ſcripſerat. Eius autem verba ſunt. τοῦ θεράποντος ἐν ὁδῷ βαστάζοντος ἀργύριον καὶ βαρυνομένου, ἀπόχεε, ἔφη, τὸ πλέον, καὶ ὅσον δύνασαι, βάσταζε. Diſcrepat tamen, vt apparet, teſtimoniũ Bionis nonnullis in rebus ab eo, quod Flaccus tradidit: neque enim aurum fuiſſe, ſed argentum pecuniam ue Græcus ille inquit: neque iuſſiſſe vt omne onus abiiceret, ſed quantum ferre poſſet gereretúe vno nanque ſeruo loquitur, non de pluribus vt Horatius. In Africa præterea id vſu veniſſe non docet, verum ſimpliciter in itinere contigiſſe.

Declarati plures elegantes modi loquendi, qui à Græcis ſcriptoribus uſurpantur: emendatuſque locus Polybij, ubi de calamitoſo exitu Aſdrubalis ſummi imp. agit.

CAP. XIX.

ΟΛΕΜΕΙΝ χρόνῳ, quo modo loquẽdi, ſumpto à Lyrico poëta, vtitur Plutarchus in vita Theſei, valet veteri opinioni repugnare, & ab eo quod diu creditum eſt, libere diſſentire. Id autem ipſe feciſſe illic docet Megarẽſes ſcriptores, qui de Scironé rem longè aliter cõmemorarant, quàm reliqui antiqui auctores, ac præterita deníque omnis ætas. Inquit enim. οἱ δὲ Μεγαρόθεν συγγραφεῖς ὁμόσε τῇ φήμῃ βαδίζοντες, καὶ τῷ πολλῷ χρόνῳ κατὰ Σιμωνίδην πολεμοῦντες, οὔτε λῃστὴν, οὔτε ὑβριστὴν, γεγονέναι τὸν Σκίρωνά φασιν, ἀλλὰ λῃστῶν μὲν κολαστήν· ἀγαθῶν δὲ καὶ δικαίων οἰκεῖον ἀνδρῶν καὶ φίλον. Eundem etiam in libro de Iſide & Oſiride, citato illic quoque poëtę eiuſdem nomine, vnde fluxiſſet, vſurpauit Plutarchus: cum enim aduerſari vellet receptæ opinioni, ac reconditis literis Aegyptiorum: intelligerétque id difficile ac periculoſum eſſe, inquit. Ὀκνῶ δὲ μὴ τοῦτο ᾖ τὰ ἀκίνητα κινεῖν, καὶ πολεμεῖν, οὐ τῷ πολλῷ χρόνῳ κατὰ Σιμωνίδην μόνον· πολλοῖς δ᾽ ἀνθρώπων ἔθνεσι καὶ γένεσι & quæ ſequuntur. Suſpicor autem aliquando etiam dictum eſſe πολεμεῖν φήμῃ eodem ſenſu, atque id ex contrario: inueni nanque apud eundem βοηθεῖν φήμῃ, quod valet peruulgatam opinionem adiuuare, auxilióque illi eſſe. In VII. quæſtione quinti libri συμποσιακῶν, vbi diſputatur de faſcinatione, ſic locutus eſt ὁ δὲ ἑστιῶν ἡμᾶς Μέστριος Φλῶρος ἔφη τὰ μὲν γινόμενα τῇ φήμῃ θαυμαστῶς βοηθεῖν· τῷ δ᾽ αἰτίας ἀπορεῖν, ἀπιστεῖσθαι τὴν ἱστορίαν οὐ δικαίως. Rem igitur hanc admirabilem reiici, explodíque ille non oportere aiebat, quamuis cauſam ipſius afferre non poſſemus, quum ea, quæ cotidie fierent, traditum nobis à maioribus ſermonem, famámque, cõfirmarent. ὁμόσε verò βαδίζειν, quod inquit in Theſci

ſei vita, ante quàm modo illo loquendi vteretur, profectum eſſe à rebus bellicis: & huc inde translatum, conſtat. ſignificat autem comminus congredi cũ hoſtibus & concurrere, non è longinquo teliſque pugnare. Idem etiã ſignificare volentes dicebãt ὁμόσε χωρεῖν, vt locutus eſt Plutarchus in libro περὶ ἀδολεσχίας, oſtendens Antipatrum comminus pugnare cum Carneade noluiſſe: concertarẽque cum eo uerbis, ſed in ſcriptis libriſque illi aduerſatum eſſe: ait enim. ὁ μὲν γὰρ στωϊκὸς ἀντίπατρος ὡς ἔοικε, μὴ δυνάμενος, μηδὲ βουλόμενος ὁμόσε χωρεῖν τῷ καρνεάδῃ, μετὰ πολλοῦ ῥεύματος εἰς τὴν στοὰν φερομένῳ & quæ ſequuntur. Vnde perſpicitur locum Polybii, vbi de interitu Aſdrubalis, victi in prœlio, diſſerit, in excuſis libris mendoſum eſſe. Legitur autem omnis illa pugna in excerptis XI. libri: cum enim ſcriptum illic ſit. ἐπεὶ δὲ, πάσας ἀφῃρημένη τὰς εἰς τὸ μέλλον ἐλπίδας ἡ τύχη, συνέκλεισε πρὸς τὸν ἔσχατον καιρὸν, οὐδὲν παραλιπὼν, οὔτε περὶ τὴν παρασκευὴν, οὔτε κατὰ τὸν κίνδυνον πρὸς τὸ νικᾶν, οὐχ ἧττον πρόνοιαν εἶχε. καίτοι σφαλεὶς τοῖς ὅλοις, ὅμως ἐχώρησε τοῖς παροῦσι, καὶ μηδὲν ὑπομεῖναι τῶν προβεβιωμένων ἀνάξιον, legi debet, ut eſt in calamo exarato libro Alexandri Farneſii, ſummi antiſtitis, ὁμόσε χωρῆσαι τοῖς παροῦσι. Nã præter auctoritatem eius libri, ſententia manifeſtò declarat hoc modo legi oportere: narrat enim grauis ſcriptor cõſtanter ſe geſſiſſe, maximóque animo, imperatorem illum eo tempore: nec aduerſæ fortunæ ſuccubiſſe. Significat autem ὁμόσε χωρῆσαι τοῖς παροῦσι, non eſſe perterrefactum eum rebus aduerſis, ſed auſum reſiſtere iniquitati fortunæ: mortíque demum ſe obieciſſe, cum in confertiſsimos hoſtes incurriſſet. ex lectione autem peruulgata, etſi repugnat, & iis quæ ante dicta erant, & conſequentibus, contrarius ſenſus elicitur. T. Liuium etiam celebraſſe fortitudinem Aſdrubalis: præſentiámque animi extremo illo tempore declaratam, notum eſt. Nam quod reſpondet ſuperioribus verbis, apud eũ eſt. Poſtremo, quum haud dubia fortuna hoſtium eſſet, ne ſupereſſet tanto exercitui, nomen ſuum ſecuto, concitato equo ſe in cohortem Romanam immiſit. Ibi, ut patre Amilcare, & Annibale fratre, dignum erat, pugnans cecidit.

Quid ualeat in mundo apud Plautum: locuſque eius poëtæ correctus, ea uoce, quæ inde temere ſublata erat, reſtituta.

CAP. XX.

VICINAE duę maculæ locum Plauti elegantem inquinarunt in Pſeudulo: cum enim modus loquendi, familiaris hominibus eius temporis, illic eſſet, contaminatus (ut puto) eſt, ab iis, qui omnia conſuerunt, quæcunque non intelligunt, mendoſa putare: & quod multo peius eſt, non metuunt mutare. Vbi enim ſeruus, à quo fabulæ nomen impoſitum eſt, ſe purgat maiori hero Simoni, ita nunc in excuſis libris legitur. = animum aduerte nũc iam Quapropter expertẽ amoris nati te habuerim: Piſtrinum ineundum ſcibam, ſi id faxim, mihi: cum in ſcripto quodam inuenerim (quæ prorſus vera lectio eſt) Piſtrinum in mundo ſcibam. In mundo enim dicebant antiqui, vt his ipſis verbis teſtatus eſt Sex. Pompeius, cum aliquid in promptu eſſe intelligi volebant. quãuis exempla illic poſita non ſint: iniuria eius, qui eruditũ auctorem, ac mirum in modum vtilem Latino ſermoni, concidit. Cum tamen Flauius Soſipater mentionem fecerit huius aduerbii: aduerbii enim vim ipſum habere videtur exiſtimare, vt Cæcilii Enniique auctoritate quid valeat confirmat, ita etiam hoc ipſo Plautino loco: licet comœdiæ nomen apud eum deſideretur, cum multis locis lacer mutilúſque hic grammaticus ſit. Inquit igitur. In mundo pro palam & in expedito ac cito. Plautus in Quia ſciebam inquit mihi piſtrinum in mundo fore. Cæcilius quoque, & quę ſequun

tur. In Pœnulo præterea Plautus eodem modo locutus eſt, cum aduocatos malum, quod leno ipſis precatus fuerat, paratum ei eſſe induxit dicentes: qui locus in excuſis etiam à mendo uacuus eſt. Cum igitur leno dixiſſet, Ve uoſtræ ætati, illi reſponderunt. Id quidem in mundo nunc eſt tuæ. Sed alijs quoque in fabulis: quibus tamẽ exemplis, re iam perſpicua certáque, ſuperſedebo. Siquis autem quærat, quæ ſit origo huius ſermonis, vt in mundo valeat in promptu, fortaſſe à mundo muliebri id ductum eſt: mulieres enim, quæ ad cultum corporis faciunt, in promptu habent: condúntque omnia in arcula diligenter, vt præſto cum vti velint, ſemper ſint: hoc enim placere video eruditis & ingenioſis viris. Siue in mundo dicebant, ſignificantes pœnam illam aut malum extare, vt illi conſcii ſibi ſuæ vitæ, in ſe cadere facilè id poſſe intelligerent: obſcurè, ut mos eſt minantium, quod volebant indicantes: ut ſi furem improbum ue aliquem hominem verbis perterrefacere volentes, diceremus. Non ne tu ſcis inueniri carcerem, compedes, carnificem? In verſu etiam, qui conſequitur in Pſeudulo eſt idem erratum: nam Simo reſpondit, repetens verba ſerui. Non à me ſcibas piſtrinum in mundo tibi: non ineundum tibi, vt eſt in excuſis.

Illuſtrem Platonis ſententiam, quam manifeſto Cicero expreſsit, demonſtratum Salluſtium etiam expreſſiſſe.

CAP. XXI.

PLATONIS locum, quem Cicero in epiſtola ad P. Lentulum intellexit cum inquit. Id enim iubet idem ille Plato, quem ego vehementer auctorem ſequor: Tantum contendere in republica, quantum probare tuis ciuibus poſsis: vim neque parenti, nec patriæ, afferre oportere & quæ ſequuntur. adumbrauit etiã C. Salluſtius in proœmio de bello Iugurthino his verbis. Nam vi quidem regere patriam aut parentes, quãquam & poſsis, & delicta corrigas, tamen importunum eſt: cum præſertim omnes rerum mutationes cædem, fugam: aliáque hoſtilia portendant. Fruſtra autem niti: neque aliud ſe fatigando, niſi odium quærere, extremæ dementiæ eſt. Politiſsimus verò ille atque eruditiſsimus ſcriptor ſic ait, in longa epiſtola ad Dionis propinquos ac ſodales. βίαν δὲ πατρίδι πολιτείας μεταβολῆς μὴ προσφέρειν, ὅταν ἄνευ φυγῶν, καὶ σφαγῆς ἀνδρῶν μὴ δυνατὸν ᾖ γίγνεσθαι τὴν ἀρίστην. Nam quod ad parentes pertinet, antea explicarat, vbi id protulit, quod Criſpus extremum poſuit. id eſt, μήτε ἀπεχθάνεσθαι, μάτην νουθετοῦντα.

Verba, quib. Cicero narrat quid ſuaſerit Socrates Xenophonti, cõſulenti ipſum de profectione ad Cyrum iuniorem, collata cũ uerbis Xenophontis ipſius, qui rem illam diligenter in ea hiſtoria narrauit.

CAP. XXII.

QVOD Cicero in primo de Diuinatione de Socratis iudicio narrat, & quemadmodum auctor fuerit Xenophonti, deliberãti de magna re, ut Apollinem Delphicum conſuleret, expoſitum à Xenophonte ipſo eſt in principio III. libri ἀναβάσεως. Verba M. Tullii ſunt. Xenophonti conſulenti ſequeretur ne Cyrum, poſteaquam expoſuit, quæ ſibi videbantur: & noſtrum quidem inquit humanum eſt conſilium, ſed de rebus & obſcuris, & incertis, ad Apollinem cenſeo referendum: ad quẽ etiam Athe-

nienſes

nienſes publice de maioribus rebus ſæpe rettulerunt. Xenophontis verò hæc: qui de ſe, tanquam de alio quodam, quod narrandum erat, exponit. ὁ μέντοι Ξενοφῶν ἀναγνοὺς τὴν ἐπιστολὴν, ἀνακοινοῦται Σωκράτει τῷ ἀθηναίῳ περὶ τῆς πορείας, καὶ ὁ Σωκράτης ὑποπτεύσας μή τι πρὸς τῆς πόλεως οἱ ὑπαίτιον εἴη, Κύρῳ φίλον γενέσθαι, ὅτι ἐδόκει ὁ Κῦρος προθύμως τοῖς Λακεδαιμονίοις ἐπὶ τὰς ἀθήνας συμπολεμῆσαι, συμβουλεύει τῷ Ξενοφῶντι, ἐλθόντα εἰς Δελφοὺς, ἀνακοινῶσαι τῷ θεῷ περὶ τῆς πορείας. Cicero igitur oſtendit aperuiſſe conſilium ſuum de ea re Socratem Xenophonti: neque tamen cenſuiſſe ſtare illum ipſo oportere: quod Xenophon ipſe ſuo ſcripto non declarat, ſed potius timorem indicat, qui ſapientem illum virum inuaſerat, ſi per literas ab amico euocatus Xenophon, eò acceſſiſſet, ne ſcilicet offenderet apud ſuos ciues, quod amicitiam Cyri quæreret, qui auxiliis adiuuerat antea ſtrenue Lacedæmonios contra Athenienſes. Quare cum hæreret animo quid optimum eſſet, ſuaſiſſe vt diuinum conſilium, ſuo relicto, de ea re quæreret.

Declaratus Catulli locus: Marcique Varronis alter locus emendatus, quem turpis macula inquinarat.

CAP. XXIII.

APPOSITE vt ſemper, elegantérque locutus eſt Catullus in Hendecaſyllabo ad Cornificium, cum queſtus cũ eo eſt, quod amici officio functus non eſſet, in malis ſuis rebus, amoréque aduerſo: videbatur enim ille debuiſſe conſolari hominem: ęgritudinémque animi apta illi tẽpori oratione lenire: præſertim cum id ſine damno laboréque vllo facere poſſet, quo magis accuſandus erat. Inquit igitur, negligentiam ipſius increpans. Quem tu, quod minimum facillimúmque eſt, Qua ſolatus es allocutione? Alloqui enim quempiam dicebantur, qui ad eum mœrentem accedebant; verbíſque dolorem illius minuebant. Hoc autem planum fit teſtimonio M. Varronis, qui in VI. libro de lingua Latina, cum ea, quæ dicuntur à loquor, explicaret, in illis inquit. Hinc adlocutum mulieres ire aiunt, cum eunt ad aliquam locutum, conſolandi cauſa. Ita enim prorſus legendum eſt, non vt in excuſis libris, conſulendi cauſa, auctore etiam vetuſto exemplari: quáuis in illo ſit conſulandi, quod anſam præbuit errandi imperitis, parúmque videntibus correctoribus: ſępe enim in antiquo ſermone literæ o & u inter ſe immutabantur, ut rutundum pro rotundum. cuius conſuetudinis plura exempla extant in antiquiſſimo eo libro.

Correctus M. Varronis locus de lingua Latina, ubi mentio eſt ueteris illius modi loquendi, Dicis cauſa: de illoque aliquantulum diſputatum.

CAP. XXIIII.

QVID valeat antiquum illud, Dicis cauſa, quod obſcurum in primis erat, & à pleriſque eruditis etiam viris, ignorabatur, collatis multis locis diuerſorum auctorum: diligentérque examinatis, docuit Lælius Taurellius, magnus Latinitatis obſeruator: ſummuſque iuriſconſultus in commentario ſuo, quem ſcripſit de Militiis ex caſu: acceptúmque id poſtea ab ipſo, amicus illi homo, doctrinæque ipſius admirator, Antonius Auguſtinus copioſius explanauit in ſuis emendationum & opinionũ eruditiſſimis libris, miro ſtudio curáque ab ipſo confectis. Ipſe igitur, cum cauſam

diſſentiendi ab eo non habeam: cuius iudicium eruditionémque valde probo:
beneuolentiam autem in priuatis meis rebus ſæpe expertus ſum: nec quicquam
addere explicationi illi queam, locum tamen indicabo apud optimum auctorẽ,
in quo vetus hæc locutio eſt, qui accuratum virum tunc latuit, quia valde in ex
cuſis libris ille deprauatus eſt, atque ita deformatus, vt ſine ope meliorum co-
dicum agnoſci non poſſit: nam alterum eiuſdem ſcriptoris, in quo nulla ſcriptu
ræ labes, vidit, ac teſtimonio etiam illo vſus eſt. Is autem eſt M. Varro, qui in v s.
libro de lingua Latina prope extremum, cum de vetere vocabulo Inlicium di-
ſputaret: ac priſcum morem referret, inquit, vt in optimo fideliſſimóque libro
» legitur. Hoc nunc aliter fit atque olim, quod augur conſuli adeſt, tum cũ exer-
» citus imperatur: ac præit quid eum dicere oporteat: conſul auguri imperare
» ſolet vt inlicium vocet, non accenſo aut præconi. Id inceptum credo, cum nõ
» adeſſet accenſus: & nihil intererat, cui imperaret: & dicis cauſa fiebãt quędam:
» neque item facta, neque item dicta In excuſis nanque omnibus eſt. Et dicimus
eum fiebat. Cum autem edito iam libro ipſius, doctiſsimo viro quid inueniſſem
in vetuſtiſsimo exemplari oſtendiſſem, ille & fidem eius probauit, & confirma
re exẽplum hoc etiã ſentẽtiam ſuam mihi declarauit. Addidit præterea ſe puta
re locum hunc Plinii in x x v i i i. libro itidem mendoſum, purgari illo modo
» oportere. Et ſunt condita auguria quid loquenti, cogitanti ue id acciderit: in-
» ter execratiſſima ſi pontifici accidat ditis cauſa epulanti: in menſa vtique id re
» poni, adolerique ad larem piatio eſt. vt legatur dicis cauſa epulanti. Quia autẽ
Modeſtinus ὁσίας, vel ἀφοσιώσεως χάριν interpretatus eſt, quod à Latinis dicis
cauſa dicebatur, apud nullum alium Græcum auctorem id inueni præterquã
Dionem, qui in x x x v i i. libro hiſtoriarum, vbi de iudicio C. Rabirii perduel
lionis rei agit. priſcúmque morem exponit, vſque ad eum diem ſeruatum, idem
ὁσίας ἕνεκα, niſi fallor, vocauit; neque enim temporibus illis metus erat ne cape-
retur Ianiculus collis ab hoſtibus vt antiquitus, cum adhuc finitimi populi bel
lum gerebant cum Romanis: & tamen antiquum inſtitutum cuſtodiebatur, vt
nihil ratum eſſet quod à populo fieret, niſi vexillum illic erectum eſſet: quo
aſtute ſublato à Metello Celere ereptus eſt irato populo Rabirius. Quod ad
rationem huius ſermonis facit, Flauius Soſipater in primo libro inſtitutionum
grammaticarum videtur indicare dicis patrium caſum eſſe: cum enim doceret
quædam nomina vnius tantum caſus eſſe, exempláque eorum proferret, in illis
etiã Dicis ergo poſuit. Arnobius quoque in proœmio quarti libri contra gen
» tes eodem ſenſu id vſurpauit: hæc autem eius verba ſunt, An ita (vt aſſolet) di-
» cis cauſa: ex eo, quod optamus & volumus bona iſta nobis contingere, ſuperio
» rum retuleritis in cenſum? ita n. in excuſo Romæ legitur. cum qui poſtea pium
hunc auctorem Baſileæ impreſſerunt, falsò mẽdoſum locum putantes corrige
reque volentes, deprauarint: ſic enim excuſerunt, An ita, vt aſſolet dici cauſa: &
quæ ſequuntur.

PETRI

PETRI VICTORII VARIARVM LECTIONVM LIBER IX.

Locus Ariſtotelis explicatus è IIII. libro de hiſtoria animalium: in quo uertendo Plinius, ut uidetur, lapſus eſt.

CAP. I.

ARISTOTELIS hæc verba ſunt è IIII. libro de natura animantium: quo loco olfactu præditos eſſe piſces ſignis quibuſdam probat: eorum autem ſignorum tertium hoc eſt. ἔτι δὲ πολλοὶ τῶν ἰχθύων διατρίβουσιν ἐν σπηλαίοις: οὓς ἐπειδὰν βούλωνται προσκαλίζεσθαι εἰς ἄγραν οἱ ἁλιεῖς, τὸ στόμα τοῦ σπηλαίου περιαλείφουσι ταριχηραῖς ὀσμαῖς· πρὸς ἃς ἐξέρχονται ταχέως. Plinius autem in x. libro ſententiam, quam credidit eſſe Ariſtotelis, exprimere volens, inquit. Quoſdam & ſpeluncis latentes ſalſamẽto illitis faucibus ſcopuli, piſcator expellit: velut ſui cadaueris agnitionem fugientes. Qui (niſi fallor) verum ſenſum auctoris aſſecutus non eſt: neque enim ratione illa dixit Ariſtoteles piſces è ſpeluncis expelli, ſed inde euocari, captos odoribus ipſorum ad ſalſamenta voranda. quod duobus verbis manifeſtò tradi videtur, προσκαλίζεσθαι & ἐξέρχονται: ſignificatur enim his potius allici ipſos ad ea, exireque libenter quam fugari. Quod verò in extremo addidit Plinius, tanquam declarationem quandam, velut ſui cadaueris agnitionem fugientes, à ſuperiore lapſu pendet: cum enim rem veriſimilem facere ſtuderet, atque eius rationem afferret, hoc excogitauit, quod inane eſſe puto: neque tantum à ſenſu menteque philoſophi diſcrepare, verum etiam rei ipſi repugnare: quam bene cognitam ac perceptam multis multorum animaduerſionibus vſuque habuit Ariſtoteles.

Confirmatum teſtimonio ueterum, quod Cicero in Liciniana dixit, tenuibus hominibus Græcos, in media etiam Græcia, ius ciuitatis dilargiri ſolitos.

CAP. II.

QVOD Cicero pro Archia inquit, mediocribus multis, & aut nulla, aut humili aliqua arte præditis, gratuitò ciuitatem in Græcia homines impartiri ſolitos, quãuis rem quantum poteſt augeat, verum eſſe intelligitur teſtimonio Alexidis comici: cuius hi uerſus leguntur apud Athenæum in III. libro Δειπνοσοφιστῶν, vbi de ſalſamentis diſſerit, ac quanto in pretio apud Athenienſes fuerint, declarat. Narrat enim Athenæus ipſos Chærephili ſalſamentarii filiis ciuitatem dediſſe, quod eorum pater magnam vim ſalſamentorum Athenas comportaſſet, atque id auctoritate huius poëtæ confirmat: cuius hi verſus ſunt è fabula, quam Epidaurum inſcripſerat. τοὺς Χαιρεφίλου δ' υἱεῖς Ἀθηναίους, ὅτι εἰσήγαγε τάριχος: οὓς καὶ τιμαλφῶν ἰδὼν ἤδη τῶν ἱππέων, ...

» σκόμβρους ἴσα ἐν τοῖς Σατύροις ἐπὶ. Quod verò ad imaginem hanc Timoclis facit, qui viſis Chærephili filiis dixerat ſcombros eos eſſe, Satyris inſidentes, in VIII. quoque libro Athenæus carmen Nicoclis comici ponit, in quo mentio ipſorum vt Pythionices meretricis amatorum, fit. Sed ibidem etiam iidem duo ſcombri vocantur.

Qui fuerint Tarentini in uetere militia: receptaque lectio confirmata epiſtola cuiuſdam ad Atticum. Præterea, Bene eueniat, dicere ſolitos olim, qui rectè ominabantur: exitumque alicuius rei ſecundum optabant, declaratum.

CAP. III.

» QVAE de Tarentinis in militia laboraui, ea tibi grata eſſe gaudeo. Hæc verba Ciceronis ſunt ex epiſtola quadam V. libri ad Atticum: quæ, cum nulla egeant emendatione, quidam tamen coniectura emendare conati, quantum in ipſis fuit, corruperunt: fecerunt enim illi è Tarentinis, parietinis: exiſtimarúntque intelligere M. Tullium id, de quo in epiſtola ad C. Memmium cum illo egit, ne vellet ſcilicet ædificatione ſua occupare ſedem ac domicilium Epicuri, ac reliquorum eius familiæ ſummorum virorum. Nam quod illo ipſo verbo in ea epiſtola vtitur, hoc nullum argumentum eſt: rem enim minuere volens, vtque facilius id concederet Memmius, illo modo rectè illic locutus eſt: locus verò hic contra poſtulabat ut rem ipſam vt erat, exponeret: ſi augere nollet, ad eum ſcribens, cuius precibus motus, id contenderat à Memmio. Tarentini verò vocabantur genus quoddam equitum: quorum meminit etiam T. Liuius in XXXV. ab vrbe condita, vbi de ſollertia Philopœmenis Achæi, ſummi ducis, diligenter locutus, addidit. Et
» tum omnium primum agmen conſtituit: dein Cretenſes auxiliares, & quos Ta
» rentinos vocabant: equites binos ſecum trahentes equos, ad prima ſigna miſit.
» & infra. Luce orta Cretenſium leuis armatura, & Tarentini equites ſuper tor
» rentem prælium commiſerunt. Sed etiam Plutarchus mentionem horum fecit, & in Philopœmenis huius vita, & in Agidis ac Cleomenis: nec non Polybius in excerptis XI. libri. Aelianus autem non longè à principio libri de inſtruendis aciebus accuratè totam rem docet, oſtēdens duo eſſe genera Tarentinorum, quorum alii longius iaculentur, & ob eam rem equites iaculatores dicuntur: alii uerò, cum ſemel aut bis iaculum miſerint, quo leuiore vtuntur, manus de cætero cum aduerſario conſerant, & comminus pugnare incipiant, qui leues nominari ſoliti ſint, amiſſo ſuperiore nomine. Præterea, quod ſupra in hac epiſtola mentio eſt Patronis Epicurei, & ceterorum condiſcipulorum Attici, quorum id intererat: vt enim eorum voluntatibus, ſtudiiſque ſeruiret, rogarat id Cicero accuratè à Memmio: hoc enim inducere illos potuit, magnopereque aptum eſt ad fallendum. qui tamen diligenter attendit ſententiam ſuperiorem: cognouítque Epicuri decretum, quod aduerſatur ſententiæ illi, facilè perſpiciet verba illa eò referri debere, atque inde pendere. Vt autem verū eſſe intelligatur, quod dixi, conferendus cum hoc eſt locus alter è VII. horum
» librorum, in quo eadem explicatius traduntur. hic inquam. Filiola tua te de-
» lectari lætor, & probari tibi, φυσικὴν eſſe τὴν πρὸς τὰ τέκνα. Etenim ſi hæc
» non eſt, nulla poteſt homini eſſe ad hominem naturæ adiunctio: qua ſublata,
» vitæ ſocietas tollitur. Bene eueniat inquit Carneades, ſpurce: ſed tamen pu-
» dentius quam Lucius noſter & Patron; qui quum omnia ad ſe referant, quic-
» quam alterius cauſa fieri putent? & quæ ſequuntur: ſubtiliter enim diſputauit de ratione hac. Cum igitur hic quoque iidem appellentur, manifeſtum eſt

in priore loco cum ſuperiore ſententia illa connecti debere. Quod autem Pomponius, quæ ſummo ſtudio ſuo Cicero in militia geſſerat de Tarentinis, probauit: gratúmque ei id officium ipſius fuit, multis de cauſis contingere potuit: quas coniecturis augurari non poſſumus. Quod enim in militia inquit, ideſt in bellicis rebus, confirmat hoc mirifice lectionem hanc. Epicuri verò decreti huius, quamuis olim in explicationibus mearum caſtigationum de eo non nihil diſputarim, meminit quoque Plutarchus in libro aduerſus Colotem Epicureum, ſummo ſtudio omnes illius familiæ ſententias exagitans: inquit enim in aliis. τὸ δὲ, φύσει περιέχεσθαι τῷ τοιῷδε τὴν γεγαμημένην, οὐχὶ, πᾶσι φανερόμενον, ἀναιρεῖται; Vt autem hoc quoque ſatis longæ diſputationi addam, in poſteriore loco, quem citaui, bene eueniat, legi debet, vt in meo libro eſt; & in aliis etiam, qui prius excuſi fuerant: a qua tamen, uera prorſus, & antiquorum monimentorum fide confirmata lectione, nonnulli ſine cauſa diſceſſerunt, legentes côueniant: præterquàm .n. quod hoc egregie ſententiæ quadrat, eſt elegãs ſermo, & in vſu veterum ſcriptorum. Hæc enim Pomponii comici verba leguntur apud Nonium. Bene eueniat. Ita ſit: & tibi bene ſit, qui rectè ominaris. Cum igitur bene eueniat dici ſolitum eſſet ab iis, qui rectè ominarentur, vere Cicero inquit Carneadem, qui id pronunciarat, quamuis ſpurce ſentiret, tamen pudentius reſpondiſſe, quam Epicureos, qui cum omnia ad ſe referant: vtilitateſque proprias ſequantur, nihil alterius cauſa fieri à nobis in vita debere aſſeuerabant: ille enim, quaſi dolebat ita ſe rem habere: deóſque propicios eſſe optabat. Reſtat paruus ſcrupulus in verbis, quæ antecedunt ea, quę ſupra à me poſita ſunt: quomodo ſcilicet legi illa debeant: nam macula aliqua illic eſt. excuſum eſt enim in mea editione. Etiam atque etiam vale. de Patrone & tuis condiſcipulis: optimus verò liber habet. Etiam atque etiam valde. Patrone & tuis condiſcipulis; non ſine mendo & ipſe.

Vt plura Græca uocabula in Tuſcum noſtrum ſermonem penetrarunt, ita modos quoſdam loquendi, quibus uulgo utimur, uideri inde profectos.

CAP. IIII.

NON tantum in patrio noſtro ſermone pluribus Græcis verbis vtimur (nam multas voces ex ea lingua in noſtrã manaſſe conſtat: quæ & notionem ſuam conſeruarunt, & ne litera quidẽ immutata ſunt) ſed nonnulli etiam modi loquendi, qui elegãtis eius, copioſique ſermonis proprii ſunt, huc radices egiſſe viſi dentur: conuenit certè his tantopere diſcrepantibus linguis in vſu harum vocum mirificè, vt quod Herodotus in ſecundo libro hiſtoriæ inquit. ἔρχομαι φράσων, uel λέξων, translatum ad nos videtur: quod exemplo etiam ingenioſi, politíque in primis noſtri poëtæ intelligitur, qui in in ode quadam inquit. Con queſte alzato vengho à dire hor coſe. Exempla Herodoti ſunt hæc. Αἰγύπτου δὲ οὐ πρόσω κόλπος θαλάσσης, ἐσέχων ἐκ τῆς ἐρυθρῆς καλεομένης, μακρὸς οὕτω δή τι καὶ στενὸς ὡς ἔρχομαι φράσων. Idem autem Græcus ſcriptor, ſuauis in primis atque ornatus, aliter etiam aliquando variauit poſterius verbum: vt cum in eodem libro inquit. ἔρχομαι δὲ περὶ Αἰγύπτου μηκυνέων τὸν λόγον. Nec multo poſt. καὶ μεγίστην οἱ ὁρτὴν ἀνάγουσι, ταύτην ἔρχομαι ἐρέων. Plutarchus quoque in libro de inſtitutione puerorum, Herodotum imitatus. τὸ δὲ πάντων μέγιστον, καὶ κυριώτατον τῶν εἰρημένων, ἔρχομαι φράσων. Neque tamen ſolum ita loquebantur, cum dicturi expoſituri ue aliquid erant, ſed alia etiam facturi: ut Plato in epiſtola illa graui, ac plena optimarum ſententiarum, ad Dionis propinquos: ait enim. ἐὰν δὲ μὴ ξυμβουλεύητέ μοι τὸ παράπαν, ἢ ξυμβουλεύοντι δῆλος ἦ μηδαμῶς

» πεισόμενος, αὐτόκλητος ἐλθὼν τοιοῦτος οὐκ ἔρχομαι συμβουλεύσων. Quod enim träſlato uerbo vulgo dicimus eos, qui in aduerſis rebus ſiti, pendent ab inani aliqua longinquáque ſpe, paſcerſi di ſpetanza, id etiam in Græco ſermone vſitatum erat, ac prouerbii locum obtinebat: vt teſtimoniis optimorum ſcriptorum intelligimus. Euripides enim in Phœniſsis, ubi Iocaſtam cum Polynice filio de
» exilio diſputantem inducit, ita facit illam loquentem. αἱ δ' ἐλπίδες βόσκουσι φυγά-
» δας, ὡς λόγος. Aeſchylus prætereà in Agamemnone fingit hoc pronunciari ab Aegiſtho, contemnente, quod chorus minabatur, reditum Oreſtis: impetúm-
» que eius in ſe, ac Clytemneſtram vxorem. οἶδ' ἐγὼ φεύγοντας ἄνδρας ἐλπίδας σιτουμένους. immutato ſanè verbo: pro illo tamen poſito, quod idem valet. Nam ſuperior tragicus in Bacchis idem illud vſurpauit de Pentheo: qui rem, quæ effici non poſſet, tentaret: irritáque atque inani ſpe teneretur. Apud eum enim ita Liber pater loquitur cum choro, narrans quemadmodum eluſerit ſtultos co
» natus ipſius, vincire ſe volentis. ταῦτα καὶ καθύβρισ' αὐτόν, ὅτι με δεσμεύειν δοκῶν
» οὔτ' ἔθιγεν, οὔθ' ἥψαθ' ἡμῶν: ἐλπίσιν δ' ἐβόσκετο. Latini cum hoc ſignificare vellent, vt
» videtur, ali ſpe aiebant. Tibullus enim inquit. Spes alit agricolas.

Artificium Platonis iam ſenis in expoliendis ſuis ſermonibus à Dionyſio celebratum oſtenditur: ſimulque ab eadem re tranſtuliſſe nomen, cum & ipſe de ornatu librorum loqueretur, Cicero indicatur.

CAP. V.

LAVDAT mirum in modum Dionyſius Halicarnaſſeus diligentiam Platonis, qua vtebatur in componẽdis verbis: probátque ſtudium ipſius, qui cum pectus haberet refertum plurimis ſciẽtiis: iamque ad octogeſimum ætatis annum perueniſſet, nõ ceſſaret tamen expolire ſermones illos ſuos: præcipue autem recta conſtructione verborum ipſos ornaret. In hac autem re exponenda, ſtudióque doctiſſimi viri indicando, verbis trãſlatis ab ornatu muliebris comæ vſus eſt: inquit enim, huic artificio collocandorũ apte verborum auctoritatem afferre volens à philoſophi illius grauitate. ὁ δὲ Πλά-
» των τοὺς ἑαυτοῦ διαλόγους κτενίζων, καὶ βοστρυχίζων, καὶ πάντα τρόπον ἀναπλέκων, οὐ διέλιπεν,
» ὀγδοήκοντα γεγονὼς ἔτη. Quod autem ipſe βοστρυχίζειν ait, videtur Cicero exprimere voluiſſe, cum in Bruto de C. Cæſaris commentariis agens, inquit. Sed dum
» voluit alios habere parata vnde ſumerent, qui vellent ſcribere hiſtoriam, ine-
» ptis gratum fortaſſe fecit, qui volunt illa calamiſtris inurere. & quæ ſequuntur. Nam calamiſtrum inſtrumentum fuiſſe ad cincinnos formandos, apertum eſt: vel hoc ipſo teſtimonio Varronis è quinto libro de lingua Latina ad Cice-
» ronem. Calamiſtrum, quod his calfactis in cinere capillus ornatur: qui ea mini-
» ſtrabat, à cinere cinerarius eſt appellatus. Adminiſtrum autem ipſius hoc ipſo
» nomine vocauit Catullus, in epithalamio ita canens. Sordebant tibi vilicæ Cõ
» cubine hodie atque heri. Nunc tuum cinerarius Tondet os, miſer ah miſer.

Vetus prouerbium è tenebris erutum, quo affirmatur, indicio orationis quales homines ſint, facile perſpici.

CAP. VI.

VETVS ſententia erat, qua tradebatur cuius notæ foret homo atque naturæ, ex oratione, qua vteretur, intelligi. Illa verò his verbis pronunciabatur. Ἀνδρὸς χαρακτὴρ ἐκ λόγου γνωρίζεται. Vocatur autẽ à Græcis χαρακτὴρ deſcriptio ac forma: primúmque, vt exiſtimare licet, ita appellata eſt nota, quæ inureretur corpori beluarũ, ad genus indicãdum: deinde tranſlato nomine, quæ declararet ingenium ac mores virorum: vnde à Latinis etiam vocantur melioris & deterioris notæ homines. Credi autem facile poteſt Terentius ad hanc ſententiam reſpexiſſe, vel potius hæc ipſa verba expreſſiſſe, cum in ἑαυτὸν τιμωρουμένῳ ita induxit Bacchidem cum Antiphila loquentem. Nam mihi quale ingenium haberes fuit indicio oratio. Vnde in antiquiſſimo libro, qui fuit Petri Bembi, honeſtiſſimi atque ampliſſimi viri, is ipſe Græcus verſus ſcriptus eſt contra poëtæ verba, quæ indicaui: vt perſpexi ex Politiani libro, cum illo ipſo diligenter olim collato: quãuis illic nõ nihil deſiderari videatur, deletis propter vetuſtatem literis. Nam poſt hunc verſum, interiecta copula, initium alterius Græcæ ſententiæ poſitum eſt, quæ eodem faceret. Significabatur etiam idem penè à Græcis hac quoque voce, quę itidem prouerbii vim habet: vulgóque ferri ſolita erat. οἷος ὁ τρόπος τοιοῦτος ἐστὶ καὶ ὁ λόγος. Legitur autem apud Ariſtidem ſophiſtem in 21. oratione contra ſermonem Platonis, quem inſcripſit Gorgiam: vt indicauit etiam Eraſmus in Prouerbiis: qui tamen ſuperioris ſententiæ, idem valentis, non meminit: quia (vt opinor) apud nullum Græcum ſcriptorem inuenerat. In Græco verò verſu eleganter γνωρίζεται dictum eſt: valetque id verbum, nota quadam & tanquam indicio cognoſcitur: Vnde γνωρίσματα quoque Græci in ſabulis vocabant monimenta, vt vtar vocabulo Terentiano: & cuncta denique illa, quorũ auxilio perſona aliqua, diu ignota, cognoſceretur. Ariſtoteles appellauit σημεῖα in libro, qui reſtat, de arte poëtarum. Superiore autem verbo vt alii, ita quoque idem, cuius paulo antea teſtimonium citaui, ſophiſtes vſus eſt in oratione περὶ τῶν τεττάρων. Ita enim inquit, ad Platonem conuerſa oratione. ὥστ᾽ εἰ μηδὲν προσῄδεις, ἀλλ᾽ οὖν τούτοις ἴσως, πᾶς τις ἂν εὗρεν ἐκ τῶν εἰρημένων τὸν ποιητήν, ὥσπερ ἐκ τῶν γνωρισμάτων ἐν τοῖς δράμασιν.

Deletæ multæ maculæ M. Varronis: exemplis priſcorum poëtarum, quibus ille uſus erat, illuſtratis.

CAP. VII.

HIC M. Varronis locus è VII. libro de lingua Latina corruptus eſt, & ea potiſſimũ parte mendũ inſedit, qua deformata, exẽplũ, quod profert, irritum eſt: ſic.n. in excuſis libris legitur. Multa ab animaliũ vocibus tralata in homines: partim quę ſũt aperta: partim obſcura. Perſpicua, vt Enniũ: animus cũ pectore lactat. In poſtremis autem verbis ſanè nihil eſt, quod ductum ſit à voce animalis, vnde exiſtimari poteſt vitium hic eſſe. Exemplar verò illud vetuſtiſſimum, meritò ſæpe à me laudatum, integrum hac parte eſt: latrat enim habet, non lactat: quod verbum valde accommodatum eſt huic loco: confirmatque id, quod hic oſtẽditur à doctiſſimo ſcriptore. Sed præter fidẽ eius libri, teſtimonio etiam Sexti Pompeii non parum adiuuatur hæc lectio:

qui inquit, quâuis exemplum ipſum poëtæ non ponat. Latrare Ennius pro poſcere poſuit. Lucretium autem eodem pacto vſum hoc verbo, & à cane, cuius proprium eſt, ad aliam rem, & quaſi fœminam tranſtuliſſe, perſpicuum eſt, cum cecinit, αὐτάρκειαν extollens; = nonne videmus Nil alind ſibi naturá latrare, niſi vtque Corpore ſeiunctus dolor abſit, & quæ ſequuntur. Græci quoque poëtæ verbum, quod huic reſpondet, eodem transferunt: vt Sophocles in Electra, cum virginem hanc ipſam, vnde fabula vocata eſt, inducit narrantem, quemadmodum mater ſe male verbis acciperet, cũ Oreſtis metus aliquis ipſam inuadit: omni nanque viro acerbitatis ipſius expoſito, addit τοιαῦθ' ὑλακτεῖ, ſumpto à canum voce verbo, apte importunam ipſius vociferationem appellans. Sed Aeſchylus etiam in Agamemnone fecit Aegiſthum ipſum, impurum hominem, illo vti: cum chorum accuſaret Clytemneſtræ maledicentem: ὑλάγματα enim idest latratus, conuicia ipſius vocauit. Infra quoque in exemplo Cæcilii erratum habet ſuperiori par Aldi liber, & alii poſtea excuſi: quod abeſt ab eodem antiquiſsimo exemplari, & quibuſdam etiam ſuperiore ætate impreſſis: cum enim illic ſit. Tantum rem dilabare vt pro nihilo habuerit. legi debet, vt in melioribus eſt. Tantam rem dibalare pro nilo vt habuerit: à balatu enim ouium videtur nomen ductũ: vt ipſe quoque M. Varro in II. de re ruſtica μετὰ φορμικῶς inquit. Quoniam ſatis balaſti ò Fauſtule noſter. & quæ ſequuntur. Sed primum etiam exemplum, quo vtitur, Lucilii, mendoſum in extremo eſt: cum enim illic ſit. Lucilii. Hæc inquam rudet ex roſtris militabat. Legi videtur debere, iiſdem libris auctoribus, atque heilitabit. Sed hic quoqne verſus Lucilii è Satyrarum libro VI. citatur à Nonio cum altero, qui ipſum conſequitur, in Quiritare. Ita autem apud eum eſt. Hæc inquam rudet è roſtris, atque heiulitauit, Concurſans veluti harenarius: lateque quiritans. Totus igitur hic Varronis locus, niſi ſubeſt adhuc aliquod occultum vulnus, videtur ſic eſſe legendus. Multa ab animalium vocibus tralata in homines: partim, quæ ſunt aperta: partim, obſcura. Perſpicua vt Ennii Animus cum pectore latrat. Plauti, Gannit odioſus omni totæ familiæ: Cæcilii, Tantam rem dibalare pro nilo vt habuerit. Lucilii, Hæc inquam rudet ex roſtris atque heilitabit. Eiuſdem, Quantum hinnitum atque equitatum minus aperiant. Reliquæ parti curandæ, quæ & ipſa maculis reſperſa eſt, alias operam dabo.

Locus Ariſtotelis emendatus in primo de arte poëtarum: qui cum valde corruptus eſſet in omnibus libris, tanquam anſam dedit interpretibus peccandi.

CAP. VIII.

QVOMODO corrigi debeat locus deprauatus in libro, qui reſtat Ariſtotelis de arte poëtarum, oſtendere libet: quo enim loco de vocabulis diſſerit, in quibus poëtæ licentia aliqua vſi ſunt: à conſuetudinéque ſermonis, addentes aut dementes inde aliquid, diſceſſerunt: ſiue aliqua huiuſcemodi noua ratione vtentes, exemplis declarans cuiuſmodi ſit ἀφῃρημένον: cum antea docuiſſet in quo vis eius maneat (ita autem ille appellat nomen, à quo aliquid in extremo abſciſſum ſit: grammatici verò ἀποκοπὴν immutationem hanc vocant) inquit: ἀφῃρημένον δὲ, οἷον τὸ κρῖ, καὶ τὸ δῶ. quę verba ad huc integra ſunt, ac vitio carent, cũ in his, quæ ſequuntur, fœda macula ſit: καὶ μία γίνεται ἀμφοτέρων οἷς. vnde rectè in libro ab Aldo excuſo nota appoſita fuit, quæ vitium indicaret. Quamuis autem in aliis calamo exaratis libris aliter legatur vt ὄϊς ὀϊς: ſiue ὤψ ὄψ: nulli tamen veram lectionem retinuerunt: ſed contaminata illa eſt (vt opinor) ab his, qui omnia tentarunt, ut locum reſtituerent:

rent: nec tamen conſequi, quod conati ſunt, vllo pacto potuere. Apparet autem quomodo legendum ſit ex Strabone: omníſque hic locus auxilio diligentis illius, & eruditi ſcriptoris explicatur: neque enim verba illa. καὶ μία γίνεται ἀμφοτέρων, ſunt Ariſtotelis, aliquantulum diuerſam à ſuperiore rationem alteram eius licentiæ tradentis, vt quidam acceperunt, ſed poëtæ: vnde ſumptum exemplum eſt. Is autem Empedocles fuit, vt Strabo indicat, qui cecinit in parte quadam poëmatis ſui: cũ (ut arbitror) doceret è duob. oculis vnã fieri viſionẽ,

" amborũ ui cõgregata. καὶ μία γίνεται ἀμφοτέρων ὄψ, pro ὄψις. quare manifeſtò intelligitur vſus eadem, qua ceteri, ratione. Cum enim Strabo in VIII. libro γεωγραφουμένων exiſtimaſſe nonnullos poſitam eſſe in catalogo ab Homero Μέσσην pro Μεσσήνην dixiſſet (nam illo nomine oppidum nullum Peloponneſi vocabatur) exempla etiam poëtarum poſuit: quibus auctores huius ſententiæ, ſedulò à ſe collectis, idem quod illic ab Homero vſurpatum putabant, ab aliis etiam aliquando factum declarabant: in quibus eſt hoc etiam Empedoclis. Verba Strabonis, quæ auxilii aliquid ferunt Ariſtotelis ſententiæ: ſiquis contentus

" auctoritatibus ipſius non fuiſſet, hæc ſunt. Ἔνιοι δὲ κατὰ ἀποκοπὴν δέχονται τὴν μεσ-
" σήνην: εἴρηται γὰρ ὅτι καὶ αὐτὴ μέρος ἦν τῆς λακωνικῆς: παραδείγμασι δὲ χρῶνται τῷ μὲν ποιητῇ, τὸ
" κρῖ, καὶ δῶ, καὶ μάψ. καὶ ἔτι ἥρως αὐτομέδων τε, καὶ ἄλκιμος. ἀντὶ τοῦ ἀλκιμέδων: ἡσιόδου δὲ, ὅτε
" τὸ βριθὺ, καὶ τὸ βριαρὸν, βρῖ λέγει. Σοφοκλῆς δὲ, καὶ Ἴων τὸ ῥᾴδιον ῥᾶ. ἐπίχαρμος δὲ, τὸ λίαν, λῖ:
" συρακὼ δὲ τὰς συρακούσας: παρ' ἐμπεδοκλεῖ δὲ, μία γίνεται ἀμφοτέρων ὄψ, ἡ ὄψις: καὶ παρ' Ἀντιμά-
" χῳ, δημήτριός τοι ἐλευσινίου ἱερὴ ὄψ. καὶ τὸ ἄλφιτον ἄλφι. εὐφορίων δὲ, καὶ τὸν ἧλον, λέγει ἧλ.
" παρὰ φιλήτᾳ δὲ, δμωίδες δ' εἰς ταλάρους λευκὸν ἄγουσιν ἔρι: εἰς ἄμφω δὲ τὰ πεδὰ, τὰ πεδίλια ἄρα-
" τος φησὶ. δωδὼ δὲ τὴν δωδώνην, σιμμίας. Euſtathius, cum locum eum Homeri interpretaretur, in quo exoritur hæc quæſtio: eſt autem verſus hic catalogi nauium. Φᾶρίν τε, Σπάρτην τε, πολυτρήρωνά τε Μέσσην: opinioniſque illius meminiſſet: nam citat teſtimonium Strabonis, quem vnum in his reb. maximè ducem ſequitur, in teſtimoniis aliorum poëtarum citandis, paucioribus contentus, nõ peruenit ad hoc Empedoclis exemplũ. Hoc autem primus vidit eruditiſsimus "
iuuenis Antonius Angelius, quẽ ego ſemper magnopere dilexi & propter animi probitatem & propter egregiam doctrinam: commendatus verò ille his dotibus, ſummæ ſpei admotus eſt, ac ſtudiũ omne ſuum operámque nunc cõſumit in principis liberis erudiendis, atque omni ingenua arte expoliẽdis. Eũ igitur, quem mea etiã laude libẽter ornarem, ſua, ingenióque parta nolui fraudare.

Eleganter ocellos dictas ab optimis auctoribus res, quæ tantum reliquis eiuſdem generis præſtarent, quantum lumina ceteris corporis animantium partibus.

CAP. IX.

QVAM aptè lepidéque Catullus Sirmionem villulam ſuam, quã laudare volebat, ab animalium fronte tranſlato verbo ocellũ peninſularum inſularúmque appellarit, omnes facile intelligunt: neque enim tantus ornatus verbi, ſplendorque quempiam poteſt latere. Eſt autem metaphora è genere illarũ, quæ in primis probantur, ac ingens lumẽ afferunt: vocatæque ſunt ab eruditiſsimo viro, optimóque harum etiam minorum rerum magiſtro, ἐκ τοῦ ἀνάλογον. Cicero quoque in epiſtola quadam ad Atticum eodem pacto locutus eſt: cum diſceſſum ſuum ex Italia, peregrinationémque, quam ſuſceperat, deploraret: iniquo animo ferens ſe iniuria aduerſariorum, improborúmque ciuium, hæc vitæ commoda, quibus præcipue illa ætas egebat, relinquere cogi: ac tam

" honeſtis oblectationibus ſpoliari. Inquit igitur. Cur ego tecum non ſum: cur
" ocellos Italiæ villulas meas non video. Præterea in III. libro de natura Deo-

rum eodem lumine vſus eſt, cum ſuſpirio quodam & dolore dicens. Critolaus inquam euertit Corinthum: Carthaginem Hasdrubal. Hi duo illos oculos orę maritimæ effoderunt. Pindarus in ode II. Olympiorum, qua Theronem Agrigentinum ornauit, elegantiam huius tranſlationis perſpexit, & maiores ipſius intelligens: ſummiſque laudibus in cœlum ferens, cecinit. καμόντες οἳ πολλὰ θυμῷ ἱερὸν ἔσχον οἴκημα ποταμοῦ· Σικελίας τ' ἔσαν ὀφθαλμός. Vnde etiam optimus noſtri temporis poëta: quique veſtigia, & Latini, & Græci ſupra à me appellati poëtæ, premit Flaminius: ſiue illos imitatus, ſiue ingenii acumine, quo neutri eorum valde ceſſit, idem perſpiciens & ipſe in hendecaſyllabo de laudibus Mantuę, nō minus apposite cecinit. Felix Mantua, ciuitatum ocelle.

Quid valeat Græcum uerbum, ἀμηχανία in epiſtola ad Atticum: locique plures ueterum auctorum, in quibus idem nomen eſt, explicati.

CAP. X.

CICERO cum in epiſtola quadam ad Atticum inquit. Bruti ad te epiſtolā miſi: dii boni quanta ἀμηχανία; cognoſces cum legeris, videtur ἀμηχανίαν appellaſſe animi Bruti difficultatem, in epiſtola illa expreſſam, qui ſuas rationes explicare non poſſet: hæc enim notio eſt Græci illius verbi: valetque ἀμηχανία vacuitas ac penuria conſilii: cum aliquis quomodo nodum quępiam diſſoluat non videt: nec viam inuenit, vt inde honeſte exeat. Xenophon de paranda tuendáque re familiari illo vſus eſt, ut aliis in locis, ita etiam in hoc, cum Iſchomachum de vxore ita loquentem induxit: quæ lætata vehementer fuerat præceptis ipſius de recto ordine vtenſilium, καὶ φανερὰ μὲν ἦν ἡδομένη ἰσχυρῶς, ὥσπερ ἐξ ἀμηχανίας εὐπορίαν τινὰ εὑρηκυῖα. Euripides quoque in primo choro Hippolyti coronati, vbi inducit chorum ipſum ſecum verſantem quid nam morbi inuaſerit repentè Phædram, aut qui tantus animi dolor oppreſſerit, vt inedia vitam finire velit, vſus eſt hoc verbo: vocauitque ἀμηχανίαν (niſi fallor) vitium mulierū, quę malarum ſuarum rerum remedium inuenire nequeunt: neque artificio vllo ſe inde explicare quærunt, ſed tradunt ſe totas ægritudini. Locus ſanè obſcurus eſt, & cuius ſenſum minimè Grǽcæ declaratiunculæ aperiunt: quæ hic vt plurimis aliis in locis, frigidæ nimis & inſulſæ ſunt. Verba poëtę. φιλεῖ δὲ τᾷ δυστρόπῳ γυναικῶν ἁρμονίᾳ κακὰ δύστανος ἀμηχανία συνοικεῖν. quaſi dicat: huiuſcemodi eſt temperamentum animi mulierum, atque ita durum: quódque vix flecti queat, aut temporibus ſe accommodare, vt plerunque ſociam habeat hanc ἀμηχανίαν, importunam ſanè ac miſeram. φιλεῖ nāque valet hic (vt opinor) cōſueuit: quod ſcilicet hoc delectetur, & enixè cupiat. vt ſanè Latino verbo, quod huic reſpondet, vſus eſt etiam Horatius in III. Odarum libro ita canens. Aurum per medios ire ſatellites Et perrumpere amat ſaxa. In eadem fabula poſt, vbi inducit Hippolytum criminantem mulieres, incredibilémque ſententiam edentem, qua affirmauit præſtare imbecilli conſilii vxorem domum ducere, quàm acuti ſapientíſque: in reddenda ratione ſui iudicii, tantopere ab aliis diſcrepantis, ait: τὸ γὰρ πανοῦργον μᾶλλον ἐντίκτει Κύπρις ἐν ταῖς σοφαῖσιν· ἡ δ' ἀμήχανος γυνὴ γνώμῃ βραχείᾳ μωρίαν ἀφῃρέθη. Vbi manifeſtò valet ἀμήχανος, ſtulta, & quæ neſciat ſe expedire è ſuis cogitationibus: nec viam exitúmque rerum inuenire. Eſt etiam idem verbum in tetraſticho hoc, quod Aſchines vt alia non nulla, recitat in accuſatione Cteſiphontis: inſculptumque fuiſse docet Athenis in primo Mercuriorum, in porticu ab ipſis vocata collocatorum.

ἦν ἄρα κἀκεῖνοι ταλακάρδιοι, οἵ ποτε Μήδων

Παισὶ

Παισὶν ἐπ' Ἠιόνι Στρυμόνος ἀμφὶ ῥοὰς
λιμόν τ' αἴθωνα, κρατερόν τ' ἐπάγοντες ἄρηα,
πρῶτοι δυσμενέων εὗρον ἀμηχανίην.
Laudans enim fortes illos viros, qui ita ornati à rep. fuerant, dicit eos primos fregiſſe conſilia hoſtium: omnéſqne eorũ machinas conatúſque repreſsiſſe.

Argumenti uis examinata, quo in alijs multis utitur apud Euripidem Hippolytus in muliebri genere exagitando.

CAP. XI.

IN eadem oratione Hippolyti, acerbáque inſectatione mulierium morum, quod inquit valde infenſus ipſis adoleſcens: inde etiam liquido intelligi poſſe, quàm ingens malum fœmina ſit: quod parens, qui procreauit, qui aluit, bonam magnámque partem patrimonii cum filiam alicui collocat, vnà cum ipſa dilargitur, vt liberet ſe eo malo, videtur argumentum eſſe ductum ex eo loco, quem Ariſtoteles in s 1. libro de arte dicendi pluribus verbis indicauit: atque ita denique inſcripſit. τὸ οὗ ἕνεκα ἂν εἴη, εἰ μὴ γένοιτο, τούτου ἕνεκα φάναι εἶν, ἢ γεγενῆσθαι. Certum enim eſt hoc ea de cauſa non fieri: neque parentem ſpoliare ſe æquo animo parte rei familiaris vt è domo filiam extrudat, ſed vt commodis ipſius conſulat: neque enim decet filias expertes eſſe paternorum bonorum: & tamen videri poteſt ea de cauſa factum. res certè nonnullas moleſtas & odioſas ita à nobis eiicimus: ac damnum omne quod facimus, negligimus. Verba poëtæ hæc ſunt. τούτῳ δὲ δῆλον, ὡς γυνὴ κακὸν μέγα· προσθεὶς γὰρ ὁ σπείρας τε καὶ θρέψας πατὴρ φερνὰς, ἀπῴκισ', ὡς ἀπαλλαχθῇ κακοῦ.

Craterum medicum, cuius magnum nomen Romæ fuit, ætate Ciceronis floruiſſe.

CAP. XII.

CRATERI, ſummi medici, meminit Cicero in epiſtola quadam ad Atticum, de Attica tunc ægrota loquens. Commouet me Attica: etſi aſſentior Cratero. Nec multo poſt iterum totidem verbis in alia epiſtola. De Attica doleo: credo tamen Cratero. Præterea Horatius in Satyra III. ſecundi libri. Nõ eſt cardiacus, Craterum dixiſſe putato, Hic æger. Sed & Perſius, Sed quid opus Cratero magnos promittere montes. Hic autẽ Craterus ille videtur, cuius ſeruus in nouum inauditúmque morbũ incidit: idémque admirabili quadã curatione ſanatus eſt, vt memoriæ prodidit Porphyrius Tyrius in primo libro περὶ ἀποχῆς ἐμψύχων. Κρατεροῦ τοῦ ἰατροῦ οἰκέτης ξένῳ περιπεσὼν νοσήματι, τῆς σαρκὸς ἀπόστασιν λαβούσης ἐκ τῶν ὀστῶν, τοῖς μὲν φαρμάκοις ὠφελεῖτ' οὐδέν· ἰχθύος δὲ τρόπῳ ἔχεως σκευασθεῖσαν καὶ βρωθεῖσαν ἰάσατο, τῆς σαρκὸς συγκολληθείσης. Cum igitur caro diſceſsiſſet oſsibus: nec medicamentis quicquã profici potuiſſet, narrat uipera piſcis in morem conformata, deuoratáque ab eo, liberatum ipſum eo morbo: ita nanque carnem oſsibus hærere cœpiſſe, ac conglutinatam eſſe.

Idem poſſe inſculpere in animo, quod γράφειν ἐν φρεσίν: contraque ſignificare penè idem, in uento & aqua ſcribere, quod εἰς τέφραν γράφειν.

CAP. XIII.

QVOD Cicero in mente inſculpere dixit pluribus locis, Græci boni poetæ, γράφειν ἐν φρεσὶν dixerunt, ideſt condere in animo quippiam, atque illic firmiter collocare, vt ea quæ literis conſignamus. Aeſchylus in Prometheo vincto. ἣν ἐγγράφου σὺ μνήμοσιν δέλτοις φρενῶν. Pindarus quoque, cum ſignificare vellet, ita ſe quempiam in animo inſculptum habere, vt inde non poſſet deleri; nec vllum futurum tempus, quo id obliuiſceretur, ait, πόθι φρενὸς ἐμᾶς γέγραπται. Contra Catullus in vento & aqua ſcribere dixit, de rebus quæ ſubito diſſipantur; nec ſtabilitatis aliquid aut conſtantiæ habent. Quod Græci homines peruulgata voce: quæque vim prouerbii optinuerat, intelligentes, aiebant εἰς τέφραν γράφειν: cinis enim quoque ipſe levi vento impellitur; nec quod impreſſum in eo fuerit, diu retinet.

Tubarum ſonus Romæ adhibitus in funeribus honeſtorum hominum: reſque admiranda de docilitate picæ, quam literis mandauit grauis auctor.

CAP. XIIII.

ROMAE nobiles ac fortunati homines efferebantur cum tubarum ſono, quod obſcure ſignificauit Propertius cum in elegia inquit. Tibia, funeſta triſtior illa tuba. Et poſt eodem libro canens. Nec mea tunc longa ſpatietur imagine pompa, Nec tuba ſit fati uana querela mei. Plutarchus autem aperte in libro, quo diſputauit accurate vtræ animantes prudentiores ſint, illæne quæ in terris, an quæ in aquis degunt: narrat enim Romæ tonſorem quendam, cuius officina propè Græcoſtaſin erat, picam aluiſſe: quæ non tantum humana verba, cæterarúmque animantium voces, ſed muſicorum inſtrumentorum ſonos redderet, nullo cogente, ſed ipſam ſemetipſam exercentem, ſtudentemque nihil à ſe non expreſſum effictúmque relinquere. Cum autem forte illac funus diuitis hominis duceretur, in quo multæ tubæ canebant; & vt moris erat, eo in loco reſtitiſſet, tubicines illos probatos à multitudine: iuſſoſque canere, non parum temporis ibi conſumpſiſſe. Poſt illum autem diem picam ita ſermone omni, ſonóque caruiſſe, vt ne vocem quidem ſuam propriámque ederet, ad motus animi indicãdos ipſi à natura datã: quod ſilentium ipſius admirationem non paruam attulit illis, qui antea illac tranſeuntes ſuſpicere ſoliti erant loquacitatem eius auis. diuerſique (vt ait) cauſam eius quærentes varia afferebant: partim enim ſuſpicabantur æmulos medicamentis quibuſdam id feciſſe: partim autem, quæ maior pars erat, arbitrabantur tubarum clangorem audiendi ſenſum corrupiſſe; vnáque vocem etiam extinctam eſſe. in quo tamen vtroſque falſos deceptóſque fuiſſe conſtitit: neque enim alterutrum eorũ fuerat, ſed meditatio vt intelligi potuit, & tanquam ſeceſſus quidam, reditúſque in ſe ipſam, partis animæ, quæ imitatur. Illa nanque tanquam inſtrumentũ quoddam, inſtruebat vocem ac præparabat. Repente enim venit ac refulſit vt inquit, nullam conſuetarum vetuſtarúmque illarum imitationum, ſed tubarũ cantus iiſdem circuitibus, quibus artifices illi vſi fuerant, edens vt perſequeretur etiã immutationes, atque omnes muſicorũ ictuum numeros percurreret.

Ex

Ex hac autem longa narratione & inſtitutum veterum, quod è tenebris
eruere volui, declaratur: & lepida incredibiliſque res exponitur. Sed mo-
ris huius ipſius mentionem quoque fecit Hyginus in fabularum libro, ca-
pite CCLXXIIII. quo commemorat quis quid inuenerit, his verbis. Quod
» exemplum hodie Romani ſeruant, & cum aliquis deceſſit tibicines cantant: &
» amici conuocantur, teſtandi gratia eum neque veneno, neque ferro interiiſſe.

Græca Menandri uerba, quæ Terentius duobus locis expreſſit adpoſita.

CAP. XV.

NISI calamitate temporum ſuperiorum, aut errore quodam nimis ſeuerorum hominum, qui omnes vndique delicias & animi remiſsiones multitudini eripere voluerunt, fabulæ Menādri, Philemonis, Apollodori, & aliorum eius generis comicorum interiiſſent, præter alios multos fructus, qui inde maiores capi potuiſſent, hæc etiam nō mediocris vtilitas inde ſumpta foret, quòd Latinæ linguæ ſtudioſi: candoríſque ipſius amatores, veram rationem in Latinum vertēdi Græcorum ſcripta didiciſſent: cum plures Latinas comœdias, & à Plauto, & à Terentio ex illis poëtis verſas, habeamus. Sed quoniam tanto huic malo remedium adhiberi non poteſt, conandum eſt, ſi quæ illorum ſuauiſsimorum ingeniorum reliquiæ vſquam inueniuntur, quæ hoc præſtare queant, illas ſedulo tueri: & ne omnino extinguātur operam dare: cui rei ipſe diligenter incumbam. Cum igitur domi habeam Terentium collatum ab Angelo Politiano annis ab hinc LVIIII. cum vetuſto exemplari Petri Bembi, nobilis ac magnæ etiā tum ſpei adoleſcentis, & in eius margine verſus nonnulli Græci expreſſi à Terentio legantur (neque enim contētus fuit eruditiſsimus ille, atque in primis antiquitatis ſtudioſus vir, collatione ipſa poëtæ, ſed declarationes etiam, quæ in eo legūtur, deſcripſit) libet illos hic ponere, vt ab omnib. cognoſci ac legi poſſint. In Heautontimorumeno igi-
» tur contra verſum hunc, Texentem telam ſtudioſe ipſam offendimus. adnota-
» tum eſt. ἐξ ἱσαρίου γὰρ ἐκρέματο φιλοπόνως πάνυ. qui manifeſtó verſus eſt Menandri
illic expreſſus. In quo etiam animaduertendum Græcum poëtam indicaſſe priſcam rationem texendi, dicendo ipſam aptam fuiſſe ac pependiſſe ex ipſa tela, quam etiam oſtendendæ adhuc magis tenuitatis Antiphilæ cauſa imminuto nomine appellat. Præterea non multo poſt ibidem adnotatum eſt.
» καὶ θεραπαινὶς ἦν μία. αὕτη συνύφαινε ῥυπαρῶς διακειμένη. quæ interpretatio eſt huius
» loci. præterea vna ancillula Erat: ea texebat vnà: pannis obſita, Neglecta, im-
munda inluuie. Menandri autem ipſius Eunucho verba, quibus deſcripſit ingenia & mores meretricum: ediditque quod Terentius ita expreſſit. Quæ
» dum foris ſunt, nihil videtur mundius, Nec magis compoſitum quicquam: nec
» magis elegans Quæ cum amatore ſuo cum cœnant, ligurriunt Harum videre
» ingluuiem, ſordes, inopiam Quam inhoneſtæ ſolæ ſint domi, atque auidæ cibi:
» Quo pacto ex iure externo panem atrum vorent, non ſanè inueni, verum cum
in eandem ſententiam ab eleganti ſcriptore Græco prolatam inciderim, hoc quoque adnotare: duoſque hos locos inter ſe conferre, non inutile putaui. Aelianus igitur in epiſtola, quam fingit Chremetem, agreſtem hominem, mittere ad Parmenonem, inſimulans & ipſe ſtudium, artémque meretricū, inquit:
» καὶ λάθρα μὲν ἐλλοῦσι πάντα, καὶ κατεσθίουσι, τὸν δὲ τοῦ ἐργαστῆρος, τῶν ἐν ἀγρῷ: πάντων δὲ
» ἡμῶν, ἀφαιζόνται. Quod autem panem atrum, vilem ſignificare volens, Latinus
comicus inquit, veriſimile eſt apud Græcum ἄρτον μέλανα extitiſſe: hocque verbum ex verbo expreſſum fuiſſe: commemoratur enim acuta lepidáque vox Phi

loxeni paraſiti ab Athenæo in VI. libro δειπνοσοφιστῶν: vbi plures eius condicionis hominum ſales exponit:io qua hæc ipſa verba ſuot. Cum enim qui vocaſſet eum ad cœnam, atros panes adpoſuiſſet, admoouit ne multos eius generis adponeret, ne teoebras ioduceret.

Sublata macula ex oratione Demoſthenis, quæ nata fuerat ex corrupta pronunciandi ratione: illa autem totius illius loci ſententiam peruertebat.

CAP. XVI.

ERRATVM librarii eſt in quarta Philippica Demoſthenis, vt veteres ipſam vocare cooſueruot: quæ tamen nunc prima inſcribitur. Vbi enim quid conſilii afferat ad reſiſtendum Philippo exponere voluit, metueos ne repudiaretur, quia modicam claſſem putabat ornandam, antea ſibi viam muniuit, vtilitatē illius ſententiæ diligenter explicans: docenſque non eos, qui magnas ac ſubitas copias decernant, videre quid tempus illud requirat: cuius etiam rei rationem reddit hoc pacto: non enim quæ iam facta ſunt, auxiliis nunc eò miſsis, vbi iocōmoda accepta ſunt, prohibere poſſumus: ſed qui oſtenderit, qui apparatus belli: quantuſque, & vnde comparatus, permanere poſſit, dooec aut honeſtis condicioibus bellum fioierimus, aut ſuperiores in eo hoſtibus fuerimus. Initio igitur huius προθεραπείας: ita enim Græci magiſtri diceodi huiuſcemodi locos appellant, cum oratores, timentes ne explodator, quod dicturi ſunt, præparant animos eorum qui audiunt, ita legitur in ex-
» cuſis libris ac oonnullis etiam ſcriptis. Δεόμαι ὑμῶν ὦ ἄνδρες ἀθηναῖοι τοσοῦτον:
» ἐπειδὰν ἅπαντα ἀκούσητε, κρίνατε καὶ μὴ πρότερον προλαμβάνετε. μηδ' ἂν ἐξ ἀρχῆς δοκῶ τινι
» κενὴν παρασκευὴν λέγειν, ἀναβάλλειν με τὰ πράγματα ἡγείσθω. cum videatur omnino καινὴν legi debere, longe diuerſa notiooe huius nominis, quamuis parua immutatione facta, ſonoque tantum vocis variato: qui ſimplex nunc eſt, cum antea mixtus ex duabus literis foret. Locum autem hic non eſſe illi lectioni inde etiá perſpicitur, quia noua conſilia & antea non audita, attentiorem per ſe faciunt auditorém: ac veterum malorum finem in ſe habitora putantur: cum præteritæ rationes, vſitatáque conſilia ab exitu ipſo inutilia iudicentur. Auctor quoque declarationum, quæ in primam partem eius orationis excuſæ ſunt, manifeſto ſic legit, cum ita interpretetur verba illa κενὴν παρασκευὴν: qoãuis apud eum quoque idem verbum corruptum ſit. ſeotentiam autem exprimam. Quantum ad exiſtimationem Athenienſium, qui magnas copias decerni volebant: Demoſtheoes verò, intelligens quo loci fortunæ ciuitatis ſint, paruas. Nam infra etiá Demoſtheoes contemnit illos, qui maximas copias cenſebant armandas, cum eorum nihil poſtea fieret. Vnde, via iam conficieodæ pecuniæ indicata, adiun-
» xit, excitans illos ad ea, quæ plebiſcitis complexi eſſent, peragenda. ἵνα μὴ μόνον
» τοῖς ψηφίσμασι καὶ ταῖς ἐπιστολαῖς πολεμῆτε Φιλίππῳ, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἔργοις. Quod etiam in eorum moribus notauit Liuius, cum aduerſus alium Philippum plebiſcitis ſæuirent, ac facti eſſent, creſcente ſemper deſidia, ignauiores. In XXXI. enim li-
» bro inquit. Athenienſes quidē literis verbiſque, quibus ſolis valent, bellum ad-
» uerſus Philippū gerebant. Omnino tota hac oratione ciuibus ſuis perſuadere conatur Demoſthenes, ne mittēdo auxilia putent ſe poſſe Remp. tueri, ſed manū ſemper inſtructā ac paratam habeant, quæ omni occaſione bene gerēdæ rei vtatur, nec vnquā ceſſet ei moleſtiæ aliquid detrimentíque importare.
» Vude, cum infra dixerit. δεῖ τοίνυν ὑμᾶς ταῦτα ἐνθυμουμένους, μὴ βοηθείαις πολεμεῖν:
» ὑστεριοῦμεν γὰρ ἁπάντων: flagitium illius magis intelligi poteſt, qui pro βοηθείαις, ſcribi oportere cenſuit γοητείαις.

Facere uideri interdum abundare in Latino ſermone, cum tamen, ſi non ſen tentiam, ornatum ſaltem uerborum adiuuet.

CAP. XVII.

SVNT certi quidam modi loquendi ſingulari linguarum proprii, qui ſuſpecti hominibus non eiuſdem nationis ſunt: ſæpéque corrupti exiſtimantur: & tamen non ſolum omni macula carent: nihilque in ipſis aut abundat, aut deeſt, ſed planè elegantes ac venuſti ſunt. Huiuſmodi autem eſt quod Cicero in v. libro Tuſculanarum inquit. An Scythes Anacharſis potuit pro nihilo pecuniam ducere, noſtrates philoſophi facere non potuerunt? Quod enim videtur otioſum hic, facere, nullo modo vacat: neque tolli debet: ſed ita Latini homines loquebantur: vt Lucretius etiam vbi de furore amoris diſſerit: oſtendítque voluptatem, qua in rebus Veneriis fruuntur, ea perturbatione inflammati, liquidam ſinceràmque non eſſe: ait enim. quoniam nil inde abradere poſſunt. Nec penetrare, & abire in corpus corpore toto. Nam facere interdum velle, & certare videntur. Hic enim quoque ſine illo verbo, indefinito tempore poſito, ſententia conſtaret: venuſtatis tamen non parum elegantiæque id verbum ſecum adportat. Budæus quoque, ſummi iudicii vir, reconditæque doctrinę, hoc Latinum uerbum ſæpe πεποίηκεν adnotauit. Nos etiam patrio ſermone hoc retinuimus, ac ſæpe ita loquimur.

Sapphonis carmen cum Horatij carmine collatum propter ſententiæ ſimilitudinem.

CAP. XVIII.

CVM ea vis ſit amoris, vt è pectore eorum, quos occupauit, eiiciat reliquas omnes curas, exturbaſſe ipſum ex animo Neobules muliebria cuncta ſtudia & inſtrumenta lanificii eleganti hoc carmine cecinit Horatius. Tibi qualum Cythereæ puer ales, Tibi telas: operoſéque Mineruæ ſtudium aufert Neobule Liparæi nitor Hebri. Suauiſſimum autem carmen Sapphonis apud Hephestionem, qui ſcripſit de metris, legitur: quo virgo, blande ipſam appellans, mira quadam ſimplicitate animi conſitetur matri, ſe ictam vulnere amoris, deſiderióque adoleſcentis captam, nõ poſſe telam texere. Illud igitur hic ponam γλυκεῖα μᾶτερ, οὔτοι δύναμαι κρέκειν τὸν ἱστόν, πόθῳ δαμεῖσα παιδὸς βραδίναν δι' ἀφροδίταν. Qualum autem vas eſſe lanificiis aptum, qui Græce vocatur calathus, traditum eſt à veteribus grammaticis. Cicero in tertia contra M. Antonium ὑποκοριστικῶς quaſillum dixit. At verò huius domi inter quaſilla pendebatur aurum. Nam veram hanc eſſe eius loci lectionem, quam reſtituit Ferrarius ope ſcriptorum librorum, confirmatur etiam teſtimonio Seruii, interpretis Vergiliani: qui in declaratione verſus illius è ſecũda ecloga. Ecce ferunt nymphæ calathis, locum hunc M. Tullii adduxit.

Vt attingere & guſtare μεταφορικῶς dicitur à Cicerone, ita ἅπτεσθαι et γεύεσθαι à Platone.

CAP. XIX.

ATTINGERE & guſtare μεταφορικῶς Cicero ſimul dixit, vt Pla
» to ἅπτεσθαι & γεύεσθαι ſeorſum. Pro Archia. Quod ſi ipſi hæc
» neque attingere: neque ſenſu noſtro guſtare poſſumus, &
» quæ ſequuntur. Pro Cælio. Equidem multos & vidi in hac
» ciuitate, & audiui, nó modò qui primoribus labris guſtaſſent
genus hoc vitæ: & extremis vt dicitur, digitis attigiſſent: &
» quæ ſequuntur. Plato in III. libro de rep. τί δ᾽ ἂν αὖ γυμναστικῇ
» πολλὰ πονῇ, καὶ εὐωχῆται εὖ μάλα: μουσικῆς δὲ καὶ φιλοσοφίας μὴ ἅπτηται. Paulo poſt. ἅτε οὔτε
» μαθήματος γευόμενον οὐδενὸς καὶ ζητήματος: οὔτε λόγου μετίσχον, οὔτε τῆς ἄλλης μουσικῆς.
Nam quod tangere vſurpauit Terentius pro lædere: acutáque voce alicuius exiſtimationem violare; cum Eunucho induxit militem ita loquētem. = quid Gnatho. Quo pacto Rhodiū tetigerim in cōuiuio. Nūquid dixi tibi? apud Græcos ἅπτεσθαι eodem intellectu capiebatur: vt teſtatus eſt Ariſtoteles in
» primo libro de ortu & interitu, his uerbis. ὥστ᾽ εἴ τι κινεῖ, ἀκίνητον ὄν, ἐκεῖνος μὲν ἅπτοι
» το ἂν τοῦ κινητοῦ: ἐκείνου δὲ οὐδέν: φαμὲν γὰρ ἐνίοτε τὸν λυποῦντα ἅπτεσθαι ἡμῶν, ἀλλ᾽ οὐκ αὐτοὶ ἐκεί-
νου. Sed etiam, cum idem oſtendere volebant, θιγεῖν aliquando dicebant: cuius verbi eadem uis eſt, quæ huius ſuperioris. Eodem etiā ſenſu Virgilius inquit: Nec ſolos tangit Atridas Iſte dolor.

Nouas fabulas, quas uocarunt Latini, Græcos appellaſſe καινὰ δράματα: maioréque ſtudio illa ſpectari ſolita.

CAP. XX.

QVAE nouæ fabulæ dictæ ſunt à Terentio, à Græcis καινὰ δρά-
ματα vocabantur. Mneſilochi verſus hi legūtur apud Laërtiū in Socratis vita à quo loco ſtatim à principio traditur ipſum philoſophum ſolitum eſſe in fabulis ſcribendis adiuuare Euri
» pidem. Φρύγες ἐστὶ καινὸν δρᾶμα τοῦτ᾽ Εὐριπίδου, ᾧ καὶ Σωκράτης τὰ φρύ-
» γαν᾽ ὑποτίθησι. Demoſthenes quoque de falſa ementitáque legatione, cum Aeſchinem vrgeret: néc poſſe tunc vt rudem imperitúmque iudiciorum, non reſpondere affirmaret, id protulit: vetus enim ſtudium eodem tempore illi obiectauit: hæc autem ipſius verba ſunt. ὥσπερ γὰρ
» ἀγῶνας καινοὺς ὥσπερ δράματα, καὶ τούτους ἀμαρτύρους πρὸς διαμεμετρημένην τὴν ἡμέραν πάρεσ
» ἀγωνιεῖ, ἀλλ᾽ ὧν ἅπαντα ἐπισταμένος εἶ. In plebiſcito etiam quodam, incluſo nunc in oratione ipſius pro Cteſiphonte, ſcriptum eſt τραγῳδῶν ἀγωνιζομένων καινῶν. Latinus comicus in prologo Hecyræ ipſarum ſæpe mentionem fecit: & in eadem
» quoque parte Phormionis, cum inquit. = apporto nouam Epidicazome-
» non quàm vocant, comœdiam. In quo animaduertendum cum in lemmate comœdiæ huius Græcam Apollodori fuiſſe ſcriptum ſit, aut erratum librariorū illic eſſe, aut aliam quoque eodem titulo fabulam editam fuiſſe. Inueni enim apud Græcos grammaticos citatum Diphilum ἐπιδικαζομένῳ. Appellabāt autem Græci non fabulas ſolum nouas, ſed hiſtriones etiam nouos: vt Plutarchus in libro de exilio, vbi commemorat ſummos philoſophos, Platonem, Xenocratē, Polemonem, in Academiæ modico agello æquo animo vitam egiſſe: niſi quòd Xenocrates ſingulis annis ad vnum tantum diem in vrbem deſcendebat καινοῖς τραγῳδοῖς. ſed etiam in VII libro Sympoſiacon: quo loco Laconis vocem refert, qui Athenas profectus nouis tragœdis pugnātibus, cum cerneret choragorum apparatus:

apparatus: ſtudiáque doctorum, & concertationem, dixit inſanire ciuitatem, quæ tanto adhibito ſtudio luderet.

Locus Ciceronis, qui uidetur corruptus, diligenter ponderatus: & fortaſſe etiam non inſcite emendatus.

CAP. XXI.

VERBA hæc Ciceronis è primo libro de Oratore, corrupta videntur. De his (credo) rebus inquit Craſſus (vt in condicionibus ſcribi ſolet) quibus ſciam, poteróque. Nam præterquàm quod in ſcriptis libris hoc modo non legitur: eſt enim perturbatus hic locus in illis, ac vera lectio, quæcunque illa ſit, contaminata: hæc quam adiungit, condicio potius ipſa eſt, quam in condicionibus ita ſcribi ſolitum, veriſimile videatur. Ipſe ſanè ſuſpicor legi debere, in actionibus: quomodo enim ſcriptum eſt in exemplaribus calamo exaratis, proxime accedit ad hanc lectionem: præterea ſententia (niſi fallor) præclare conuenit. In v. enim quoque libro de Finibus ipſe inquit. Vt in actionibus præſcribi ſolet: De eadem re fecit alio modo. Quãuis enim illa ipſa condicio non addatur, non parum tamen exemplum hoc lectionem hanc adiuuat. In actionibus enim plura ſcribi ſolita, exiſtimandum eſt. M. Varro in VI. libro de lingua Latina. Hoc idem Coſconius in actionibus ſcribit. Et in VII. Ideo in actionibus videmus dici. Quam rem, ſiue me litem dicere oportet.

Vocabula quædam Latina capi a ſuis hominibus, ut Græca quoque à Græcis, pluribus modis.

CAP. XXII.

QVAS familias Cicero ſæpe philoſophorum vocauit, vt in primo libro de Oratore cum inquit. Et cum vniuerſi in te impetum feciſſent, tum ſingulæ familiæ litem tibi intenderent, Græci ſcriptores γένη appellabant: quod verbum omnibus modis Latino reſpondet. Ariſtoteles certè, in libro, quo rationem tradit refellendorum fallacium argumẽtorum, inquit hoc ſenſu. πάλιν πρὸς τὸ παράδοξα λέγειν, σκοπεῖν ἐκ τίνος γένους ὁ διαλεγόμενος. Vt enim proprie familiæ vocatæ, ceu Heraclidarum, Aeacidarum, Pelopidarum, ab illis ipſis ortum ducebant, ita hæ quoque, ob ſimilitudinem familiæ appellatæ, habebant ſuos auctores ac duces: à quibus tanquam capitibus aliquibus, manabant. Animaduertendum præterea, quod aſſimile huic eſt, quas Cicero vocare conſueuit nationes: vt nationem candidatorum: nationem publicanorum: nationem optimatium, eodem pacto verbóque, quod huic reſpondet, ſolitas eadem illa lingua appellari. Vt autem eiuſdem optimi ſcriptoris, non ſolum doctiſſimi, & omnium rerum ſcientia ornatiſſimi, auctoritate id oſtendamus, Ariſtoteles in primo libro μετεωρικῶν. inquit: ἐκεῖ γὰρ ἐφεξῆς σχολάζειν τὸ τῶν περὶ ἔθνος. Valet autem ordinem quendam, & tanquam collegium. Nationem tamen Cicero in II. de natura Deorũ dixit, cum familiam philoſophorum, αἵρεσινque intelligeret, ideſt Epicureos. Ita ſalem iſtum, quo caret veſtra natio, in irridendis nobis nolitote conſumere. Xenophon præterea in libro de paranda tuendáque re familiari, ἔθνος appellauit, quod plerunque γένος vocari conſueuit, vt virile ac muliebre genus: ait enim. ὥστε οὐκ ἂν ἔχοις διελεῖν πότερα τὸ ἔθνος τὸ θῆλυ, ἢ τὸ ἄῤῥεν τούτων πλεονεκτεῖ.

Notatus loquendi mos peculiaris M. Varroni: qui, quotquot annis, crebro dicere ſolebat.

CAP. XXIII.

INTELLIGITVR M. Varro indicio antiquorum librorum geminare in ſermone ſolitus particulã quot, ac ſæpe dicere quot quot annis, cum ſingulis annis ſine intermiſsione ſignificare vellet: Librarii autẽ, vel potius ſiniſtri quidã correctores, alterã earũ vocũ ſuperuacaneã putantes: ſine cauſaque repetitã, pleríque ſuſtulerunt. Hoc perſpicitur è v. libro de lingua Latina pluribus locis, qui etiam vicini inter ſe ſunt: vt cum docet, quæ ratio ſit huius vocabuli Fundus, ac quod etymon habeat: inquit. n. Ager, quod videbatur pecudũ ac pecuniæ eſſe fundamentũ, fundus dictus: aut quod fundit quotquot annis multa. Nec multo poſt. Ager reſtibilis, qui reſtituitur ac reſeritur quotquot annis. Paulóque infra. Prata dicta ab eo, quod ſine opere parata: quod in agris quotquot annis rurſum facienda eadem, vt rurſum capias fructus. Ita. n. omnibus his locis iterata ea particula ſcriptum eſt in vetuſtiſſimo illo fideliſsimóque exemplari: cũ formis excuſi libri ſemel tantum habeant. Eodem tamẽ libro, quo loco de Sacra via: vndeque ipſi nomen impoſitum ſit, diſputat, recte in impreſſis quoque libris ſcriptum eſt. Qua ſacra quotquot menſibus feruntur in arcem.

Indicata vetus lectio, valde diſcrepans à recepta, in III. Commentario Cæſaris de bello Ciuili.

CAP. XXIIII.

LOCVM hunc C. Cæſaris è III libro de bello Ciuili aliter legi animaduerti in vetuſtiſſimo exemplari: cui etiam alii, quos vidi, calamo exarati libri aſſentiuntur, atque in excuſis nunc legatur: cum enim in his nunc ſit. Pompeiani, quòd is mons erat ſine aqua, diffiſi ei loco, relicto monte, vniuerſi ſimul Lariſſam verſus ſe recipere cœperunt. Qua re animaduerſa, Cæſar copias ſuas diuiſit, & quæ ſequuntur. in eo pro ſimul, eſt, iuris eius: quod nõ temere eſſe putans in tam fideli exemplari adnotare volui: fieri enim poteſt, vt aliquis obſcuritatem antiquæ lectionis fugiens, ita de opinione emendarit. Ego autem potius arbitror diligenter quærendum quomodo manere poſſit hæc lectio: auctores enim aliquãdo vtuntur modo aliquo loquendi rariore: neque crebro ab aliis ſcriptoribus vſurpato, cuius tamẽ ratio reddi poſſit: quædam autem non planè nobis percepta eſſe in alieno ſermone, ac multis iam ſeculis derelicto, mirari non debemus. Videndum igitur, vt quid ipſe de hac re ſentiam, oſtendam: adminiculíque aliquid dem, an ſi dixit, vniuerſi iuris eius Lariſſam verſus ſe recipere cœperunt, intelligere voluerit, eius fortunæ an condicionis: vt victi ſcilicet ſuperatíque in prælio forent. Iidem prӕterea libri in altero hoc diſcrepant à communi lectione, quod in illis eſt. Qua ſpe animaduerſa: elegantius multò, vt mihi videtur: eſt enim ἀντίθετον ſuperioris vocis diffiſi: à contrarióque reſpondet illi verbo.

PETRI

PETRI VICTORII VARIARVM LECTIONVM LIBER X.

Ennij duo ſenarij, qui citantur à Nonio, indicati ex Euripidis Hecuba eſſe tranſlati.

CAP. I.

SENEX ſum: vtinam moriar: mortem oppetam, prius Quam euenat, quod in pauperie mea ſenex grauiter gemam. Verſus hi duo Q. Ennii Hecuba, qui citantur à Nonio duobus locis, & quum pauperiem pro paupertate dici probare vult, & quum euenat pro eueniat poſitum docere, manifeſtò ex Euripide expreſſi ſunt; vt enim Medeam, ita hanc ipſam fabulã, aliáſque nõnullas tragici huius poëtæ Ennius in Latinum ſermonem conuertit. quod & huiuſcemodi nõnullis indiciis, & teſtimonio A. Gellii declaratur: pronunciantur autem verba hæc illic à Talthibio præcone Agamemnonis, qui cum à rege miſſus foret, vt ſignificaret Hecubæ vt iam cæſam filiam ſepeliret: vidiſſetque ille reginam quondam Aſiæ, humi iacentem; puluereque inquinatam, huiuſcemodi fortunam deprecatus eſt, magna cum admiratione, miſericordiáque calamitoſiſsimæ illius mulieris. Euripidis uerſiculi hi ſunt. Φεῦ. φεῦ. γέρων μὲν εἰμ'. ὅμως δέ μοι θανεῖν Εἴη, πρὶν αἰσχρᾷ περιπεσεῖν τύχῃ τινί. quod autem Græcus communiter dixerat, antequàm in turpem aliquam fortunam incidam: inhoneſtúmque vitæ ſtatum, aperuit magis Latinus poëta. Animaduertendum etiam in priore parte, cum abũdet aliquid, aut Senex poſtremũ pedẽ fuiſſe antecedentis verſus, aut verbum Moriar deleri debere: neque enim illud ſenſum adiuuat: ſatis nanque eſt Mortem oppetam: & ita verſum perturbat, vt neque ſenarius ſit: neque ex vllo recepto verſuum genere: ſublato autem eo integri ſunt duo ſenarii. Vt ſuſpicari autẽ licet illud declaratio quondam fuit: additúmque ab aliquo eſt, qui interpretari voluit, quid valeret Mortem oppetam: poſtea in contextum verborum auctoris imperitia librariorum irrepſit. Ita certe putat Gabriel Faërnus: & bonus ipſe poëta: & acer exiſtimator ſcriptorum poëtarũ. quique præterea in munere hoc corrigendorũ veterum auctorũ magna cũ laude verſatus eſt: nouitque præclare vulnera antiquorum ſcriptorum, ac quibus in rebus labi plerunque, atque peccare librarii conſueſſent. Sed alium hunc quoque Ennii locum ab eodem tragico ſumptum eſſe ex eadẽ fabula veriſimile eſt, qui iiſdem apud eundem grammaticum nunc legitur. Quæ tibi in concubio verecundè & modicè morem gerit: arbitror enim pronunciata illic verba hæc fuiſſe ab Hecuba, cum implorans opem Agamemnonis ad vlciſcendum auariſsimum crudeliſsimúmque regem, vt facilius eum flecteret, in memoriam ei redegit filię amores: ſuauitatéſque, quas inde noctu decerperet: docuit enim mirificam illum occaſionem habere voluptatum earum compenſandarum, ſi ſocium ſe adiutorémque interficiendo Polymeſtori adiungeret, qui fratrem Caſſandræ necauerat. puto igitur vim horum verborum exprimere Ennium voluiſſe, quum in longa illa accuratáque oratione Hecuba inquit. πρὸς σοῖσι πλευροῖς ποῖς ἐμὴ κοιμίζεται Ἡ φοιβὰς, ἣν καλοῦσι κασσάνδραν φρύγες ποῦ τὰς φίλας δῆτ' εὐφρόνας

» δείξεις ἄναξ ἢ τῶδέ σοι δῶρον φίλτατον ἀστραφόμενον: antea tamen illa ſecum dubitarat,
an hoc in argumentis ad perſuadendũ aptis, ponendũ eſſet: quod metueret ne
inane foret. vnde fortaſſe, vt paucis his ipſius verbis ſuſpicari licet, tectius ho-
neſtiúſque Latinus poëta hoc tetigerat. certè res obſcœna maiori cum dignita
te commemorari non potuit: nec minus pudore virginis violato.

Mendum librarij ſublatum è loco quodam T. Liuij: opinione tamen, non ueterum librorum auctoritate.

CAP. II.

APVD T. Liuium in XXX. libro ab Vrbe condita, quo loco nar
rat, quomodo Scipio ſtruxerit aciem, iterum cum Aſdrubale
& Syphace pugnaturus, peccatum vt puto, librarii eſt: qui ta-
men in ordine potius, collocationéque verborum lapſus eſt,
quàm vocem vllam peruerterit: ita enim nunc legitur in excu
» ſis libris mendoſe: niſi fallor. Romanus poſt principes haſta
» torũ prima ſigna: in ſubſidiis triarios conſtituit: videtur enim
legi debere. Romanus principes poſt haſtatorum prima ſigna: hic enim mos Ro
manorum erat, quem tunc traditum eſt Publium ſeruaſſe. vt patet ex multis lo
cis huius hiſtoriæ. Infra eodem libro, cum commiſit prælium cum Annibale,
» Inſtruit deinde primos haſtatos: poſt eos principes: triariis poſtremam aciem
» clauſit. Item in XXXVII. Haſtatorum prima ſigna: deinde principum erant.
» Triarii poſtremos claudebant. Hæc igitur erat conſuetudo Romanæ mili-
tiæ, niſi cum aliquid nouabatur. Polybius autem eſt, qui teſtatur Scipionem
ſimpliciter, & ex conſuetudine tunc aciem ſtruxiſſe: omnes enim illas res in
XIIII. libro expoſuerat. vt ex excerptis intelligitur, in quibus bona magnáque
pars earum continens adhuc legitur. quod autem huc facit: manifeſtóque decla
» rat illo modo corrigi debere, hoc eſt. ὁ μὲν οὖν πόπλιος ἁπλῶς, κατὰ τὸ πάτριον ἔθος,
» ἵστη πρῶτον μὲν τὰς τῶν ἀστάτων σημαίας: ἐπὶ δὲ ταύτας τὰς τῶν πριγκίπων: τελευταίας δὲ ἐπέστησε
» κατόπιν τὰς τῶν τριαρίων. Quòd autem paulo antea Magnos quoſdam vocatos cam
pos in Africa Liuius indicauit, eoſdem Græcus ſcriptor μεγάλα πεδία appellauit:
putóque ipſos intellexiſſe Latinũ poëtam, vnde differens de hypallage, exemplũ
» ſumpſit Cicero in III. libro de Oratore. Teſtes ſunt magni campi. Crederem
autem fuiſſe illum Ennium. nam apud Nonium in dictione Politiores. hic lo-
» cus citatur. Ennius ſatyrarum libro IIII. Teſtes ſunt lati campi, quos gerit
» Africa terra politos, niſi epitheton aliud illic eorum camporum eſſet, cum ea-
dem licentia & immutatio illic ſit.

Erratum Plutarchi patefactum in re Romana commemoranda: memoria uitio nominibus perſonarum immutatis.

CAP. III.

GRAECI ſcriptores non minimi etiam ponderis, ſed eruditi,
grauéſque in primis, in rebus Romanis memoriæ prodendis
aliquando turpiter peccant, vt Plutarchus magnæ auctorita
tis vir, & quo nemo æqualiũ plura ſciuit: in libro enim, quo
rationem tradit diſtinguendi amicum ab adulatore, quum
præclarum ingenuúmque factum Cn. Domitii aduerſus M.
Scaurum inimicum ipſius: reúmque, referre vellet, hiſtoriam
contaminauit: remque ipſam contra ac facta erat, expoſuit, perſonis immutatis:
quod enim Domitius egit Scauro attribuit, ac de Scauro tanquam accuſatore
loquitur:

loquitur: reo autem Domitio. Verba ipſius hæc ſunt. Σκαῦρος ἐχθρὸς ἦν Δομιτίου, καὶ κατήγορος. οἰκέτης οὖν τοῦ Δομιτίου πρὸ τῆς δίκης ἧκε πρὸς αὐτὸν, ὡς ἔχων τι μηνῦσαι τῶν λανθανόντων ἐκεῖνον: ὁ δὲ οὐκ εἴασεν εἰπεῖν, ἀλλὰ συλλαβὼν τὸν ἄνθρωπον, ἀπέστειλε πρὸς τὸν δεσπότην. Res autem ipſa literis mãdata eſt; copioſéque narrata à Cicerone pro Deiotaro rege his verbis. Gn. Domitius, ille, quem nos pueri conſulem, cenſorem, Pont. max. vidimus, cum tribunus Pl. M. Scaurum, principem ciuitatis, in iudicium populi vocauiſſet: Scaurique ſeruus ad eum clam domum veniſſet, & crimina in dominum delaturum ſe eſſe dixiſſet, comprehendi hominem iuſsit, ad Scaurúmque deduci. nam quin ita geſta fuerit dubitari non poteſt: præterquam enim quòd magis Romano homini, propinquóque temporum illorum, quàm Græco, & remoto, credendum eſt, Aſconius etiam rem narrat vt Cicero: quare conſtat eruditum ſcriptorem in hac re memoria lapſum.

T. Liuij ſententiam illuſtrem uideri ab Homero acceptam: alioque loco eundem imitatum eſſe locum quendam eiuſdem poëtæ, ſuppreſſo itidem auctoris nomine.

CAP. IIII.

APVD T. Liuium Libro XXII. ab urbe condita Maharbal Pœnus ita inſimulat Annibalem, quòd poſt Cannenſem pugnam victorem exercitum Romam nõ adduceret. Non omnia omnibus dii dedere: vincere ſcis Annibal: victoria vti neſcis. Aeneas itidẽ apud Euripidem in Rheſo queritur Hectorem non tam valere conſilio quàm manu: nec tamen id mirum videri debere fatetur: neque enim idem vir ad omnia tenenda natura factus eſt: hoc nanque munus huic: aliud vero alii mortali datum. te quidem inquit bonum pugna: hos vero cõſiliis dii genuere. Verba poëtæ ipſius hęc ſunt. Εἴθ' ἦσθ' ἀνὴρ εὔβουλος, ὡς δρᾶσαι χερί: Ἀλλ' οὐ γὰρ αὐτὸς πάντ' ἐπίστασθαι βροτῶν πέφυκεν: ἄλλῳ δ' ἄλλο προσκεῖται γέρας: Σὲ μὲν, μάχεσθαι: τοὺς δὲ, βουλεύειν καλῶς. Sententiã eandem in penultimo libro Iliadis Homerus his verbis protulit. Οὐδ' ἄρα πως ἦν ἐν πάντεσσ' ἔργοισι δαήμονα φῶτα γενέσθαι. Vnde accepiſſe illam Latinum ſcriptorem propter dignitatem poëtę: & quia illuſtri loco poſita erat, exiſtimandum eſt. nam aliis etiam in locis imitatum eum fuiſſe loca quædam Homeri nullo negotio intelligitur. vt cum in XXX. libro narrauit præliũ, quo P. Scipio Annibalem in Africa deuicit: in media enim expoſitione earum rerum, cũ nudata iam equite Punica acie, concurriſſe peditem, nec ſpe, nec virib. parem, oſtendiſſet, addidit. Ad hoc dictu parua, ſed magni eadem in re gerenda momenti res: congruens clamor à Romanis: eóque maior & terribilior: diſſonæ illis vt gentium multarum, diſcrepantibus linguis, voces: Quis enim neſcit, qui modo pręclarum illud poëma primoribus labris aliquando guſtarit, præſtitiſſe Gręcos modeſtia Troianis canere Homerum in quarto Iliadis: cuius ſignum eſſe vult ſilentium, quo cum in certamen prodirent, vterentur: cum contra magnus diſſonúſque clamor in exercitu Troianorum eſſet: quam vociferationem, indicem licentię, ſimili declarat. eius autem vociferationis rationem reddere volens, inquit. copiæ enim Troianorum è pluribus nationibus conſtabant, quę diuerſa lingua vterentur. Sed ut quod de hac re ſentio aperiam, arbitror potius ex hiſtoria Polybii, quam ex fonte ipſo hanc ſententiam hauſiſſe T. Liuium. Græcus enim ſcriptor, quem multo plus quàm uideri velit, ſequitur Liuius, cum id commemoraret, in oſtendendo vario illo diſcrepantéque ſono, quem auxilia Carthaginenſium, è diuerſis gentibus conſtantia, edebant, teſtimonium Homeri citauit; verbáque ipſius poſuit. omnis autem locus in ex-

cerptis XV. libri hic eſt. Ἐπεὶ δ' ἐγγὺς ἦσαν ἀλλήλων, οἱ μὲν ῥωμαῖοι κατὰ τὰ πάτρια συναλαλάξαντες: καὶ ἀμφοτέρωσε τοῖς ξίφεσι τοὺς θυρεοὺς, προσέβαλον τοῖς ὑπεναντίοις: οἱ δὲ μισθοφόροι τῆς καρχηδονίων ἀσύγκριτον ἐποίουν τὴν φωνὴν καὶ συμμεμιγμένην: οὐ γὰρ πάντων ἦν, κατὰ τοὺς ποιητὰς, ὁ αὐτὸς θρόος: οὐδ' ἴα γῆρυς. ἄλλη δ' ἄλλων γλῶσσα: πολύκλητοι δ' ἔσαν ἄνδρες. καθάπερ αὐτίκα ἐξηριθμησάμην.

Collatus Ciceronis locus è III. Libro de rep. cum eo, quod ab eodem alibi de eodem homine dictum eſt: Athenæique lapſus eandem rem tradentis, indicatus.

CAP. V.

HAEC Ciceronis verba è III. libro de republica, citata à Nonio Marcello, manifeſtò prolata ſunt de Manio Curio. Cuius etiam focum Cato ille noſter, cũ venerat ad ſe in Sabinos, vt ex ipſo audiebamus, viſere ſolebat: apud quem ſedens Samnitum, quondã hoſtium: tum iam clientium ſuorum, dona relegauerat. Idem autem Cicero in Catone maiore poſuit, non valde diſſimilibus uerbis: Curio ad focum ſedenti magnum auri pondus Samnites cum attuliſſent, repudiati ſunt: non enim aurum habere præclarum ſibi videri dixit, ſed eis qui haberent aurum, imperare: Athenæus quoque in X. libro Δειπνοσοφιστῶν, vbi de tenuitate uictus multorum diſſerit, hoc ipſo exemplo vtitur: qui etiam addidit Curium tunc, cum legati venerũt, rapa coxiſſe. quare monſtratis illis dixiſſe, ſe auro nõ egere, donec huiuſcemodi aliquo cibo contentus ſit. peccat tamen quod Sabinos aurum miſiſſe, non Samnitas ait. auctorem autem ſe omnium illorum habere Megaclen in libro, quem ſcripſit de claris viris, teſtatur.

Correctum uitium librariorum, in primo libro Tuſculanarum: & ope antiqui libri, et teſtimonio Græci ſcriptoris: unde remillam Cicero accepit.

CAP. VI.

PVRGANDVS eſt maculoſus Ciceronis locus in prima quæſtione Tuſculana: vbi de variis generib. ſepulturæ diſputat: erroribúſque in hac re totarum nationum: cum enim nunc in excuſis exemplaribus legatur. Perſæ etiam cera circumlitos condiunt. ſcribendum eſt: vna tantum è media voce, quæ in extremo eſt, eiecta litera: valde tamen uariato ſenſu, condunt. Ratio hæc ſepulturæ accepta eſt ex Herodoti libro primo. apud quem, quod hoc valet, verbum eſt: inquit enim. καταχηρώσαντες δὲ ὦν τὸν νέκυν πέρσαι, γῆ κρύπτουσι: accedit etiam veritati ipſi auctoritas vetuſti codicis: cuius auxilio quondam plures maculas elui ex hoc præclaro opere: Quod verò apud Ciceronem cauſa allata eſt huius moris, id ille de ſuo addidit, dicens. Vt quàm maximè permaneant diuturna corpora: neque enim Grecus ſcriptor eum interpretatus eſt. condire autem corpora eſt ταριχεύειν. ut ex eodem veterum rerum auctore manifeſtò percipitur.

Emendatus

Emendatus locus in V. Philippica Ciceronis de opinione: aliuſque itidem, qui contraria ratione deprauatus erat, eodem pacto reſtitutus.

CAP. VII.

SVSPICOR locum hunc è v. Philippica Ciceronis mendoſum eſſe, nulla tamen veteris alicuius libri auctoritate nixus: qui bus autem coniecturis ductus ſim ad ita exiſtimandum cum oſtendero, quod potius ſibi videbitur vnuſquiſque ſequatur. Saltatores, cithariſtas: totum denique commeſſationis Antonianæ chorum, in tertiam decuriam iudicum ſcitote eſſe conlectum. Arbitror igitur legi debere, coniectum, quo ver bo etiã vis importunitáſque perſonæ, quæ id fecerat, declaratur: ita enim in pri ma de iiſdem hominibus locutus eſt: Vt enim quiſque ſordiſsimus videbitur, ita libentiſsime ſeueritate iudicãdi ſordes ſuas eluet: laborabítque, ut honeſtis decuriis potius dignus videatur, quàm in turpes iure coniectus. Similitudo igi tur duarum literarum parum accuratis librariis anſam dedit errandi. nam con traria etiam aliquando ratione (niſi fallor) peccarunt: In primo enim libro de diuinatione, ubi nunc coniecta legitur, conlecta videtur legendum. locus hic eſt. Permulta coniecta ſunt ab Antipatro: quæ mirabiliter à Stoicis diuinata ſunt. & ſanè ipſe in II. libro eiuſdem operis. ut eodem pacto hanc, quo ſuperiorem emendationem conſtituam, illo modo locutus eſt. Multa ante Marſicum bellum à Siſenna conlecta, attuliſti.

Idem valere apud Virgilium Rumpere vocem, quod apud Græcos ſcriptores ῥῆξαι φωνὴν: ratioque eorum verborum explicata.

CAP. VIII.

RVMPERE vocem, quo Virgilius in II. Aeneidos vſus eſt, eleganter dicitur de aliquo, qui quum diu tacuerit, repẽte quid piam edit: quod tũc Calchanti auguri contigit. Flagitioſè autem labitur Seruius in eius verſus declaratione. eſt nãque modus loquendi ſumptus à Græcis: paſſimque veteres eius gentis ſcriptores ipſo vtuntur. vt Herodotus in Euterpe, narrans cõſilium Pſammetichi, qui quam primam vocem ederent infantes, non docti à nutricibus, ſcire voluit: inquit enim ἣν ἂν φωνὴν ῥήξωσι πρώτην. Demoſthenes quoque in III. oratione in Philippum Macedonem. οὕτω δ' ἀθλίως διέκειτο, ὥστε οὐ πρότερον ἐτόλμησεν οὐδεὶς, τοιούτου κακοῦ προσιόντος, ῥῆξαι φωνὴν, πρὶν διασκευασάμενοι πρὸς τὰ τείχη προσῄεσαν οἱ πολέμιοι. vt autem illic poëta rumpere vocem, ita in IIII. rumpere queſtus dixit, cum diuerſa conſilia in animo agitantem reginam, miseráſque vndique ſuas res clarè etiam exponentem, induxit. Sophocles Oedipode tyrãno Grecum, de malis incommodiſque loquens, verbum vſurpauit: chorus enim ita cum rege illo loquitur, oſtẽdens ſe metuere ne erumpant grauia quædam mala è ſilentio, quo illinc diſcedens, vſa fuerat Iocaſta: aitque δέδοιχ' ὅπως μὴ 'κ τῆς σιωπῆς τῆσδ' ἀναρρήξῃ κακά. cui ſubito, valde cõmoto animo, reſpondet Oedipus. ὁποῖα χρῄζει ῥηγνύτω. lacrimæ quoque eadem ratione rumpi dici poſſent. vt Sophocles Trachiniis, cum inquit. ἔρρωγεν παγὰ δακρύων: & in eadem fabula poſt. καὶ δακρύων ῥήξασα θερμὰ νάματα. Ariſtoteles prætereà de menſtruis ita locutus eſt in primo libro de ortu animantium. τοῖς δὲ θήλεσι ῥήγνυται τὰ καταμήνια.

Locus Horatij ex Ode ultima primi libri declaratus: quem etiam ueteres interpretes perperam explicarant.

CAP. IX.

VERSVS hos Horatii vetus ipſius interpres perperam declarat. Deliberata morte ferocior, Sęuis Liburnis ſcilicet inuidens Priuata deduci ſuperbo Non humilis mulier triumpho: putat enim Liburnos populos intelligi debere, cum manifeſtò neutro genere Liburna hic ſint certa quædam nauigia, quibus in claſſe, naualíque prælio, vterentur. eorũ mentioné quoque fecit poëta in prima ode Epodi, cum cecinit. Ibis Liburnis inter alta nauium Amice propugnacula. Sed etiam Propertius cum de eadem Aegypti reginæ loqueretur. Baridos & contis noſtra Liburna ſequi: nam baris quoque nauigii ſpecies eſt, cuius etiã meminit Aeſchylus πίϱϱις. Appianus autem in 11. libro de bellis ciuilibus, quo loco de Dyrrhachio ſubtiliter diſputat, mentioné etiã faciens Liburnorũ, quos poſt Taulantios ea loca occupaſſe: piraticãque exercuiſſe dicit, vſos velocibus nauibus, affirmat Romanos Liburnidas ab illis appellatas, celeres in primis naues putaſſe, cum primum illas cognouiſſent. Senſus autem omnis ſuperioris loci hic eſt: affirmat enim poëta Cleopatram, poſtquàm ſecum ſtatuit mori, magis intrepidam factam: auſamque ſibi afferre manus. quod nollet Octauianæ claſſi, quũ illis captiua Romam veheretur; tantum honoris gloriæque acquiri: id enim repugnabat nobilitati ſui ſanguinis: dignitatíque, qua potita fuerat. ſæua autem Liburna ipſa vocat ex affectu animi Cleopatræ: eorumque omnium, qui reginã, formoſamque mulierem, dolerent tam male acceptam.

Locus ex Hortenſio fractus diuulſuſque apud Nonium, reſtitutus atque emendatus.

CAP. X.

VERBA hæc Ciceronis ex Hortenſio, quibus iudicium fecit de quinque nobiliſsimis Græcis ſcriptoribus, poſtremo excepto, omnibus hiſtorię auctoribus, ſeparata legũtur apud Nonium tribus locis. ipſe tamen illa coniungere auſus ſum, quod omnino puto ita olim poſita fuiſſe. Sententia ſanè ita plena eſt: prætera vinculis quibuſdam facilè cernitur, hũc verum ordinem eorũ eſſe. Quid enim: aut Herodoto dulcius: aut Thucydide grauius: aut Philiſto breuius: aut Theopompo acrius: aut Theophraſto mitius inueniri poteſt. non tantum autem diſſipata hæc membra collegi: in vnumque ſententiæ corpus redegi, verum etiam tertium hiſtorici nomen corruptum reſtitui: cum enim illic nũc legatur, aut Philippo breuius, emendaui Philiſto: nec enim vnquàm eo nomine quempiam aut Latinum, aut Græcum hominem, qui monimentis ingenii clarus fuerit, appellatum inueni. quanquàm Latino auctori inter Græcos ſummos ſcriptores locus eſſe non videtur. quare ſimilitudinem nominis putaui fraudi librario fuiſſe: præterquam quod id, quod tribuit ipſi, proprium Siculi illius bonum fuit, vt teſtatus quoque ipſe in epiſtola ad Q. fratrem eſt, hoc pacto de Philiſto loquens, quem ſupra nomine vocarat. Siculus ille capitalis, creber, acutus, breuis, penè puſillus Thucydides. nam Demetrius in commentario περὶ ἑρμηνείας libenter ipſum vſum docet caſibus obliquis. vnde oratio eius vt breuior, ita quoque obſcurior erat: crebri enim vſurpati obliqui caſus, quod πλαγιότης vocatur à Græcis, efficiunt orationem breuiorem.

uiorem. Siquis autem diligenter attendet, inueniet alios etiam locos veterum auctorum diremptos, hoc pacto rurſus poſſe componi: cum enim eorum partes diuerſis locis citentur à grammaticis, ſunt aliquando in illis verba, quæ conne xas fuiſſe quondam ſententias illas declarant: vt cum hæc M. Varronis, continentia apud auctorem videantur verba fuiſſe: leguntur tamen apud Nonium tribus locis. Aurora oſtrinum hic indutus ſupparum Coronam ex auro & gemmis fulgentem gerit Luce locum afficiens. Prima nanque pars eſt, vbi de genere vel colore veſtimentorum, declarat quid valeat Oſtrinum: cum enim exemplum antea Turpilii poſuiſſet, addidit. Varro Eumenidibus. Aurora Oſtrinum hic indutus ſupparum. Secunda citatur vbi docet quid ſit ſupparum: in aliis .n. quibus vtitur, teſtimoniis eſt. Varro Eumenidibus. hic indutus ſupparum Coronam ex auro & gemmis fulgentem gerit. Tertia autem de doctorum indagine, quo loco probat auctoritate veterum ſcriptorum non ſolum affici malis dici, verum etiam bonis: adiungit enim exemplo Ciceronis. Varro Eumenidibus. Coronam ex auro & gemmis fulgentem gerit Luce locum afficiens.

Explicata ſententia uerborum quorundam Ciceronis pro lege Manilia: Pythagoreque preceptum commemoratum, qui iubebat homines, quæ petituri eſſent à diis immortalibus, dicere: non animo optare.

CAP. XI.

CICERO in oratione pro lege Manilia, homines atque deos omnia bona in Cn. Pompeium congeſsiſſe ſignificare volens, inquit. Hoc breuiſsimè dicam, neminem vnquàm tam impudentem fuiſſe, qui à diis immortalib. tot & tantas res tacitus auderet optare, quot & quãtas dii immortales ad Cn. Pompeium detulerunt. auxit autem rem quantũ potuit multis modis. nam quod tacitum addidit, magnã & ipſum vim habet ad amplificandum: multa enim ſæpe homines ſecum taciti optant, quæ cum maiora ſint captu illorum, ſi clara voce petituri eſſent, ne contẽnerentur, nunquam poſtularent. liberant autem ipſos hoc periculo obſcuræ illæ preces. vnde Pythagorici iubentes, quæ optanda eſſent, voce optarentur, hoc metuiſſe exiſtimati ſunt ab erudito ingenioſóque ſcriptore. ratio nanque huius rei, cum obſcurior eſſet, ut reliqua eorum præcepta, diligenter quæſita eſt. In quarto igitur Stromate Clemens inquit. τί τοίνυν οἱ πυθαγόρειοι βουλόμενοι μετὰ φωνῆς εὔχεσθαι κελεύουσι, ἐμοὶ δοκεῖ οὐχ ὅτι τὸ θεῖον ᾤοντο μὴ δύνασθαι τῶν ἡσυχῇ φθεγγομένων ἐπαΐειν, ἀλλ' ὅτι δικαίας ἐβούλοντο εἶναι τὰς εὐχάς, ἃς οὐκ ἄν τις αἰδεσθείη ποιεῖσθαι πολλῶν συνειδότων.

Quod apud Ciceronem antiqui poëtæ legitur Innuptis nuptiis, ad imitationem Græcorum dictum uideri: apud quos frequentior eſt hæc forma ſermonis.

CAP. XII.

VERSVS hic eſt antiqui tragici, adductus à Cicerone in III. libro de oratore. Qua tempeſtate Paris Helenam innuptis iunxit nuptiis. arbitror autem Latinum poëtam, quod apud Græcũ erat, vnde uertebat, γάμον ἄγαμον, innuptas nuptias dixiſſe. ſæpe nanque poëtæ Græci hac forma ſermonis utuntur, vt Euripides, quum induxit Helenam ita exclamantẽ in fabula, cui ipſa nomen dedit, ἰὼ φόνια τάλαινα δι' ἔργ' ἄπεργ' ὄλλυμαι. nec non in Hip-

» polyto chorum. ἐγὼ δὲ τὰν δυστυχῆ σε δάκρυσι διοίσω πότμον ἄποτμον. & Sophocles iti-
dem Aiacem in tragœdia ab ipſo appellata, ἐχθρῶν ἄδωρα δῶρα: quod ramen ſta-
tim tanquàm interpretatus eſt, addens: κοὐκ ὀνήσιμα. Idémque in Electra virgi-
» nem hanc ipſam matrem immanitatis accuſanrem μάλιστα δ' ἡ φύσασα μήτηρ
ἀμήτωρ: Locum verò hunc non ſeruata figura dicendi, quam reddere non po-
terat, copioſè expreſsit Cicero: huiuſcemodíque perſonam acriter exagitauit
» pro A. Cluentio his uerbis. Nam Salſia mater huius Habiti: mater enim à me
» nominis cauſa, tam et ſi in hunc hoſtili odio, & crudelitate eſt: marer inquam
» appellabitur: neque vnquàm illa ita de ſuo ſcelere, & immanitate audier, ut
» naturæ nomen amittat. & quæ ſequuntur: cuncta enim hæc, quæ excogitauit:
ornatéque protulit Cicero, uno illo verbo continentur. ſed ut ad rem redea
mus. exempla apud Gręcos huius locutionis frequentia. Non ſine cauſa etiam
Cicero exiſtimatus eſt illos imitari voluiſſe, cũ inquit in prima Philippica. qui
» illã inſepultam ſepulturam effecerant: duriuſculum tamen id in ſoluta oratio
ne. vnde is locus moleſtiam multis exhibuit.

Verba quædam M. Varronis inuenta apud Nonium, quorum ſententia imperfecta nunc eſt, uideri Socraticum quoddam factum olim rettuliſſe.

CAP. XIII.

Asse vinum: aſſe pulmentarium; Sed eas, quo natura auriga-
» tur: non neceſſitudo. Nonius Marcellus citat hunc locum
» M. Varronis Modio, duobus locis, & in verbo Aurigatur, &
in dictione Neceſſitudo. priore autem loco ita contaminatus
eſt, vt vix agnoſci queat: nec tamen non aliqua illic parte in-
tegrior. ambobus igitur diligenter inter ſe collatis, non in-
fulſe omnino aliquis ſuſpicetur ita eſſe legendum. quamuis
nihil certi ſtatui poſſit de media horum verborum parte: ita ne vt altero in lo-
co: an ſecundas, pro ſed eas, ſcribi debeat, vt in altero ſcriptum eſt. ſiue potius
emendandum ſit: aſſe oleas, pro ſed eas: hoc enim quoque quod in mentem ve-
nit, iuuandi cauſa ſtudioſos, notum eſſe volui. vt ſcilicet prima ſyllaba indefini-
ti verbi, quod repetitur, negligentia omiſſa ſit: & infra è duabus literis, cũ illæ
nimis inter ſe hæſerint, ac denique coaluerint, vna facta ſit. quãuis ne adhuc
quidem omnia certa & plana ſint. Arbitror autem expreſſam tunc à doctiſſimo
viro fuiſſe rationem veram: vtilémque, qua vſus fuerat Socrates in refellendo
errore illius, qui dicebat Athenis cara eſſe omnia: vocabatque ea de cauſa vr-
bem ſumptuoſam, cumque id probare vellet, appellauit res nonnullas minimè
vitæ neceſſarias: ac quibus ſine damno carere poſſumus, vt Chium vinum, pur
puram, mel, aliaque huiuſcemodi: cum enim prehendiſſet hominem ſanctiſſi-
mus ſenex: vitiiſque confutandis aptiſſimus, duxit ad ea loca vbi vendebantur
res, quæ vitæ degendæ ſatis eſſe poſſent: docuitque paruo ære cuncta parari, at
que ita perperam illum ſentire demonſtrauit: ſine cauſáque Athenas inſimula
re: quod enim erat proprium luxurioſorum hominũ, ipſe improbè ciuitati aſſi-
gnabat. Similis autem ratio illa fuit, ſententiæ quam poſtea Epicurus edidit,
qui inquit. Diuitias, quibus natura contenta eſt, & parabiles, & terminatas
eſſe: inanium autem cupiditatum, nec modum vllum: nec finem inueniri poſſe.
Socraticam verò rationem illam copioſe expoluit Plutarchus in commentario
» de ſecuritate animi his verbis. ὁ Σωκράτης ἀκούσας τινὸς τῶν φίλων λέγοντος ὡς πολυτε-
» λὴς ἡ πόλις, μνᾶς ὁ Χῖος οἶνος, ἡ πορφύρα, τριῶν μνῶν, τοῦ μέλιτος ἡ κοτύλη πέντε δραχμῶν. λαβὼν
» αὐτὸν προσήγαγε τοῖς ἀλφίτοις. ὀβολοῦ τὸ ἡμίεκτον: εὐτελὴς ἡ πόλις. εἶτα ταῖς ἐλαίαις, δυοῖν
» χαλκοῖν ἡ χοῖνιξ. εἶτα τοῖς ἐξωμίσι, δέκα δραχμῶν, εὐτελὴς ἡ πόλις. Quid autem valeat

aurigatur

aurigatur in exemplo Varronis,docuit Nonius his verbis. Aurigatur honeſte poſitum pro moderatur ac regit.

Cum uſus ſit Cicero ſimilitudine ceræ, oſtendere uolens fle xibilitatem, mollitudinemque orationis, demon ſtratum accepiſſe id ipſum à Platone.

CAP. XIIII.

QVOD Cicero in III. libro de Oratore flexibilem orationem eſſe:ac facile ſequi quocunque ducatur,inquit:necnon ſimilē in hoc molli ceræ:vtque ipſam,ad arbitrium ipſorum ab hominibus formari & fingi,videtur acceptum è Platone: ipſum enim cum in primis admiraretur, captus elegantia ſermonis ac ſententiarum grauitate, ſtudioſè etiam imitabatur: pluresque tāquam floſculos ex ornatiſsimis ipſius ſcriptis decerpebat.in VIII.igitur libro de Rep. cum conformare mente iuſſus eſſet Glauco ſpeciem beluæ multiformem,reſpondit. δεινοῦ πλάσου τὸ ἔργον, ὅμως δὲ, ἐπειδὴ εὐπλασότερον κηροῦ, καὶ τῶν τοιούτων, ὁ λόγος, πεπλάσθω: primo enim difficultate operis quaſi deterritus, animaduerſa poſtea materia ipſa,ſe id facturum pollicitus eſt: quam materiam ideſt orationem, facilius quàm ceram: aliaque omnia huiuſcemodi, poſſe in omnem formam perduci affirmauit:omnis autem locus ille Ciceronis hic eſt. Nihil eſt enim tam tenerum,neque tam flexibile:neque quod tam facile ſequatur,quocunque ducas,quàm oratio:ex hac verſus:ex eadem diſpares numeri cōficiuntur.ex hac hęc etiam ſoluta variis modis:multorumque generum oratio: non enim ſunt alia ſermonis:alia contentionis verba:neque ex alio genere ad vſum cotidianum:alio ad ſcenam pompamque ſumuntur:ſed ea nos, cum iacentia ſuſtulimus è medio ſicut mollisſimam ceram, ad noſtrum arbitrium, formamus & fingimus.

Verba Varronis apud Nonium,quæ continentiam uictus Perſarum expo nunt, demonſtrantur expreſſa è Xenophonte.

CAP. XV.

HAEC M. Varronis verba ſunt Cato vel de liberis educandis. Perſæ propter exercitationes pueriles modicas,eam ſunt conſequuti corporis ſiccitatem:vt neque ſpuerent, neque emungerentur:ſufflatóque corpore eſſent. expreſſit autem ſis eruditiſsimus ſcriptor locum hūc Xenophontis è primo libro παιδείας κύρου:cum enim veterem iam morem Perſarum dimiſsum tradat,reſtare tamen adhuc veſtigia non parua affirmat modeſti ipſorum victus,corporiſque exercitationum,addens. αἰσχρὸν μὲν γὰρ ἔτι καὶ νῦν ἐστι πέρσαις, καὶ τὸ ἀποπτύειν, καὶ τὸ ἀπομύττεσθαι, καὶ τὸ φύσης μεστοὺς φαίνεσθαι. in enumerandis autem reliquiis illis, notiſque veteris temperantiæ, eundem etiam ordinem,quem tenuit Xenophon,ſeruauit M. Varro.idem etiam Græcus elegantiſſimus ſcriptor in VIII.eiuſdem operis libro repetit: tertium tamen illic reticuit,quod ſufflato corpore eſſe reddidit noſter. Inſtitutum autem hoc Perſarum,victúmque,celebrauit etiam Cicero in v. libro Tuſculanarum,vbi ſiccitatem & ipſe appellauit.quod etiam verbum vſurpauit in commemorandis formoſæ mulieris dotibus,quibus omnibus careret illa,quam tunc irridebat Catullus:inquit enim. Nec longis digitis:nec ore ſicco:accuſauit enim eā,quod frequenter ſpueret.Latinus etiam alius poëta in ſatyra vbi de remittendo nun-

cio agit,in cauſis etiam diuortii poſterius vitium poſuit, dicens.& ſæpe emungeris:hoc enim quoque in mulieribus, quæ niſi mundæ vndique ſint, placere non poſſunt,turpe,atque odioſum eſt.Siccum etiam valere ſobrium: aduerſariſque vinoſo ac madido,certum eſt.quod ſignificant quoque,vt Horatii exemplum relinquam,hæc Ciceronis verba è libro II. Academicarum quæſtionū. quæ ab eodem grammatico citantur.Alius adultis:alius ſenibus:alius ægris: alius ſiccis:alius vinoſis. Plautus etiam Aſinaria.Ah ſceleſta ego, præter alios meum virum fui rata,Siccum,frugi,continentem,amantem vxoris maximè.

Quod Cicero ſpargere diſſeminareque ſermonem dixit, oſtenditur Græcos ſcriptores verbis ſuis,reſpondentibus his Latinis, eodem pacto uſos.

CAP. XVI.

CICERO cum pro Plancio iudices rogauit,ne diſſeminato diſperſóque ſermoni fortunas innocentium ſubiiciendas putarent,verbis tranſlatis atque ex agro & opere ruſticorum ſumptis,in oſtendendo animi ſui ſenſu vſus eſt:ſpargitur enim ſemen ab agricolis.ab eadem etiam re,idem ſignificare volens, nomina tranſtulit Plato in X. libro de legibus dicens. καὶ γὰρ εἰ μὴ κατεσπαρμέναι ἦσαν οἱ τοιοῦτοι λόγοι ἐν τοῖς πᾶσιν ὡς ἔπος εἰπεῖν, ἀνθρώποις, οὐδὲν ἂν ἔδει τῶν ἐπαμυνόντων λόγων, ὡς εἰσὶ θεοί. Iſocrates quoque in libro ad Philippum Macedonem eodem pacto locutus eſt. ἣν ὑπόσχῃ τὴν ἐλευθερίαν αὐτοῖς, καὶ τοὔνομα τοῦτο διασπείρῃς εἰς τὴν Ἀσίαν. quem imitatus eſſe credi non ſine cauſa poteſt Cicero,ita pro Archia de ſe ipſo loquens. Ego vero omnia,quæ gerebam, iam tum in gerendo,ſpargere me ac diſſeminare arbitrabar,in orbis terræ memoriam ſempiternam. In quo etiam animaduertendum eſt,vt in ſuperiore exemplo, ipſum duo verba paria poſuiſſe,quo magis rem declararet,cum Græci ſcriptores vno contenti fuerint:ipſóque exiſtimarint ſe rem ſatis explanaturos:atque ante oculos eorum qui audiunt,conſtituturos.

Erratum librariorum in Lucullo correctum,re ipſa,quæ traditur, admonente: & auctoritate Græcorum.

CAP. XVII.

SATIS certum ſcripturæ mendum eſt in his Ciceronis verbis, quæ poſita ſunt in II. libro Academicarum quæſtionum, Lucullo vocato. Megarici,quorum fuit nobilis diſciplina: cuius (vt ſcriptum video) princeps Xenophanes,& quæ ſequuntur. deinde eum ſecuti Parmenides & Zeno,itaque ab his Eretriaci philoſophi nominabantur.legi nanque debet Eleatici:inde enim orti erant principes eius familiæ, quos appellat. Eretriaci autem longè diuerſa αἵρεσις erat. vt Cicero infra teſtatur his verbis. A Menedemo autem,quòd is Eretrias fuit, Eretriaci appellati. Simplicius quoque in commentariis in categorias,vbi diligenter docet,vnde diuerſæ familiæ philoſophorum nominatæ ſint,idem confirmat: agens enim de iis, qui à patria αἱρεσιάρχου vocati forent,inquit.καὶ Ἠλιακοὶ οἱ ἀπὸ Ξενοφάνους, καὶ Παρμενίδου.

Quid

Quid ualeat Tinctus literis, apud Ciceronem: uideríque Budæum perperam id accepiſſe.

CAP. XVIII.

LAPSVS videtur Budæus, quàmuis politiſsimæ doctrinæ, acer rimíque iudicii vir, oſtendens in commentariis illis ſuis linguę Græcę, pleniſsimis eruditionis, ſe putare Ciceronem cũ in II. libro de Oratore inquit. Sit enim mihi tinctus literis exprimere uoluiſſe δευσοποιὸν. ita ſcilicet imbutum aliquid, ut color ille penitus inhæreat: hoc enim valet apud Græcos δευσοποιὸς βαφή. ut multis quoque collectis exemplis ipſe declarat, cum potius videatur ſignificaſſe, in promptu, ſummáque tãtum cute, aſperſum ac coloratum, ideſt ἐπικεχρῶσθαι, & ἐπικεχρωσμένον. quod verum eſſe ſatis etiam certo declarant verba hæc, quæ ſequuntur apud Ciceronem. Audierit aliquid, legerit. eadem ratio eſt reliquorum exemplorum, quæ poſuit; idem nanque illic quoque valet Latinum verbum. Arbitror autem idem eo loco ſignificare ipſum voluiſſe verbo tinguere, quod in II. de Oratore altero hoc, colorari: eius enim hæc verba ibi ſunt. Vt cum in ſole ambulem, etiam ſi aliam ob cauſam ambulem, fieri natura tamen, ut colorer. Contra ἐγκεχρωσμένον πάθος Ariſtoteles vocauit in II. libro de moribus ad Nicomachum penitus inhærens, atque inſitum: non in ſummo tantum poſitum, tanta vis immutandarũ notionum eſt in præpoſitionibus. Διὸ χαλεπὸν ἀποτρίψασθαι τοῦτο τὸ πάθος, ἐγκεχρωσμένον τῷ βίῳ, ideſt quod adfixum eſt, atque altas radices egit.

Prouerbium Græcum in epiſtola quadam ad Atticum, plene ut protulit illud Cicero, reſtitutum.

CAP. XIX.

GRAECA hæc verba in epiſtola poſtrema VI. libri ad Atticum, quę quum vitioſa corruptáque ſint, purgari à me penitus olim non potuere, nunc corrigentur, atque ab omni mendo vacua reddentur. τοῦτο μόνον ἰδὼν ἐμοί. nam præter quàm quod nullus aptus, elegánſque ſenſus inde percipitur, magnopere diſtant illa à vetere ſcriptura: ueſtigiíſque veræ lectionis, in optimo exemplari adhuc extãtibus: ſunt autem hæc, ut quondam etiã à me teſtatum eſt. ΤΟΥΜΟΝ ΟΝΕΡΟΝ ΕΜΟΙ. Sic igitur videtur legi debere, reſtituta vna tantum litera, quæ defecit, in media dictione. τοὐμὸν ὄνειρον ἐμοί. Græcis enim, ut virili genere ὄνειρος (quod frequentius atque vſitatius eſt) ita neutro quoque ὄνειρον dicitur: id quod teſtimonio etiam hoc Sophoclis declaratur, qui in Electra ita induxit chorum canentem, paulo ante cædem Clytemneſtræ: cum ille iam perſpiceret, quid ageretur: ingreſſúque Oreſtis ac ſodalis intelligeret maturari mortem crudeli matri. ὥστ' οὐ μακρὰν ἔτ' ἀμμένει τοὐμὸν φρενῶν ὄνειρον αἰωρούμενον. quo ſanè exemplo vtitur Euſtathius, cum id probare vellet. Sententia autem eorum verborum, quæ vim prouerbii habuiſſe liquidò intelliguntur, huiuſcemodi eſt. Meum mihi ſomnium. quaſi exponis, quod ignotum mihi eſſe non poteſt. ideſt, idem de hac re, quod ego, ſentis. ſed Cicero ipſe totam rem quaſi interpretatur: aperítque, qui ſit ſenſus illorũ verborum: omnis nanque locus hic eſt. Monebas de Q. Cicerone filio, vt eum quidem neutiquam relinquerem. τοὐμὸν ὄνειρον ἐμοί. eadem omnia, qua ſi collocuti eſſemus, vidimus: non fuit faciendum aliter. Subauditur igitur hic neceſſario verbum: quod non vnum etiam, idemque ſemper erat omnibus

qui plenum prouerbium hoc edere vellent : cum enim altera etiam uoce immutata diceretur aliquando. τὸ σὸν ὄναρ σοι διηγοῦμαι, Plato in VIII. libro de rep. ait. τὸ ἐμόν γ' ἐμοὶ λέγεις ὄναρ.

Vetus mos Græcorum indicatus in curando funere: qui ad noſtram etiam ætatem gentemq́ue peruenit,

CAP. XX.

PERSPICITVR fuiſſe moris Græcorum in curando funere, vt dirigerent membra mortuorum, ſi forte, quod plerúnque extremo illo tempore fit, partem aliquam corporis contraxiſſent: id enim haberet in ſe deformitatis non parum. ad priſtinam igitur naturalémque corporis formam perducebant: atque id (ut commodius fieri poſſet) ſtatim anima efflata, cum adhúc calerent, gerebant. quod etiam nos inſtitutum ſeruamus: pióque hoc officio funguntur mulieres. Euripides in Hippolyto coronato hoc indicauit, cum induxit ancillam domi clamantem: adhortantémque alias, mortua iam regina, ut hoc facerent. ὀρθώσατ' ἐκτείνοντες ἄθλιον νέκυν. πικρὸν τόδ' οἰκούρημα δεσπόταις ἐμοῖς. voce verò illa cognouit chorus, fato functam iam Phædram: addidítque, quo ſigno id intellexerit, morem hunc ipſum tangens: ἤδη γὰρ ὡς νεκρόν νιν ἐκτείνουσι δή. corpus autem poſtea lotum iidem in medio collocabant: nam hanc quoque conſuetudinem fuiſſe eorum temporum, teſtimonio eiuſdem tragici cognoſcitur: qui in Hecuba ita induxit miſeram illam anum cum ancilla loquentem, accepto nuncio de nece Polyxenæ. Σὺ δ' αὖ λαβοῦσα τεῦχος ἀρχαία λάτρι Βάψασ' ἔνεγκε δεῦρο ποντίας ἁλός Ὡς παῖδα λουτροῖς τοῖς πανυστάτοις ἐμὴν Νύμφην τ' ἄνυμφον, παρθένον τ' ἀπάρθενον Λούσω προθῶμαί θ' ὡς ἀξία. nec non Creontem in Phœniſſis obitu filii conſternatum, qui ſponte ſua pro ſalute patriæ occubuerat: ἐγὼ δ' ἥκω μετὰ Στείχων ἀδελφὴν γραῖαν Ἰοκάστην, ὅπως Λούσῃ προθῆταί τ' οὐκ ἔτ' ὄντα παῖδ' ἐμόν.

Quæritur an commentum à Virgilio in Georgicis celebratum, ad imitationem ſimilis rei prolatæ à Pherecyde, fictum ſit.

CAP. XXI.

AN Virgilius, quod finxit in IIII. Georgicorum, Ariſteum admonitum à matre Cyrene: atque eius rei rationem omnem edoctum, vinclis cepiſſe Proteum: indéque rationem recuperandarum apum accepiſſe, ſumpſit è Pherecyde? Interpres enim Apollonii in IIII. Argonauticorum dicit ipſum tradere Herculem eodem pacto didiciſſe à nymphis, ex Ioue & Thetide natis: Padique antra incolentibus, viam rationémque inueniendarum terrarum, vbi naſcerentur aurea mala: quæ imperio Eurysthei petere debebat: dictum enim ipſi vt Nereum vinciret, qui omnia poterat aperire. ille igitur, cum antea & ipſe verſa forma corporis in aquam ignémque conatus eſſet eum eludere, poſtea tamen dolis ſuis inanibus cognitis, vere egit, ac locum indicauit: quo accepto ſtatim Hercules ſe accinxit itineri: in expeditionémque illam profectus eſt.

Latinos

Latinos poëtas, Horatium ac Lucretium, modum loquendi proprium Græcorum in ſuum ſermonem tranſtuliſſe: dixiſſeque idem illi, ut ea gens ταυτὸν ἐκείνῳ.

CAP. XXII.

LATINI poëtæ, cum ſæpe nouis rationibus loquendi uterentur: inauditiſque auribus Romanorum, in culpam nõ incidebant, qua nõ caruiſſent oratores, ſi ita locuti fuiſſent: neque enim venia eadem datur iis, qui ſoluta oratione vtũtur, quæ conceditur certis numeris, měſuriſque, ipſam vincientibus. Præcipuè autem hoc committebant, vt à conſuetudine diſcederent, qui Græcos ſcriptores volutabant: verſati enim diu in ſermone illo, imitabantur etiã modos loquendi, proprios eius nationis: verbáque aliter conſtruebant, ac ſuæ gentis homines vulgo facerent. Hoc qui accuratè attendet, inueniet ſæpe feciſse Horatium, qui multis modis intelligitur valde delectatus fuiſse illo ſermone: Græcorúmque diſciplinas à Græcis ſcriptoribus hauſiſſe. ut alia autem nunc omittam, cũ in epiſtola de ſtudio poétarum inquit. Inuitum qui ſernat idem facit occidenti: manifeſtò hoc facit: neque enim idem illi, cum idem quod ille ſignificare volunt, Latini homines dicunt: ſed Græci ταυτὸν ἐκείνῳ paſsim aiunt: nec aliter loquũtur: exemplis enim in re clara vti minime oportet. Lucretius quoque eundem modum loquẽdi vſurpauit: in Latinúmque è Græco tranſtulit, vbi de contemnenda morte copioſè, eleganterque, diſſerit. de Homero enim excellentiſsimo poëta loquens, qui quum dignus perpetua vita foret, nihil præcipui in hac re habuit ab aliis inertiſsimis hominibus cecinit ÷ quorum vnus Homerus Sceptra potitus, eadem aliis ſopitus quiete eſt.

Cur aliquando ueteres ſcriptores res nonnullas diligenter narrant, quæ non ſunt neceſſariæ propoſito ipſorum.

CAP. XXIII.

SCRIPTORES etiam graues aliquando rebus, quas exponendas ſuſceperunt, admiſcent longe diſcrepantes quaſdam: & quæ parum faciant ad ea, quę in manibus habent illuſtranda. ſi forte laudem aliquam inde ipſi aucupaturi ſunt. ſiue etiam accuratè rebus illis à ſe animaduerſis: egregiéque, quod quaſi in re præſenti fuerint, cognitis, cœperint ſcientia illa delectari: tunc enim occaſionem aliquam nacti, ea commemorant libenterque exponunt. id autem manifeſtò videtur feciſſe Cicero in v. libro Tuſculanarum quæſtionum, cum de vita beata diſputans: docẽſque in ſummis opibus: iniuſtéque parto imperio illam poſitam nõn eſſe, atque id exemplo Dionyſii, Syracuſanorum tyranni, confirmans, inſerit in hunc ſermonem, diligentia ſua quondam indagatum eſſe ſepulchrum Archimedis: quod ciues ipſius ignorabant: omniáque ſummo ſtudio narrat. quæ quamuis cognitu indigna nõ ſint, illi tamen loco nõ cõgruebant. Sed liquidò intelligũtur à nimio ſtudio Ciceronis rerum ſuarum celebrandarum profecta. Quæ etiam à Salluſtio in libro de Iugurthæ bello traduntur de Philenorum aris, nullo modo illic neceſſaria fuiſſe cognoſcuntur. Sed ea de cauſa tam vetuſta res, & quæ fabulæ ſimilitudinem habebat, expoſita, quia cum eo antea ipſe vt inquit, per Leptitanorum negotia veniſſet: ac locum ipſum ſpectaſſet, in quo magnum illud, ac memorabile faci-

nus factum fuiſſet, firmiter id animo ipſius hæſerat, atque ideo etiam aliis no-
tum eſſe voluit. Percipitur autem inde (niſi fallor) librum hunc auctorem
ſcripſiſſe, cum iam Numidia, quam Prætor rexit à C. Cæſare impoſitus, deceſ-
ſiſſet. nam cum imperio illic fuiſſe: auariterque prouinciam adminiſtraſſe, eiuſ
dem ſtudii homo, Dion memoriæ prodidit, qui ſanè miratur eum, qui hiſtoriã
ſcripſiſſet, adeo in his flagitiis volutatum eſſe, quæ acerrimè antea in aliis accu
ſaſſet, ac perpetuæ infamiæ tradidiſſet. Sed nõ animaduertit Græcus ille, quod
malo fuit illis gentibus, quas expilauit, cum id Salluſtius gerebat, nec famę ſuæ
parcebat, nondum animum ipſius reſipuiſse: nec à moribus eorum temporum,
vitiiſque aliorum, diſceſsiſse; arbitror enim ipſum confecto bello ciuili, con
ſtitutoque patrimonio ſe hiſtoriæ ſcribendæ dediſſe.

*Quid ſui iudicij ſit de loco quodam C. Cæſaris, quem non pu
tat eſſe integrum, patefactum.*

CAP. XXIIII.

Caii Caesaris verba hæc è concione, quam habuit ad mi-
lites initio belli ciuilis, ita nunc leguntur in excuſis omnibus,
»» & calamo exaratis libris. Syllam, nudata omnibus rebus tri
»» bunicia poteſtate, tamen interceſsionem liberam reliquiſſet
»» Pompeium, qui amiſsam reſtituiſse videatur, dona etiam, quæ
»» ante habuerat, ademiſse. Si licet autem, quod quiſque non
omnino ſtultè ſentit, de ſententia aliqua veteris ſcriptoris, li-
bere loqui: quod prorſus licere puto, dummodo parcat communi, receptæque,
lectioni: nec temerè ex libidinéque ſua aliter atque offendit in exemplaribus
imprimendum curet, hic vitium eſse ſuſpicor; legíque debere, vna tantum lite
ra leuiter immutata, bona, non dona: inuenio enim ſæpe graues auctores ita lo
cutos eſse: bonáque appellaſse dotes alicuius rei: ac quibus commodis ornata
foret. quod Cicero multis locis fecit. ſed auctor etiam libri de bello Alexandri
no: ita enim inquit, vt in fideliſsimis ac vetuſtiſsimis exemplaribus legitur. Prę
»» terea nautici homines, vrbis & regionis maritimæ: cotidianóque vſu à pueris
»» exercitati, ad naturale ac domeſticum bonum refugere cupiebant: nam in excu
ſis perperam legitur. ad naturalem ac domeſticum vſum. & multo poſt, eodem
»» libro. Caſsius, quo bono valebat: Marcellúmque infirmum eſse ſciebat, aggreſ
»» ſus equitatu legionarios ſe recipientes, complures nouiſsimos in fluminis ri-
pis interfecit. nam in ſuperiore loco melius etiam legi aſseuerauerim eodem ge
nere ac numero, quo bona, amiſsa, non muliebri genere: atque vnius perſonæ
numero, amiſsam. cuius emendationis auctores habeo optimos illos libros.
Quod vero ad rem ipſam pertinet, de qua hic agitur, Cicero quoque idẽ tan-
git in III. libro de legibus: ita enim fratrem inducit loquentem: Quam ob
»» rem in iſta quidem re vehementer Syllam probo, qui tribunis Pl. ſua lege iniu
»» riæ faciendæ poteſtatem ademerit: auxilium ferendi, reliquerit. Pompeiúmque
»» noſtrum ceteris rebus omnibus ſemper ampliſsimis ſummíſque effero laudi-
»» bus: de tribunicia poteſtate taceo: nec enim reprehendere libet; ne laudare
»» poſsum.

PETRI

PETRI VICTORII VARIARVM LECTIONVM LIBER XI.

An verba quædam, quæ à Nonio ut Lucilij citantur, Plauti ſint: ut uidentur, corrupto nomine auctoris: ſiue aliqua huiuſcemodi labe importata.

CAP. I.

AMISSIS tot veteribus auctoribus, magníſque eorũ voluminibus vetuſtate conſumptis, leue quoddam ſolaciũ tanti mali reſtaret, ſentẽtias has exempláque ipſorum, quæ ab antiquis grammaticis ponuntur, integra, vacuáque mendis habere, nunc autem illa ita corrupta leguntur: falſiſque ſæpe, & auctorum, & librorum indicibus, vt omnia merito ſuſpecta ſint, ac paruum omnino fructum ferant. Eo autem magis damnum hoc moleſtum eſt, quod vix remedium vllum ipſius inuenitur: nec tamen cunctandum eſt, ſi locus vllus vllo pacto purgari poteſt optimi alicuius ſcriptoris. Ipſe certè ſemper ſummà vi contendam: nunc autem, quod in mentem venit, huiuſcemodi quoddam vitium in ſcriptis Nonii indicabo: vbi enim varias verbi Verrere notiones ponit, cum mundare quoque aliquádo ſignificare teſtimoniis veterum » probaret, inquit. Titinnius Gemina. Verrite ædes: abſtergite araneas. Luci» lius libro XXVII. Lignum cædat, ædes verrat ac vapulet. Cum autem extrema verba, quæ illic Lucilii nomine leguntur, manifeſtò Plauti ſint, quęrendum quomodo hoc factum ſit: defecerit ne teſtimonium Lucilii, relictóque imprudenter illo, librarius quod ſequebatur Plauti, omiſſo etiam nomine poëtæ, Lucilio attribuerit, quod multis locis videtur commiſſum eſſe apud hunc grammaticum, an peccarit ille in nomine auctoris. Plautus certè in Mercatore Demiphontem ita inducit cum filio loquentem, cum callidus ſenex dolo amicam » filio eripere vellet. Nihil opus nobis ancilla, niſi quæ texat, quæ molat: Lignũ » cædat: penſum faciat: ædes verrat: vapulet. Quæque habeat cotidianum fami» liæ coctum cibum. Niſi quis putet Lucilium quoque in ea erupiſſe. præſertim cum apud comicum duo verba interiecta ſint, quæ illic non leguntur. mihi tamen hoc non magnopere veriſimile. nam certi nihil de tam obſcura re dici poteſt. addere autem huic animaduerſioni libet, quomodo Græci hæc ipſa humilia miniſteria, quæ enumerantur à Plauto, dicerent: locúmque Euripidis ex Hecuba afferam, quo tragicus ille poëta inducit Polyxenam, reformidantem indigna illa ſe munera, æquo animo ſe morti offerre. ſic autem eade hero aliquo, » in cuius poteſtatem venerit, loquitur. προσθεὶς δ'ἀνάγκην σιτοποιὸν ἐν δόμοις Σαί» ρειν τι δῶμα, κερκίσι τ'ἐφεστάναι, λυπρὰν ἄγουσαν ἡμέραν μ'ἀναγκάσει. Eſt igitur σαίρειν δῶμα, quod Titinnius Plautuſque, dixerunt, ædes verrere. Sed idem Græcus poëta in Andromacha eodem pacto locutus eſt, cum induxit Lacænam Hermionem Andromachæ minantem: proponentémque illi ſeruilia hæc officia, contumeliæ cauſa.

Illuſtris Salluſtij locus expreſſus eſſe è Græco ſcriptore declaratur: maculæque duæ inde eluuntur.

CAP. II.

» NEC quenquam decere, quem manus armauerit, ab inermibus
» pedibus auxilium petere: in maximo metu nudum & cæcum
» corpus ad hoſtes vertere. Salluſtii verba hæc de bello Iugur-
thino, pronunciata illic a L. Sylla contra turpe conſilium Vo-
lucis Mauri: regis Bocchi filii, qui ſuadebat vt fuga ſaluté quæ
reret, cum in hoſtes, paruo præſidio comitatus, incidiſſet, ſem
per exiſtimaui è Græco aliquo ſcriptore expreſſa: ſententiæ
nanque acumen, iuncturáque verborum, & ingenium & diligentiam Græcam
redolebat. Cum autem legerem tertium librum παιδείας κύρου offendi locum
ipſum: politiſsimus nanque ſcriptor Xenophon in oratione, qua fecit Aſſyrio
rum regem ante prælium ſuos hortari, in aliis multis illi tempori aptis argu-
» mentis, ita induxit ipſum differentem: μωρὸν γὰρ τὸ κρατεῖν βουλομένους, τὰ τυφλὰ τοῦ
» σώματος, καὶ ἄοπλα, καὶ ἄχειρα, ταῦτα ἐναντία τάττειν τοῖς πολεμίοις φεύγοντας. Loco au-
tem iam illuſtrato: Salluſtiique eruditione indicata, qui hiſtorias ſuas ſummo
ſtudio exornabat, videor mihi debere ſuo nitori penitus illum reſtituere: in ve-
tuſtiſsimo enim exemplari duobus verbis immutatis priori in parte ita legitur.
» Nec quenquam decere, qui manus armauerit, ab inermis pedibus auxilium pe
tere. prior varietas ſententiam aliquantulum immutat: veriorque lectio, hæc,
atque elegantior multo, mea ſententia eſt: poſterior verò diuerſum tantum
vſum eius nominis oſtendit. nam præter antiquiſsimi libri auctoritatem, No-
nius quoque de mutata declinatione agens, locum hunc citat: docetque iner
mis hic pro inermibus, poſitum eſſe: apud quem ſincerè itidem locus legitur,
vt dubitari non debeat de veritate lectionis. Eodem autem videtur grauiſ-
ſimus hic rerum Romanarum auctor: ſcriptorque elegantiſsimus, reſpexiſſe, cũ
induxit Catilinam ita ad fortiter pugnandum milites adbortantem. Nam in
» fuga ſalutem ſperare, cum arma, quibus corpus tegitur, ab hoſtibus auerteris,
» ea vero dementia eſt: cum enim valde probaſſet argumentum: intellexiſſetque
magnam vim illud habere ad fœditatem fugæ oſtendendam, ac ſtultum deni-
que conſilium eorum, qui ita ſaluti ſuæ conſulunt, libenter illo ſimili aliquo
tempore vtebatur.

T. Liuij locus collatus cum Polybij loco, unde manifeſtò expreſſus eſt: adno tataque illic nonnulla ſcitu digna.

CAP. III.

TITVS Liuius in XXXII. libro ab Vrbe cõdita prouerbiũ,
frequens in Græco ſermone, Latinis verbis expreſsit: vbi Phi
lippum regem Macedonum inſimulat, qui non ſatis in tem-
pore id vſurparat, ut aduerſarium irrideret. id autem eſt. καὶ
τυφλῷ δῆλον. dicitur verò de rebus, quæ ſatis perſpicuæ ſunt:
nec videntur quempiam poſſe latere, totus locus hic eſt.
» Motus oratione Alexandri Philippus, nauem, vt exaudire-
» tur, propius terram applicuit: orſum eum dicere in Aetolos maximè violen-
» ter Phaneas interfatus: non in verbis rem verti ait, aut bello vincendum, aut
» melioribus parendum eſſe: apparet id quidem (inquit Philippus) etiam cæco,
» iocatus in valetudinem oculorum Phaneæ. & erat dicacior natura quàm regẽ
» deceret, & ne inter ſeria quidem riſu ſatis temperans. Antigonus præterea &
ipſe

ipſe rex, qui ita eodem ſtudio tenebatur vt ne ſibi quidẽ parceret, eodem prouerbio vſus eſt: in ſeque ipſum, cum oculo altero eſſet orbatus, dixit: accepta nanque aliquando epiſtola grandibus literis ſcripta, hæc inquit etiam cæco apparent. ut ſequar Liuium in Græcis verbis vertendis. Id memoriæ prodidit Plutarchus in II. libro ſympoſiacon. Nos quoque in patrio noſtro ſermone prouerbio hoc vtimur. & ſanè in mentem facilè cuilibet venire poſſet, de re certa perſpicuáque ὑπερβολικῶς dicere, illam cæco etiam apparere: Hæc omnia multo antea adnotaram, cum in manus meas venerunt excerpta ex hiſtoria Polybii, non multo prius formis excuſa. illa autem cum diligenter legerem, incidi in hunc locum, quem accuratè perſecutus fuerat prudens ille, reique militaris valde peritus ſcriptor in XVI. libro hiſtoriarum. ſumptus autem inde fuerat decerptúſque, vt valde illuſtris atque vtilis, ab eo cuius diligentia, ſtudióque, non malas partes plurium librorum habemus, quos iniuria ſuperiorum temporum amiſimus. vt autem facilè conferri poſsit totum id hic ponam, quod manifeſtò inde expreſſum, reſpondet ſupra à me collocatis T. Liuii verbis. Ἔτι δὲ τούτου λέγοντος τοῦ βασιλέως ὁ Φαινέας ἠλαττωμένος τοῖς ὄμμασιν ἐπιπλεῖον ὑπάρχων, τὸν Φίλιππον; φάσκων αὐτὸν ληρεῖν: δεῖν γὰρ ἢ μαχόμενον νικᾶν, ἢ ποιεῖν τοῖς κρείττοσι τὸ προσταττόμενον. ὁ δὲ Φίλιππος, καίπερ ἐν κακοῖς ὤν, ὅμως οὐκ ἀπείχετο τοῦ κατ' αὐτὸν ἰδιώματος. ἀλλ' ἐπιστραφεὶς τοῦτο μὲν ἔφησεν ὦ Φαινέα καὶ τυφλῷ δῆλον: ἦν γὰρ εὔθικτος, καὶ πρὸς τοῦτο τὸ μέρος εὖ πεφυκώς: πρὸς τὸ διαχλευάζειν ἀνθρώπους. In quo animaduertendum eſt non vitio dare Polybium Philippo, quod illo tempore luſerit ut facit Liuius, qui nimis ſeuerus ac triſtis in ea re eſt: potius enim Græcus auctor laudat hominem, quod quàmuis malis oppreſſus, proprium animi bonum tunc oblitus non ſit: inſulſámque vocem contumacis hominis ioco riſúque confutarit: εὔθικτος enim eſt virtutis nomen, ac laudis: vt ipſemet verbis, quæ ſequuntur, oſtendit: ſunt nanque illa tanquam declaratio quædam antecedentis verbi, cum pluribus poſtea exponat, quod vno prius ſignificarat. is eſt εὔθικτος, qui eleganter tangit quempiã, ac lepida voce ſaléue aliquo, refellit: θιγεῖν.n. hoc pacto etiã tangere ſignificat.

Fuci genus ſordidum, quod obiecit anus Flaccus, declaratur in uſu etiam Græcarum mulierum fuiſſe: duoque genera crocodilorum eſſe.

CAP. IIII

Tvrpis beluæ excremento vti ſolitas olim delicatas mulieres pro fuco: crocodili inquam ſtercore, indicarat etiam Horatius carmine, quo deformem mulierem vetulámque vexat: dixerat enim, quibus verbis nihil aliud ſignificare voluit = nec illi Iam manet humida creta, colórque Stercore fucatus crocodili: idem autem Antiphanes quoque comicus, cuius teſtimonio utitur Clemens Alexandrinus in III. libro Pædagogi, teſtatur: cum enim plura medicaminum genera Græcus ille poëta poneret, hoc etiam nominauit: eius autem verba hæc ſunt. Κροκοδείλου ἀποπάτοις χρώμεναι, καὶ στιλβόντων ἀφροῖς ἐγχριόμεναι καὶ τὰς ὀφρῦς τῇ ἀσβόλῳ ἀναματτόμεναι καὶ ψιμμυθίῳ τὰς παρειὰς αἰκιζόμεναι. Animaduertendum autem, cum duo ſint genera crocodilorũ, quorum alterũ ancipitem vitam ducat, ac nunc in terris: nunc in aquis degat: alterum vero terreſtre tantum animal ſit, poſterioris huius, cum odoratis floribus veſcatur, excrementa diligenter exquiri, quæ nidorem iucundum reddãt maculaſque omnes è facie deleant, ac nitorem afferant. teſtatus hoc eſt in aliis pluribus Gręcis ſcriptoribus, Galenus: crocodileam autem has ipſas reliquias cibi medici vocant. Grauis uero ac ſeuerus ſcriptor, cum acriter reprehẽderet ſui temporis mulieres, quod huiuſcemodi fallaciis vterentur, uſus eſt etiam teſtimonio priſcorum, quibus ne illæ quidem probabantur.

Notatus ſermo Salluſtij duriuſculus, qui uidetur ſimilis Ariſtote leæ cuidam locutioni.

CAP. V.

Hoc, quod Salluſtius inquit de bello Iugurthæ. Multis ſibi quiſque imperium petentibus, accuratè animaduertendum videtur. non quia ſententia ipſa ſcrupulum vllum habeat, ſed quia modus loquendi infrequentior videtur: ac niſi fallor, ſimilis eſt, párque huic Ariſtotelis ſermoni, è 111. libro de ſtudio dicendi: cum enim iam tradidiſſet, quæ ad res augendas aut conterendas pertinebant: vellétque præcepta perorationis dare, inquit. μετὰ δὲ ταῦτα δήλων ὄντων, καὶ οἷα. καὶ ἡλίκα, εἰς τὰ πάθη ἄγειν τὸν ἀκροατήν: vt enim illic quiſque, nominandi caſu interiectum inter ſextos caſus, ita hic cõſequuntur οἷα, & ἡλίκα, caſum, qui eandem quàm illud vim apud Græcos habet.

Eaſdem ſententias, & ab Horatio, & ab Euripide prolatas, in eadem re celebranda. ſimulque quid ualeat συνεκκομίζειν duobus locis apud eundem tragicum declaratum.

CAP. VI.

Agricultura

Cvm eleganter, copioſéque, laudes agricolarum vitæ perſequeretur Horatius, & quot quantáque illic bona forent oſtenderet, in iis etiam poſuit voluptatem, quam capiunt, cum ab opere redeuntes, laboréque ac fame enecti, inueniunt domi à diligente vxore parata omnia, quibus, & reficere vires, & deſideria naturæ ſatiare queant. inquit igitur. Et horna dulci vina promens dolio Dapes inemptas apparet. addit etiam maiorem illis ſuauitatem afferre viles eas eſcas, quàm inertibus ac delicatis exquiſitæ epulæ faciant. Euripides quoque in Electra hoc tetigit, qui de voluptate hac, potius animo comprehenſa quàm vſu cognita, ita induxit ſummo loco natam: magnique animi virginem, cum viro illo ſuo loquentẽ. τἀν δόμοις δ' ἡμᾶς χρεὼν ἐξευτρεπίζειν· εἰσιόντι δ' ἐργάτῃ θύραθεν, ἡδὺ τἄνδον εὑρίσκειν καλῶς. nam quod Latinus poëta ſupra dixerat. Quod ſi pudica mulier in partem iuuet Domum, atque dulces liberos. Græcus quoque ante hæc verba eidem perſonæ affinxit: illa.n. quid ſui officii ſit oſtendens, inquit. Δεῖ δή με κἀκ[illegible] εἰς ὅσον σθένω μόχθου 'πικουφίζουσαν, ὡς ῥᾷον φέρῃς Συνεκκομίζειν σοι πόνους. quibus in verbis animaduertendum eſt συνεκκομίζειν penè idem valere, quod in partem iuuare: ſignificat enim manifeſtò vnà cum aliquo ferre; ac partem aliquam laboris illius in ſe ſuſcipere, ipſo autem vſus etiam eſt in Hippolyto coronato idem poëta, ita diſputantem inducens ſceleratam illam anum, quæ ad facinus Phædram impellebat. πόσους δὲ παισὶ πατέρας ἡμαρτηκόσι Συνεκκομίζειν κύπριν; videtur enim ſignificare patres quoque multos præſidio fuiſſe filiis amore pereuntibus, atque auxilium ipſis ad fruendum deliciis ſuis prębuiſſe, Vt autem è ruſtico opere redeunti parata menſa vehementer iucunda, ita etiam è venatione: laborioſáque hac ipſa corporis exercitatione. quod ab hoc ipſo quoque poëta in eadem hac fabula declaratum eſt, ex perſona Hippolyti, qui valde eo ſtudio delectabatur. τερπνὸν ἐκ κυναγίας τράπεζα πλήρης.

Sententia

Sententia, quæ videtur aliena: falſaque apud Salluſtium, declaratur mirifice conuenire illi tempori: atque auctoritate Græcorum prolata eſſe.

CAP. VII.

DILIGENTER animaduertendum eſt, quo conſilio Salluſtius, Catilinam inducat initio orationis, qua milites ante prælium adhortatus eſt, ſententiam incredibilem falſámque (vt videtur) ponere: neque enim veriſimile eſt eruditũ accuratúmque ſcriptorem ſine cauſa hoc feciſſe. Quod igitur inquit. Compertum ego habeo milites verba virtutem non addere; neque ex ignauo ſtrenuum: neque fortem ex timido exercitum oratione imperatoris fieri, ſed quanta cuiuſque animo audacia, natura aut moribus ineſt, tanta in bello patere ſolet. & ab inſtitutis rei militaris, diſciplináque ducum: & à ratione ipſa, veritatéque abhorrere videtur. cum imperatores quãuis paratiſsimos milites ad pugnandum videant, ſoleant tamen inſtructa iam acie, ſummo ſtudio ipſos adhortari: alacritatíque eorum ſtimulos adhibere. magna pręterea vis eſt artificioſæ, temporíque accommodatę, orationis: vt non ſine cauſa illa omnium rerum regina vocara ſit. Idem etiam de bello Iugurthino in extrema concione finxit Marium hæc dicere. Plura dicerem Quirites, ſi timidis virtutem verba adderent: nã ſtrenuis abundè dictũ puto. an ſumptum hoc quoque eſt è t 11. libro pædiæ Cyri: cum enim Chryſantas, vir Perſes, ſuaderet Cyro, vt hoc munere fungeretur apud ſuos, oſtendens idem iam ſedulo feciſſe regem Aſſyriorum: contra quem paulo poſt pugnaturi erant, diceretque meliores fieri milites accurata oratione imperatoris, contempſit conſilium ipſius Cyrus, diligenterque contra illud diſputauit: negans vllam adeo præclaram inueniri hortationem, quæ non bonos ſtrenuóſque, repente bonos efficeret: peritóſque earum rerum atque artium, quæ in bello requiruntur, niſi diu antea meditati illas fuerint. cum autem Chryſantas reſpondiſſet ſatis eo tempore eſſe ſi animos ipſorum meliores reddiderit, illud quoque inane eſſe docuit Cyrus, neque obtineri ea ratione poſſe: nec enim ea, quæ valent ad fortitudinem ſubito in animis hominum inſeruntur: quæ autem neceſſaria ſint vt præcepta illa imprimãtur: firmáque ac ſtabilia ſint, ſubtiliter ac copioſè docet, ad extremúmque ſimili etiam confutauit rationem illam, dicens ſe miraturum magnopere, ſi oratio egregia: benéque habita, magis adiuuare poſsit ad virtutem, præſentiámque animi, quàm muſicæ artis imperitos cantilena pulchrè decantata ad muſicã artem perdiſcendam. Omnino omnis locus elegans eſt: acutéque illic diſputatum contra rationem hanc, vt qui ad auctorem ipſum accedere voluerint facilè intelligere poterunt. Arbitror igitur eruditiſsimum Latinum ſcriptorem eò reſpexiſſe: prudenterque eo tempore feciſſe. Catilinam dicentem verba virtutem non addere: quod ſanè verum eſt: neque enim addunt, ſed excitant, exacuuntque: id quod apertè ſignificauit ore Marii. cum ille apud eum inquit. nam ſtrenuis abundè dictum puto.

Quid ualeat Battuere in uetuſto Latino ſermone: Flagitiumque potius nomen eſſe rei fœdæ atque indignæ polito homine, quàm ſceleris alicuius, aut iniqui facti.

CAP. VIII.

QVIA vetus verbũ, quo vſus eſt Cicero in epiſtola illa erudita ad Pætum, eo loco. Battuit inquit impudenter, obſoletum nunc eſt, rarúmque inuentu: repperi autem quid ſenſerit de ipſo vetus grammaticus Adamantius, declarationem illius hic ponere volui, quo magis vis ipſius intelligatur: quamuis ille potius, quæ battualia ſint: quique battuatores, doceat: quæ nomina adhuc rariora ſunt. Bat in vno tantum modo repperi nomine, genere neutro, pluraliter enunciato ideſt battualia, quod b. mutam habere cognouimus. exercitationem autem militum, vel gladiatorum, ſignificat. vnde battuatores τοὺς βαβουσιῶ dici puto. Plautus tamen quoque vtitur hoc verbo in Caſſina. Soleas. Qui quæſo potius quàm ſculponeas? Quis battuatur tibi os ſenex nequiſsimè. Luſit enim lepidiſsimus comicus in ancipiti voce: nam & piſces ſunt ſoleæ, & calcei: pro quibus ſeruus alter, qui clam auſcultabat, ſculponeas vellet, calciamenti agreſtis genus, quibus cædi os amatoris ſenis oportere putabat. vt Gnatho Terentianus cum inquit in ſtultiſsimum militem, Vtinam commitigari tibi videam ſandalio caput. In eadem præterea epiſtola vetus hæc mea emendatio ita quoque confirmatur: ſimulque proprietas ſermonis Latini perſpicitur: cum enim illic nunc rectè ſit. Suppedit flagitium eſt. antea nanque in excuſis ſupplere perperam legebatur. Plautus Pœnulo, cum iocari vellet: vtíque ſalibus, qui omni populo grati ſunt, inquit. Hæ fores fecerunt magnum flagitium modo. Quid flagitii eſt? Crepuerunt clarè. nam crepitum, quem intelligebat atque appellat infra, illic ſignificauit Cicero. Res igitur, quæ verbo à me reſtituto indicatur, cum ſceleris in ſe nihil: culpæque maioris habeat, flagitio affinis eſt.

Quod Cicero inquit Nullam eſſe beluam, quæ non ſui generis forma maxime delectetur, oſtenditur multo prius dictum fuiſſe ab Epicharmo.

CAP. IX.

CICERO in primo libro de natura deorum, ubi Cottam diſputantem inducit contra Velleii rationem, qui diſciplinam Epicuri tuebatur: refellentémque accuratè, quod ille dixerat, hominis eſſe ſpecie deos ideſt ἀνθρωποειδεῖς, in aliis multis quæ ipſum loqui facit, hoc etiam ipſi affingit. Acceſsit etiam iſta opinio fortaſſe; quod homini homine pulchrius nihil uideatur. Sed tu hoc phyſice non vides, quam blanda conciliatrix, & quam ſui ſit lena ipſa natura? An putas vllam eſſe terra maríque beluam, quæ non ſui generis belua maximè delectetur? Quod ni ita eſſet, cur non geſtiret taurus equæ contrectatione, equus vaccæ? An tu aquilam, aut leonem, aut delphinum ullam anteferre cenſes figuram ſuę. & quæ ſequuntur. Cum igitur naturæ ipſius vi fieri tradat, ut ſingulæ animantes ſui generis animantibus capiantur: ſuáque forma maximè gaudeant, Epicharmus quoque Siculus, ille cuius ſcriptis magnopere delectabantur Romani homines, non auerſi à muſis: eáque familiaria habebant, idem antea dixerat: atque hoc non tantũ in elegantioribus, verum in iis etiam, quæ nullam partem pulchritudinis habe-

bant animalibus, uſu venire affirmarat. Verba eius leguntur apud Laërtium in vita Platonis, quo loco declarat poſitis exemplis, adminicula multa accepiſſe à uafro hoc ipſo comico ſubtiliſsimum illum atque elegantiſsimum philoſophum. cui rei oſtendendæ præcipuè incubuerat Alcimus, ut ipſe teſtatur. θαυμαστὸν οὐδέν με ταῦθ' οὕτω λέγειν, καὶ ἁνδάνειν αὐτοῖσιν αὐτοὺς καὶ δοκεῖν καλῶς πεφυκέναι· καὶ γὰρ ἁ κύων κυνὶ κάλλιστον εἶμεν φαίνεται: καὶ βοῦς, βοΐ: ὗς δὲ, ὑΐ.

Declaratum non diſſentire inter ſe Salluſtium ac Theophraſtum, quàmuis eorum alter uitam hominum longam: alter breuem exiguamque eſſe dicat. Simulque ſententiæ illius, quam reprehendit Latinus ſcriptor, oſtenditur auctorem fuiſſe Democritum.

CAP. X.

CAIVS Salluſtius, quo nemo in ſcriptis triſtior ac ſeuerior, initio belli Iugurthini accuſauit mortales, quòd improbè de natura, parente optima, quererentur: atque id, quod ſuo ipſorũ vitio naſcitur, ab ea proficiſci dicerent. locus illuſtris eſt, & in aperto poſitus. Memoriæ tamen proditum eſt à veteribus ſcriptoribus, Theophraſtum, eruditum hominem: grauémque philoſophum, cum morti iam appropinquaret, ipſum hoc liberè feciſſe: auſumque eſſe naturę maledicere, iniquo admodũ animo ferens ſibi tunc vitam eripi, cum iam videre aliquid: ac ſcire inciperet. Cicero in III. libro Tuſculanarum. Theophraſtus autem moriens accuſaſſe naturam dicitur, quod ceruis & cornicibus vitã diuturnam, quorũ id nihil intereſſet: hominibus, quorum maximè interfuiſſet, tam exiguam vitam dediſſet: quorum ſi ętas potuiſſet eſſe longinquior, futurum fuiſſe, ut omnibus perfectis artibus, omni doctrina hominum vita erudiretur. Querebatur igitur ſe tum, quum illa videre cœpiſſet, extingui. Theophraſto igitur (nam ita diſſolui quæſtionẽ hanc poſſe puto; oſtendique optimos auctores inter ſe non diſcrepare) qui ſciẽtia rerum obſcurarum delectabatur: omnémque ætatem in diſcendo contriuerat, cum propter obſcuritatem ipſarum non dum omnia teneret: nec poſſet ſitim illam ſuam extinguere venia danda eſt, quod de natura queritur: illi namque rei penitus obtinendæ vita certè noſtra breuis eſt, quod teſtatus etiam eſt princeps medicorum, idem cogitans: Latinus autem in animo habebat mores corrigere: luxuriámque, quæ ciuitatem iam inuaſerat, extirpare. quare docet præterquàm quòd alia quoque inde incõmoda gignuntur, ipſam etiam hoc malum moliri: quod frangit corpora, æuúmque noſtrum breue reddit. Theophraſti ipſius verba, quæ videtur intellexiſſe Cicero: neque enim fidi interpretis officio functus eſt, leguntur apud Laërtium in vita ipſius: cõmemorat enim ille, quum ab iis, qui ipſum audierãt, quæſitum eſſet ex eo, an quippiam ſibi mãdandum haberet, reſpondiſſe. Ἐπισκήπτειν μὲν ἔχειν οὐδέν. πλὴν ὅτι πολλὰ τῶν ἡδέων ὁ βίος διὰ τὴν δόξαν καταλαζονεύεται: ἡμεῖς γὰρ ὁπότ' ἀρχόμεθα ζῆν, τότ' ἀποθνήσκομεν. οὐδὲν ἀλυσιτελέστερον τῆς φιλοδοξίας. ἀλλ' εὐτυχεῖτε. καὶ ἤτοι τὸν λόγον ἄφετε: πολὺς γὰρ ὁ πόνος, ἢ καλῶς αὐτῷ πρόστητε: μεγάλη γὰρ ἡ δόξα. τὸ δὲ κενὸν τοῦ βίου πλεῖον τοῦ συμφέροντος. ἀλλ' ἐμοὶ μὲν οὐκέτ' ἐγχωρεῖ βουλεύσασθαι τί πρακτέον: ὑμεῖς δὲ ἐπισκέψασθε τί ποιητέον. Cum partem igitur harum ſententiarum omiſerit Cicero: nam reliquit quæ loco illi non conueniebant, addidit contrà, quæ propoſitum ſuum explicarent: quod enim ad vitam ceruorum, cornicúmque longam demonſtrandam pertinet, arbitror declarationem ipſius eſſe. ita nanque loqui conſueuit, cum interpretatur ſenſum aliquem obſcuriorem, vt in v. libro Tuſculanarum, vbi inquit. At vero Polyphemum Homerus, quum immanem ferúmque finxiſſet, cum ariete etiam colloquentem facit, eiuſque laudare fortunas. quod, quo vellet ingredi poſſet: &

quæ vellet attingeret. Apud Homerum enim tantum eſt. κριὲ πέπον. Cum autem Salluſtii ipſius verba hæc ſint. Falsò queritur de natura ſua genus humanum, quod imbecilla, atque æui breuis, forte potius quàm virtute regatur, accuratè uidendum eſt, an Democriti ſententiam hanc refellere voluerit: iis certè criminibus, maliſque, affinem ipſam eſſe tradit phyſicus ille: ſi ipſius hæc verba ſunt, ut feruntur, quæ leguntur apud Stobæum: atque eodẽ ordine ab ipſo exponuntur, quem ſecutus eſt Latinus auctor. γιγνώσκειν χρεὼν ἀνθρωπίνην βιοτὴν, ἀφαυρήν τε ἐοῦσαν, καὶ ὀλιγοχρόνιον: πολλῇσί τε κηρσὶ συμπεφυρμένην καὶ ἀμηχανίῃσιν, ὅκως ἂν πρὸς μετρίης τε κτήσιος ἐπιμέληται, καὶ μετρῆται ἐπὶ τοῖς ἀναγκαίοις ἡ ταλαιπωρία.

Vt Cicero Architectus ſceleris dixit μεταφορικῶς, ita Demoſthenes ἀρχιτέκτων ἐπιβουλῆς.

CAP. XI.

TRANSLATO ab ædificandarum domorum artificibus nomine: quíque primum locum in ipſis tenent, ac fabris præcipiunt quid facto opus ſit, architectum ſceleris in oratione pro A. Cluétio Cicero vocauit, qui ad facinus ceteros impulerat, & omne negotiũ animo cogitarat. hæc ipſa verba ipſius ſunt, quibus totum argumentum exponit. Et illi, qui Fabricii libertum, quia miniſter in maleficio fuerat: patronum, quia conſcius, condemnaſſent: ipſum principem atque architectum ſceleris, abſoluerent? Sed etiam pro Sex. Roſcio eodem pacto locutus eſt. Ex iis inquit, quæ nunc maximè fiunt, non ne quiuis poteſt intelligere omnium architectum & machinatorem unum eſſe Chryſogonum? Demoſthenes quoque cum idem ſignificare vellet, idem verbũ vſurpauit, vnde facilè intelligi poteſt, quàm aptũ id ſit huic rei illuſtrandæ: quamque res ipſæ ſimiles inter ſe, poſtquàm in mentem venit duobus ſummis oratoribus ab eodem ſtudio idem nomen mutuari. in oratione igitur contra Dionyſiodorum inquit. καὶ ἡμεῖς, ἐπειδὴ τάχιστα ἐπυθόμεθα τὸ γεγονὸς, ἐκπεπληγμένοι τῷ πράγματι, προσῆμεν τούτῳ τῷ ἀρχιτέκτονι τῆς ὅλης ἐπιβουλῆς. In eadem quoque oratione Cicero multo poſt, cum Quintiũ popularem oratorem, ventoſúmque hominem arrogantiæ accuſaret: moréſque ipſius ac ſpiritus exagitaret, his verbis eum deſcripſit, & quaſi ante oculos eorum, qui audiebant, poſuit, quæ videri poſſunt è Demoſthene accepta. ſunt autem hæc: Facite enim vt non ſolum mores eius, & arrogantiam, ſed etiam vultũ atque amictum, atque illam vſque ad talos demiſſam purpuram recordemini: Demoſthenes enim de falſa ementitáque legatione, inquit καὶ διὰ τῆς ἀγορᾶς πορεύεται θοἰμάτιον καθεὶς ἄχρι τῶν σφυρῶν.

Diſputatio de Catulli opuſculo, quod ſcripſit de Attide ac magna matre.

CAP. XII.

SCRIPSIT eleganter Catullus fabulam Attidis, quo in carmine pangendo, cum ſeruiret naturæ eorum ſacrorum, delegit numeros aptiſsimos illis ritibus exprimẽdis, ideſt mobiles tremulóſque. quia autem à multis ignoratur ratio eorũ verſuum vt hac quoque parte adiuuem eruditum poëtam: ſtudioſiſque ipſius laborem minuam, cuiuſmodi metrum ſit indicabo: utárque in hoc auctoritate veteris grammatici ideſt Terentiani, qui vt aliorum metrorum rationem explicuit, ita huius quoque diligenter

rationem reddidit: mentionem faciens Catulliani huius poëmatis. Galliambũ igitur vocatum ipſum tradit: iunctúmque eſſe docet è duobus quaſi ſegmentis: prioris membri pedes hi ſunt. anapæſtus, ſiue ſpondeus primus: crebrior anapæſtus, magiſque accommodatus: illum autem ſequuntur duo iambi, in quorum etiam locum ſubit vt primi illius ſpondeus, ita horum tribrachys: clauditque ſyllaba, finis prioris cõmatis: poſterioris initium periambus: poſt trochei duo, ac ſyllaba: in poſtremorum duorum pedum locum ſubit itidem tribrachys, præcipuéque antepenultimam ſibi ſedem vendicat. quod diligenter ſeruauit Catullus: admonente hoc etiam illo accurato diſertóque grammatico, qui totum hoc adnotauit. In Catulliano autem hoc carmine perſpicitur aliquando ſemipes, ideſt ſyllaba producta pro periambo poſita eſſe: necnõ proceleuſmaticus pro anapeſto: vt opinor, quia pares ſunt hi pedes illis tẽporibus, quamuis numero ſyllabarum diſcrepent. Vt autem poëtæ doctrina è modis apparet, ita ingenium ipſius è ſententiis ipſis, atque omni ornatu verborum perſpicitur: necnon luminibus orationis, quæ illuſtrant diuerſos motus animorum: primum enim poſt breuem ex perſona poëtæ narrationem, exprimitur animus adoleſcentis, ſuperſtitionis plenus: qui furore impulſus domo, vbi omnibus commodis voluptatibúſque abundabat, diſceſſerat, vt ſacerdos Cybeles fieret: gregémque æqualiũ ſecum duxerat: hortatur enim illos vt poſtquam in vicina loca venerint, vnà ſecum properent ad ſedem domiciliáque ipſius deæ, vbi ſperabat ſe egregia quædam bona inuenturum. Sequitur non multo poſt mutatio conſilii, cuius cauſam attulit poëta: ac miſerabilis querela huius adoleſcentis, in qua omnia ſignificata ſunt, quæ ad miſericordiam exprimendam valent: declarantque ingentem dolorem lamentantis infelicem condicionem ſuam, ac ſe veteris errati inſimulantis. Breuis etiam oratio Cybeles irritantis leonem in Attim: ſtimulúmque feroci beluæ adhibentis, vehemens eſt, & habet ſuas virtutes. nam tres etiam in extremo verſus, nomine poëtæ, expoſita iam fabella, pronunciati, ingenioſi ſunt: declarantque quanta vis ſit illius perturbationis ac ſtulti deſiderii, quod ſæpe corripit mortales. cum magnus metus inuaſerit ipſum, ne ſibi ſuiſque aliquando huiuſcemodi quicquam vſu veniat. vnde precatur deam illam, multis nominibus honeſte ipſam appellans, vt ſibi parcat: in alioſque furorem ſuum rabiémque exerceat, quaſi oſtendens humano conſilio malo illi reſiſti nõ poſſe, ſi mentem dederit alicui, vt huiuſcemodi aliquid in ſe moliatur, quale miſer adoleſcens fecerat. De variis appellationibus huius deæ, rationéque ſacrorũ ipſius, necnon de habitu ſacerdotum, qui tanquam famuli miniſtríque eius erant, copioſè diſſeruit Strabo in x. libro Geographiæ. μητρῷα autem ſacra ipſa videntur vocata, quod indicat Plutarchus in commentario, quem ἐρωτικὸν inſcripſit his verbis: τὰ γὰρ μητρῷα, καὶ πανικὰ, κοινωνεῖ τοῖς βακχικοῖς ὀργιασμοῖς. item in libro de arte Muſica, vbi de choreo, qui eſt trocheus, diſſerit: affirmat enim multum ipſius vſum fuiſſe ἐν τοῖς μητρῴοις. Muſica inſtrumenta ipſorum erant, tibia, tympana, cymbala, vt ex Catulliano hoc carmine apparet: quod teſtatur etiam Strabo ſic ſcribens. μετὰ θορύβου, καὶ ψόφου, καὶ κυμβάλων, καὶ τυμπάνων, καὶ ὅπλων. ἔτι δὲ αὐλοῦ, καὶ βοῆς ἐκπλήττοντες.

Multas ſententias uideri Ciceronem à Platone ſumpſiſſe, cum uitam Dionyſij tyranni in V. quæſtione Tuſculana explicuit.

CAP. XIII.

PLATO in VIII. libro de rep. virum, qui adhibita vi ciuibus, in patria dominetur, cum ſi ſaluus eſſe velit, cogatur odio proſequi bonos, arceréque ipſos à conſuetudine ſua: familiaritate autem uti prauorum, abiectorúmque hominum, eleganter, veréque dixit neceſsitate quadam illigatum eſſe, quæ iubeat, aut cum perditis hominibus viuere, aut ne viuere quidem, ſed pati mortem ſibi afferri. Cicero quoque in v. libro Tuſculana-
» rum, cum Dionyſii vitam, inſtitutáque exponeret, inquit. Itaque propter iniu-
» ſtam dominatus cupiditatem, in carcerem quodámodo ipſe ſe incluſerat. tranſlatis & ipſe manifeſtò aliunde verbis propter ſimilitudinem vtens: neque enim illa vera cuſtodia eſt, neque alicubi Dionyſius clauſus erat, ſed res ipſæ pares ſi miléſque: vt enim qui in carcere clauſi ſunt, cum ſontibus facinoroſiſque neceſſario viuunt: neque enim eò plerunque veniunt probi, honeſtíque viri, ita hi, quia metuunt fortes, iuſtos, prudentes: intelligentes vitam factáque ſua ipſis non probari: remouéntque à familiaritate ſua, neceſſario ſe committunt contrariis, atque improbiſsimis hominibus. vnde nó falsò in cuſtodia eſſe, uinctíque dici poſſunt: hac enim de cauſa videtur Cicero nomine carceris vſus. ná in ſequente libro Plato eodé & ipſe pacto locutus eſt. niſi fortè in carcere vinctum tyrannum dixit, quod vndique ſeptus ſit inimicis, qui ſaluti ipſius inſidiátur: tolleréque volunt: verba nanque politi ſcriptoris, ſimili iam expoſito, hæc
» ſunt. ἆρ᾽ οὖν οὐκ ἐν τοιούτῳ μὲν δεσμωτηρίῳ δέδεται ὁ τύραννος, φύσει ὢν, οἷον διεληλύθαμεν. quáuis & ipſe, vt Cicero, exiſtimari poſsit tranſlato illo verbo vſus, intelligens tyrannum, quod ſtatim addit, cogi domi ſedere: nec poſſe aut libere peregrinari, aut ſpectare illa, quorum viſendorum reliqui ingenui homines cupiditate flagrant. Cicero certè in commemoranda vita Dionyſii videtur multa è Plato-
» ne accepiſſe, vt cum inquit. Sed iis, quos ex familiis locupletum ſeruos delege-
» rat, quibus nomen ſeruitutis ipſe detraxerat, & quibuſdam conuenis & feris
» barbaris corporis cuſtodiam committebat. illius verò ex eodem libro verba
» hæc non multo poſt illa, quæ ſupra expreſsi. τοὺς δούλους ἀφελόμενος τοὺς πολίτας,
» ἐλευθερώσας τῶν περὶ ἑαυτὸν δορυφόρων ποιήσασθαι. Supráque cum quæſitum eſſet, quinam potiſsimum ſint, quos cuſtodes ſuæ ſalutis elegerit, reſponſúmque eſſet,
» mercede conductos, qui deeſſe non poſsint, pretio excitati, δοκεῖς σύ τινάς μοι λέ-
» γειν ξένους τι καὶ παντοδαπούς. aut igitur locos hos Platonis ante oculos habuit, cum vitam iniuſti illius, ſæuíque regis, explicuit Cicero: aut Plato ipſe, quum inſtituta moréſque tyrannorum generatim deſcripſit, illum ipſum, quẽ ita viuere conſpexerat, mente cóprehédit, rationémque Dionyſii indefinitè cunctis tyrannis aſcripſit: hiſtoriá autẽ narrans Cicero neceſſario in eaſdem ſententias incidit. Quod verò eodem in loco tradidit non conſentire inter ſe veteres ſcriptores de ſtirpe Dionyſii, cum alii honeſtis parentibus eum ortum vellent: alii autem contra humili genere prognatum affirmarent: id enim manifeſtò ſi-
» gnificare voluit cum inquit. Qui cum eſſet bonis parentibus, atque honeſto lo-
» co natus: & ſi id quidem alius alio modo tradidit, Iſocrates è numero illorum fuit, qui tenui familia natum dixerunt: vnúmque è multis, antequàm dolo ciuitatem oppreſsiſſet: Hæc enim verba ipſius ſunt in libro ad Philippum Macedonem, cum animum magno illi regi adderet ad bellum ſuſcipiendum contra Perſas, oſtendens minores multo homines induſtria ac conſilio conſecutos eſſe
» ſummam poteſtatem: effeciſséque omnia, quę animo cogitarint. Διονύσιος τοίνυν,
» πολλοστὸς ὢν τῶν Συρακουσίων, καὶ τῷ γένει, καὶ τῇ δόξῃ, καὶ τοῖς ἄλλοις. & quæ ſequuntur.

niſi

niſi fortè hic,cum aliter ſentiret de Dionyſio, tempori ſeruiuit.ut alii quoque odio ipſius ducti ob plurima ſcelera,nefariáque facta,hoc etiam ipſius bonum, quod à natura habuerat,inquinare ac delere ſtudentes,obſcuris parentibus, in humóque loco natum,eum memoriæ prodiderunt.

Duo loci duorum magnorum ſcriptorum emendati, Ciceronis ac Demoſthenis, qui contrario uitio laborabant: quod enim in Latino abundabat, in Græco defecerat.

CAP. XIIII.

NON longè à principio libri Ciceronis,quẽ Oratorem inſcripſit,vbi de formis illis æternis loquitur,videtur negandi particula deleri debere, quæ in omnibus excuſis inuenitur:ita enim nunc paſſim legitur.Vt igitur in formis, & figuris eſt aliquid perfectum,& excellens, cuius ad cogitatam ſpeciem imitando referuntur ea,quæ ſub oculos ipſa non cadunt, ſic perfectæ eloquentiæ ſpeciem animo videmus,effigiem auribus quærimus:qui enim diligenter attendet,non omnino rerum earum rudis, facile intelliget corrumpere eam totam ſententiam:quæ enim ſub oculos ipſa cadunt. ideſt τὰ ὁρατὰ, referuntur ad ſpeciem illam cogitatam, cuius ipſa tanquam imago ſunt:cogitatam enim ſpeciem vocat ἐννοητικὴν.ideſt quæ cogitatione,& mente percipitur. Hunc autem ſenſum fuiſſe Ciceronis,& res ipſa declarat,& ſuperior de hac re diſputatio.nam quæ ſtatim etiam verba ſequuntur,non minus id oſtendunt,cum quod in formis & figuris ſit,id etiam vſu venire doceat in eloquentia·hoc enim ſimili illo illuſtrare voluit: ideam enim eloquentiæ mente contemplamur:effigiem vero ipſius auribus ſentimus: effigiem autem illius eloquentiæ vocat,quæ conformata ſit ad ſimilitudinem æternæ, non alicuius mortalis,& in homine aliquando auditæ ac cognitæ. Cum igitur illic importunè,vt patet,accreuerit negatio,eadem defecit in parte quadã nobiliſſimæ orationis Demoſthenis contra Cteſiphontem,niſi fallor:ita nanque in pluribus excuſis libris,ac nõnullis calamo exaratis,quos vidi,legitur: καὶ γὰρ, εἰ μὲν, ὡς ἐκράτησε Φίλιππος ὤχετ' ἀπιὼν εὐθὺς, καὶ μετὰ ταῦτ' ἦγεν ἡσυχίαν: μήτε τῶν αὑτοῦ συμμάχων: μήτε τῶν ἄλλων Ἑλλήνων μηδένα μηδὲν λυπῶν, ὅμως ἂν ἦν τις κατὰ τῶν ἐναντιωθέντων, ὧν ἔπραττεν ἐκεῖνος μέμψις καὶ κατηγορία:probare enim vult Athenienſes cũ paruerint auctoritati ſuæ,rectè & ordine feciſſe,qui fortiter Philippo, ſubigenti Græciæ ciuitates:omniumque quas poterat rerump.ſtatus labefactanti, aduerſati ſint: atque à minori argumentatur,ita diſputans:Si enim poſtquam prima ſua conſilia ad exitum perduxit:potituſque eſt rebus iis, quas voluit Philippus,in regnum rediiſſet,atque illic quiete vixiſſet,nemini,neque è numero ſociorũ ſuorum:neque aliorum Græcorum moleſtus, tamen reprehenſi grauiter forent & accuſati,quicunque non reſtitiſſent: neque eius conatus, quantum in ipſis fuiſſet,repreſſiſſent:nunc vero cũ aliter fecerit.& quæ ſequuntur:ſupra enim ſententiam illam expreſſi, vel adumbraui.Quis igitur non videt, vt ſenſus hic inde elici poſsit,deſiderari particulam illam:legíque debere.κατὰ τῶν οὐκ ἐναντιωθέντων. quam in vno tantum formis impreſſo, inueni. Apud Hermogenem quoque, à quo hic locus citatur,capite περὶ ὁρμῶν,corruptè vt in excuſis legitur.

Sublatum mendum è III. libro M. Tullij de natura Deorum, quod in cognomine Mineruæ quartæ manebat.

CAP. XV.

CICERO in III. libro de natura deorum, vbi Cottam diſputatem inducit contra Stoicos: eorúmque refellentem rationem, ſumptis ex interioribus, & reconditis Græcorum literis, multis, quę ſtultam veterum ſuperſtitionem indicarent, in aliis inquit, de Minerua loquens, quas quinque fuiſſe commemorat. Quarta Ioue nata & Coryphe, Oceani filia: quàm Arcades Coriam nominant: & quadrigarum inuentricem ferunt. Arbitror autem in cognomine huius deæ mendum eſſe: legíque debere pro Coriam, Coryphaſiam: ita enim inuenio Mineruam hanc vocatam à matre. quod tradidit etiam Clemens Alexandrinus in protreptico. cum & ipſe ortus horũ deorum, ſtultáſque opiniones veterum irrideret: multa enim & ipſe tetigit, quàmuis non tam copioſè hunc locum ut facit Cicero, explicarit. de numero autẽ ipſi cum Cicerone conuenit. verba ipſius hæc ſunt. τετάρτην, τὴν Διός: ἣν μεσσήνιοι κορυφασίαν ἀπὸ τῆς μητρὸς ἐπικεκλήκασι. nam integram eſſe hic eam vocem declarat ratio eius nominis explicata. Sed etiam Pauſanias in Meſſeniacis Mineruę, ita appellatæ, mentionem fecit, cui templum Pyli ædificatum eſſet. reſtat diſcrimen inter Ciceronem & Chriſtianum auctorem de populis, qui ita ipſam nominarunt. cum alter eorum, Arcadas: alter vero, cum quo videtur facere Pauſanias, Meſſenios hoc cognomen ei dediſſe narret.

Quod ſæpe à noſtris dictum eſt, dicere quempiam ſcribereúe, quod in buccam venit, in Græcorum etiam conſuetudine fuiſſe: diſputatúmque diligenter de auctore huius ſermonis.

CAP. XVI.

SCRIBERE quempiam, quod in buccam venerit (qui modus loquendi vſurpatur non ſemel à Cicerone) valere temere negligentérque id facere, nec delectu vllo ſententiarum habito, notum eſt. videtur autem deriuatum huc eſſe è Græco ſermone; Plato enim quoque in VIII. libro de rep. id uſurpat. qui tamen quaſi auctorem eius appellat, & vnde fluxerit oſtendit, ita ſcribens. οὐκοῦν κατ' Αἰσχύλον ἔφη ἐροῦμεν, ὅτι νῦν ἦλθ' ἐπὶ στόμα. Sed etiam Plutarchus in commentario, quem inſcripſit ἀοργησίας cum enim multum de vi eius perturbationis diſputatum eſſet ait. ὁ τοίνυν οἱ ἀρχῇ καιρὸς ἔχει ἐν θυμῷ μᾶλλον, οὐδὲ ... ἄλλως ἐπὶ στόμα κατ' Αἰσχύλον, ἄριστον ἴασιν μοι δοκῶ. Dionyſius uero Halicarnaſſeus in eadem ſententia explicanda, non στόμα, ſed γλῶσσαν ait, in libro de compoſitione verborum. εἰ μέλλουσι μὴ πᾶν, ὅτι κεν ἐπ' ἀκαιρίμαν γλῶσσαν ἔλθῃ, λέγειν: μηδὲ εἰκῇ συντιθέναι τὰ προστυχόντα ἀλλήλοις: qui tamen & ipſe non ſuis, ſed alienis, poëticiſque, verbis in ſenſu animi ſui exponendo uſus eſt: poëtę nanque verba illa eſſe nullo negotio intelligitur. præterquàm quod eadem vſurpat, nõ citato ſanè auctoris nomine: poëtæ tamen eſſe ſignificans, Athenæus, quo loco Platonem negligentiæ inſimulat in v. libro δειπνοσοφιστῶν, quod multa peccarit in ſcriptis ſuis contra rationem temporum. Verba ipſius hæc ſunt. ὅτι δὲ πολλὰ ὁ Πλάτων παρὰ τοὺς χρόνους ἁμαρτάνει, δῆλον ἔστιν ἐκ πολλῶν: κατὰ γὰρ τὸν εἰπόντα ποιητὴν, ὅτι κεν ἐπ' ἀκαιρίμαν γλῶτταν ἔλθῃ, τοῦτο μὴ διασκοπῶν, γράφει. an autem hæc Aeſchyli ſint, eundémque locum tres hi Græci ſcriptores intellexerint, non affirmarim, ut de poſterioribus duobus non dubito. Apud Aeſchylum certè illa, in his quæ

ſuperſunt ipſius fabulæ, non leguntur. Non diſsimilem autem ſententiam magnus hic tragicus, quem Plato ſemper admiratur ac celebrat, in Eumenidibus ſuis protulit. vbi fecit Palladem cum furiis ipſis, ex quibus chorus conſtabat, ita loquentem. στέργω δ᾽ ὄμματα πειθοῦς ὅτι μοι γλῶσσαν καὶ στόμ᾽ ἐπωπᾷ πρὸς τὰς δ᾽ ἀγρίως ἀπανηναμένας.

Argutum carmen inter luſus veterum poëtarum, quod valde corruptum erat, emendatum: viſque omnis ipſius, atque elegantia explicata.

CAP. XVII.

EPIGRAMMATA in Priapum, quæ non ſine cauſa diuerſorum poëtarum nunc eſſe creduntur, delectant ſanè eruditos viros, & Romanæ feſtiuitatis ſtudioſos, ac meritò id quidem: magna enim ex parte huiuſcemodi ſunt, vt nihil illis purius fieri, elegantiúſque poſſit. magis tamen adhuc delectarent, ſi vacua à mendis, integráque forent: nonnulla enim eorum ita corrupta & inquinata ſunt, vt omnis ipſorum lepos, acuménque extinctum ſit: cuiuſmodi hoc diſtichon erat, quod mihi videor ope ſcripti exẽplaris purgaſſe: in integrumque reſtituiſſe: cum enim ita paſſim in excuſis legatur, damnato etiam minore verſu: notáque illi, vt mendoſo, adpoſita. Quod moueare non eſt, quia ſi furaberis ipſe Grandia mala, tibi brachica mala dabo. in ſcripto illo libro extrema pars poſterioris verſiculi ita legitur. tibi macra brachia dabo: quam lectionem valde probo, vt iocetur in verbo ancipiti mala. producta nanque prima ſyllaba id verbum certa quędam poma ſignificat: correpta vero eadẽ, incõmoda, ac damna. μακρὰ βραχέα dabo, ideſt quę longa ſua vi ſunt, breuia reddam: his enim ipſis verbis productas breueſque ſyllabas appellari, notum eſt. hoc igitur dixit obſcure. ſi ſurripies mala, pomáque ex horto meo decerpes, pœnas debitas à te capiam: malum enim tibi dabo: quare ſtomachari nõ debeo. dare autem alicui malum eleganter dicitur. quòd ſi confirmatione hic ſermo egeret, exemplũ certum eſſet verſus, quo Metelli læſi à Neuio poëta, ſe malum illi daturos minati ſunt, ſed Plautus quoque in Bacchidibus ita inducit Nicobulum ſenem blandiciis ſe appetenti meretrici minantem. niſi hinc abeas Quanquam tu bella es, malum tibi magnum dabo iam. Omninóque omnis iocus huius epigrammatis in menſura ſyllabæ manet, in quo etiam luſit, qui fecit epigramma hoc ad Varium. Si licet hoc ſine fraude Vari dulciſsime dicam. Diſpeream, niſi me perdidit iſte potus. Sin autem præcepta vetant me dicere: ſanè Non dicam, ſe me perdidit iſte puer: ſignificat enim, ſi poſſet ita culpam ſuam tegere, affirmaréque ſe potu illo perditum, libenter ſe facturum fuiſſe: uerum cum id non liceat: præcepta nanque artis metricæ repugnant: nec patiuntur penultimam pentametri productam eſſe, ne contra ipſa peccet, affirmat ſe rem vt eſt, expoſiturum: ac pro potus, poſiturum illic puer, quod fraudem vitiúmque non habet. qui autem hoc non animaduerteret inſulſum frigidúmque hoc carmen putaret, quod & ſalſum eſt, & Virgilio dignum. Luſit etiam lepide Plautus eadem ratione, cum in Mercatore induxit Charinũ adoleſcentem ab Eutycho ſodali ſuo accepta forma ſenis, qui emerat amicã ipſius, ita cum magno animi dolore dicentem Aedepol næ ille oblongis malis dedit mihi magnum malum. malis autem hic, quas intellexit, partem oris ſignificari notum eſt.

Vt Cicero præſentia viuáque exempla appellauit, quamuis animo ſenſuque illa careant, ita optimum tragicorum viuens tempus dixiſſe.

CAP. XVIII.

EXEMPLA præſentia atque viua Cicero vocauit, quæ ſumerentur ab hominibus, qui tunc viuerent, ac præſentes adeſſent: quẽadmodum Sophocles in Trachiniis tempus viuens ac præſens dixit, quod tunc inſtaret: Latini oratoris verba hæc ſunt. Sed quid ego vetera conquiram, cum mihi liceat vti præſentibus exemplis, atque viuis: Græci vero poëtæ hæc. Ἥ μοι χρόνῳ τῷ ζῶντι καὶ παρόντι νῦν· ἔφασκε μόχθων τῶν ἐφεστώτων ἐμοὶ λύσιν τελεῖσθαι: pronunciantur autem illic ab Hercule cum Hyllo filio loquente, memoriáque vetera quædam ac noua oracula repetente, quæ ipſi edita erant, atque inter ſe mirificè conſentiebant: narrat enim tunc cum ad quercum Dodonæam veniſſet, eam vaticinatam eſſe illo ipſo tempore, quod inſtaret, fore diſſolutionem ærumnarum, quæ toto præterita vita ipſum exercuerant. In oratione quoque pro P. Seſtio Cicero μεταφορικῶς itidem rem & ipſe inanimem: cauſam inquam, viuere dixit: quia antea tanquam mortua erat ac iacebat, cum commodè defendi non poſſet: nec argumentis vllis ſubleuari. Diuerſa autẽ ratione Ariſtoteles in primo libro de Rep. diſciplinam colẽdi agros, quam Numidæ colerent, quod iiſdem locis non maneret, verum ſedes mutaret, viuentem vocauit. quamuis addiderit, mitigare duram tranſlationem hanc volens, quod valet, quaſi: hæc enim eius verba. ὥσπερ γεωργίαν ζῶσαν γεωργοῦντας.

Quæritur an legi debeat apud Ciceronem de finibus, ubi quædam præcepta ſapientium exponit, tempori parcere, non parere: ut eſt in omnibus libris.

CAP. XIX.

DILIGENTER attendendum eſt, an mendum ſit in his Ciceronis verbis è tertio libro de finibus bonorum ac malorum. Quæque ſunt vetera præcepta ſapientium, qui iubent tempori parêre, & ſequi deum, & ſe noſcere, & nihil nimis, hęc ſine phyſicis quam vim habeant (& habent maximam) videre nemo poteſt: vereor enim ne parcere pro parêre, iniecta in medium indefinitum verbum litera, legi debeat. huius etiam ſententiæ eſt optimi ingenii & egregiæ eruditionis iuuenis Antonius Angelius, cuius ego induſtriæ ſemper faui. nam qui præcepta hæc ſeptem ſapiẽtium tradiderunt, χρόνου φείδου, in illis poſuere. nullum autem quod reſpondeat huic, ſi vt nunc in omnibus libris eſt, parêre legatur, attulere. vt Soſiades, qui plurimas ipſorum ὑποθήκας huiuſcemodi collegit. leguntur autem illæ apud Ioãnem Stobæum in I I I. libro. Præterea Clemens Alexandrinus in I. Stromate huius vocis mentionem fecit, vbi docet breuibus quibuſdam, acutíſque dictis ſapientium virorum, magnarum rerum ſenſum contineri, vt hac ipſa χρόνου φείδου. nam vim etiam ipſius intetpretatur & quia obſcurum eſt, quid ſignificari ab eo voluerit, non vna declaratione contentus eſt, ſed geminam affert: aut enim quia vita breuis eſt, putat admoneri nos ne fruſtra tempus: in rebuſque inanioribus conſumamus. ſiue contra parcere nos debere cotidianis ſumptibus, ne, ſi forte longam ætatem aliquis viuat, res ad vitam neceſſariæ deſint. Theophraſti quoque vox lectionem hanc confirmat: quem memoriæ proditũ

eſt dicere ſolitum, πολυτελὲς ἀνάλωμα tempus eſſe: in eodem animi iudicio exponendo, verbis ab eadem re tranſlatis. Quamuis autem Cicero aliquando dixerit, parere temporibus ſemper habitum eſſe ſapientis, nunquam tamen hoc prolatum ab aliquo ſapiẽte indicauit. valent autem verba hæc, qui temporibus obtemperauit, quæ ſæpe mutantur in vita, nec ſemper eundem tenorem tenuerit, ſolere laudari ſapientémque haberi.

Explicata ſententia Ciceronis in primo libro de finibus bonorum & malorum, quæ difficultatis aliquid in ſe habere uidetur.

CAP. XX.

LOCVS eſt in primo eorundem librorum, ubi oſtendere vult ex opinionibus decretíſque Epicuri, iuſtitiam, contra ſententiam multidinis, copulatam eſſe cum voluptate ita, ut ab ea nec diuelli, nec diſtrahi vllo modo poſsit: cum enim id verè dici de aliis virtutibus iam docuiſſet, inquit. Sic de iuſtitia iudicandum eſt, quæ non modo nunquàm nocet cuiquàm, ſed ſemper alit aliquid tum vi ſua atque natura, quod tranquillet animos: tum ſpe nihil earum rerum defuturum, quas natura deprauata deſiderat. Cum autem obſcuritatis non nihil in ſe habeat, & propter breuitatẽ ſententiarum, & propter interruptionem verborum, uolui ipſi opera mea auxilii aliquid afferre. nam cum inquit. Quæ non modo nunquam nocet cuiquam. intelligit qui ea præditus ſit: non deerant enim ſophiſtæ, qui ipſam hoc facere affirmarent. vnde appellabant eam alienum bonum: ſuum autem propriúmque damnũ eius, qui eam poſsideret. quod tetigit etiam Plato in I I I. libro de rep. his verbis, adumbratos illos ſapientes exagitans, ac falsò ſentire demonſtrans. καὶ ὡς λυσιτελεῖ ἀδικεῖν, ἐὰν λανθάνῃ· ἡ δὲ δικαιοσύνη, ἀλλότριον μὲν ἀγαθόν· οἰκεία δὲ ζημία. cum vellet igitur eã conſtituere Cicero, neceſſario debuit prius id conuellere, quod obſtabat, quod facit contemnens iudicium illorum. addit contra vſu venire. vt ſemper ipſa gignat aliquid, quod tranquillet animos, ſerenóſque ipſos reddat: atque id duabus de cauſis: quod enim commune eſt omnium virtutum, vt vi ſua atque natura iuuent, ab hac alienum non eſſe: præterea ſecuritatem inducit, quia pollicetur nihil earum rerum defuturum, quas naturá deprauata deſiderat: quomodo enim deeſſe poſſunt: ſuíque abſentia nos torquere, quæ non expetuntur, nec vtiles nobis eſſe exiſtimantur. non expetuntur autẽ quia integra natura vigenſque, paucis contenta eſt: nec res ſuperuacaneas requirit, vt quę corrupta eſt, atque incenſa libidinibus.

Præceptum, quod utile eſt diſtinguendis diuerſis generibus iocorum, accommodatum etiam eſſe dirimendis luminibus orationis, quæ Græci σχήματα uocant.

CAP. XXI.

SVNT quidam ioci, qui manent in verbis ipſis: alii verò poſiti ſunt in ſententia. Cum diſcrimen eorum tradere vellet Cicero ratione illa vſus eſt, qua magiſtri dicendi diſtinguunt σχήματα vocata ab ipſis ſententiarum, à luminibus verborum: affirmant enim rhetores, ſi concinnitas illa locutionis eſt, variato ordine verborum ipſam extingui: contrà ſi in ſententia manet, non frangi immutatione verborum. Alexander quidam ſophiſtes, qui de figuris non inerudite ſcripſit, hoc ipſum ita notauit. τὸ δὲ τῶν

P

λέξεως σχῆμα τοῦ τῆς διανοίας διαφέρει, ὅτι τὸ μὲν τῆς λέξεως, κινηθείσης τῆς λέξεως, τῆς συνχέσεως τὸ σχῆμα, ἀπόλλυται: τὸ δὲ τῆς διανοίας σχήματος, κἂν τὰ ὀνόματα κινῇς, κἂν ἑτέροις ὀνόμασιν εἴπῃς, τὸ αὐτὸ πρᾶγμα μένει. In 11. igitur de Oratore Cicero inquit. Nã quod quibuſcúnque verbis dixeris facetum tamen eſt, re continetur: quod mutatis verbis ſalem amittit, in verbis habet lepôrem omnem. Conuenit igitur duabus his diuerſis rebus inter ſe in hoc, quod non alienum eſſe putaui adnotare. Sed eodem quoque diſcrimine diſtinguit Phalereus enthymema ab ambitu illo verborum, qui periodus vocatur: cum enim ſæpe vna maneant, fallũt imperitos; idémque atque vnum eſſe falsò exiſtimantur. In aliis igitur multis argumentis, quibus probat diuerſas illas res eſſe, hoc adfert: diſſoluto enim inquit orbe illo, periodus interit enthymema verò manet immutato etiam ordine ſententiæ.

Deleta macula ex oratione pro A. Cluentio: declaratumque non penitus idem ualere donum & munus.

CAP. XXII.

TOLLENDA eſt macula ex his M. Tullii verbis, in oratione pro A. Cluentio poſitis. Quæ primum, vt iſtum confirmaret Oppianicũ accuſatorem filio ſuo, donis muliebribus: collocatione filiæ, ſpe hereditatis, obſtrinxit: legi enim debet. donis, muneribus. vt ſanè in vetuſtiſsimo exemplari, literis Langobardis exarato, quod in diui Marci bibliotheca adhuc ſeruatur, ſcriptum eſt. olim autem, qui nulla in re inter ſe diſcrepare putabant hæc verba (vt arbitror) veram lectionem contaminarunt. nam vt nunc legitur, otioſum eſt ac frigidum nomen, quod adiunctum eſt priori, donis. non eſſe autem paria inter ſe, nec æqualia hæc verba, prꝛterquàm quòd confirmatur auctoritate iuriſconſultorum, qui diſcrimen etiam illorũ oſtendunt, teſtimonio Ciceronis intelligitur, qui & hæc ipſa in oratione ſupra inquit. Tantũ donis datis, muneribúſque perfecerat. & pro Archia. Quod quaſi deorũ aliquo dono, atque munere, commendati nobis eſſe videantur. Plautus quoque Ciſtellaria. Inde in amicitiam inſinuauit cum matre, & mecum ſimul, Blandiciis, muneribus, donis. Alius etiam hic locus in excuſis omnibus deprauatus, ope eiuſdem libri corrigitur: cum enim, vbi deſcribit vitam ac mores Staleni, nunc vulgo legatur. Cum eſſet egens, ſumptuoſus, audax; callidus, perfidioſus: & cũ domi ſuæ miſerrimus & inaniſsimus, tantum nummorum poſitum videret, ad omnem malitiam & fraudem verſare mentem ſuam, hæc ſecum cogitans, cœpit. in illo eſt longe melius & elegantius. Et cum domi ſuæ, miſerrimis in locis & inaniſsimis: vitia enim impuri illius hominis iam indicarat.

Apud Virgilium Nanque hoc imitamur arando, declaratum longe aliud ualere, quàm id quod putauit antiquus interpres.

CAP. XXIII.

QVOD Virgilius in 11. Georgicorum inquit, vbi notas oſtendit, quibus fertilis ager ac bonus frumento cognoſci poſſit. Et cui putre ſolum (nanque hoc imitamur arando) non valere mihi videtur, quod putauit vetus interpres eius poëtæ, Seruius. qui ita, quod interiectum eſt, ac rationem eius rei in ſe continet, explicat. Hæc arando inſpicimus, & videre ſolemus: ipſe enim ita locum accipiendum arbitror. Terram illam, vt poëtę verbis

vtar,

vtar,cui putre ſolum,optimam eſſe frumentis,indicat ſtudium noſtrum ſubigendi glębas,& ars denique aratorum: conamur enim terram ſolutam putrémque reddere, & cum hoc præſtiterimus, videmur nobis officio noſtro functi eſſe,ac vbertatem frugum expectare poſſe. terra igitur, quæ ſua vi: ſpontéque habet,id quod nos arte laboréque noſtro,illi afferimus,idonea eſſe percipitur: ars autem naturam imitatur.

Locus Ciceronis emendatus in IIII. Tuſculana: diſputatioque non inutilis de admirabili ſententia Stoicorum.

CAP. XXIIII.

MENDVM eſt in his Ciceronis verbis è IIII. libro Tuſculanarum,quod omnes adhuc fefellit:nec tamen non omnẽ ſententiam perturbat, ac tenebras offundit clariſsimo Stoicorum decreto:ita enim in cunctis excuſis libris legitur. Mihi ne Scipio quidem,ille pont.maximus,qui hoc Stoicorum verum eſſe declarauit. Nunquam iratum eſſe ſapientem, iratus videtur fuiſſe Ti. Graccho, tum quum conſulem languentem reliquit,atque ipſe priuatus,vt ſi cõſul eſſet,qui Remp.ſaluam eſſe vellet, ſe ſequi iuſsit: cum tamen calamo exarati (quæ vera integraque lectio ſine dubio eſt) Nũquam priuatũ eſſe, habeant: ſignificat enim Cicero facto illo Scipionem confirmaſſe ſententiam Stoicorum, qui quemadmodum reliqua præclara bona ſapienti illi ſuo tribuebant: eumque omnibus virtutibus atque artibus ornabant,ita etiam ipſum magiſtratum ſemper gerere, ſummamque poteſtatem in ciuitate habere, aiebant. quod niſi hoc verum eſſet, peccaſſet magnopere clarus ac fortis ciuis, qui priuatus, quod cõſulis officium erat, feciſſet: liberatur autem omni culpa vel potius ſumma laude decoratur, quia cum ſapiens eſſet: ſapiens verò ſemper conſul ſit, perſonam illam ſibi neceſſario tempore aſciuit. Solitos verò Stoicos dicere ſapientem magiſtratum ſemper gerere indicat Cicero in Lucullo his verbis. Illi vnquam dicerent, ſapientes ſolos reges: ſolos diuites: ſolos formoſos: omnia, quæ vbique eſſent, ſapientis eſſe: neminẽ conſulem, prætorem, imperatorem: neſcio an V. virum quidem, niſi ſapientem. Sed Plutarchus quoque in Philopœmene ſimile factũ ſummi illius imperatoris cõmemorat, qui cum Nabis tyrannus Lacedęmoniorum in Meſſene irrupiſſet; nec poſſet Philopœmen Achæorum prætori perſuadere, vt Meſſeniis opem ferret, priuatus ipſe ciuium ſuorum manu coacta, qui nec legem, nec decretũ vllum expectarunt, ſed meliorem natura, vt perpetuo prætorem, ac imperio præditum, ſecuti illum ſunt, immitiſsimũ regemẽ capto iam oppido fama ſola eiecit. nõ tamen illic ſententiæ huius Stoicorũ mentionem vllam fecit Plutarchus, quãuis in hoc cum illis ſentiret: Vt autem reliqua omnia bona ſoli ſuo ſapienti aſſignabat familia illa, ita ſolum poëtam ipſum eſſe dicebant. quod memoriæ prodidit Strabo in primo libro Geographiæ: necnon ſolum dialecticum. vnde corrigendus videtur hic locus Alexandri Aphrodiſienſis ſtatim initio primi libri cõmentariorũ in Topica Ariſtotelis, vbi docet vocabulum dialectica, nõ idem valere apud omnes ſapiẽtiæ ſtudioſos: cum.n. quo intellectu capiant Stoici docuiſſet, addidit. καὶ δὴ τοῦτο μόνος ὁ σοφὸς κατ᾽ αὐτοὺς διαλεκτικός: ita.n. videtur ſcribi debere. cũ tamen in excuſis perperam legatur μόνος ὁ φιλόσοφος.

PETRI VICTORII VARIARVM LECTIONVM LIBER XII.

Oſtentum, quo Dionyſio regnum ſignificatum eſt, expoſitum diligenter à M. Tullio, indicatur ab Aeliano quoque literis mandatum eſſe.

CAP. I.

MARCVS Tullius in primo libro de diuinatione, de genere illo diuinandi agens, cũ aliqua ſubito coniectura explicantur: exemplaque eius ponens, duobus iã enumeratis, inquit. Facta coniectura etiam Dionyſio eſt, paulo ante quàm regnare cœpit: qui, quum per agrum Leontinum iter faciens, equum ipſe demiſiſſet in flumen, ſummerſus equus voraginibus non extitit, quem quum maxima cõtentione nõ potuiſſet extrahere, diſceſſit, ut ait Philiſtus, ægre ferens. Quum autem aliquantũ progreſſus eſſet, ſubito exaudiuit hinnitum, reſpexítque, & equum alacrem lætus aſpexit, cuius in iuba examen apum conſederat. Quod oſtentum habuit hanc uim, vt Dionyſius paucis poſt diebus regnare cœperit. Eandem autem rem Aelianus in XII. libro de varia hiſtoria commemorauit his verbis: quorum magnam partem accepiſſe illum puto à Philiſto Siculo, qui id memoriæ in hiſtoria ſua prodiderat. nam reliquit, quæ ad ægritudinem animi, & lætitiam Dionyſii pertinebant, cum amiſit & poſtea recuperauit equum, quem carum habebat. Διονύσιον δὲ Ἑρμοκράτους λέγουσι ποταμὸν διαβαίνειν· ἔφερε δ' αὐτὸν ἵππος, καὶ ὁ μὲν κατὰ τοῦ τέλματος ὁ ἵππος ὠλίσθησεν, ὁ δὲ ἀποπηδήσας, τῆς ὄχθης ἐλάβετο, καὶ ἀπῄει, ὡς οὐκέτι τὸν ἵππον ἕξων αὐτοῦ ἀπολειπών, ὁ δὲ ἠκολούθησε, καὶ χρεμετίζων, ἐπέστρεψεν αὐτὸν, καὶ ἐκεῖνος ἐλάβετο αὖθις τῆς χαίτης, καὶ ἔμελλεν ἀναβαίνειν, καὶ τῇ χειρὶ αὐτοῦ περιΐπτει μελιττῶν πλῆθος, ἔφασαν δὲ οἱ γαλεῶται πρὸς τὸν Διονύσιον ἐρόμενον ὑπὲρ τούτων, ὅτι ταῦτα μοναρχίαν δηλοῖ. Quod autem Græcus hic inquit Dionyſium ad Galeotas de ea re retuliſſe, ita tum in Sicilia interpretes portentorum appellabantur: vt teſtatus eſt ſupra Cicero, cum de ſomnio matris eius tyranni ageret: nec non Græci quoque grammatici.

Inſcriptio nomiſmatis animaduerſa.

CAP. II.

ARGENTEVM nummum vidi, in cuius fronte verba hæc erant. Q. SICINIVS III. VIR. in tergo vero C. COPONIVS. PR. S.C. C. Coponii cuiuſdam, qui in bello ciuili Cæſaris ac Pompeii, præfuit claſſi Rhodiæ, Cicero meminit in primo libro de diuinatione his verbis. At ex te ipſo non commenticiam rem, ſed factam eiuſdem generis audiui C. Coponium ad te veniſſe Dyrrhachio, quum prætorio imperio claſſi Rhodiæ præeſſet, cum primo hominem prudentem atque doctum. & quæ ſequuntur. quærendum igitur an idem ſit.

Elegans carmen, cuius falſus nunc eſt, aut incertus auctor, demonſtratur Catulli eſſe.

CAP. III.

CARMEN, quod Virgilii nomine nunc legitur poſt luſus in cuſtodem hortorum, non in omnibus tamen libris, ſed in his tantum, qui ex Aſulana officina prodierunt, à diligẽti doctóque viro caſtigati: multíſque partibus meliores redditi: illud inquam carmen, cuius initium eſt. Hunc ego iuuenes locum, villulámque paluſtrem. ſuſpicor Catulli eſſe, atque id non cõtemnendis (vt arbitror) argumentis. nam candor ſermonis elegantiáque in eo tanta eſt, vt prorſus redolere ſtilum huius poëtæ videatur, qui huius laudis, meo iudicio, primas fert. præterea Terẽtianus, eruditus grammaticus, qui ſcripſit de metris, tradit Catullum carmen ſcripſiſſe in Priapum, in quo menſuras illas ac modos ſeruarat, qui huic deo adhiberi ſolerent: quattuórque eius verſus huiuſcemodi adducit. nam ratione eius carminis explicata: quótue ac quales pedes recipiat, demonſtrato, inquit. Et fermè modus hic datur à pleriſque Priapo: Inter quos cecinit quoque carmen tale Catullus: ſtatimque verſus hos ipſius quattuor ponit. quamuis in ſecundo medio pes deſiderari videatur.

Hunc lucum tibi dedico, conſecróque Priape
Qua domus tua Lampſaci eſt, quáue Priape
Nam te præcipuè in ſuis vrbibus colit ora
Helleſpontia, ceteris oſtrioſior oris.

Carmen autem hoc de quo loquor, huius generis eſſe patet. vt autem illo, cuius quattuor hi verſus particula ſunt, commemoratur beneficium hominis erga ipſum deum: ita hoc longiore conſilium voluntáſque dei aperitur, acceptum honorem commodúmque ſua voce exponentis: docentíſque cogi ſe, ſi gratus eſſe velit, tueri diligenter hortum: nec deeſſe muneri ſuo. Quin etiam Nonius Marcellus Catulli teſtimonium citat, Priapo. vbi notionem verbi Ligurrire tradit. cum ante ipſum Horatii exemplum poſuiſſet, quanquam locus omnis turpiter deformatus eſt in excuſis libris, qui tamen nullo negotio ita corrigi poſſit. nam de extremo verſu Horatiano dubium non eſt, quin ita emendari debeat. vt omnis ſcrupulus cuicuimodi eſt, in hoc reſtet. quod Priopo illic, vna immutata litera pro Priapo legitur. ita autem omnis locus (quod mihi videor iam poſſe non temerè aſſeuerare) legendus eſt. Horatius. Semeſos piſces, tepidúmque ligurrierat ius. Catullus Priapo. De meo ligurrire libido eſt. vt autem quilibet videre poteſt, percepta ratione huius hexametri, mollis atque eneruati, quattuor hi extremi pedes huius Priapei carminis ſunt cum ſegmento, quod inferioris ætatis grammatici Latini cæſuram vocant: Græci appellabant τομὴν. Primus igitur trocheus eſt, vltimus prioris commatis, quem ſequitur ſyllaba, quam dixi. deinde iambus primus poſterioris commatis: tertius dactylus: quartus ſpondeus. nam quod addit Terentianus. Et ſimiles plures ſic conſcripſiſſe Catullum Scimus. aliquantulum etiam adiuuat iudicium ſententiámque meam, non vnum tantum illud eius generis ipſum ſcripſiſſe. quamuis, in his quæ reſtant huius doctiſſimi poëtæ inueniatur quoddam eiuſmodi: illud inquam, quo coloniam alloquitur: poſtulatque vt beneficii loco munus ſibi maximi riſus det. Sed quum carmen ipſum ob elegantiam ſuam dignum ſit, quod vbique legatur: nec omnino adhuc commune ſit, non video cur non hic poni debeat.

Hunc ego iuuenes locum, villulámque paluſtrem
Tectam vimine iunceo: cariciſque maniplis

Quercus arida ruſtica conformata ſecuri
Nutriui, magis, & magis vt beata quotannis.
Huius nam domini colunt me, deúmque ſalutant
Pauperis tugurii pater, filiuſque *
Alter aſſidua colens diligentia, vt herba
Dumoſa, aſperáque à meo ſit remota ſacello.
Alter parua ferens manu ſemper munera larga.
Florido mihi ponitur picta vere corolla
Primitiæ, & tenera virens ſpica mollis ariſta.
Luteæ violæ mihi, lacteúmque papauer,
Pallenteſque cucurbitæ, & ſuaue olentia mala,
Vua pampinea rubens educata ſub vmbra.
Sanguinea etiam mihi (ſed tacebitis) arma
Barbatus linit hirculus, cornipéſque capella.
Pro quis omnia honoribus hoc neceſſe Priapo
Præſtare: & domini hortulum, vineámque tueri,
Quare hinc ó pueri malas abſtinete rapinas:
Vicinus propè diues eſt, negligenſque Priapus.
Inde ſumite. ſemita hæc deinde vos feret ipſa.

Sententia Ciceronis è libris de republica, quæ oſtendit damni multum importatum eſſe ueteri Græciæ à Phœnicibus, qui mercaturis faciendis antiquitus rem quærebant.

CAP. IIII.

PHOENICES, auida queſtus, auaráque admodum gens fuiſſe traditur: quæ priſcis illis temporibus, contemptis periculis maris, vnà cum mercibus, quas eò conuehebat, in Græciã etiam vitia comportarit: dura enim tunc natio Græcorum, abhorrénſque ab huiuſcemodi deliciis, fracta eſt, atque eneruata copia voluptatum. de quo etiam queſtus fuerat Cicero in III. libro de republica, ut indicio Nonii cognouimus. qui hoc inde teſtimonium citat. „ Phœnices primi mercaturis & mercibus ſuis „ auaritiam, & magnificentiam, & inexplebiles cupiditates omnium rerum, ex„ portauerunt in Græciam. hoc autem mali ſecum ferre hoc ſtudium, corrumpereque mores earum gẽtium ad quas commearint mercatores, perſpicuum eſt. vnde olim à vetere Germania, quod memoriæ proditum eſt, pellebantur, damnum hoc metuentibus, longéque incolumitati ſuæ prouidentibus. Dionyſius etiam Halicarnaſſeos in volumine de arte dicendi teſtatur Platonẽ dixiſſe Phœnices, à natura factos ad pecuniam cogendam: mercaturámque exercendam. quod ſcripſit ſummus ille, atque elegans philoſophus in IIII. libro de Republica. quo loco demonſtrat indolem moréſque ciuitatis proficiſci à natura moribúſque priuatorum: quique alium ortum ipſos habere putarent magnopere falli. vt quibus priuati ipſi ſtudiis artibúſque dediti ſint, eorum certa veſtigia appareant in vniuerſa gente. cum enim antea dixiſset nationem Thracum Scytharúmque iracundam eſſe, quia ſingillatim ipſi affines ſunt huic motui animorũ: nec non eadem de cauſa ſtudium ſapientiæ: ingenuarúmque artium ſpectari in vniuerſa Græcia, addidit. eos etiam falsò ſentire, qui crederent aliunde naſci publicam auaritiam quam à priuata. quæ præcipue inquit, viget in Phœnicibus: & non minus in his omnibus, qui Aegyptum incolunt. Sed in v. quoque libro de legibus pecuniæ infinitam cupiditatem: illiberalitatémque, inſitam eſſe in animis earundem nationum declarauit.

Cum dictum ſit à Latino poëta, munera placare deos, oſtenditur Græcos antea id protuliſſe.

CAP. V.

QVOD Ouidius, ut oratione ac verſibus, ita vita & moribus eneruatus, improbè cecinit. Munera (crede mihi) placant, hominéſque deoſque. multo prius dictũ fuerat: à Græcóque poëta prolatum. cuius verſum hunc adducit Plato in III. libro de rep. ſententiam illam continentem. Δῶρα θεοὺς πείθει: δῶρ' αἰδοίους βασιλῆας. exagitat autem illum quantum poteſt ſanctiſſimus vir: neque oportere nos abduci huiuſcemodi præceptis affirmat. quæ vitæ magnopere obſunt: cum in animis hominum auaritiam inſerant: aliáſque labes, ac vitia non parua importent. illarum autem plenos eſſe poëtas multis exemplis confirmat. Euripides quoque Medeæ inducit vafram illam mulierem hanc ſententiam, peruagatam: prouerbiíque vim habentem, pronũciantem, cũ medicata illa dona nouę nuptę mitteret ac conſiliũ Iaſonis refelleret, qui eam reprehenderat, quod ſe illis rebus ſtultè priuaret, ea que mitteret vbi ſuperarent. inquit igitur. Μή μοι σύ. πείθειν δῶρα καὶ θεοὺς λόγος.

Obſcurus ſenſus uerborum quorundam M. Tullij illuſtratus.

CAP. VI.

DILIGENTER videndum quid ſignificare Cicero voluerit, cum in V. libro Tuſculanarum inquit: Vt enim vel ſumma paupertas tolerabilis ſit, ſi liceat, quod quibuſdam Græcis cotidie, ſic cæcitas ferri facile poſſit, ſi non deſint ſubſidia valetudinum. quid inquam illud ſit, quod quidam Græci conceſſu omnium ſingulis diebus faciebant. ipſe ſanè arbitror intelligi debere ſtipem cogere, ac περιαχθεῖν: obſcuréque deſcribi cynicos philoſophos, qui victum emendicabant: quid enim obeſſet paupertas, aut cur non æquo animo illa ferri poſſet, ſi omnibus honeſtum eſſet, quod illis inſtituto quodam licebat.

Quid ualeat ἑλκυστικὸν in Græco ſermone: monſtratusque elegans locus M. Varronis, ubi id uerbum apte poſitum eſt.

CAP. VII.

ΕΛΚΥΣΤΙΚΟΝ à Gręcis auctoribus vocatur, quod, obrepens paulatim in ſenſus, trahit, rapitque ad aliquid amãdum, quaſi neſcientem & inuitum: & occultam quandam huiuſcemodi vim in ſe habet. verbo autem hoc aptiſsimè vſus eſt M. Varro. vt indicio Nonii percipitur. qui hæc ipſius verba citauit Flexabulis περὶ ἐπαρχιῶν: Multi enim, qui limina intrarunt integris oculis, ſtrabones ſunt facti: habet quiddam enim ἑλκυσμὸν prouincialis formoſula vxor. Significauit autem illis doctiſſimus ſcriptor, de corruptelis prouinciarum loquens, non paucos, qui diuerſentur apud prouinciales homines, cum vacui ab amore domos illas ingrediantur, capi blandiciis elegantiáque hoſpitarum. quia factæ illæ ſint ad alliciendos captandóſque mortales. nam quòd integros ipſorum oculos, poſtea vero vitioſos dicit, hanc peſtem primo partem eam labefactare certum eſt. vnde oculi dolere amantium dicuntur. Athenæus quoque initio V. libri conſuetudinem priſcorum laudans, qui largè hoſpites: epulóque ſumptuoſiore accipiebant: affirmanſque multum adiuuare

vinum initia amicitiæ, inquit. δοκεῖ γὰρ ἔχειν πρὸς φιλίαν τι ὁ οἶνος ἑλκυστικόν, προθερμαίνων τὴν ψυχὴν, καὶ διαχέων.

Dictum eſſe à magnis uiris, errare eos, qui putent mortem ſemper pœnam eſſe, cum miſeris potius ac calamitoſis ſit malorum finis.

CAP. VIII.

CVM vltimum ſuppliciũ depellere vellet à coniuratis in remp. C. Cæſar, in aliis hoc etiam argumento vſus eſt, quod hominibus miſeris ac calamitoſis mors optanda ſit: eripit enim illos è multis grauibúſque malis: quæ manentes ipſos in vita perpetuo vexarent. Id autem & à Salluſtio, coniurationem illã ſcribẽte, ex perſona ipſius Cæſaris: & à Cicerone in IIII. oratione contra Catilinam memoriæ mandatum eſt: hiſtorici tãtum ipſius hic verba ponam. In luctu atque in miſeriis mortem, ærumnarũ requiem, non cruciatum eſſe, eam cuncta mortalia mala diſſoluere: vltra neque curæ, neque gaudio locum eſſe. Theſeus quoque ita argumentum innocentis filii refellit apud Euripidem: cum enim Hippolytus dixiſſet, mirari ſe quòd tam leui pœna contentus eſſet, ſi aſtinẽm ſe tanto ſceleri putaret: ipſe nanque ſi eo loci eſſem inquit: túque vxorem meam attingere auſus eſſes, necaſſem te, non exilio multaſſem. reſpondit pater, contemnens rationem ipſius: affirmauítque nolle ſe in eum animaduertere ea lege, quã quaſi ipſe ſibi tuliſſet: cum etiam iudicii ſui cauſam hanc attulit: ταχὺς γὰρ ἅδης ῥᾷστος ἀνδρὶ δυστυχεῖ. quibus verbis manifeſtò idẽ ſignificare voluit. nolle ſcilicet ſe tantum ei beneficij dare, nam culpam illius dignam eſſe longiore ſupplicio.

Videri longè aliter, ac putarint interpretes, accipiendum locum eſſe in Georgicis, ubi poëta furorem aprorum cõmemorat; declaratumque id totum acceptum eſſe ab Ariſtotele.

CAP. VIIII.

BRAVI Virgilius, eruditéque, pugnam aprorum, ſtimulis Veneris agitatorum, cum de re pecuaria ageret, deſcripſit. quia autẽ interpretes ſententiam ipſius (ut opinor) non perceperunt, non inutile me facturum putaui, ſi quomodo intelligendus locus ſit, oſtendiſſem: ſimulque unde acceperit totam rem accuratiſsimus poeta indicaſſem. verſus verò hi ſunt, quibus omnia perſequitur. Ipſe ruit, denteſque Sabellicus exacuit ſus, Et pede proſubigit terram, fricat arbore coſtas, Atque hinc, atque illinc, humeros ad vulnera durat. quod igitur inquit. Et pede proſubigit terram, non intellexit eos hoc facere ad acquirendum robur, quamuis ſtudio & exercitatione vires creſcant. ſed ſignificare voluit, ipſos lutum facere, in quo cum ſæpe ſe volutarint: deindéque exaruerint, ita durius ac craſsius tergum; cutémque impenetrabiliorem reddunt, qui alter modus eſt, quo ſe armant & quaſi loricã induunt: nam alter apertè traditus & explanatus eſt. quomodo autem locũ ceteri accipiunt: exercitatióque illa humeros non duraret, ſed membra tantũ expeditiora ad certamen: viréſque corporis validiores efficeret. manifeſtò etiam labitur Seruius, qui putat hæc de ſue manſueto dicta eſſe, vſus argumento hoc. quod ſupra ait. Tunc ſæuus aper. nec videt quod uno verbo tantum illic dixerat, eũ vberius nunc tradere, ac rem augere. Reſtat ut auctorem monſtrem, vnde hiſtoriam poëta ſumpſit. quod patefactum, vera eſſe, quę dixi declarabit: atque omnem ſcrupulum, ſi aliquis fortè reſtat, euellet. Is igitur eſt, qui

animantium omnium naturas moréſque acumine ingenii vidit, ac ſcriptis etiã ſuis, vt nos videre poſſemus, effecit Ariſtoteles : in VI. enim libro eius ſcriptionis, inquit. καὶ οἱ ὕες ἄγριοι χαλεπώτατοι· καίπερ ἀσθενέστατοι τὸν καιρὸν τοῦτον ὄντες διὰ τὴν ὀχείαν· καὶ πρὸς ἀλλήλους δὲ ποιοῦνται μάχας θαυμαστάς, θωρακίζοντες ἑαυτοὺς, καὶ ποιοῦντες τὸ δέρμα ὡς παχύτατον ἐκ παρασκευῆς πρὸς τὰ δένδρα διατρίβοντες καὶ τῷ πηλῷ μολύνοντες πολλάκις καὶ ξηραίνοντες ἑαυτοὺς: & quæ ſequuntur. modum autem, quo lutum cõficerent potius aperuit poëta, quàm cauſam cur id facerent indicauit. quod relicto altero, dilucidè narrauit philoſophus. eleganter autem id docuit uſus verbo ſubigere: intelligere enim debemus terram madidã eam fuiſſe, in paludibus nãque ſtagnantibuſque locis ferê degunt apri. quod verò illum exacuere dentes inquit, non tetigit Ariſtoteles : docuit autem Euripides Phœniſsis. cũ furorem rabiémque fratrum inter ſe pugnantium ſimili hoc explanauit. κάπροι δ᾽ ὅπως, θήγοντες ἀγρίαν γένυν ξυνῆψαν ἔγχει.

Allata uox nefarij hominis, qui apud Græcum poëtam tam eximium bonum putabat tyrannidem ut breui etiam ſpatio illa potitus non recuſarit ullum cruciatum.

CAP. X.

CICERO cum ita interrogaſſet eum, cum quo ſermonem inſtituit in V. libro Tuſculanarum. Vtrum malles te, ſi poteſtas eſſet, ſemel, vt Lælium conſulem, an vt Cinnam, quater? intellexiſſetque non tutum eſſe cuilibet tantum committere, ob prauas quorundam mentes : ſceleratáque multa deſideria, ſubito ſe ipſum correxit: rationémque ſui conſilii reddidit, dicens ſe videre cum quo agat: nec quemuis ſe ita interrogaturum fuiſſe, addens: Reſponderet enim alius fortaſſe, ſe non modo quattuor conſulatus vni anteponere, ſed vnum diẽ Cinnę multorum, & clarorũ virorum totis ætatibus. non male autem ita ſenſiſſe Ciceronem: neceſſariámque emendationem hanc ſuperioris vocis fuiſſe, teſtatur etiam ſimilis huic párque ſententia, cuius meminit Plutarchus in Solone. Dixerat. n. quidã, capitalis importunúſque homo: condicionémque hanc tulerat. Si regno Athenarũ vno tantũ die potiri potuiſſet, ſe nullũ ſupplicii genus recuſaturũ: paſſurúmque æquo animo vt acerbiſsimis cruciatibus poſtea afficeretur: omníſque ipſius familia funditus periret, tam præclarũ bonũ putabat breuiſsimo etiã ſpatio frui poſſe omnibus voluptatibus, uel potius ulciſci ſemel grauiter inimicos. Verba grauiſſimi ſcriptoris, quæ tamẽ à poëta quopiam prius prolata fuiſſe intelligũtur, hęc ſunt. καὶ τυραννεύσας Ἀθηνῶν μοῦνον ἡμέραν μίαν ἀσκὸς ὕστερον δεδάρθαι, κἀπιτετρῖφθαι γένος.

Valere Attingere digito, leuiter tangere: capique aliquando pro puſilla iniuria afficere.

CAP. XI.

ATTINGERE digito (quem modum loquendi vſurpanit Cicero, ſtatim poſt ſupra à me allata verba) valet minuta, leuíque iniuria quempiam afficere: ſi iniuria eſt appellanda cum detrimenti nihil ignominiæque importatur. Inquit igitur. Lælius, ſi digito quem attigiſſet, pœnas dediſſet. At Cinna collegæ ſui conſulis Cn. Octauii præcidi caput iuſſit. Eodem autem pacto locutus eſt Portius Licinius in elegantiſsimo hoc tetraſticho: totum enim ponã, vt ſimul quomodo purgari debeat,

oſtendam. primus nanque verſus duabus turpiſſimis maculis inquinatus legitur apud Gellium. qui cum citarit illud, cauſa fuit vt conſeruaretur, vna cum aliis non nullis, ſuauitatis ac candoris pleniſsimis, epigrammatibus. loquitur autem illic amator, qui toto pectore ardebat. Cuſtodes ouium: teneræque propaginis agnûm Quæritis ignem? ite huc. quæritis? Ignis homo eſt, Si digito attigero incendam ſiluam ſimul omnem. Omne pecus flamma eſt: omnia, quæ video. In libris autem excuſis ita eſt. Paſtores ouium videre propaginis agnũ, nullo idoneo ſenſu: aptóque ſententię poëtæ. nam poſtremum verbum contra hi ſolitum, auctoritate Plauti cognoſcimus, qui hoc modo dixit in Aulularia. Tace nunc iam tu: atque agnûm horum vter eſt pinguior Licet. tu Congrio eum ſume.

Proditum memoriæ ab Aſclepiade Cyprio cœpiſſe homines veſci animantibus, rege illius inſulæ Pygmalione, Beli filiò: Didonisque fratre.

CAP. XII.

PYGMALIONIS regis, quem metuebat Dido, infenſum ſibi vt acerrimum hoſtem, quamuis frater foret, meminit Porphyrius Tyrius in IIII. libro περὶ ἀποχῆς: vel potius indicat auctorem, qui quod teſtari volebat, diligenter tradiderit. is autẽ eſt Aſclepiades Cyprius, qui in commẽtario, quem ſcripſerat de Cypro ac Phœnice, viuente Pygmalione narrauit, cœpiſſe mortales carne veſci: quamuis ſummo ſtudio ipſe nouo huic cibo, ac σαρκοφαγίᾳ reſtiterit, vt ſceleri alicui ac nefario facto, vſus atrocibus ſupplicis in eos, qui primi hoc tentarunt: nec tamen guſtata iam ſuauitate carnis oſtendit homines inde abſterreri pœnis vllis potuiſſe. nam quod tradit genere ipſum Phœnicem fuiſſe, Cypri tamen quoque regnaſſe, id etiam ſignificauit Maro in primo Aeneidos, cum ita Didonem cum Aenea loquentem induxit in primo illo congreſſu: genitor tum Belus opimum Vaſtabat Cyprum, & victor ditione tenebat. Hinc autem intelligitur falſum eſſe, quod Seruius illic ſcripſit. Belum Didonis ac Pygmalionis patrem ſubactam Cyprum conceſsiſſe Teucro: poſſedit nanque illam filius. Teucer verò oppidum tantũ eius inſulæ tenuit. Hoc prorſus Aſclepiadi credi debet, qui in primis callere debuit, quæ in ſua terra facta eſſent.

Vt ſalem vocaut Catullus id, quod facit ut mulieres placeant: nomenque formoſarum ipſis acquirit, ita Græcos appellare ſolitos ἁλμυρὸν κάλλος.

CAP. XIII.

CVM Catullus notiſsimo carmine contra iudicia multorum, noluerit appellari poſſe formoſam mulierem, quæ venuſtate careat ac ſale, quamuis ſingulas corporis partes pulchras habeat: ſalémque vocarit argutiam quandam, leporemque μ[illegible] φοιμῶς, Græci quoque ſalſam ſua voce, quæ huic reſpondet, acrémque pulchritudinem appellabant, intelligentes non inertem: nec parum aptam ad conciliandos ſibi eos, qui vidiſſent. Sed contra mixtam venuſtate quadam, ac factam ad alliciendum: quæque tanquam pungit ac vehementer commouet. vt dapes ſale conditæ delectare magis, excitareque deſiderium cibi conſueuerunt. id teſtatus eſt Plutarchus in v. libro

libro συμποσιακῶν capite extremo, cuius verba ſunt hæc. Διὰ τοῦτο δ' ἴσως καὶ κάλλος γυναικὸς, τὸ μήτε ἀργὸν, μήτε ἀπίθανον, ἀλλὰ μεμιγμένον χαρίεν καὶ κοσμικόν, ἁλμυρὸν καὶ δριμὺ καλοῦσι. nam quod alioqui multum valuiſſet ad pulchritudinem conſtituendã, ac ſinequo bonum hoc manere non poteſt, magnitudo corporis, nihil iuuat, ſed auget potius deformitatem. quod ſignificauit etiam elegantiſsimus poëta dicens. in tam magno corpore: quo magis enim magnum corpus eſt, vacuum ab his rebus, eo magis inconcinnum eſt, ac merito ridetur.

Verum eſſe omni in re, quod M. Cato apud Salluſtium dixit Non uotis tantum ſupplicijſque proſpere omnia euenire, ſed oportere etiam opera ſtudioque ſuo conatus adiuuare.

CAP. XIIII.

VERISSIMAM quandam: vitæque noſtræ maximè vtilem ſententiam in ore grauiſsimi viri M. Catonis, poſuit Salluſtius: cum enim variis de cauſis in maximo periculo ciuitatis cunctantem Senatum excitaret ad pœnam capiendam de nefariis ciuibus, ita increpuit illos, qui, diis immortalibus confiſi, humana præſidia non adhibebant. Non votis, neque ſuppliciis muliebribus, auxilia deorum parantur: vigilando, agendo, bene conſulendo, proſpera omnia cedunt. Idem etiam longe minore in re pronunciari fecit à colono illo Euripides, quem induxit in fabula Electra: cum enim nobiliſsimam virginem ab illiberali, indignóque ipſa, labore verbis reuocare non potuiſſet: poteſtatémque tandem ei feciſſet vt pergeret, quo cœperat, cum ferri poſſe illum etiam à delicato corpore, in vmbráque nutrito laborem vidiſſet: venerat enim illa eo loci iam, vt domi ſedere otioſæ ipſi non liceret, quo magis eam conſolaretur addidit: ego enim quoque cum dies illuxerit, bubus in aruum compulſis, ſemen ſpargam. Ἀργὸς γὰρ οὐδεὶς, θεοὺς ἔχων ἀνὰ στόμα, βίον δύναιτ' ἂν ξυλλέγειν ἄνευ πόνου: hoc enim verbis poëtæ exponere placuit, cum id ſit quod à Latino ſcriptore penè expreſſum eſſe ſignificare volui. Idem etiam breuius his verbis præcipiebatur: quæ iubebant implorato auxilio Mineruæ, oportere etiam manum mouere: negotióque, quod confici quis vellet, adplicare.

De Syrorum ſuperſtitione, qui & columbas, & piſces uenerabantur.

CAP. XV.

TIBVLLVS in elegia quadam ſuperſtitionis Syrorum meminit, qui columbas conſecrabant: timebántque violare, ita canens: Quid referam, vt volitet crebras intacta per vrbes Alba Paleſtino ſancta columba Syro. Id quoque memoriæ prodidit Xenophon in primo libro expeditionis Cyri iunioris, quam expeditionem, quòd in Perſidem ex Aſiæ maritimis locis proficiſcentes, aſcendebant, ἀνάβασιν vocauit: contrà ac nos Gallorum, aut Heluetiorum manus, in Italiam irrumpentes, quia editiora loca relinquunt: in humilioráque veniunt, deſcendere dicimus. narrat igitur dulciſsimus ſcriptor copias illas veniſſe ad fluuium Chalum appellatum, plenum magnorum piſcium ac manſuetorum, quos Syri deos eſſe putarent: nec ſinerent violari. quod etiam tribuebant columbis. nam quòd ad piſces perti-

net,quos ſtulta natio coleret,id etiam Cicero teſtatus eſt in III. libro de natura Deorum. Piſcem Syri venerantur. Porphyrius prætereain IIII. libro περὶ ἀποχῆς commemorat literis proditum eſſe Syros antiquitus abſtinuiſſe ſe à necandis animantibus:vt neque etiam ipſas diis immortalibus imolarent. poſtea tamen cœpiſſe victimas mactare vt arcerent à ſe quædam mala.nec tamen ne tum quidem auſos carnibus veſci. Addit autem infra morem illum vſque ad ætatem Menandri comici perduraſſe. cuius etiam verſus ponit: quibus exponitur, quo humilitatis deſcendant Syri,vt deam placent: ſi forte aliquando incontinentia ducti,piſcem comederint.

Locus Ciceronis explicatus in Oratore, qui interpunctione perperam collocata confuſus erat.

CAP. XVI.

PERSPICIO locum ex Oratore Ciceronis; cum perperam interpunctio collocata ſit in excuſis libris, vulgo non intelligi. quare negligentiæ huic imperitorum occurrendum putaui: neque enim parui ponderis res eſt:valdéque ſententiã variat: cum igitur diſputaſſet aliquantũ de concurſu vocaliũ, quam Græci σύγκρουσιν φωνηέντων vocant:eam autem quidam Græci ſcriptores ſummo ſtudio fugerant: alii verò non magnopere cauerant:oſtendiſſetque Latinis hominibus inde nihil maioris incommodi inſtare,quia ne ſi cupiant quidem ipſis diſtrahere voces conceditur: cõtrahentes nanque alteram earum vocalium remedium illi malo adhibent,addidit. Præter eos,qui,vt verſum facerent,ſæpe hiabant:poſitiſque multis exemplis poëtarũ, in quibus contractio non fit,inquit.Sed quid ego?vocales ſine vocalibus ſæpe breuitatis cauſa contrahebant.Ita igitur legi debet.Sed quid ego vocales? ſine vocalibus ſæpe.& quæ ſequuntur:caſtigat enim ſe ipſum Cicero, & quaſi ſuperiorem ſententiam emendat,quod protuliſſet veteres ſolitos contrahere vocales, tanquam rem licentiæ plenam,cum maiore in re libertate hac vterentur: nec tantum uocales ipſas contraherent, verum etiam cum uocales nullæ ſunt: atque id,ut ſyllabas breues redderent,quæ concurſu conſonantium longę fuiſſent.quod item multis exemplis teſtatur.intelligere autem ipſum,quam inferioris ætatis grammatici colliſionem uocant manifeſtum eſt:cum enim collidũtur inter ſe hæ literæ altera cõteritur ac perit.paſſim autem hoc fieri in uocalibus conſtat:in conſonantibus etiam nũc appellatis in uſu fuiſse teſtatur poëma Lucretii,& aliorum priſcorum poëtarum exempla multa poſita à grammaticis. Animaduertendum uerò cum citet ſe ipſum teſtem Cicero eius licentiæ,quando contractio non fit,ſed hiatus manet;intelligatque Arati φαινόμενα à ſe in Latinum ſermonem cõuerſa,fidelem ipſum interpretem huius loci fuiſse.nam inuentum hoc apud Gręcum poëtam,cuſtodiuit:idem enim hiatus illic eſt,quem in ſuo carmine Cicero adnotat,atque in eadem etiam ſede uerſus:cum ita cecinerit Aratus. τῆμος καὶ πλειάδες ἐπίσω ἀμβρί πόντῳ ἀθρόοι ἐμπίπτουσι. Animaduertendum autem Ciceronem radiantem uocare Solem.

Emendatus

Emendatus locus in Oratore, ubi de concurſu uocalium differit.

CAP. XVII.

NON multo præterea ſupra hæc ipſa verba, quæ quomodo interpungi debeant, docui: eadémque declaraui, locus eſt, qui cum corruptus ſit, cauſa fuit erroris diligenti viro: multúmque in Ciceronis ſcriptis verſato. qui tamen ſi huius rei peritus fuiſſet, de qua hic erudite ſubtilitérque Cicero diſſerit: intelligo autem concurſum vocalium, non tam facilè labi, ac peccare potuiſſet: ita autem in excuſis libris legitur. Quod quidē Latina lingua ſic obſeruat, nemo vt tam ruſticus ſit, qui vocales nolit coniungere. cum addita litera poſtremo monoſyllabo, quin legi debeat: affirmat enim Latinos homines tantopere metuere culpam illam, ut nemo tam negligens, rudíſque ſit in componendis verbis, qui concurſum vocalium non damnet: & cum poteſt, non fugiat. quamuis aliquando hoc neceſsitate quadam vitium admittatur; neque tamen oportere dicit id tanquàm ſcopulum aliquem cauere. cum contrà exquiſita etiam diligentia: fugáque huius cōcurſus vocalium, meritò reprehendatur, vt Cicero ipſe accuratè oſtendit: exemplíſque grauiſsimorum ſcriptorum confirmat. quod ſi abſque negandi particula aliqua ſententia illa legeretur, & falſa foret, & iudicio Ciceronis tepugnaret. verba verò, quæ ſtatim ſequūtur, indicant ita legi debere: hoc enim vitio datum eſt Theopompo, quod modum in fuga illius concurſus nullum tenuit. Ita autem ſæpe Ciceronem locutum eſſe cōſtat. nam qui eſt infra locus, valde ſimilis huic eſt: vitióque caret. Nemo, qui aliquo eſſet in numero, ſcripſit orationē generis eius, quod eſſet ad delectationem comparatū remotúmque à iudiciis, forenſique certamine, quin redigeret omnis ferè in quadrū, numerúmque ſententias. Hunc verò è III. libro de Oratore arbittor eodē modo, quo ſuperiorem laborare: cum enim ita in excuſis ſit: Neque verò eſt quiſquam qui eadem contuens efficiat. emendandum videtur, quin, ſententia ipſa, veritatéque hoc docente.

Sententiam Ciceronis, qua queritur de importunitate quorundam hominum à muſis auerſorum, ipſum reprehendentium, quod in ſtudijs literarum multum temporis poneret, uideri expreſſam è Platone.

CAP. XVIII.

CONCEDI ſibi debere putabat Cicero, ut quod temporis alii ciues Romani, clari viri, ponerent in voluptatibus corporis explendis: oblectationibúſque huiuſcemodi aliis conquirendis, ipſe in ſtudiis literarum, ingenuíſque artibus collocaret. nam hoc etiam nomine ille ab imperitis rudibúſque audiebat: in reprehēſionéſque iniquorum incidebat: quod perſonæ ſuæ oblitus, maius quàm oporteret in Græcorum artibus pertractandis tempus conſumeret. purgat igitur hoc multis locis: quemadmodum etiam pro Archia dicens: docétque id ſine damno priuatorum aut reip. fieri. Ita autem cum illic locutus ſit. Quare quis tandem me reprehendat? aut quis mihi iure ſuccenſeat? ſi quantum ceteris ad ſuas res obeundas: quantum ad feſtos dies ludorum celebrandos: quantum ad alias voluptates, & ad ipſam requiem animi, & corporis conceditur temporum: quantum alii tribuunt tempeſtiuis conuiuiis: quātum denique aleæ: quantum pilæ, tantum mihi egomet

„ ad hæc ſtudia recolenda ſumpſero, videri non ſine cauſa poſsit locum Platonis exprimere, atque adumbrare voluiſſe: eſt. n. erudita admodū oratiuncula illa: ſummóque artificio conſcripta, ac referta denique optimis ſententiis, ſumptis ab optimis Græcis auctoribus. ita nanque Socrates in Phædro loquitur. oſtendens doctos homines, qui aliquid ſcripſerint: monimentíſque literarum mandarint, poſſe etiam in ſenectute, recolentes illa ſua ſcripta, magnopere delectari, & eo maximè tempore, quo alii, non habentes, quas decerpant, ingenuas ex doctrina oblectationes, in voluptatibus indignis graui & honeſto viro, tēpus terant. eaſdem autē ferè appellat: nec tamen omnes enumerat: teſtatur enim ſe germanas his non nullas relinquere, quas poſtea nominauit Cicero. ſunt autē verba ipſius hæc. ὅταν δὲ ἄλλοι παιδιαῖς ἄλλαις χρῶνται, συμποσίοις τε ἄρδοντες αὑτοὺς,
„ ἑτέροις τε, ὅσα τούτων ἀδελφὰ, τότ᾽ ἐκεῖνος ὡς ἔοικεν ἀντὶ τούτων, ὧν λέγω παίζων διάξει. Reſpōdet autem ſtatim Phædrus, ea quæ ornant oblectationem illam, luſumque: hāc verò inſimulant, ac reprehenſione dignam oſtendunt. quod obſcurius tamen quoque Cicero fecit. cum ſtomacho nanque pronunciata illa ſunt: nec enim poterat amplius ferre importunitatem illorum, qui, quas ipſi guſtare voluptates non poterant, alium percipere æquo animo non ſinebant.

Diſputatur de contumelioſa voce Philippi Macedonis, qui urbes nonnullas opportuno loco ſitas, vocabat compedes Græciæ.

CAP. XIX.

DISSENTIT aliquantulum Strabo à T. Liuio in voce Philippi regis Macedonū referenda: Latinus. n. ſcriptor tradit ipſum tres nobiles vrbes, Demetriadem ſcilicet, Theſſaliæ: Chalcidem, Eubœæ: Corinthum, Achaiæ, ſolitum cōpedes Græciæ appellare. Strabo verò in IX. Geographiæ duas ex his tantum πέδας ipſum vocare conſueſſe affirmat: Chalcidem inquam, ac Corinthum. cuius etiam contumelioſi dicti rationé affert, oſtendens reſpexiſſe illum ad earum opportunitatem: quod inde in Græciam commodè incurri poſſet è Macedonia. Addit autem inferioris ætatis homines, & ambas has, & adiunctam illis Demetriadem, appellaſſe, non diſsimili à ſuperiore nomine, πέδας ἑλληνικὰς. vſum autem tertiæ quoque huius declarat, dicens ipſam quaſi in ſua manu habuiſſe tranſitū propè Tempe, cum Pelium Oſſamque teneret. videtur autem Liuius ſuo verbo potius expreſsiſſe priorem Græcam vocem, quàm poſteriorē, uel potius manifeſtò illam ipſam expreſsit, cum omnis locus conuerſus ſit ex Polybio, quod intelligitur ex iis, quæ inde excerpta non multo ante hunc diem in lucem venerunt, qui eo verbo vſus eſt: neque enim cùm ſuperiora adnotaui adhuc in manum meā venerant. ponam autem locos amborum, vt facilè inter ſe conferri poſsint. T. Liuii igitur hæc verba ſunt è XXXII. libro de legatis Græcarum ciuitatum agentis. Mouerunt
„ eo maximè Senatum, demonſtrando maris terrarúmque eius regionis ſitum,
„ vt omnibus appareret, ſi Demetriadem in Theſſalia: Chalcidem in Eubœa:
„ Corinthum in Achaia rex teneret, non poſſe liberam Græciam eſſe. & ipſum
„ Philippum non contumelioſius quàm verius compedes eas Græciæ appellare. Polybii verò. τοῦτο δ᾽ ἐπιμελῶς ἐνδείκνυσθαι ἐπειρῶντο τῇ συγκλήτῳ πάντες. διότι τῆς χαλκίδος, καὶ τοῦ κορίνθου, καὶ τῆς δημητριάδος, ὑπὸ τῷ μακεδόνι ταττομένων, οὐχ οἷόν τε τοὺς ἕλληνας ἔννοιαν λαβεῖν ἐλευθερίας· ὃ γὰρ αὐτὸς Φίλιππος εἶπε, τοῦτο καὶ λίαν ἀληθὲς ἔφασαν ὑπάρχειν. ὃς ἔφη τοὺς προειρημένους τόπους εἶναι πέδας ἑλληνικάς. ὀρθῶς ἀποφαινόμενος· οὔτε γὰρ πελοποννησίους ἀναπνεῦσαι δυνατὸν, ἐν κορίνθῳ βασιλικῆς φρουρᾶς ἐγκαθημένης· οὔτε λοκροὺς καὶ βοιωτοὺς καὶ φωκέας θαρρῆσαι, φιλίππου χαλκίδα κατέχοντος, καὶ τὴν ἄλλην εὔβοιαν· οὐδὲ μὴν θετταλοὺς, οὐδὲ μάγνητας δυνατὸν ἀντιλαβέσθαι τῆς ἐλευθερίας οὐδέποτε, δημητριάδα φιλίππου κατέχοντος καὶ μακεδόνων.

ποδῶν. Hoc præterea vtilitatis capiet ex diligentia mea lector, quod in Græca narratione duo verba reſtitui. quorum alterum defecerat in excuſo exemplari: alterum corruptum erat, atque id auxilio calamo exarati libri. Animaduertẽdum autem Ciceronem quoque uti verbo illo Latino eodem pacto. ideſt μεταφορικῶς. qui in VIII. libro epiſtolarum ad Atticum inquit. Age iam has cõpedes, faſces inquam hos laureatos, ecferre ex Italia quàm moleſtum eſt?

Simili, quo uſus eſt Cicero de ſenectute, declaratur pupugiſſe incuriam clariſsimi uiri ſummum phyſicum.

CAP. XX.

CVM dari non oportere habenas ſenectuti, ſed coërcẽdam ętatem illã eſſe ſignificaſſet Cicero, occurrẽdúmque diligenter vitiis ipſius: non corpori ſolum ſubueniri debere addidit, ſed menti atque animo multo magis. quod hæc quoque, niſi tanquàm lumini oleum inſtilles, extinguantur ſenectute: hęc enim, quibus cauſam attulit eius rei, verba ipſius ſunt. ſimili igitur ad id declarandum apto: valdéque omnibus noto, voluit rem illuſtrare: quo etiam doctiſsimus vir, vt memoriæ proditũ eſt à Plutarcho in Pericle, vſus eſt Anaxagoras Clazomenius: cũ enim ſummus ille orator in magno honore hominem diu habuiſſet, occupatus poſtea in maximis publicis negotiis oblitus aliquantulũ eſt doctoris, quo vſus erat: curámque illius ex animo dimiſit quare putans ſe negligi maximus phyſicus, decreuit mori, atque inedia uitã finire. quo audito Pericles ſubito eò profectus, reuocauit Anaxagoram à tam duro propoſito; nec tamen ille cauſam reticuit ſui doloris. nã aperto capite, quod eo tempore tegebant, inquit. καὶ οἱ τὸν λύχνον χρείαν ἔχοντες ἔλαιον ἐπιχέουσιν: ſignificans obſcure, ſi opera ſtudióque ipſius egebat, oportuiſſe Periclem aliquid ei auxilii ferre: ſuppeditaréque, quo vitam tueri poſſet.

Commentum ſerui hominis oſtenditur reſpondere deſiderio Hippolyti apud Euripidem: ambo enim deos immortales corrigere uoluerunt, atque eorum rationem immutare.

CAP. XXI.

HIPPOLYTVS, qui antea quoque abhorrebat à deliciis mulieribus atque amatoriis leuitatibus, cognito poſtea ſcelere nouercæ, ita commotus animo eſt, ut non eam tantum impudicã mulierem, accuſaret, ſed illas quoque, quæ culpa vocabant, maledictis vexaret, atque omne deníque genus exagitaret. in odio autem illo ſuo expromendo naturæ ipſius legem immutare voluit vt penè Ioui ipſi non pepercerit: quem affirmat alia ratione debuiſſe perpetuitati hominum prouidere: faceréque ut ſine opera peſsimi huius ſexus filii procrearentur. quam rationẽ ipſe piam, vtilémque putabat: totámque diligenter exponit: quia enim locus valde notus apud Euripidem eſt, totum nunc ſine cauſa non interpretabor. initium autem ſententiæ hoc eſt. ὦ Ζεῦ. τί δὴ κίβδηλον ἀνθρώποις κακόν, Γυναῖκας εἰς φῶς ἡλίου κατῴκισας; Εἰ γὰρ βρότειον ἤθελες σπεῖραι γένος. οὐκ ἐκ γυναικῶν χρῆν παρασχέσθαι τόδε. & quæ ſequuntur. Huiuſcemodi etiam quiddam optantem induxit ſeruum hominem Plautus in milite glorioſo. qui quaſi criminari voluit conſilia deorum immortalium; auſúſque eſt in quo peccaſſent illi, ut putabat, emẽdare: ita enim quod

in mentem ipſi venerat, exponens, locutus eſt = ita me dii deæque ament, æquum fuit Deos paraſſe vno exemplo ne omnes vitam viuerent Sicuti merci pretium ſtat, pro virtute vt veneat. Quæ improba eſt, pro mercis vitio dominum pretio pauperat. Item diuos diſpertiſſe vitam humanam æquum fuit: Qui lepide ingenuatus eſſet, vitam longinquam darent. At qui improbi & ſcelesti, iis adimerent animam cito. Si hoc parauiſſent, homines eſſent minus multi mali. Et minus audacter ſcelesta facerent facta, & poſtea: Qui homines probi eſſent, eſſet his annona vilior: ad ęxtremum enim non oblita condicionis ſuæ perſona, ſententiam grauem aç penè tragicam, in humili re tèrminauit: nā tanta immutatione rerum effici vt annona vilis ſit, ridiculum eſt.

Vox Archytæ Tarentini celebratur, qui timens ne modum in puniendo tranſiret, impunitum potius uilicum, cui uehementer iratus erat, dimittere uoluit.

CAP. XXII.

ARCHYTÆ Tarentini vox, clementiáque naturę nota eſt, qui veritus nequid peccaret in puniendo ſeruo, intelligens ſe animo valde commotum, inultum illum dimiſit: ita, quod plerunque mancipiis malo eſt, ira dominorum, & quam vt ſcopulum, non ſine cauſa metuunt, illi profuit: neque enim omnes poſſunt feruefcentem animum ratione cohibere: contráque *ipſi* obtemperant, & quocũque ille ducit, feruntur. cum autem remedia huius morbi oſtēderet Cicero in extremo quarto libro Tuſculanarum, huius etiam egregii dicti meminit: auctoritatéque placidi ac lenis viri aliorum inſaniam emendare voluit. ita autem rem narrat. Ex quo illud laudatur Archytæ, qui cum vilico factus eſſet iratior. Quo te modo, inquit, accepiſſem, niſi iratus eſſem? Idem etiam celebrarat Cicero (vt ſuſpicari ex his verbis licet, quę apud Nonium leguntur,) in II. libro de re publica: quamuis enim interrupta ſint, auſim affirmare hoc ipſum illic quoque uariatis aliquantulum uerbis, narratum fuiſſe. Sed imitor Archytam, illum Tarentinum, qui cum ad uillam ueniſſet, & omnia aliter offendiſſet. Plutarchus in libro de liberis educandis diligentius pleniuſque rem exponit his uerbis (Archytam autem ſupra appellarat.) ὁ μὲν γὰρ ἐπανελθὼν ἀπὸ τοῦ πολέμου: στρατηγῶν δὲ ἐτύγχανε, γῆν καταλαβὼν κεχερσωμένην, τὸν ἐπίτροπον καλέσας αὐτῆς: ᾤμωξας ἄν ἔφησεν, εἰ μὴ λίαν ὠργιζόμην. Quomodo igitur ſatis laudari poteſt hic vir, qui cum optimarum artium ſtudiis floruerit: & in ſua etiam Rep. honeſtè verſatus ſit, nec domi tantum, ſed foris etiam in exercitúque ipſius dignitatem defenderit, patrimonium etiam non neglexerit: agrí que conſitura delectatus ſit: neque enim tantopere commotus animo fuiſſet, videns illum neglectum & incultum, niſi plurimum ſtudii in eo colendo poſuiſſet.

Faceta ratio, qua riſum mouere uoluit Ariſtophanes in comœdia, explicata: declaratumque idem ualere Græcis αἴρειν σκέλη, quod Latinis tollere pedes.

CAP. XXIII.

LVSIT acutè lepidéque Ariſtophanes, optimus huius artis magiſter, in verbo αἴρειν. quod diuerſis corporis partibus adiunctum, diuerſas longéque inter ſe diſcrepantes res, ex eo quod inde ſequitur, ſignificat: cum enim in fabula, quam ἐκκλησιαζούσας vocauit, quod in eo fœminæ ſimulatæ uiris, de Rep. in concione deliberant, induceret mulieres ipſas, quę hoc facere in animo haberent, meditantes quid ſui muneris eſſet, cum id tempus veniſſet, ſeque diligenter præparantes, ne poſtea in re ipſa deprehenderentur, multis iam animaduerſis, inducit earum vnam reliquas negligentiæ accuſantem. quod rem difficilem ipſis, ac maximè neceſſariam præteriiſſent: in quáque oportuiſſet ipſas ſedulo prius exerceri. nam arduum in primis eſt vincere naturam, diuturnamque conſuetudinem. inquit igitur. illud vero non longa cura prouidimus, quomodo tunc cum in concione verba faciemus, memoria retinebimus manus tollere: quod eſt oratorum in agendo, cum crura tollere ſolitæ ſimus. intellexit autem in concubitu. nam in Latino etiam ſermone tollere pedes id valere certum eſt, vel exemplo Ciceronis in II. libro epiſtolarum ad Atticum iocum ſuum narrantis in P. Clodium, in ea re poſitū:
» vt olim, cum emendationi eorum librorum incubui, demonſtraui. Noli inquā
» de vno pede ſororis queri, licet etiam alterum tollas. Venuſtiſsimi vero comi-
» ci verba ſunt. Ἐκεῖνο δ' οὐ πεφροντίκαμεν, ὅτῳ τρόπῳ τὰς χεῖρας αἴρειν μνημονεύσομεν τότε:
» Εἰθισμέναι γὰρ ἐσμὲν αἴρειν τὼ σκέλει. Sed Aelianus quoque in epiſtola paſtoris cuiuſdam Chremetis ad Parmenonem, eiuſdem ſtudii hominem (finxit enim hic lepidi atque elegantis ingenii ſcriptor, multas huiuſcemodi agreſtium hominum epiſtolas) cum idem (ut opinor) ſignificare uellet, fecit ipſum ita loquentem. narrabat autem ille calliditatem deliciáſque meretricum, ſero cognitis illarum illecebris: cum ipſe rem cito conficere, atque ad munus ſuum redire ſoleret. ἐγὼ
» δὲ κατὰ χειρὸς ποιῶ πάντα. καὶ ἀποδύω καταλαβεῖν ἐς δύο τὼ σκέλη ἄρας, καὶ ὑποστρέφειν ὡδὶ τὰς
» αἶγας πάλιν. Addita uerò propoſitione huic uerbo, Polybius ἐξαίρειν χεῖρας inquit de iis, qui longe alio in ſtatu forent durioreque fortuna conflictarentur. de militibus inquam non paucis C. Flaminii, qui uicti in acie, in lacum ſe coniecerant: ac quouſque altitudo ipſius patiebatur, progreſsi ſunt. Illi enim, cum equites hoſtium eò ingreſſos uiderent: exitiumque appropinquare, manus ex aqua exerentes ac tendentes: uoceque etiam precantes, ut uitæ ſuæ parcerent, aut trucidati ab ipſis ſunt, aut ſe mutuis vulneribus, diffidentes ſaluti, confece-
» runt. Verba Græci ſcriptoris id exponentis, hæc ſunt. τὸ δὲ πολὺ πλῆθος, μέχρι
» μὲν τοῦ δυνατοῦ προβαίνοντες εἰς τὴν λίμνην, ἔμενον, τὰς κεφαλὰς αὐτὰς ὑπὲρ τὸ ὑγρὸν ὑπερίσχον: ἐπι-
» γενομένων δὲ τῶν ἱππέων, καὶ προδήλου γενομένης ἀπωλείας, ἐξαίροντες τὰς χεῖρας, καὶ δεόμενοι
» ζωγρεῖν, καὶ πᾶσαν προϊέμενοι φωνὴν, τὸ τελευταῖον οἱ μὲν ὑπὸ τῶν πολεμίων, τινὲς δὲ παρακαλέσαν-
» τες αὐτοὺς διεφθάρησαν. Virgilius, idem ſignificare uolens, uidetur tendere manus dixiſse: in XII. enim Aeneidos, cum ſimile tempus Turni exponeret, cecinit.
» Ille humilis ſupplexque, oculos dextramque precantem Protendens. & paulo
» poſt. viciſti, & victum tendere palmas Auſonii uidere.

Idem modus loquendi, quem uſurpauit Cicero contra M. Antonium, docetur in conſuetudine Græcorum fuiſſe, teſtimonio grauium ſcriptorum.

CAP. XXIIII.

QVOD Cicero in VII. libro Philippicarum inquit, aſtute reprehendens orationem aduerſariorum, qui cum æqui ac boni viri videri vellent, ac pacis amatores, ſic diſputabant. Irritari Antonium non oportuit. nequam eſt homo ille, atque confidens: multi præterea improbi. quos quidem à ſe primum numerare poſſunt, qui hæc loquuntur. in Græco quoque ſermone uſurpatum eſt. & cum in iis ipſis ſcriptoribus inueniatur, quos Cicero admirabatur, ac ſemper in manibus habebat, exiſtimari poteſt inde ab ipſo tranſlatũ. nam eiuſdẽ ſtudii vir Demoſthenes pro Cteſiphonte ait. ὅτι τῆς πολιτευομένης παρὰ τοῖς ἄλλοις διαφθαρέντων ἁπάντων, ἀρξαμένων ἀπὸ σοῦ, πρότερον μὲν ὑπὸ Φιλίππου· νῦν δ' ὑπ' ἀλεξάνδρου, ἐμὲ, οὔτε καιρὸς· οὔτε φιλανθρωπία λόγων· οὔτε ἐπαγγελιῶν μέγεθος· οὔτ' ἐλπὶς· οὔτε φόβος· οὔτε χάρις, οὔτ' ἄλλο οὐδὲν ἐπῆρεν, οὐδὲ προηγάγετο, ὧν ἔκρινα δικαίων καὶ συμφερόντων τῇ πατρίδι, οὐδὲν προδοῦναι. Et in grauiore diſciplina verſatus Plato in Sympoſio. καὶ δοκεῖς μοι ἀτεχνῶς πάντας ἀθλίους ἡγεῖσθαι πλὴν Σωκράτους, ἀπὸ σαυτοῦ ἀρξάμενος: ita enim induxit loquentẽ Apollodori ſodalem, ipſum illum leuiter reprehendentem, quod cunctos mortales in omni ſermone læderet, miſeros eſſe vndique prædicans: vt ne ſe quidem exciperet, vel potius ante reliquos omnes appellaret.

PETRI

PETRI VICTORII VARIARVM LECTIONVM LIBER XIII.

Locus C. Cæſaris emendatus: ubi oſtendit, quam primum terram attigit, cum exercitum in Græciam tranſportauit.

CAP. I.

LOCVS hic C. Cæſaris in III. commentario de bello ciuili ita fermè legitur in libris, qui nunc excuduntur· exponit autem tempus illud cum Ionium mare media hieme cum exercitu tranſiit. II. Non. Ianuarias naues ſoluit, impoſitis vt ſupra demonſtratum eſt, legionibus VII. poſtridie terram attingit Græcorum: ſaxa inter, & alia loca periculoſa, quietam nactus ſtationem. Qui vero ſuperiore ætate excuſi ſunt, habent: in quo ſcrupulus omnis eſt, Germanorum. quarum lectionum neutram veram puto. nam Germanorum legi non debere planum eſt: non ſine cauſáque eiectum inde id verbũ fuit. non tamen pro illo ſuũ propriúmque reſtitutum· cũ. n. omnem illam oram Græci incolerent, nullum certum definitúmque locum hoc pacto oſtendiſſet: quod facere, & ipſe voluit: & res ipſa poſtulabat. ſed ne antiqui quidem libri hac parte integri ſunt· manent tamẽ in illis (vt opinor) veſtigia veræ lectionis: Germaniorum enim vetuſtiſsimi duo habent. cum Cerauniorum videatur eſſe legendum: loca enim illa Epiri attigit, in quibus montes erant Ceraunii vocati, quod crebro fulminibus icerentur. & Ceraunia enim, & iuncto cum alio hoc verbo, Acroceraunia iidem vocabantur; vt à Latinis, ita etiã à Græcis: cũ. n. Horatius in ode cecinerit. Qui vidit mare turgidum, & Infames ſcopulos Acroceraunia. Lucanus cõtrà dixit. ſcopuloſa Ceraunia nautę Summa timent. quãuis ſumma addẽs, videri poſſit verbũ, quod ei adplicatũ eſt, interpretari voluiſſe. Strabo certè in VII. libro ſimplici verbo vocauit, qui etiã ſitũ eorũ deſcripſit: hæc enim eius verba ſunt. Μετὰ δὲ ἀπολλωνίαν, βουλλιακὴ, καὶ ὠρικὸς, καὶ τὸ ἐπίνειον αὐτοῦ, ὁ πάνορμος, καὶ τὰ κεραύνια ὄρη, ἡ ἀρχὴ τοῦ σόματος τοῦ ἰονίου κόλπου, καὶ τοῦ ἀδρίου. Videtur autem Cæſar etiam ipſe Ceraunia exprimere voluiſſe, verbis, quæ adiunxit: felicitatem enim ſuam commemorat, qui inter tot ſcopulos, periculoſaque præteruehẽtibus loca, tutam ſtationem nanciſci potuerit. Hiſtorici autem Græci narrant eò cum claſſe ipſum appuliſſe: Cerauniáque appellant, vt videatur dubitari amplius non poſſe de veritate lectionis. Appianus igitur inquit in II. libro ἐμφυλίων. ὑπὸ δὲ χειμῶνος ἐς τὰ κεραύνια ὄρη περιαχθεὶς, τὰ μὲν πλοῖα αὖθις ἐς βρεντέσιον ἐπὶ τὴν ἄλλην στρατιὰν περιέπεμπεν. & quæ ſequuntur. Dion autem in XLI. qui diligentius adhuc, vbi Ceraunia ipſa poſita ſint oſtendit. καὶ λαθὼν τὸν βίβουλον τὸν μάρκον ᾧ ἡ θάλασσα φρουρεῖσθαι προσετέτακτο, ἐπαιρεώθη πρὸς τὰ ἄκρα, τὰ κεραύνια ὀνομασμένα. ἔστι δὲ καὶ ἔσχατα τῆς ἠπείρου πρὸς τῷ στόματι τοῦ ἰονίου κόλπου. Plutarchus in vita Cæſaris locum, quo adpulerit claſſem, non nominat. Sed cum maculam hanc fœdiſsimam ſuſtulerim, reliquum locum, vt legitur in optimo libro, oſtendere volo: reſtant enim aliæ non nullæ ſcripturæ differentiæ, quas quamuis minores ſint: nec ſententiam valde varient, nõ puto tamen repudiandas. II. Non. Ian. naues ſoluit. impoſitæ, vt ſupra demonſtratum eſt, legiones VII. Poſtridie

» terram attigit Ceraunioꝛum:ſaxa inter, & alia loca periculoſa quietam nactus
» ſtationem: & portus omnes timens, quod teneri ab aduerſariis arbitrabatur.
» ad eum locum, qui appellatur Pharſalia, omnibus nauibus ad vnam incolumi
» bus, milites expoſuit.

Conſuetudo ueterum expoſita in dijs nominibus appellandis.

CAP. II.

Vt in vetere cultu deorũ deos inuocabãt, nominibúſque ipſos appellabant, timentes ne apud eos offenderent, ſi forte non ſuo: nec grato illis nomine uocaſſent, ſæpe veniam errati ſui petebant: totóſque ſe ad eorum voluntatem referebant: in arbitrio ipſorum ponentes, vt e multis id nomen aſciſcerent, quo magis delectarentur: ſuæque inſcitiæ ignoſcerent. Hoc fecit accuratè Catullus: ritúmque hunc cuſtodiuit in Hymno ad Dianam: cum enim pluribus nominibus Deam hanc ipſam vocaſſet, ad ex-
» tremum inquit. Sis quocunque tibi placet Sancta nomine. Sed Aeſchylus quo
que in Agamemnone reſpexit huc, cum cecinit. ζεὺς, ὅστις ποτ' ἐστὶν. εἰ τόδ' αὐτῷ
» φίλον κεκλημένῳ τοῦτόν νιν προσεννέπω οὐκ ἔχω προσεικάσαι. πάντ' ἐπισταθμώμενος πλὴν
διός: nec non Euripides: cuius hic locus citatur à Clemente in v. libro ſtroma-
» tũm. Σοὶ τῷ πάντων μεδέοντι χοὴν πελάνον τε φέρω, ζεὺς εἴτ' ἀΐδης ὀνομαζόμενος στέργεις, σὺ δέ μοι
» θυσίαν ἄπορον παγκαρπίας δέξαι πλήρη προχυθεῖσαν. Non tantum autẽ è poëtarum ſcriptis magnus hic ipſorum in hac re metus percipitur, verum etiam è grauiſsimo omnium auctore, Platone, qui ita inducit Socratem in Philebo loquentem, cum Protarcho incredibilem hanc animi ſui reformidationem exponeret. τὸ
» δ' ἐμὸν δέος ὦ πρώταρχε ἀεὶ πρὸς τὰ τῶν θεῶν ὀνόματα οὐκ ἔστι κατ' ἄνθρωπον, ἀλλὰ πέρα τοῦ μεγί-
» στου φόβου. καὶ νῦν τὴν μὲν ἀφροδίτην, ὅπῃ ἐκείνῃ φίλον, ταύτῃ προσαγορεύω.

Indicatus locus Strabonis, in quo Appiæ uiæ oppida: omniſque ratio eius itineris exponitur: quod ab Horatio quoque diligenter in Satyra factum eſt.

CAP. III.

Accvrate Horatius elegantérque deſcripſit Appię viæ oppida, & diuerſoria in Satyra cuius initium eſt. Egreſſum ma-
» gna me excepit Aritia Roma Hoſpitio modico: nec non, quæ viatoribus in ea commodæ res, in commodéque inuenirentur docuit, ſed etiam foſſæ illius nauigabilis, quæ propinqua erat vtilitatẽ ſignificauit: noctu.n. illa vehebãtur, ſimúlque è diurno labore corpus reficiebant. Strabo etiam diligentiſsimus ſcriptor, vt reliqua in v. libro accuratè, ita foſſæ huius naturam commoditatemque declarauit, Appiæ uiæ ipſam multis in locis appoſitam tradens: impleríque, & paluſtribus, & fluuialibus aquis: nauigari verò plerũque noctu: quod tangit etiam poëta, vt quum veſpere in nauiculam ingrediantur, manè exeant: reliquum autem viæ pedibus conficiãt. quamuis etiam loce trahatur nauis tanquam remulco, à mulabus: nam Horatium ſocióſque voluiſſe manè exponi intelligitur. quod tamen fraude atque inertia nautæ non optinuerunt, ut coacti ſint iuſto itineri noctis addere tertiã partem diei. Quod vèrò Horatius inquit,
» tumultum illius temporis ſignificans, Huc appelle: trecentos inſeris: ohe iam
» ſatis eſt, videndum eſt an pronunciari potuerit à viatore, nautam accuſante, quod non pateretur ſe aſcendere: alióſque, ſe relicto, nimis multos imponeret ut periculum

vt periculum ſit ne lynter, onere preſſus, mergeretur: nautæ enim ſolent quæ ſtus ſui cauſa plures recipere in nauim, quàm opus ſit illis, qui tuto nauigare ve lint: quique magis ſuſpecta habeant pericula nauigationis quàm oporteat, ut ignari eius rei ac timidi. Interpretes tamen contra putant illa verba. ohe iam ſatis eſt, pronunciata à nautis, caſtigantibus viatores, nimis multos irruẽtes in nauim. vt arbitror, quia de concertatione ipſorum: mutuóque iactis conuiciis, locutus antea fuerat poëta.

Sententiam, quæ apud Cæcilium quidam uim amoris extollit, uideri ac ceptam ab Euripide, qui eodem pacto poteſtatem ipſius celebrauit.

CAP. IIII.

IN IIII. libro Tuſculanarum Cicero, cum amorem inſimulaſſet: tantæque leuitatis eſſe dixiſſet, ut nihil videat, quod pu tet conferendum, locum Cæcilii comici adduxit: qui contra ſentiret: ac diuinos etiam honores, propter infinitam omniū rerum poteſtatem, ipſi tribueret. tantopere autem ſtultitiam, atque improbitatem eius ſententiæ Cicero damnauit, ut non ipſum tantum Cæcilium, ſed reliquos etiam eiuſdem loci poë tas agitarit. Carmen uerò ipſius Cęcilii hoc eſt ≃ deū, qui non ſummū putet,
Aut ſtultum, aut rerum eſſe imperitum exiſtimet: Cui in manu ſit, quē eſſe de-
mentem velit. Quem ſapere, quem inſanire, quem in morbum inijci, Quem
contra amari, quem accerſiri: quem expeti. quod, amorē & ipſe celebrans, de illo quoque dixerat antea Euripides. cuius hi quattuor verſus ponūtur à Stobæo. vnde illi comici expreſſi videntur. Ἔρωτα δ᾽ ὅς τις μὴ θεὸν κρίνει μέγαν Καὶ τῶν ἁπάντων δαιμόνων ὑπέρτατον Ἢ σκαιός ἐστιν, ἢ καλῶν ἄπειρος ὢν Οὐκ οἶδε τὸν μέγιστον ἀνθρώποις θεόν. Iidem autem, uno tamen minus, citantur etiam ab Athenæo in XIII. libro δειπνοσοφιστῶν. nam ſecundus negligentia librariorum illic relictus eſt: primus verò aliquantulum immutatus legitur: quid dicemus igitur? è tragœdia locum in comœdiam tranſtuliſſe Cæcilium? an hoc antea à Gręco comico poëta factum eſſe? vnde fabulam vertit latinus. an autem reliquas quoque ſententias, quæ verſibus Latinis expreſſæ apud Ciceronem leguntur, perſecutus fuerit Euripides ſcire nunc non licet: tragœdia nanque periit, in qua id prolatum fuit. quod igitur indagare potui: diligẽtiáque adhibita colligere, id hic ut prodeſſem ſtudioſis, adnotaui. Venerem verò non tantum in numero deorum collocandam, ſed ſiquid etiam maius valentiúſque deo ſit, id illam eſſe, pronunciauit nutrix Phædræ apud eundem tragicum, cognito ſtatim morbo reginæ. antequā mutata mente ad ſcelus ipſam hortaretur, vel inuitā potius truderet.

Declaratio quarundam Epicharmi uerborum, quæ in epiſtola quadam Cicero poſuit.

CAP. V.

EPICHARMVS Siculus, uafer homo, ſummæque prudentiæ, vt aliis multis præceptis vitam hominum excoluit, ita etiam admonuit, oportere nos antequam aliquem in amicitiam recipiamus, attẽdere, quo pacto ille ſe cum veterib. amicis geſſerit: inde nanque intelligi poſſe liquido putauit, an dignus amicitia ſit. hoc enim valent verba illa Græca ipſius, quæ Cicero in epiſtola quadam III. libri ad Q. fratrem poſuit. γνῶ

» πῶς ἄλλῳ κέχρηται. da operam inquit. in nouis amicitiis inſtituendis vt videas,
ille ipſe, quem cogitas tibi coniungere, quomodo alio priùs amico vſus eſt. id
autem ſignificaſſe verbis illis Epicharmum perſpicitur etiam teſtimono Iſocra
tis, qui in libro ad Demonicum, ubi plurima vera vtiliáque præcepta collegit:
hoc etiam iiſdem verbis protulit: explanatius tamen: nimis nanque breui rem
complexus eſt Epicharmus. quamuis id apud poëtam è ſuperioribus verbis me
» lius fortaſſe intelligi potuerit, Iſocrates igitur inquit. μηδένα φίλον ποιοῦ πρὶν ἂν ἐξε-
» τάσῃς πῶς κέχρηται τοῖς προτέροις φίλοις. verbo autem hoc vti conſueſſe Græcos, cũ
bene aut male quempiam tractare amicos dicerent, declaratur etiam exemplo
hoc Ariſtotelis qui in libris de moribus, quæ vocantur ἠθικὰ μεγάλα, inquit. κα-
» κῶς διεχρήσατο τῷ φίλῳ. Euripides quoque in Hippolyto eodem pacto locutus
eſt, cum purgantem ſe patri: inſtitutáque ſua exponentem, induxit optimum
» illum adoleſcentem. Ἐπίσαμαι γὰρ πρῶτα μὲν θεοὺς σέβειν: φίλοις τε χρῆσθαι μὴ ἀδικεῖν
» πειρωμένοις.

Vocatum à Cicerone tacitum ſenſum, uideri eum eſſe, quem Græci ἄλογον αἴσθησιν appellabant.

CAP. VI.

QVEM Cicero in Oratore tacitum ſenſum vocat, vbi de natura
numeroſæ orationis diſputat, Dionyſius Halicarnaſseus (vt
opinor) ἄλογον αἴσθησιν appellauit. M. Tullii uerba hæc ſunt.
» Si quæ res efficiat voluptatem, eadem, quæ in uerſibus: quorũ
» modum notat ars, ſed aures ipſæ tacito eum ſenſu ſine arte de
finiunt. Idem autem intellexit, quãuis aliter appellarit in III.
» libro de Oratore, cum inquit. Etiam hoc, quod vulgo de
» oratoribus ab imperitis dici ſolet: bonis is verbis, aut aliquis non bonis vtitur:
» non arte quadam perpenditur, ſed quodam quaſi naturali ſenſu indicatur. An
» te ſuperiorem quoque locum in Oratore dicens: Neque .n. ipſe uerſus ratione
» eſt cognitus, ſed natura atque ſenſu. manifeſtò hunc ipſum ſenſum vacuum ab
arte: nec adiutum à ratione ſignificauit. Poſitis autem Latinis exemplis, ut ab
eruditis exiſtimari poſſit rectè ne ſenſerim, Græca nunc adferam. ſi prius quid
ſuſpicer de primo trium horum exemplorum indicaro: puto enim deſiderari
» in illo particulam negandi: legique debere. Quorum modum non notat ars.
hoc autem & res ipſa diligenter animaduerſa, confirmare videtur: & ſermonis
ratio: cum ſtatim reddat ſed coniunctionem, quæ aduerſatur: nec non teſtimo
nium Ciceronis, qui ambobus locis, qui poſt à me adducuntur, quod vim ha-
beat negandi poſuit. Halicarnaſſeus igitur, grauis dicendi magiſter: in pri-
miſque nobilis, de arte diſſerens, oſtendenſque non omnes correptas ſyllabas
pares omnino inter ſe eſſe, ſed quattuor ipſarum genera inueniri, quorum va
» rietas diſtantiáque, ſenſu hoc tacito percipiatur, ita locutus eſt. Οὐκοῦν τέσσαρες
» αὗται βραχείας συλλαβῆς διαφοραί, τὴν ἄλογον αἴσθησιν ἔχουσαι τοῦ παραλλάγματος μέτρον. Item
» in vita Lyſiæ. ὥσπερ οἱ μουσικοὶ παραγγέλλουσι ποιεῖν τοῖς βουλομένοις ἀκούειν ἀκριβῶς ἁρμονί-
» ας, ὥστε μηδὲ τὴν ἐλαχίστην ἐν τοῖς διαστήμασι διαφεύγειν δίεσιν, τὴν ἀκοὴν ἐθίζειν, καὶ μηδὲν ἄλλο ταύ-
» της ἀκριβέστερον ζητεῖν κριτήριον, τοῦτο κἀγὼ τοῖς ἀναγινώσκουσι τὸν Λυσίαν εἴ τις ἡ περὶ αὐτὸν χάρις ἐστὶ
» βουλομένοις μαθεῖν, ὑποθείμην ἂν ἐπιτηδεύειν χρόνῳ πολλῷ, καὶ μακρᾷ τριβῇ, καὶ ἀλόγῳ πάθει, τὴν
» ἄλογον συνασκεῖν αἴσθησιν.

Allati

Allati Græci Euripidis verſus, quos interpretatus eſt Cicero in II. de natura Deorum.

CAP. VII.

FABVLA, in qua Euripides eruditam illam, piamque ſententiam incluſit, quam interpretatur Ciceso in II. libro de natura Deorum, iniuria ſuperiorum temporum periit: cum auté Græcos etiam verſus inuenerim, eos hic ponere viſum eſt, vt cóferri commode cum Latinis poſſint, qui ſunt hi. Vides ſublime fuſum immoderatum æthera Qui terrá tenero circúiectu amplectitur? Hunc ſummum habeto diuum: hunc perhibeto Iouem. Clemens autem Alexandrinus, captus grauitate illius ſententiæ, & quia Chriſtianorum hominum opinioni conuenire videtur, pluribus locis eius meminit. vt in libro, quo hortatur Græcos ad veterem ſuperſtitionem abiiciendam: noſtroſque ritus capeſſendos. Sed etiam in v. Stromate, hoc pacto Εὐριπίδης δὲ ὧδε τῆς αὐτῆς σκηνῆς τραγῳδῶν Ὁρᾷς (φησὶ) τὸν ὑψοῦ τόνδ᾽ ἄπειρον αἰθέρα Καὶ γῆν πέριξ ἔχονθ᾽ ὑγραῖς ἐν ἀγκάλαις Τοῦτον νόμιζε ζῆνα: τόνδ᾽ ἡγοῦ θεόν.

Quod Cicero primum Socratem dixit quæſiuiſſe de rebus bonis ac malis, falſum uideri, cum conſtet Pythagoram plurimum ſtudij in ea parte philoſophiæ poſuiſſe.

CAP. VIII.

IN primo libro quæſtionum Academicarum, ad M. Varronem miſſarum, Cicero ita induxit Varronem ipſum loquentem. Socrates mihi videtur (id quod conſtat inter omnes) primus à rebus occultis, & à natura ipſa inuolutis: in quibus omnes ante eum philoſophi occupati fuerunt, auocauiſſe philoſophiam: & ad vitam communem adduxiſſe, vt de virtutibus ac vitiis: omninoque de bonis rebus, & malis quæreret. hoc autem verum non videtur: nec dignum eruditione illius perſonæ, cui ſententiam hanc aſcribit: Pythagoras nanque primus hanc partem philoſophiæ attigit, & de vita, ac moribus, accurate quæſiuit. ipſum autem tempore ſecutus eſt Socrates. qui in hac re ſtudium omne ſuum conſumpſit. quod Ariſtoteles quoque in priore libro ἠθικῶν μεγάλων teſtatus eſt. πρῶτος μὲν οὖν ἐνεχείρησε Πυθαγόρας περὶ ἀρετῆς εἰπεῖν infraque: μετὰ τοῦτον Σωκράτης ἐπιγενόμενος, βέλτιον καὶ ἐπὶ πλεῖον εἶπεν ὑπὲρ τούτων. Idem autem quod illic, in Bruto etiam Cicero his verbis teſtatus eſt, cú de Socrate loqueretur. Huius ex vberrimis ſermonibus, extiterunt doctiſsimi viri: primumque tum philoſophia, non illa de natura, quæ fuerat antiquior, ſed hæc in qua de rebus bonis, & malis: deque hominum vita & moribus diſputatur, inuenta dicitur. Aut igitur quia perfectius id exquiſitiuſque tractauit Athenienſis ſapiens, primum dixit ipſum Cicero id aggreſſum fuiſse, cum tamen contra conſtet inter omnes Pythagoram non ſine laude: magnaque vtilitate hominum in hoc ſtudio verſatum, aut quia non omnino dimiſit omnem curam rerum obſcurarum à naturaque ipſa inuolutarum Samius ille: in mathematicis nanque rationibus diligentiæ multum poſuit, cú penitus Socrates ipſas abiecerit: nec cogitationem vllam de ipſis ſuſceperit. quomodo aliter defendi à culpa Cicero poſsit, non video.

Non dictos à Platone Titanum è genere eſſe, qui aduerſantur magiſtratibus: ut tradidit Cicero. ſed qui iuſiurandum fidem que uiolant: ac denique deos ipſos negligunt.

CAP. IX.

VERBA hæc Ciceronis è III. libro de legibus ſunt. Noſter verò Plato Titanum è genere ſtatuit eos, qui vt illi cœleſtibus, ſic hi aduerſentur magiſtratibus. Arbitror autem ipſum locũ Platonis hunc intellexiſſe, qui eſt in III. de legibus. πρὸς αὐτῷ δὲ ὄντι τῷ τέλει, ὅρκων, καὶ πίστεων, καὶ τὸ παράπαν θεῶν μὴ φροντίζειν: τὴν λεγομένην παλαιὰν τιτανικὴν φύσιν ἐπιδεικνῦσι καὶ μιμουμένοις. ἐπὶ τὰ αὐτὰ πάλιν ἐκεῖνα ἀφικομένους, χαλεπὸν αἰῶνα διάγοντας, μὴ λῆξαί ποτε κακῶν. In quo tamen, ſi diligenter attendimus, non id omnino quod Cicero tradit, dicit Plato. ille nanque (vt ſententiam totius loci breui explicem) affirmat è muſicæ vera ratione corrupta, profectam eſſe libertatem quandam, ſiue potius licentiam, qua homines ſibi omnis rei ſapientiam aſcribunt: falſaque hac opinione ducti contemnunt iudicia meliorum: impudentesque fiunt. quam libertatẽ conſequeretur licentia alia, quod magiſtratibus parère nolunt: ſed huic etiam tertiam quandam comitari dicit, fugientium parentum imperia: ſeniorumque auctoritatem ac præcepta. illis uerò, cum propè ad extremũ peruenerint improbitatis licentiæque, adeſt, quod legibus non obtemperare quærunt. vt iiſdem ad extremum nequitiæ, iam perductis, & iuſiurandum, & datam fidem negligere: nec metu vllo deorum teneri, qui ſcilicet priſcam illam Titanicam naturam reddant, atque imitentur. & quæ ſequuntur. Non igitur illos, qui aduerſentur magiſtratibus è Titanum genere ſtatuit Plato, ſed qui fidem omnem: maxime autem teſtibus diis datam, violent, ac flocci denique non faciant deos immortales, ingeniũ ſæuum immaneque; quale in Titanibus extitit, præ ſe ferre vult. vnde neceſſario in eadem mala in quæ illi incidere debeant: ac ſempiternis malis cruciatibuſque, torqueri atque affligi. Plautus quoque in Perſa ſeruũ hominem qui amaret, ita ſe contra obiurgatorem purgantem induxit, quod nollet reſiſtendo voluntati deorum, imitari Titanas: Quid ergo faciam? diis ne aduorſer, quaſi Titani: cum diis belligerem, ſat quibus eſſe non queam.

Quæritur de uerbis quibuſdam obſcuris & fortaſſe mendoſis, initio epiſtolæ ad Atticum poſitis.

CAP. X.

VERBA, quæ hic ſequuntur, poſita ſunt initio epiſtolæ cuiuſdã ad Atticum in II. libro. Negent illi Publium Trib. pl. factum eſſe: hoc verò regnum eſſe, ferre nullo pacto potes. emittat ad me Publius, qui obſignent, iurabo Gn. noſtrum, collegam Balbi, Antii mihi narraſſe in auſpicio ſe fuiſſe. Qui verò ſenſus eorum ſit, & quomodo accipienda putem, nunc indicabo. primũ autem arbitror ſumpta ipſa fuiſſe, repetitaque, ex epiſtola T. Pomponii: repetita autem, quia vehementer ſententia eorum delectarit Ciceronem: ſenſuique ipſius quadrarit. quod manifeſto ſignificare videtur exclamatio, quæ ſequitur. O ſuaues epiſtolas tuas. adeo enim gauiſus eſt expoſitione illarum rerum, vt continere lætitiam ſuam non potuerit. Fuerunt autem ſuperiora illa ſcripta ab Attico cum ſtomacho non paruo cõtra tres illos ciues, quorum opes tunc erant non ferendæ: multaque improba facta. cum enim illi fauiſſent P. Clodio: ſubitoque ad plebem traduxiſſent, cognita poſtea magnitudine

animi

animi illius ingenioque feroci, timere incipiẽtes ne in ipſos impetum faceret, negabant illum plebeium factum eſſe. quod adoptio illa recte atque ordine facta non eſſet. contra quos diſſerit ipſe, oſtenditque ſe teſtimonio ſuo poſſe Clodium ſubleuare: cum acceperit ore ipſius Pompeii ipſum illum præſentem fuiſſe, ac paratum eſſe ſi oportuerit, iurare, vt accurate narrat. vt autem libere agã: omneſque animi ſuſpiciones aperiam, arbitror pro Trib. pl. legi debere, plebeiũ. nam non multo poſt ex ſermone Ciceronis filii percipitur, Clodium illo tempore tribunatum petere cœpiſſe, multo itidem infra hoc ipſo in libro, vbi colloquium Cn. Magni, cum Clodio exponit Cicero, ita ſcriptum eſt. cum diceret in ſumma ſe perfidiæ & ſceleris infamia fore, ſi mihi periculum crearetur ab eo, quem ipſe armaſſet, cum plebeiũ fieri paſſus eſſet. ſed in optimo quoque meo libro, quãuis Trib. legatur quod culpa librariorum commiſſum puto, qui crebro in his notis peccare conſuerant, ſcriptum tamen eſt, plebeium: quod non nihil adiuuat opinionem meam: Collegam vero Balbi Cn. vocat, vt hoc etiam addam, cum contemptu quodam: inurebat enim non nihil notæ clariſſimo viro, habere ſocium illius curæ municipalem hominẽ: nec vlla virtute inſignem.

Verſus Catullianus emendatus: idemque declaratus.

CAP. XI.

VERSVS Catulli è carmine, quo coloniam alloquitur, macula quadam (niſi fallor) reſperſus, ſatis tutò (vt arbitror) purgari poteſt: neque enim vt mendum tollatur, aut addere aliquid aut demere, oportet, ſed literas tantum duas, quæ antecedenti verbo male cohæſerunt, conſequenti adnectere, cui conueniunt: quod ſi fiat, verior accommodatiorque ſenſus ſtatim inde naſcetur. Cum ita igitur nunc legatur in excuſis libris. Nunc eum volo de tuo ponte mittere pronum Si poteſt olidum repente excitare veternum, ſuſpicor ſcribi debere. Si pote ſtolidum: veternum enim recte atque appoſite ſtolidum appellatur, quia qui oppreſſi eo ſunt, nihil ſentiũt, ac ſtupent; quemadmodum ipſum vocarunt Virgilius Horatiuſque, graue ac funeſtum. id autem vitium poëta in eo corrigere volebat, cui remedium hoc adhibebat: ſtuporem inquam ſtoliditatẽmque ingenii. ut cum nactus eſſet tam eximium bonum, vti eo diſceret: ac diligenter ne ſibi eriperetur, caueret. Pote verò valere δύναται, quod inferioris ætatis Latini dixerunt poſſibile: nunquam vſurpatum verbum à Cicerone, neque ab alio temporis illius, vel exemplo hoc grauiſſimi auctoris declaratur, qui in Bruto ita fecit aniculam illam locutam, ex qua quæſierat quanti aliquid venderet Theophraſtus: cum enim reſpondiſſet illa, addidit. Hoſpes non pote minoris. Grammatici etiam hoc teſtantur, qui neutri generis eſſe dicunt à potis conformatum. Non me tamen fallit Cœlium Rhodiginum in VI. libro lectionum antiquarum cõmunem lectionem probare: ſenſũmque inde elicere ſubtilem magis eruditũmque, quàm verũ atque illi loco accõmodatum. quo nomine aliquando ille mihi non ſine cauſa reprehendi poſſe videtur. Quamuis enim Ariſtoteles doceat alas, corporis noſtri partes maximè abſtruſas, fœtere. quia ſpiritu ventóque non agitantur, non uideo quid hoc faciat ad declarandum, veternũ ea de cauſa olidum apte à Catullo appellatum eſſe: ueternũ. n. intelligit poëta: vt ſtatim ipſe oſtendit, animi torporem, non corporis.

Oſtenditur Flaccum familiarem ſermonem, frequentemque apud Græcos, in Latinum uertiſſe, ſeruata eadem ratione loquendi.

CAP. XII.

HORATIVS in v. Satyra II. libri modum loquendi peculiarem Græcorum expreſſit: in Latinumque conuertit. quod ſanè ille multis locis tentauit. vt qui animaduertent facile intelligent: ipſe quoque hoc eum ſæpe auſum facere, alias indicaui. cum igitur de tabulis teſtamenti loquens, inquit
» multum Naſica negatas, Accipiet tandem, & tacitus leget: inuenietque
» Nil ſibi legatum, prçter plorare, ſuiſque. Ita autem Græcos loqui ſolitos, vt plorare iuberent eum, quem à ſe contumelioſe dimitterent, notum eſt. lepidiſsimus comicus πλούτῳ, cum vrgenti Chremilo deum illum di-
» uitiarum vt diceret quis eſſet, reſpondit. ἐγὼ μὲν οἰμώζειν λέγω σοι. & infra. κλάειν
» ἔγωγέ σοι λέγω. Sed etiam cum maius aliquod malum cuipiam minabantur. vnde Theramenes, elati animi vir: idemque facetæ naturæ, cum XXX. iuſſu Tyrannorum in carcerem duceretur, ac de tam graui iniuria clara voce q̃ueretur, iuſsus eſt tacere, propoſita hac tanquam pœna, niſi quiritari deſiſſet. unde reſpondit ſtatim hoc pacto interrogans. Nonne etiam ploraturus ſum, ſi tacuero? Hoc autem his verbis memoriæ prodidit Xenophon in II. libro de rebus
» Græcorum· οἱ δ' ἀπήγαγον τὸν ἄνδρα διὰ τῆς ἀγορᾶς μάλα μεγάλῃ τῇ φωνῇ δηλοῦντα οἷα ἔπα-
» σχε. λέγεται δὲ ἓν ῥῆμα καὶ τοῦτο αὐτοῦ ὡς εἶπεν ὁ Σάτυρος. ὅτι οἰμώξεται, εἰ μὴ σιωπήσεται, ἐπήρετο.
» ἂν δὲ σιωπῶ οὐκ ἄρα ἔφη οἰμώξομαι; Cicero in epiſtola quadam ad Q. Fratrem, cum idem pronunciare vellet, Græca verba vſurpauit: inquit enim. Ἀλλ' οἰμωζέτω: nos modo valeamus Non eo autem loco tantum Horatius hoc Latinis uerbis pro-
» tulit, ſed in extrema etiam ſatyra primi libri hoc pacto: Demetri, tuque Ti-
» gelli, Diſcipulorum inter iubeo plorare cathedras.

Confirmatur quod Cicero inquit, fuiſſe Chryſippum in omni hiſtoria curioſum, minutis quibuſdam ipſius narrationibus apud Græcum auctorem inuentis.

CAP. XIII.

IN ſingulis rebus confirmandis, de quibus accurate diſputabar, ſolitum Chryſippum multa exempla ponere, atque in iis etiam minuta quædam non aſpernari, prçter quàm quod Cicero in prima quæſtione Tuſculana, vbi de variis ſepulturæ generibus diſſerit, aperte teſtatur, perſpicitur etiam ex loco quodam adducto è libro ipſius περὶ τοῦ μὴ δι' αὐτὸ αἱρετοῦ: cum.n. illic contra auaritiam diſputaret, abſurdos quoſdam nónullorum hominum ſtultoſque amores pecuniæ exponit. quod indicat hæc ipſum
» ſtudioſe conſectari ſolitum. M. Tullii verba hæc ſunt. Permulta alia colligit
» Chryſippus, vt eſt in omni hiſtoria curioſus: ſed ita tetra ſunt quędam, vt ea fu-
» giat & reformidet oratio. Ita autem fœda illa fuiſſe Cicero dicit vt animo abhorreret ab illis recitandis, quia pertinebant ad mortuos, & humationem, quæ res propter ſe etiam, cum more ſit, moleſta atque odioſa eſt, ne dum tam inhumanis ritibus tractata, cuiuſmodi erat illud, quod proxime narrarat. Athenæus autem in IIII. libro δειπνοσοφιστῶν verba Chryſippi citat, quæ ſupra intellexi. eorum autem ſententia hæc eſt. Nonnulli adeo labuntur in auro expetendo vt traditus quidam ſit, cum prope mors eſſet, deuoratis non paucis aureis num-

mis

mis mori voluiſſe. Alium autem inſutis illis in tunica: indutaque ipſa mandaſſe cognatis vt ſic eum humarent: neque corpus comburerēt, aut alium vllum cultum adhiberent, metuens, vt apparet, ne aliqua ratione auro illo ſpoliaretur. In verba quoque illa incidi, quæ interpretatur Cicero non multo ſupra hunc locum, in extrema ſcilicet diſputatione de contemptu mortis, antequam de humatione & ſepultura diceret, ait enim. Quid Cyrenæum Theodorum, philoſophum non ignobilem, non ne miramur? cui cum Lyſimachus Rex crucem minaretur. Iſtis quæſo inquit, iſta horribilia minitare purpuratis tuis: Theodori quidem nihil intereſt humi ne, an ſublime putreſcat. Sunt autem Græca hæc ipſa in Græcorū cōmētariis quæ maximi animi vir, & omni hoc errore ſoluti, pronunciauit. καὶ Θεοδώρῳ μέλει, πότερον ὑπὲρ γῆς, ἢ ὑπὸ γῆς σήπεται. Cum autē Cicero vere Theodori ſententiam reddiderit, eſt tamen in Græcis illis neſcio quid leporis, ac venuſtatis quod, niſi fallor, exprimere ille non potuit: habet enim elegantiæ non parum, quod ſeruata eadem uoce: præpoſitioneque tantum immutata, contrarias res edidit. quorum altera expeteretur: altera verò vehementer reformidaretur.

Idem ualere apud Ciceronem, In ſtrepitu exaudiſſe, quod ualet apud Plautum, quaſi per nebulam audiſſe. Declaratumque M. Tulliū quoque dixiſſe, quaſi per caliginem uidere, ſublata macula, quæ modum hunc loquendi obſcurabat.

CAP. XIIII.

QVOD Cicero in epiſtola ad Atticū inquit, familiari quodam vernaculóque ſermone. In ſtrepitu videor exaudiſſe, idem (niſi fallor) valet, atque illud Plautinum, cum induxit poëta ille in Captiuis Tyndarum, qui paulo ante cognitus erat, ita loquentem. Nunc ædepol demum in memoriam regredior audiſſe me quaſi per nebulam, Aegionem meum patrem vocarier: in ſtrepitu enim illic hanc uim habet, ut non firmiter id ſe exaudiſſe oſtendat, nec omnino aſſeueraturus ſit id ab eo prolatum eſſe: quæ enim dicuntur vbi multi ſtrepunt ac clamitant, certo intelligi nequeunt: ſemperque dubii aliquid in animis noſtris reſtat, an dicta ſint. per nebulam autem audire videtur ab alio ſenſu traductum: vt enim quæ per nebulam videmus incertiora ſunt: nec planè ipſa perſpicere poſſumus, ita etiam quæ illo pacto audimus propter ſimilitudinem, vt obſcura incertáque capiuntur. nam nebulam ſenſum oculorum, non aurium impedire certum eſt. ſed tamen conſuetudo obtinuit vt per nebulam audire, quemadmodum per nebulam uidere diceretur. tunc ſcilicet, cum id non planè auribus accepiſſe videmur. Cicero autem, niſi fallor, quod Plautus per nebulam uocauit, ſignificare volens, per caliginem dixit: ita enim arbitror locum hunc è XII. Philippica interpungendum. Quod videbam equidem, ſed quaſi per caliginem: præſtrinxerat aciem animi D. Bruti ſalus: ſignificat enim vidiſſe ſe ſtatim à principio eius rei Antonii cauſam agi ab amicis eius, non publicam: non tamen id acutè, ſubtilitérque vidiſſe, ſed obſcurè, ut viſuntur res, quæ per caliginem aſpiciuntur. ſtatimque rationem reddit, cur qui acumine ingenii omnia contemplari conſueſſet, id nō perſpexerit: tradítque offeciſſe luminibus ſuis D. Bruti ſalutem: adeo enim cupidum fuiſſe ex obſidione illum, periculóque eximendi, ut aſtutum conſilium, dolúmque fautorum Antonii non penitus cognorit. in excuſis libris nulla nota interpunctióque collocatá eſt poſt verbum caliginem. in quo exiſtimo peccatum.

Correctus locus in primo libro de diuinatione: declaratumque auctoritate Græcorum, Iamidas familiam fuiſſe illuſtrem arte augurandi.

CAP. XV.

LOCVS hic Ciceronis è primo libro de diuinatione (vt opinor) vitio non caret: idémque etiam auctoritate Græcorum ſcriptorum, poteſt emendari: ubi enim legitur. Itemque Elis in Peloponeſo familias duas certas habet Ianundarum, unam: alteram, Glutidarum, aruſpicinæ nobilitate præſtantes, peccatum eſt in nomine prioris familiæ: ac pro Ianundarum Iamidarum legi debet. non mirum autem eſt lapſos librarios ob ſimilitudinem harum dictionum. Clemens igitur Alexandrinus in primo Stromate inquit: *Καὶ ἴαμος ἄλλος ὁ ἠλεῖος ἀφ' οὗ οἱ ἰαμίδαι.* Pauſanias quoque in Laconicis non longè ab Hellenio vico narrat monimentum extare, quod uatibus exædificatum ſit, qui ex Elide venerint, ac vocentur Iamidæ. Sed accuratè in primis copioſéque totam rem exponit Pindarus in VI. ode Olympiorum, qua Ageſiam Syracuſium ornat: eum enim originem ducere oſtendit à familia Iamidarum. cuius etiam familiæ ducem, auctorémque Iamum, ex Euadna Apollinéque natum, celebrat. vndéque ille ita vocatus ſit aperit: à violis nanque, quæ ἴα dicuntur, ipſum appellatum tradit. cum verò ex Apolline natus ſit, eum poſterósque præſtantes futuros affirmat ſcientia exta interpretandi: gloriámque illius gentis nunquàm finem habituram.

Defenſa compoſitio Ciceronis pro Archia, declaratumque uacare ea culpa illuſtrem illic locum, cuius inſimulat ipſum Quintilianus.

CAP. XVI.

QVINTILIANVS in IX. libro, vbi de conſtruendis verbis diſputat, & quæ vitia in ea re fugienda ſint, oſtendit, hoc etiam addit. Sed plurimum refert compoſitionis, quæ quibus anteponas. nam & Vomens, fruſtis eſculentis, vinum redolentibus, gremium ſuum & totum tribunal impleuit. & contra. Saxa atque ſolitudines voci reſpondent: beſtiæ ſæpe immanes cantu flectuntur, atque conſiſtunt, magis id inſurgebat, ſi verteretur: nam plus eſt, Saxa quam beſtias commoueri: ancſt tamen compoſitioni decor. tradit igitur in conſtructione verborum hoc etiam animaduertédum eſſe, quod ad vim ſententiarum non verborum ſonum, numeróſque pertinet, vt poſterior res, & quæ adiungitur grandior ſit. ac denique, vt ipſe loquitur, inſurgat. cúmque id a Cicerone ſeruatum eſſe oſtendat in II. Philippica; maius náque eſt totum tribunal impleuiſſe, quam gremium ſuum, vomentem: in oratione pro Archia id cuſtoditum non eſſe ſignificat: cuius etiã rei rationem reddit dicens. Nam plus eſt ſaxa quam beſtias commoueri: neque tamen Cicero, ſi diligenter attendimus, ſaxa commoueri dicit, vt accepit rhetor ille. ſed ſaxa atque ſolitudines voci reſpondere. quod quin verum ſit, dubitari non poteſt: intelligit enim, quod à nobis quoque Græco verbo in noſtrũ ſermonem inſito, ἠχὼ vocatur: latini optimi auctores reſonare imaginem dixerunt. quin ſaxa autem, & conualles, hoc faciant: vocumque ſimulacra reddant, dubium nõ eſt; cum tamen alterum, quod addit, incertius ſit: & à quibuſdam etiam non ſine cauſa negetur. cum igitur Cicero, quod conſtat, ſaxa voci reſpondere dixerit: beſtias autem immanes cantu flecti atque cõſiſtere, auxit manifeſtò rem, neque eſt hoc

eſt hoc accommodatum exemplum ei,quod oſtendere voluit Quintilianus: nec laborat vllo pacto locus hic ea culpa, qua ipſe laborare ipſum affirmauit. nam culpa profectò fuiſſet,ſi grandi alicui magnóque,adderetur ad amplifican dam rem,quod tenuius atque imbecillius foret. quòd autem cantu beſtias im manes flecti atque conſiſtere Cicero dixit,videtur ſignificare, ſerpentes cantionibus à curſu reuocari,cogique manere, vt Virgilius locutus eſt,cum in paſtorali poëmate inquit. Frigidus in pratis cantando rumpitur anguis.ceruos au tem equoſque paſtoriciis fiſtulis demulceri.quas tamen ſi intellexiſſet, īmanes beſtias non appellaſſet:cancróſque è cauis ſuis euocari, eodem ſono delectatos vt mullum etiam è profundo maris cantu ad ſummum trahi memoriæ proditum eſt. quamuis doctiſsimus vir: maximúſque harum rerum inueſtigator in 11. libro de moribus ad Eudemum,verum hoc eſſe credere non videatur.ac ſi vnquam huiuſcemodi aliquid contigerit,portenti ſimile putat. cum affirmet non commoueri beluas,aut aſpectu rerū pulchrarum:aut auditu concentuum ullorum. aut ſi aliquantulum animi ipſorum his rebus immutátur,id vim nul lam, aut pondus habere.

Quæſtio de loco quodam Euripidis, qui uidentur mendoſus.

CAP. XVII.

EVRIPIDIS ſenarius eſt ex Hippolyto coronato,quo chor us percunctatur è nutrice Phędræ,cum accepiſſet reginam abſt inere à cibo,quo conſilio illa id faciat. πότερον ὑπ' ἄτης, ἢ θανεῖν πειρωμένη. vereor autem, ſuſpicione quadam ductus, ne macula ſit in verbo, ἄτης. legique debeat pro illo, immutata vna tantum littera, ἄσης: neque enim video quid, ἄτη, illic valere poſsit,diuerſum ab eo, quod adiungitur: quodque impellat ipſam ad mortem: niſi enim aliquid aduerſi accidiſſet, non decreſſet mori. intelligitur hoc igitur (niſi fallor) in conſequente re, quæ & ipſa exiſtimatur interitus cauſa reginæ eſſe potuiſſe. quare ſi,ut indicaui, legeretur, res procederet.eſt enim ἄση, faſtidium quoddam cibi ſatietaſque, vt ſcilicet audito illam ſpatio trium dierum cibum non ſumpſiſſe, chorus interrogarit. abſtineat ne ſe,quod tedium ceperit ipſam epularū, quomodo affici,qui repleti nimis ſu nt, conſuerunt: an quod à vita per inediam diſcedere velit? hæc (ut uerū fatear) mera coniectura eſt: ne que enim,cum libros etiam antiquos cōſuluerim,quic quam illic variatum inueni, non contemnenda tamen,vt arbitror. totum igi tur eruditis, acutiſque viris proponere volui,qui diligenter animaduerſa re, quid ſentiri de hoc debeat ſtatuent. Plutarchus in commentario, quo quærit utræ animantes prudentiores, eæ ne quæ in terris, an quæ in aquis viuunt,faſtidio hoc cibi aliquando vrſas affici ſolere narrat: & quod remedium huic morbo adhibeant docet: ἀσώδεις autem, quę tædio hoc teneatur appellat dicens. ἄλλως δὲ ἀσώδεις γενομένας πρὸς τὰς μυρμηκιὰς ἀπιέναι καὶ καθίζειν, προβάλλουσας λεπτὴν καὶ μαλακὴν ἰκμάδι γλυκείᾳ τὴν γλῶσσαν ἄχρις οὗ μυρμήκων ἀνάπλεως γένηται: καταπίνουσι δὲ, ὠφελεῖται. Plinius quoque remedii huius meminit,quamuis morbum alium ſanare tradat. in octauo nanque libro ait. Vrſi cum mandragoræ mala deguſtauere formicas lambunt. niſi fortè eſus horū malorum cauſa eſt faſtidii illius. Apud Herodotum autem in primo libro hiſtoriarum moleſtiam ęgritudinémque animi videtur hoc verbum ſignificare,quo loco rationem reddit, cur Perſæ natos ex ſe intra quinquennium videre nollent,ſed mulieribus alendos procul a conſpectu ſuo, tradant: inquit enim. ἵνα, ἢν ἀποθάνῃ τρεφόμενος, μηδεμίαν ἄσην τῷ πατρὶ προσβάλλῃ. Non oportere autem penitus caſtigationem hanc deſpicere, quamuis veſtigia ipſius in vetuſtis exemplaribus non appareant, declarat,

quòd alii itidem loci, manifeſtò mẽdoſi in excuſis, ne illic quidem integri ſunt: ſunt enim maculæ quædam, quæ multa ſecula manſerunt. vt cũ in fabula eiuſdẽ tragici, cui nomen eſt Ion, nunc legatur: ὁ δὲ πρὸ θυμέλαις ἄλλος ἐρέσσει κύκλος· οὐκ ἄλλᾳ φοινικοφαῆ πόδα κινήσεις; neque ſolum in excuſis, verum etiam in ſcriptis, quos vidi: vidi autem plures: & eos quidem multis partibus meliores, quàm excuſos, quis non intelligat, qui diligenter attendat, κύκνος, non κύκλος, legendum eſſe: loquitur enim Ion ipſe, qui ædituus erat, & iniquo animo ferebat inquinari ab auibus templum Apollinis: vnde minatur illis. primum autem voce abigere conatur aquilam: deinde cycnum: nec contentus verbis petit arcum. omne autem poëtę artificium, & quam accõmodatus ille locus ſit hiſtrionibus, accuratè docuit Phalereus in libro περὶ ἑρμηνείας: ubi rectè ſcriptum eſt κύκνος.

Ledam Helenæ matrem, in leænam verſam dictum ab Euripide: virginemque item è genere Titanidarum in ceruam mutatam Dianæ voluntate.

CAP. XVIII.

IDEM tragicus in fabula, ab Helena uocata, illam ipſam inducens deplorantem res aduerſas Troianorũ: excidiũmque opulentæ quondam vrbis, in fletu gemitúque illo facit eam cõuerſo ſermone ad Calliſtonem, Arcadicam virginem, fortunatiorem ipſam fuiſſe dicere matre ſua Leda, quæ in leænam verſa ſit. Huius autem Ledæ μεταμορφώσεως, mentio nulla facta eſt à Latinis, quod ſciam. nam qui plurimas collegit: poëmáque de illis confécit, Ouidium ipſam arbitror reliquiſse. nõ nullæ præterea, quæ adhuc in cõmentariis Græcorum leguntur, ad aures Latinorum non venerunt: nec à noſtris poëtis celebratæ ſunt. Videndum præterea quam intelligat eruditus idem poëta: ſtatim enim apud eum Helena, in illa ſua ſententia permanens, inquit beatiorem quoque fuiſſe virginem, è genere Titanidarum Meropis filiam, quæ a Diana eiecta ſit e choro: in ceruámque verſa ob eximiam pulchritudinem. verba Græca quæ edit hæc ſunt. ὦ μάκαρ Ἀρκαδίᾳ ποτὲ παρθένε, Καλλιστοῖ, Διὸς ἃ λεχέων ἐπέβας τετραβάμοσι γυίοις, ὡς πολὺ ματρὸς ἐμᾶς ἔλαχες πλέον, ἃ μορφᾷ θηρῶν λαχνογυίων ὄμματι λάβρῳ σχῆμα λεαίνης ἐξαλλάξασ' ἄχθεα λύπης. ἅν τέ ποτ' Ἄρτεμις ἐξεχορεύσατο χρυσοκέρατ' ἔλαφον Μέροπος Τιτανίδα κούραν καλλοσύνας ἕνεκεν. Significare enim videtur huic quoque poſteriori ſtuprum illatum: vnde à caſta Dea exturbata e choro gregéque e ſuo, ac pœna illa affecta ſit.

Diſputatur de more dialogorum: in quibus finguntur aliqui locuti inter ſe, quæ nunquam locuti ſunt.

CAP. XIX.

IN epiſtola, qua miſit ad M. Varronem libros ſuos Cicero Academicarum quæſtionum. in quo ſermone ipſum illum doctiſsimũ virũ diſputantẽ induxerat, cũ eo ita familiariter locutus eſt. Puto fore vt cũ legeris, mirere nos id locutos eſſe inter nos, quod nũquã locuti ſumus, ſed noſti morẽ dialogorũ: qui. n. aliquos ſermones habitos ab aliquib. faciunt, nõ quę illi dixerint, ipſis tribuunt, ſed ea quæ viſum fuerit auctorib. earum diſputationum: conantur tamen quantum poſſunt, facere vt quadrent ſententiæ perſonis, quæ ipſas edere finguntur. quod perſuaſit Ciceroni vt damnaret primos duos illos ſuos de his rebus ſermones: neque. n. hominibus nõ omni

no eruditis:verſatiſque diu in tam acutis ſtudiis,conueniebant tam ſubtiles diſputationes.id igitur quod Cicero aperte confeſſus eſt ſe feciſſe, pronũciauit, vt memoriç proditum eſt,Socrates.cum enim audiſſet Platonem ipſum recitãtem ſermonem,quem ſcripſerat de amicitia,vocatum Lyſin,admirans inquit, Vt multa de me mentitus eſt hic adoleſcens:non pauca enim nunquam à Socrate prolata ſcripſit,ac perſonę ipſius falsò attribuit:neque tamen hoc intellexit Socrates,peccaſſe Platonem aliqua in re:ſententiaſque abhorrentes à iudicio ſuo ſibi aſſignaſſe,ſed tantum locutum eum cum aliis,qui in eo ſermone inducebantur,quæ nunquam locutus fuerat,atque eo libentius (vt ſuſpicari licet) ſanctiſsimus ſenex amouit à ſe ſententias illas,quia prima pars eius ſermonis cõ ſumitur in laſciuo delicatoque amore ornando.Hoc autem quod retulimus Socratis dictum memoriæ prodidit Laërtius in vita Platonis.longe autem alio animo exiſtimari poteſt Gorgias Leontinus in illum dixiſſe, quod fertur pronunciaſſe lecto ſermone Platonis,quem ab ipſo inſcripſerat. traditum namque à nonnullis eſt Gorgiam conuerſum ad eos qui præſentes aderant, affirmaſſe nihil eorum ſe neque protuliſſe: neque audiſſe à Platone. prorſus. n. ille ſtuduit opiniones eas iudiciaque de illis rebus à ſe amoliri:mendaciique arguere, quod à maleuolo animo proficiſceretur. cum alii tradant eũ dixiſſe.egregie ſcire Platonem lædere quos velit: ac notas inurere aduerſariis.verba Græca hæc fuere. ὡς καλῶς οἶδε πλάτων ἰαμβίζειν.

Diuerſa hiſtoria de Hannibale memoriæ prodita declaratur.

CAP. XX.

LONGE alia fama de Hannibale: contrariáque inter ſe, monimentis literarum prodita eſt: ſunt enim ſcriptores, qui nefarii facti: & quod omnem inſitam in animo ipſius crudelitatem ſuperet,eum inſimulent: ſunt contra qui id,vt nimis ſæuum atque inhumanum, quãuis rebus ſuis vtile intelligeret, repudiatum ab eo tradant.vt autẽ rem ipſam aperiam, & qui auctores ſint tantopere inter ſe pugnantis memoriæ indicem, ita enim facilius de re ipſa veritaſque exiſtimari poterit, Porphyrius Tyrius in II. libro περὶ ἀποχῆς ἐμψύχων, narrat quendam extitiſſe,qui Annibali cũ exercitu in Italiam venienti,ſuaſerit utaſſueſaceret eum humana carne veſci, ne penuria cibi vnquam laboraret. quod tamen conſilium ſpretum ſit.nam patrem etiam ipſius Amilcarem narrarat nouo ſupplicio affeciſſe ſuperatas à ſe bello copias mercennariorum, quia id ſcelus auſæ fuerant: & corporibus primum ſuorum in prælio interfectorum: deinde captiuorum: poſtea ſeruorum vitam tolerauerant,ut non veriti etiam ſint poſtremum ſorti committere ſe ipſos:ac quorum nomina exibant cibus fiebant reliquorum. Hos igitur ille inopia domitos,agmine elephantorum contriuit. nec fas eſſe iudicauit manibus hominum contingi, qui omne humanũ ius violaſſent.T.Liuius contra in oratione, quam facit habitam à Romano conſule poſt Cãnenſem pugnam ad legatos Cãpanos,cum de immanitate exercitus Hannibalis loqueretur,quę & naturalem ortum habebat,& artificio etiam ducis aucta erat, commemorauit hoc etiam ipſum excogitaſſe ad efferandos animos eorum, & omni ſæuitia imbuendos. quod multum ualebat ad eos in fide ac ſocietate Romana retinẽdos. verba auctoris hæc ſunt. Pœnus hoſtis,ne Africæ quidem indigena, ab vltimis terrarũ oris,freto Oceani,Herculiſque columnis,expertem omnis iuris, & condicionis,& linguæ propè humanæ militem trahit. Hunc natura immitem: moribúſque ferum, inſuper ipſe dux efferauit, pontibus ac molibus ex humanorũ corporum ſtrue faciendis:& quod proloqui etiam piget, ueſci humanis corpori-

bus docendo,& quæ ſequuntur. Aut igitur Romanus conſul, mendacio tempori illi apto, augere feritatem hoſtium voluit: aut Porphyrius in ea re tradenda, quę falſa foret, propoſito illi ſuo ſeruiuit. qui non ſolum ab humanis corporibus abſtinendum putabat, ſed necare animantes vllas epularum cauſa rectũ eſſe non exiſtimabat. nam incendere etiam potuit Amilcarem ad atrociter vindicãdum in reliquias illius exercitus perfidia ipſorum, atque obſtinatio animorum: generoſi enim quoque populi ne traderent ſe hoſtibus, id etiam feruntur feciſſe: quod libertatis defendendæ cauſa laudi potius quàm vituperationi datũ eſt. Diuerſi etiam ſcriptores diuerſo modo eam rem memoriæ mandare potuerũt.

Defenſa uetus communiſque lectio loci cuiuſdam ex epiſtola ad Atticum, qui ſine cauſa mendoſus à quibuſdam exiſtimatus eſt.

CAP. XXI.

LOCVM, quem adſcribam, Ciceronis ex epiſtola quadam ad Atticum VIII. libri libet explanare, quia video à nonnullis eum tentatum, ac falsò mendi inſimulatum. eſt autem vbi capto Corfinio, pulſoque ex Italia Cn. Pompeio, petit diligenter à Pomponio, vt explicet planè ſuum conſilium de officio ipſius erga Cn. Magnum, vt penitus intelligat. inquit igitur. Omnia ſunt integra nobis. nihil prætermiſſum eſt, quod nõ habeat ſapientem excuſationem, non modo probabilem. nam certe, neque tum peccaui, cum imparatam iam Capuam, non ſolum ignauiæ delectus, ſed etiam perfidiæ ſuſpicionem fugiens, accipere nolui: neque cum poſt condiciones pacis per L. Cęſarem & Fabatũ allatas, caui ne animum eius offenderem, cui Pompeius iam armatus armato conſulatum, triumphumque, deferret. & quę ſequũtur. Omnis autem res in eo poſita eſt, quod Cicero ſtudet probare ſe officio boni ciuis non defuiſſe; nihilque non feciſſe, cuius non veram iuſtamque cauſam afferre poſſet: eo enim nomine tunc laborabat, tanquam non nulla officia prætermiſiſſet, quæ ab ipſius perſona meritò requirebantur. tria autem ſunt tempora, quæ purgat. omnibus namque illis videbatur quibuſdam inclinatior fuiſſe in amicitiam. C. Cæſaris; quod igitur ait. omnia ſunt integra nobis. ſignificat ſe à culpa vacuum, nec quicquam prætermiſiſſe, quod iure optimo Pompeius accuſare poſſit. in quo enim illius auctoritati primum non paruit, cum Capuã, omnemque eam regionem procurare recuſauit, docet ſe excuſationem habere, quæ non ſolum probari poſſit, verum etiam declaret eum ſapientem fuiſſe ac ſummo conſilio vſum. quid autem timuerit breui oſtendit dicens, ſe fugiſſe id munus ob ſuſpicionem, quæ animo ipſius hæſerat ignauiæ delectus: ſuſpectum enim habebat delectum illum (ei autem curæ in primis præponi debuit vt verba hæc teſtantur. Ad quem delectus, & ſumma negotii referatur) quia intelligebat impigre nomina daturos contra Cæſarem, à quo agrum acceperant. vt ſupra etiam aperte narrat. Me Pompeius Capuam venire voluit, & adiuuare delectum: in quo parum prolixe reſpondent Campani coloni. Hanc igitur pigritiam, parumque prolixam in eas partes volũtatem, appellat ignauiam. ſed addit aliud etiam maius malum ſe ab illis timuiſſe. ne ſi forte vti illis copiis aliquando Reſp. voluiſſet, illi fidem fallerent, obſtricti tantis beneficiis Cæſaris. in hac igitur parte videtur omnis ſcrupulus fuiſſe. nam ſecũdum tempus quod in ſuſpicionem venire potuit aperte defendit: vexabatur autem maledictis multorum, quòd nimis honeſte de cauſa Cæſaris in epiſtola ad illum locutus eſſet: quodque ſapientiam ipſius admirabilem dixiſſet. atque alia talia. vnde Pomponius epiſtolam eam peruulgatam eſſe moleſte tulit, vt ſupra traditum eſt. tuetur

tur autem tempus illud, quod non aduerſatus acriter ſit Cæſari: cupiditatéque ipſius accuſarit exemplo Pompeii ipſius. Tertium eſt, quod paulo ante præterierat. vnde adiungit ſuperioribus. Nec verò hæc extrema quiſquam poteſt iure reprehendere, quòd mare non tranſierim. Sed ne in hac quidem expoſitione rerũ difficultas vlla manet. Siquis igitur diligenter attendat manifeſto intelliget non purgare ſe Ciceronem, quod quædam fecerit, quæ non oportebat: ſed contra quod nonnulla non fecerit, quæ ab eo expectabantur. qua de cauſa ſupra inquit. nihil prætermiſſum eſt. nam quod videri potuit non nihil illius negotii attigiſſe, quod ſine vlla dubitatione Pompeius tractari ab ipſo volebat, non ſequitur vt totum onus Cicero ſuſceperit, imparatam autem Capuam vocauit quia nullum illic primum præſidium erat. particula iam, quæ ſtatim ſequitur, valet, vt opinor illo ipſo tempore vrbẽ eam ſine præſidio fuiſſe. nam initio illic copiarum aliquid fuit, quod poſtea inde abductum à Cneo eſt.

Deleta macula ex oratione pro L. Flacco.

CAP. XXII.

CICERO pro L. Flacco. Quod ergo vnus Aſclepiades: fortuna, egens: vita, turpis: exiſtimatione, damnatus: impudentia atque audacia fretus, ſine tabulis, ſine auctore legerit, id nos, quaſi crimen, aut teſtimonium pertimeſcamus? In excuſis libris hic locus non ſine cauſa notula adpoſita mendoſus eſſe indicatus eſt. ipſe quid de illo exiſtimem: quomodoque corrigi poſſe putem, cõiectura quadam ductus, aperiam: arbitror enim vitium eſſe in verbo illo: legerit: quod ſi pro ipſo ponatur, iecerit, duabus literis immutatis, quarũ altera, figura: altera verò, ſono priori ſimilis eſt, omnis fortaſſe macula ſublata erit. cum tamẽ caſtigationis huius veteres libros auctores, teſteſque, non habeam, non omnino illi confido, totamque rem ingenioſis eruditiſque hominibus ponderandam trado. ipſe certe pro Cn. Plancio eodem pacto locutus eſt. Iacis adulteria, quæ nemo non modo nomine, ſed ne ſuſpicione quidem, poſſit agnoſcere. Sed etiam iacere contumeliam idem dixit. quod & ipſum valde ſimile huic eſt. Lapſos autem ſæpe fuiſſe librarios in prima litera fingenda propter ſimilitudinem, quam habet cum altera illa, facile animaduertere potuere, qui ſtudii aliquid poſuerunt in conferendis cum antiquis libris bonis auctoribus. nam locus hic Plauti è Pſeudolo nullo alio vitio laborat. Nã ego in meo pectore prius ita paraui copias Duplices triplices dolos perfidias, vt vbique cum hoſtibus Congrediar malorum meum fretus virtute, ne mei Dicam induſtria. legendum enim eſt, maiorum meûm. Ne videatur autem alicui durum contraxiſſe poëtam antiquo more hæc nomina, eodem pacto locutus eſt in Perſa, ore paraſiti à quo hæc eduntur. Pol deûm virtute dicam, & maiorum meûm. Ne te indotatam dicas nolo etiam præterire, quin indicem locum hunc orationis pro P. Quintio. Ita fit vt ego, qui tela depellere, & vulneribus, mederi debeam, tum id facere cogar, cùm etiam telum aduerſarius nullum iecerit. aliter legi in calamo ſcriptis exemplaribus. legerit enim in pluribus, quæ vidi, ſcriptum eſt, non iecerit: quod certe multum valet ad declarãdum, quod docui, immutari ſolitas imperitia librariorum has literas: confirmandumque iudicium meum, qui arbitror ſuperiore in loco pro legerit, ſcribi oportere iecerit, ſiue pro Quintio peruulgata locutio retinenda eſt, vt puto: ſiue pro illa vetuſtior reponenda. in quoſdam etiam excuſos libros ſuperiore ætate manauit illa lectio: nec ſolum eo loco, ſed paulo etiam infra iterum: habent enim iidem. Quaſi venenatum aliquod telum legerint: correctum autem ab aliquo de opinione arbitror, vt in poſteà excuſis legitur.

Diſputatio de ſententia quadam Ciceronis pro Milone, ubi iudicij Oreſtis meminit, qui à Minerua diſſentientibus inter ſe iudicibus, maternæ cædis abſolutus eſt.

CAP. XXIII.

CICERO ante quam cauſam Milonis exponeret, atque argu-
mentis cõfirmaret, quæ ab inimicis rei, atque improbis ciuib.
ſæpe in ſenatu concioneque iactata erant, cõtra ſaluté ipſius,
refutans inquit. Itaque hoc Iudices non ſine cauſa fictis fabu
» lis doctiſsimi homines memoriæ prodiderunt, eum qui pa-
» tris vlciſcendi cauſa matrem necauiſſet, uariatis hominũ ſen
» tentiis: nõ ſolum diuina: ſed etiam deæ ſapientiſsimæ, ſenten
» tia liberatum. Primum enim eorum, quæ iactabant, erat, non eſſe fas intueri lu-
cem ei, qui à ſe hominem occiſum fateatur. Videtur autem hoc ſumptum eſſe
ex oratione Demoſthenis contra Ariſtocratem, quo loco ita loquitur. exiſtima
re ſe illos, qui primi legem tulerũt de nece hominis, accurate ſecum quæſiſſe,
num omnis mors alicui illata, ſcelus in ſe haberet, an contra quædam eſſet, quæ
non contaminaret, ſed puros mundoſque auctores cædis relinqueret: cum au-
tem ſecum cogitaſſent Oreſtem, qui matrem interfecerat: nec factum inficiaba
tur, iudicibus diis immortalibus, elapſum, ſtatuiſse necem quandã iuſtam eſse.
nam idem hoc iudicium Cicero intelligit, quãuis perſonam nomine non appel
let, vt Demoſthenes fecit. fortaſse etiam Aeſchylum ſignificat, qui totam rem
diligenter in Eumenidibus complexus eſt. variatas enim ſententias hominum
M. Tullius vocat, quæ fuerunt inter ſe magnopere diſcrepantes: dimidia enim
pars abſoluebat: dimidia verò condemnabat. id autem videns Minerua ipſa au-
xilium tulit Oreſti, ac ſuo ſuffragio illum liberauit. quod tangit Cicero, affir-
mans matricidam non ſolum diuina, ſed etiam ſapientiſsimæ Deæ ſententia li-
beratum: primæ enim ſapientiæ inter Deas huic ſine controuerſia deferebãtur.
» apud Aeſchylum autem ipſa ita eo tempore loquitur. Ἐμὸν τόδ᾽ ἔργον, λοισθίαν
» κρῖναι δίκην ψῆφον δ᾽ Ὀρέςῃ τήνδ᾽ ἐγὼ προσθήσομαι. Hunc autem Ennii verſum Eume
» nidibus, qui legitur apud Nonium. Dico viciſse Oreſtem. vos ab hoc faceſsi-
te, affirmarim à Minerua itidem pronunciatum, Oreſtem abſoluente: ac furias,
quę ipſum agitabant, ab eo abigente.

Deleta macula è M. Varronis loco de lingua Latina, ubi docet qua de cauſa, qui lumen affert, dicatur lucere.

CAP. XXIIII.

LOCVS hic M. Varronis è VI. libro de lingua Latina ſic legi-
tur in excuſis nunc omnibus libris, Aldinum certè exemplar:
quęque illud tempore conſecuta ſunt, ita habent. Qui ad
» lucet dicitur lucem abluere: & luce diſſoluuntur tenebræ.
multis autem modis hic peccatum eſt, vt ſpero me probatu-
rum. In antiquiſsimo autem libro, vt in iis etiam, qui ſupe
riore ætate impreſſi formis ſunt (niſi fallor) hic locus, aut in
teger incorruptuſque eſt: aut, ſi maculæ aliquid reſtat, tenuis illa eſt, & quæ nul
» lo negotio elui poſſit: ſic enim illi habent. Qui adlucet dicitur lucere abluere,
» quæ ſequuntur. quare, ſi prępoſitionem ab ſepares à verbo indefiniti temporis,
cui perperam illic hæret, omne mendum ſuſtuleris: vt vera prorſus lectio hæc
» eſſe intelligatur. Qui adlucet dicitur lucere, ab luere. non docuit igitur vir
doctiſsimus, quid valeat lucem abluere, quod fortaſſe nũquam dictum eſt à ve-
tere aliquo ſcriptore: neque rationem iuncti eius verbi adlucet, explicat: eſt. n.
illud

illud vnà cum pronomine declaratio ſimplicis verbi, ſed propoſitum ipſi eſt
oſtendere vnde lucere dictum ſit. primum autem declarat, qui dicatur lucere:
quod dicebatur de illo, qui adlucet: ideſt lumen affert: lucere autem ipſum no-
minatum vult ab luere. quod valet diſſoluere. quæ autem illic diſſolutio fiat ſta
tim ſignificat, adiungens. & luce diſſoluuntur tenebrę. vt autem hęc explicatio
huius verbi probabilis eſt, ita ratio illa, quę tradebatur e a lectione, inſulſa & ri
dicula: ſi valet abluere, quod valere ſolet. quam aptè verò lux ablui dici potue-
rit, omnes (vt arbitror) intelligunt. non reſpondere etiam, quæ ſequuntur, huic
notioni huius verbi apparet. Quin putet autem ipſe luere ſignificare diſſol-
uere, dubitandum non eſt: teſtimoniis nanque hoc ipſius planum fit: in V. enim
» libro vbi docet, vnde dictę ſint falces lumariæ, inquit. Lumarię ſunt, quibus ſe-
» cant lumecta, ideſt cum in agris ſerpunt ſpinę, quas ab terra agricolæ ſoluunt.
» ideſt luunt, lumecta. item vbi vnde vocatum ſit lucrum. Lucrum inquit ab
» luendo, ſi amplius quàm vt exſolueret quanti eſset, ceptum. Pręterea in hoc
ipſo libro ſuprà quo loco luſtri etymon affert. luſtrum nominatũ tempus quin
quennale à luendo, ideſt ſoluendo. Poſſe autem lucere, id quod Varro indi-
cat: ipſeque ſupra declaraui, vt Plauti multis exemplis, ita etiam auctoritate ſua «
uiſsimi epigrammatis cõfirmatur, quod à Valerio Aedituo ſcriptum, apud Gel «
» lium legitur: initium enim eius eſt. Quid faculam pręfers Phileros? qua nil
» opus nobis Ibimus: hic lucet pectore flamma ſatis.

PETRI VICTORII VARIARVM LECTIONVM LIBER XIIII.

Declaratio uerborum eorum in epiſtola M. Antonii, quibus factum ſenatus accuſat, qui uectigalia conceſſa ipſis à Cæſare, Lupercis ademerat.

CAP. I.

QVOD M. Antonius in epiſtola ad Hirtium & Cæſa-
rem, vt crimen, obiecit ſenatui in aliis multis, vt ipſi
„ videbatur, improbiſsimis factis, ſcribens. Vectigalia
„ Iuliana Lupercis ademiſtis. non curauit Cicero illic
refellere, ſed contra quiddam tetigit, quod turpem
maculam Antonii renouaret: declararetque eũ ſum-
mæ audaciæ, & abiecti prorſus pudoris eſſe, qui Lu
percorum mentionem faceret: cum audito illo no-
mine, in memoriam ſtatim omnibus rediret res Ro-
manis hominibus odioſa,
cuius ipſe nefarie auctor
fuerat. in epiſtola verò ad
Cæſarem Iuniorem intelligitur M. Tullium rem purgaſſe: factúmque hoc ſena
tus comprobaſſe, verbis quibuſdam, quæ inde ſumpta apud Nonium leguntur.
„ ſunt autem hæc. Cum conſtet Cæſarem Lupercis id vectigal dediſſe, qui ante
„ poterat id conſtare? Perſpicitur autem vetuſtate poſſeſsionis cauſam ſuam de-
fendiſſe Lupercos, quod tamen Cicero cõfutat: falſúmque eſſet docet. De hoc
vero illo tempore actum eſſe in ſenatu referente Trib. Plebis manifeſtò intelli-
gitur ex primis verbis VII. Philippicæ.

Cum Horatius tradiderit Telephum, quamuis rebus aduerſis oppreſſus tunc foret, magnifice de ſe locutum, idem teſtimonio illius ipſius declaratum: principio orationis, qua hoc fecit, huc allato.

CAP. II.

HORATIVS in epiſtola, qua collegit multa præcepta ad poëta-
rum artem pertinentia, cum docuiſſet oportere perſonas, quæ
motum aliquem in animis ſpectatorum excitare volunt, eodẽ
genere perturbationis affectas videri: atque id exemplis confir
„ maret, inquit, Telephus & Peleus, cum pauper & exul vter-
„ que, Proiicit ampullas, & ſeſquipedalia verba, Si curat cor ſpe
„ ctantis tetigiſſe querela. Hoc autem vtilitati eius rei demon-
ſtrandæ mirificè aptum erat: niſi enim obliti fortunarum ſuarum, miſeri illi &
calamitoſi viri fortiter egiſſent, fine ſuo excidiſſent: nec vnquam feciſſent, vt
qui audiebant miſericordia illorum caperentur: indignóſque ipſos putarent
malis, quibus tunc premebantur. Tragœdiæ autem, quibus inducti erant nullo
modo fracti rebus aduerſis, cum perierint: inciderim autem in initium oratio-
nis,

nis,quam habuit apud principes Græcorum Telephus, quod hoc ipſum confirmat,volui ipſum indicare,atque hic ponere. Ita autem ille,ſe purgans,exorſus eſt. Μή μοι φθονήσητ' ἄνδρες, Ἑλλήνων ἄκροι, Εἰ πτωχὸς ὢν, τέτληκ' ἐν ἐσθλοῖσι λέγειν. Citantur verò hi ab interprete Ariſtophanis, cum poëta ille in Acharnenſibus riſum captans, leuiter immutatis verſibus his,parodia eſt vſus, atque inquit. Μή μοι φθονήσητ' ἄνδρες οἱ θεώμενοι Εἰ πτωχὸς ὢν ἔπειτ' ἐν Ἀθηναίοις λέγειν μέλλω περὶ τῆς πόλεως, τρυγῳδίαν ποιῶν. libenter enim tragico illi illudebat facetiſsimus comicus: habebatque & mores, & verſus ipſius,materiam multorum iocorum. Animaduertendum autem eodem modo, quo Flaccus ſpectantem pro ſpectatorem inquit,ita etiam Ariſtophanem θεωμένους pro θεατὰς appellaſſe . quod etiam alibi fecit.

Locus in Oratore emendatus.ubi de priſca ſcribendi ratione Cicero diſſerit: declaratumque tres Græcas literas ſæpe inter ſe locum commutare.

CAP. III.

LOCVM hunc Ciceronis ex Oratore puto corruptum eſſe. cum enim in excuſis nunc paſſim ita legatur. Purrum ſemper Ennius, nunquàm Pyrrhum. Vi patefecerunt Fruges, non Phryges,ipſius antiqui declarant libri. arbitror ſcribi debere. Burrum ſemper Ennius. & Vi patefecerunt Bruges. atque id, & verbis Ciceronis ipſius,quæ ſtatim adiungit, motus: & teſtimonio Quintiliani: qui in primo libro vbi de literarum immutationibus diſſerit,inquit. Sed b. quoque in locum aliarũ dedimus aliquã do. unde Burrhus,& Bruges,& Belæna. nec non eadem fecit ex duello bellum. vnde Duellios quidam dicere Bellios auſi. oſtendit igitur manifeſtò Quintilianus b. in locum aliarum tranſire ſolitam. primúmque in p. deinde in φ. nec non pro duabus etiam du aliquando accipi ſolitam. cum autem exemplis primæ mutationis utatur duobus illis nominibus, quæ Cicero quoque ponit, Ennii conſuetudinem exiſtimare debemus eum reſpexiſſe: nomináque in poëmate illius poſita intellexiſſe. Idem etiam indicauit Sex. Pompeius in I I. libro ſcribens. Balęnæ nomen à Græco deſcendit . hanc illi φάλαιναν dicunt. antiqua cõſuetudine: quia πύῤῥον, Burrhum: πύξον Buxum dicebant. vnde etiam ſuſpicari licet apud Quintilianum in ſuperiore loco pro Belæna Balęna legi debere. Sed cum Cicero addat: Nec enim Græcam literam adhibebant, nunc autem etiã duas. in poſteriore nomine (niſi fallor) aliter duæ Græcæ literæ vitari nequeunt, niſi immutetur φ in aliam literam. ut illic in b. verſa eſt. nam qui, ſi Fruges pro φρύγες ſcriberetur, crederet ipſam immutatam meo iudicio peccaret: neque enim ſonus ipſius immutatus, ſed forma tantum. quòd ſi in locum eius b. ponimus, tunc verè illam immutatam dicere poſſumus: ſonus nanque variatus eſt. vicinitas autem harum literarum: quodque ſuo iure poſsint inter ſe locum commutare, perſpicitur etiam inde, quod Athenæus in X I I I I. libro Δειπνοσοφιςῶν affirmat eandem nucem, tribus modis in prima litera uariari. fratres nanque, qui ſcripſerant de rebus ruſticis ſecutos Syros, ubi naſcebantur, tradit piſtacia appellate: Nicandrum verò in Georgicis ſuis aſpirata eadem litera phiſtacia. Poſidonium autem biſtacia. nam quod hunc ipſum Stoicum citat, locúmque è I I I. libro hiſtoriarum, quas ille ſcripſit, adducit, in quo arboris huius natura, nucíſque diligenter deſcribitur, tollendum illinc ſcripturæ erratum eſt: cum enim legatur in impreſsis Athenæi exemplaribus. Τὸ δένδρον ἔγχλωρον, καὶ τῇ κορύνῃ τῆς ϛροβίλου, ὅτι ὠμὸν εὔχυμον: κώνειον δὲ μᾶλλον. manifeſtò ſcribi debet κώνου, ſublata media diphthongo: quid enim huc faciat cicuta, quam vox illa oſtendit.

quos autem conos à forma vocet, apertum eſt. vnde etiam Catullus conigeram pinum appellauit. libenter autem monſtraui locum illum Poſidonii: vt enim perſpicere potui, egregiè reſpondet rei ipſi deſcriptio, ac pictura illius ſtirpis: ipſe nanque olim ſemen ex Alexandrea Aegypti allatum ſeui: idque in iuſtam arboris altitudinem creuit. cum igitur dicat ferre fructum vuarum more conglobatum, id è floribus cognoſci poteſt: qui racematim botryoniſque ſpeciem præbentes, funduntur. ob cœli tamen noſtri intemperiem magna ex parte cadunt: quique in nucem formantur, ad maturitatem ob eam rem apud nos nõ perueniunt. cetera ex nucibus ipſis poſſunt intelligi, quorum magna vis huc importatur, cum gratæ ſint in ſecundis delicatioribus menſis. Sed vt ad id redeam, de quo primum agebam, tranſire p. in b. apud veteres Latinos ſolitam, confirmatur etiam exemplo comicorum ſeruorum: quibus à colore capillorũ nomen à Græcis impoſitum erat: cum enim πυῤῥίαι eo ſermone vocarentur, ut alii ξανθίαι. à Latinis hi Byrrhiæ vocati ſint. vt apud Terentium etiam ſcriptum
» eſt. qui inquit. ibi fortè huius video Byrrhiam: nullam enim aliam huius nominis rationem video.

Cretam, qua in obſignandis literis Aſiæ populi utebantur, uideri eam eſſe, quam Herodotus γῆν σημαντρίδα uocauit.

CAP. IIII.

TERRAE cuiuſdam, qua pro cera vtebantur in literis obſignãdis Aſiæ populi, meminit Cicero: illiúsque argumento amoliri crimen à L. Flacco, quem defendebat, conatus eſt. quod ſcriptum teſtimonium, quo reus valde premebatur, ceram haberet, non cretam, qua omnes illi homines & in publicis, & in priuatis literis, vti conſueſſent vnde argumentabatur illud fictum & adulterinum eſſe: cretam enim Aſiaticam appellat,
» eiuſdem quoque mentionem fecit Herndotus in Euterpe his nerbis. καὶ ἐπὶ γῆν
» σημαντρίδα ἐπιπλάσσων, ἐπιβάλλει τὸν δακτύλιον. loquitur autem de inſtitutis ſacerdotum Aegyptiorum, qui boues rei diuinæ idoneos, & qui pro victimis rectè cædi poſſent, antea diligenter ſpectabant. probatiſque notam hoc pacto adponebant: cum capitis pœna plecteretur, qui bouem non à ſacerdote antea probatum: &, vt ipſe loquitur, ἀσήμαντον, imolaſſet. Animaduertendus præterea mos veterum in eadem hac re: antequàm enim literas recitarent, jubebant aduerſus quos facerent, ne perfugii aliquid poſtea haberent; diceréntque fictas eſſe, cognoſcere ſignum. id ſignificauit Cicero in II. concione in Catilinam:
» ait enim. Atque ibi vehementiſsimè perturbatus Lentulus, tamen ſignum &
» manum ſuam cognouit. Sed etiam Salluſtius in eiſdem illis rebus narrandis.
» Igitur perlectis literis, cum prius omnes ſua ſigna cognouiſſent, Senatus decreuit. & quæ ſequuntur. Plautus quoque in Bacchidibus vbi dolum Chryſali exponit, & quemadmodum fallacibus literis tetigerit imprudentem ſenem, oſten
» dit. Nunc haſce tabellas ferre me iuſsit tibi. orabat, quod iſtic eſt ſcriptum, fie
» ret. cedo. ſed noſce ſignum. Noui. Xenophon in V. libro de rebus Græcorum narrat, cum Tiribazus literas regis Perſarum lecturus eſſet, quod inſtitutum nos quoque ſeruamus, iis qui audituri eſſent, prius ſigna eadem de cauſa oſtendiſſe: hæc enim eius verba ſunt. ἐπειδὴ δὲ ξυνῆλθον, ἐπιδείξας ὁ Τιρίβαζος τὰ βασιλέως σημεῖα, ἀνεγίνωσκε τὰ γεγραμμένα.

Notio Græci huius nominis ἐκτροπαὶ explicata: indicatuſque M. Varronis locus, ubi id deprauatum erat.

CAP. V.

Ἐκτροπαὶ vocabãtur à Græcis (niſi fallor) diuerticula. ideſt loca quædam in viis, vbi errare: rectóque itinere digredi faci lè poſſent viatores. vſus eſt Ariſtophanes Βατράχοις hoc verbo, quo loco induxit Liberum patrem cum Hercule loquentem. Indutus nãque Bacchus ueſtitu Herculis: deſiderióque animi ſui ipſi expoſito, oſtendit cupere ſe ab eo intelligere, quibus hoſpitibus apud inferos vſus ſit, cum Cerberum extracturus eò acceſsit, nec non portus, reliquáque omnia, quæ peregrinantibus accommo data ſunt. in quibus etiam ectropas has poſuit. cum metueret ne imperitus viæ, erraret, tanquam omnia, quæ hic iter faciẽtibus venire poſſunt, ſub terra etiã uſu veniant: inquit igitur. λιμένας, ἀρτοπώλια, πορνεῖ', ἀναπαύλας, ἐκτροπάς, κρή-νας, ὁδοὺς. πόλεις, διαίτας, πανδοκευτρίας, ὅπου κόρεις ὀλίγιστοι: riſum enim poëta mouere uoluit, qui deum, tantum iter parantem, de his rebus ſollicitum fecit. Vſus etiam Aeſchines contra Cteſiphontem, ſed μεταφορικῶς. vbi ſcilicet admonuit diligenter iudices ne paterentur Demoſthenem in defenſione à cauſa diſcede-re, atque aliquid extra rem afferre, ſed exitus clauderent: ipſique diuerticula omnia ſeruarent: Inquitur enim tãquam de fera, quę in ſaltu aliquo à venatori bus incluſa: retibuſque vndique cincta, conetur aliqua occulta via erũpere. ver ba ipſius, elegantiæ plena, hęc ſunt. καὶ μὴ ἐᾶτε αὐτὸν ἔξω τοῦ παρανόμου λόγου πλανᾶσθαι, ἀλλ' ἐγκαθήμενοι, καὶ ἐνεδρεύοντες ἐν τῇ ἀκροάσει, εἰσελαύνετε αὐτὸν εἰς τοὺς τοῦ πράγματος λόγους, καὶ τὰς ἐκτροπὰς αὐτοῦ τῶν λόγων ἐπιτηρεῖτε. M. etiã Varronẽ hoc vocabulo vſum affir marim: vt enim nullo negotio intelligitur ex plurimis teſtimoniis ipſius cita-tis à veteribus grammaticis, miſcebat ille libenter Græca vocabula Latinis. Apud Nonium igitur vbi notiones huius vocis Spiſſum tradit, cum in excuſis legatur, Erraremus: extrophas eſſe multas. omnino notũ eſſe, ſed ſpiſſum iter: arbitror ſcribendum eſſe ectropas.

Sententia, quæ apud Terentium refertur de amore proprio, celebrata etiam oſtenditur in Medea Euripidis.

CAP. VI.

QVOD ſeruulus homo apud Terentium in Andria verum eſſe affirmat, ac vulgò dici ſolere oſtendit. Omnes ſibi melius eſſe malle, quàm alteri, apud Euripidem quoque in Medea pædagogus nutrici in mentem redigit: caſtigans illam leuiter, quod miraretur Iaſonem anteponere vtilitates proprias commodis liberorum. cũ omnes mortales huiuſcemodi ſint, ac ſe ipſos in primis diligant: quæ autem cotidie fiunt admi rationem nullam nobis gignere debent. eſtque negligentis admodum viri illa aliquando non animaduertiſſe. hæc igitur cuſtodis illius liberorũ Medeæ uer-ba ſunt. τίς δ' οὐχὶ θνητῶν; ἄρτι γιγνώσκεις τόδε ὡς πᾶς τις αὑτὸν τοῦ πέλας μᾶλλον φιλεῖ.

Quæritur quis fuerit Octauius ille, cuius mors defletur noto epigrammate: nec non Sciron, de quo mentio eſt alio in carmine, eodem loco poſito.

CAP. VII.

QVIS deus Octaui te nobis abſtulit? an quæ
Dicunt, ah nimio pocula dura, mero?
Vobis ſi culpa eſt bilis, ſua quémque ſequuntur
Fata, quid immeriti, crimen habent cyathi?
Scripta quidem tua nos multum mirabimur: & te
Raptum, & Romanam flebimus hiſtoriam.
Sed tu nullus eris, peruerſi dicite manes,
Nunc ſupereſſe patri quod fuit inuidia.

Hoc epigramma, cuicuimodi eſt, legitur poſt luſus in Priapum: eius autem & auctor incertus eſt, & is cuius interitus ipſo deploratur. quamuis illius nomen poſitum in eo appareat: ad eum enim ſermonem dirigit poëta. miror autem, cum clarum illum fuiſſe doctrina: monimentíſque ingenii illic tradatur (nam ſcripſiſſe ipſum hiſtoriam inde percipimus) quomodo nomen eius euanuerit. ipſe certe cum diu multúmque cogitarim, nunquam cui conueniant veterum ſcriptorum, ea quæ ipſi illic tribuuntur, potui indagare. niſi forte Octauium illum intelligit, cuius meminit Horatius in x. ſatyra primi libri, dum alios etiã eruditos viros, amicitia ſecum coniunctos, appellat. quorum iudicium magni æſtimabat: quoſque exiſtimatores ſuorum eſſe poëmatum volebat, contemptis imperitis atque inuidis: inquit enim. Plotius, & Varus, Mœcenas, Virgiliúſque, Valgius & probet hæc Octauius optimus, atque Fuſcus, & hæc vtinam Viſcorum laudet vterque. & quæ ſequuntur. Animaduertendum autem, cum mortis eius cauſam dubiam fuiſſe narret: multóſque dixiſſe vini copiam in culpa fuiſſe, auctorem carminis hoc purgare: aſſignaréque id damnum bili. nam quod raptum illum inquit, ſignificare videtur ſubito genere leti fuiſſe extinctum: hæc enim vis huius verbi videtur. an vacet autem omni mendo epigramma affirmare non auſim: potius enim metuo ne maculis non nullis inquinatum ſit. in re tamen tam incerta nulli parti ſanandæ temere manum adhiberem. non defuerunt tamen acuti & eruditi viri, qui vltimum verſum ita corrigendũ putarint. Hunc ſupereſſe patri quæ fuit inuidia? Eodem in loco cum plura epigrammata legantur, quæ vt diuerſorum poëtarum videntur, ita etiam diuerſa magnoperéque inter ſe diſtantia argumẽta habent, Scironis quoque cuiuſdã docti viri, paruóque contenti philoſophi, bis mentio habetur, ſemel in ſcazonte, quo auctor oſtẽdit velle ſe Athenas nauigare ad excolendum pectus optimis artibus: ita enim loquitur. Nos ad beatos vela mittimus portus Magni petentes docta dicta Scironis. iterum autem in hexaſticho: quo villula poſſeſſa ab illo inuocatur, conuerſo ſermone ad eam poëtæ. Villula, quæ Scironis eras, & pauper agelle: Verum illi domino tu quoque diuitiæ. & quæ ſequuntur. Suſpicor autem ex iis duobus locis ipſum Epicureum fuiſſe: illa enim in primis αἵρεσις tunc à Romanis hominibus expetebatur: Epicureíque præcipue tenuem victum colebant, atque in hortulis ſuis humilibúſque domiciliis tranquillo animo viuebant. vnde mecum aliquando cogitaui an hic ille eſſet, cuius meminit Cicero in Lucullo cum ait. Omnia meminit Sciron Epicuri dogmata nihil ſane certi de hoc dici poteſt, opinionem tamen hanc omnino explodi nõ debere puto: nec ſtudium meum exagitari, conantis memoriam eruditorum, olim valde celebratam: iniquitate autem temporum obſcuratam ac penè extinctam, renouare. Qui Virgilii vitam ſcripſit, doctore ipſum vſum Sirone quodam tradit: qui vt videtur, hic eſt. quamuis nomen aliquantulum variatum ſit: ait enim. Au

diuit

diuit à Sirone præcepta Epicuri, cuius doctrinæ ſocium habuit Varum. nam Scironem immanem importuníſque latronem etiam appellatum, conſtat. Sed ventus quoque certus ita vocabatur: cuius meminit Aeſchines orator in prima epiſtola his verbis. λύσαντες ἐκ μουνυχίας ἱστία φέροντες λαμπρῷ σφόδρα σκίρωνι πάνυ, μόλις ἡμέρᾳ κατήχθημεν εἰς νήρεσον χωρίον. ipſi autem à loco vnde flaret: ſcopuliſque, quos inſederat pirata ille, nomen inditũ erat. qui & ipſi ab illo nomen nacti fuerant.

Mirum, quod tradunt veteres de cultu croci, expoſitum: cum ætas noſtra longe alia ratione ferat.

CAP. VIII.

QVOD veteres de croci natura cultúque tradunt, magnopere diſcrepat à conſuetudine noſtri temporis: curáque, quam nũc in eo tuendo ruſtici homines adhibent: illi nanque, ſi fidem habemus iis, qui de agri cõſitura ſcripſerunt, loca vbi ſererent eligebant preſſa veſtigiis hominum: arbitrabanturque quanto magis ſolum tereretur, tanto melius prouenire: nunc vero nihil tam inimicum putant, quàm pedibus terram eam calcari: ſummóque ſtudio inde, & beluas, & homines arcent. Plinius quoque id teſtatus eſt, locum vertens Theophraſti è v s. libro de iis, quæ oriuntur è terra: inquit enim. Gaudet calcari & atteri pede: pereũdóque melius prouenit, ideo iuxta ſemitas ac fontes lætiſsimum. Græci autem ſcriptoris verba hæc ſunt: quibus diligenter animaduerſis ratio etiam, qua Plinius in vertendis ſententiis Græcorum vtebatur, intelligetur. φιλεῖ δὲ καὶ πατεῖσθαι: καὶ γίνεται καλλίων καταθλιβομένης κάτω τῆς ῥίζης, διὸ καὶ παρὰ τὰς ὁδοὺς καὶ ἐν τοῖς κροτητοῖς κάλλιστος: quod enim Theophraſtus inquit lætiorem fieri, ſi conculcetur radix terra obruta, ipſe reddidit, rem augens, vel potius ludere in hoc volens. pereũdóque melius prouenit; hoc enim prorſus incredibile eſt, fierique non poteſt: quod enim perit, perditur, nedum melius fiat. vnde Theodorus, qui reliqua verbis Plinii expreſſit, in hoc recte eum ſecutus non eſt, ſed ait. Et melius ita euadit: radice attrita pede inferius. præterea quod eſt illic ἐν τοῖς κροτητοῖς, iuxta fontes vertit. quia ſolum propè fontes ſolidum ac durum eſt: pedibus nãque haurientium aquam, animíque cauſa illic degentium, calcatur ac premitur. κροτητὰ vero loca vocantur, quæ pedibus ſaltantium pulſantur: atque ità indureſcunt: hoc autem videtur Lucretius intellexiſſe cum inquit. Principio pars terrai non nulla, peruſta Solibus aſsiduis: multa pulſata pedum vi, & quæ ſequuntur.

Quid valeat corpus ſolidum apud Terentium: quomodoq́ue Græci idem appellent. aliæque vocabuli huius Solidum notiones explanatæ.

CAP. IX.

QVOD Terentianus Chærea in bonis virginis, quam ferebat in cœlum, poſuit: corpus ſolidum eam habere, à Lucilio quoque magnæ laudi datum fuerat mulieri: hæc enim ipſius verba citantur à Nonio è libro x x i x. Hic corpus ſolidum inueniess hic ſtare papillas Pectore marmoreo. arbitror autem hic ſolidum valere, quod Græci πυκνὸν vocant. vnde bonum corporis habitum definientes, aiebant eſſe, πυκνότητα σαρκός. Vſurpant etiam quandóque ſolidum Latini auctores ad rem ſine corpore, & quæ tangi non poteſt, transferentes; intelliguntque id quod firmum expreſsúmque eſt, non adumbra

tum, vt cum Cicero ſolidam laudem gloriámque vocat. Præterea in diuinatione in Verrem, cum ait: At enim ſolidum id eſt, vt me Siculi maximè velint: alterum illud credo obſcurum eſt, à quo Verres minimè accuſari velit: ita enim prorſus ſcribi debet. quod in poſterioribus meis in epiſtolas Ciceronis caſtigationibus olim adnotaui: quamuis in excuſis melioris etiam notæ perperam adhuc legatur, ſolum: ſignificatque illic certum ac ſtabile, quod labefactari nulla ratione queat: vt vulgo etiam nunc loquimur: aliquantulum enim contaminata hac voce noſtra lingua vtimur, cum idem hoc oſtendere volumus: pluribuſque propoſitis: vno autem, aut altero ex iis confirmato, quod ita explanatum putamus, vt tentari poſſe non videatur, illud manere iam certúmque haberi, ita loquentes, poſtulamus. vt manifeſto hic Cicero feciſſe perſpicitur. Animaduertendum autem in patrio ſermone, quãuis ab eodem hoc Latino nomine vtrunque videatur eſſe deriuatum, in primo illo ſignificatu nos dicere, ſodo: in poſtremo verò hoc, ſaldo. Plautus cum idem intelligeret in Bacchidibus ſtabile inquit: ita enim induxit Mneſilochum ſecum loquentem. Profecto ſtabile eſt me patri aurum reddere. Paulo autem ſupra idem dixerat. vnde notio huius verbi manifeſto tenetur. Decretum eſt renumerare iam omne aurum patri.

Acutum dictum, quo quidam ſalſamentarij filium tetigit, cum legatur in rhetorica ad Herennium, oſtenditur è Græco fuiſſe uerſum.

CAP. X.

CORNIFICIVS in IIII. libro de arte dicendi ad Herennium, quum ſignificationem ab ipſo appellatam (figura autem illa eſt, quæ plus in ſuſpicione relinquit, quàm poſitum eſt in oratione) pluribus modis fieri dixiſſet. in iiſque per conſequentiam: atque huius rationis exemplum poneret, inquit. Vt ſi ſalſamentarii filio dicas. Quieſce tu, cuius pater cubito ſe emungere ſolebat. Huius autem quoque vocis meminit Plutarchus in II. libro συμποσιακῶν, capite primo: vbi quid interſit inter σκῶμμα & λοιδορίαν docet: cum enim vtriúſque rei vim inuolutam explicuiſſet (qui tamen locus nunc lacer ac mancus eſt) exemplis quoque idem cõfirmare volens, inquit: qui enim ſalſamentarium quempiam apertè vocauit, conuicium in eum iecit: qui verò in eundem dixit. meminimus cum tu cubito emungebatis, ſcommate eſt vſus. verba ipſius hęc ſunt. ὁ δὲ φήσας μεμνήμεθα σοῦ τῷ βραχίονι ἀπομυττομένου, ἔσκωψε. multas autem huiuſcemodi voces: ſententiáſque, aut philoſophorum, aut poëtarum, auctor ille rhetorices è Græco in Latinum vertit: atque ipſis exemplis eius, quod probare volebat, uſus eſt.

Locus Græci ſcriptoris indicatus ſimilis illuſtri loco Ciceronis, quo de eloquẽtia tanquàm de uirgine aliqua locutus eſt.

CAP. XI.

CICERO in extremo libro, quẽ confecit de claris oratoribus. & ad M. Brutum miſit, de eloquẽtia ipſa tanquam de virgine quadam locutus eſt, ac ſimili illo, quomodo regenda facultas dicendi foret: quantóque ſtudio ab ipſis cuſtodienda, vt pura integráque conſeruaretur, declarauit. eſt autem locus elegantiſsimus, ac ſummo artificio pertractatus. ut autem libere quod ſentio, loquar, ſumpſiſſe videtur imaginem hanc

Cicero

Cicero à Græco ſcriptore, qui de ratione dicendi ſcripſit elegantiſsimum librũ ad Alexandrũ regẽ: illũ autem Anaximenẽ Lampſacenum alibi fuiſſe docui. Huc igitur, ſi eiuſdẽ auctoris epiſtola eſt ante librũ poſita, cuius præcepta, quæ poſtea traduntur, eandẽ rationem ſecutus eſt: hortatus.n.eſt regem illũ, vt diligenter cuſtodiret ſermones eos, ne cũ adoleſcẽtes (inquit) ſint, ab aliquo pecunia corrũpantur. ſed, cũ tecũ honeſtè vixerint: ad iuſtãmque ætatẽ uenerint, laudem illibatam conſequantur. aut igitur ſententiam hanc, in illuſtri loco poſitam, ſpectauit Cicero: aut magnitudine ingenii ſimilitudinem harum rerum & ipſe vidit: & ut vtilẽ illi rei explicandæ, arripuit. Sed vt, & ſuſpicio hæc mea, & virtus vtriúſque ſummi viri melius attendi percipíque poſsit, amborum verba ponam. Cicero igitur ſic egit. Nos autem Brute, quoniam poſt Hortenſii, clariſsimi oratoris, mortem, orbæ eloquentiæ quaſi tutores relicti ſumus, domi teneamus eam, ſeptam liberali cuſtodia; & hos ignotos, atque impudentes procos repudiemus, tueamúrque vt adultam virginem caſtè, & ab amatorum impetu quantum poſſumus, prohibeamus. Græci autem ſcriptoris ex ea epiſtola, quam indicaui, verba hæc ſunt. διὰ τοῦτο γοῦν ἐγώ σοι παρακελεύομαι διαφυλάττειν οὕτω τοὺς λόγους τούτους, ὅπως ἡ οἰκίας παιδεύσεως, ὑπὸ μηδενὸς χρήμασι διαφθαρῶσι: κοσμίως δὲ μετὰ σοὶ συμβιώσαντες, εἰς ἡλικίαν ἐλθόντες, δόξης ἀκεράτου τεύξωνται. Animaduertendum uerò quod Cicero inquit tueri virginem, Græcum eum ſcriptorem dixiſſe διαφυλάξαι. vt Xenophon quoque in primo libro ἀπομνημονευμάτων. cuius hæc ſunt verba, ἢ θυγατέρας παρθένους διαφυλάξαι.

Qui uocati ſint à Cicerone urbani competitores.

CAP. XII.

VRBANI competitores, vt arbitror, vocati ſunt à Cicerone in prima, quæ nũc legitur ad Pomponium Atticum epiſtola, qui conſulatum cum ipſo ſimul petebant, quaſi leues & nugatorii: quòd contemni poſſent, ac variis de cauſis à ſe facilè ſuperari. Verba hæc ipſius ſunt, oſtendentis ſe bene ſperare de honore illo ſuo, niſi noui aliqui extiterint petitores: præſertim ſi volũtates nobilium alienæ à ratione ſua non ſint; in conciliandíſque illis operam ſuam Atticus præbuerit. Cetera ſpero prolixa eſſe, his duntaxat urbanis competitoribus: cum enim, vt primis verbis apparet, ſpem magnã ſuam indicaſset: dixiſsetque, ſibi omnia, quæ ad optinendum illum honorem pertinent, abunde ſuppeditatura, tanquã ſe corrigit atque emendat, adiungẽs. His duntaxat urbanis competitoribus. Non ſumptum eſt igitur hic a Cicerone hoc verbum eo ſenſu, quo plerunque capi conſueuit: neque eandem notionẽ habet. quàmuis videar mihi repperiſse ab hoc ipſo, ſummo Latini ſermonis auctore, alibi eodem intellectu vſurpatum. vt cum in primo libro de diuinatione inquit. Atque ille Romuli auguratus paſtoralis, non vrbanus fuit. nec fictus ad opiniones imperitorum, ſed à certis acceptus, & poſteris traditus. vrbanus enim hic valet (niſi fallor) iocularis: &, quod alii dixerunt, fabuloſus: quique tanquam ioco haberi: riſúue explodi poſsit. vnde (vt opinor) competitores & ipſi vrbani, quaſi ioculares & lepidi homines appellati ſunt. vt nos quoque patrio noſtro ſermone, verbo quod huic reſpondet, aliquando vti ſolemus: appellamus.n. ipſo etiã quoſdam, quibus omnibus in rebus vti omnibus licet, vt ipſis vitium fuerit. fortaſſe quia illi, qui tali ſtudio tenentur: traducunt que vitam in feſtiuitatibus, facilis ingenii naturæque eſſe intelliguntur.

Cum Terentius expreſſerit, quibus uerbis uterentur heri, ſeruis irati: ma liq́ue denunciatione ipſos terrere uolentes, monſtra tus illi ſimilis locus apud Græcum ſcriptorem.

CAP. XIII.

MINIS quoque illis, quibus Terentianus Simo in officio reti nere voluit Dauum: abſterreréque ne fallacia aliqua nupti- as diſturbaret, vſus eſt Eratoſthenes quidam cui, reo capitis, quod hominem occidiſſet, Lyſias orationē ſcripſit: ancillā.n. quā internunciā fuiſſe vxoris in adulterio acceperat, ita allo- cutus eſt: hācque ipſi cōdicionē tulit, ut ſcilicet aut omnia a- periret, atque ita noxa liberaretur: aut ſi inficiaretur, expecta ret ſe μαστιγωθεῖσαν εἰς μύλωνα ἐμπεσεῖσθαι, καὶ μηδέποτε παύσασθαι κακοῖς τοιούτοις συνεχομένην. hoc autē adnotare vtile putaui, ut vera ratio vertēdi aliquid è Græco ſermone in Latinū perſpiceretur: nō.n. valde diſſimilibus verbis Menandrū, vnde Lati na fabula expreſſa eſt, vſum puto. Terentius igitur eandē ſententiā, aut valde parē, ita reddidit, inducēs ſenem illū, quod antea obſcure ſignificarat, totū ef- fundentem. Verberibus cæſum te in piſtrinum Daue dedam vſque ad necem. Ea lege atque omine, vt ſi te inde exemerim ego pro te molam. In eadem etiam oratione Lyſias fecit eundem illum, rem factam exponentem: rationémque ſui facti reddentem, verba hæc edere. κἀγὼ εἰπὼν ἐκείνῃ ἐπιμελεῖσθαι τῆς θύρας, κα- ταβὰς σιωπῇ ἐξέρχομαι. Locus autem ſimilis cum ſit in I I I. actione in Verrem, vbi Rubrii vim adhibitam pudicæ domui commemorat, id quoque adnotare vo- lui: conferréque hos locos inter ſe: ambo nanque hi viri longe diuerſo fine ac propoſito, volebant neminem domo exire: aut eo foris irrumpere. inquit igi tur Cicero. Et ſimul ſeruis ſuis Rubrius, vt ianuam clauderent, & ipſi ad fo- res aſſiſterent, imperat.

Demoſthenis locus ſimilis indicatus loco Ciceronis, cum improbitatem Rubrij: licentiamq́ue in conuiuio Lampſaceno uſurpatam in Ora- tione contra C. Verrem exponeret.

CAP. XIIII.

SED non multo quoque ſupra hæc Ciceronis verba, locus eſt qui, cum res quæ exponuntur ſimiles admodum ſint, è Græco & ipſe oratore translatus videtur: qui tamen vehementius quàm Lyſias inflat, ac grandior eſt. verbum certè vnū tranſla- tum inde expreſſum, non ſine cauſa exiſtimari poteſt. Cicero igitur cum exponeret initium detegendi ſcelerati cōſilii, quo vſus eſſet Rubrius: doceretque callide ipſum feciſſe, atque ex- pectaſſe donec hilaritate conuiuii alii temulentiores facti forent, vt minus im probè videretur rem parum honeſtam flagitare, ita egit. Poſtea quàm ſatis ca- lere res Rubrio viſa eſt, quæſo inquit, Philodame, cur ad nos filiam tuam non intro vocari iubes? Homo, qui & ſumma grauitate, & iam id ętatis, & parens eſſet, obſtupuit hominis improbi dicto inſtare Rubrius. Tum ille, ut aliquid reſponderet, negat moris eſſe Græcorum, vt in conuiuio virorū accumberent mulieres. hic tum alius ex alia parte. Enim vero ferendū hoc nō eſt: vocetur mu lier. & quæ ſequuntur. Demoſthenes autem de falſa ementitáque legatione, cum improbitatem Aeſchinis oſtenderet, ac quemadmodum ſe in conuiuio pe tulanter importunéque geſsiſſet, commemoraret (cœnabat autē vnà cū Phry none, & ipſo legato, apud Xenophronem in Macedonia) narrat ipſum, cum po

tari

tari cœptũ eſt, vocaſſe in conniuium Olynthiam mulierem. quæ ſanè ſpeciem corporis elegantem haberet, ingenua tamen foret ac moderata, vt exitus declarauit: eámque primo modicè coēgiſſe potionis aliquid cibíque ſumere. ſtatím que adiungit hæc ipſa, quæ reſpondent non parũ loco Ciceronis. ὡς δὲ προΐει τὸ πρᾶγμα, καὶ διεθερμαίνοντο, κατεκλίνοσαν καί τι καὶ ᾄδειν ἐκέλευον: ἀδημονούσης δὲ τῆς ἀνθρώπου, καὶ οὔτε ἐθελούσης, οὔτε ἐπισταμένης, ὕβριν τὸ πρᾶγμα ἔφασαν οὑτοσὶ, καὶ ὁ Φρύνων: καὶ οὐκ ἀνεκτὸν εἶναι τοὺς θεοῖς ἐχθρούς τε καὶ ἀλιτηρίους Ὀλυνθίους αἰχμάλωτον οὖσαν τρυφᾶν. nam quod antea Cicero dixit. Fit ſermo inter eos & inuitatio ut Græco more biberetur, videtur etiam ſignificaſſe Demoſthenes dicens. ἐπεὶ δὲ ᾖσαν εἰς τὸ πίνειν.

Sententia, quam Terentius accepit à Latino comico, indicata: Declaratumque ſandalium calceamentum fuiſſe diuitum fœminarum.

CAP. XV.

TERENTIVS non paucas ſententias à ſuperioribus Latinis comicis ſumpſit: quod multis Plauti locis facilè probatur, verúmque eſſe oſtenditur. nam quam in Eunucho pœnam induxit Gnathonem militi precantem. Vtinam tibi commitigari videam ſandalio caput. Turpilius ante ipſum dixerat: cuius hęc verba citãtur à Nonio è fabula Lindia. Miſero mihi mitigabit ſandalio caput. erat autem ſandalium calceamentum fœminarum diuitum, ac beatarum. vt teſtimonio etiam hoc Cephiſodori comici intelligitur. qui in Trophonio ſua ita induxit mulierem conquerentem deteriores fortunas ſuas. Ἔπειτ᾽ ἀλλάξεταί τι τῶν λεπτοσχιδῶν ἐφ᾽ οἷς ἦν χρυσᾶ ταυτὶ τἄπισθ᾽ ἄνθεμα. νῦν δὲ σαπρὰς ὡς θεράπαινα ἔχω περιβαρίδας: quæ nanque antea ſumptuoſo genere calceamenti vſa fuerat, poſtea tanquam ancillam quandam ſe dicit induere peribaridas: ancillarum verò proprium calceamentum hoc erat.

Duo verſus Ennij, qui diuulſi leguntur diuerſis locis, coniuncti.

CAP. XVI.

ASTA, atque Athenas antiquum opulentum oppidum Contempla: & templum Cereris ad leuam aſpice. Duo hi ſenarii Ennii ſunt è Medea Euripidis, tranſlata ab ipſo: non tamẽ Medea hac, quæ in manibus nunc eſt: quæque vt diſtingueretur ab altera, exul à Latinis grammaticis quondam vocata eſt. verum ex illa verſi, quæ calamitate ſuperiorum temporum vna cum multis aliis eiuſdem poëtę fabulis interiit: neque tamen illi à me vſquam continentes inuenti ſunt, ſed prior totus: initiúmque alterius apud Nonium legitur, vbi multis priſcorum poëtarum exemplis oſtendit contemplo pro contemplor in vſu etiam veterum fuiſſe. Poſterior autem integer à M. Varrone citatur in VII. libro de lingua Latina. vnde & ſententia cohærente, & Contempla verbo, quaſi vinculo quodam, ipſos connectente, hi duo verſus à me coniuncti ſunt: & in eundem ordinem, quem olim apud poëtam ipſum tenebant, reſtituti.

Cur Virgilius in III. Georgicorum lunam roſcidam uocarit: roremque à Græco poëta lunæ filium appellatum.

CAP. XVII.

NON temere Virgilius in libro de re pecuaria Lunam roſcidã vocauit, cum æſtiuo tempore: paruo ab occaſu Solis ſpatio interpoſito, ad bibendum paſcendúmque rurſus appellendos greges præcepit: neque enim ſequor ſententiam veteris interpretis, qui Lunam illic noctem accipit: nec enim omnes noctes vno tenore eandem vim roris gignunt: Luna nanque ſilente ros non multus deſcendit: contra autem in plenilunio magna copia ipſius funditur. Sequitur igitur non rem ipſam tantum, quam notam illi fuiſſe veriſimile eſt, ſed Alcmanis nobilis poëtæ ſententiam, qui rorem Iouis ac Lunę filium eſſe cecinit ſuaui hoc carmine. Διὸς θυγάτηρ ἕρσα τρέφει καὶ σελάνας δίας. nam ἕρσαν illic δρόσον valere, quo verbo conſuetudo rorem vocabat: cum illud poëtarum vocabulum eſſet, declarauit Plutarchus in commentariolo, qui inſcribitur αἰτίαι φυσικαί. vbi hunc ipſum verſum citat. illum vero intellexiſſe Macrobius videtur propè finem VII. libri Saturnaliorum, cum inquit. vnde Alcman lyricus dixit rorem aëris & Lunæ filium.

Coronas Muſarum antiquos è roſis texere ſolitos.

CAP. XVIII.

MOREM fuiſſe veterum, vt longè aliis floribus texerent coronas diuerſis diis, conſtat. Muſas verò roſis coronare ipſos ſolitos plures graues ſcriptores literis prodiderunt. vtuntur autem omnes teſtimonio Sappbonis, quæ carmine quodam ſuo teſtata hoc fuerat: cum enim diuitem quandam mulierem, quę auerſa foret à muſis, accuſaret: memoriamque ipſius vna cum corpore extinctum iri affirmaret, in hac ſententia hoc protulit: inquit enim merito id ipſi euenturum, quia roſarum Pieriæ, quæ ſedes eſt muſarum, expers eſſet. verba huius diuinæ poëtriæ hæc ſunt. ita autem illa hic ponam, ut legi debere ipſa puto: nõ parum nanque deformata ſunt apud auctores, qui ipſa citarunt. κατθανοῖσα δὲ κείσεαι· οὐδέ τις μναμοσύνα σέθεν ἔσσετ' οὐδέ ποχ' ὕστερον· οὐ γὰρ μετέχεις ῥόδων τῶν ἐκ πιερίας· & quæ ſequuntur. nam longius adhuc mihi carmen collocare hic liceret, prolixius adductum à Stobęo capite περὶ ἀφροσύνης: apud Plutarchum enim, qui duobus locis hoc exemplo uſus eſt, non plena etiam ſuperior ſententia poſita eſt. & in III. nanque libro συμποσιακῶν capite primo: et in commentario, quo nuptialia præcepta tradidit, legitur. Clemens pręterea Alexandrinus, eruditus in primis ac pius ſcriptor, hoc tetigit in II. libro Pædagogi, capite quo quærit, an vnguentis corollisque vti deceat Chriſtianum hominẽ; apud quem etiam maculis nõnullis verba hæc ingenioſæ mulieris inquinata erant in calamo notatis libris. illa tamen ipſe purgaui: cũ aliquid laboris in eius auctoris conferendis exemplaribus emendandiſque, ante quàm impreſſoribus traderentur, ſuſcepi: atque id ut & volũtati ſatisfacerem Marcelli Ceruini cardinalis, qui id à me impensè petierat: ardebat enim ille (ut eſt omnium honeſtarum rerum cupidiſsimus: inprimisque adiuuãdarum literarum ſtudioſiſsimus) miro quodã deſiderio huius auctoris videndi, atque in manus eruditorum tradendi: bona tamen ipſius magnáque parte carebat, quæ in Medicea tantum bibliotheca inueniebatur. ut igitur ipſi in tam iuſta re pręſto eſſem, & vetus inſtitutum meum ſequerer, nullum laborem recuſandi, vt iis, quos recta ſtudia delectant,

delectant, proſim, aliquantulum in eo laboraui. quare hunc locum reſtitui: con ſulto tamen antea ipſo, ſummi iudicii atque eruditionis viro: cum alicuius ponderis res eſſet: Gulielmoque Sirleto, qui domi eius viuit, doctiſsimo homine: & vt olim in humanioribus ſtudiis magna cum laude verſato, ita nunc in ſacris ab ditiſque literis toto animo occupato. nec enim temere manus veteribus auctoribus admouere ſoleo. præcipuè autem me adplicaui ad lectionem Ioannis Stobæi, apud quem carmen hoc, vt longius, ita etiam integrius ſeruatum videtur.

Manibus pedibuſque aliquid facere, quod apud Terentium eſt, uideri deriuatum è Græco ſermone.

CAP. XIX.

QVOD apud Terentium in Andria Simo inquit, improbitatem ſerui oſtendere volens: ſtudiúmque aduerſandi conſiliis ſuis. Quem ego credo manibus, pedibuſque obnixè omnia facturũ. è Græco ſermone ductum uidetur: ipſi enim quoque cum quépiam omnibus ingenii corporiſque viribus aliquid aggredi ſignificare volebant, ita loquebantur. cuius rei teſtis eſt Aeſchines, qui contra Cteſiphontem, vbi de Cirræo campo, vnde pulſi erant auctore Apolline incolæ ab Amphictyonibus, vt impii: agerque eorum conſecratus, loquens: nec non de iureiurando, quo poſtea iurarant ſe nec eum agrum culturos: nec alium vllum colere permiſſuros, ſed totis viribus impedituros, inquit. μήτε αὐτοὶ τὴν ἱερὰν γῆν ἐργάζεσθαι: μήτε ἄλλοις ἐπιτρέψειν, ἀλλὰ βοηθήσειν τῷ θεῷ καὶ τῇ γῇ ἱερᾷ, καὶ χειρὶ καὶ ποδὶ καὶ πάσῃ δυνάμει. nec multo poſt iterum iiſdem verbis. hoc tamẽ intereſt, quod vnitatis numero illi apud Aeſchinem utuntur, cum Terentius multitudinis vſus ſit. vt nos quoque patrio ſermone facimus: quibus etiam familiaris eſt hic ſermo. quod vero Græcus ſcriptor addidit ex eorum perſona. καὶ πάσῃ δυνάμει. duobus his verbis explanare voluit, quid peruulgata illa voce, & quæ prouerbii vim haberet, Amphictyones intellexerint: eſt enim hoc tanquam declaratio illius quod dixerant, ſe omnem vim ſuam ac poteſtatem in ea re conſumpturos.

Vt apud Ciceronem legitur gladius plumbeus, ita Græcos μολυβδίνην μάχαιραν dicere ſolitos.

CAP. XX.

PLVMBEVM gladium μεταφορικῶς Cicero ad Atticum ſcribens, vocauit iudicium infirmum: vel potius Hortenſium in hoc quoque ſequutus, cuius vocem referebat, iiſdem verbis, quibus orator ille vſus fuerat, eandem rem expoluit: tranſlatis ſcilicet, reique declarandæ valde accommodatis: neque enim altiorem plagam ex ea materia gladius imponere poteſt: cũ acies eius facilè retundatur. apud Laertium quoque in voce, qua Diogenes in ſimulauit formoſum adoleſcentem decorúmque, qui deformia indecoráque loqueretur, mentio eſt gladii huius: inquit enim, non reſpondere orationem ipſius ſignificans corporis ſpeciei, non te pudet ex eburnea vagina plumbeum gladium educere? ſpectauit tamen ille potius materiæ illius, è qua factus gladius eſſet, tenuitatem: cum, contra ex ebore magni pretii re confecta vagina foret, quàm non eſſe illum ad vulnerandum valdè aptum cogitauit: verba Græca huius ſententiæ hæc ſunt. οὐκ αἰσχύνῃ ἐξ ἐλεφαντίνου κολεοῦ μολυβδίνην ἕλκων μάχαιραν.

De more veterum diſputatur, qui ſuis in agris plerúnque buſta ſibi facere conſuerant.

CAP. XXI.

CICERO pro Sex. Roſcio ſpoliatum eſſe illum omnibus fortunis à procuratore quodam Chryſogoni oſtendere volens, ac ne glæbam quidem agri ei relictam, qui antea fructuoſiſsimis prædiis abundabat, inquit. Cui de tanto patrimonio prędo iſte nefarius, ne iter quidem ad ſepulchrum patrium reliquiſſet: humabant enim mortuos in agris veteres, quod teſtatur Liuius in VI. libro ab vrbe condita, vbi commemorat interrogationes, quibus populares homines Seſtius Liciniúſque, primores patrũ productos in concionem, fatigabant: illic enim verba hæc ſunt. Vt ſinguli propè CCC. ciuium poſsiderent agros: plebeio homini vix ad tectum neceſſarium, aut locum ſepulturæ, ſuus pateret ager. perſpicitur id etiam è lapidibus, qui ante ſepulchra ponebantur: eorum enim cum magna multitudo tota Italia inueniatur, in omnibus inciſum eſt ſpatium ſoli, quod conſecratum eſſet: nam quot pedes in fronte, quótque in agro caperet illic indicatur. quod etiam tetigit Horatius in ſatyra cum inquit. Mille pedes in fronte: trecentos cippus in agrum Hic dabat. Idem autem mos Græcorum quoque erat. vnde cum alicuius luxuriem mendicitatémque ſignificare volunt, antiqui ſcriptores, & ipſi quoque ita loquuntur. Aeſchines igitur effudiſſe patrimonium omne Timarchum declarare volens, huius etiam rei mentionem fecit: inquit enim matrem eius filium oraſſe, ne fundum certum quendam alienaret, vt ſi nihil aliud inde commodi caperet, ſaltem haberet vbi mortua condi ac ſepeliri poſſet, ne ipſi quidem prædio eum pepercisse. Ariſtophanes quoque ἐκκλησιαζούσαις cum Praxagoram induceret comunionem omnium bonorum laudantem, oſtendentémque quàm iniuſtè tunc res diſtributæ forent, hoc attigit. μηδὲ γεωργεῖν, τὸν μὲν, πολλὴν· τῷ δ' εἶν', μηδὲ ταφῆναι. quot igitur ad diuerſas res probandas argumenta ducerentur ex inſtituto hoc priſcorum multis auctorum teſtimoniis patefactum eſt, non tantum mos ipſe illuſtratus.

Quod uernaculum uidetur uerbum in patria noſtra lingua, oſtenditur manaſſe huc è Græco ſermone.

CAP. XXII.

NON pauca Græca vocabula in patrio noſtro ſermone inueniũtur, quæ coniunctionem huius linguæ fuiſſe quondam cum illa teſtantur: neque enim eius generis ſunt, vt vicinis temporibus ab eruditis viris huc importata videantur, ſed ita trita ſermone imperitorum, vt diu in hac coaluiſſe appareat. ore nanque potius vulgi & idiotarum, quàm exquiſitè loquentium iactantur: Quod enim dicimus, cum opinionem alicuius de aliqua re contemnimus. ac falli ipſum magnopere ſignificamus, eum abbacare, manifeſtò inde ductum eſt: idem nanque verbum eodem intellectu, ac nulla pænè re variatum, vſurpatur ab Homero: In IIII. enim libro Odyſſeæ, vbi Helena labores periculáque commemorat, quæ Vlyſſes cum in urbem Troianorum irrepſit, ſuſtinuit, affirmans eum ſordido pallio indutum: mulcatúmque toto corpore verberibus, à nullo cognitum fuiſſe: ſe autem ſolam hominem cognoſſe: ac qui ſuſpicione aliqua ducti, qui nam foret diuinare voluiſſent,

omnes

omoes erraſſe: nec verum eorũ vllum tetigiſſe, hoc ipſo verbo vſus eſt, dicens.
" οἱ ἀττικίζοντες πάντες: ἐγὼ δέ μοι ὅτι ἀπήγγειλα τοῖον ἰόντα.

Quod Quintilianus exempli loco poſuit, Erutius Antoniaſter, oſtenditur à Cicerone ſumptum eſſe: ratioque poſterioris nominis explicata.

CAP. XXIII.

QVINTILIANVS cum in VIII. libro, exemplis comprobans quod dixerat: nim rebus aliquando ipſam uerborum humilitatem afferre, hoc poſuit. Erutius Antoniaſter, intellexit (ut opinor) locum hunc ex oratione Ciceronis pro Vareno. qui citatur à Priſciano in VIII. libro. " Lucilius ille Septimus diceret. etenim eſt ad L. Craſſi eloquentiam, grauis & uehe- " mens, & uolubilis: Erutius hic noſter, Antoniaſter eſt. ita " nãque legitur in ſcriptis antiquioribus eius grammatici libris: quorum magna copia extat. cum excuſi aliter habeant: medoſique ſint. Antoniaſter autem eſt imitator Antonii oratoris & qui ſe ad rationem ipſius adplicuerit. quamuis puſillum quiddam vitioſúmque in ſe habere videatur hoc nomen: & ὑποκοριστικῶς dictum eſſe appareat. eſt autem ita ab Antonius conformatum nomen, vt à paraſitus, paraſitaſter, quod apud Terentium Adelphis eſt: & à Fuluinius Fuluiniaſter: ita enim in antiquo & fideli libro legitur, nõ Fuluiaſter: de Philotimo enim liberto loquens: cuius literis non omnino fidem habendam eſſe oſtendit, " inquit. Solet omnino eſſe Fuluiniaſter ideſt Fuluinii ſimilis. Videndum etiã eſt in exẽplo Ciceronis, an L. ille Septimius legi debeat, pro Lucilius Septimus: in his enim rebus crebro peccabant veteres librarii, totius rationis ignari; & tamen quid notæ illæ ſignificarent ſtultè interpretari volentes.

Sententia multorum Virgilij uerſuum è II. Georgicorum declaratur accepta è Theophraſto, collatis ſingulis ſententijs inter ſe.

CAP. XXIIII.

SVMMO artificio ſcripſiſſe Virgilium libros de rebus ruſticis, quos, ſecutus Nicandrum Colophonium, qui & ipſe de cultu agrorum cecinerat, γεωργικὰ inſcripſit, vno omnium iudicio conſtat. Sumpſit autem multa in illis ab Heſiodo: oã quæ in extremo primi libri de notis imbrium, vẽtorum, tempeſtatum, ac ſerenitatis præcepit, manifeſtò ex Arato tranſtulit. veriſimile autem eſt non contentum illum fuiſſe operis titulo, ſed plura etiã ab eiuſdem ſtudii Græco poëta accepiſſe, quod tamen ipſius ſcriptis amiſsis, indicare non poſsumus. non ſolum autem eruditus poëta diligenter legit, ut opus ſuum ornaret, abſolutúmque ad exitũ perduceret, libros aliorum poëtarum, ſed philoſophorum etiam, qui de eiſdem rebus accuratè egiſſent, vt Ariſtotelis, Theophraſti, id quod teſtimonio non nullorum locorum manifeſtò tenetur. nam ſecundi eorum librorum primam magnámque partem " è Theophraſto vertit. intelligo autem cum inquit. Principio arboribus varia " eſt natura creandis; Nanque aliæ, nullis hominum cogentibus, ipſæ Sponte ſua " veniunt, campóſque & flumina latè Curua tenent. & quæ ſequuntur: omnis enim hæc accurata diuiſio politi illius, eruditíque philoſophi eſt: qui in II. libro de iis, quæ oriuntur è terra, ſic præceptionem illam auſpicatus eſt. αἱ γε-

σεις τῶν δένδρων, καὶ ὅλως τῶν φυτῶν, ἢ αὐτόματοι, ἢ ἀπὸ σπέρματος, ἢ ἀπὸ ῥίζης, ἢ ἀπὸ παρασπάδος, ἢ ἀπὸ ἀκρέμονος, ἢ ἀπὸ κλωνός, ἢ ἀπ' αὐτοῦ τοῦ στελέχους ἔτι, ἢ τοῦ ξύλου κατακοπέντος. quod autem Virgilius, primis tribus modis expoſitis, atque exemplis confirmatis, addit. Hos natura modos primum dedit: his genus omne Syluarum fruticúmque viret: nemorúmque ſacrorum. Theophraſtus autem his verbis tradiderat: (neque enim hic enumerat, quæ ſint huius, aut illius generis, ſed infra omnibus rationibus diligenter repetitis, id facit) τούτων δὲ ἡ μὲν αὐτόματος, πρώτη τις: ἡ δὲ ἀπὸ σπέρματος καὶ ῥίζης, φυσικώταται δόξαιεν ἄν: ὥσπερ γὰρ αὐτόματοι καὶ αὗται: διὸ καὶ τοῖς ἀγρίοις ὑπάρχουσιν. Ceteros quinque modos, quos vſum docuiſſe via quadam & ordine narrat: Theophraſtus vero τέχνης & προαιρέσεως, eſſe affirmat, ſtatim Virgilius perſequitur. Hic plantas tenero abſcindens de corpore matrum Depoſuit ſulcis. qui eſt modus ἀπὸ παρασπάδος Græcè vocatus. ſecundum intellexit, cũ cecinit. Hic ſtirpes obruit aruo: Quadrifidáſque ſudes, & acuto robore vallos: qui eſt ἀπὸ ἀκρέμονος. Tertio loco Virgilius poſuit, in quo ſcrupulus non paruus eſt. Syluarúmque aliæ preſſos propaginis arcus Expectant, & viua ſua plantaria terra: videtur enim rationem quandam ſuam illic afferre, nec ullo modo reddere, quod non ſolum tertio loco, ſed ne quarto quidem præcepit Theophraſtus. cum dubitari non poſsit, quin qui quartus illi eſt, tertius ſit Græco ſcriptori, cũ dicat. Nil radicis egent aliæ: ſummúmque putator Haud dubitat terræ referens mandare cacumen: κλῶνας enim Græci vocant ſummos arborum ramos: cacumináque cõmuni vocabulo, cum in fico appelletur pars illa κράδη. Quintũ Theophraſti intelligens, ait. Quin & caudicibus ſectis (mirabile dictu) Truditur è ſicco radix oleagina ligno; quem philoſophus his verbis oſtendit. ἀπὸ τοῦ ξύλου κατακοπέντος εἰς μικρά. puto autem hunc modũ apud Græcum auctorem in hoc tantum diſcrepare à ſuperiore, quòd illic integer ſtipes ſeritur: hic autem conciſus, in pluréſque partes diſſectus: exiſtimo enim nunc ξύλον vocaſſe, quod ſupra propriè, ſuóque nomine, appellauit σίλιχον: σίλιχος autem eſt ſtipes ipſe. vnde mirarer Virgilium, ſi hoc ſignificare voluiſſet, propaginis arcus & viua plantaria dixiſſe: alias igitur arborum naturas expectare arcus propaginis dicens, & viua plantaria cum ſua terra, videtur intellexiſſe quas in uitibus propagines appellabant: non uites tamen tantum, ſed aliæ etiã ſtirpes ita ſerebantur; malo enim ita factum ipſius interpretari quàm dicere, quod ſine dubio falſum eſt, ita ipſum quartum Theophraſti modum explicare voluiſſe: ne videar ipſum negligentiæ imperitiæque inſimulare, à quo conſilio longè abſum: cum coner potius, ſi poſsim, defendere. Nam quod philoſophus poſtremo modo poſito, ſtatim addidit: καὶ γὰρ οὕτως ἀναφύεται, neceſſario fecit, ne falſum id putaretur: habet enim in ſe admirationem, quomodo ſtipes in minutas partes conciſus, naſcatur: vnde Virgilius eandem difficultatem perſpiciens, inquit. mirabile dictu. quod verò poëta oleas hoc pacto germinare docet, id quoque infra tradidit Theophraſtus. Nec tamen lignum ita ſiccum accipere debemus, vt omnino exaruerit: certum nanque eſt nihil inde germinare poſſe: nec philoſophus huiuſcemodi quicquam dicit: ſiccum enim lignũ videtur Virgilius dixiſſe vacuum ab humore, cum radice careat, quæ ſuccũ humo trahit: nã cortice ſegmenta illa nudata eſſe non oportet: quod ſi ille demptus fuerit, non poteſt radix erumpere; neque inde arbor fieri. quod admonuit etiam Theophraſtus, cũ de olea myrtóque diſſereret: quæ hoc pacto naſcuntur: hæc.n. verba eius ſunt, de myrto ſupra locuti: δεῖ δὲ καὶ τούτου, καὶ τῆς ἐλαίας, τὰ ξύλα διαιρεῖν, μὴ ἐλάττω σπιθαμιαίων, καὶ τὸν φλοιὸν μὴ ἀφαιρεῖν.

PETRI

PETRI VICTORII VARIARVM LECTIONVM LIBER XV.

Sententia Ciceronis collata cum ſententia Ariſtotelis de eadem re: declaratumque uerius eſſe, quod à philoſopho dictum eſt.

CAP. I.

MAIOREM partem rerum antiquarum aliqua ſui parte laborare: minuſque correcta eſſe quàm recentiora inquit Ariſtoteles in ſecundo libro πολιτικῶν: quæ ſententia vera prorſus videtur, & caute pronũciata. verba ipſius hæc ſunt: τὰ δὲ πλεῖστα τῶν ἀρχαίων ἧττον διήρθρωται τῶν νεωτέρων. Cicero verò initio diſputationis, quam miſit ad Varronem de Academicis quæſtionibus, cũ idem proferret, fidenter magis aſſeueranterque ait. Certe .n. recentiſsima quęque ſunt correcta & emendata maxime. quantopere autem rem multis modis augeat apparet, vt fortaſſe non omnino verum ſit, quod dicit: id quod in illa ipſa re de qua tunc agebat Cicero manifeſtò, tenetur: plures enim qui ſe ad philoſophiæ ſtudia contulerant, relictis ſententiis ſuperiorum, auctores nouæ diſciplinæ fiebant, quæ ne dum emendatior integriorque foret, multis partibus deterior antiqua, imperfectiorque erat. Quòd niſi mortales nimis ſe, ſuaque amarent, ac laborem ferre vellent, quod tradit Ariſtoteles verum profectò ſemper foret: nullum enim negotium eſt rebus ab aliis inuentis aliquid ſuo ſtudio addere: erratáque ipſorum corrigere, ſed vitia hominum, quæ indicaui, huiuſcemodíque alia, hoc perpetuum eſſe non ſinunt. quare prudenter Ariſtoteles hoc in magna parte vſu venire affirmauit. Cicero autẽ exiſtimari poteſt ita dixiſſe, perſonæ ſuæ accommodans hanc ſententiam, ſeque ipſum culpa liberans, quod relicta vetere Academia, ſe ad nouam applicuiſſet.

Cum, & Plutarchus, & M. Varro libros ſcripſerint de liberis inſtituendis, oſtenditur ambos nonnulla notaſſe, quæ obſunt ſtudijs literarum: impedimentoque ſunt pueris ad diſcendum.

CAP. II.

PLVTARCHVS in libro de Inſtitutione puerorum admonuit etiam oportere tolerandis laboribus corpora adoleſcentium firmare, atque vtilitatem eius rei docuit; ſimilíque valde apto ad rem demonſtrandam præceptum illud illuſtrauit. in quo tamen animaduertendum inquit ne nimio labore, aſſiduiſque exercitationibus, corpora puerorum ſicciora reddantur: quia id impediret ſtudia literarum: defatigationes namque aduerſari diſciplinis percipiendis. hoc autem verum eſſe probat auctoritate Platonis, cuius hęc verba adducit. ὕπνοι, καὶ κόποι μαθήμασι πολέμιοι. ſumpta autem illa ſunt

è VII. libro de Republica. quo loco, quum quęſitum id ex eo foret, Socrates docet, quæ potiſsimum ætas in his ſtudiis occupanda ſit: eamque eſſe tradit, quæ adhuc ſoluta liberaque eſt neceſſariis exercitationibus: illo nanque tempore: ſiue duorum; ſiue trium annorum id ſit, non poſſe quicquam aliud agi: cum id, quod conſequitur, ea de cauſa, quam verbis illis declarat, minime aptum ſit ſciẽtiis percipiendis. M. quoque Varro, cum & ipſe accurate præciperet de liberis educandis: ſcripſit enim doctiſsimus ille vir copioſe de hac re, vt ex multis exemplis, quæ ex eo libro ſumũtur à Nonio, perſpicitur, hanc partem diligenter perſecutus eſt: indicauitque multas res, quæ obeſſent perceptioni bonarũ artium:
„ hæc enim ipſius uerba apud eum grammaticum leguntur. Remotiſsimum ad di-
„ ſcendum formido, ac nimius timor, & omnis perturbatio animi: contra dele-
„ ctatio pro telo ad diſcendum: cum autem ambo hi eruditiſsimi ſcriptores remedia adhibere velint huic malo, alter eorũ tollere videtur, quæ corpus deterius faciunt; alter verò, quæ animum ſtatim offendunt: turbidoque motu vexatum, minus habilem ad haurienda præcepta artium efficiunt.

Orationes duas pugnantes inter ſe, quæ nunc C. Salluſtio & M. Tullio tribuuntur, uideri eorum auctorum non eſſe.

CAP. III.

PLVRES ſunt anni, cum mecum ſuſpicari cœpi orationes, quæ C. Salluſtii & M. Tullii nomine circunferuntur, contrariæ inter ſe, ac plenæ maledictorum, veras eorum nõ eſſe: nec ab illis ipſis vnquam habitas: ſed ab aliquo exercitationis cauſa conſcriptas. nec me tamẽ fallit Quintilianum aliter ſenſiſſe, qui huius, quæ Salluſtii creditur bis, nomen ipſius ponens, mentionẽ fecit: & in quarto libro, quo loco ἀπροοιμίῳ notat, qua initio dicendi vſus eſt: auertit enim orationem à perſona audientium, & in aduerſa-
„ rium cõtulit, & in IX. vbi inquit, Et apud Salluſtium in Ciceronem. O Romule Arpinas; nec tamen non multum tribuo coniecturis, quæ in animo meo opinionem illam excitarunt, cum multę ſint, & magni ſingulæ ponderis. nam ſtilus in primis magnopere diuerſus à forma dicendi illorum videtur. quid enim in hac ipſa ſimile dictioni Salluſtianæ, qua vtitur in hiſtoriæ libris? ſed auſim etiã affirmare, cum aliter quoque intelligi poſſit ſtili diſsimilitudo, modos quoſdã loquendi in altera eſſe, qui non ſunt familiares Ciceronis. ſi accurate autem attendimus, formamque orationis notamus, cum par admodum ſimiliſque ſit, eiuſdem ſcriptoris ipſas iudicabimus. nam principia etiam ipſa, nulla re inter ſe diſcrepantia, augent hãc ſuſpicionem: ambo enim directa in aduerſarium ſunt. præterea cum modica ſint, eundemque ferè curſum habeant, ſtatim exclamatio-
„ ne vtuntur ac ſtomachantur. vt in priore. Vbi querar? quos implorem P. C. &
„ in poſteriore. Quo me vertam P. C. vnde initium ſumam? Sed numeri quoque, præter quàm quòd non valde dicere incipientibus apti, & ipſi pares admodum vel iidem potius ſunt: altera nãque à tribrachy & anapæſto orditur; altera verò ab anapæſto, quæ cuncta idẽ ingenium iudiciũque ſcriptoris redolent. Nõnihil etiam me mouet, quod plures loci expreſſi à Græcis auctoribus illic ſunt, ſentẽtiæque ex illuſtribus locis ſumptæ: videtur enim hoc tenuitatem ingenii ſigni-
„ ficare, vt in ea quæ Ciceroni aſcribitur. Plerunque enim Reſp. priuatis inimici-
„ tiis creſcit: eſt enim Aeſchinis contra Timarchũ, qui ait. Αἱ γὰρ ἰδίαι ἔχθραι πολλὰ
„ πάνυ τῶν κοινῶν ἐπανορθοῦνται. & paulo poſt. Neque me cum iis conferri decet P. C.
„ qui iam deceſſerunt, omnique odio carent & inuidia, ſed cum iis, qui mecum vnà in Republica verſati ſunt: quod Demoſthenis eſt pro Cteſiphonte: eius. n.

hæc

» hæc ſunt verba. οὐ μὲν τοι δίκαιον ἐστὶν ὦ ἄνδρες ἀθηναῖοι τὴν πρὸς τοὺς τετελευτηκότας δύναμιν
» ὑπάρχουσαν προσλαβόντας τὸ ὑμῶν πρὸς ἐκείνους ἐξετάζειν καὶ παραβάλλειν ἐμέ, τὸν ζῶντα μεθ᾽ ὑ-
» μῶν· τίς γὰρ οὐκ οἶδε τῶν πάντων, ὅτι τοῖς μὲν ζῶσι πᾶσιν ὕπεστί τις, ἢ πλείων ἢ ἐλάττων, φθόνος· τοὺς
» τεθνεῶτας δὲ οὐδὲ τῶν ἐχθρῶν οὐδεὶς ἔτι μισεῖ. Sed etiam ita ſententiæ confuſæ ſunt, vt non ſatis liquido appareat, quo tempore dictæ ſint: cum enim poſt necem Cæſaris habitæ videantur ex reſponſione, quæ ſine vlla dubitatione non ſolũ poſt ciuile bellum, verum etiam poſt interitum ipſius acta fingitur, quomodo acci
» pienda ſunt illa verba in Ciceronem coniecta? Qui tibi ante optimates videban
» tur, eoſdem nunc dementes ac furioſos vocas: neque enim illo tempore læſiſſet Cicero Pompeianos: neque in illos hoc crimẽ cadit. ſed etiam quomodo illa in eadem oratione ſupra dicta eſſe eo tempore poſſunt. Verum, ut opinor, ſplẽdor
» domeſticus tibi animos tollit: vxor ſacrilega ac periuriis delibuta, filia matris
» pælex, tibi iucũdior atque obſequentior quàm parenti par eſt. quæ cum de illo ipſo tempore pronunciata ſint, exploratum eſt Ciceronem ante interitum Cæſaris Terentiam dimiſiſſe, & Tulliolam illo regnante extinctam, cum tamen ſi diligenter attendimus, accuſatio ante bellum ciuile habita ſit; quod enim tranſfugam Ciceronem appellat ad caſtra Pompeiana referri non debet, quod perſpicitur etiam ex verbis, quæ crimen hoc purgant: videtur enim potius redigendum ad id tempus, quo Cicero inſimulatus eſt: quod nunc pro plebe: nunc pro optimatibus ſtaret. Dion enim quoque ſcribit ipſum ea de cauſa αὐτόμολον ab inimicis vocatum · quod uero de Bibulo & Cæſare meminit, videtur eorum conſulatum indicare. Percipitur autem ex epiſtolis ad Atticum, multa Ciceronem in Bibulum dixiſſe: vt erat ingenio facetus dicaxque. Nam ſi poſt victoriam Cæſaris hæc quoque habita eſt, quamuis nihil in ea legatur, quod certo id declaret, admirabile eſt res multo antea factas Salluſtium obieciſſe: recentiora uero ac multo grauiora, tacuiſſe. Hæc igitur omnia, huiuſcemodique alia, me olim excitarant, vt eſſe has declamationes quaſdam putarẽ. nam, quod nõ nihil etiã ad hoc ſignificandũ valet, in antiquiſſimo libro cõtrouerſiarũ nomine illæ indicatur. verũ cũ poſtea Vincentium Borghinũ maximi ingenii, acerrimique iudicii virum, eiuſdem ſententiæ eſſe inuenerim, id quod antea leuiter ſuſpicabar, firmiter credere cœpi: multo enim plus ipſi tribuo quàm omnibus ſimul argumentis: plurimis nanque in rebus perſpexi acumen ipſius, & iudicii firmitatem: cũ igitur idem illi in mentem prius veniſſet, quàm quid mei iudicii de hac re eſſet accepiſſet, ac re diligenter animaduerſa ita tandem ſecum ſtatuiſſet, totus libenter in opinionem eius veni, à quo nunquam diſſentire vlla in re, nec uolo, nec poſſum.

Valere, translatum ad aliud, πατεῖν aliquando familiarem tritumque ſcriptorem aliquem habere. Idéque quandoque ſignificare quippiã pedibus terere ac conculcare.

CAP. IIII.

QVOD Latini tritum habere ſcriptorem aliquem dicunt, Græci optimi auctores πατεῖν vocant: Ariſtophanes enim ὄρνιον hoc prorſus ſignificare uoluit, cum Piſthetærum induxit ita chorũ eius fabulæ, qui conſtabat ex auibus, dignitatẽ ſuam vetuſtatémque ignorantibus, obiurgantem: Ἀμαθὴς γὰρ ἔφυς, κοὐ πολυπρά-
» γμων, οὐδ᾽ Αἴσωπον πεπάτηκας: neque enim tantum, quod interpres
» putauit, ualet id verbum non legiſti, ſed vt oſtendi, multum in ea lectione temporis non conſumpſiſti, neque Aeſopum triuiſti. Apud Pla-
» tonem quoque in Phædro, eodem pacto Socrates hoc verbo vtitur. Ἀλλὰ
» μὴν τόν γε Λυσίαν πεπάτηκας ἀκριβῶς. Cicero cum pro L. Murena inquit: Forum preſsi, hoc videtur ſignificaſſe: ideſt ſe diu multumque illic verſatum eſſe. An

re numerorum, quod Ariſtophaneum nominatum eſt, ab auctore poëta illo, vel quod ipſo plurimum ipſe vſus ſit. eius autem carminis meminit Cicero in Oratore, cũ ait. Ita factus eſt anapæſtus is, qui Ariſtophaneus nominatur: nec non Dionyſius Halicarnaſſeus in libro de compoſitione verborum, vbi Demoſthenis exemplis cõfirmat inueniri in ſoluta oratione numeros: vtitúrque verbis his ex oratione contra Ariſtocratem. μηδεὶς ὑμῶν ὦ ἄνδρες ἀθηναῖοι νομίσῃ με. quibus ſi addatur inquit pes, ſiue in initio, ſiue in medio, ſiue ad extremum, perfectum futurum tetrametrum Anapæſticum, quod Ariſtophaneum vocant· ipſe autem in fine addidit, [illegible]: ſtatimque affirmauit æquale id factũ verſui huic illius comici è fabula, cuius index νεφέλαι eſt: λέξω τοίνυν τὴν ἀρχαίαν παιδείαν ὡς διέκειτο. crebri autem illi ſunt apud eum poëtam. fieri autem poteſt ut Q. hoc genere carminis epiſtolam conſcripſerit, cum valdè poëmatibus delectaretur, ac prodente hoc literis M. Cicerone, auctoribus antiquis libris, firmiter credendum eſt: pręſertim cum verba quæ ſequuntur, indicare id videantur. nam veteres etiam illos Romanos homines conſueſſe verſibus epiſtolas ſcribere teſtimonio Marci ipſius intelligitur, ita in epiſtola quadam ad Atticum ſcribentis. Mumium fuiſſe ad Corinthum pro certo habeo: ſæpe enim hic Spurius, qui nuper eſt mortuus, epiſtolas mihi pronunciabat uerſiculis facetis ad familiares miſſas à Corintho.

Videri Ciceronem modos quoſdam loquendi à fabulis Terentij accepiſſe.

CAP. VI.

QVAM ſtudioſus fuerit Cicero Terẽtianę puritatis hinc etiam facile intelligitur, quod multis locis id quod dicere vult, verbis ipſius exponit. vt pro Sex. Roſcio, cum inquit. Et quia id eſt ſuſpicioſum, tam & ſi beſtiæ ſunt, tamen in eam partem potius peccant. hunc enim ſermonem ſumptum eſſe ex Adelphis veriſimile eſt. quando Aeſchinus Parmenonem plus quàm volebat, ſibi obtemperantem nactus eſt. quamquam enim non innuiſſe ſe dicit, tamen hominem laudat, præcipitque, vt ita ſe quoque in reliquum tempus gerat. Eodem etiam pacto pro Deiotaro. ait enim. Quid poſtea? an Deiotarus re illo tempore non perfecta, continuo dimiſit exercitum. nam extremum hoc pronũciatum eſſe apud eundem comicum à milite glorioſo, cum re infecta diſceſſit, nemo eſt qui neſciat. multum autem (ut opinor) hoc valuit ad falſum illud crimen explodendum, & niſi fallor riſum mouit: quæ ratio in iudicio quoque adhibetur ac fructum fert: tanquam enim Deiotarus nullius conſilii homo eſſet, ac ſimilis Thraſoni, qui poſtquam ſtatim inſidiæ non ſucceſſerint, nõ potuerit, ae tentis in armis inſidiatoribus, alio loco efficere, quod deſtinaſſet. De hoc etiam in XIIII. capite ſexti libri, aliis exemplis poſitis, diſputaui. Quare certior hæc ſtabiliorque animaduerſio exiſtimari debet, cum idem tot auctoritatibus teſtimoniiſque confirmetur, niſi aliquis putet modos hos loquendi tritos fuiſſe omnium ſermone: & vtrunque auctorem à conſuetudine peruulgatáque ratione illa cepiſſe: non inferiorem ætate à ſuperiore furatum eſſe.

Verba quædam ex epiſtola ad Atticum longè aliud ſignifica re declarata, quàm id quod interpre tes exiſtimarunt.

CAP. VII.

INCERTVM eſt quid ſignificarit Cicero, cũ in epiſtola, quæ nunc prima eſt ad Atticum inquit: Vt mihi videatur non eſſe ἀδύνατον, Curium obducere. loquutus autẽ ſuprà fuerat de Thermo ac Silano, qui & ipſi prenſabant, ac conſulatum vnà cum ipſo petebant. illos nanque ait ſic inopes, & ab amicis, & exiſtimatione eſſe, vt id quod ſuperioribus verbis oſtẽdit, non videatur ipſi vnum ex iis eſſe, quæ effici nequeunt. vt autem aliorum ſententias nunc præteream, quæ literis mandatæ ſunt: libereque quod in mentem mihi venit exponam, ſuſpicor valere hic obducere, idem quod in V. quæſtione Tuſculana valet, vbi Cicero de miſerabili interitu Theramenis loquens, inquit: Qui cum coniectus in carcerẽ. xxx. iuſſu Tyrannorũ, venenum vt ſitiens, obduxiſſet & quæ ſequũtur. ſignificat autem, hic bibiſſet, & quaſi vno hauſtu abſorpſiſſet: nec non in x v i. libro epiſtolarum ad Atticum cum alio tranſtulit, ac dixit: v i i i Kal. igitur ad Sicam: ibi tanquam domi meæ ſcilicet: itaque obduxi poſterũ diem. Nam Plautum etiam vſum illo pro bibere in Amphitryone, olim admonui, & Horatius quoque ducere pocula Lesbii, & ducere ſucos nectaris eodem intellectu dixit. Hanc igitur vim eſſe puto & notionem ſuperioris loci, vt Cicero cum Attico iocans dicat. Poſtquam hi ſpoliati amicis, & nullius exiſtimationis homines, audent conſulatum petere, videmur etiam æquo animo pati debere, ſi Q. Curius, qui fortaſſe tunc dicebatur & ipſe petiturus, nomen dederit. ſi nanque duobus illis locus eſt, non video cur non Curio etiam, quam uis turpi homini, locus eſſe poſſit. quod autẽ addit. Sed hoc præter me nemini videtur, pertinet ad indicandas ſordes, & infamiam Curii, qui multo quàm ſuperiores illi magis, his rebus neceſſariis ad conſulatum adipiſcendum, carebat: & turpiſſimus homo, infamiſque alea habebatur, vt nullus alius extaret præter Ciceronis ſtomachum, qui illum concoquere poſſet. Q. ipſius Curii, quem puto hic intelligi, mentionẽ fecerunt, & Salluſtius, & Pædianus. nam Cicero etiã ipſum appellarat in oratione, quam habuit in toga candida contra C. Antonium & L. Catilinam competitores.

Indicatum unde expreſſa ſententia ſit, quam Cicero à principe Argonautarum in tragœdia pronunciatam dicit.

CAP. VIII.

CICERO cum in IIII. libro Tuſculanarum inquit. Quid ait ex Tragœdia princeps ille Argonautarum? Tu me amoris magis quàm honoris ſeruauiſti gratia; videtur locum hunc Euripidis intellexiſſe. ἀλλ' ἐπίφθονος λόγος διελθεῖν, ὡς ἔρως σ' ἠνάγκασε. τόξοις ἀφύκτοις τοὐμὸν ἐκσῶσαι δέμας. pronunciantur autẽ hæc verba ab Iaſone, iurgiis Medeæ reſpondente. neque tamen hoc ille omnino apud Græcum poëtam dicit, quamuis intelligat ſe vere poſſe dicere, quia perſpicit eſſe orationẽ inuidioſam & quæ proficiſci exiſtimari poſſet ab ingrato animo, ab iis qui nõ multum viderent. quare non cõfidere ſe illi dicit, nec defenſionem in hoc argumento collocare. Ennius tamen videtur, quantum ex hoc verſiculo ſuſpicari licet, magis illi tribuiſſe:

tribuiſſe:niſi potius aliquis arbitretur apud alium Tragicum poëtam,ſiuę apud hunc ipſum altera in Medea, id quod expreſsit Cicero,pronunciaſse Iaſonẽ.

Locus Ciceronis explicatus, qui importunè poſitis interpunctionibus, impeditus erat: & fortaſſe maiore uitio laborabat.

CAP. IX.

INTERPVNCTIONES non ſuo loco collocatæ:multíſque modis perperã notata oratio,verũ ſenſum horũverborũ è V. libro de Finibus impediunt.cum enim excuſi ita habeant. Cur hæc eadem Democritus? qui vere falſoue quæreremus,dicitur oculis ſe priuaſſe.certe vt quàm minime animus à cogitationibus abduceretur:patrimonium neglexit: agros deſeruit incultos: quid quærens aliud niſi beatam vitam,ſic interpungi inferiorem partem debere arbitror. Certe, vt quam minime animus à cogitationibus abduceretur,patrimonium neglexit:& quæ ſequuntur.vt hic intellectus ſit horum verborum.ſi prius illud incertum eſt,in ambiguóque ſeruatur:nam alii de eo aliter ſenſerunt:quod dicitur oculis ſe priuaſſe Democritus, hoc exploratũ eſt,omniúmque conſenſum meruit,neglexiſſe illum rem familiarem, vt quàm minime animus à continua contemplatione rerum obſcurarum auocaretur. Horatium hoc quoque in epiſtola ad Iccium poſuiſſe vnicuíque notum eſt. Porphyrius in primo libro περὶ ἀποχῆς non defuiſſe narrat, qui luminibus ſe orbarint,deſiderio huius nulla re interruptæ contemplationis, qui ſanè veriſimile eſt phyſicum hunc intellexerit:nomen nanque eius nõ ponit. cum autem his verbis Græcis vſus ſit πόθῳ τῆς ἀϊδίου ἀπερισπάστου θεωρίας, illa ipſa, ſi diligenter attendimus, videtur expreſſiſſe Cicero:quibus etiam alius,ætate maior, in ea re tradenda vti potuit, vnde Latinus acceperit. Sed accurate videndum eſt, an vitium quoque ſit in ſuperioribus verbis,& huiuſcemodi quidem, vt ſine ope meliorum librorum nõ facile corrigatur:ſuſpecta enim magnopere habeo verba illa, Vere falſoue quæreremus,nec video quid valeat illic quęreremus.ipſe ſanè ſi tantum mihi permittere fas iudicarem,libenter legerem. Qui vere falſoue,dicitur oculis ſe priuaſſe,atque ita omnem locum reſtitutum, maculaſque hinc deletas putarem,cum Plato quoque in III. libro de Legibus, de nuncio incerto dubióque loquens,eodem pacto locutus ſit: ὁ δὲ λόγος, εἴτε ἀληθὴς, εἴτε καὶ ὅπῃ, ἀφῖκτο τούς τε ἄλλους Ἕλληνας, καὶ δὴ καὶ Ἀθηναίους ἐξίκετο.de quo tamen vt ipſis viſum fuerit,ingenioſi,eruditíque uiri iudicabunt.

Videri in extrema Eunucho comedere longe aliud ſignificare quàm putarit uetus interpres.

CAP. X.

ANIMADVERTENDVM diligenter,quid valeat quod in extrema Eunucho Gnatho de milite Phædriæ ac Chæreæ dixit,quaſi benignitatem ipſorum aliquo munere compenſare volens. At ego pro iſthoc Phædria & tu Chærea, Hunc comedendum & deridendum vobis propino.intelligo inquã quærendum eſse,quę uis ſit eius verbi,comedendum, hoc loco. nam uetus interpres eius poëtæ videtur putaſse, pertinere hoc ad verum cibum,ſcribens, cum ceteris rebus. quaſi ſignificare voluerit poëta eſse ab illis omne ipſius patrimonium abſumẽdum: vt ne ipſi quidem domino parcant.ſed videtur hoc mihi indignum ingenuis adoleſcentibus, potiuſ

que puto valere, quod præberet illum ad contemptum: exponeretque ipſis lacerandum acutis dictis, voluptatémque ea ratione ex ipſo capiendam. hoc autem verum eſse ipſemet poëta indicare videtur, qui addidit, & deridendum. quaſi hæc declaratio quædā fuerit antecedentis verbi, quod cum μεταφορεῖσθαι hic vſurpatum ſit, voluerit nõtionem illius hac ratione explanare. vt crebro optimi quique & Græci & Latini auctores facere conſuerunt. Fierique poteſt ac mihi ſane veriſimile fit, vt eadem forma dicendi apud Græcũ comicum eſset: ornatúmque hunc etiam orationis noſter reddere atque imitari voluerit: preſertim cum Græci videantur eò hoc verbum transferre ſoliti. Idem enim (niſi fallor) valet apud Diogenem Laertium περιφαγεῖν, qui de Ariſtippo Cyrenaico inquit. ὁ δὲ Τίμων περιέφαγεν, ὡς θρυπτόμενον. Timonem nanque maledicum poëtam fuiſse certum eſt, quem dicit vexaſse illum, vt mollem ac delicatum philoſophum. eadem autem forma dicendi videtur Horatius in epiſtola ad Lollium vſus cum inquit = qui Dente Theonino cum circũroditur, ecquid Ad te poſt paulo ventura pericula ſentis.

Illuſtris ſententia Ciceronis, qua docuit mortem pro patria gloriaque eſſe contemnendam, oſtenditur ab Homero accepta.

CAP. XI.

Qui ad fortiter aliquid faciendum: mortémque etiam ſi oporteat, oppetendam, olim hortabãtur, in memoriã iis apud quos agerent, redigebant humanam imbecillitatem: nam præterquàm quòd omnino mori neceſſe eſt, omni tempore impendent nobis caſus aliqui periculorum, qui vitam nobis eripere ſine vlla dignitate poſſunt. quare officium eſt prudentis viri, cum præclara aliqua occaſio datur, honeſte velle occumbere. Cum igitur argumentum hoc multum valeat ad virtutem addendam, egregie illo uſus eſt Cicero in x. Philippica dicens. Quòd ſi immortalitas conſequeretur præſentis periculi fugam, nõ tamen eò magis ea fugienda videretur, quòd diuturnior eſſet ſeruitus: cum verò dies & noctes omnia nos vndique fata circunſtent, non eſt veſtri, nominiſque R. dubitare, cum ſpiritum, quem naturæ quis debeat, patriæ reddere. Lyſias quoque, grandior illic orator, quàm ſolet, in oratione qua laudauit in concione auxiliarios milites Corinthiorum, qui in prælio eſſent interfecti, hoc argumentum arripuit, temporique illi ſuo accommodauit: dixit enim. εἰ μὲν γὰρ οἷόν τε ἦν τοῖς τοὺς ἐν τῷ πολέμῳ κινδύνους διαφυγοῦσιν ἀθανάτους εἶναι τὸν λοιπὸν χρόνον, ἄξιον τοῖς ζῶσι ἅπαντα χρόνον πενθεῖν τοὺς τεθνεῶτας· νῦν δὲ ἥ τε φύσις, καὶ νόσων ἥττων, καὶ γήρως: ὅ τε δαίμων, ὁ τὴν ἡμετέραν μοῖραν εἰληχὼς, ἀπαραίτητος. L. autem Sylla apud Salluſtium eodem argumento vſus eſt in conſilio Volucis repudiando: ſeque ipſo ad virtutem confirmando: cum enim ille propinquis hoſtibus ſuaſiſſet vt noctu ſecum profugeret relictis ſuis, in aliis non nullis magno animo ait. Et ſi peſtis certa adeſſet, manſurum potius, quàm proditis his, quos ducebat, turpi fuga incertæ, & forſitan poſt paulo interituræ morbo, vitæ parceret. Plato quoque ita Socratem induxit loquentem in Apologia, vbi tamen non de bellicis periculis, ſed de morte, quæ à iudicibus in foro expectatur, ſermo eſt, cum cõtemneret eos qui magnopere ipſam timerent, atque omnia facerent vt vitarent ὡς δεινόν τι οἰομένους πείσεσθαι, εἰ ἀποθανοῦνται. ὥσπερ ἀθανάτων ἐσομένων, ἐὰν ὑμεῖς αὐτοὺς μὴ ἀποκτείνητε. Sed cum multa vndique exempla collegerim, quib. eadem ſententia exponitur, cur non fontem ipſum indico? vnde illa manauit: videtur enim auctor huius argumenti fuiſſe Homerus, qui in X I. libro Iliadis inducens Sarpedonem incendentem Glaucum ad pugnam, cum antea illum aliis rationibus excitaſſet, in extremo dicere. ὦ πέπον. εἰ μὲν γὰρ πόλεμον περὶ τόνδε

φυγόντε

φυγόντε αἰεὶ δὴ μέλλοιμεν ἀγήρω τ' ἀθανάτω τε ἔσσεσθαι, οὔτε κεν αὐτὸς ἐνὶ πρώτοισι μαχοίμην, οὔτε κε σὲ στέλλοιμι μάχην ἐς κυδιάνειραν. Νῦν δ' ἔμπης γὰρ κῆρες ἐφεστᾶσιν θανάτοιο μυρίαι. ἃς οὐκ ἔστι φυγεῖν βροτὸν οὐδ' ὑπαλύξαι ἴομεν, ἠέ τῳ εὖχος ὀρέξομεν, ἠέ τις ἡμῖν. Videtur autē Cicero hunc potiſsimū locū adumbraſſe· & ab Homero ipſo principe ipſius hoc argumētū ſumpſiſſe, quāuis immutatis non nullis tempori ſuo ac perſonæ Romanorū accōmodarit, quod in primis declarant uerba illa. Cum vero dies & noctes omnia nos vndique fata circunſtent: quis.n. dubitare poteſt quin verterit Homerica hæc. Νῦν δ' ἔμπης γὰρ κῆρες ἐφεστᾶσιν θανάτοιο μυρίαι. Clemens quoque in v s. libro Stromatum, quó loco furta Græcorum aperit, ſententiam horum verſuum, ipſos etiam illic ponens, docet cepiſſe Theopompum. cuius itidem verba hæc adponit. εἰ μὲν γὰρ ἦν τὸν κίνδυνον τὸν παρόντα διαφυγόντας, ἀδεῶς διάγειν τὸν ἐπίλοιπον χρόνον, οὐκ ἂν ἦν θαυμαστὸν φιλοψυχεῖν: νῦν δὲ τοσαῦται κῆρες τῷ βίῳ παραπεφύκασιν, ὥστε τὸν ἐν ταῖς μάχαις θάνατον αἱρετώτερον εἶναι δοκεῖν. quantopere igitur grauis hæc illuſtriſque ſententia celebrata ſit, & à Gręcis & à Latinis ſcriptoribus patet. nam Clemens quoque auctorem ducémque ipſius, quod mecum facit, Homerum agnoſcit.

Emendatus locus Ciceronis in X. Philippica: opinione tamen coniecturáque, non ullius antiqui libri auctoritate.

CAP. XII.

IN oratione hac ipſa Ciceronis, cuius proximè mentionem feci, locus eſt valde neglıgētia librariorum corruptus: in eodem enim ſunt vitio etiam manu ſcripti libri, quo formis excuſi: illum tamen arbitror ſatis tuto poſſe emendari: de quo tamen eruditi viri videbunt. Ita autem legitur in omnibus exemplaribus. Certi fines Macedoniæ, certa condicio, certiſsimo modo erat etiam illius exercitus: cum Illyrico verò & cum Vatinii legiōnibus, quid erat Antonio? ipſe verò puto legi debere. Certus (ſi modo erat) etiam illius exercitus: corrigit enim quod dicere incœperat. vt certi fines Macedoniæ· certa condicio: ita etiam certus illius exercitus: neque enim exercitum ipſius vllum fuiſſe vult, qui arripuerat imperium, inuitóque ſenatu in prouinciam profectus erat. ſed vt concedatur iure eū Macedoniam obtinuiſſe: dicebat enim ſe ſuccedere Hortenſio, contentus ea prouincia eſſe debuit, non in alienos fines irrumpere. Quid igitur ei cum Apollonia? quid cum Dyrrachio? quæ Illyrici vrbes ſunt. certi enim fines Macedoniæ: certa condicio: quid deníque cum P. Vatinii exercitu: nam ſi exercitū habuit, certum illum tuendæque Macedoniæ præpoſitum habere debuit, non alienum. quod ipſemet Cicero adiungit. Hanc huius loci lectionem, & veriorem & elegantiorem puto, ſi conferenda cum ea eſt. vnde nullum idoneum, cōſilióque Ciceronis accōmodatum ſenſum, elici poſſe arbitror.

Emendatus Horatij uerſus de arte poëtica, qui nunc ferè in excuſis omnib. libris corruptus eſt: ſimulque de moribus poëtæ diſputatum.

CAP. XIII.

TVRPE (vt videtur) erratum: & quod facile fallere poſſet, occupauit verſum Horatii ex epiſtola de arte poëtica ad Piſones: id autem huiuſcemodi eſt, ut morib. potius poëtæ notam inurat, quàm ſtudio lectoris moram afferat. quod enim in excuſis pluribus libris eſt. At noſtri proaui Plautinos, & numeros, & Laudauere ſales: non conuenit tenuitati hominis, ac patre libertino nato. quod ſi ita locutus fuiſſet, exploſus undique ri-

ſu eſſet, & ab omnibus merito exagitatus. id tamen magnopere ab ingenio ipſius abhorrebat, qui ſemper præ ſe tulit, ac confeſſus eſt, humilitatem ſuã. legi
„ igitur debet cum ſcriptis exemplaribus. At ueſtri proaui. ſcribebat enim ad eos, qui antiqua nobilíque familia orti eſſent. Nec tamen me fallit extitiſſe doctos & diligentes viros, qui putarint hanc eſſe ὑποφοράν, pronũciatũmq. hũc verſum, & dimidiatum alterum, non ex perſona poëtæ, ſed ab alio, quem finxerit aduerſari huic ſuæ ſententiæ, auctoritatéque maiorum niti in defendendis numeris & ſalibus Plautinis. magnopere me tamen mouet fides antiquorum librorum, pręterquàm quòd illud mihi duriuſculum videtur. Nam quod tantopere hic contemnit iocos Plautinos Horatius, ſæpe mecum cogitaui proficiſci ne id potuerit à iudicio deprauato, quod amiſsus magna ex parte tunc foret lepos Latini ſermonis, ac puritas illa venuſtáſque inquinata, de quo multo antea Cicero cum Pæto queſtus fuerat in epiſtola, quamuis nouæ calamitates ſequutæ poſtea ſint, quę ſi quid reſtabat nobilitatis, penè omne deleuerint; ſiue maleuolentia animi, liuoreque id commiſsum ſit. Cicero certe, cuius peracte iudiciũ fuit, & eruditio vt in Romano homine, admirabilis, valde ab eo diſsentit. Inſimulat autem Horatius Lucilium quoque, ac contumelioſis verbis, in quo merito reprehenſus eſt à doctis, qui tunc viuebant, in ſcriptis eius exagitandis vtitur. Sed ne Ennio quidem parcit, quam uis id tectius faciat, acerbe tamen: vt appareat non ferre ipſum potuiſse laudem ac gloriam antiquorum poëtarum. & ſanè videtur Flaccus ingenium ſatyricum habuiſse: vnde genere illo carminis delectatus eſt, atque in eo plurimum valuit. Hoc idem uidetur Marcellino meo, acutiſsimi ingenii uiro, ac politiſsimę doctrinę, qui cũ optimo patre atque eruditiſsimo natus ſit, creditur ſummam ipſius in literis atque in omni vita dignitatem adęquaturus: vel potius, ſi uita ſuppettet, longo interuallo ſuperaturus. Non fefellit autem ipſum malitia poëtæ, ac ſummum ſtudium ipſius notã aſpergere Ennio volentis, cum in epiſtola ad Auguſtum inquit.

„ Ennius & ſapiens, & fortis, & alter Homerus,
„ Vt critici dicunt, leuiter curare videtur
„ Quo promiſsa cadant, & ſomnia Pythagorea.

Vocem Horatij, qua ſe ſimilem coti facit, oſtenditur prius editam fuiſſe ab Iſocrate.

CAP. XIIII.

IN eadem autem epiſtola quod idem poëta de ſe moderate protulit: ☞ ego fungar uice cotis, acutũ Reddere, quę ferrum valet, ex ſors ipſa ſecandi. vel potius libere dixit non ſe tanti emere laudem ſummi poëtæ, vt mentis conſiliíque dãno illam parare velit, non ab eo primo dictum eſt: magnus enim magiſter dicendi Iſocrates, cum quæſitum eſſet ex eo, quomodo cũ ipſe facultatem dicendi non habeat, alios bonos oratores efficiat, illud ipſum reſpondit: ſibique idem vſu venire inquit, quod cotibus.
„ Verba autẽ Iſocratis hæc ſunt, quæ Plutarchus in vita ipſius ponit. ὅτι καὶ αἱ ἀκό-
„ ναι, αὐταὶ μὲν τεμεῖν οὐ δυνάμεναι· τὸν δὲ σίδηρον τμητικὸν ποιοῦσιν.

Verba

Verba Græca inuenta oraculi editi Alexandro Epiri regi, quarum ſententiam T. Liuius expreſſit.

CAP. XV.

TITVS Liuius in VIII. libro ab vrbe cōdita oraculi editi Alexandro, Epiri regi alterius Alexandri, Magni appellati, auunculo, meminit, idque interpretatur. ait enim. Accito ab Tarentinis in Italiam data dictio erat, caueret Acheruſiam aquam: Pandoſiámque vrbem, ibi fatis eius terminum dari. Cum igitur oraculum ipſum inuenerim in Græcorum commentariis, non inutile eſſe putaui hic illud adnotare: conſtat autem duobus hexametris. Αἰακίδη προφύλαξο μολεῖν ἀχερούσιον ὕδωρ. πανδοσίαν θ', ὅθι τοι θάνατος πεπρωμένος ἐστί. Plura verò, quæ rem totam aperiunt, ac quēadmodum ille, dum fata fugere voluit, in media ipſa ruit, diligenter exponit Liuius. Eſt autem hic Alexander ille, quem cum mortuū audiſſent Athenieſes, miſerunt Cteſiphontem ciuem ſuum ad Cleopatram ipſius vxorem: Philippi autem regis Macedonum filiam, vt conſolaretur eam ob viri interitum: teſtareturque caſum illum moleſtum fuiſſe ciuitati. Quod narrat Aeſchines in oratione, qua Cteſiphontem ipſum accuſauit, cum probare vellet non egere illum patrono Demoſthene in defenſione, ſed poſſe per ſe cauſam explicare: vt facultate dicendi præditus, quod res illa ſignificauit: neque enim ſi infans eſſet, paſſus fuiſſet ſe ex omni populo deligi: fungíque voluiſſet legati nomine eo munere, quod eloquentiam requirit, vt apta oratione copioſáque luctum minuere poſſet.

Ludus, qui noſtra adhuc in gente à pueris frequentatur: muſcaque cæca vocatur, oſtenditur à Græcis fluxiſſe: à quibus etiam eodem nomine appellabatur.

CAP. XVI.

LVDVS puerilis, qui in vſu veterū Græcorum erat, & in alias etiam terras manarat, vſque ad noſtra tempora apud nos permanſit, & quod non minus mirum eſt, quamuis diuerſa lingua, ab eadem re nomen traxit: ipſum enim illi ſuo ſermone χαλκῆ μυῖα vocabant, vt teſtatur Pollux, qui in IX. libro Onomaſtici eum deſcribit: omnémque rationem ipſius tradit: noſtri vero pueri & ipſi muſcam appellant: nō tamen aheneam, ſed cæcam. Pollux igitur inquit ita olim exerceri ſolitum, vt puer aliquis cum faſcia oculos obuoluiſſet in orbem verſaretur, clamaretque aheneam muſcam venabor: alii vero reſpondentes. venaberis, nec tamen capies, cæderent illum ſcutica, è leui materia facta, donec aliquem è numero ipſorum comprehēdiſſet. nam quod eſt in excuſis libris σαύλοι, arbitror corruptum eſſe: legíque debere, σκύτοι. Euſtathius quoque in XXI. Iliadis meminit huius ludi. quo loco quid valeat κυνάμυια declarat: illo enim contumelioſo nomine appellarat in acie Mars Palladem: & ea, quæ de eo tradita ſunt à Polluce, immutatis aliquantulū verbis, exponit. nā quod ad hanc partem pertinet, in qua maculæ aliquid ineſſe ſuſpicor, ille inquit. οἱ δὲ κύκλῳ ἑστῶτες, βίβλοις, ἢ καὶ χερσὶ, παίοντες ἀποκρίνονται, ἀλλ' οὐ λήψῃ. Sed idem etiam docet vnde χαλκῆ, ideſt ahenea muſca vocata ſit: tradens genus eſſe quoddam muſcarum, quæ à colore æris illo modo à Græcis vocatæ ſint.

Quod ab Homero de Menelao prolatum eſt, ipſum in dicendo ἀγόρευε παῦρα ſolitum, Ciceronem reddidiſſe pauca dicere. Declaratumque Halicarnaſſeum ex uerbis illis præceptum artis eius ſubtiliter elicuiſſe.

CAP. XVII.

CVM ſtudium eloquentiæ non fuiſſe commune toti Græciæ priſcis temporibus, ſed proprium Athenarum affirmaſſet Cicero in libro de claris Oratoribus, atque id exemplo multorum eius gentis populorum verum eſſe docuiſſet, apud quos nullum vnquam oratorem extitiſſe memoriæ proditũ eſſet, cum de Lacedęmoniis idem dici non poſſe videretur, quos habuiſſe dulcem oratorem Menelaum carmine Homeri teſtatum eſſet, occurrit huic rei, quæ ſententiæ illi in vniuerſo prolatæ aduerſabatur: affirmatque eum in numero magnorum oratorum haberi non poſſe, cum idem fuiſſe eiuſdem poetę præconio, breuis in dicẽdo perhibeatur: inquit enim.
" Menelaum ipſum dulcem illum quidem tradit Homerus, ſed pauca dicentem:
" breuitas autem laus eſt interdum in aliqua parte dicendi: in vniuerſa eloquentia laudem non habet. intelligere verò Ciceronem locum hunc è III. libro Illiadis conſtat: cum poeta Antenorem Troianum, qui & ipſe temporibus illis eloquens habitus eſt, vt poſſet melius de eo iudicare, induxit cum Helena non nul
" la loquentem, ac quod dixerat ea probantem. ἤτοι μὲν Μενέλαος ἐπιτροχάδην ἀγό-
" ρευε παῦρα μὲν, ἀλλὰ μάλα λιγέως· ἐπεὶ οὐ πολύμυθος, οὐδ' ἀφαμαρτοεπὴς. εἰ καὶ γένει ὕστε-
" ρος ἦεν. vertit igitur Cicero ἀγόρευε παῦρα, pauca dicentem: quæ ſanè notio eſt horum verborũ. Dionyſius autem Halicarnaſſeus de arte dicendi præcipiens, putat verbis illis ſignificari, non plenã, neque abſolutam orationem ipſius fuiſſe: nec omnia denique ab eo dici ſolita eſſe, quæ cauſa quam agebat, tempuſque illud poſtulabat: vnde vtile hoc præclarúmque præceptum inde elici poſſe arbitratur: cũ cauſa multa habet, quæ pro ſe dici poſſint, non eſſe virtutem laudemque eloquentiæ partem aliquam eorum relinquere, quæ deſiderari poſſint: nec perfecte illam tractare.

Videri non nihil diſcriminis eſſe inter Ciceronem ac Laërtium in uoce Socratis commemoranda.

CAP. XVIII.

CICERO in V. libro Tuſculanarum, cum exempla poneret eorum, qui pro nihilo pecuniam duxerint, inquit. Socrates in
" pompa cum magna vis auri argentique ferrretur, quàm mul-
" ta non deſidero inquit. Laërtius vero, qui vocem eam Socratis refert, non auri argentique copiam tradit ipſum in pompa proſpicientem id dixiſſe, ſed multitudinem rerum venalium, vt ſuſpicari licet, in foro. Verba hæc ipſius ſunt. πολλάκις δ' ἀ-
" φορῶν εἰς τὰ πλήθη τῶν πιπρασκομένων, ἔλεγε πρὸς αὑτόν. πόσων ἐγὼ χρείαν οὐκ ἔχω. Quòd ſi accurate attendimus, ſpectato auro tantum argentóque, non ſatis commode videri poſſet dixiſſe, Quam multa non deſidero: neque enim hæc multa, ſed vna tantum res, atque eundem vſum habens. Præterea videtur non nihil ſibi repugnare Cicero, qui paulo poſt vbi Xenocratis Calchedonii factum exponit, inquit de quinquaginta illis talentis ab Alexandro ei dono miſſis. Quæ erat pe
" cunia temporibus illis, Athenis præſertim, maxima. Si nanque Athenienſes in pompa magnam vim auri argentique ferebant, non erat pecuniæ illic paucitas.

tas. Verum autem hoc eſſe quod dixit, rarum ea tempeſtate aurum argentúmque in Græcia fuiſſe, confirmatur etiam teſtimonio Athenæi, qui in v s. libro δειπνοσοφιστῶν copioſe de hoc diſputauit: ſed aliorum etiam grauium diligentiúmque ſcriptorum.

Diligenter ponderata uerba quædam in epiſtola Anacharſidis, quam Cicero expreſſit, cum illa non uideantur reſpondere ſententiæ Græcorum uerborum.

CAP. XIX.

ANIMADVERTENDVS locus eſt non multo ſupra hęc verba in epiſtola Anacharſidis, quam Cicero in Latinũ vertit: cum enim, ſic ipſe reddiderit. Munera autem iſta, quibus es delectatus, vel ciuibus tuis, vel diis immortalib. dona: non omninò ſenſum hunc Græca, quibus Scythes ille vſus eſt, uerba cõtinere videntur. præcipue autem obſcurum eſt quid ſignificare Cicero voluerit, cum inquit. Quibus delectatus es. ſi namque intellexit, quæ è multis elegiſti: potioráque iudicaſti, non reſpondet hoc ſententiæ auctoris. propius igitur arbitror ad ſenſum Anacharſidis M. Tulliũ acceſsiſſe, ſignificaréque voluiſſe. quæ tibi in omni uita placuerunt, quibúſque in comparandis ſtudium adhibuiſti. quam vis non ad eum ſolum in Græca epiſtola verbum illud pertineat, ſed ad omnes (ut opinor) eiuſdem loci homines, beatos inquam ac fortunatos: ita enim illic eſt. Δῶρα δὲ οἷς ἐντρυφᾶτε, ἀντιλαμβάνομαι σοι. ὑμεῖς δὲ ὅσα παρ᾽ ἐμοῦ ἔλαβον, εἰς χάριν σὴν ἀνάθες θεοῖς. nam oſtendit ſe, ne aſpernari videretur liberalitatem opulenti viri, accipere munera illa, contráque iiſdem illum remunerari, conuerſáque ſtatim oratione ad populares eius, mandare ipſis vt diis immortalibus conſecrent; ita tamen vt inde laus ac dignitas Hannonis creſcat, cognoſcatúrque illa ab ipſius munificentia profecta: hoc enim arbitror oſtendere εἰς χάριν σὴν: neque enim tetigit quippiam, quo contineatur mandaſſe illum Hannoni vt ciuibus ſuis illa donaret, niſi fortè aliquid vitii eſt in Græcis verbis: alitérque nunc ipſa leguntur, ac Ciceronis ætate legerentur. vis autem omnis, ratióque huius verbi ἐντρυφᾶν, cum à Gulielmo quoque Budæo, doctiſsimo accuratiſsimóque viro explicita ſit, id quod oſtendit ille, hic valet ἐντρυφᾶτε, quaſi ob copiam earum ipſis illuditis: & vbi etiam minimè opus eſt, conſumitis. Quid enim mihi cum his rebús ſumptuoſis, duro & agreſti homini. apte autem in primis illo uſus eſt Plutarchus in apophthegmaſi, de Themiſtocle loquens, qui filium dicebat quod matri eluderet, atque omnia gratificari ſibi, quæ in mentem ipſi veniſſent, cogeret, plurimum poſſe omnium Græcorum: cuius etiam rei rationem ſubtiliter callidéque ſubducebat. verba eruditi ſcriptoris hæc ſunt. τὸν δὲ υἱὸν ἐντρυφῶντα τῇ μητρὶ, & quæ ſequuntur.

Verſus Pacuuij indicatus, qui eandẽ penè ſentẽtiã continet, quã chorus edit in Oedipode tyrãno. confirmatáque uetus lectio loci Ciceronis pro A. Cluentio.

CAP. XX.

QVOD chorus apud Sophoclem in Oedipode tyráno cecinit, calamitatem Thebani populi oſtendere volens, multis ac grauibus malis oppreſsi, nec viam rationémque vllam videntis, qua mala illa pelli poſſent. οὔτε γὰρ ἔκγονα κλυτᾶς χθονὸς αὔξεται, οὔτε τόκοισιν ἰηΐων καμάτων ἀνέχουσι γυναῖκες, vt intelligere licet paucis ipſius verbis, quæ leguntur apud Nonium, commemorarat etiam Pacuuius Duloreſte: arbitrabantur enim priſci

illi deos hominibus iratos ob aliquod impium facinus, fructibus terræ obeſſe;
fœtúſque animantium perdere, atque ita improbitatem mortalium vlciſci, do
nec homines ipſos placarent, ac ſcelus ipſum expiarent. Pacuuii verba, mirifi
„ ceſuperiori loco reſpondentia, ſunt hæc. Nec grandiri frugum fœtum poſſe,
„ nec miteſcere. Quod autem in eadem tragœdia Sophocles inducit Oedipum,
timentem iam ne ipſe Laium interfeciſſet, cogitantémque ſecum, ſi id factum
„ eſſet in quot ſcelera imprudens incidiſſet: in aliíſque dicentem. λέχη δὲ τοῦ θα-
„ νόντος ἐν χεροῖν ἐμαῖν χραίνω δι᾽ ὧνπερ ὤλετ᾽. ἆρ᾽ ἔφυν κακός; penè etiam expreſsit Cice-
ro, cum pro A. Cluetio Oppianici nefariam vitam, Saſsięque ſceleratiſsimę matris
„ impudentiam demonſtraret. primum enim ait. Non denique illam Oppianici
„ domum, viri ſui ſanguine redundantem, reformidat. & multo poſt in exagitan
„ dis augendíſque criminibus Oppianici. Qui eius vxorem, quem occiderat, in
„ matrimonium duxerat. nam quod in priore loco domum lego, non dextrâ vt
nunc excuſi, qui meliores habentur, habent, ſequor antiquos libros, in quibus
vt in his etiam, qui ſuperiore ætate impreſsi ſunt, ſcriptum eſt domum. Pecca-
runt igitur magnopere, qui emendare volentes, id quod emendatione nõ ege
bat, illud deprauarunt. præter autem fidem optimi exemplaris, non ſatis apte
fortaſſe manus ſicarii redundare ſanguine diceretur, vt ampliora loca ſæpe à
Cicerone redũdare dicta ſunt. ita enim magna vi ſanguinis manans vndique,
& fluctuans conſpicitur. In primo quoque de Diuinatione eodem pacto locu-
„ tus eſt de ſomnio matris Phalaridis loquens. Ex his Mercurium è patera, quam
„ dextra manu tenuerat, ſanguinem viſum eſſe fundere: qui, cum terram attigiſ
„ ſet, referueſcere videretur ſic, vt tota domus ſanguine redundaret.

Ratio nominis cenſorum declarata, cuius auctor fuerat M. Varro: & qua pœna afficere ſolerent eos, qui culpæ affines forent indicatum. Simulque locus Plauti emendatus.

CAP. XXI.

CENSORES, grauiſsimus Romæ magiſtratus: quíque populi
moribus præeſſet, vnde vocati forent, nec non qua pœna affi-
cerent eos, quorum facta vitámque non probaſſent, percipi-
tur è locis quibuſdam optimorũ auctorum, à veteribus gram-
máticis exempli loco poſitis. primum autem, quod ad vim no-
minis facit, verba hæc M. Varronis de vita populi R. id expli-
„ cantia apud Nonium leguntur. Itáque, quod hos arbitros in-
„ ſtituerunt populi, cenſores appellarunt: idem enim valet cenſeri, & arbitrari.
Quomodo autem animaduerterent in eos, quos culpę affines inueniſſent, tra
ditum fuit à Cicerone in IIII. libro de rep. his verbis; ab eodem grãmatico ci-
tatis. nonnullas autem inde maculas ſuſtuli, nec tamen affirmarim omnino lo
„ cum purgatum eſſe. Cenſoris iudicium nihil ferè dãnato offert, niſi ruborem.
„ Itaque vt omnis ea iudicatio verſatur tantummodo in nomine, animaduerſio
„ illa ignominia dicta eſt. Hoc autem confirmat quoque quod ipſe iudicium hu-
ius magiſtratus, cenſoriam notationem vocare conſueuit. Luſit igitur Plautus
in hoc Aulularia, cum Strobilũ ſeruum officiis ſtrenui ſerui expoſitis, ita indu-
„ xit loquentem. Qui ea curabit abſtinebit cenſione bubula. Nec ſua opera red
„ det vnquam in ſplendorem compedes. ita enim videtur legendum, non vt in
excuſis libris inuenitur. abſtinebit cenſeo næ bubula: quorum verborum ſen-
ſus nullus eſt, vt iocetur in ea voce, ſignificétque longe diuerſam futuram pœ-
nam illam ab animaduerſione cẽſoria: nam flagris, è corio boum factis, cędetur:
non ignominia notabitur, qui muneri ſuo defuerit.

Vt Cicero aliquando: Excidiſſe uerbum inquit μεταφορικῶς, ita Græcos dicere ſolitos ἐκπεσεῖν: Platonemque idem oſtendere uolentem, euidentius adhuc dixiſſe ἐκφυγεῖν.

CAP. XXII.

QVOD Cicero multis locis inquit, excidiſſe verbum ex ore alicuius, cum id elapſum potius temere, quàm cogitatè emiſſum videretur, quia parum accommodatum illic fuerit, in Græco quoque ſermone vſurpabatur. vnde qui hoc commiſiſſent, ac ſe purgarent, ignoſci ſibi ea de cauſa aiebant oportere. Pro P. Sylla igitur, modeſtiam ipſius: linguæque temperantiam indicans, inquit. Verbum ecquod vnquam ex ore huius excidit, vnde quiſquam poſſet offendi. Item in x. Philippica. Quod verbum tibi non excidit, vt ſæpe fit, fortuitò: ſcriptum, meditatum, cogitatum, attuliſti. Sed aliis etiam in locis: quibus tamen exemplis in re iam plana ſuperſedebo. Ariſtoteles verò in III. libro de moribus ad Nicomachum, vbi docet, poſſe etiam fieri, vt aliquis ignoret, quod gerat: nec vitium culpamque illius rei intelligat. vnde etiam inquit, quod valet ad hoc declarandum, cum poſtea arguuntur, affirmant in dicendo id ſibi excidiſſe: imprudenterque elapſum. Verba ipſius auctoris hæc ſunt. ὃ δὲ πράττει ἀγνοήσειεν ἄν τις, οἷον λέγοντές φασιν ἐκπεσεῖν αὐτούς. Plato, cum idem ſignificare vellet, rem auxit: actúmque dedit rei ſenſu carēti: inquit enim in Lyſide. ἐῴκει γὰρ αὐτὸν ἐκφύγειν τὸ λεχθέν. Quo etiam pacto priſci iuriſconſulti dicebant. Si telum manu fugit. de cuins orationis virtute diſſeruit eruditè Cicero in III. libro de Oratore dicens. Imprudentia teli emiſſi breuius propriis verbis exprimi non potuit, quàm eſt vno ſignificata tranſlato.

Græcas quoque mulieres conſueſſe ſubere calceamentis inſerto, grandiorem ſpeciem corporis reddere.

CAP. XXIII.

MOS erat Græcarum mulierum in calceis ſuberem geſtandi, vt grandiores viderentur: eum autem noſtræ quoque ſibi aſciuerunt, ac ſine modo tractant. id perſpicitur ex longo carmine Alexidis comici, à Clemente Alexandrino in III. lib. Pædagogi poſito, capite quo docet. Non oportere Chriſtianum hominem, veráque pietate præditum, cultui corporis valde indulgere: exponebat autem poëta ille infinitum ſtudiũ variáſque artes, quibus vterentur mulieres in vitiis corporis cælandis: quod vero ad hanc rem pertinet huiuſcemodi eſt. τυγχάνει μικρά τις οὖσα, φελλὸς ἐν ταῖς βλαύταισιν ἐγκάττυτ᾽. Plinius in XVI. libro, quo loco de ſubere: vſuque ipſius diſputat, videtur ſignificare hyeme tantum ipſo fœminas vſas: quod concedi poſſet, vt valetudini aptum: & tamen ſtatim addit ea, quæ indicant aliud etiam in hoc ipſas ſequutas, & conuenit teſtimonio comici, quod citaui. Plinii ipſius verba hæc ſunt. Præterea in hiberno fœminarum calceatu, quamobrem non infacete Græci, cortices arborum appellant. Xenophon quoque in libro de tuenda re familiari muliebris huius fraudis meminit: nec tamen, qua materia vterētur, vt maiores videri poſſent, quæ puſillæ forent, indicauit. inqnit enim de vxore Iſchomachi. ὑποδήματα δ᾽ ἔχουσαν ὑψηλά, ὅπως μείζων δοκοίη εἶναι ἢ ἐπεφύκει.

Quibus coniecturis ductus emendarit de opinione locum Clementis Alexandrini. De unoque Ariuſio, quod ut optimum, celebratum eſt ab antiquis ſcriptoribus, diſputatum.

CAP. XXIIII.

CVM pium, grauemque ſcriptorem, Clementem Alexandrinũ, antequam illum librario atque operis excudẽdum darem, me cum legerem, locum offendi in aliis nonnullis, quem deprauatum putans, auſus ſum corrigere, ſine auctoritate meliorum librorum: re tamen cum ingenioſis eruditiſque viris ante a collata, quos cum mecum facere, coniecturámque meam probare inueniſſem, fidẽtius antiquo ſcriptori, vetuſtate inquinato, manus attuli: volo autem nũc rem teſtatam relinquere, ne ſi forte lapſus ſim, mea nimia ſedulitas auctori illi obſit: neque enim diligentiæ oſtentandæ, aut mediocris eruditionis cauſa hoc facio, cum honeſtiſsimos ac doctiſſimos viros teſtes habeam ſtudii, quod in illo emendando poſui. In II. igitur libro pædagogi, capite itidem. II. vbi docet, quomodo vino vti debeamus: copioſéque atque utiliter diſputat de incommodis, quæ ſecum affert ebrietas, cum prodeſſe etiam uinum modice ſumptum, temporéque affirmet, uerba nunc hæc ita leguntur. οὐ πολυπραγμονητέον τὸν οἶνον τὸν χῖον, ἂν ἀπῇ· οὐδὲ τὸν ἀρμούσιον, ὅταν μὴ παρῇ. & quæ ſequuntur. in uetere tamen illo exemplari, quod ſolũ habui, ſcriptum offendi ἀρβούσιοι: quod deprauatũ putãs, hoc modo correxi. Plures autem antiqui auctores Ariuſii uini, vt optimi, mentionem fecerunt. Plutarchus in commentario, quo diſputat vitam tantopere laudatam ab Epicuro, ne iucũdam quidem eſſe, hoc pacto. εἰ γάρ ἦν τι τοῦ μύσους φαῦλον, μᾶλλον ἐπίσκεν, ὁ κύριος ἤτοι θεὸς, ἢ βασιλεὺς, ὥραν ἐπιδοίη μίαν, ὥστε χρησάμενος αὐτῇ πρὸς τὴν καλὴν πρᾶξιν, ἢ πρὸς ἀπόλαυσιν, εὐθὺς τελευτᾶν, τίς ἂν οὐ τούτῳ τῷ χρόνῳ βούλοιτο μᾶλλον Λαΐδι συγγενέσθαι, καὶ πιεῖν οἶνον ἀρμούσιον, ἢ κτείνας Ἀρχίαν ἐλευθερῶσαι τὰς θήβας. Strabo in XIIII. γεωγραφουμένων, qui narrat à loco nomen illi hoc impoſitum eſſe, cum ager quidam aſper & importuoſus Chii inſulę, Ariuſius appellatus, ferat uinum optimum omnium Græcorum uinorum. Athenæus quoque in epitome primi libri: necnon etiam Galenus. Animaduertendum autem, cum Virgilius quoque in paſtorali carmine meminerit huius uini, ita nanque in vetuſtiſsimis exemplaribus legitur uerſus ille: Vina nouũ fundã calathis Ariuſia nectar. inueniri quoque libros, calamo exaratos, in quibus ſit Aretuſia. quod teſtatus eſt in ſuis accuratiſsimis caſtigationibus probus & eruditus uir, Pierius Valerianus.

PETRI

PETRI VICTORII VARIARVM LECTIONVM LIBER XVI.

Argumentum Ciceronis ponderatum, quo probare uoluit M. Cælium in corporis uoluptatibus perditum non fuiſſe, ut accuſator arguebat.

CAP. I.

CVM M.Cælii accuſator ipſum, ut deditum libidinibus: diſtractúmque omni genere cupiditatum inſimulaſſet, refellere hoc crimen Cicero volens, ita argumentatus eſt: ſignóque uſus, quod illa falsò ei obiecta forent, eloquentia ipſius adoleſcentis, & genere dicendi copioſo ac graui, quamuis non inficias ierit amores ac deliciæ, quæ vocantur, Cælium aliquando oblectaſſe: nec tamen unquam eum occupatum impeditúmque tenuiſſe. cum autem acuti ingenii vir, in primíſque diſertus, intelligeret infirmitatem eius argumenti: nonnulli enim aliquando inuenti ſunt, qui naturæ vi, ſine ulla induſtria atque artificio, pares iis forent, qui multum elaboraſſent: immenſúmque ſtudium in dicendo ponerent, ita illi occurrit, atque argumentũ ſuum corroborauit: oſtendit enim in eo non ſolum ingenium apparere: quod ſępe, etiam ſi induſtria non alitur, ualet tamen ipſum ſuis uiribus, ſed ineſſe orationem & bonis artibus inſtitutam, & cura uigiliíſque elaboratam: quorum duorũ prius longum tempus, aſsiduámque curam poſtulat: neque enim artes præclaræ cito percipiuntur: alterum autem tunç ipſum cum tractatur, diligentiam & attentionem requirit. Nam uerum eſſe, quod aduerſarii dicere potuiſsent, facile perſpicitur, ac plurimis exemplis confirmari poſſet. clarum autem in primis ac nobile eſt Demadis ac Demoſthenis: Demades enim cum eloquentia floreret, à natura inſtructus eſt, non laboribus ac uigiliis expolitus: contra enim ea potius uita hominis inſtitutióque erat, quæ naturale etiam id bonum corrumperet: niſi illud multum ualeret, ac firmas admodum altaſque radices haberet. & meretrices nanque (ut memoriæ proditum eſt) alebat, & uino ſe paſsim obruebat. Demoſthenes uerò & multum operę in arte dicendi percipienda adoleſcens poſuerat: & poſtea uir factus aquã bibebat; totáſque noctes uigilabat. hoc autem aduerſus ambos à Pythea oratore, illis infeſto, dictum eſt: & monimentis poſtea literarum à grammaticis traditum. Nam quod ad amores pertinet, in quibus fatetur Cicero ipſum aliquando uerſatum fuiſse, uidendum eſt an Cælius Catulli riualis fuerit. ſi nanque uerum eſt, quod proditum memoriæ eſt ab Apuleio, quam Lesbiam poëta ficto nomine appellat, fuiſse Clodiam, uix dubitare de hoc poſsumus: familiaritas enim præcipuè Clodiæ, quod apertè narrat Cicero, infamiam attulit Cælio; cauſáque fuit omnium ipſius malorum: cum enim eodem tempore uixerint: Clodiáque hęc impudica mulier fuerit, & multorum adoleſcentium amore flagrarit, ueriſimile eſt hanc Clodiam illam fuiſse, quã Catullus quoque amauit. Sed ipſe etiam poëta hoc oſtendere uidetur: uel potius manifeſto declarat, ſi conceditur falſum illud ſimulatúmque nomen hanc ſignificare: in hendecaſyllabo enim, quo cum Cælio queritur de flagitiis ipſius,

quæ corpus palam publicaret, ſe ſocium illum habuiſſe in eo amore narrat, ita ſcribens. Cæli Lesbia noſtra: Lesbia illa, Illa Lesbia, quam Catullus vnã Pluſquàm ſe, atque ſuos amauit omnes. Nunc in quadriuiis, & angiportis, Glubit magnanimos Remi nepotes. proſtitutę enim pudicitiæ hanc quamuis nobilem admodum mulierem, fuiſſe ex oratione Ciceronis intelligitur. Vnde quum Quadrantaria illa vocata ſit, cuius cognominis rationem Plutarchus exponit, M. Cælius creditus eſt auctor illius fabulæ fuiſſe, quamuis id Cicero purget.

Mos Græcorum explicatus, qui buſtis myrtum imponebant: atque illo etiam modo mortuos ipſos ornabãt.

CAP. II.

Ramvlos myrtus Græcos conſueſſe buſtis imponere, cum quaſi inferias facerent: atque ita ſolitos etiam mortuos decorare, indicio Euripidis intelligitur. qui in Electra ita inducit virginẽ hanc ipſam de ea re querentem, cum acerbitatem inimicorum accuſaret, qui ne mortuo quidem Agamemnoni paterentur debitos honores haberi: manéſque eius, iuſtis ex more factis, placari. Ἀγαμέμνονος δὲ τύμβος ἠτιμασμένος οὐ πώποτ' οὐ χοάς. οὐδὲ κλάδον μυρσίνης ἔλαβε; πυρὰ δὲ χέρσος ἀγλαϊσμάτων. Sed etiam poſt in eadem fabula ſenex, qui aluerat Agamemnonem, in ſermone Electræ oſtendit ſe, cum uocatus ad eam accederet, aliquantum de via deflexiſſe: atque ſepulchrum patris ipſius inuiſiſſe: nactúmque illic, quam optabat ſolitudinem, ei vinum libaſſe: ſepulchrúmque eius, myrto impoſita, ornaſſe. Verba tragici poëtę hęc ſunt. Ἦλθον γὰρ αὐτοῦ πρὸς τάφον, πάρεργ' ὁδοῦ, Καὶ προσπεσὼν ἔκλαυσ', ἐρημίας τυχών. Σπονδάς τε, λύσας ἀσκὸν, ὃν φέρω ξένοις, Ἔσπεισα: τύμβῳ δ' ἀμφέθηκα μυρσίνας.

Defenſa uetus emendatio loci Ciceroniani contra reprehenſiones aduerſariorum: declaratumque coniecturam illam inanem non fuiſſe.

CAP. III.

Qvid mei iudicii foret de integritate huius loci Ciceronis è II. Philippica, annos ab hinc XVI. ſcriptis meis indicaui: quod enim in excuſis tunc erat. Sequebatur rheda cum lenonibus: comites nequiſsimi: coniecturis ductus putaui ita emendandum. Sequebatur rheda cum leonibus. Suſpicionis autẽ meę rationes diligenter tunc reddidi. Hieronymus poſtea Ferrarius, accuratus homo, & qui plurimum ſtudii in orationibus illis emendandis poſuit, à iudicio meo diſſenſit. quamuis, quod ego de opinione tantum dixeram, ille confeſſus ſit ſe ſcripto in libro inueniſſe. argumenta autem quibus nititur, ut vnicuique perſpicere licet, hęc ſunt: primum enim maiorem numerum teſtium ſequitur: &, vt putat, ob vetuſtatem magis integrorum. deinde non arbitratur ſatis Latinè dictum. Rheda cum leonibus, quemadmodum qui diceret, Rheda cum equis, rheda cum mulis, pro mulis aut equis iuncta, affirmat ſe non inueniſſe. Addit etiam ut Cicero rem tam inuſitatam, ac portenti ſimilem, tam breuiter attingeret: nec vllos in ipſam orationis aculeos emitteret, adduci ſe ad credendum nullo modo poſſe: cui rei vt primum reſpondeã ὕστερον πρότερον, quàmuis iam tum cauſam eius breui attulerim, ac Cicero ipſe ſuis verbis hoc oſtendat, dicens paulo ſupra. Scio me in rebus celebratiſsimis ſermone

» mone omnium verſari: eáque, quæ dico, dicturuſque ſum, notiora omnibus
» eſſe, qui in Italia tum fuere, quàm mihi, qui non fui: notabo tamen ſingulas res.
& quæ ſequuntur. res tam notas iis, qui audiunt, ſuáque vi tam inſolentes ac
portentoſas ſatis eſſe tangere: atque hoc præcepta artis iubere Aeſchines quo
» que oſtendit contra Timarchum, his verbis. περὶ μὲν γὰρ τῶν ἀγνοουμένων σαφηνεῖν ἴσως
» προσήκει τὰς ἀποδείξεις ποιεῖσθαι τὸν κατήγορον: περὶ δὲ τῶν ὁμολογουμένων οὐ λίαν ἔγωγε μέγα
» ἔργον εἶναι νομίζω τὸ κατηγορεῖν: ἀναμνῆσαι γὰρ μόνον προσήκει τοὺς ἀκούοντας. neque enim ullo pa-
cto oportet ſtimulis orationis admotis exagitare: magis nanque commouent
auditorem ſimpliciter prolatæ, quàm magno verborum clamore amplificatę.
Quod autem ad conſuetudinẽ ſermonis pertinet, non negarim ſi leonibus iun
ctam tantum rhedam ſignificare voluiſſet, hoc modo locuturum Ciceronem
non fuiſſe, ſed longe alia mens ipſius fuit: augere enim improbitatem homi-
nis ea ratione voluit, dicens rhedam cum leonibus. ut etiam infra locutus eſt,
» cum inquit. cur me tui ſatellites cum gladiis audiunt. nam dixiſſet fortaſſe cin
ctis gladiis, ſi id tantum oſtendere voluiſſet, ac non inuidiam criménque auge-
re. Eodem quoque pacto videtur locutus pro Archia cum ait. Noſtra ſemper
feretur & prædicabitur, L. Lucullo dimicante cum interfectis ducibus depreſ
ſa hoſtium claſsis: cum enim illic quoque valet σὺν: amplificatúrque magnope
re victoria illa naualis cum depreſſę claſsi hoſtium, interitus ducũ nominatim
adiũgitur, nam rheda per ſe intelligebatur animantibus iuncta. declarata autẽ
nouitate rei ac tanquã monſtro, expreſsius monſtrata atque exagitata eſt arro
gãtia Antonii. Nec me etiã perturbat maior copia librorũ, quæ aliter legit. ſi
nanque iudicio tantum fretus illo pacto corrigendum putaui, quanto magis
nunc teſtimqnio exemplaris munitus quanto enim elegantior ſententia hæc
ſit, facilè omnes videre puto. Ratio autem, quam excogitauit Ferrarius cor
rigendi logum illum (nam correctione prorſus egebat) quanto durior licen
tiorque ſit nullo negotio intelligitur. neque præterea probo declarationẽ ipſi-
us, qui vult Ciceronem pro comitibus nequiſsimis meritorios pueros intelle-
xiſſe: neque enim illos in comitibus unquàm numeraſſet. Tantum verò faci-
nus quantum illud fuit, nõ aliqua parte indicare eius orationis, qua omnem vi-
tam Antonii diligenter notat, peccatum magnum fuiſſet oratoris: maioréque
admiratione dignum eſt nihil dicere de eo, quod vituperare velis, quàm parũ
dicere. Stat igitur (niſi fallor: & niſi me mea nimis delectant) emendatio illa:
acritérque oppugnata omnem impetum aduerſariorum eluſit: nec de gradu de-
iecta eſt: quod enim Plinius hoc factum narrat ab Antonio, cum dimicatum
eſſet in Pharſalicis campis, quo diſcrepat ab eo quod hic à Cicerone, & in epi-
ſtola ad Atticum traditur, negligentię illius ſcriptoris aſsignandũ puto. qui in
temporibus lapſus ſit, vt in multis aliis rebus ſæpe peccat. & certè maior fides
Ciceroni habenda eſt rerum, quę ipſius ætate factæ ſunt, quàm Plinio, qui mul
tis poſtea ſæculis vixit. id autem ipſe ad Atticum manifeſtò tetigit. nam quin
ita locus ille accipi debeat, nemo dubitat.

Monſtratus locus T. Liuij ad ſimilitudinẽ cõformatus argumenti, quo uſus eſt apud Homerum Agamemnon, in exercitu ad pugnam hortando.

CAP. IIII.

TITVS Liuius, vt manifeſtò multis locis expreſsit ſententias
quaſdam Homericas, ita in VI. ab Vrbe condita libro videtur
locum eius poëtæ adumbraſſe, cum in turbulenta illa concio-
ne, quàm facit à Manlio Capitolino habitam, ita inducit illũ
plebem ſtimulantem: animúmque ipſi addentem. Numerate
» ſaltem quot ipſi ſitis: quot aduerſarios habeatis. ſi ſinguli ſin-
» gulos aggreſſuri eſſetis, tamen acrius crederem vos pro liberta

re, quàm illos pro dominatione certaturos: quot enim clientes circa ſingulos fuiſſtis patronos, tot nunc aduerſus vnum hoſtes eritis. A multitudine igitur, numeróque, quo illi valde nobiles ſuperabant, quirites excitare voluit: certám que ipſis ſpem victoriæ polliceri. vt autem facilius eos perſuaderet, atque id quod aiebat, verum eſſe declararet, vincere ſcilicet ipſos magnopere numero, in memoriam ipſis redegit, quod ſæpe ante animaduertere potuerant, quum ipſos illos nobiles colebant, vt ipſorum præſidio in rebus ſuis vterentur: domíque diligenter ſalutabant: hoc enim ipſis rem patefacere, & quaſi ante oculos ponere poterat. Homerus igitur ſimili quadam ratione utitur: cum enim in II. libro Iliadis Agamemnonem facit exercitum, quem imperio ſuo regebat, alloquentem: & quod dedecus ſubiiſſent, quia Troianos diuturno bello profligare non potuiſſent, quamuis pauciores illi forent, oſtendentem, addit. Si nanque nos Græci ac Troiani, induciis factis, velimus numerum utriuſque gentis, recenſere: Troianóſque deligere ſine ſociis: nos verò in decurias diuidamur, ſumamúſque ex eorum numero ſingulos, qui ſingulis centuriis vinũ miniſtrent, multæ centuriæ egerent miniſtro. ex quo intelligere licet, quanto plures Achiui Troianis ſint. uerſus ipſius poëtæ hi ſunt. Εἴπερ γάρ κ᾽ ἐθέλοιμεν Ἀχαιοί τε Τρῶές τε, ὅρκια πιστὰ ταμόντες, ἀριθμηθήμεναι ἄμφω Τρῶας μὲν λέξασθαι ἐφέστιοι, ὅσσοι ἔασιν Ἡμεῖς δ᾽ ἐς δεκάδας διακοσμηθεῖμεν Ἀχαιοί Τρώων δ᾽ ἄνδρα ἕκαστοι ἑλοίμεθα οἰνοχοεύειν Πολλαί κεν δεκάδες δευοίατο οἰνοχόοιο. Valuit autem hoc quoque multum ad rem patefaciendam, inflammandóſque animos Græcorum militum. Animaduertendum verò Homerum ſimile duxiſſe à re, cuius valde ſtudioſa gens illa erat: quámque ſæpius frequentabant, vt nullo negotio ſibi ante oculos ponere illam poſſent: indéque facilius veritatem ipſius, quod ſuadebat, intelligere.

Diligenter animaduerſus Euripidis locus in Hippolyto: de more que ueterum ſcribendi in tabulis diſputatum.

CAP. V.

Apud Euripidem nuncius, qui in Hippolyto coronato interitum filii miſero parenti ſignificauit, cum caſum illum omnem ordine narraſſet, in extremo ſermone ſuo innocentiam calamitoſi adoleſcentis defendere volens, liberè locutus eſt. dixitque ſe non exiſtimaturum illum affinem fuiſſe ſceleri, cuius arguebatur, quãuis muliebre omne genus ſe ſuſpenderet ac aliquis piceam in Ida monte ſtantem literarum impleret, quod exploratum haberet probitatem pudicitiámque Hippolyti. ſunt autem hac manifeſtò ὑπερβολαί, quæ à commoto animo crebro vſurpantur. verba poëtæ, quibus extremam hanc ſententiam complexus eſt, hæc ſunt. Καὶ τὴν ἐν Ἴδῃ γραμμάτων πλήσειέ τις πεύκην, ἐπεί μιν ἐσθλὸν ὄντ᾽ ἐπίσταμαι. Videndum igitur quid intellexerit poëta. num reſpexerit ad morem, quo priſci ſolebant in corticibus arborum nomina deliciarum ſuarum notare: quod teſtantur Græci grammatici, & quá cõſuetudinem tetigit Virgilius, in paſtorali carmine canens = teneríſque meos incidere amores Arboribus, creſcẽt illæ, creſcetis amores. an potius quod in tabulis veteres ſcriberent. vt ſignificet tabellas, quas inuenit in manibus pendentis vxoris Theſeus. oſtendens, ſi infinita vis tabularum ſcriptarum referta ſit criminibus in Hippolytum, ſe nullam fidem ipſis, contra id quod certò tenebat, habiturum. Similis autem eſt oratio Plutarchi in commentario, quem ſcripſit aduerſus Colotem Epicureum, ignauiam illius familiæ inſimulantis: eiuſdem tamen popularis laudis valde cupidæ, ac leuia quædam ſuorum officia factáque immoderatè celebrantis: ait enim ſi forte aliquis ipſius gentis huiuſcemodi quippiam feciſſet, quale Ariſtoteles, qui euerſam patriam dirutámque à

Philippo

Philippo rurſus condi inſtaurarique fecit: aut Theophraſtus, qui iterum patriã à tyrannis oppreſſam auctoritate ſua liberauit. vix Nilum tantum chartarũ ſuppeditaturũ fuiſſe, quantum ipſi in commemorandis illis factis conſumpſiſſent: ait enim οὐκ ἐπιλείπειν ἔδει πρότερον, φέροντα βύβλους, τὸν νεῖλον, ἢ τούτους ἀπομνημονεύειν γράφοντας περὶ αὐτῶν; materiam autem ex qua chartæ confici ſolebant, in Nili ripis naſci ſolitam: paginaſque ex Aegypto in alias terras comportari, certum eſt: id enim quoque videtur ſignificaſſe Cicero pro C. Rabirio cum inquit. Auditæ uiſæque merces, fallaces quidẽ & fucoſæ: chartis & linteis, & uitro delatæ.

Diſputatum de oſtentis, quæ Leuctricam pugnam anteceſſerunt: allatuſque Plutarchi locus, ubi eadem, quæ à Cicerone recitantur.

CAP. VI.

IN oſtentis, quæ Lacedæmoniis Leuctricam calamitatem portenderunt, hæc etiam Græci quidam auctores poſuerunt, quæ Cicero in primo libro de diuinatione retulit his verbis. Lyſandri, qui Lacedæmoniorum clariſſimus fuerat, ſtatua, quæ Delphis ſtabat, in capite corona ſubito extitit ex aſperis herbis & agreſtibus: ſtellæque aureæ, quæ Delphis erant a Lacedæmoniis poſitę, poſt naualem illam victoriã Lyſandri, qua Athenienſes conciderunt: qua in pugna quia Caſtor & Pollux cum Lacedæmoniorum claſſe uiſi eſſe dicebantur, eorum inſignia deorum, ſtellæ aureæ, quas dixi, Delphis poſitæ, paulo ante Leuctricam pugnam deciderunt, neque repertæ ſunt. Plutarchus quoque illorum mentionem fecit in libro, quo cauſam quęſiuit, cur Pythia uerſus facere deſierit, aitque, ordinem in eorum narratione cõtrarium ſeruans. οἱ δὲ ἀστέρες ἠφανίσθησαν, οὓς Λύσανδρος ἀνέθηκεν ἀπὸ τῆς ἐν αἰγὸς ποταμοῖς ναυμαχίας: ὁ δὲ αὐτοῦ Λυσάνδρου λίθινος ἀνδριὰς ἐξήνθησεν ἀγρίαν λόχμην καὶ πόαν, τοσαύτην τὸ πλῆθος, ὥστε κατακρύψαι τὸ πρόσωπον. Xenophon tamen in VI. libro rerũ Græcarum, vbi hiſtoriam omnem diligenter narrat, neutrum horum tetigit: tantum commemorat Thebanis ſpem ad vincendum dediſſe oraculum, quo ſignificabatur Lacedæmonios deuictum iri vbi monimentum virginum eſſet, quæ dicerentur, quod vim paſſæ à Laconibus quibuſdam eſſent, uita ſe priuaſſe. vnde buſtum illud ante pugnam ornarant: necnon quia Thebis allatum eſſet omnia templa ſponte ſua aperta: antiſtitáſque dixiſſe ſigno illo victoriam declarari. Simulque in fano Herculis arma repente non apparuiſſe, tãquam Hercules arreptis illis ad opem ferendam ſuis acceſſiſſet extremum autem hoc Cicero etiã eodem loco expoſuit: quamuis non nihil variarit: inquit enim. At eodem tempore Thebis (vt ait Calliſthenes) in templo Herculis valuæ, clauſæ repagulis, ſubito ſe aperuerunt: armáque, quæ fixa in parietibus tum erant, ea ſunt humi inuenta.

Reſtituta uerba nonnulla Græca, quæ deſiderantur in epiſtola quadam ad Atticum, ubi Homericis uerbis fatetur ſe peccaſſe, qui Pomponio non paruerit: cauſamque illius erroris aperit.

CAP. VII.

CVM accuratè legerem epiſtolam primam VII. libri ad Atticum vnà cum honeſtis nonnullis ac doctis viris: veniſſémque ad eum locum, vbi dolet ſe à principio non audiſſe Pomponium amiciſſimè monentem: ſuadebat autem ille vt Pompeium Cæſarémque ſimul complecteretur: nec alterius illorum tantum amicitia contentus eſſet, purgans errorem illum ſuũ Cicero inquit, vtens ſententia Homerica, valde celebri: verbíſque poëtæ, quod in animo habebat, exponens. Ἀλλ' ἐμὸν οὔ ποτε θυμὸν ἐνὶ στήθεσσιν ἔπειθεν πατρίδος: ita enim in omnibus, quos vidi & excuſis & ſcriptis libris legitur, cœpi ſuſpicari ne deprauatio aliqua peccatúmque librarii in his Græcis verbis foret: nec enim videbam quomodo illic manere poſſet: & vnde aptum eſſet illud πατρίδος. Sciens autem ſententiam hanc editam eſſe ab Vlyſſe in IX. libro Odyſſeæ, cum commemoraret ſe ſpreuiſſe preces pollicitationéſque Calypſonis, quæ ſummo ſtudio conata eſt illi perſuadere, vt apud ſe maneret: recordanſque reddidiſſe illum rationem ſui conſilii, cum affirmaret nihil eſſe dulcius patria, neque parentibus: atque id quidem his verbis. ὡς οὐδὲν γλύκιον ἧς πατρίδος, οὐδὲ τοκήων. ſtatim arbitratus ſum verba, quæ poſt ſuperiorem integrum verſum initium ſunt conſequentis: antecedúntque πατρίδος, deſiderari apud Ciceronẽ: omiſſáque eſſe à negligenti librario. atque eo magis id credidi, quia cum in epiſtola ad Cæſarem imperatorem vtatur eodem verſu Homerico, attulit illic cauſam ſuæ illius firmitudinis animi, atque conſtantię, dicens ὥς τῇ φίλα ἐκάλυψε μέλαινα: ut eodem pacto hic eodem verſu pronunciato, rationem ſtatim reddiderit, cur non paruerit tunc conſilio Pomponii. Delectabar igitur animaduerſione hac: gaudebámque me tunc vidiſſe, quod olim me fugerat, accepi tamen poſtea à diligente atque erudito homine, qui præſens adfuerat, Sebaſtianum Corradum, magnæ doctrinæ, ac politi ingenii uirum, ante me de illo loco eodem pacto exiſtimaſſe, ac memorię id in ſuis in eos libros ſcholiis, prodidiſſe. cepi autem voluptatem ex ea re non paruam, quod in hoc etiam mihi cum eo conueniret, quem valde diligo, & à quo me mutuo diligi ſentio.

Quamuis Cicero tradat ſuperiorem ætatem Nequire pro non quire dixiſſe, Ennium tamen in hoc ueterem conſuetudinem retinuiſſe.

CAP. VIII.

CVM in Oratore Cicero exempla poneret eorum uerborum, quæ maiores iam copulando iungebant, hoc etiam attulit. Nequire, pro non quire, Ennius tamen, qui in vetuſtis auctoribus numerari debet, ſolutis diſiunctíſque his vocibus vſus eſt: eius enim hic verſus adducitur à Cicerone in epiſtola ad C. Trebatium, qui ipſe ſibi Sapiens prodeſſe non quit, nequicquam ſapit. nam ita legi locum eum debere, præter antiquorum librorum fidem, quibus teſtibus vſus ipſe quondam deprauatum locum correxi, indicabat etiam Cicero ipſe, qui in III. libro de Officiis inquit. Ex quo Ennius. Ne quicquam ſapere ſapientem, qui ipſe ſibi prodeſſe non quiret.

ret:cuſtodiuit enim poëtæ verba,quamuis menſuras carminis contempſiſſet.re
tinuit igitur eo in loco poëta non valde concinnus,conſuetudinem ſuperioris
ætatis:niſi putamus cum ille viueret,non dum aures Romanorum hominum,
fugientes moleſtiam illius ſoni,pro nō quire cœpiſſe dicere nequire,quod erat
ſuauius.cum autem cōmune hoc ſit omnium linguarum, vt varientur magno-
pere multo maioribus in rebus,Latinum in primis ſermonem variis de cauſis,
omni tempore,expoſitum fuiſse huic rei,nullo negotio intelligere poſsumus.
Polybius autem in III. libro hiſtoriarum commemorat illius ætatis qua Ro-
mæ fuit, ſermonem tantopere diſsimilem fuiſse priſcæ linguæ Romanorum,
vt non nulla etiam à diſertis hominibus, adhibita quoque animi attentiooe,
vix intelligerentur:hoc enim protulit cum interpretaturus eſset primum fœ-
dus,quod feciſset populus R. cum Carthaginienſibus,non multo poſt exactos
reges:pollicitus nanque ſe diligenter exquiſitéque omnia expreſsurum, diffi-
cultatem tamen magnam eam rem in ſe habere oſtendit.

Collecta plura uocabula, quibus Romani partim uernaculis: partim pere grinis, oſtenderent homines gutturis ac uentris uitio deditos.

CAP. IX.

ADNOTAVI pluribus vocabulis veteres Latinos,qoæ tamen
eandem formam haberent,appellaſſe homines deditos ven-
tri. nam ratio eorum nominum indicat eos plus cibi ſumere
ſolitos quàm natura deſideret, vt qui voluptatem corporis
ſequerentur, & eam quidem turpiſsimam: commuoémque
nobis cum ſpurciſsimis beluis. vnde meritò contemneren-
tur. & mandones igitur illi, & comedones, & edones, & à
Græco verbo formata voce, phagones vocabantur. Id autē teſtimonio M. Var
ronis planum fit, qui diuerſis locis omnibus his nominibus vtitur in iiſdē no-
tandis: vt ſtudio atque opera Nonii iotelligitur,apud quem hæc eius exempla
„ leguntur. Bimargo. Magna vt tremiſcat Roma, & magnæ mandonum gulæ.
„ Item τῷ φῇ μελίπτου. Edones Romam, vt turba inteodat anoona.ſed propter pha
„ gones ficedulam pinguem,aut turdum,oiſi volantem,non video. oec non Mo
„ dio. Putat fore hoc,quod hinc comedonibus cum venit vſu.quibus nothia vo
„ luptate cum édunt,duntaxat gula gaudet. Lucilius quoque eodem hoc nomi
ne ipſos inſimulat. coius legitur hic verſus è II. libro apud Donatum io Phor
„ mionem Terentii: Viuite glaucones,comedones, viuite veotres. Quod au-
tem in ſecundo exemplo facetè dictum eſt, ad augendam importunitatem hu-
iuſcemodi hominum,videtur è Diphili Emporo ſumptum eſſe:ille enim quo-
que cum ioduceret in ea fabula quempiam ipſos accuſantem, in aliis multis,
„ quæ iniuriam eorum indicarent,de hoc queſtus eſt, his verbis. πέρδικα δ', ἢ κί-
„ χλην, καὶ τί δ' οὐκ ἔτι ἐστιν λύρας, οὐδὲ πετομένην, ἰδεῖν. Citatur autem longum
comici huius,eleganſque carmen ab Athenæo in VI. libro Δειπνοσοφιστῶν in quo
hi duo ſenarii ſunt. Animaduertendum quoque non ſolum Philemonem fabu
lam docuiſſe ἔμπορον vocatam, ſed etiam Diphilum. nam eum hoc nomine co
mœdiā ſcripſiſſe teſtatur Plautus. vnde mercatorem ſuum vertit:inquit enim.
„ Græcè hæc vocatur Emporos Philemonis Eadem Latinè Mercator Marci
„ Accii.

Cur Romanus magiſtratus, qui uniuerſam Græciã regeret, non Græciæ prætor aut proconſul, ſed Achaiæ uocaretur.

CAP. X.

QVI in Græciam à Romanis cum imperio mittebatur, non Græciæ, ſed Achaiæ, prætor proconſulue appellabatur. id autem è multis Ciceronis locis liquidò percipitur. vt cum in epiſtola ad Ser. Sulpicium inquit. Quare velim quicquid habent negotii des operã, quod cõmodo tuo fiat, ut te obtinente Achaiam conficiant. non ſolũ autem Achaiæ ciuitates regebat Sulpicius, ut ex epiſtolis quoque ad eum ſcriptis intelligitur, ſed vniuerſæ Græciæ præerat. Huius uero rei rationem reddit Pauſanias in Achaicis dicens id inde natum, quia ſubegerunt Græciam Romani Achæis Græciæ principatum obtinentibus: victis igitur illis vnà reliquas reſpublicas ciuitatéſque Grecorũ in poteſtatem ſuã redegerunt. verba ipſius hæc ſunt. καλοῦσι δὲ οὐχ ἑλλάδος, ἀλλ' ἀχαΐας ἡγεμόνα οἱ ῥωμαῖοι, διότι ἐχειρώσαντο ἕλληνας δι' ἀχαιῶν, τότε τοῦ ἑλληνικοῦ προεστηκότων. præterea cum in epiſtola ad Atticum Cicero in medio Achaico curſu inquit, idem intellexit: non enim in Achaiam Cicero tunc, ſed in Græciam, præcipuéque Athenas proficiſcebatur. Polybius etiam accuratè docet in II. libro hiſtoriarum quomodo Achæorum nomen primum inualuerit: in conſuetudinéque eſſe cœperit pro omnibus gentibus Peloponneſum habitantibus: neque enim regionis ſpatio: vrbium ue multitudine præſtabant, qui antiquitus propriéque Achæi vocabantur, ceteris incolis eius terræ: neque diuitiis aut militari virtute. quibus rebus plerúnque fieri ſolet vt inferiores veterem appellationem amittant, ac ſuperiorum nomine oſtendantur. Huius igitur rei ille, nouæ atque admirandæ, cauſas illic diligenter attulit. quas hic cum copioſè traditę ſint, commemorare non oportet.

Elegans uox Theophraſti, qua labem detrimentumq́ue ſignificauit, quod animo à corpore importaretur.

CAP. XI.

CVM tanquàm uas animi corpus ſit: degatque in eo animus, ceu in domicilio quodam, deteriorem fieri præſtantiſsimam noſtri partem coniunctione hac vilioris ſignificare volens politiſsimus philoſophus Theophraſtus, ſimili vtebatur, ducto ab inquilinis, qui mercede data tabernas domóſque aliquas habitant. Dicebat igitur non paruam mercedem animum corpori ſoluere habitationis: merces autem erat illa, quam oſtendi, ideſt maculæ ſordéſque, quæ ipſi à corpore illinuntur: mercedem verò ipſe intelligens, ἐνοίκιον appellauit. quo verbo vſus eſt etiam Plutarchus in Sylla, oſtendere volens modicas ipſius fortunas in adoleſcentia fuiſſe: affirmauit enim ipſum in domo aliena habitaſſe non magno, quod ſatis certum indicium erat tenuitatis patrimonii. Romæ nánque domus amplæ ingenti pretio conducebantur. vt apparet etiam ex his verbis Ciceronis pro Cælio. Sumptus vnius generis obiectus eſt, habitationis, triginta milibus dixiſti eum habitare. Verba Plutarchi hæc ſunt. ᾤκει πρ' ἑτέροις, ἐνοίκιον οὐ πολὺ τελῶν. Sententiam autem illam Theophraſti rettulit Porphyrius Tyrius in IIII. libro περὶ ἀποχῆς ἐμψύχων.

Emendatus

Emendatus locus Ciceronis in epiſtola quadam ad Atticum. ubi ignauiam L. Afranij conſulis notat.

CAP. XII.

MVLTA dixit in L. Afranium Cicero in epiſtolis, quas eo conſule ad Atticum ſcripſit: iniquoque admodum animo tulit, nequam hominem, ac nulla laude commendatum, tantum illum honorem conſecutum. vna autem è pluribus, quas illi inurit, notas, macula ſcripturæ deleta eſt: nec perſpicitur, ut nunc in excuſis libris legitur, quid nam in turpi homine tunc accuſare voluerit. cum autem locus ille mendoſus me olim fefellerit, nunc eum purgare volo. Vbi igitur in formis impreſsis eſt. Ille alter nihil ita eſt, ut planè quid erit neſciat, calamo exarati libri plures habent. vt planè quidem erit neſciat. quare, cum peccatum eſſe videatur ab imperitis librariis vno verbo diuulſo, ſi rurſus ipſius partes compoſuerimus, vt opinor, mendum ſuſtulerimus. legi nanque videtur debere. vt planè quid emerit neſciat: pecunia enim conſulatum ſibi parauerat, vt Cicero ipſe in alia epiſtola indicauit. quàm pecuniam ei ſuppeditauit Pompeius; hoc enim ſignificare manifeſtò voluit cũ inquit. Nunc eſt expectatio comitiorum, in quæ omnibus inuitis trudit noſter Magnus A. filium, atque in eo, neque auctoritate, neque gratia pugnat, ſed quibus Philippus omnia caſtella expugnari poſſe dicebat, in quæ modo aſellus onuſtus auro poſſet aſcendere, emere autem magiſtratum, hominémque, mercede ac pretio ſibi illum parare, vt commodis tuis tuendis præſto ſit: voluntatíque tuæ pareat, manifeſtò valet, vt Cicero pluribus locis locutus eſt: Demoſthenes quoque verbo, quod huic reſpondet ad idem tranſlato, eandem rem ſignificauit. Valet igitur vox illa Ciceronis, tam inertem eſſe, ac rerum gerendarum imperitum Afranium, vt non intelligat ſe conſulem eſſe, ac ſummam auctoritatem in Rep. habere. Dion quoque in XXXVII. libro hiſtoriarum narrat Pompeium in hoc operam & oleum perdidiſſe: quũ enim magna cum infamia ſua curaſſet eum cum Q. Metello fieri conſulem, vt acta ſua confirmaret, nihil inde opis tulit: ille nanque inquit melius ſaltare didicerat, quàm res publicas adminiſtrare ac regere.

Simile quo uulgo utimur, de periculo ardentis uicinæ domus, frequens fuiſſe, & apud Latinos, & apud Græcos ſcriptores.

CAP. XIII.

QVT cauere ſibi antea quoſpiam debere admonent, quum malum pares illis ſimiléſque inuaſit, ſimili plerunque vtuntur propinquarum ædium: cum enim aliqua conflagrare cœpit, ægrè incendium à proximis arcetur. Horatium in epiſtola poſteriore ad Lollium hac collatione vſum notiſsimum eſt, cũ affirmaret eſſe diligenter defendendam contra criminatores innocentiam amicorum: pręter enim quàm quod officium probi viri hoc iubet, ita quoque noſmet ipſos contra morſus inuidiæ: maledictaque improborum tutos præſtamus: inquit igitur. ecquid Ad te poſt paulo ventura pericula ſentis? Nam tua res agitur paries cum proximus audet. C. Salluſtius quoque ſimili hoc, quod facit vt incommodũ impendens prope oculis cernamus, ac poteſt quemlibet tardum etiam hominem excitare ad ſe muniendum, vſus eſt in III. libro hiſtoriæ vt indicio veteris grammatici Flauii Soſipatri cogno

ſcimus: is enim locum eius citauit. Non tu ſcis, ſi quas ædes ignis cepit acriter, haud faciles ſunt defenſu, quin & comburantur proximæ? T. præterea Liuius in XXXI. ab Vrbe condita his verbis. Ex duabus coloniis, quæ velut clauſtra ad cohibendos Gallicos tumultus oppoſitæ fuiſſent, cum vna direpta & incenſa eſſet, traiecturúmque id incendium velut ex continentibus tectis in alteram tam propinquam coloniam eſſet, quid tandem prætori faciendum fuiſſet? Egregie autem vſus eſt hoc ſimili apud Polybium in XI. libro hiſtoriarum legatus quidam in cõmuni concilio: nomen.n. aut eius, aut gentis à qua miſſus foret, dicere apertè nõ poſſum: cum illic neutrum eorũ appareat: vſus autem in oratione, qua ſuaſit Aetolis vt relicta Romana ſocietate pacem facerent cum Philippo: cum enim oſtendiſſet multis de cauſis ſe adduci ad id munus obeundum, in illis etiam indicauit ſe id ſua cauſa, reliquarúm Græcarum ciuitatum facere: à quibus non poterat graue aliquod malum ac ſeruitus deníque abeſſe, quamuis expertes tunc eſſent eius periculi, ſi bellum, implicatis eo Romanis armis, diutius manſiſſet: in oſtendendo autem iuſto ſuo timore, dixit: verba. n. auctoris ponam. καθάπερ γὰρ ἀπὸ τοῦ πυρός, ὅταν ὑφάψῃ τις ἅπαξ τὴν ὕλην, οὐκέτι τὸ λοιπὸν ἐστὶ τῇ τούτου προαιρέσει γίνεσθαι τὸ συμβαῖνον, ἀλλ' ὅποτ' ἂν τύχῃ, λαμβάνει τὴν νομὴν, τὸ πλεῖστον τοῖς ἀνέμοις κυβερνώμενον καὶ τῇ τῆς ὑποκειμένης ὕλης διαφορᾷ. καὶ πολλάκις ἐπ' αὐτὸν τὸν ἐμπρήσαντα πρῶτον ὥρμησε παραλόγως, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ὁ πόλεμος ὑπό τινων ὅταν ἅπαξ ἐκκαυθῇ. & quę ſequuntur.

Cum Cicero & Horatius nubem frontis μεταφορικῶς appellarint, Euripidem quoque declaratum eadem translatione uſum.

CAP. XIIII.

NVBES frontis ſuperciliíue μεταφορικῶς appellata eſt, ſeuerus nimis ac triſtis uultus, ſiue cogitatione aliqua maiore, ęgritudinéque perturbatus; vt enim nubes cœli ſplendorem ſerenitatémque maculat, ita hæc triſtitia mœrorque oris hilaritatem polluit. Cicero igitur in L. Piſonem inquit: Neque tam fui timidus, vt qui in magnis turbinibus, ac fluctib. Reip. nauem gubernaſſem: ſaluámque in portu collocaſſem, frontis tuæ nubeculam: tum collegæ tui contaminatum ſpiritum pertimeſcerem. eſt autem totus hic ſermo ἀλληγορία: futuræ nanque tempeſtatis nubes ſigna ſunt: ac ſpiritus ventíque, fluctus excitant. Horatius quoque in epiſtola ſuperiore ad Lollium, & ipſe hoc verbum aliò tranſtulit dicens. Deme ſupercilio nubem. Sed Græci etiam poëtæ eodem pacto locuti ſunt. ut Euripides in Hippolyto coronato, vbi chorum ita canentem induxit, viſa regina Phædra valde animo perturbata: uultúque ægritudinem ſignificante. στυγνὸν δ' ὀφρύων νέφος αὐξάνεται. necnon chorus itidem in Phœniſsis in extremo ſui cantus. ἀλλὰ γὰρ κρέοντα λεύσσω τόνδε δεῦρο συννεφῆ.

Quædam

Quædam uox, quam lepidam concinnamque putauit Cicero, oſtenditur irriſa exploſaque fuiſſe à Plutarcho.

CAP. XV.

QVOD Cicero, prolatum in hiſtoria à Timæo, vt acutum lepidúmque commendat, id Plutarchus dictum antea ab Hegeſia, vt inſulſum frigidúmque reprehendit atque exagitat. Latinus ſcriptor in 11. libro de natura Deorum inquit. Concinnéque, vt multa, Timæus, qui, quum in hiſtoria dixiſſet, qua nocte natus Alexander eſſet, eadem Dianæ Epheſiæ templum deflagrauiſſe, adiunxit. Minime id eſſe mirandum, quòd Diana, quum in partu Olympiadis adeſſe voluiſſet, abfuiſſet domo. Plutarchi uerò verba idem contemnentis in Alexandri vita, hæc ſunt. Ἐγεννήθη δ' οὖν Ἀλέξανδρος ἱσαμένου μηνὸς ἑκατομβαιῶνος, ὃν μακεδόνες λῷον καλοῦσιν ἕκτῃ: καθ' ἣν ἡμέραν ὁ τῆς ἐφεσίας ἀρτέμιδος ἐνεπρήσθη ναὸς ὡς Ἡγησίας ὁ μάγνης ἐπιπεφώνηκεν ἐπιφώνημα κατασβέσαι τὴν πυρκαϊὰν ἐκείνην ὑπὸ ψυχρίας δυνάμενον: εἰκότως γὰρ ἔφη καταφλεχθῆναι τὸν νεὼν, τῆς ἀρτέμιδος ἀσχολουμένης περὶ τὴν Ἀλεξάνδρου μαίωσιν. An delectatus eſt Cicero commento hoc, vt ſubtiliter excogitato? nec animaduertit in quo editum foret: neque enim in hiſtoria locus uidetur eſſe fictis fabulis. Plutarchus vero, triſtis vir, ac ſeuerii ingenii, non potuit ferre tam turpem aſsentationem. & cum inſimulare ipſam vellet, luſit in vitio illius oſtendendo: huiuſcemodi enim ſine modo prolata mendacia: in ſulſæque ſententiæ, frigus afferre dicuntur: cuius frigoris tantam uim eſſe dixit, ut extinguere poſset incendium illud, quo templum deflagrauit. proprium autem erat Hegeſiæ & conſtructione verborum, & inſulſitate ſententiarum peccare, irridendúmque ſe prębere: hic enim eſt Hegeſias ille Magnes, quem accuſauit Cicero in Oratore perfecto: necnon Halicarnaſseus in libro de compoſitione verborum. Neque tamen puto, quam uis longè alius tradatur auctor eius vocis à Plutarcho, in hoc memoria lapſum Ciceronem: fieri enim poteſt, vt poſt Timæus in hiſtoria poſuerit, quod ante illum edidit, ac monimentis literarum mandauit, Hegeſias.

Verba nonnulla quæ domi noſtræ nata uidentur, oſtenduntur hue radices egiſſe à Græco ſermone.

CAP. XVI.

TESTATVS alibi ſum multa verba, quæ in conſuetudine noſtri ſermonis nunc ſunt, videri ducta eſſe è Græcorum lingua: atque id ſatis claris exemplis confirmaui. Addi autem illis poteſt, quod vulgo dicimus de quopiá, qui nulli labori parcens, rem ſuam procurat anguſtam, arrabattarſi: eo enim verbo intelligitur feſtinatio quædam, creberque motus corporis: Græcis enim quoque ῥαβάττειν idem valet, vt teſtimonio veterum grámaticorũ intelligitur: quorũ non nulli affirmant ſignificare ſurſum deorſúmque curſitare: alii autem ſonitũ edere, ſtrepereque manibus ac pedibus. Pręterea quod, cum ſignificare volumus aliquid celeriter, ſummáque feſtinatione factum eſſe, dicimus in vnattimo, videtur & ipſum inde fluxiſſe. eſt nanque hoc (niſi fallor) quod illi aiebant ἐν ἀτόμῳ, àliquantulum corruptum. ἐν ἀτόμῳ autẽ valet ipſis momento temporis: & vt ratio eius ſermonis declarat, in ſpacio temporis, quod diuidi ſecaríque non poteſt. Simile huic eſt, quod cadauera beluarũ eiecta vocamus carognie, à fœtore: Græci enim χαρώνια loca quædam terrarũ appellant, quæ exhalant fœdos odores, ac ſunt tanquá aditus quidam faucéſque

inferorum inde igitur vocabulū noſtrū cōformatū puto quod moleſtus odor mortuarū proiectarúmque beluarū, idem quod loca illa præſtet: faciatque ne illac tranſiri ſine moleſtia poſsit. Videntur autem Latini Charonem, portitorem inferorum, appellaſſe orcum. vnde turbam illam nouorum ſenatorum, qui poſt necem Cæſaris fraude Antonii in ſenatum irruperant: à Romaníſque hominibus, ipſos deſpicientibus, ac nomine illo irridentibus, dicebantur orciui, Plutarchus in Antonio, Latinum nomen exprimens, appellauit χαρωνίτας. Suetonii verba in Auguſto id memoriæ prodentis, hæc ſunt. Senatorum affluentem numerum deformi & incondita turba: erant enim ſuper mille & quidam indignisſimi, & poſt necem Cæſaris per gratiam & præmium allecti, quos orciuos vulgus vocabat, ad modum priſtinum & ſplendorem redegit. Plutarchi uero hæc, idem commemorantis. πολλοὺς δὲ βουλευτὰς, ἑτέρους δὲ κατῆγε πεφυγαδευμένους, καὶ κατειργμένους ἔλυσε, ὡς δὴ ταῦτα τῷ Καίσαρι δόξαντα. διὸ τούτους ἅπαντας ἐπισκώπτοντες οἱ ῥωμαῖοι χαρωνίτας ἐκάλουν: ἐλεγχόμενοι γὰρ εἰς τὰ τοῦ νεκροῦ κατέφευγον ὑπομνηματισμούς.

Latrones antiquitus ſtipatores appellatos: emendatuſque ſimul M. Varronis locus, ubi à Græco rationem huius nominis ducit.

CAP. XVII.

LATRONES non ſolum appellatos à veteribus, qui in prætereuntes impetum facerent, verum etiam cuſtodes corporis, ac milites mercede conductos, & antiqui grammatici teſtantur, & exemplis pluribus Plauti percipitur: cum enim in milite glorioſo illum ipſum cum paraſito ita induxit loquentem. Videtur tempus eſſe vt eamus ad forum, Vt in tabellis quas conſignaui hic heri, Latronibus ego. denumerem ſtipendium. Nam rex Seleucus me opere orauit maximo, Vt ſibi latrones cogerem, & conſcriberem, manifeſtò hoc intellexit. M. autem Varro in VII. libro de lingua Latina, verſu Plauti citato, vim huius verbi interpretatur, ac plures eius rationes adfert: inquit enim. In Cornicula (hæc autem comici eius poëiæ fabula eſt, quæ periit) Qui regi latrocinatus decem annos Demetrio. Latrones dicti ab latere, qui circum latera erant regi, atque ad latera habebant ferrum, quos poſtea à ſtipatione, ſtipatores appellarunt. & qui conducebantur: ea enim merces Græcè dicitur λάτρον. ab eo veteres poëtæ nō nunquam milites appellabant latrones. quod item vt milites cum ferro, aut quod latent ad inſidias faciendas. Hunc autē Varronis locum ſcripſi ut in vetuſtiſsimo illo: longéque excuſis meliore, libro inueni. nam in impreſſis Græcum verbum aliter legitur: κέρδος enim illi habent mendosè, vt multis modis intelligere licet. valere autem illud Græcis mercedem teſtimonio quoque eius gentis grammaticorum planū fit. Heſychius enim in lexico λάτρον interpretatur μίσθιον. & λάτρις qui mercede ſeruit uocatus. & operam ſuam accepta pecunia alicui emancipat. Idem Plauti verſus adducitur à Nonio Marcello, ſed mendoſus. Sex. quoque Pompeius auctoritate ſua hoc confirmat, cuius hæc verba ſunt. Latrones eos antiqui dicebant, qui conducti militabant ἀπὸ τῆς λατρείας. nunc viarum obſeſſores dicuntur, quod à latere adoriuntur: vel quod inſidiantur latenter.

Confirmatur

Confirmatur emendatio, qua maculam eluit è nomine oppidi Siciliæ in II. libro πολιτικῶν.

CAP. XVIII.

CVM ſuperiore anno libros Ariſtotelis de rep. multis locis purgatos, edendos curaui, in aliis plurimis mendis, quas auxilio librorum ſcriptorum deleui, coniectura ductus, correxi (niſi fallor) erratum librarii in nomine oppidi Siciliæ, vbi Minos Cretenſium rex mortem obiit: cum enim in ſecundo libro de ſitu Cretæ diſputaſſet: egregiéque illam inſulam poſitam ad regnum Græciæ obtinendum oſtendiſſet, addidit. Qua de cauſa imperium maris Minos occupauit: inſulaſque partim ſubegit: partim condidit. ad extremúmque, cum Siciliæ bellum intuliſſet, illic mortuus eſt propè Camicum: ita enim arbitror legendum. περὶ κάμικον. non, ut in excuſis prius erat, & ſcriptis etiam exemplaribus, περὶ κάμινον. Stephanus autem me impulit,
» & Strabo, vt hoc auderem. nam Stephanus inquit. κάμικος πόλις Σικελίας, ἐν ᾗ κώ-
» καλος ἦρχεν, ὁ δαιδάλου. Strabo verò in VI. libro. καὶ τῆς βαρβαρικῆς δ' ἐξελείφθησαν πολ-
» λαὶ καθάπερ οἱ κάμικοι τὸ κωκάλου βασίλειον, παρ' ᾧ μίνως δολοφονηθῆναι λέγεται. quamuis in excuſo καμινοὶ perperam ſcriptum ſit. & in eodem libro poſt, vbi de Tarentinis diſſerit: commemorátque, quæ gentes ea loca incoluerint ante aduentum Pha
» lanti, illius vrbis conditoris: ait enim. τούτους δ' εἶναί φασι τοὺς μετὰ μίνω πλεύσαντας εἰς
» Σικελίαν, καὶ μετὰ τὴν ἐκείνου τελευτὴν: τὴν ἐν καμικοῖς παρὰ κωκάλῳ συμβᾶσαν, ἀπάραντας ἐκ Σικελίας. Cum igitur Strabo non ſolum regiam Cocali, Minois filii, oppidum illud fuiſſe dicat, ſed adiungat inſidiis illic interfectum fuiſſe Minoëm, videtur dubitari non poſſe de veritate lectionis. nam Caminum vrbem Siciliæ vocatã nuſquàm legi.

Locus Ciceronis in primo de Oratore oſtenditur aliter legi in ſcriptis libris atque in excuſis legatur: Diſſeriturque de recta uerborum compoſitione.

CAP. XVIIII.

QVAMVIS multum tribuerit Cicero rectæ collocationi verborum: ac ſupra ceteros Romanos homines numeroſæ orationi ſtuduerit, aliquando tamen tam accuratam diligentiã contempſit: incidítque in ſtructuram eam, quam vitioſam eſſe, ſummóque ſtudio declinandam Iſocrates, huius concinnitatis obſeruator mirificus ac magiſter, putauit, quod etiã notat Quintilianus in IX. libro ita præcipiens. Videndum
» etiam ne ſyllabę verbi prioris vltimæ, ſint primæ ſequentis. Id ne quis miretur,
» Ciceroni in epiſtolis excidit. Res mihi inuiſę viſæ ſunt Brutæ. & in carmine.
» O fortunatam natam me conſule Romam. Hoc autem prius viderat admonuerátque nobilis ille doctor, ſi illius verus erat liber, qui eius nomine quondã circunferebatur: in ſcribendo quidem certè ſummo ſtudio diligentiáque obſeruabat: in eo enim hoc quoque cum aliis huiuſcemodi multis præceptum
» erat. vt interpres Hermogenis refert. μηδὲ τελευτᾶν καὶ ἄρχεσθαι ἀπὸ τῆς αὐτῆς συλ
» λαβῆς εἰπεῖν ἑξῆς. ἥλικα καλά. αἶθα θαλῆς: exempla enim eius vitii, ut putabat, po
» ſuit. Adiungi autem his poſſet, quod à Platone in Lyſide dictum eſt ποίημα μα-
» κρὸν. & ab Ariſtotele in IIII. πολιτικῶν. ἥκιστα στάσεις. Quintilianus tamen cum è ſcriptis Ciceronis exempla huius culpæ attulit, non vnam ſolum, ſed alteram etiam ſyllabam iteratam habentes locos, indicauit: & ſanè hoc admonuiſſe vi-

detur: multitudinis enim numero in præcipiédo vſus eſt.nã infinitis locis apud eum conſequens verbum incipit ab ea ſyllaba,in qua prius deſinit. Quod autẽ valde huc attinet: à méque iam pridem obſeruatum eſt, admonere ſtudioſos volo. locum hunc è principio primi libri de Oratore ita legi in ſcriptis exemplaribus. Nam qui locus quietis & tranquillitatis pleniſsimus fore videbatur, in eo maximæ moles moleſtiarum & turbulentiſsimæ tempeſtates extiterunt. cũ ab excuſis abſit moles. quod ſi vera hæc,integráque lectio eſt,tertium hoc exẽplum eſt compoſitionis reprehenſæ à Quintiliano: & ſanè verbum id ſententiam implere videtur: rectiúſque atque accommodatius mihi videtur moleſtiarum dici moles, quàm tempeſtates. vnde aptum ſit verbum illud, hoc ſublato, neceſſe eſt.quòd ſi ſemel atque iterũ ea repetitio Ciceroni excidit, potuit etiã tertiũ ipſi effugiſse: fortaſséque putata eſt,raro uſurpata,aliquid habere concinnitatis. nam Plautus exiſtimari debet de induſtria: ſuauitatémque perſequens,in Pſeudolo ſcripſiſſe. Nunc noſtri amores:mores,conſuetudines. ſimiléque huic eſt quod Cicero ipſe pro L. Murena dixit. Quæ tibi non deerat: erat enim diligenter ſcripta Calphurnia. nec tamen tantopere offendit aures moles moleſtiarum,quantopere ſuperiores illę:neque enim duę geminatæ ſyllabę dictionem abſoluunt. quod demonſtratis à Quintiliano manifeſtò contingit. Huiuſcemodi etiam eſt illud,quod plurimis locis pronunciatum à M. Tullio eſt.neceſſe eſſe.

Declaratur, ut ſedere ſignificat aliquando in Latino ſermone cunctari et pigre ſe gerere, ita etiam καθῆσθαι in Græco.

CAP. XX.

SEDERE, non ſolum habitu illo corporis manere ac quieſcere ſignificat, ſed etiam negligenter ſe gerere in aliquo negotio. ut cum Cicero in Piſonem inquit. An poteſt vlla eſſe excuſatio, non dicam malè ſentienti; ſed ſedenti, cunctanti, dormienti,in maximo reip. motu, conſuli? id tamen ille ut appararet,non vno hoc tantum verbo ſignificauit: ſed pręterea duobus. vt eadem penè vis ſit trium verborum,quibus vſus eſt in accuſanda Piſonis inertia. Demoſthenes in prima Philippica, vt nunc illæ appellantur, nam veteres Olynthiacas etiam in illis numerabant: cum Athenienſium ignauiam, torporémque reprehenderet, qui aſtutam rationem Philippi non attenderent: nec ſe cingi vndíque ab illo præſidiis, & quaſi circumuallari viderent: remediáue tanto malo adhiberent, inquit. καὶ κύκλῳ πανταχῇ μέλλοντας ὑμᾶς καὶ καθημένους, περιστοιχίζεται. Elegans etiam Bacchylidis carmen apud Halicarnaſſeum legitur, quo reprehenditur acriter ceſſatio hęc, atque procraſtinatio, eodem nomine appellata: ac quid agendum ſit, eiecta ex animo hac pigritia docetur. hæc autem verba lepidi illius teneríque poëtæ ſunt, tempori tamen tunc ſeruientis: ſpiritus nánque in illis non paruus eſt. οὐχ ἕδρας ἔργον: οὐδ' ἀμβολᾶς. ἀλλὰ χρυσαιγίδος ἰτωνίας χρὴ πὰρ εὐδαίδαλον ναὸν ἐλθόντας, ἁβρόν τι δεῖξαι. non eſſe autem opus ſeſsionis: neque procraſtinationis dicens (ut opinor) ſignificat, non poſſe id effici ab hominibus inertibus: atque in aliud tempus rem differentibus. ſed munus eſſe quod requirat, ſi ad exitum perduci debet, ſtrenuos & acres viros. ἰτωνίαν uerò χρυσαιγίδα vocat Mineruam ab Itone monte. in quo illi ædificatum templum erat. ut Catullus quoque eandem deſcripſit in nuptiis Pelei celebrandis. Vnigenámque ſimul cultricem montis Itonis.

Duo

Duo Ciceronis loci manifeſtò mendoſi pro M. Marcello, de opinione reſtituti

CAP. XXI.

DVO ſunt loci in oratione pro M. Marcello, qui (niſi fallor) eodem vitio laborant: atque ita corrupti ſunt, ut ſententia nulla commoda inde eliciatur. eos igitur diligenter excutiendos proponam, ut ſi, quod mihi videtur, aliis itidem viſum fuerit, maculę tam turpes eluantur. mendum autem eſt, quod particula negandi, vt videtur, in ambobus defecit. Prior igitur hic eſt. loquitur autem de rebus à C. Cæſare geſtis. Quæ quidem tanta eſt, ut trophæis monimentíſque tuis nulla vnquam allatura ſit finē ætas: nihil enim eſt opere, aut manu factum, quod aliquando non conficiat & conſumat vetuſtas. prius tamen quemadmodum inuenerim in pluribus ſcriptis libris oſtendam: ſunt enim in quibus legatur. Vt nulla trophæis, monimētíſque tuis allatura ſit finem ætas. quare arbitror legendum. Vt non nulla trophæis monimentíſque tuis allatura ſit finem ætas. quam opinionem meam ita confirmant verba, quæ ſequuntur, vt dubitari non poſſe videatur, quin negatio, reſtituta à me, antea deſideraretur. trophæa nanque, & monimenta Cæſaris, cum humano opere ac manu facta eſſent, nō poterant fortunam reliquarum eiuſdē generis rerū, declinare. Sed hoc relicto, qui ſatis firmus videtur, poſteriorē videamus, qui hic eſt. Ingratus eſt iniuſtúſque ciuis, qui armorū periculo liberatus, animum tamen retinet armatum: vt etiam ille ſit melior, qui in acie cecidit, quàm qui in cauſa animam profudit: corrigi enim hic quoque, eadem particula addita huic membro, animam non profudit, puto oportere, hoc ſenſu. vt ſi extiterint quidam acerbi Cæſaris inimici, ac valde cauſæ ipſius dignitatique infenſi, quorum alteri in prælio occiſi ſint: alteri autem errati venia impetrata viuant: nec tamen placati illi recōciliatíque tanto beneficio ſint, dicat magis ferendos, qui in pugna ceciderint, quàm qui in cauſa, quam tantopere probarent, defendenda animam non proiecerint: nec interfeci potius in acie voluerint. hic autem quoque ut ſupra, cauſa quam affert, integritatem huius lectionis confirmat: adiungit enim. Quæ enim pertinacia quibuſdam, eadem aliis conſtantia videri poteſt, quibus verbis tāquam diſſoluit ac refellit, quod aliquis opponere potuiſſet. nō rectè ipſum anteponere animi obſtinationē: pertinaciámque placabiliori naturæ, & quæ fortunæ virtutíque Cęſaris ceſſerit: negat enim ipſum ſuo veróque nomine hanc rem appellare: néc eſſe illam pertinaciam vocandam, cum finis eorum non malus vitioſuſque foret. pertinaciā autem intelligit, aut eorum, qui in mala turpíque cauſa obſtinati maneant, aut eorum illorum, qui liberati periculo mortis, animo tamen in eadem voluntate perſeuerabant: culpam enim ſignificat hoc verbum: conſtantiam autem appellat animum illorum, qui mori malebant in honeſtè ſuſcepta cauſa quàm cedere, ac victori ſe committere: quæ alio vocabulo, perſeuerantia quoque appellatur, ut teſtimonio M. Varronis cognoſcimus, qui initio v. libri de lingua Latina ad Ciceronem, ita de vtraque diſſeruit. Itaque à qua re ſit pertinacia cum ſequitur, oſtenditur eſſe à pertendo: in qua re ſit impoſitum dicitur, cum demōſtratur, in quo non debet pertendi, & pertendit, pertinaciā eſſe. quod in quo oporteat manere, ſi in eo perſtet, perſeuerantia ſit. nam inde etiam percipitur deſiderari hic negandi particulam: ſine illa enim idem quod antecedente membro, conſequente etiam hoc ipſo dictum foret. idem nanque manifeſto valet in acie cecidiſſe, & in cauſa animam profudiſſe. Hæc ego multo antea adnotaram: itaque non incommodè poſſe putaram vtrunque vulnus pulcherrimæ orationis ſanari, cum poſtea animaduerti Gabrielem Faërnum, magni inge

nii uirum, peracríſque iudicii, alia ratione priorem illam plagam curaſſe: cum enim diligentia ſua: ſtudióque, quod in optimis ſcriptoribus purgandis ponit, multas maculas ex hac oratione deleuerit, ita priorem illum locum excudendum curauit. Quæ quidem tanta eſt, vt trophæis monimentíſque tuis allatura ſit finem ætas. quemadmodum ſanè ſcriptum eſt in antiquiſsimo quodam libro, qui in Medicea bibliotheca ſeruatur: in quo hæc oratio cum paucis aliis ſcripta eſt, poſt libros duos de inuentione: vtroque enim pacto locus reſtituitur: eadémque ſententia ex ambabus his lectionibus elicitur. & ex hac ipſa, quę nullam vllius operam amplius requirit: & ex illa, quæ auxilium alicuius, vt integra foret, expectabat: quod tamen cum latum ei (vt opinor) nunc ſit, non eſt deterior ipſa altera exiſtimanda.

Deleta macula è V. libro M. Varronis de lingua Latina.

CAP. XXII.

TESTIMONIVM hoc M. Varronis, quod modo citaui, admonuit me vt mendum tollerem è verbis, quæ conſequuntur, in excuſis libris eruditiſsimi illius ſcriptoris, aut depranatis aut imminutis. ita igitur in non nullis legitur. Priorem illam partem vbi, cur, & vnde, ſint verba ſcrutantur, Græci vocant ἐτυμολογίαν: illam alteram, ἀναλογίαν: in aliis enim poſterius Græcũ verbum defecit. Antiquiſsimum illud exemplar, cuius ſupra quoque mentionem feci: cuiuſque iam fides (vt opinor) perſpecta ac conſtituta eſt, habet illam alteram περὶ σημαινομένων. quæ manifeſtò vera lectio eſt. quod è ſuperioribus verbis auctoris perſpicitur: intelligit enim partem illam quam vocauit. in qua re vocabulum ſit impoſitum. id autem ad ἀναλογίαν non pertinet, ſed notionem vimque vocabulorum valet.

Macrobij locus mendoſus ac mancus, & macula deleta, & exemplo poſito, reſtituitur: quomodóque aliæ turpes maculæ inde etiam detergeri poſsint, declaratur.

CAP. XXIII.

MACROBIVS in V. libro Saturnaliorum, vbi de poculo, quod κισσύβιον à Græcis vocaretur, diſputat, ac quę nominis illius ratio eſſet: plures enim ferebantur, docet, inquit. ut in excuſis exemplaribus legitur. Qui autem ciſsybium, ex hedera factum poculum οἷον ἐκ κισσοῦ non dici arbitrantur, Euripidis auctoritate niti videntur, qui in Andromacha ſic ait. exemplũ eius poëtæ illic deſideratur. In Andromacha uero huius poculi mentio nulla. quare conſtat locum corruptum eſſe. legi autem debere in Andromeda teſtimonio Athenæi perſpicitur. vnde omnem illam eruditam ac curatámque diſputationem, quam habuit de poculis, quæ Virgilius Græcis vocabulis appellauit, accepit Macrobius: quàm uis, vt mos hominis eſt, à quo adiutus ſit, non indicet. Euripidis verba, quæ illic poni debuerũt, hæc ſunt. πᾶς δὲ ποιμένων ἔρρει λεώς: ὁ μὲν, γάλακτος κίσσινον φέρων σκύφον. πόνων ἀναψυκτῆρ': ὁ δ' ἀμπέλων γάνος. tolli autem debere particulam negandi è verbis Macrobii liquidò cognoſcitur: Euripides enim cum inquit κίσσινον σκύφος, videtur materiam oſtendiſſe è qua vas illud factum eſſet: in conuentu nanque paſtorum atque agreſtium ligneum vas adhiberi debuit. Scribi verò illic debere οἷον κίσσινον ipſe puto, vt ex vltima parte Græci nominis ab imperito aliquo Latinum monoſyllabon, quod vim

negandi

negandi habet, conflatum ſit. Non vnus autē hic tantum locus auxilio Athenæi mancus ac deprauatus reſtituitur, ſed omnis illa diligens Græcorum poculorum explicatio: teſtimonia enim cuncta, quę citat Macrobius, nullo ſuo labore quæſita, ſed à Græco ſcriptore tranſlata ſunt. In XI. autem libro δειπνοσοφιστῶν Athenæus examinādis uocabulis poculorum operam dedit: cunctáque ſummo ſtudio ac diligentia explicauit. eorum vero partem tātum perſecutus eſt Latinus grammaticus, quæ Virgilianæ doctrinæ explanandæ conueniret. Huius igitur loci correctione omnem illam partem eius libri, laceram mirum in modū ac maculoſam, uideor mihi reſtituiſſe, atque emendaſſe. cum, quomodo hoc nullo labore fieri poſsit, oſtenderim: non defecerunt enim tantum apud eum auctoritates ſcriptorum, ſed nomina etiam ſępe fabularum operúmque peruerſa ſunt. quibus omnibus malis facilè illa ratione opéque Græci auctoris, ſuccurritur.

Duo M. Varronis loci emendati in V. libro de lingua Latina.

CAP. XXIIII.

FOEDA macula occupauit locum M. Varronis in v. libro de lingua Latina. quæ tamen (vt opinor) tuto deleri coniectura poteſt. nam antiquiſsimus etiam liber ea parte deprauatus eſt. vbi igitur quęrit, quod etymon habeāt Velię, qui locus in vrbe eſt, ita nunc vulgò legitur. Veliæ vnde eſſent, plures accepi cauſas. in quis, quod ibi paſtores palatini ex quib. ante tonſuram inuentam, vellere lanam ſint ſoliti. à quo vellera dicuntur. apparet autem ex ouibus legendum eſſe: peruerſionémque vnius literæ magnas hic tenebras offudiſſe: à vellendo nanque Velias appellatas voluit, quicunque auctor fuit huius rationis. velli autem antiquitus ſolitas oues, non tonderi: vnde lanæ ipſarum vellera vocatæ ſunt, vt hic, ita in II. libro de re ruſtica tradit M. Varro: inquit enim, lanam intelligens. Quam demptam ac conglobatam alii, vellera: alii, vellimna appellant. ex quorum uocabulo animaduerti licet prius lanæ vulſuram, quam tonſuram, innentam. Paulo poſt locus itidem corruptus eſt, qui eodem & ipſe pacto (niſi fallor) emendatur, ferente tamen hic auxilii multum uetuſtiſsimo illo exemplari, ſine quo reſtitui uidetur nullo modo potuiſſe: cùm enim ita paſsim legatur. Ab hoc quoque quattuor partes vrbis tribus dictæ ab locis. Suburrana. Palatina. Exquilina. Collina. quinta, quod ſub Roma, Romilia. Sic reliquæ tribus ab his, vt in tribuum libris ſcripſi. in illo ſic inueni (relinquam autem priorem partem, in qua diſcriminis nihil eſt.) Sic reliquę texta ab his rebus, quibus in tribuum libris ſcripſi. quod ſi ex texta, facias extra, omne (ut arbitror) mendum ſublatum erit: ſignificat enim ut Romiliam, tribum extra Romam, hic docuit unde dicta ſit: ſic reliquas tribus, quæ ſunt extra Romam, unde nomen habeant, in libris tribuum ſe oſtēdiſſe. quare nolle nunc eadem ſine cauſa repetere: reiicitque eo lectorem. nam ſenſum, qui ex peruulgatis uerbis elici poterat, quis non intelligit falſum fuiſſe? Reliquas omnes tribus numero XXX. ab quinque his, quas nomine iam appellarat, vocatas.

PETRI VICTORII VARIARVM LECTIONVM LIBER XVII.

Purgatur reliqua pars loci illius M. Varronis, unde iam plures maculæ deletæ erant.

CAP. I.

LOCVS reſtat M. Varronis in VII. libro de lingua Latina poſt eum, quem ſupra correxi, exempla eiuſdem animaduerſionis continens: qui & ipſe purgatus, integerque, rem illam ualde confirmaret: nec parum luminis afferret indagantibus veſtigia eius ſermonis nunc autem maculoſus, multiſque modis deprauatus, parum, aut nihil, iuuat. cum ego auxilio eiuſdem antiquiſsimi optimique libri mihi viſus ſum emẽdaſſe. Eſt igitur ubi accuratiſsimus ſcriptor teſtimoniis poëtarum probat multa vocabula ab animalium vocibus tralata in homines: poſitis enim exemplis multis eius rei, addit. Porcii, ab lupo. Volitare vlulantis; Ennii, à vitulo Tibicina maximo labore mugit. Eiuſdem, à boue. Clamore bouantes. Eiuſdem, à leone. Pauſam fecere fremendi. Eiuſdem, ab hœdo: Clamor ad cœlum voluendus per æthera uagit. Malui enim nitidum locum ipſum: à mẽdiſque vacuum ponere quam, vt in excuſis legitur, inquinatum: vbicunque enim Eiuſdem nunc recte ſcriptum eſt, illi perperam habent equidem. Sed primum etiam verbum, cum mendo, ſiquis diligenter attendat, vacet, corruptum tamen illic uidetur: nec ut uiri nomen ſcribitur: porci. n. in illis legitur. Porci autem pro Porcii uetere conſuetudine capi debere arbitror, qua etiam Enni pro Ennii ſcribebant, & Pataui pro Patauii: plurimaque alia, adnotata diligenter à grammaticis. Arbitror enim ſignificari Porcium Licinium, valde laudatum poëtam. Seruat autem hoc M. Varro, vt primum auctoris nomen ponat: ſtatimque beluæ, vnde vocabulum in hominem trãſlatum ſit, cum verò plura teſtimonia Ennii citaſſet ideo inquit. Eiuſdem. ut ſupra etiam cum continentia duo exempla Lucilii poſuiſſet, qui tamen locus eodem vitio laborat in his impreſſis libris, qui vulgo meliores habẽtur: nam ſunt etiam excuſi ſuperiore memoria, in quibus recte illic. Eiuſdem, legatur. Sed in uerbis etiã, quæ ſequuntur, eandem rem explicantibus, manifeſtò ſunt maculæ nonnullæ, quas cum omnes penituſque delere non poſſim, enitar tamen partem illarum eluere: cum enim ab Aldo olim excuſus liber habeat. Sueta frendice frunde frutim ſuauiter. Macius in Caſſina à fringuilla Quid fringutis? quid iſtuc tam cupide cupis? antiquus ille retinet. Sueta Frendice frunde & frutinni ſuauiter. Maccius in Caſina & quæ ſequuntur. pro Maccius autem, ſeiuncto pronomine à nomine, cui importune cohæſerat M. Accius legi debere nullo negotio intelligitur. præſertim cum verba, quæ adiungit Plauti ſint ex ea fabula. M. autẽ Accium eum uocatum, prodente hoc ipſo memoriæ, cõſtat. inquit enim in prologo Mercatoris. Græce hæc uocatur ἔμπορος Philemonis: Eadem Latine Mercator Marci Accii. Vagire autẽ proprium eſſe agnorũ: conuenireque vocẽ hanc ploratui etiã infantiũ oſtendendo, auctoritate huius poëtæ probare potuiſſet M. Varro: in prologo. n. Pœnuli abſterrens nutrices à theatro ait. Nutrices pueros

ros infantes minutulos Domi procurent:neue inſpectatũ afferant.Ne & ipſæ ſitiant,& pueri fame pereant:Neue eſurientes hic quaſi hœdi,obuagiant.

Reſtituitur locus Sex. Pompeij Feſti:ubi qui uocati fuerint ludi piſcatorij docet:in excuſis libris mancus & maculoſus.

CAP. II.

MENDVM tollere è Sex. Pompeii XIIII. libro volo. quia moleſtum eſt,& explicationem veteris ritus infuſcat:ita enim nunc apud eum in excuſis libris legitur. Piſcatorii ludi vocantur, qui quotannis menſe Iunio trans Tiberim fieri ſolent à populo R. pro piſcatoribus Tiberinis: quorum quæſtus non in macellum peruenit,ſed ferè in aream Vulcani·quia id genus piſciculorum maiorum datur ei deo pro animis humanis: cum manifeſto piſciculorum viuorum legi debeat: quod comprobat etiam auctoritas calamo exarati libri de antiquiſsimo deſcripti,qui apud me eſt. Repugnat autẽ inter ſe,quod prius erat,piſciculorum maiorum: cũ eadem res nunc extenuatur: nunc augeatur diuerſa ratione. præterquam quod res animi particeps, viuáque,dari debuit pro anima cõſeruanda: in vitaque retinenda,nõ expers illius:hic enim mos eorũ ſacrorum erat.ut memoriæ quoque prodidit M.Varro in VI. libro de lingua Latina,cuius hæc verba: Volcanalia à Volcano, quod ei tum feriæ: & quod eo die populus pro ſe in ignem animalia mittit. Præterea verbum adeſt ualde opportunum in eodem illo libro, quod in impreſsis deſideratur: indicatur enim quis fuerit populus, qui eos ludos faceret à loco ſedéque,non à gentis tantum nomine:legitúrque illic à populo Romano vrbano. Ludi autem hi,quod in VI. libro Faſtorum ab Ouidio traditur, VII. Id.Iun. fiebant; ita enim inquit. Tertia poſt Nonas remouere Lycaona Phoëbe Fertur, & à tergo non habet vrſa metum. Tunc ego me memini ludos in gramine campi Aſpicere, & dici lubrice Tibri tuos.Feſta dies illis, qui lina madentia ducunt: Quique tegunt paruis æra recurua cibis. Animaduertendum autem in verbis Sex. Pompeii,quum inquit. Quorum quæſtus non in macellum peruenit,ſed ferè in aream Vulcani:videri quæſtum valere hic ἄγραν,non κέρδος: puto enim ſignificare,quod caperent piſcatores illi,ſolitos portare nõ in macellum,vbi res menſis idoneæ, ac quibus veſcerentur homines,vendebantur, ſed in aream ferè Vulcani,vbi viui emebantur ab iis, qui ei deo pro anima vitaque ſua producenda conſecrabant: cum tamen in XIIS. quoque libro doceat, qui ſint hi ludi: utatúrque eodem hoc verbo,non tam apertè poteſt illic, quod hic (niſi fallor)ſignificat:hæc enim ipſius verba ſunt,idẽ breuius exponentis. Piſcatorii ludi vocantur, qui fieri ſolent pro quæſtu piſcantium menſe Iunio trans Tiberim. Cum verò ſupra ipſe affirmarim me librum habere Sex.Pompeii,exſcriptum de antiquiſsimo exemplari,totam rem accuratius vt fides eius auctoritáſque augeatur,commemorare volo·Angelus Politianus in LXXIIS. capite Miſcellaneorum, narrat ſe Romæ accepiſſe à Manilio Rallo fragmẽtum quoddam Sex.Pompeii,ſanè quàm uetuſtum: non nulláſque itidem pagellas eiuſdẽ exemplaris à Pomponio Læto, quæ omnia vt oſtendit illic, cum deſcripſiſſet, paucis ab hinc annis ego incidi in aduerſaria quædam ipſius in taberna libraria, quibus continebantur etiam hæ reliquiæ Feſti, atque emi,manu Politiani cognita. tanta tamen ille celeritate in ſcribendo vſus fuerat, literíſque adeo minutis,ac ſæpe etiam per nótas totis vocib. indicatis, quod ſuum propriúmque hominis erat, cum huiuſcemodi aliquid,quod ipſius tantum vſibus ſeruiret,in cõmentariis adnotaret, vt vix intelligi poſsint.illic igitur ita ut oſtendi, legitur.

De uetere ſitu Piſarum: formáque totius regionis, ualde nunc immutata.

CAP. III.

MIRVM eſt quantopere locorum facies, ſituſque, uetuſtate mutetur: id autem teſtari nunc mihi libet exemplo antiquiſsimæ vrbis: Piſæ enim Græcorum quondam oppidum, longe aliter ac nunc apparet, conditæ fuerunt: cum enim opportuno loco nũc quoque vrbs poſita videatur, eo ipſo tamen tẽpore munitior admirabiliorque fuit: cingebant nãque ipſam magna ex parte duo flumina, Arnus, & Auſer: quorum alterum mediam hodie ſecat: alterum uero longe diſceſſit, à mœnibuſque ipſius abiit, nomine tãtum ibi relicto: parua enim vis aquarum, collecta è fontibus quibuſdam, riuuliſque, alueum ipſius occupauit: Auſerque hodie vocatur. quo nomine prius fluuius, qui ex eo latere vrbem ſtringebat, appellabatur. ille autem mutato nomine Serchius, per agrum Lucẽſem fluens, in mareque erumpẽs, vocatur. cum olim in Arnum influens, nomen illic amitteret. Factum autem id artificio humano traditur: alióque deriuatus Auſer, ne Piſanum agrum uiolaret: ſiue vt commoda quædam vtilitateſque afferret, iis quo nunc è uetere alueo deriuatus, deductus eſt. Omnis autem hæc res teſtimonio antiquorum ſcriptorũ confirmatur, & Græcorum, & Latinorum: in primis autem carmine Rutilii cuiuſdam Galli, qui Roma diſcedens, capta urbe à Gotthis: marique iter faciens, ut omnem hanc inferam oram, ita etiam formam ſitũque eius urbis deſcripſit. uerſus quibus de uetuſtate ciuitatis loquitur plures ſunt: quibus uerò de hoc,
» quod agimus, hi. Alpheæ ueterem contemplor originis urbem Quam cin
» gunt geminis Auſer & Arnus aquis Conum pyramidis coëuntia flumina du-
» cunt Intratur modico frons patefacta ſolo. Sed proprium retinet commu
» nt in gurgite nomen, Et pontum ſolus ſcilicet Arnus adit Strabo quoque
in v. libro Geographiæ diligenter omnia tradidit his verbis. ἡ δὲ πίσα κτίσμα ἐστὶ
» τῶν ἐν τῇ πελοποννήσῳ πισατῶν, οἳ μετὰ νέστορος ἐπὶ ἴλιον στρατεύσαντες, κατὰ τὸν ἀνάπλουν, ἐν
» ἐπλανήθησαν: οἱ μὲν εἰς τὸ μεταπόντιον: οἱ δ' εἰς τὴν πισᾶτιν, ἅπαντες πύλιοι καλούμενοι: δυεῖν δὲ
» ποταμῶν κεῖται μεταξὺ, κατ' αὐτὴν τὴν συμβολήν. & quæ ſequuntur, ad ortum eorum fluminum curſumque pertinentia, de quibus alio in loco huius operis accurate
» diſſeram. Plinius quoque in III. libro, capite itidem tertio. Colonia Luca, à
» mari recedens: propiorque Piſæ inter amnes Auſerim & Arnum: orta à Pe-
» lope Piſiſque: ſiue Atintanis, Græca gente. Adiuuat etiam hiſtoriam hãc, quod Ptolemæus exitum in mare Auſeris amnis non ponit: nec ea parte, qua nunc Serchius influit, fluuium ullum fauces habere docet. qui tamen ſileri non potuit: ſunt enim nunc tempeſtoſa loca, interituque multarum nauium inſignia.

Locus A. Gellij reſtitutus, uerſibus, qui apud eum deſiderabantur, indicatis: maculaque inde ſublata.

CAP. IIII.

AVLO Gellio, qui primus in hoc genere ſcriptionis aliqua cũ laude uerſatus eſt, opem quoque ferre uolo: locumque in extremo ipſius opere mancum deprauatumque reſtituere, non tamen à ſcriptis antiquiſque libris in hoc adiutus: quãquam maiorem partem eius voluminis cum fideli exemplari contulerim: in eo nanque poſtrema hæc pars defecerat; ſed coniectura tantum opinioneque ductus. Quod igitur in excuſis libris

libris eſt. Mutuabor ex Ariſtophanis coronopeſta pauca. puto legendum. Mutuabor ex Ariſtophanis choro anapæſta pauca, diiunctis vocibus, quæ perperá coaluerant: &, ut Græcorum grammatici loquuntur, κατὰ διαίρεσιν: ubi uerò infra deſiderantur hæc ipſa anapæſta: inaneque ſpatium relictum eſt, ſcribi arbitror oportere ita, continuata lectione. Verſus legis datæ hi ſunt. Εὐφημεῖν χρὴ, κἀξίστασθαι τοῖς ἡμετέροισι χοροῖσιν Ὅστις ἄπειρος τοιῶνδε λόγων, ἢ γνώμῃ μὴ καθαρεύει· Ἢ γενναίων ὄργια μουσῶν, μήτ' ἰδὲ πω, μήτ' ἐχόρευσε. An plures autem adhuc verſus poni debeant, ſiue tribus his contentus fuerit poëta, affirmare non auſim: neque enim hoc coniectura poſſum conſequi, & diligenter ponderata ſententia huius loci, contenderim hos ipſos intellexiſſe auctorem illum. horum certe ille trium notionem exprimit. inquit enim ſtatim poſt ſuperiora illa, quæ correxi, verba. Et quam ille, homo feſtiuiſſimus, fabulæ ſuæ ſpectandæ legem dedit, eandẽ ego commentariis his legendis dabo. vt ea ne attingat, neue adeat, profeſtum & profanum vulgus: à ludo muſico diuerſum. Initium hoc eſſe epirrematis è Batrachis Ariſtophanis notiſſimum eſt. vſus autem eſt hoc quoque loco Plutarchus in libello, quo diſſeruit, ex rebus ne bellicis, an ex ſtudiis ſapientiæ maiorem gloriam conſecuti ſint Athenienſes, ita ſcribens: poëtas autem intellexit, & maxime tragicos. βούλεσθε τοὺς ἄνδρας εἰσάγωμεν αὐτοὺς, τὰ σύμβολα καὶ τὰ παράσημα τῶν ἔργων κομίζοντας, ἰδίαν ἑκατέρῳ πάροδον ἀποδιδόντες, ὄντως μὲν δὴ προσίτωσαν ὑπ' αὐλοῦ καὶ λύρας ποιηταὶ, λέγοντες καὶ ᾄδοντες, Εὐφημεῖν χρὴ, κἀξίστασθαι. & quę ſequuntur: quattuor autem continentes uerſus poſuit.

Locus Ciceronis in epiſtola ad Atticum illuſtratus, ponderatis diligenter ſententiis illis.

CAP. V.

CVM Cicero in epiſtola quadam ad Atticum ſcripſerit. Tabernę mihi duæ corruerunt: reliquæque rimas agunt, itaque non ſolum inquilini, ſed mures etiam migrauerunt. uidetur aut neſciſſe, aut verum non putaſſe, quod à veteribus nonullis ſcriptoribus memoriæ proditum eſt. mures beſtiolas quaſdã eſſe, quæ futuras res in primis præcognoſcunt. putrida nãque iã domo, & paulo poſt caſura, primi periculũ prouident: relictiſque cauis illis ac ſedib. quas incolebant, quanta maxime celeritate poſſunt inde aufugiunt atque demigrant: neque enim Cicero, ſi cognitũ hoc habuiſſet, dixiſſet, mures rimas agẽtes tabernas poſtremos reliquiſſe: qui diuinatione vtentes, inquilinos præuenire debuerũt. Aelianus in primo libro de varia hiſtoria hoc narrauit. nec non Plinius his verbis. Ruinis imminentibus muſculi præmigrant. Quod autem paulo poſt Cicero adiungit. Sed tamen ea ratio ędificandi initur, conſiliario quidem, & auctore Veſtorio, vt hoc damnũ quæſtuoſum ſit, eſt hoc proprium prudentis hominis, ſi quid incommodi acciderit, non tantum illud induſtria ſtudióque ſarcire, ſed etiam arte quadam efficere, vt pręſtiterit malũ illud accepiſſe. quod multo maiore in re declarat, laudatque Polybius in v. libro hiſtoriarum: Cum enim maximo terræmotu Rhodus conquaſſata eſſet, ac muri ciuitatis magna ex parte: naualiáque corruiſſent: nec nõ coloſſus ille magnus euerſus eſſet, tanto cõſilio narrat artifició que illos uſos in calamitate illa inſtauranda: vt quod Cicero inquit, atque ipſe quoque exponit, prorſus contigerit. vnde ſapiens ſcriptor: ſemperque excitare homines ſtudens ad induſtriam, illud cogitans, exclamat. tantum inſcitia & ignauia in vita hominum diſtat à ſtudio ac prudẽtia, & priuatim, & publicè, vt his res etiã ſecundę detrimẽta importent: his verò contra calamitates meliorũ rerum, emolumentíque occaſio ſint. Quibus autem idem, quod Cicero di

» cit, verba ipſius hæc ſunt, Rhodios ipſos laudantis. οὕτως ἐχείριζον τὴν τύχας, καὶ
» πραγματικῶς τὸ γεγονὸς, ὡς μὴ βλάβης· διορθώσεως δὲ μᾶλλον αὐτοῖς αἴτιον γενέσθαι τὸ σύμπτω-μα. ſequuntur autem ſtatim ea, quæ vt potui, expreſsi. quibus etiam adiungitur ratio viáque, qua illi remedium adhibuerunt tot & tam grauibus malis. miſsis enim legatis ad reges & ciuitates, magnitudinem illius infortunii expoſuerunt: atque ita animos eorum affecerunt, vt certatim illi ampliſsima munera Rhodum miſerint: & non tantum ipſos opibus ſuis ſubleuarint, verum etiam ſe obligatos illis eſſe confeſsi fuerint.

Declaratur teſtimonio Poſidonij Apicium accuſatorem fuiſſe P. Rutilij. qui cum probus ciuis fuerit, ab iniuſtis nefariiſque iudicibus condemnatus eſt.

CAP. VI.

QVESTVS eſt pluribus locis Cicero de damnatione P. Rutilii Rufi, ciuis optimi atque innocentiſsimi: nec tamen accuſatorem eius vnquam appellauit: aut quo nomine in iudicium ille vocatus ſit, oſtēdit. eum autē mihi videor apud Athenæum in IIII. libro inueniſſe. narrat .n. de Apicio loquens, luxurioſo homine, gutturiſque ac ventris vitio dedito, eum Rutilio exilii cauſam fuiſſe. illi inquā, qui Græca lingua Romanam hiſtoriam ſcripſit. nam Cicero quoque in primo libro de Oratore, vbi de nefario hoc iudicio copioſe diſputat, affirmat eum doctum uirum fuiſſe, ac philoſophiæ deditum. Indigniſsimum autem fuit improbiſsimum hominem, atque in turpiſſimis voluptatibus perditum, accuſaſſe, & è ciuitate eieciſſe, ſanctiſsimum ac temperatiſſimum virum. Miror tamen, ſi hac infamia tunc flagrabat Apicius, non tetigiſſe hoc Ciceronem in deplorādo fœdo exitu illius iudicii, qui iudices ipſos tan topere vulnerauit: ac peſtiferos ſupplicioque dignos dixit. Eodem tamen loco Athenæus videtur tradere alium etiam Apicium extitiſſe, qui eodem intemperantiæ morbo laborarit: de quo affirmat ſe principio illius operis diſputaſſe: intelligit autem (vt opinor) locum in primo eorum librorum in quo affirmauit, vt ex epitome percipitur, vixiſſe illum regnante Tiberio. nam Apicium eum adoptaſſe Seianum, qui tantum gratia apud Tiberium potuit, certum eſt. hic vero manifeſtò non fuit Rutilii inimicus. Athenæi verba in quarto δειπνοσοφιστῶν, qui tamen citat eius rei teſtem Poſidonium in XLIX. libro hiſtoriarum,
» ſunt hæc. παρὰ δὲ ῥωμαίοις μνημονεύεται ἀπίκιόν τινα ἐπὶ ἀσωτίᾳ πάντας ἀνθρώπους ὑπερηκον-
» τικέναι. οὗτος δ' ἐστὶν ἀπίκιος ὁ καὶ τῆς φυγῆς αἴτιος γενόμενος ῥουτιλίῳ, τῷ τὴν ῥωμαϊκὴν ἱστορίαν
» ἐκδεδωκότι τῇ ἑλλήνων φωνῇ. περὶ δὲ ἀπικίου, τοῦ καὶ αὐτοῦ ἐπὶ ἀσωτίᾳ διαβοήτου, ἐν τοῖς πρώτοις
εἰρήκαμεν. Duo igitur extitere Apicii, ambo luxurioſi homines, & inſignes turpiſsimi uitii notis. niſi in Romana re commemoranda peccauit Græcus homo. Quod autem eodem loco Cicero addidit, oſtendens iudiciū illud ſine
» myſteriis rhetorum tractatum fuiſſe. Nemo ingemuit: nemo inclamauit patro
» norum: nihil cuiquam doluit: nemo eſt queſtus: nemo Remp. implorauit: nemo ſupplicauit, ſimilis huic loco eſt ille Demoſthenis contra Midiam. vbi de Euæo nis iudicio loquitur, qui Euæon pulſatus à Bœoto quodam cōtumeliæ cauſa, interfecit illum, & tamen cum cauſam diceret, condemnatus eſt: commemorat enim cum vna tantum ſententia graui damnatus ſit, ſua culpa illum abſolutum non fuiſſe: quod nihil eorum gerere in animū induxit, quæ ſæpe eripiunt è ma
» ximis periculis reos. verba oratoris hæc ſunt: ἀκούω γὰρ αὐτὸν ἔγωγε μιᾷ μόνον ἁλῶναι
» ψήφῳ· καὶ ταῦτα, οὔτι κλαύσαντα, οὔτι δεηθέντα τῶν δικαστῶν οὐδενὸς· οὔτι φιλάνθρωπον, οὔτι μι-
» κρὸν, οὔτι μέγα, οὐδ' ὁτιοῦν, πρὸς τοὺς δικαστὰς ποιήσαντα.

Vnde

Vnde nomen impoſitum ſit Tityro paſtori contra Latinorum grammaticorum ſententiam.

CAP. VII.

TITYRO paſtori nomen inditum fuiſſe puto à fiſtula, qua in cantu ille vteretur: quãuis veteres Latini grammatici affirment Afrorum lingua hircum ita appellari. vnde cuſtos eorum eodem pacto vocatus ſit. Athenæus enim in IIII. libro δειπνοσοφιστῶν, de fiſtulis copioſe diſputans, inquit. ὁ δὲ καλάμινος αὐλὸς τιτύρινος καλεῖται παρὰ τοῖς ἐν Ἰταλίᾳ Δωριεῦσιν. cuius rei auctorem ille habet Artemidorum Ariſtophaneũ in ſecundo περὶ Δωρίδος. Id autem fortaſſe Virgilius ſignificare voluit, quum Melibœum, alterum paſtorem, fecit ipſi dicentem. Silueſtrem tenui muſam meditaris auena: nã καλάμη Græcis culmus eſt. vt doctiſsimus poëta rationem eius nominis ita apeſire voluerit. Præcipue autem, vt hoc verum credam ducor, quod Græcus ſcriptor in Italia hoc nomen frequentatum tradit à Græcis, qui Dorici generis hanc terram incolebant. vnde veriſimilius eſt Theocritum, qui ante noſtrum poëtam id nomen vſurpauit, ita paſtorem appellaſſe: illo enim ſermone vtitur. In eodem præterea libro Athenæus ante ſuperiorem locum narrat Ameriam Macedonem ἐν ταῖς γλώσσαις affirmare. Tityrinum dici muſicum inſtrumentum, quod monaulon alio nomine vocaretur. nec tamen me fallit ita quoque beſtiolam appellatam, cuius meminit auctor libelli, quo deſcribuntur naturæ hominum ac mores: Theophraſto autem nunc ille falſò attribuitur. quo enim capite deſcribit blandum hominem, & qui omni in re aliis placere ſtudeat, inquit. ἀμέλει δὲ καὶ πίθηκον θρέψαι, καὶ τίτυρον κτήσασθαι, καὶ Σικελικὰς περιστεράς.

Declaratum quis fuerit Conon ille Virgilianus, in poculo cælatus: et de Alcone, cuius laudes paſsim canebantur, quæritur.

CAP. VIII.

VETVS interpres Virgilii Seruius quandoque lapſus eſt in hiſtoria hominum, quorum meminit eruditus ac multæ lectionis poëta: cum enim ille in paſtorali poëmate cecinit. In medio duo ſigna, Conon non intellexit Cononem Athenieſem, ſummum virum in bellicis rebus: Timothei item imperatoris filium, vt ipſe putauit: ſed valde peritum Geometriç hominẽ, magnáque cum laude in mathematicis verſatum, cognominẽ illius. Eius autem meminit quoque Archimedes in epiſtola, qua Doſitheo miſit librum ſuum περὶ τετραγωνισμοῦ παραβολῆς: oſtendit enim amicum Cononẽ ambobus fuiſſe, ac de interitu eius, paulo ante mortui, queritur. initium verò epiſtolæ hoc eſt. Ἀρχιμήδης Δοσιθέῳ. Ἀκούσας Κόνωνα μὲν τετελευτηκέναι: ὃς ἦν οὐδὲν ἐπιλείπων ἁμῖν ἐν φιλίᾳ: τὶν δὲ Κόνωνος γνώριμον γεγενῆσθαι καὶ γεωμετρίας οἰκεῖον εἶμεν: τοῦ μὲν τετελευτηκότος εἵνεκεν ἐλυπήθημες ὡς, καὶ φίλου τοῦ ἀνδρὸς γενομένου, καὶ ἐν τοῖς μαθήμασι θαυμαστοῦ τινος. & quæ ſequuntur. Inde autem ſuſpicari poſſumus alterum illum, quem Virgilius nõ appellauit, Archimedem fuiſſe: ut aliis etiam nonnullis cõiecturis, ita hac quod nobilis artifex, quos cõiunctos amicitia fuiſſe, & in eodẽ ſtudio claruiſſe ſciret, in poculo illo cœlato coniunxiſſet. In v. tamen Ecloga eodẽ pacto in Alcone deceptus eſſe exiſtimari non facilè poteſt. quãuis fuerit etiã Alcon faber: cœlatorque poculorũ. vt idem poëta teſtatur in Culice: ubi eum in nobiliſsimis artificibus numerat his verbis: nec pocula gratũ Alconis referent, Boëtique toreuma. Nã quod ipſe cõmemorat fuiſſe illum ſagittariũ, qui cum filii corpori ſerpẽ

tem applicatum vidiſſet, fretus arte ſuxità ponderarit ſagittá, vt beluam traffixerit: nec in corpus pueri penetrarit. idem à Manlio poëta traditur in v. libro Aſtronomicon. ubi de ſagittæ ſydere loquitur, ac præſtantes quoſdá in vſu ipſius appellat, vt Teucrú, Philoctetá. nõ tamen nomé ipſius illic ponitur. quare ſi ita illú certo vocatú ſciré, qui tam egregiè arcu vteretur, omnino putarem hic eum ſignificatum fuiſſe: fuit. n. factú illud laude, celebrationéque dignú: ac magis cõuenit ei quod adiungitur de Codro rege Athenarú, qui pro ſalute patriæ morti ſe obtulit. Alconis autem fabri mentio quoque eſt apud Athenæum in x i. libro δειπνοσοφιστῶν. vbi de poculo quodam, elephante vocato, diſputans, teſtimonio Damoxeni comici poëtæ vtitur, qui Alconis huius opus id eſſe tradiderat: interrogatus enim quidam quod nam potiſsimum id foret, reſpondet.
» δίκερων ὁ ἰλικοί ... χ ... οῦν χόας Αλκωνος ἔργον. Alconis etiam cuiuſdam Spartiatæ, ſummi viri atque herois, meminit Pauſanias in Laconicis: cui ampliſsimú monimentum ædificatum fuiſſe tradit in Dromo: ob quæ tamen præclara facta tantum dignitatis ille conſecutus ſit non narrat, ut exiſtimari poſsit an fuerit, qui hic intelligitur: tantum enim affirmat eum Hippocoontis filiú fuiſſe: aliquid autem geſſerit in vita honore dignum neceſſe eſt; vt non ſine cauſa etiam duo fortiſsimi ciues duarum potentiſsimarú ciuitatum putari poſsint fuiſſe à poëta eodem verſu celebrati.

Reſtitutus locus in XIII. Philippica Ciceronis: qui temerè inculcatis eò nonnullis alienis uerbis, depranatus erat.

CAP. VIIII.

PONDERANDVS eſt diligenter locus è XIII. Philippica. quo Cicero refellit verba hæc ex epiſtola M. Antonii. Nec Lepi-
» di ſocietatem violare, piiſsimi hominis: oſtendere enim vult Lepidum falsò inſimulatum; finxiſſeque Antonium eum ſecum ſentire, vt ſuſpectum illum Senatui faceret, nõ quod vere ſocietatem vllam cum eo coiſſet. ait igitur, increpans ho-
» minem. Tibi cum Lepido ſocietas? aut cum ullo, non dicam
» bono ciue, ſicut ille eſt, ſed homine ſano? id agis, ut Lepidú, aut impium, aut in
» ſanum, exiſtimari velis, nihil agis, quáquam affirmare de altero difficile eſt, de
» Lepido præſertim. quem ego metuá nunquam: bene ſperabo dú licebit. & quæ ſequuntur. Ego ſanè tria verba illa, de Lepido præſertim, tollenda hinc arbitror, vt omnem ſenſum huius loci perturbantia. ſcripta autem in margine alicuius libri quondá fuiſſe puto ab aliquo, qui exitu huius rei cognito, hoc quaſi gloſſemate cõfirmare voluerit veram illam vocem Ciceronis, qui emendás ſuperiorem ſententiam: intelligenſque crebras mutationes conſiliorum: abdi-
» táſque hominum voluntates, inquit. Quáquá affirmare de altero difficile eſt: addideritque hoc, quod cõmuniter dictum verum erat, præcipue de leui, & inconſtanti homine Lepido vere potuiſſe prędicari; ipſe enim poſtea fractum Antonium è fuga recepit, ac bellum inſtaurauit. nullo autem modo conuenit ſententia illa perſonæ Ciceronis, qui purgare tunc Lepidum volebat: nec iis etiam
» verbis, quæ ſtatim de eo prolata ſunt. addit enim. Quem ego metuam nunquá,
» bene ſperabo dum licebit: ſi namque is erat ille, de quo in primis affirmare difficile eſſet, metui non ſine cauſa poterat: reſpondent autem hæc ſuperioribus il-
» lis verbis. Id agis vt Lepidum, aut impium, aut inſanum exiſtimari velis. quę autem in medio relicta ſunt, tanquam inculcata huc ſunt à Cicerone, eo conſilio, quod iam indicaui: ſiue inferioribus his. Id agis, ut Lepidum. & quæ ſequuntur. quamuis enim ſublatis illis verbis, non tam vicinum viri nomen ſit, quo referatur pronomen, quem, cum tamen iterum ſupra Lepidus appellatus ſit, habet vn

dependeat. Hieronymus autem Ferrarius, qui cum ſcriptis pluribus libris contulit Philippicas has, ac multas ex ipſis maculas deleuit, queſtuſque magnopere eſt in ſequente oratione de genere hoc imperitorum, qui gloſſemata ſubſcribunt, aut aliquid quod vim declarationis habeat, de ſuo addunt: quique nõnulla hoc pacto loca bonorum auctorum deprauata indicauit, hoc non vidit: fugit enim illum licet accuratum lectorem horum librorum, ut alios etiam multos, quamuis ſatis perſpicuum erratum ſit: nec eum, qui intentis oculis, acriterque intueretur, fallere debuerit.

De natura T. Quinctij diſputatum. et quàm aptæ ſint ad fidem faciendam fictæ etiam aliquando res declaratum.

CAP. X.

VT maioribus multo virtutibus ornatus: generoſique in primis animi fuiſſe intelligitur T. Quinctius, qui ereptam è manu ſeruituteque Macedonum Græciam liberauit, ita acutum ingenium lepidumque habuiſſe facilè perſpicitur: delectatúſque eſſe, prodente hoc memoriæ T. Liuio, recitatione fabellarum: quod tamen tempore ille, & cum magnũ fructum ferre poſſent, quamuis in rebus ſeriis tractandis, faciebat. multum nanque fabulæ, loco poſitæ, ad perſuadendum valent: & in deliberationibus, præſertim cum oratio habetur ad multitudinem, mirifice ſunt aptæ. quod Ariſtoteles quoque in ſecũdo libro de arte dicendi præcepit, exemplis vſus elegantiſsimis. In XXXV. igitur libro ab vrbe condita Liuius, vbi narrat Quinctium vanitatem Aetolorum refutaſſe, qui oratione ſua, mendaciorum plena, copias Antiochi regis celebrarant, hoc genere fidei faciundæ vſum eum tradit his verbis, quæ ab eo illic pronunciantur.
» Eſt autem res ſimillima cœnæ Chalci-
» denſis hoſpitis mei, hominis & boni & ſciti conuiuatoris. apud quem ſolſtitia-
» li tempore comiter accepti, quum miraremur unde illi eo tempore anni, tam
» varia & tam multa venatio, homo non quàm iſti ſunt glorioſus, renidens, con-
» dimentis ait varietatem illam, & ſpeciem ferinæ carnis ex manſueto ſue factã.

Alter locus eſt in conſequente libro, cum perſuadere vellet Achæis non vtilẽ eſſe ipſis poſſeſſionem Zacynthi, cuius inſulæ potiundæ deſiderio flagrabant: eadem enim ratione viaque tunc quoque vſus eſt, ac ſimili abſterrere illos ab eo conſilio voluit. ita agens.
» Ceterum ſicut teſtudinem, vbi collecta in ſuum te-
» gumen eſt, tutam ad omnes ictus video eſſe: vbi exerit partes aliquas, quod-
» cunque nudauit, obnoxium atque infirmum habere, haud diſſimiliter vobis Achæi. & quæ ſequuntur.

Sunt igitur ambæ narrationes hæ illius generis, quod λόγοι vocatur ab Ariſtotele.

Quæritur cur in libro quem ſcripſit de re pecuaria Virgilius de ſuibus nihil præcèperit.

CAP. XI.

MAGNOPERE miratus aliquando ſum, diligenter legens tertium librum Georgicorum, quo Virgilius rei pecuariæ præcepta tradidit, poëtam illum verbum de ſuibus manſuetis nõ feciſſe. quorum cura ſtudiumque magnum fructum affert ruſticis hominibus: neque huius rei cauſam excogitare potui. M. certe Varro in libro de re pecuaria, copioſe diligenterque id perſecutus eſt: neque enim ſine aliqua culpa, iuſtaque reprehẽ-

ſione, videtur poſſe, qui munus hoc ſuſcepit: profeſſuſque eſt docere, quę ad ſtudium illud pertinent, omittere bonam magnamque partem eius curæ: in opere autem, quod abſolutum putatur, hoc commiſiſſe Virgilium admirationem habet: neque enim videtur debuiſſe ſermonem de fœda lutulentaque beſtia deſpicere. de qua etiam Homerus in Heroico carmine multa cecinisset: neque ipſum Iudæorum ſuperſtitioni deditum fuiſſe ſcimus: aut ii ad quos ſcribebat prauis his opinionibus imbuti erant. omnia denique mecum ſæpe quæſiui, quæ inducere poëtam potuiſſent, vt ſilentio præteriret vtilem neceſſariamque præceptionem, nec aliquam huius rei probabilem cauſam inueni. quare quomodo ille purgari poſſit, & à negligentiæ crimine defendi, docti acutique viri cogitabunt.

Quod apud Ciceronem eſt pluribus locis. Poſt homines natos, uideri acceptum è poëmate Lucilij.

CAP. XII.

QVOD Cicero in oratione pro domo ſua iterum Poſt homines natos, inquit, rem augere volens, ſumptum eſſe arbitror è carmine Lucilii. videtur certe illud redolere poëticam locutionem: Lucilius nanque in IIII libro Satyrarum, vt veteres grammatici tradunt, ait. Samnis ſpurcus homo: vita illa dignus locoque Cum Pacidiano componier, optimus longe Poſt homines natos gladiator qui fuit vnus. M. Tullii ipſius verba ſunt. Quis prouinciam homini poſt homines natos turpiſſimo, ſceleratiſſimo, contaminatiſſimo, & quæ ſequuntur. & poſt. At id, quod mihi crimini dabatur, non modo peccatum non erat, ſed erat res poſt homines natos pulcherrima. Sed etiam pro Milone, & in XI. Philippica eodem pacto locutus eſt. modus igitur loquendi (niſi fallor) inde ductus eſt, nã ſententia in ore omniũ eſt, qui amplificare quippiam volunt, & ὑπερβολῇ vtuntur. Demoſthenes quoque id protulit in oratione de falſa & ementita legatione, dicens. ἔστι γὰρ δή που τοῦθ' ὅλως ἀφ' οὗ γεγόνασιν ἄνθρωποι, καὶ κρίσεις γίνονται, οὐδεὶς πώποθ' ὁμολογῶν ἀδικεῖν, ἑάλω. Huiuſcemodi etiam eſſe putarem illud in primo libro de officiis. Hoc Herculi, Iouis ſatu edito potuit fortaſſe contingere: valde enim grandis ac poëtica oratio eſſe videtur. niſi admonitus ab exemplari ſcripto, cœpiſſem opinari mendi potius aliquid illic ineſſe: cum enim inde abſit illud edito, arbitror legi debere. Hoc Herculi, Ioue ſato, potuit fortaſſe contingere. quomodo ſanè Cicero aliàs locutus eſt.

Illuſtratus locus in epiſtola illa M. Antonij, quam confutauit Cicero.

CAP. XIII.

QVOD M. Antonius in epiſtola, quam miſit Hirtio & Cæſari dixit. Theopompum nudum, expulſum à Trebonio, confugere Alexandriam neglexiſtis. modus eſt loquendi ſimilis Horatiano illi, quo in ode Archytæ Tarentini cecinit. Negligis, immeritis nocituram Poſt modo te natis, fraudem committere: & in extrema item, quæ ſequitur. Mutare loricis Hiberis Pollicitus meliora, tendis. Inſimulat igitur Senatum Antonius, & quaſi crimen illi obiicit, quod iniuſtum factum C. Trebonii comprobarit: neque, vt debebat, correxerit, atque vindicarit. Id autem erat, quod neceſſitatem

ille Theopompo impoſuiſſet, ſi ſaluus eſſe vellet, confugiendi Alexandriam: atque ita impetum ipſius in ſuam vitam declinandi. Theopompi autē huius Cnidii, C.Cæſaris familiaris, meminit Cicero in XIII. libro ad Atticum his verbis. Seſtius apud me fuit, & Theopompus pridie: veniſſe à Cæſare narrabat literas. Strabo quoque in XIIII. libro geographiæ, vbi quos claros viros Cnidus tulerit, commemorat, hunc appellauit, ita ſcribens. καθ' ἡμᾶς δὲ θεόπομπος ὁ καὶ ἑταῖρος τοῦ θεοῦ φίλος, τῶν μέγα δυνηθέντων. Plutarchus itidem in Cæſaris uita. cum ille poſt victoriam Pharſalicam perſequeretur Pompeium ait. ἀφέμενος δὲ τῆς ἀσίας κνιδίους τε θεοπόμπῳ, τῷ συναγαγόντι τοὺς μύθους χαριζόμενος, ἠλευθέρωσεν. & quæ ſequūtur.

Quæritur de cognomine ſoceri M. Antonij, qui Bambalio uocatus eſt.

CAP. XIIII.

MARCI Tullii verba ſunt è III. Philippica, quibus etymon huius vocis Bambalio indicatur. Tuæ coniugis, bonæ fœminæ: locupletis quidem certe, Bambalio quidam pater, homo nullo numero: nihil illo contemptius, qui propter hæſitantiam linguæ: ſtuporemque cordis, cognomen ex contumelia traxerit. Eiuſdem autem mentionem fecerat antea in eadem oratione. Adamantius verò vetus grammaticus, quod ſententię Ciceronis reſpondet, inquit. Atque bambalo, ψελλοῖς. à Græcis autem ψελλοὺς vocatos balbos, & qui lingua hæſitarent, notum eſt: docentque grammatici ψελλίζειν valere ἀσαφῶς λαλεῖν: addit tamen ille infra. Bambalo verò nominatus eſt ἀπὸ τοῦ βαμβαλίζειν, quod illi ῥίπτειν, interpretantes σαμβακύζειν τὴν φωνὴν καὶ φαρμακύζειν nominant. Græci grammatici tradunt βαμβαλίζειν valere tremere corpore propter frigus, atque horrere: huiuſcemodique aliquem dentiū tremorem oſtendere arbitrantur voluiſſe Homerum, cum in x. Iliadis de Dolone iam capto, cecinit. ὁ δ' ἄρ' ἔστη τάρβησέν τε βαμβαίνων. tanquam metu ille impeditam linguam haberet, & cum vellet loqui, exprimere verba non poſſet, ſed balbutiret.

Quo uſus eſt Virgilius in paſtorali carmine, modus loquendi, oſtenditur acceptus eſſe à Græcis poëtis.

CAP. XV.

MODVS loquendi, quo Virgilius initio V. Eclogæ vſus eſt, ita ſcribens. Boni quoniā conuenimus ambo, Tu calamos inflare leues: ego dicere verſus, è Gręcorū ſermone ductus videtur: frequens enim ille eſt apud eius linguę poëtas: nouus autem & inuſitatus Latinis. Apollonius igitur in III. libro Argonauticorum illo vſus eſt, ita de Mopſo augure canens. ἐσθλὸς μὲν ἐπιπροφανέντας ἐνισπεῖν οἰωνούς: ἐσθλὸς δὲ συμφράσσασθαι ἰοῦσιν. Sophocles quoque in Oedipode Tyranno tertia collatione, ita Tireſiam augurem inducens cum rege ipſo loquentem. οὐκοῦν σὺ ταῦτ' ἄριστος εὑρίσκειν ἔφυς.

Declaratum M. Varronem libenter uerbum procudere ad aliud tranſtuliſſe: emendatuſque locus doctiſsimi ſcriptoris in hoc ipſo uerbo maculoſus.

CAP. XVI.

ELEGANTER vſus aliquando eſt doctiſsimus vir M. Varro verbo procudere: atque à rebus, quæ cudendo cædendóque producuntur, ad res tranſtulit, quæ alia ratione animóque porriguntur: hoc enim verbum videtur proprium eſſe fabrorum ærariorũ, qui crebris ictibus mallei ferrum extendunt. Apud Nonium igitur hoc eius teſtimonium legitur, in quo manifeſtò ita cepit: è libro quem ſcripſerat ὡδὶ τῇ φωνῇ μῦθον.
» περὶ ὑγιείας. Legendo & ſcribendo vitam procudito. quare corrigi poteſt erra
tum, quod apud ipſum eſt in excuſis libris in extremo VII. libro de lingua La-
tina: vbi conſilium ſuum aperit, quod finem illi diſputationi ac libro impone-
» re velit: cum enim formis impreſsi paſsim habeant. Sed quod vereor, ne plu-
» res ſint futuri, qui de hoc genere me, quod nimium multa ſcripſerim, reprehen
» dant, quàm quod reliquerim quædam, accuſent: ideo potius iam reprimendũ
» quàm producendum puto eſſe volumen. Legendum, accedente etiam huic le-
ctioni, auctoritate antiquiſsimi libri, in quo ita eſt, quàm procudendum. hoc
autem eò libentius adnotaui, quòd eruditum etiam accuratúmque lectorem
fallere potuiſſet peruulgata lectio: ſententia nanque eadem eſt: minor tamen
multò illo modo cõcinnitas venuſtáſque ſermonis: quæ in tam magno ſcripto-
re, & amanda, & conſeruanda eſt. Lucretius quoque, in quo maximè puritas
Latinę linguæ, copiáque apparet, μεταφορικῶς ſæpe idem verbum vſurpauit: cum
enim, priſcam vitam exponens, originémque artium, propriè hoc verbo vſus
» ſit: ait enim. Et prorſum quam uis in acuta ac tenuia poſſe, Mucronem duci fa
» ſtigia procudendo, ubi de cõtẽptu mortis agit: diſſeritque accuratè æquo ani-
mo homines oportere mori, transfert illud, dicens: nouam nullam voluptatem
procudi viuendo: eodemque pacto aliis non nullis locis.

Oſtenditur teſtimonio Lucilij fuiſſe olim quendam, qui ſe exſecuerit, ut uxori dolorem inureret. quod peruulgata uoce nos etiam à ciue noſtro factum, ridemus.

CAP. XVII.

QVOD vulgo dicere conſueuimus, cum quempiam irridemus, qui ſtulto genere vltionis vtatur: ſibique ipſi plus obſit quàm illi in quem animaduertere vult, eum certũ hominem, ciuem noſtrum, imitari, nomine illum appellantes: qui, cũ vxori grauiter iratus eſſet: pœnaſque ab ea capere improbitatis ipſius vellet, ſe non ſolum eunuchum fecit: verum etiam acuto cultro membrum procreationi aptum, abſcidit, videtur antiquitus alius ſimplicis ingenii homo, vel nullius potius, feciſſe. illũ autem, ut ex tribus ipſius verſibus perſpicitur, qui apud Nonium teſtimonii loco citantur, Lucilius in VI. libro Satyrarum contempſit, & ut ab aliis etiam irrideri poſſet, fecit. Integer tamen locus non eſt: neque enim nomen ipſius illic legitur: neque ubi id acciderit cõmemoratur: omnia verè poëtam illum facetum perſequutũ fuiſſe veriſimile eſt. ſed quod moleſtius eſt, in ſecundo etiam verſu macula eſt, quam cum delere non potuerim, aliis tollendam relinquo. apparet tamen, niſi fallor, ex iis, quæ incorrupta reſtant, hunc ſenſum fuiſſe poëtæ: iocarique illũ

cum

cum ſcripſit, voluiſſe. Verſus autem ſunt hi. Hanc vbi vult male habere: vlciſci pro ſcelere eius, Teſtam ſumit homo Samiam, ibi an vno telo inquit Præceſſit caulem: teſtéſque vna amputat ambo. Samiam vero teſtam, quà in hac re vti conſuerant, acutam fuiſſe, cum aliis etiam auctoritatibus cõfirmari poſſit, probat exemplo hoc ipſo Lucilii Nonius: vnde Catullus creditur hoc intellexiſſe cum inquit in carmine de Attide, acuto pondere ſilicis. Fortaſſe etiam hi duo eiuſdem poëtæ verſus, qui apud eundem grammaticum leguntur, vicini ſuperioribus erant: de eadem enim penè re ſermo eſt. oſtendit tamen qui loquitur ſe veriore genere animaduerſionis, relicto illo, vſurum. Dixi ad principiũ uenio, uetulam atque uiroſam Vxorẽ cędam potius, quàm caſtrẽ egomet me. nec me mouet, quod in vii. Satyrarum libro hos eſſe apud Noniũ ſcriptum ſit: cum ſuperius exemplum è VI. ſumptum dicatur: hoc.n. aſsignari poteſt negligentiæ librariorum. præſertim cum in maioribus rebus peccatum ſit. Animaduertendum præterea illic à præcido præteritum tẽpus præceſſit formatũ eſſe.

Faſtigium id eſſe in templis, quod Græci ἀκρωτήριον uocant: eoque ſenſu Ciceronem cepiſſe, cum de honoribus. C. Cæſaris loqueretur.

CAP. XVIII.

Parvm vidit (vt opinor) Hieronymus Ferrarius, qui in emendationibus ſuis in Philippicas Ciceronis, ubi de honoribus à Senatu Cæſari dictatori habitis agitur, cum M. Tullius dixiſſet. Quem is maiorem honorem conſecutus erat, quàm vt haberet puluinar, ſimulachrum, faſtigium, flaminem. inquit ſe putare, quod noſtra lingua haldachinum dicitur, latina faſtigium nominari: faſtigium enim hoc intelligens Plutarchus ἀκρωτήριον inquit, ac quid eſſet indicauit. erat autem illud ornatus quidam ipſius domus, quem S. C. Cæſar obtinuerat, cum templorum ille ſacrarúmque ædiũ proprius eſſet. Verba Græci ſcriptoris hæc ſunt. ἦν γάρ τι τῇ Καίσαρος οἰκίᾳ προσκείμενον οἷον ἐπὶ κόσμῳ καὶ σεμνότητι, τῆς βουλῆς ψηφισαμένης, ἀκρωτήριον, ὡς Λίβιος ἱστορεῖ: τοῦτο ὄναρ ἡ καλπουρνία θεασαμένη καταρηγνύμενον, ἔδοξε ποτνιᾶσθαι, καὶ δακρύειν. Suetonius quoque idem ſignificauit, cum de prodigiis, quæ necem ipſius anteceſſerunt, agens ait. Calphurnia vxor imaginata eſt collabi faſtigium domus: maritúmque in gremio ſuo confodi. Si idem igitur eſt faſtigium quod ἀκρωτήριον, ἀκρωτήρια Græci vocant ſimulacra quædam hominum aut aliarum animantium, quę in ſummis partibus templorum collocantur: vt duo ſunt apud nos impoſita molibus in poſteriore parte templi Diuæ Reparatæ, relictis baſibus ceterorum. vnde in lexico etiã Heſychii legitur, ἀκρωτήρια τὰ ἐπάνω τῶν ναῶν ζῷα ἀνατιθέμενα. Hoc tamen non nihil aduerſari videtur: quod quodam loco Vitruuius, cum membra, quæ ſupra capitula columnarum collocantur, enumeraret & Latinum & Gręcum verbum poſuit, ſcribens. ideſt epiſtylium, Zophori, coronę, tympana, faſtigia, acroteria. Sed illud fortaſſe magis attendendum, an veſtigium aliquod huiuſcemodi Cicero hic intellexerit: ſiue potius id quod ſignificauit in III. de Oratore vbi de faſtigio templi Iouis Capitolini loquitur: Illud enim videtur fuiſſe forma quædã tecti, diuerſa ab ea, quæ in priuatis domihus eſt, vt culmen ipſius mediam frontem tẽpli diuidat, & aquæ dextra ſiniſtra dilabantur. vnde etiam, qui id refert: ſpeciemque illius hahet, ornatus quidam ſupra ianuam eminens, in ſacellis deorum, faſtigium nunc & ipſum ab architectis appellatur.

Bonum, quod Catullus cum contemptu in paupere uita celebrat adu erſarÿ, idem à mendico homine in ſignificanda aſpera ſua tenuique cœna cum dolore illic eſſe declaratum.

CAP. XIX.

QVOD Catullus in Furium dixit, quem aſtuta quadam fallaciaque ratione probare voluit beatum eſſe, cum egeret, atque aſperum victum coleret. A te ſudor abeſt: abeſt ſaliua. Mucúſque, & mala pituita naſi. ferè prolatum etiam eſt ab Antiphane comico: cuius hi ſenarii leguntur apud Athenæum in epitome ſecundi libri, pronunciati à paupere homine; vel potius mendico. qui tamen nõ delectaretur victu illo, ſed vt res ſuas malas oſtẽderet, & quàm duriter viueret indicaret, illa omnia exponebat. inquit igitur.

τὸ δεῖπνόν ἐστι μᾶζα, κεχαρακωμένη
ἀχύροις, πρὸς εὐτέλειαν ἐξωπλισμένη
καὶ βολβὸς εἷς, καὶ προψίδιόν τινις:
σόγχος τις, ἢ μύκης τις, ἢ τοιαῦθ'· ἃ δὲ
δίδωσιν ἡμῖν ὁ τόπος ἄθλι' ἀθλίοις
τοιοῦτος ὁ βίος ἀπύρετος, φλέγμ' οὐκ ἔχων.

Et quæ ſequũtur. narrat igitur vitam illã inopem, quam degeret, habere hoc in ſe boni, quod à febri vacua eſſet, cum pituitam non haberet: demúmque morbis expoſita non foret, carens excrementis: illos nanque gignere copiam epularum: humorúmque redundantiam medici teſtantur.

Quam rationem ſecutus eſt M. Cicero in Q. Fratre laudando: poſitis namque uirtutibus ipſius ſtatim contraria earum uitia ſuſtulit, eandem Iſocratem in celebrandis priſcis Athenienſibus tenuiſſe. Idemque penè ab ambobus dictum eſſe.

CAP. XX.

PRAECLARAM grauemque ſententiam, à Cicerone in epiſtola illa ad Q. fratrem incluſam, quæ libri inſtar eſt, & quia longiſſima eſt, & quia optimorum præceptorum pleniſſima, conformatam arbitror ad ſimilitudinem Iſocrateæ uocis: præter enim quam quod notio viſque ambarum ſimilis admodũ eſt: par quoque, vel idem potius, ornatus ac forma dicendi in vtraque conſpicitur. M. Tullius igitur, cum inſtituta multa Quinti laudaſſet: dixiſſetque ad extremum, eſſe quocunque ille venerit, & publice & priuatim maximam lætitiam, quod multum valuit ad illum ornandum: ſignumque eſt egregiæ cuiuſdam integritatis, gaudii illius iuſtam eſſe veramque radicem oſtendens, inquit. Cum vrbs cuſtodem, non tyrannum: domus hoſpitem, non expilatorem recepiſſe videatur. Græcus autem ſcriptor, politus in primis: ornandęque patriæ ſtudioſus, laudibus antiquorum Athenienſium ſuę ętatis homines ad illos imitandos excitare ſtudens, ita in Panęgyrico locutus eſt. καὶ μᾶλλον ἐπιθυμοῦντας ἡγεμόνας ἢ δεσπότας προσαγορεύεσθαι: καὶ σωτῆρες, ἀλλὰ μὴ λυμεῶνας ἀποκαλεῖσθαι. Vt igitur ſimiles admodum inter ſe loci facile conferantur, & vt vera rectaque ratio regendi ciuitates, priuatorumque fortunas adminiſtrandi, celebrata à duobus prudentiſſimis ſcriptoribus, magis peruulgetur, hæc adnotaui: nam nimis multos opulentos homines contra ſe gerere, magno priuatorũ

malo

malo ſæpe intelligitur. quod exprobrauit ipſe atrociſsimis verbis C. Verri dicens. Cum in oppidis & ciuitatibus amicorum, non legatum Populi Romani, ſed tyrannum libidinoſum, crudelemque præbueris.

Vt Cicero in orationibus duabus confutato figmento poëtarum, docuit quæ ſint uera furiæ, ita Aeſchines oſtenditur eodem argumento uſus.

CAP. XXI.

MARCVS Tullius in L. Piſonem, incidiſſe illum ac Gabinium, ipſius collegam, in eas pœnas, quibus dii immortales impios & conſceleratos afficiunt, oſtendere volens, cum ignominia notati eſſent à Senatu: in odiũque omnium ordinum veniſſent, errorem multitudinis ac ſtultorum refellere coactus eſt: qui fabulas poëtarum ſequentes, putarent eos ſolos ſupplicio affici: pœnaſque iuſtas dare ſuorum ſcelerum, qui furiis exagitarentur: interpretarique conſilium ac mentem poëtarum, qui illa finxerant. Inquit igitur. Nolite enim putare P. C. vt in ſcena videtis, homines conſceleratos impulſu Deorum terreri furiarum tædis ardentibus: ſua quemque fraus: ſuum facinus: ſuũ ſcelus: ſua audacia, de ſanitate ac mente deturbat. hę ſunt impiorũ furię: hæ flãmę: hę faces. Idẽ autẽ Aeſchines cõtra Timarchũ in iudicio protulit: vt videatur Latini oratoris locus è Gręco expreſſus: eodẽ certe principio in errore illo tollẽdo: eadẽque figura dicendi ambo vſi ſunt: ſic. n. quoque egit Aeſchines. μὴ γὰρ οἴεσθε ὦ ἀθηναῖοι τὰς τῶν ἀδικημάτων ἀρχὰς ἀπὸ θεῶν, ἀλλ' οὐχ ὑπ' ἀνθρώπων ἀσελγείας γίνεσθαι: μηδὲ τοὺς ἠσεβηκότας, καθάπερ ἐν ταῖς τραγῳδίαις ποινὰς ἐλαύνειν καὶ κολάζειν δᾳσὶν ἡμμέναις, ἀλλ' αἱ προπετεῖς τοῦ σώματος ἡδοναὶ, καὶ τὸ μηδὲν ἱκανὸν ἡγεῖσθαι, ταῦτα πληροῖ τὰ λῃστήρια. Sed in cauſa etiam pro Sex. Roſcio Cicero eandem rem perſecutus eſt, atque iiſdẽ pene verbis expoſuit, vbi de ſcelere parricidii agit. Nolite enim putare inquit, quemadmodum in fabulis ſæpenumero videtis. & quæ ſequuntur.

Exempla quædam illuſtria breuium collationum allata, ſiue imaginum: & à Latinis & à Græcis ſcriptoribus ſumpta.

CAP. XXII.

CVM diligenter Quintilianus in VIII. libro de collationibus, quas Græci παραβολὰς vocant, diſputaſſet, addidit ad extremũ. Sunt & illæ breues. Vagique per ſyluas more ferarũ. Et illud Ciceronis in Clodium, Quo ex iudicio, velut ex incẽdio, nudus effugit. Demetrius autem Phalereus has εἰκόνας vocat. plura autem apud Græcos quoque nobiles oratores huius conciſæ collationis, quæ tamen vim habent maximam, exempla inueniuntur, vt Demoſthenes pro Cteſiphonte. cum declarare volens, atque ante oculos audientium conſtituere improbitatem Aeſchinis, qui ex diuturno ſilentio, tempus idoneum nactus, ſubito apparuit, ac dicere cœpit, ſimilem eũ vento alicui, qui repentè flare incipit, faciens inquit ὥσπερ πνεῦμα. nec non in eadem nobili oratione querens de inſidiis ac fraude aduerſariorum ait. οὐχ ἵνα καταράτους τούτους ὥσπερ θηρία μοι προσβαλλόντων. Iſocrates quoque ſcriptor egregius apte illa vſus eſt ὥσπερ καρπούς dicens, in libro quem miſit ad Philippum Macedonem. oportere enim inquit, omnes, qui ipſi regi ſuaderent, hæc illi facta proponere quæ vtrunque, tanquam fructum terrę ferre poſſent, voluptates ſcilicet admirabiles, & honores ſempiternos: accõmodatum etiam Ciceronis hoc eſt

è XIII. Philippica, & elegans in primis imago, qua facit vt rem ipſam oculis
cernamus: perfidiam enim ac ſcelus Pompeiani ſerui accuſans, inquit. Qui do-
mini patrimooium circumplexus, quaſi theſaurum draco, agri Lucani poſſeſſio
nes occupauit. Cum autem ſpiritus ac ventus omnis variis modis cogitari poſ-
ſit, vt ſunt diuerſa ipſius opera: ſupraque docuerim ſummum in Græcis orato-
rem ſimile ab illo ſurgente duxiſſe, cum ortus venti ſit ſubitus, ab eodem ſpirã-
te: nauimque impellente, Plato imaginem formauit in tertio libro de Rep. di-
cens opus eſſe rationi cuidam ſe tradere, & quocunque illa tanquam ventus,
tulerit, eò accedere. verba ipſius hæc ſunt. ἀλλ' ὅπῃ ἂν ὁ λόγος ὥσπερ πνεῦμα, φέρῃ, ταύ-
τῃ ἰτέον. Cicero vero in Bruto de Sergio Galba loquens, eiuſdem deſinentis, in
altoque nauem ſubito deſtituentis, imagine vſus, ait. Dein cum otioſus ſtylũ
prehenderat, motuſque omnis animi tanquam ventus, hominem defecerat,
flacceſcebat eius oratio. T. autẽ Liuius in XXXXIII. libro ab vrbe condita cum
ait. Eumenem claſſemque eius, tanquam vento allatas naues, ſine cauſa &
veniſſe & abiſſe. videtur ſignificare claſsem illam, cum ſociis opem non tule-
rit, paruoque temporis ſpatio illic manſerit, videri potuiſſe, non conſilio eò
veniſse, ſed tempeſtate delatam fuiſse: naues enim, cum vi ventorum aliquo ad
pelluntur, ſtatim ceſsantibus illis, abeunt.

Declaratum ita induci ſolitum Telephum in ſcenam à tragicis triſtem tacitumq́ue, ut comici poſtea, cum triſtitiam ingentem, ſilentiumq́ue ſi gnificare uellent, exemplo illo uterentur.

CAP. XXIII.

TELEPHVS, vt ſuſpicari licet, inductos fuerat ab aliquo vete-
re tragico mirũ in modum tacitus: oculiſque terram intuens,
vt qui magnum aliquod vulnus à fortuna acceperuot, eſſe cõ
ſueuere: qui enim in altera ſcena verſati ſunt, cum magnopere
aliquem mœſtum & quaſi mutum ſignificare volunt, exem-
plo ipſius vtuntur, ſimilemque eſſe eum Telepho aiunt. vt Am
phis comicus in Plano (ita enim fabulam quandam appellauit)
cum arrogantiam ſpirituſque eorum, qui Athenis piſces venderent inſimula-
ret: diceretque difficiliores aditus ad eos eſſe, quàm ad ſummos magiſtratus:
quique imperium haberent, quod emptorem ſpernerent: nec dignum cui reſpõ
derent iudicarent, inquit. πρὸς τοὺς στρατηγοὺς ῥᾷόν ἐστι μυριάκις Μοίρας προσελθόντ' ἀξιωθῆ-
ναι λόγου λαβεῖν τ' ἀπόκρισιν, ὧν ἂν ἐπερωτᾷ τις ἢ πρὸς τοὺς καταράτους ἰχθυοπώλας ἐν ἀγορᾷ·
οὓς ἂν ἐπερωτήσῃ τις ἢ λαβών τι τῶν παρακειμένων, ἔκυψεν ὥσπερ Τήλεφος πρῶτον σιωπῇ. &
quæ ſequũtur. Alexis itidẽ in Paraſito (hoc enim quoque comœdiæ nomen)
voracem quendam, lurconemque accuſans, qui ſilens, quæcunque adpoſita fo
rent, abſumeret: ac ſiquid quæſitum ex ipſo eſſet, capite tantum annueret. ait.
καλοῦσι δ' αὐτὸν πάντες οἱ νεώτεροι παράσιτον ὑποκόρισμα· τῷ δ' οὐδὲν μέλει. δειπνεῖ δ' ἄφωνος
Τήλεφος νεύων μόνον τοὺς ἐπερωτῶντάς τι· ὥστ' πολλάκις αὐτὸν κεκληκὼς τὰ Σαμοθρᾷκ' εὔχεται
λῆξαι πνέοντα, καὶ γαληνίσαι ποτέ· χειμὼν ὁ μειρακίσκος ἐστὶ τοῖς φίλοις. totũ enim lepidi poë
tæ carmen, quod illic legitur, elegantiæ cauſa ponere volui. loquitur autem de
illo tanquam de turbine ac procella menſarũ. Quum autem nullum vnquam
docendi aliquid tẽpus alienũ ſit; ſupra q̃ eſcripſerim ſcena ſine diphthongo, ſe
cutus conſuetudinem Græcorũ, non me fallit ſcæna etiã antiquitus ſcribi ſoli-
tũ. nã & in Florentino exemplari Pandectarũ ita ſcriptum eſt: & Vulſiniis lapi-
dem antiquum vidi, in quo hæc inciſa ſunt.

L. COMINIVS L. F. AN. C. CANVLEIVS L. F.
T. TVLLEVS T. F. KANVS L. HIRRIVS L. F. LATINVS
IIII. VIR. THEATRVM ET PROSCAENIVM DE SVA
PECVNIA FACIVNDVM COERAVERVNT.

Qui homines uocati ſint in fabulis ab Euripide cum contemptu ἀγάλματα ἀγορᾶς: quomodóque nos eoſdem uernacula lingua appellare conſuerimus.

CAP. XXIIII.

AGALMATA ἀγορᾶς eleganter Euripides in Electra vocauit homines, qui cum magnum formoſumque corpus habeant, nullius conſilii ſunt: nec ſtudio operaque ſua proſunt quicquam rei publicæ, quaſi ad ornatum tantum fori aptos: oblectandiſque oculis ſpectantium à natura factos. eodem autem penè pacto nos quoque patrio ſermone huiuſcemodi homines vocare conſueuimus, qui ſpecie tãtum corporis inſignes, nullaque uirtute inſtructi, ſuperbi ambulant: ducto enim nomine à machinis quibuſdam, quæ certis ludis publicis per vrbem circũferũtur, illos Be ceri, appellamus. quo igitur loco ſapiens ille tragicus inducit Oreſtem laudantem virtutem coloni, cui tradita nuptum erat Electra: ille nãque cũ tenuis homo eſſet, atque glębis ſubigendis deſtinatus, magnitudine tamen animi, aliiſque virtutibus prędiſtus erat: diſputantẽque nullam certã notam eſſe virtutis hominum, ſubductis diligẽter eius rei rationibus, increpans eos qui temere de hac re iudicarent, inquit.

» οὐ μὴ φρονήσεθ' οἳ κενῶν δοξασμάτων πλήρεις πλανᾶσθε: τῇ δ' ὁμιλίᾳ βροτοὺς κρινεῖτε καὶ τοῖς ἤθεσι
» τοὺς εὐγενεῖς: οἱ γὰρ τοιοῦτοι τὰς πόλεις οἰκοῦσιν εὖ καὶ δώμαθ': αἱ δὲ σάρκες αἱ κεναὶ φρενῶν,
» ἀγάλματ' ἀγορᾶς εἰσιν. Idem præterea poëta in fabula, quæ uetuſtate periit: vocabatur autem primus Autolycus, cum inueheretur in athletas: ſtudiũque eorum acerrime accuſaret, quod in ſe plura grauiaque mala contineret: nihil autem boni gigneret, ait illos in ætatis flore luculentos eſse, & ſtatuas ſimulacraque ciuitatis ambulare: ſenectute autem oppreſsos iacere, in nulloque honore eſse. longum autem ipſius carmen, peſsimum hoc inſtitutum emendare volentis, magnumque errorem ex animis Græcorum ſuorum euellere, legitur apud Athenæum in x. libro δειπνοσοφιστῶν: verſus verò, quibus eos ita irriſit, contumelioſiſque ſimilibus notauit, hi ſunt. λαμπροὶ δ' οἱ ἥβῃ, καὶ πόλιως ἀγάλματα φοιτῶσ': ὅταν δὲ
» προσπέσῃ γῆρας πικρὸν τρίβωνες, ἐκβαλόντες οἴχονται κρόκας. Quærendum autem diligenter quid valeant verba hæc Gręca in epiſtola Ciceronis ad Caſsium de
» D. quodam Sylla prolata. Quamquam πρόσωπον πόλιως amiſimus: ſimilitudinẽ enim aliquam cum ſuperiore locutione habẽt: ipſe puto ſignificare illis Cicero nem damnum factum morte illius: mortuo enim illo amiſsa erat facies ciuitatis, quæ expreſſa erat ab eo: in ipſóque tota conſpici potuit. ciuitatis autem, ideſt reipublicæ, quæ tunc eſset: ac temporum eorum.

PETRI VICTORII VARIARVM LECTIONVM LIBER XVIII.

Declaratum uerba, & fœcunda, & ſterilia μεταφορικῶς uocata fuiſſe à M. Varrone: deletaque macula, quæ locum illum inquinabat.

CAP. I.

VOCABVLVM, quod proprium eſt animantium, rei non modo animo, ſed etiam corpore carenti tribuit M. Varro, niſi me opinio fallit: appellauitque verbum fœcundum, quod pareret aliquid in VIII. libro de lingua Latina, quo loco exponit, quę dicātur, cur non ſit analogia. quod enim nunc illic in excuſis libris legitur. Duo enim genera verborum: vnum ſecundum, quod declinando multas ex ſe parit diſpariles formas, vt eſt lego, legis, legam: ſic alia. Alterum genus ſterile, quod ex ſe parit nihil. vt eſt. etiam. vix. magis. cur. arbitror mendoſum eſſe, legíque debere. vnum fœcundum. non eſt tamen hęc mera coniectura, quamuis multis modis argumentari poſſim ita eſſe deprauatam vocem corrigendam, vel ſaltem à contrario verbo. quod eadem ratione vocat ſterile: veſtigia nanque huius lectionis manent in antiquo exemplari: habet enim illud ferundum. ut paruo librarii lapſu locus olim corruptus ſit, quem poſtea magis contaminarit, qui parum eruditè emendare voluit.

Videri ſermones Platonis M. Varronis ætate eundem ordinem habuiſſe, quem nunc retinent: declaratumque quomodo notis diſtingui locus apud Varronem ipſum poſſit.

CAP. II.

AB ordine numeróque, in quem digeſti erant, ſignificauit M. Varro ſermones Platonis, qui dialogi appellantur: hoc autem manifeſtò intelligitur his ipſius verbis ex VIII. libro de lingua Latina. Tartarino, à tartaro dictum. Plato in quarto, de fluminibus, apud inferos quæ ſint, in his vnum Tartarum appellat. quare Tartari origo Græca: ita enim interpungi orationē arbitror oportere. non vt in excuſis libris: in quibus hoc pacto diſtincta eſt. Plato in quarto de fluminibus: nec enim libros vllos eruditiſſimus ac politiſſimus ſcriptor de fluminibus edidit. intelligit autem ſermonem, qui altero nomine Phædon uocatur: qui etiam nunc locum eum in ordine tenet: eiuſque ipſius hæc verba, in oratione, quam habuit ſanctiſſimus ac maximi animi vir Socrates apud iudices illos impuros, poſita. τούτου δ' αὖ κατ' ἀντικρὺ ὁ τέταρτος ἐκπίπτει εἰς τόπον πρῶτον δεινόν τε καὶ ἄγριον, ὡς λέγεται. & ſupra hunc locum. ὃ καὶ ἄλλοι, καὶ ἐκεῖνος, καὶ ἄλλοι πολλοὶ τῶν ποιητῶν, Τάρταρον κεκλήκασι.

Vox

Vox Timothei, illuſtris ciuis Athenienſis, quam celebrat Cicero, diligenter examinata. cum à Græcis etiam ſcriptoribus literis prodita ſit.

CAP. III.

VERBA hæc M. Tullii ſunt è V. libro Tuſculanarum, ubi tenui tatem victus laudat. Timotheum, clarum hominem Athenis, & principem ciuitatis, ferunt, quum cœnauiſſet apud Platonem: eóque conuiuio admodum delectatus eſſet, vidiſſetque eum poſtridie, dixiſſe. Veſtræ quidem cœnæ non ſolum in præſentia, ſed etiam poſtero die iucundæ ſunt. Et Plutarchus autem in commentario, quem inſcripſit ὑγιεινὰ παραγγέλματα: & Athenæus in x. libro δειπνοσοφιςῶν narrant cœnaſſe apud Platonem in Academia Timotheum, ſummum virum in rep. Athenienſium: tenuíque ac parca cœna admodum delectatum fuiſſe: eundémque, cum poſtridie incidiſſet in Platonem, eleganti voce politóque homine digna, indicaſſe quantopere gauiſus eſſet modico illo apparatu. nec tamen omnes veteres ſcriptores eodem pacto eum locutũ ferunt. Plutarcho ſanè & Athenæo conuenit cum Cicerone: Plutarchus nanque ait. ὡς οἱ παρὰ Πλάτωνι δειπνήσαντες καὶ εἰς αὔριον ἡδέως γίνονται. Athenæus verò. ὡς οἱ παρὰ Πλάτωνι δειπνοῦντες καὶ τῇ ὑστεραίᾳ καλῶς γίνονται. Addit tamen Athenæus, Hegiſandum in commentariis ſic tradere Timotheum locutum. ὑμεῖς ὦ Πλάτων οὐ δειπνεῖτε μᾶλλον εἰς τὴν ὑστεραίαν, ἢ τὴν παροῦσαν ἡμέραν. Et ſanè, ſi diligẽter attendimus, non minus conuenire quadraréque videtur hęc vox homini, qui morum eorum ac temporum vitio cotidie in delicatiore prolixioréque apparatu verſaretur, quia voce exponitur ita cœnare ſolitos philoſophos illos, vt maiorem voluptatem poſtero die quàm in præſentia capiant: eſcę enim illæ vulgares, cum ſumuntur, iucundæ eſſe non poſſunt iis, qui ſuauioribus atque exquiſitioribus dapibus aſſueti ſunt: ſuauitas autem illarum intelligitur poſtero die, quia nec corpori dolorem vllum afferunt: nec animi muneribus obſunt, vt varietas copiáque ciborum, quæ, mentem impedit. nam qui vilibus epulis diu vſi ſunt: tenuíque victu delectantur, & in præſentia & poſtero die ſe bellè iucundéque habere poſſunt. Vnde Polemo Athenienſis, magni nominis philoſophus: elegánſque morum formator, ſuadebat hominibus, cum cœnatum irent, ut curarent ne in præſentia tantum, ſed in craſtinum quoque diem cœnã illam iucundam redderent. qui manifeſtò nihil aliud ſignificare voluit. hoc autem apud Athenæum legitur, qui eodem loco inquit. Ἀρίστανδρε ὁ φιλόσοφος οὐ ἰσχυρῶς καὶ ὁμοίως Ἀντιγόνῳ Πολέμωνά φησι τὸν ἀκαδημαϊκὸν παραινεῖν τοῖς ἐπὶ δεῖπνον πορευομένοις. φροντίζειν ὅπως ἡδὺ ποτὸν ποιῶνται, μὴ μόνον εἰς τὸ παρὸν, ἀλλὰ καὶ εἰς αὔριον.

Cõmemoratur nimium amorem ornandi patriam in hiſtoria, cauſam fuiſſe Ephoro Cumano, ut contemneretur: cumq́ue dum hoc pacto dignitatem aliquam ipſi acquirere voluit, magis obſcuritatem ipſius atque inertiam indicaſſe.

CAP. IIII.

ACRE quoddam deſiderium ſcriptores rerũ tenet ornandi patriam: locáque in quibus nati ſint in hiſtoria appellandi. hoc verò facilè intelligi poteſt ab iis, qui ſcripta ipſorum accuratè legunt: prouehit enim aliquando eo, quamuis honeſtum videatur ſtudium hoc, ut contemni illos & ſpectaculo omnib. eſſe faciat. quod Ephoro Cumano, qui accepit diſciplinam ab Iſocrate, contigit: cum enim in narratione aliarum rerum

non haberet res à patria geſtas, quas commemoraret; nec imperare ſibi poſſet vt eam indictam relinqueret, in hanc vocem erupit. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν καιρὸν κυμαῖοι τῆς ἡσυχίας ἦγον. quod animaduerſum ab acutis ingeniis riſum ipſis mouit: &, nedũ dignitatem aliquam obſcuro oppido verbis illis afferret, magis ipſius ignobilitatem patefecit. Quòd ſi accuratè perſpicimus, locus ille T. Liuii in X. libro ab Vrbe cõdita, quo aduerſam pugnam Cleonymi, ducis Lacedæmonii, cũ Venetis exponit; narrátque eum exutum magna parte nauium, ab eodem ſtudio celebrandi ſuos profectus eſt: quamuis. n. caſus ille memorabilis ſit: reſque omnino ſcitu digna, non libenter tamen ſolet ille auctor aliena facta cum reb. Romanis immiſcere. ut ipſe met plurib. locis oſtendit. nam quod addit. Roſtra nauium, ſpoliáque Græcorum, in æde Iunonis veteri fixa, multos ſupereſſe qui viderint: ac Patauii monimentũ naualis pugnæ, eo die quo pugnatum eſt, quotannis ſolenni certamine nauium flumine in oppidi medio exerceri, manifeſtò indicat voluntatem ſuam: neque enim tam minutas res grauis ſcriptor tãta diligentia perſecutus eſſet. quod autem ad Ephorum pertinet, id memoriæ proditum eſt à Strabone in XIII. libro Geographiæ.

Argumentis comprobatur, teſtimonioque ueterum grammaticorum, Ciceronem meros principes dixiſſe è ludo Iſocratis exiſſe, non innumeros.

CAP. V.

QVOD olim emendaui in II. libro de Oratore: nec tamen argumentis vllis confirmaui: arbitror vetè rectéque reſtitutũ fuiſſe: cum enim antea hic locus ita legeretur. Ecce tibi exortus eſt Iſocrates, magiſter iſtorum omniũ: cuius è ludo, tanquàm ex equo Troiano, innumeri principes exierunt. antepenultimæ vocis primas duas ſyllabas deleui, atque ita ex illa meri feci. Nonius igitur, cum Merum valere ſincerum oſtenderet, hoc quoque exemplo vſus eſt; manifeſtóque ita legit. Præterea Varro in II. libro de re pecuaria, eodem ſignificatu idem verbum cepit, ſcribens. Si neque uetulæ ſunt: neque meræ agnæ. nec nõ Plautus in Milite. qui locus magis adhuc Ciceroniano huic ſimilis eſt. Meri bellatores gignuntur, quas hic prægnantes fecit. magis autem voluiſſe videtur Cicero nobilitatem quàm multitudinem Iſocratis diſcipulorum demonſtrare. nam neque ex ipſius ludo: neque ex equo Troiano infinita vis principum egreſſa eſt. ſed vt ex equo ligneo delecti ex omni exercitu: veríque duces, ita è ſchola ipſius perfecti abſolutíque auditores exierunt. principes autem intelligo excellentes viros, & in ſuo ſtudio magnos. quàmuis principibus in rep. viris, & regibus quoque ac tyrannis, præcepta dicendi dederit Iſocrates: quod aduerſarii etiam ipſi obiiciebant, cum amplum patrimonium eum habere, ac poſſe magna onera in rep. adiuuanda ſuſtinere, affirmarent. ipſe autem hoc teſtatur in oratione περὶ τῆς ἀντιδόσεως his verbis: οὐ γὰρ ἰδιώτας μόνον φασί μοι γεγενῆσθαι μαθητάς, ἀλλὰ καὶ ῥήτορας, καὶ στρατηγούς, καὶ βασιλέας, καὶ τυράννους.

Reſtitutus

Reſtitutus locus Ciceronis pro M. Marcello de opinione, qui temere repetita ſuperiore particula: eoq́ue inculcata, ubi locum non habebat, deprauatus erat.

CAP. VI.

NON contemnenda (vt arbitror) coniectura ductus, affirmarim mendoſè legi locum hunc in oratione pro M. Marcello: neque ſolum in excuſis libris, verum etiam in ſcriptis: cum enim non longè à principio, rationem reddat illius, quod antea dixerat, idque totum explicet, inquit, vt eſt in cunctis exemplaribus. Intellectum eſt enim mihi quidem in multis, & maximè in meipſo, ſed paulo ante in omnibus, cum M. Marcellum Senatui, Reique p. conceſsiſti, commemoratis præſertim offenſionibus, te auctoritatem huius ordinis dignitatémque Reip. tuis, vel doloribus, vel ſuſpicionibus anteferre. ipſe vero puto, vna tantum ſyllaba ſublata: ideſt præpoſitione, quæ eſt ante Omnibus, legi debere: Intellectum eſt enim mihi quidem in multis, & maximè in me ipſo, ſed paulo ante omnibus: oſtendere enim vult, quod ipſe multo antea cognouerat. vt qui acumine ingenii, prouidentiáque, multitudini præſtaret: atque id viderat (vt narrat) & multorum exemplo: præcipuè autem ſui ipſius, paulo antea facto illo: poſtremo, cum M. Marcellum Senatui, Reipublicæque conceſſit, cognitum fuiſſe ab omnibus: vt dubitari amplius non poſſet à quopiam de mente voluntatéque Cæſaris, quamuis intimos ſenſus ipſius non noſſet. reſpondet igitur quod inquit, omnibus, ſuperiori pronomini mihi: & eſt ἀντίθετον ipſius: cum enim ſupra dixerit Mihi quidem, ſatis certò inde intelligitur deſiderari quod illi reſpondeat, nam ſi vt nunc paſſim legitur, legeretur, quis non videat ſententiam illam veram futuram non fuiſſe? neque enim cum ignouit M. Marcello, ignouit omnibus: reſtabat enim Q. Ligarius, & alii plures, quibus C. Cæſar vehementer iratus erat. nec redire illos Romam patiebatur. nunc autem ſignificat, fuiſſe illud factum tam certum indicium, teſtimoniúmque animi ipſius, vt poſtquam ignouerit acerrimo ipſius aduerſario: multóque plus tribuerit patribus conſcriptis pro illo rogantibus, quàm doloribus, aut ſuſpicionibus ſuis, manifeſtò teneatur ipſum auctoritatem Senatus, dignitatémque Reip. ſuis pro priiſque offenſionibus anteferre. Declarant etiam ita legi debere, ſuperiora verba, quorum ſententia confirmatur verbis his, quæ ſupra poſui: quæque vitio hoc laborare ſignificaui: ait enim. Ergo, & mihi meæ priſtinæ vitæ conſuetudinem C. Cæſar intercluſam aperuiſti: & his omnibus ad bene de omni Rep. ſperandum quaſi ſignum aliquod ſuſtuliſti: quomodo enim vtrunque eorum factum ſit infra diligenter docet. Accuratius autem pluribuſque de hoc diſputaui, quia auctoritate veterum librorum lectio hæc non ſtabilitur. opus igitur fuit argumentis illam, cum tota ex opinione pendeat munire.

De more veterum R. diſputatum, qui ſexagenarios de ponte deiicibant: declaratumque de hoc etiam antiquitus quæri ſolitum.

CAP. VII.

IN oratione pro Sex Roſcio Cicero T. Roſcio Capitoni, vt crimen obiicit, quod contra morem maiorum minorem annis LX. de ponte in Tiberim deiecerit. mos igitur hic ac totus locus, qui habet in ſe obſcuritatis non parum, videtur aperiendus. commode autem id fiet, & cum auctoritate aliqua, ſi M. Varronis locũ, qui à Nonio adducitur, huc attulero: ille enim de vita populi R. libro II. ſic inquit. Honeſtam cauſam religioſámque patefecerit. cum in quintum gradum peruenerant, atque habebant LX. annos, tum denique erant à publicis negotiis liberi, atque otioſi: ideo in prouerbium quidã putant veniſſe vt diceretur ſexagenarios de ponte deiici oportere. ideſt quod ſuffragium non ferant, quod per pontem ferebant. non intelligit igitur M. Tullius pontes propriè ita appellatos, quibus ſcilicet fluuii altiores tranſeuntur, ſed qui ob ſimilitudinem eodem nomine vocarentur, ac Romæ fieri ſoliti eſſent, vt illac multitudo in campum penetraret: hos enim quoque ita vocatos percipitur etiam verbis his Ciceronis è III. libro de legibus. Pontes etiam lex Maria fecit anguſtos. ſed alter etiam M. Varronis locus, ab eodem grammatico citatus, & moris huius, & nominis, mẽtionem facit. ſi tamen macula, quæ inſedit, antea eluatur: cum enim in excuſis Nonii libris ita nunc legatur M. Varro Sexageſi. Vix ecfatus erat, cum more maiorum vltro carnales arripiunt, de fonte in Tiberim detrubant. de ponte videtur omnino, vna immutata litera, legendum. Reſtat ſcrupulus in poſteriore hoc loco Varronis, & illo Ciceronis pro Sex. Roſcio, quod in ambobus Tiberis appellatur. Nam antiquitus etiam de hoc quæri ſolitum: variaſque moris huius iam tunc rationes allatas Sex. Pompeius in XVII. libro teſtatur. quamuis locus ille mancus lacérque ſit: neque tantum in excuſis libris, ſed in eo etiam, quem de vetuſtiſsimo exemplari Politianus deſcripſit. quia tamen illic, quæ reſtiterunt integra ſunt, cum in excuſis ſint valde corrupta, totum eum locum adſcribam: poſtquàm. n. docuit, quæ fuerint mulieres, Scraptæ vocatæ, ſic illic eſt. cum in excuſis nunc, excepto primo verbo, quod illic deſideratur, reliqua coniuncta ſint cum ſuperioribus, quæ nihil eò pertinent. Moleſtum autem eſt poſt id verbum, quod primum erat in ea ſententia, quę declaratur, in exemplari fragmentum fuiſſe: multáque illic deſiderari: quod notis vt conſueuit, Politianus indicauit.

Sexagenarios perflumen, ac mare in patriam remitteretur. Sunt qui dicant poſt vrbem à Gallis liberatam, ob inopiam cibatus, cœptos LX. annorum homines iaci in Tiberim: ex quo numero vnus, filii pietate occultatus, ſæpe profuerit patrię conſilio, ſub perſona filii: id vt ſit cognitum, ei iuueni eſſe ignotum, & ſexagenariis vita conceſſa. Latebras autem eas, quibus arcuerit ſenem, ideſt cohibuerit & cœlauerit, ſanctitate dignas eſſe viſas, ideóque arcæa appellata. Sed exploratiſsimum illud eſt cauſæ, quo tempore primum per pontem cœperunt comitiis ſuffragiũ ferre iuniores, conclamauere, ut de ponte deiicerentur ſexagenarii, quia iam nullo publico munere fungerentur, vt ipſi potius ſibi, quàm illi deligerent imperium. cuius ſententiæ eſt etiam Sicinius Capito. Vanam autem opinionem de ponte Tiberino confirmauit Afranius in Repudiato. Præterea M. Varro in VII. libro de lingua Latina, vbi docet quid valeat in vetuſto verſu, quem totum interpretatur, Argei, inquit. Argei, ab Argis. Argei fiunt è ſcirpis ſimulacra hominum XXIIII. Ea quotannis de ponte Sublicio à ſacerdotibus publicè deici

deici ſolent in Tiberim: ſic enim legitur in antiquiſsimo illo, & optimo exemplari, cum excuſi ſint ea parte multis modis deprauati. nam quod in illis legitur ſcirpeis virgultis, factum eſt quia in exemplari ſcriptum eſt ſcirpeis: vt ſæpe, & in vetuſtis libris, & in lapidib. inuenitur. poſita diphthōgo illa ei pro i. quod non attendentes non nulli, addiderunt virgultis imperitè. Intelligitur autem hinc manifeſtò lōge aliud etymon afferre nominis Argeorū Varronem, quàm fecerint illi, quorum opinionem Sex. Pompeius rettulit.

Indicatum Græcum hominem ſimile quiddam dixiſſe voci Q. Catuli, cum Clodianos iudices exagitauit.

CAP. VIII.

ACVTAM Catuli vocem in Clodianos iudices, qui pecunia corrupti manifeſtū facinoris reum abſoluerant, cum tamen iidem antea tanquam vim timentes, vt ſeuerè iudicare poſſent, viderentur præſidium à ſenatu poſtulaſſe, rettulit Cicero in primo libro epiſtolarum ad Atticum hoc pacto. Quorum Catulus cum vidiſſet quendam, quid vos, inquit, præſidium vobis poſtulabatis? an ne nummi vobis eriperentur, timebatis? In oratione quoque de Aruſpicum reſponſis, nulla mentione Catuli facta, ita eoſdem mercennarios iudices Cicero notauit. Quibus olim erepti eſſent nummi, niſi à Senatu præſidium poſtulaſſent. Huiuſcemodi autem quiddam Græcus homo antea pronūciarat: vt indicio Plutarchi cognouimus, qui primo capite II. libri συμποσιακῶν quo loco de iocis ſubtiliter atque eruditè diſputat, cum docere vellet inueniri, qui vitia quædam corporis obiici ſibi in riſu non moleſtè ferant, narrat ita affectum animo fuiſſe Antigoni regis amicum: cum enim regem talentum popoſciſſet, nec obtinuiſſet, petiit vt comites ſibi ſpeculatoréſque traderet, ne in via ſibi inſidiæ fierent, ita tangere regis auaritiam volens. tunc Antigonus iuſſit humeris pecuniam eam portaret: erat autem ille gibberus.

Imagine uſum Ciceronem, periodum longiorem dixiſſe tanquam crepidinem quandam, ſuſtinere ac regere prolixam diſputationem, quo verbo etiam Græci ſcriptores μεταφορικῶς utuntur.

CAP. IX.

VALDE aptè Cicero Græco verbo: à Latinis tamen in ſuum ſermonem recepto, μεταφορικῶς vſus eſt: habet tamen ille eius imaginis illius linguæ ſcriptores auctores ac magiſtros: cum enim dixerit in Oratore. Deinde omnia tanquam crepidine quadam, comprehenſione longiore ſuſtinentur. Plato quoque in v. libro de legibus ait. Σωτηρίας τε γὰρ ἀρχὴ μεγίστη πόλεως αὕτη γίγνεται: καὶ ὥσπερ τι αὐτοῦ οἷον κρηπῖδος μονίμου, ἐποικοδομεῖν δυνατόν. Sed etiam Xenophon in primo libro ἀπομνημονευμάτων temperantiam celebrans, fugámque corporis voluptatum, ipſam eſſe inquit crepidinem omnis virtutis. verba eius hæc ſunt. ἆρά γε οὐ χρὴ πάντα ἄνδρα, ἡγησάμενον τὴν ἐγκράτειαν ἀρετῆς εἶναι κρηπῖδα, ταύτην πρῶτον ἐν τῇ ψυχῇ κατασκευάσασθαι. Præterea Euripides ἡρακλείδαις hoc verbum & ipſe aliò tranſtulit, de origineque familiæ vt de fundamento domus, locutus eſt: ita enim Herculem ipſum cum Theſeo induxit loquentem. ὅτῳ δὲ κρηπὶς μὴ καταβληθῇ γένους ὀρθῶς, ἀνάγκη δυστυχεῖν τοὺς ἐκγόνους. nam ſuo propriò

que nomine valere hoc verbum ſolum ac fundamentum, quod ædificium ſuſtineat regatque, certum eſt. Animaduertendum autem apud Ciceronem in proximo exemplo, quod antecedit hæc verba, mēdum eſse. quod ſanè ſine ope meliorum librorum ægrè tolli poteſt: cum enim in omnibus excuſis & ſcriptis legatur. In alienos inſanus inſaniſti, quem locum hic habeat ſecunda harum dictionum non video.

Explicatus locus Ciceronis in epiſtola quadam ad Atticum, qui venuſtum lepidumque ſenſum habet.

CAP. X.

CVM olim, ſecutus fidem optimi exemplaris, locum hunc in epiſtola ad Atticum purgarim, nec quomodo accipiēdus ſit, oſtenderim, nunc quem verum eſſe putem illius lectionis ſenſum indicabo: uideo enim quoſdam eum tentare, qui ſubtilitatem illius ſententiæ vt arbitror, non perſpiciunt. In ſecunda igitur epiſtola VII. libri, quo loco de inualetudine Pomponii agit: de multiſque eius epiſtolis vno tempore Brundiſii acceptis, loquitur, quæ omnes erant ipſius manu, inquit. Nam Alexidis animum amabam, quod tam prope accedebat ad ſimilitudinem tuæ literæ: manum non amabam, quod indicabat te non valere. Alexidem autem puerum fuiſſe, cuius opera Pomponius aliquando in ſcribendis epiſtolis utebatur, conſtat. Hic igitur Alexis (niſi fallor) cum Titus morbo impeditus, ſua manu vt conſueuerat, ad M. Ciceronem ſcribere non poſſet: ipſéque munus illud obire deberet, nitebatur effingere manum Pomponii, ne intelligeret Cicero aliena manu ſcriptas literas eſse, ac ſuſpicaretur, vt res erat; grauiter laborare Atticum: indéque magnum dolorem ſentiret. quare inquit Cicero ſe animum illius amare: probareque ſtudium, atque optimam voluntatem, qui tantum diligentiæ poneret in ſe fallendo, ſollicitudinéque liberando: quia tamen, non ita licuit illi exprimere manum Attici, quin ipſe diuerſitatem literæ cognoſceret, addit ſe nō amare manum illius deprehenſam, quod erat indicium inualetudinis Attici. nam ſtuduiſse id facere Alexin: multúmque induſtriæ in eo poſuiſse, declarāt verba illa, quod tam propè accedebat ad ſimilitudinem tuæ literæ: perſpicitur enim ex ipſis mira cupiditas efficere id molientis pueri. cur autem tantopere tunc in eo laborare debuit, niſi ea de cauſa, quam ſignificaui: vt ſcilicet imponeret Ciceroni. qui tamen error iucūdus illi vtiliſque fuiſset, ſi exitum habuiſset. Hoc pacto, vt opinor, fides auctoritáſque optimi exemplaris defenditur: & acutus lepidúſque ſenſus ſuauiſſimi ſcriptoris percipitur.

Monſtratus locus apud Homerum, quem obſcurè tetigit Ariſtoteles in III. libro ἠθικῶν νικομαχείων: ubi de naturalibus cupiditatibus diſſerit.

CAP. XI.

IN III. libro de moribus ad Nicomachum Ariſtoteles, vbi de cupiditatibus, quę natura nobis inſitæ ſunt, diſserit: cum primas eius generis appellaſset famem, ſitímque, addidit duabus his, vſus principis poëtarum teſtimonio, Venerem: neque tamen omni ætati accommodatam illam, eſse affirmauit, ſed adoleſcenti tantum: in viridique ætate conſtituto, pene neceſsariam eſse ſignificauit. Cum quis autem apud Homerum

merum

merum hoc dixerit non oſtendat: nec interpretes, aut Gręci, aut Latini, horum librorũ quicquàm de hoc laborent, operæpretium me facturum putaui, ſi locum obſcurè tactum, indicaſſem: eóque lectorem duxiſſem. verba tamen prius Ariſtotelis ponam. πᾶς γὰρ ἐπιθυμεῖ, ὅταν νέος ᾖ, ξηρᾶς ἢ ὑγρᾶς τροφῆς: ὁ τοιοῦτος ἀμφοῖν καὶ εὐνῆς, φησὶν Ὅμηρος, ὁ νέος καὶ ἀκμάζων. In poſtremo igitur libro Iliadis à Ioue miſſa Thetis, vt Achilli ſignificaret, oſtendiſſe illum apud deos immortales: in primíſque apud ſe, quod Hectoris corpus ſuis non redderet: nec modum ullum in illo dilacerando teneret, ita filium alloquitur: accuſans eum quod ægritudine confectus ac mœrore, res etiam vitæ neceſſarias oblitus ſit. τέκνον ἐμὸν τέο μέχρις ὀδυρόμενος καὶ ἀχεύων σὴν ἔδεαι κραδίην, μεμνημένος οὐδέ τι σίτου οὔτ' εὐνῆς. ἀγαθὸν δὲ γυναικί περ ἐν φιλότητι μίσγεσθαι. verbum igitur tãtum inde ſumpſit philoſophus, quo vno tanquàm ſigno, agnoſci poſſe locum ſententiámque putauit. nã quod adiunxit ὁ νέος καὶ ἀκμάζων, his verbis mentem poëtæ declarauit: valéntque tanquam Ariſtoteles dixiſſet, omnem hominem qui eius ætatis eſſet, ac firmum vegetúmque corpus haberet.

Non ſemper fugere Demoſthenem concurſum literarum uocalium, ſed aliquãdo etiam, ut ualde illi tempori accõmodatum, ſtudioſè perſequi.

CAP. XII.

In oratore Cicero, vbi de concurſu vocalium diſputat, quem Græci σύγκρουσιν vocant, magna ex parte illum vt vitioſum, fugere Demoſthenem tradidit: quod, quemadmodum ſæpe verum eſſe non negarim, ita contra eundem concurſum hunc ipſum aliquando ſtudioſè ſectari non dubitarim affirmare. utrunque igitur ratione, ſummóque iudicio feciſſe Demoſthenem exiſtimare debemus, cum tantopere diſpar diſsimiliſque ſibi ipſi reperiatur. cum præſertim accuratiſsimus ſcriptor fuerit, ac reliquos omnes arte diligentiáque ſuperarit. nam perſecutum Demoſthenem aliquando fuiſſe vocalium cõcurſionẽ hi loci manifeſtò declarant: In prima enim, quæ nunc vocatur Philippica, rationem reddens cur claſsium apparatus tempore nunquàm fieret: ludorum verò curatio quàmuis operoſa res, ſtatos dies ſeruaret: iamque poſteriorem hanc partem explicaſſet, addidit. αἱ δὲ τοῦ πολέμου καὶ ἡ τούτου παρασκευὴ, ἄτακτα, ἀόριστα, ἀδιόρθωτα, ἅπαντα. cum tres igitur continentes hic ſint concurſus, ac quod moleſtius adhuc eſt, eiuſdem vocalis, atque eius quidem, quæ grandem ſonum habet, quis putaret hoc vnquàm accuratiſſimum in componendis verbis oratorem temerè ac ſine cauſa feciſſe. nam inſuauiores hos concurſus eſſe teſtatur in IX. Quintilianus his verbis, vbi & ipſe de compoſitione diligenter diſſerit. Tum vocalium concurſus, qui cum accidit, hiat & interſiſtit, & quaſi laborat oratio: peſsimè longè, quæ eaſdem inter ſe literas committunt, ſonabunt. Præterea ſimilis huic alter ille locus in tertia. ἀλλ' ἅπαντα ταῦτα, ἀρχοῦσα, ἀπήρτηται, ἀλόντα ὑπὸ τῶν πωλούντων γίνεται: oſtendit enim eximia quædam bona. copiámque rerum earum, quæ facilem uictoriam facerent, corrumpi ab iis qui mercede empti à Philippo ſint, & quæſtui habeant rempublicam. Poſſem & aliis exemplis vti, quæ liquidò demonſtrant captaſſe ſummũ oratorem concurſionem vocalium: ſed his, quæ apertiſsima, & maximè inſignia ſunt, contentus ero. Quid igitur cauſæ eſſe cenſebimus, cur tantopere aliquando Demoſthenes ſtuduerit huic concurſioni, quam alibi declinat ac vitat? tempus ſcilicet ipſum, quod hoc poſtulabat: fortuitò nanque id inconſideratéque factum exiſtimandum non eſt. Cum omnis igitur vocalium concurſus hiatúſque ſonantior ſit, præſertim cum extremæ literæ antecedentis: primę

que inſequentis eædem ſunt, vocique augendæ, clamoríque tollendo hæc litera in primis aptiſsima ſit, quæ in ſuperioribus exemplis colliſa inter ſe eſt, quum dilatato ore, ſpiritúque ſurſum lato pronuncietur, voluiſſe Demoſthenem hoc pacto magis ferire aures eorum qui audirent, putandum eſt: cláraque voce adiutas ſententias magis animo ipſorum hærere.

Declaratum ſententia, quam in epiſtola quadam edidit Horatius, prius vſum fuiſſe Aeſchinem in Demoſthenem: ac de præclaro omni loco eius oratoris diligenter diſputatum.

CAP. XIII.

QVOD Flaccus in epiſtola ad Bullatium inquit, irridens illos, ſtultéque ſentire oſtendens, qui mutatis ſedibus, vitam moréſque ſubitò ſe mutaturos crederent: eáque de cauſa Athenas nauigarent, Cœlum, non animum mutant, qui trans mare currunt, ab Aeſchine antea Demoſthenem criminante, in oratione contra Cteſiphontem, dictum eſt. hæc autem verba Græci oratoris ſunt, qui ornatum etiam verborum huic ſententiæ addidit. οὐδ᾽, ὅσ τις ἐστὶν οἴκοι φαῦλος, οὐδέποτ᾽ ἦν ἐν μακεδονίᾳ καλῷ ἐπὶ πρεσβείαν καλὸς κἀγαθός: οὐ γὰρ τὸν τρόπον, ἀλλὰ τὸν τόπον μόνον μετήλλαξε: Luſit enim in ſimilitudine nominum, quibus parum variatis diuerſæ res eo ſermone appellantur: vocari autem formam hanc, lumenque orationis παρονομασίαν, notum eſt. Eſt autem omnis ille locus non tantum luminibus verborum ornatus, verum etiam ſententijs acutiſsimis corroboratus: cum enim crimini dediſſet Demoſtheni, quod ſeptima die poſt filiæ mortem hoſtias imolauiſſet, in amplificanda re illa, quæ, ſi verum quærimus, nullam culpam in ſe habuit, pluribus ſtatim continentibus enthymematibus vſus eſt: & ita paruam rem magnam fecit, atque in magnum odium aduerſariũ vocauit. extremum autem eorum id eſt, quod ſupra poſui. Vidiſſe autem totius huius loci artificium, grauitatémque Ciceronem, ac mirificè probaſſe, apparet his verbis è. i i i. libro Tuſculanarum: cum .n. rẽ expoſuiſſet, propter quã Aeſchines in Demoſthenem inuectus eſſet, adiunxit, locum illum ponderans: vtenſque ea ratione, quæ ἐκφρασις vocatur à magiſtris dicendi. At quàm rhetoricè, quàm copioſè, quas ſententias collegit? quæ verba contorquet? vt liceret quid vis rhetori intelligas, & ipſe in vi maximi oratoris ſignificanda, non paruo animi ardore vſus.

Quid valeat apud optimos auctores ποιεῖν ὕδωρ declaratum: Eleganſque vox Socratis patientiſsimi hominis, recitata, quæ modo hoc loquendi continetur.

CAP. XIIII.

VALET in Attico ſermone ποιεῖν ὕδωρ, quod de Ioue dici conſuetum eſt, pluere, imbrémque in terram effundere. Ariſtophanes quidem ita chorum inducit loquentem: à ſignóque affirmantem pluuiam paucis diebus futuram, quod fungi in lucerna cõflarentur, qua etiam nota indicióque eiuſdem rei, vſum poëtã noſtrum fuiſſe in Georgicis, conſtat. οὐχ ἔσθ᾽ ὅπως οὐχ ἡμερῶν τεττάρων τὸ πλεῖστον. ὕδωρ ἀναγκαίως ἔχει τὸν θεὸν ποιῆσαι. ἔνεισι γοῦν ταῖσι λύχνοις οὗτοι μύκητες. φιλεῖ δ᾽ ὅταν ᾖ τοῦτο, ποιεῖν ὑετὸν μάλιστα. Auctor quoque libelli, quo

quo deſcribuntur naturæ moréſque hominum:vnde vocatur χαρακτῆρσιν,ita locutus eſt capite,quo exprimit imaginem garruli:oſtendit enim illum, quando alia ſermonis materia deeſt,hoc etiam dicere.ſi pluerit,ſata lætiora futura: majoréſque fructus latura.ita autẽ inquit. καὶ εἰ ποιήσειεν ὁ ζεὺς ὕδωρ, τὰ ἐν τῇ γῇ βελτίω ἔσεσθαι. Sed etiam exemplum huius locutionis ponam,in quo lepida vox ſapientiſsimi viri continetur.qui abſurdos aſperóſque mores vxoris patienter admodum tulit.Athenienſem autem Socratem in primis inde maximam laudem cepiſſe notum eſt. vt memoriæ igitur à Diogene proditum eſt in eius vita, cum Xanthippa ipſi antea maledixiſſet:poſtea autem aquam in eum effudiſſet, nonne inquit ille amicis hoc futurum dixeram.ὅτι ξανθίππη βροντῶσα, καὶ ὕδωρ ποιήσει: vix enim Latinè hoc pronunciari poſſe puto,vt maneat in ea voce lepos elegãtiáque,quæ in ea his verbis pronunciata,percipitur.nam tonitrus imbrem antecedere certum eſt:à ſimilitudine autẽ vox iurgantis mulieris importunúſque ille clamor, eo verbo exprimebatur, quo nos quoque in patrium ſermonem importato,vtimur,cum idem ſignificare volumus:mulierculas enim cum concitatè loquúntur:ac de aliqua re magnopere queruntur, dicimus brontolare, non ab eadẽ tantũ re ſimili ducto, ſed etiam eodem Græco verbo vſurpato.

Indicatum,quod in hiſtoria Taciti deſideratur,de latebris Sabini: uxoriſque ipſius optimæ fœminæ conſtantia,ac ſumma uirtute,apud Plutarchum in commentariolo de amore narrari.

CAP. XV.

TACITVS in XX. libro hiſtoriarum, vbi de bello commoto à Claſsico: rebellionéque Galliarum agit,de Iulio Sabino,qui ſe comitem illi adiũxerat cum Iulio Tutore:infelicíque euentu conſiliorum eius loquens,inquit. Sabinus feſtinatum temere bellum pari formidine deſeruit.vtque famam exitii ſui faceret, villam in quam perfugerat, cremauit: illic voluntaria morte interiiſſe creditus. Sed quibus artibus latebríſque vitam per nouem mox annos traduxerit:ſimul amicorum eius conſtantiam, & inſigne Epponinæ vxoris exemplum,ſuo loco reddemus. quod pollicetur igitur non ſeruat:neque poſt hunc locum verbũ,aut de Sabino,aut de vxore ipſius,facit. vel potius partem hiſtoriæ,qua quod promiſerat,fideliter ſoluit,tempus abſumpſit:mutilam enim illam eſſe,multiſque modis mancã,apparet. omnis igitur memoria earum rerum periiſſet:coniugaliſque amoris,atque aſtutiæ muliebris præclarum exemplum extinctum foret,niſi Plutarchus in libro,quẽ de amore ſcripſit: ἐρωτικὸνque vocauit,accuratè totã rem expoſuiſſet.quanquàm ne illic quidem locus integer plenúſque eſt.nam vetuſtas quoque illi obfuit:hiſtoriæque huius non parua pars apud Græcum quoque ſcriptorem defecit:non pauca tamen reſtant,miſerabiliter cõmemorata, quæ eximiam pietatem fidémque erga virum huius fœminæ demonſtrant: illa autem ipſe vt à pluribus intelligi poſsint exprimere,& in Latinum vertere conabor: digna enim eſt mulier,cuius,& nomen celebretur:& factum omnibus ad imitãdum proponatur. Cum enim in eo ſermone pater affirmaſſet,poſſe ſe iuga innumerabilia muliebris amoris, firmi conſtantíſque, referre, oſtendit ſe vnius tantum commemoratione contentum fore:quod eorum ipſorum ætate: regnãtéque Veſpaſiano, factum eſſet: Iulius enim Tutor inquit,qui Gallicæ defectionis auctor fuit, & alios multos ſocios eius conſilii habuit,& Iulium Sabinum, adoleſcentem ſummo loco natum, & diuitiis gloriáque ſupra ceteros mortales abũdantem.cum verò rem magnam tentaſſent, fine ſuo exciderunt. videntes autem ſe pœnas ci

tò daturos,partim ſibi manus attulerunt: non nulli verò,qui fugæ ſe dederant,
capti ſunt. Sabino ceteræ res,ad id conſilium idoneę, facultatem dabant eri-
piendi ſe Romanis,& ad Barbaros confugiendi. Vxorem tantum, quam duxe
rat, omnium mulierum optimam,neque ſibi imperare poterat ut relinqueret;
neque in longinquas terras ſecum aſportare facilè erat. illam autem inquit Gal
li ſua lingua Epponinam vocabant: Græcè vero eandem,expreſſa vi eius nomi
nis,poſſet qui vellet,Heroida appellare. Cũ igitur ille in agro haberet ſpecus,
cõdendis pecuniis ſub terra extructas,quas duo ſoli liberti cognitas habebant,
reliqua omni familia à ſe remota,vt veneno ſibi mortem allaturus:duob.tantũ
fidis aſſumptis,in ſubterranea ea loca deſcendit: miſitque Martalium libertum
ad vxorem,qui nnnciaret ipſum medicamentis interemptum, incenſa villa,vt
corpus illic crematũ crederetur: volebat enim vero luctu vxoris, lamentatio-
néque, vti ad confirmandam famam de morte ſua, quod contigit:illa enim pro
iecto humi corpore,cum gemitu,& muliebri eiulatione ſpatio trium dierum,
noctiúmque,ſine cibo manſit. Quod cum accepiſſet Sabinus, veritus ne illa pe
nitus ſe perditum iret,iuſsit clam ſignificare ei Martalium ipſum viuere:atque
occultari: rogaréque, vt adhuc ad breue ſpatium in luctu perduret:omniáque
faciat,ne ſimulatus ille dolor deprehendatur. Cetera igitur à muliere,quæ po-
ſcebat id tempus,aptáque erant ad caſus illius opinionem,miſerabiliter tracta-
ta ſunt:cum autem deſiderio videndi virum arderet, tenebris ad eum acceſſit:
rediítque. Quo ex tempore, cum alios id factum falleret, penè apud in-
feros cum uiro congreſſa eſt:excepto tãtum ſpatio ſeptem menſium, quo cum
Sabinum & veſtimento,& tonſura,& capitis tegumentis,ut cognoſci non poſ
ſet,conformaſſet,ſecum ipſum Romam duxit. Cum vero irritum fuiſſet id in
ceptũ in Galliam rediit: & maiorem partem temporis cum eo ſub terra viue-
bat:tarò tamen in vrbem accedebat,poteſtatem ſui faciens & amicis,& cogna
tis mulieribus. Quod verò in primis admirabile fuit, cum prægnans eſſet, ac
communibus balneis vteretur,non tamen vterum gerere cognita eſt: medica
mentũ enim,quo comam mulieres inungentes, reddunt eam flauam, ru-
tilámque,habet vnguen, aptum ad carnem gignendam,ſiue ad illam laxandã.
vt ea de cauſa inſerat tanquàm dilatationem quandã ac tumorem. quo cum illa
copioſo vnxiſſet reliquas corporis partes, tegere potuit tumorem ventris eſſe
rentem ſe ac creſcentem. Appropinquante autem tempore partus, cum ad vi-
rum ſubiiſſet, ſicut leæna in cauernam, tolerauit ſola dolores illos: & natos
pueros tanquàm ſcymnos aluit: geminos nanque edidit, eorum autem alter in
Aegypto mortuus eſt: alter verò nuper Delphis domi noſtræ diuerſatus eſt,
qui uocatur Sabinus. Interfecit verò Epponinã Cæſar:cædíſque eius iniquiſ-
ſimæ pœnas non multo poſt dedit,omni genere extincto. cum autẽ multa atro-
cia facinora tunc facta ſint,nihil tam triſte tulit principatus ille:veriſimiléque
eſt nullum magis facinus deos immortales auerſatos eſſe,quàmuis cum ſuppli-
cium de ea ſumeretur,ſpectantium ex animo ſuſtulerit omnem miſericordiam
fortitudo ipſius ac libertas. quo magis adhuc incendit Veſpaſianum: poſtquàm
enim veniam deſperauit,iuſsit: ut citò infra terrã mitteret: vixiſſe enim ſe iu-
cundius ſub terra ac tenebricoſis locis, quàm regnante illo, in luce ac ſiderũ
aſpectu.

Lyſia

Lyſiæ locus collatus cum loco Ciceronis propter ſimilitudinem rerum, quæ eodem argumento diluuntur.

CAP. XVI.

Cicero pro Milone cum Licinii indicium fide ſpoliare vellet, qui dixerat ſeruos Milonis, apud ſe ebrios factos, ſibi cõfeſſos eſſe de interficiendo Pompeio coniuraſſe: deinde poſtea ſe gladio percuſſum ab vno de illis, ne indicaret, in aliis argumentis hoc etiam poſuit: quod leuem plagam, in corporis parte nõ opportuna leto, vel potius notam in ſumma cute deſcriptam, veriſimile non erat à robuſto ſeruo, ad cædemque faciendam delecto, impoſitam, ſed ab eo auctore mendacii ad fidem faciendam deſcriptã. verba eius hæc ſunt. Vulnus in latere, quod acu punctum videretur, pro ictu gladiatoris putari. eodem autem pacto accuſatoris improbitatem reprehendit is, cui ſcripſit defenſionem Lyſias, reo vulneris cõſulto impoſiti, inuidiamque, quam illi vulneris nomine faciebat, diluit: docet .n. ipſum tenuem admodũ plagam: impreſſámque notã aliquã, grãdi illo nomine appellare, ac reliqua omnia fingere, quibus ſe grauiter corpore affectum declaret. ὁ δ᾽ εἰς τοῦτο βαρυδαιμονίας ἥκει, ὥστε οὐκ αἰσχύνεται τραῦμα τι ὀνομάζων τὰ ὑπώπια: καὶ ἐν κλίνῃ περιφερόμενος: καὶ δεινῶς προσποιούμενος διακεῖσθαι, πόρνης ἕνεκ᾽ ἀνθρώπου. Appellauit autem ὑπώπια, quia voce maculæ notæque alicuius plagæ oſtenduntur, quia ferro corpus ictum non fuerat, ſed teſta percuſſum.

Exempla duo duarum tenuiſſimarum collationum: quæ tamen mirificè aptæ fuerunt ad res eas illuſtrandas, quibus declarandis adhibitæ ſunt.

CAP. XVII.

Catvllvs in carmine, quo miſit ad Ortalum elegiam Callimachi, verſam à ſe in Latinum, cum ſimili declarare vellet habitum animi eorum, qui aliquam rem ſubito obliuiſcuntur, tenui ſanè exemplo vſus eſt, & puſillo: lepido tamen, mirificéque apto ad rem oſtendendam, & ante oculos penè eius conſtituendam: inquit enim, cum antea docuiſſet ſe effugere voluiſſe hanc culpam: nec cõmittere vllo pacto vt tanquam immemor mandati reprehenderetur.

Vt miſſum ſponſi furtiuo munere malum
  Procurrit caſto virginis è gremio.
Quod miſeræ oblitæ molli ſub veſte locatum
  Dum aduentu matris proſilit, excutitur,
Atque illud prono præceps agitur decurſu
  Huic manat triſti conſcius ore rubor.

Cuncta autem diligenter exponit, vt conſueuit eruditus ingenioſúſque poeta, quæ tempore illo contingunt: ornatque ſum mõ ſtudio locum, ac dignitatis aliquid ita ipſi acquirit. Sponſus verò procum, μνηστῆράque, illic valet: vt apud Horatium cum ait. Sponſi Penelopes. Ariſtophanis etiam verſus hic à Polluce citatur, in quo idem pene commemoratur à virgine, vt apparet. ἀλλὰ τὸ στρόφιον λυθὲν τὰ κάρυα μου ἐξέπιπτε: ſtrophium enim erat muliebre cingulum. quo verbo poëtæ quoque Latini vſi ſunt, vt hic ipſe, cum Ariadnæ infelicem caſum deplorans, cecinit. Non tereti ſtrophio lactentis vincta papillas. & Virgilius in Copa. nam

quod teres ipſum Catullus dicit, grammatici quoque teſtátur, ςρόφιον eſſe ςρογγύλην ζώνην. Minutum etiam fuit, humiléque in primis: idem tamen valde appoſitum, perſonæque congruens, ſimile; quo declarauit Philemon comicus ore coqui, ſtudium reliquorũ conuiuarum in eripiendo ſuaui cibo vni eorum, qui primus cognita voluptate illius, eum arripuerat: ollamque congrorum plenam manibus tenens, proſiluerat: & orbe ſæpe facto cum ea fugitabat, aliis ſectantibus, partémque inde capere conantibus. Hanc igitur concertationem ſignificare volens, & vt plane intelligeretur efficere, poëta ille inquit. Simile fuiſſe atque cum gallina ceperit aliquid ore maius quàm quod ſubito deuorare poſſit: ipſa enim huc atque illuc curſitat, tempus captans ad illud deuorandum: altera autem hanc ſummo ſtudio ſectatur: feſtinatque præripere. Induxerat autem lepidus poëta in Milite (ita enim fabula appellabatur) coquum, qui arte induſtriáque ſua coquendi obſonia, ſibi valde placebat: in aliiſque multis, quę dignitatem eius oſtendebant, hoc his verbis dixerat.

ὅμοιον ἐγένετ', ὄρνις ὅταν ἁρπάσῃ
τοῦ καταπιεῖν μεῖζόν τι, περιτρέχει κύκλῳ
τηροῦσα τοῦτο καταπιεῖν· περιδιώκουσι δ' αὐ
ἑτέρα διώκουσα ταύτην· τοῦτ' ἦν ἰδεῖν,
τὴν ἐγχέλυν ὁ πρῶτος αὐτῆς καταμαθὼν
τῆς λοπάδος, εἶτ' ἀπέδωσι· κἀφύγεν κύκλῳ
τὴν λοπάδ' ἔχων· ἄλλοι δ' ἐδίωκον κατὰ πόδας

Falsò aliquando Ariſtotelem exiſtimatum præcisè locutum: cum ad ſententiam implendam uerbum nullum in oratione ipſius deſideretur, quod extra ſumendum ſit.

CAP. XVIII.

CVM breuitati in primis ſtuduerit Ariſtoteles: nec in oratione ſua quicquam inane, ac ſuperuacaneum eſſe paſſus ſit, contigit aliquando vt interpretes ipſius verbum aliquod deſiderari in ſententia quapiam affirmarint, ſine quo tamen perfecta illa abſolutáque erat: quod impleat eam verbum antea poſitum, vnde, quæ ſequuntur, adhuc apta ſint. Huiuſcemodi eſt (niſi fallor) locus hic è primo libro Topicorum. μετὰ τοίνυν ταῦτα δεῖ διορίσασθαι τὰ γένη τῶν κατηγοριῶν, ἐν οἷς ὑπάρχουσιν αἱ ῥηθεῖσαι τέσσαρες διαφοραὶ: ſic enim legitur in excuſis libris: cum poſtremum verbũ abſit ab ſcriptis exemplaribus: ſitque declaratio Alexandri, vel potius (vt ipſe putauit) ſentétiæ complementum: vnus enim hic eſt ex illis, quem arbitratus eſt doctiſsimus interpres conciſum eſſe: inquit enim. ἐλλειπῶς εἶπεν· ἐλλείπει γὰρ τὸ διαφοραὶ τῶν προβλημάτων τε καὶ προτάσεων. Si licet autem, quod ſentio, contra tanti viri auctoritatem dicere, neceſſariam nullo modo puto eſſe appédicem illam: nec præcisè hic philoſophum locutum exiſtimo: quia repeti debet κατηγορίαι: quattuor enim nomina, in quib. poſitum eſſe hoc ſtudium vult Ariſtoteles, rectè atque appoſitè vocari potuerunt ab ipſo κατηγορίαι: nec tantum hoc verbo intelligũtur decem illa prima genera omnium rerum.

Declaratur

Declaratur quid ualeat apud ueteres auctores Virum uirum legere: quo ſermone militare factum oſtenditur.

CAP. XIX.

DILIGENTER animaduertendus eſt mos Romanæ militiæ: videntur enim aliquando ſoliti in delectu habendo poteſtatē facere militibus, vt ſinguli ſingulos, notos ſibi: quorúmque virtute confiderent, legerent: atque id potiſsimum cum periculum aliquod maius inſtaret: atque aliquis grauior caſus vrgeret. & vt cum domi exercitum cogerent, ita fortaſſe etiam cum à parte copiarum pugna periculoſior cum hoſtibus erat committenda. Vt qui ad expeditionem illam proficiſcerentur, à ſemet ipſis lecti forent, conſcii inter ſe mutuæ virtutis. appellabant autem hoc, virum à viro legi, & ita ſanè locuti ſunt plures Latini optimi auctores: nec tamen grammaticum vllum vnquàm inueni, qui vim huius ſermonis explicaret: niſi fallor tamen colligitur è multis exemplis hoc valere quod oſtendi, modum hunc loquēdi. auctoritates igitur veterum ponam, vt melius res cognoſci, diiudicarique poſsit: ab hiſtoricis autem, quorum proprius is ſermo eſt, initium ducam. T. Liuius in IX. libro ab vrbe condita. Et ad Vadimonis lacum Hetruſci lege ſacrata coacto exercitu, quum vir virum legiſſet, quantis nunquam aliâs antea ſimul copiis: ſimul animis, dimicarunt. Tacitus in XVII. libro, vbi de conſilio Galbæ agit, qui audita rebellione legionum, adoptauit ſibi Piſonem, remediū eorum malorum fore id ratus. Apud frequentem militum concionem imperatoria breuitate adoptari à ſe Piſonē more diui Auguſti & exemplo militari, quo vir virū legeret, pronunciat. Cicero quoque pro Milone illum vſurpauit. quo loco de comitatu Clodii loquitur, quem delectū fuiſſe ad cædem faciēdā dicit. Ille, qui ſemper ſecum ſcorta, ſemper exoletos, ſemper lupas ducebat, tū neminem, niſi vt virum à viro lectum eſſe diceres. Virgilius præterea in XI. libro ita locutus eſt: qui tamen videtur aliter cepiſſe: nec à Troianis, aut Latinis, in acri illa pugna lectos eſſe ſocios periculorum: quorúmque virtute niterentur, ſed potius ſingulos vtriúſque aciei legiſſe ſibi è numero hoſtium, cum quibus congrederentur ac fortiter dimicarent, aduerſarios: atrocior. n. pugna videtur committi contra illos, quos iam nobis aduerſarios deſtinauimus. tota tamen res accuratè attendēda: verba poëtæ hæc ſunt. Tertia ſed poſtquàm congreſsi in prœlia, totas Implicuere inter ſe acies: legitque virum vir. Tum vero, & gemitus morientum. & quæ ſequuntur.

Verba Strabonis diligenter examinata, quibus de origine Arni fluminis differit, cum de eo falſum tradere uideatur.

CAP. XX.

STRABO in v. libro Geographiæ, quo loco de Piſarum, vetuſtiſsimæ vrbis, ſitu loquitur: quæ ipſius adhuc tempeſtate duobus fluminibus cingebatur, Auſure atque Arno: fontē fluuiorum eorum demonſtrans, de noſtro hoc inquit. ὧν ὁ μὲν, ἐξ Ἀῤῥητίου φέρεται, πολὺς, οὐχὶ πᾶς, ἀλλὰ τριχῇ σχισθεὶς. Quæ ipſius verba diligenter animaduertenda, ponderandáque ſunt: neque enim quod dicit, rei ipſi reſpōdet, temere acceptum. Arnus nanque initio ſui curſus tenuis eſt, exiguúſque amnis, non copioſus ut ait: nec in tres partes vllo pacto finditur, ſed totus integérque fertur, uel potius plurimis riuulis torrentibúſque, paruo quoque ſpatio in eum influētibus, amplificatur.

nam in reliquo curſu grandes etiam nõ nullos, paréſque ſibi recipit. hoc autem ita certum eſt, vt dubitari de ipſo nullo modo debeat. Cogitanti igitur mecũ accuratè quomodo eruditi ſcriptoris hiſtoria defendi poſsit, hoc ſuccurrit. nõ intellexiſſe Strabonem ortum principiúmque fluuii apertum: & qui oculis cernitur, vbi ſcilicet erumpunt aquæ. ſed in viſceribus montis clauſum: uáſque vnde ipſę funduntur: nec enim defuerunt phyſici, qui ex antris his, aquæ plenis, & tanquàm vaſibus, putarent caput ducere flumina. contra quos diſſeruit ſubtiliter Ariſtoteles in primo libro de rebus ſuperis. Ex iiſdem autem montibus, aut non omnino diiunctis, oriri fluereque tres amnes certum eſt. quorũ tamen veri fontes capitáque magno interuallo inter ſe diſtant. ii autem ſunt Tiberis, Metaurus, & hic ipſe Arnus. quod ſi vniuerſę illę aquæ, quæ tres fluuios conficiunt, eodem hoc alueo latæ fuiſſent, quanto grandior amnis futurus fuerit, facilè intelligitur. quomodo aliter à mendacio grauis ſcriptor liberari poſsit non video. Neque tamen ab Arretio omnino fertur, ut inquit, nam longe ab ea vrbe in ſylua, quæ vocatur Falterona ortum habet. id autem oppidum, cum multum iam fluxit, in ſiniſtro latere diſtans à ſe, ſpatio IIII. milium paſſuum relinquit.

Diſputatur de ſimplicitate animi; aniliq́ue ſuperſtitione Pauſaniæ ſcriptoris, qui literis mandauit interfectum eſſe Caligulam ob uiolatum Cupidinem Theſpienſem. cuius etiam dei iram uult Neroni alio pacto obfuiſſe.

CAP. XXI.

VIRVM in modum ſuperſtitioſus ſcriptor Pauſanias penè putat C. Caligulam, ſęuiſsimum principem, necatum, quod Cupidinem illum fama celebrem, propter quem Theſpiæ viſebantur, ſuſtulerit. quæ res etiam, vt ille exiſtimat, exitium attulerit Neroni, qui in ſuas ſedes illum reportatum, iterum demolitus inde ſit, quaſi non cotidie hi atrociora multo & grauiora ſcelera ederent. cauſam autem fuiſſe interitus Caligulæ aſportationem eius ſimulachri, vt facilius crederet inductus etiam eſt, quia quaſi deus ille mentem dederit ſtultiſsimo imperatori, ut fortem virum contumelia irritaret. cum idem (ut ait) ſemper ſignum illi petenti daret cum ludibrio quodam & contemptu. vnde ille tantam contumeliam ferre non potens, vltus eſt iram ſuam nece imperatoris. Significat igitur Græcus hic breui, quod pluribus Suetonius cõmemorat: in vita enim ipſius, quo loco de iis qui coniurationem
» in eum fecerunt loquitur, inquit. Primas ſibi partes Caſsius Chærea tribu-
» nus cohortis prætoriæ depopoſcit: quem Caius, ſeniorem iam, & mollem, &
» effœminatum, denotare omni probro conſuerat. & modo ſignũ petenti Pria-
» pum, aut Venerem dare, modo ex aliqua cauſa agenti gratias oſculandam ma-
» num offerre, formatam commotámque in obſcœnum modum. Verba Pauſa-
» niæ hęc ſunt è IX. libro, quo βοιωτικὰ perſecutus eſt. τῶν δὲ ἀσεβησάντων ἐς τὸν θεόν,
» ἃ μὲν ἀνθρώπῳ στρατιώτῃ διδοὺς ἀεὶ τὸ αὐτὸ σύνθημα μετὰ ὑπούλου χλευασίας, ἐς τοσοῦτο προή-
» γαγε θυμοῦ τὸν ἄνθρωπον, ὥστε σύνθημα διδόντα αὐτὸν ἀπεργάζεται. Addit autem quemadmodum eius dei voluntate, iráque, exiſtimari debet alterum quoque illum imperatorem omni ſtupro nefariáque cupidine ſe obruiſſe, quæ res illi exitium maturauit.

Cum Virgilius inquit Tumere terras: & alio loco Turgere gemmas, uideri eum expreſſiſſe Græcum uerbum ὀργᾶν.

CAP. XXII.

CVM Virgilius in II. Georgicorum, vernam ſtirpium ſationẽ celebrans, inquit. Vere tument terrę, & genitalia ſemina poſcunt, expreſſit (vt opinor) Græcum verbum ὀργᾶν, quo verbo hoc ipſum, quod tradit hic poëta, Græci ſignificant. ductũ autem id verbum eſt à partibus animãtium, quæ manifeſtò appetentes coitu, tument: indeque ad res ſenſu carentes tranſlatum. vnde etiam Græco ſermone ira eadem de cauſa (niſi fallor) vocata eſt ὀργὴ: quod ſignificauit etiam Horatius dicens, iecur bile tumere. Idem autem alio verbo Vrgilius, cuius tamen eadem notio eſt, expreſſit. cum in VII. Ecloga inquit. Iam læto turgent in palmite gemmæ. Vnde Plautus vſus eſt turgere pro iraſci: vt in Caſina, cum Stalinum ſenem ita induxit de vxore lepide loquentem. Nunc in fermento tota eſt, ita turget mihi. Græci autem qui ſuo verbo intellectu hoc ipſo vſi ſint, plures ſunt. vt Theophraſtus multis locis, è quibus hic eſt in III. libro de cauſis eorum, quæ oriuntur è terra. quo idem præcipitur, quod primo loco à Virgilio aſſeueranter dicitur. vt videatur poëta locum hunc Gręci ſcriptoris expreſſiſſe: ἀεὶ γὰρ δεῖ φυτεύειν εἰς ὀργῶσαν τὴν γῆν. Plutarchus quoque in ſympoſiακῶν libro III. illo vſus eſt de taxo diſputans, cuius vmbra necat eos, qui ſub ea dormierint, pręſertim tempore anni, quo turget, vt flores fundat: inquit enim: ἰσοῤῥοῦσι γὰρ ὅλως καὶ σκιὰ σμίλακος ἀποκτείνει τοὺς ἐγκαταδαρθόντας, ὅταν ὀργᾷ μάλιστα πρὸς τὴν ἄνθησιν. Hanc autem arborem intellexiſſe Lucretium arbitror, cum in VI. libro cecinit.

Eſt etiam magnis Heliconis montibus arbos
Floris odore hominem tetro conſueta necare.

Oſtenditur in Græca comœdia ſententiam pronunciatam ſimilem uoci cuidam, quæ uulgò fertur in patrio noſtro ſermone.

CAP. XXIII.

PERVVLGATA vox eſt in patrio ſermone: & quæ prouerbii vim habet, qua negamus amorẽ tuſſimque cœlari poſſe. quod huiuſcemodi ſint hi morbi, alter animi: corporis alter, vt inuitis nobis intelligantur, & quaſi ſorices ſuo indicio deprehendantur. Sententia ſimilis eſt apud Antiphanem comicum, ac pene eadem, niſi quod pro tuſſi ille vinũ ponit: in altero enim conuenit ipſi cum iudicio eius, qui auctor fuit noſtri prouerbii: affirmat nanque cetera omnia poſſe quempiam occulere duobus exceptis. Si vinum inquam potarit, aut in amorem inciderit: ambo enim hæc indicari, & oculorum vi, & orationis. vt inficiantes hæc detegant, atque omnibus perſpicuos reddant. verſus Græci hi ſunt. = κρύπτει φασὶν ἅπαντα τἄλλα τις ἄνθρωπ' ἂν πλὴν δυοῖν οἶνον τε πίνων: εἰς ἔρωτά τ' ἐμπεσών: ἀμφότερα μηνύει γὰρ ἀπὸ τῶν βλεμμάτων καὶ τῶν λόγων τ' αὖ. ὥστε τοὺς ἀρνουμένους μάλιστα τούτους καταφανεῖς πολλοὺς ποιεῖ. leguntur autem in Epitome primi libri Athenæi.

Quæ uis ſit huius aduerbij Miſerè apud Terentium pluribus locis.

CAP. XXIIII.

ACCVRATE videndum eſt, quid valeat miſerè Terentio, cum in heauton timorumeno ita induxit Syrum loquentem. Nã quendam miſerè offendi militem Eius noctem orantem. & ſanè in peruetere illo exemplari Petri Bembi declaratio eius verbi huiuſcemodi legitur. Nimis. quia omne nimium non bonum. alibi. eam miſere amat: hæc enim illic in margine leguntur. vti autem ipſum ad id comprobandum teſtimonio eiuſdem poetæ ex Adelphis patet: illa enim verba ſunt Aeſchini, duram immiſericordémque ſententiam Micionis patris accuſantis. Sed in eadem ſcena poſt idem eodem intellectu iterum illud vſurpauit dicens. Neſcio, quia tam miſerè hoc eſſe cupio verum, eo vereor magis. nam locum illum in heauton timorumeno eodem pacto arbitror, & legendum, & accipiendum. Vt ſtulte & miſere omnes ſumus religioſæ. ideſt miſerum in modum. non igitur ſequor iudicium illius, qui ita interpretatus eſt vt oſtendi: nec rationem, quam reddidit eius ſermonis verã puto. ſed omnibus his locis ſignificare puto miſere, quod apud Demoſthenem pro Cteſiphonte ἀθλίως. cum inquit, exitum eius belli, quo implicitus erat cum Athenienſibus, inuenire non potuiſſe Philippum, quamuis imperatores ipſorum male pugnarent, atque in prælijs ille ſuperior foret: quia bellũ ipſum, prædoneſque, multa rebus ipſius detrimenta inferrent. ἀλλὰ καὶ πε ἀθλίως καὶ κακῶς τῶν στρατηγῶν τῶν ἡμετέρων πολεμούντων αὐτῷ, ὅμως ὑπ' αὐτοῦ τοῦ πολέμου καὶ τῶν λῃστῶν μυρία ἔπασχε κακά: Significat enim illic ἀθλίως (niſi fallor) infeliciter & calamitoſè. quod conſequente eiuſdem naturæ verbo videtur declaraſſe. qui igitur perditum in modum ac nullo conſilio aliquid gerunt, illi dicuntur miſere id facere, quemadmodum etiam locutus eſt C. Caſſius in epiſtola ad Ciceronẽ: cuius hæc ſunt verba. Nam Baſſus miſere noluit mihi legionem tradere.

PETRI

PETRI VICTORII VARIARVM LECTIONVM LIBER XIX.

Mos veterum explicatus ſeruandi corpora mortuorum in melle, quod ſepulturæ genus laudatum oſtenditur à Democrito.

CAP. I.

IN III libro Lucretius copioſe ſubtiliterque diſputans contra eos, qui mortem perhorreſcerent, & tamen videri vellent æquo animo debitum naturæ ſoluere: dicerentque ſe ſolũ indignari ac fremere, quòd futurum foret vt poſt mortem aut putreſcerent, aut igne conficerentur, aut à feris dilaniarentur, eaque de cauſa affirmarent ſibi mortem moleſtam eſſe ipſam, vltimũmque illud tempus horribile, docet eos ſtulte ſentire, nec cogitare corpus morte oppreſſum ſenſu carere: quod ſi ſenſu præditum foret, eundem dolorem ipſum perpeſſurum in his etiam ſepulturæ generibus: quæ magnopere expetũtur: & ſumma ſæpe antea cura ſtudióque ab hominibus in vita parantur. In ea autem ſententia explicanda, variiſque hominum fortunatorum inſtitutis commemorandis, meminit etiam rationis eius, quæ aliquãdo vſurpata eſt, & quam docti aliqui viri mirifice probarant, in melle corpora condendi, vt ita incorrupta diu ſeruarentur, & in ea quoque nõ parum doloris, vt in aliis omnibus eſſe declarat. Si verum eſſet, quod illi opinari videbantur: aut ſi omnino id non crederent, cauſam nullam haberent tãtopere cogitandi quid de corpore poſt mortem futurum eſſet, & ea ſe cura macerandi. inquit igitur. Aut in melle ſitum ſuffocari. qui enim ſentiens in melle conderetur, atque illic ſuffocaretur, dolore non vacaret: maleque omnino cum ipſo ageretur. Quod autem grauibus atque eruditis viris ritum hũc probatum tradidi, is fuit Democritus Abderites, quod teſtantur etiam verba hæc M. Varronis, quæ apud Nonium leguntur. Varro Crono, περὶ ταφῆς. Quare Heraclides ποντικὸς plus ſapit, qui præcepit vt cõburerent, quam Democritus, qui vt in melle ſeruarent, quem ſi vulgus ſecutus eſſet, peream ſi centum denariis calicem mulſi emere poſſimus. In excuſis autẽ Nonii libris mendoſe pontificos pro ποντικὸς legitur, quod correxi. nam quin ita legendum ſit dubitari non debet: à loco nanque ita ille vocatus eſt: natus. n. eſt Heracleæ in Ponto. narrat tamen Laërtius cum delicata veſte vteretur, & in cultu corporis magnum ſtudium poneret, nec non in inceſſu ſpeciem quandam retineret ac ſedato greſſu vteretur, Atticos ipſum, immutato leuiter nomine, πομπικὸν ſolitos vocare: quæ enim in pompa ferebantur ſplendoris ac magnificentiæ plena erant. Ipſius quoque Cicero in epiſtola quadam ad Q. fratrem mentionem fecit. Quod vero ad rationem hãc ſeruandi corpora mortuorum pertinet, Xenophon quoque in V. libro de Rebus Grẹcorum narrat Ageſipolin Spartiatem, cum è Macedonia cum exercitu domum rediret, in vicinis Olynthi oppidi locis graui morbo correptum; mortuúmque ſeptima die, in melle conditum Lacedæmonem reportatum, atque illic regia ſepultura ornatum.

Emendatus locus Ciceronis in Oratore: idemque declaratus.

CAP. II.

IN Oratore Cicero ſedulo contra nonnullos emendatores veteris conſuetudinis loquendi diſputans, cum ſtomacho quodã inquit. Atque etiam à quibuſdam ſero iam emendatur antiquitas, qui hæc reprehendunt Nam pro Deûm atque hominum fidem, deorum aiunt: ita credo, hoc illi neſciebant. an dabat hãc licentiam conſuetudo? & quæ ſequuntur in eam ſententiam: poſitis enim pluribus exemplis, quibus & contrahi illos caſus ſoliros declaratur, & plenos pronunciari, addidit, eidem rei incumbens. Et idẽ. (Næuium autem poëtam intelligit) Nanque Aeſclapi liberorum. At ille aliter in Chryſe, non ſolum. Ciues antiqui amici maiorum meûm, quod erat vſitatũ, ſed durius etiam Cõſiliûm ſocii: augurium atque extûm interpreres. In his autem verbis mendum eſſe puto: legique debere arbitror. At ille alter, quomodo infinitis locis Cicero locutus eſt, vt in III. libro de Oratore cũ itidem citaret teſtimonia poëtarum. Quid ille alter. Quid petam præſidi: & poſt redirum in ſenatu. Nam ille alter Cęſonitius Caluentius ab adoleſcentia verſatus eſt in foro. Plautus quoque in Prologo Menæchmorum. Illum reliquit alterum apud matrem domi. Intelligit autem Pacuuiũ: ipſe nãque fabulã Chryſem ſcripſit, quod liquidò intelligitur è plurimis locis, quos adducit ex ea Tragœdia Nonius

Locus C. Cæſaris emendatus, deleta macula è nomine herbæ, qua Britannos narrat ſe inficere ſolitos.

CAP. III.

CAIVS Cæſar in v. libro de bello Gallico, Latino verbo vocauit herbam, qua Britanni corpus inficerent, vt è veſtigiis eius vocis, quæ in antiquis libris adhuc apparent, intelligitur: in excuſos enim barbarum vocabulũ irrepſit. ita nanque nunc vulgò legitur. Omnes verò ſe Britanni glaſto inficiunt, quod cæruleum efficit colorem: atque hoc horribiliore ſunt in pugna aſpectu. vetuſta autem exemplaria habent. Omnes verò ſe Britanni vltro inficiunt. quare videtur legi debere, luteo inficiũt; hoc enim nomen Romanum eſt eius herbæ. quod integrum remanſit apud Vitruuium in VII. libro, ubi quomodo colores fingi artificio poſsint, docet: inquit enim. Item qui non poſſunt chryſocolla propter caritatem vti, herba quę luteum appellatur, cæruleum inficiunt: & vtuntur viridiſsimo colore. nam apud Apuleium corruptũ eſt: nec non Dioſcoridem capite, quo de iſatide egit: quod adnotauit olim accuratus eruditúſque in primis vir Marcellus Virgilius in explicationibus, quib. tanquàm cumulo quodã ornauit diligentem illum ſcriptorem, à ſe in Latinum ſermonem verſum: primus enim odoratus eſt Latinum huius herbæ nomen. quod ſi veteres libros Cæſaris conquiſiuiſſet, multo audentius id affirmaſſet, atque hanc maculam è politiſsimo hoc ſcriptore delere potuiſſet. Pomponius quoque Mela eodem Latino verbo vſus eſt. nam Iſatidem illam à Græcis appellatam conſtat. apud quem tamen eodem modo inquinatum illud eſt, ut in antiquis Cæſaris exemplaribus deformatum ipſum oſtendi: ita enim in excuſis libris nunc legitur, cum de moribus Britannorum & ipſe diſſerit. Incertum ob decorem, an aliquid aliud, vltro corpora infecti. Plinius verò in XXII. libro morem quorundam populorum illinendi faciem tradens, Gallico vocabulo herbam ſignificauit, qua in colore inducendo quem volebant, vterentur mulieres Britannæ. vnde, ut ſuſpicari licet, in ſcripta ſuperiorum auctorum manauit Plinianum

illud

illud verbum, cum apud illos Latinum, quo ipſi herbam, quam intelligebant, appellarant, corruptū foret: nec tamen animaduerterunt, qui hoc auſi ſunt, atrū colorem, non cæruleum, à Plinio indicari: longè enim alia herba infici in ſacris illis coniuges Britannorum, atque viri in bello potuerunt. quare non oportuit tam temerè immutare, atque à ueſtigiis veteris ſcripturæ diſcedere: inquit igi-
» tur ille, id cōmemorans. Simile plantagini glaſtum in Gallia vocatur, quo Britā
» norum coniuges nurúſque e toto corpore oblitæ, quibuſdam in ſacris nudę ince
» dunt, Aethiopum colorem imitantes.

Iſocratis argumentum celebratur, quo ſe purgauit Philippo regi, quòd res ipſius geſtas non ſcriberet: ſimulſque huic Virgilij locus indicatur.

CAP. IIII.

Vt ad clarum aliquem virum: cuiúſque res aut bello, aut pace geſtæ, laude dignę ſint, aliquid ſcribunt: nec ipſas toto pectore perſequuntur, & quaſi argumentum ſuæ ipſorum ſcriptionis faciunt, aliquo modo apud illos offendunt: videríque poſſunt minimè ſtudioſi eſſe eorum dignitatis: relictis enim aliis rebus omnibus, factis eorum celebrandis operam darent. auctores nanque præclarorum facinorum cum pro aliorum ſalute com modíſque multum laborarint, putant debere cunctos mortales ſtudia ſua periculáque cōmemoratione earum rerum compenſare. Hoc vidit egregiè ſcriptor eruditus Iſocrates: remedíúmque huic malo adhibuit. nam ad Philippum Macedonem ſcribens: ſuadénſque illi, ut pacificatis rebus publicis Græcorum bellum in Aſiam transferret, cum regis illius ipſius res, bello geſtæ, multæ magnæque forent: quæ poſcere videbantur vt ab omnibus explicarentur: monimentíſque literarum ab ingenioſis viris mādarentur, ſe purgat, quod alias res agat, qui in primis illas ferre, ac poſteritati tradere poterat, docens non defuturos illi ſcriptores rerum ſuarum: huiuſcemodi nanque eſſe facta ipſius: bellá-que, ut inuentura ſint plures laudatores. quare poſſe ipſum ſine damno: imminutionéque gloriæ illius aliis rebus incumbere. quę tamen & ipſæ illi, ſi effectæ fuerint, maiorem veriorémque laudem temporè allaturæ ſint. inquit autem, à ſe culpam hanc remouens: (recitat enim illic ſermonem, quem antequàm librum ſcriberet, habuerat cum familiaribus ſuis de illo ipſo argumento.) ἀλλό-
» κοτος γάρ μου πρὸς αὐτοὺς, ὅτι μέλλω σοι λόγον πέμπειν οὐκ ἐπίδειξιν ποιησόμενον: οὐδὲ ἐγκωμιασό-
» μενον τοὺς πολέμους, τοὺς διὰ σοῦ γεγενημένους (ἕτεροι γὰρ τοῦτο ποιήσουσι) ἀλλὰ πειρασόμενόν σε προ-
» τρέπειν ἐπὶ πράξεις οἰκειοτέρας, καὶ καλλίους, καὶ μᾶλλον συμφερούσας, ὧν νῦν τυγχάνεις προῃρη-
μένος. & quæ ſequuntur. Virgilius autem & ipſe aptè hoc fecit. & (vt ſuſpicor) exquiſitum hunc prudentémque ſcriptorem imitatus eſt: in ecloga enim quam miſit ad Varum, virum fortem, bellicíſque rebus clarum: cum, ſi amicus illi eſſet, videretur debere gloriæ ipſius ſeruire: & tamen humile carmen conde
» ret, ait. Nunc ego (nanque ſuper tibi erunt qui dicere laudes Vare tuas cupi
» ant, & triſtia condere bella) Agreſtem tenui meditabor arundine muſam.

Torquere oculum, quod Cicero inquit, Græcos dicere διαστρέφειν ὀφθαλμόν.

CAP. V.

TORQVERE oculum Cicero dixit in Lucullo, cum id ſignificare vellet, quod Græci διαστρέφειν ὀφθαλμὸν dicentes, oſtẽdebant. ut videatur non rem ſolum eandem indicaſſe, verũ etiam modum loquendi ipſorum expreſsiſſe. hæc igitur verba Ciceronis ſunt, cum ſenſus nunquàm errare, nec falli, quod Epicuri decretum fuerat, diſputaret. Itáque Timagoras Epicureus negat ſibi vnquàm, cum oculum torſiſſet, duas ex lucerna flammulas eſſe viſas. Ariſtoteles verò in VIII. libri de moribus ad Eudemũ fragmento, inquit, illud ipſum exponẽs. διὸ ὁ ὀφθαλμὸς ἰδεῖν, ἢ καὶ ἄλλως πῃ ἰδεῖν, διαστρέψαντα, ὥστε δύο τὸ ἓν φαίνεσθαι. Hinc autem conſuetudo ſermonis διάστροφοι ὀφθαλμοὺς vocabat, qui vitio hoc oculorum laborabat: Latini eum ſtrabonem appellabant. quod teſtimonio quoque Athenæi confirmatur: cum enim de Callimedonte Athenienſi, qui cognomen ex piſce traxit, quo maximè delectabatur in cibo: Carabúſque vocatus eſt, loqueretur. ille nanque hoc habitu oculorum erat, inquit. περὶ δὲ Καλλιμέδοντος τοῦ καράβου, ὅτι καὶ φίλιχθυς ἦν, καὶ διάστροφος τοὺς ὀφθαλμοὺς Τιμοκλῆς ὁ πολυπράγμων. verſus autem ipſius poſuit, quibus id vitium irriſit, ac lepide in eo iocatus eſt: vt ſtatim etiam Alexidis, qui & ipſe in eum facetè luſerat. in neutro tamen eorum exemplorũ hoc verbũ eſt, cum rem ipſam potius cum contumelia deſcriberent. In oratione uerò in L. Piſonem Cicero cum inquit, Reſpondes, altero, ad frontem ſublato: altero, ad mentum depreſſo ſupercilio. crudelitatem tibi non placere, aliud vultus vitium videtur indicaſſe, non diſtortionem hanc, deprauationemque, oculorum notaſſe. Quod uerò afferri contra Epicurum ſolitum erat. ac Timagoras nunquàm ſibi contigiſſe dicebat, concedit Lucretius ita in IIII. libro diſſerens. At ſi fortè oculo manus vni ſubdita ſubter Preſsit eum. & quæ ſequuntur: neque enim verbo illo, quo Cicero, vſus eſt.

Ciceronis locus pro L. Flacco monſtratur expreſſus eſſe ex Iſocratis Panegyrico.

CAP. VI.

NON ſemel iam oſtendi diligentiam Ciceronis, ac ſtudium in vertendis elegantioribus multis ſententiis Græcorum ſcriptorum: atque illarum luce orationibus ſuis, reliquiſque ſcriptis, illuminandis. nam orationes etiam, quas habitas, domi poſtea accuratè ſcribebat, ita exornabat: atque omni verborum ſententiarumque ſplendore expoliebat. Pro L. Flacco igitur cum Athenienſiũ teſtimoniũ ornaret: dignitatemque eius vrbis atque auctoritatẽ extolleret, in aliis multis inquit. Quæ vetuſtate ea eſt, vt ipſa ex ſeſe ſuos ciues genuiſſe dicatur: vt eorũ eadem terra parens, altrix, patria, dicatur. qui locus manifeſtò expreſſus eſt è Panegyrico Iſocratis: eũ. n. ſcriptorem Cicero admirabatur, & contra iudicia multorum, qui aliter de illo ſentiebant, ſedulò defendebat. inquit autem ipſe, de laudibus Athenarum agẽs ἐστ' ἐξ ἧσπερ ἔφυμεν, ταύτην ἔχοντες ἅπαντα τὸν χρόνον διατελοῦμεν, αὐτόχθονες ὄντες· καὶ τοῖς ὀνόμασι τοῖς αὐτοῖς, οἷσπερ τοὺς οἰκειοτάτους, τὴν πόλιν ἔχοντες προσειπεῖν: μόνοις γὰρ ἡμῖν τῶν Ἑλλήνων τὴν αὐτὴν τροφὸν, καὶ πατρίδα, καὶ μητέρα, καλέσαι προσήκει. Plato duo coniunxit horum, cum in V. libro de Rep. non oportere tradit Græcos hoſtiliter inter

ſe bellum

ſe bellum gerere,ac ſæuire:potiuſque cum armis contendunt, ſeditionem illã, quàm bellum appellari debere, vt ſi contigerit eos vaſtare agros & domos incendere,intelligatur peſtiferam eam ſeditionem eſſe:neutroſque ſtudioſos ciuitatis,communiſque gentis fuiſſe:neque enim inquit vnquam auſi eſſent, altricem parentemque ferro violare,ac tondere:verbum enim,quo ipſe vtitur, exprimere volui.nam ait. οὐ γὰρ ἄν ποτε ἐτόλμων τὴν τροφόν τε καὶ μητέρα κείρειν.

De togis Romanorum, quæ,ut conijcere licet ex Athenæi loco, quadratæ fuerunt.

CAP. VII.

TOGAE, Romanorum veſtimenta,quadratam formam videntur habuiſſe,vt ex Athenæo perſpicere licet,qui in v. libro δειπνοσοφιστῶν,quo loco de ſæuitia regis Mithridatis in togatos loquitur, inquit Romanos oppreſſos ab ipſo in Aſia, quam occupauit,aut ad ſimulachra deorũ confugiẽdo,aut quadratis veſtimentis abiectis ad pallia redeundo: antiquaſque patrias,iam relictas ab ipſis,agnoſcendo,vitam conſeruaſſe. verba Græci ſcriptoris hæc ſunt. τῶν δὲ ἄλλων ῥωμαίων οἱ μὲν θεῶν ἀγάλμασι προσπεπτώκασιν· οἱ δὲ λοιποὶ μεταμφιεσάμενοι τετράγωνα ἱμάτια, τὰς ἐξ ἀρχῆς πατρίδας πάλιν ὀνομάζουσιν. De calamitate autem illius temporis,rationéque euitandi impetum regium, Cicero quoque pro C.Rabirio locutus eſt,cum reum purgaret, quod Alexandriæ ſuſcepta diſpenſatione fortunarum Ptolemæi:curatorque regius factus,habuiſſet nonnulla minime Romani hominis inſignia: inquit enim. Facilius certè P. Rutilium Rufum neceſſitatis excuſatio defendet,qui cum à Mithridate Mitylenis oppreſſus eſſet:crudelitatem regis in togatos,veſtitus mutatione vitauit. ergo ille P. Rutilius,qui documentum fuit hominibus noſtris virtutis,antiquitatis,prudentiæ,conſularis homo,ſoccos habuit, & pallium; & quæ ſequuntur. Sex.Pompeius teſtatur plura veſtium genera Romæ fuiſſe,quæ hanc formam haberent;hæc enim eius verba ſunt. Recinium,omne veſtimentum quadratum.

Declaratus Virgilij locus è II. Georgicorum contra ueteris interpretis ſententiam.

CAP. VIII.

QVAMVIS bonus auctor Seruius:in magnóque quondam honore habitus,nõ mihi perſuadeat valere verticem apud Virgilium aquilonem,illo in loco II. libri Georgicorum, quo præcipit agricolis ne oleaſtros inſerant,metuens caſus incendiorum,quibus ſtirps illa obnoxia,cur nanque id magis boreas quàm auſter:aliique venti detrimentum inferat:præſertim cum acriores ſæpe turbulentioréſque auſtri ſint. verſus poetæ quibus de hoc agit,hi ſunt, Præſertim ſi tempeſtas à vertice ſyluis Incubuit:glomeratque ferens incendia ventus: ipſe enim ſignificare illic puto à vertice,à ſummis ſtirpibus:ſiue potius à ſuperiore cœli parte.nam docet omni tempore in agro conſito oleis poſſe grauia damna ignem, negligenter illic relictum,importare,præcipuè autem cum vehementiores aliqui venti ſpirant,qui oliuetis incumbunt,à ſummis ipſarum ramis primo flantes: ipſoſque quatientes ac vicinis oleis admouentes.ex ardentibus nanque iam,incendióque correptis,flammarum glomos ad alias tranſuehunt,atque ita integros ordines olea-

rũm abſumũt:totoſque agros deuaſtant. nam quod idem grammaticus ferens,
interpretatur flans, ridiculum eſt; ſine dubio enim poëta magnitudinem incom
modi: malíque, quod, niſi antea prouiſum fuerit, accipitur oſtendens, inquit ve
hementiorem ventum ex alia in aliam ſtirpem flammam comportare. quod trã
quillo cœlo non fit, niſi paruum admodum interuallũ inter oleas fuerit: tãtum
enim tũc ignis corripit illas, propè quas ab incautis paſtoribus ignis relictus ſit,
aut exciderit. ventum autem ferre incendia non paruum ſpatium ſolere certũ
eſt: atque id etiam docet Ariſtoteles in III. libro de rebus ſuperis, vbi de con-
flagratione templi Dianæ Epheſiæ loquitur; quod ipſius tempeſtate incenſum
eſt. id enim tunc apparuiſſe: ab omnibuſque oculis cerni potuiſſe, affirmat his
» verbis: πολλαχῆ γὰρ φλὸξ ἐφέρετο συνεχὴς, ἀπὸ συνωμένη χωρίς. Cum etiam in deſcri-
» benda tempeſtate, quæ claſſem Aeneæ quaſſauit, Virgilius cecinit. Vnam, quæ
» Lycios fidumque vehebat Orontem, Ipſius ante oculos ingens à vertice pon-
tus In puppim ferit, eodem (niſi fallor) modo cepit: à verticéque intellexit, à
ſuperiore, altioréque ſiue nauis, ſiue cœli parte. quod ne ipſe quidem Seruius re
ſpuit. quãuis non vna hac interpretatione contentus ſit: nam ait. A vertice, aut
à puppi, quæ uertex nauis eſt: aut ab aquilone, qui flat à mundi vertice: hoc eſt à
ſeptentrione. Ventos verò à ſuperiore cœli parte principium motus ducere cer
tum eſt: teſtante hoc etiam Ariſtotele in II. eorundem librorum.

Quomodo uim horum uerborum ὑπερβολὴ & ἔλλειψις, Cicero expri mere conſuerit. Sententiáque è Protagora conuerſa à Cicerone, cum Græca collata.

CAP. IX.

VERBA hæc apud peripateticos frequentia, ὑπερβολὴν & ἔλλειψιν, quomodo exprimerent Latini auctores non habebant: nam exceſſum defectúmque, quibus inferioris ætatis Ariſtotelis interpretes vſi ſunt, apud nullum eorum illo ſignificatu inuenias: quin enim Latinæ voces ambæ ſint, dubitari nõ poteſt: nec tamen eodem intellectu capiebantur, quo Græcæ illæ vſurpantur. Cicero multis locis, cum hoc interpretari vellet, nimium & parum dixit. vt in I. libro de Officiis, vbi rationem reddit eius quod dixerat, non eſſe adhibendam iram in puniendo, his verbis. Nunquam
» enim iratus qui accedet ad pœnam, mediocritatem illam tenebit, quæ eſt inter
» nimium & parum: quæ placet peripateticis. Sed in orationibus etiam nõ ſemel.
» vt in X. Philippica. Et ſi in illius viri conſiliis atque factis nihil, nec nimiũ,
» nec parum fuit vnquam. Vertens autem Platonis ſermonem, qui Protago-
ras vocatur, aut verba illa diſſimulauit: aut valde liberè reddidit. nam ſermonẽ
illum in Latinum vertiſſe M. Tullium teſtantur veteres grammatici. qui inde
teſtimonia petunt: eorum enim adhuc ætate ſupererat, cum hoc noſtro ſæculo
perierit. hæc igitur ex eo ſermone à Priſciano citantur. Quæ igitur poteſt eſſe
» indignitas voluptatis ad moleſtiam, niſi in magnitudine aut in longitudine al-
» terius vtrius poſita. Platonis vero locus hic eſt. καὶ τίς ἄλλη ἀναξία ἡδονῆς πρὸς λύ
» πην ἐστὶν, ἀλλ' ἢ ὑπερβολὴ ἀλλήλων καὶ ἔλλειψις. non facilè autem mecum ſtatuere poſ-
ſum, quod conſilium Ciceronis fuerit reddentis, quod in Græco eſt ὑπερβολὴ &
ἔλλειψις, magnitudinem & longitudinem: niſi ſententiam verbis relictis ille ſe-
cutus ſit. quam vtinam veram viderit. adiunguntur autem à Græco ſcriptore
ſuperioribus verba hæc, quæ vim habent declarandi notionem illorum. ταῦτα
» δ' ἐστὶ μείζω τε καὶ σμικρότερα γιγνόμενα ἀλλήλων, καὶ πλείω καὶ ἐλάττω, καὶ μᾶλλον καὶ ἧττον.

De

d

De Ilua inſula non nulla cognitu digna referuntur: ac quomodo à Græcis olim appellaretur, oſtenditur.

CAP. X.

ILVA, non ignobilis Thyrreni maris inſula, quàmuis parua ſit, à Gręcis αἰθάλη, ſiue αἰθαλία vocata eſt: vt teſtatur etiam Plinius. inditum autem id illi nomen videretur à fornacibus, in quibus ferrum, cuius illa fœcunda eſt: nec vnquàm exhauſta pariens, conficeretur: niſi Strabo traderet effoſſum illud ſtatim in continentem exportari, quia in inſula, proprietate quadam illius loci, nequeat liquefactum cogi. ab ardoribus certè, ignibúſque aliquo modo credi debet illa ita uocata. quàmuis in Græcorum monimentis legatur Polybium in XXXIIII. hiſtoriarum libro narraſse Lemnum quoque αἰθάλειαν appellatam: ut opinari licet, quod illinc erumperent ignes. vnde poëtę Vulcani ſabricam illic eſſe finxerunt. à Latinis autem videtur illa Ilua dicta (quod nomen parum immutatum corruptúmque permanſit) à Ligurib. Iluatibus appellatis. Strabo in V. Geographiæ, de ipſa diligenter loquitur: qui illa etiã loca ſe viſiſſe, atque omnia oculis perluſtraſſe affirmat. nam quomodo etiam portus ipſius appellaretur, magnitudinis immenſæ: & in quem magna illa Turcarum claſsis, quæ regi Gallorum Franciſco auxilium tulit, ſe recepit, docet: Argoum enim dictum oſtendit à naui Argo. quod & ipſa eum ſubierit: cum enim nauis ea vocem edidiſſet, non prius Iouem placatum Argonautis fore quàm ipſi necem Apſyrti expiarint, rationem; eius rei docente Circe, Argonautæ ſedem Circes quærentes illuc deuecti ſunt. quo in portu, cum ſpatium aliquod temporis manſiſſet, ipſi nomen dedit. adiungit autem in littore quoque vicino inueniri lapillos variis coloribus diſtinctos, qui ortum inde habuiſſent: conformatíque eſſent è guttis ſudoris congelatis: cum enim illic Argonautæ manerent in littore ſe lauabant: ſtrigilibúſque corpus fricabant. accepi autem ipſe adhuc multos illic huiuſcemodi calculos repperiri. qui locum olim fabulæ dederunt. nam dux reip. noſtræ Coſmus locum purgauit: atque inde arce ædificata, quæ portum tueatur, piratas expulit: erat enim portus ille antea receptaculum prædonum, qui magno negotiatorum: oræque totius maritimæ damno illic inſidebant. atque in prætereuehentes impetum faciebant. Videtur autem hiſtoriam hanc, ſiue potius fictã rem, cõmenticiámque, ſumpſiſſe Geographus ab Apollonio Rhodio. qui in IIII. libro Ἀργοναυτικῶν hoc exponit: canitque Argonautas, relictis Stœchadibus inſulis contra Maſsiliam poſitis, eò acceſſiſſe. verſus ipſius hi ſunt. Στοιχάδας αὖτε λιπόντες ἐς αἰθαλίην ἐπέρησαν Νῆσον, ἵνα ψηφῖσιν ἀπωμόρξαντο καμόντες Ἱδρῶ ἅλις· χροιῇ δὲ κατ' αἰγιαλοῖο κέχυνται Εἴκελαι· ἐν δὲ σόλοι καὶ τεύχεα θέσκελα κείνων. Ἐν δὲ λιμὴν Ἀργῷος ἐπωνυμίην πεφάτισται: Admiratione autem dignum eſt Strabonem in II. libro de Aethalia, Iluaque, ut de duabus diuerſiſque inſulis loqui: cum tamen certum ſit vnam eandémquę eſſe, quæ ambobus illis nominibus appelletur. Hæc autem ipſius verba ſunt, nõ magnas inſulas Thyrreni maris, continenti propinquas, exponentis. πρόσγεια δὲ αἰθαλία τε, καὶ πλανασία, καὶ ἴλουα, καὶ πιθήκουσαι, καὶ προχύτη, καὶ καπρίαι, καὶ λευκασία, καὶ ἄλλαι τοιαῦται. Inducerer autem facilè vt crederem id librariorum errore, culpáque cõtigiſſe: niſi viderem Ptolemęum quoque in hoc Strabonem ſequi. qui ſeparatim de Ilua & Aethalia ſcripſit: longéque alias & ipſe eas eſſe exiſtimauit.

Quàm aptè Lucretius Varroque, uerbum Aegrotare ad ea tranſtulerint, in quæ uerus morbus non cadit.

CAP. XI.

MAXIMVM afferre ſplendorem orationi tranſlationes aptas apertum eſt; vt nullus ferè alius ornatus tantopere ipſam expoliat atque illuſtret. ſunt igitur in antiquis ſcriptoribus: atque in omni denique ſermone, diligenter attendendæ. Lucretius in IIII. libro cum incommoda, in quæ incidunt amatores enumeraret, quæ multa & grauia collegit, inquit etiã. = atque ægrotat fama vacillans. quod verbũ manifeſtò trãſlatum eſt, & à corpore animantium ad rem inanimem comportatum. non dici autem facilè poſſet quantopere illic conueniat, & quam vim habeat ad vitium illius rei oſtendendum. Eodem hoc verbo μεταφορικῶς vſus eſt M. Varro in X. libro de lingua Latina ad Ciceronem, ita ſcribens. Sed (vt dixi) hoc genere declinatio in communi conſuetudine verborum ægrotat, & langueſcit. Sed etiã in I. libro de vita populi R. eodem pacto id vſurparat, vt exemplo hoc poſito ab Nonio, intelligitur, quo loco quid valeat diſtrahere accuratè docet. Diſtractione ciuium elangueſcit bonũm proprium ciuitatis, atque ægrotare incipit & conſeneſcere. Plautus, cum idem quod Lucretius ſignificare vellet, & ipſe verbum aliunde ſumpſit: quod ſimile valde Lucretiano illi eſt: ita enim in Bacchidibus induxit Piſtoclerum, probum adoleſcentem, qui tamen in propoſito non permanſit: nec reſiſtere potuit illecebris meretricum, loquentẽ. = quia iſtæc lepida ſunt memoratu: Eadem in vſu: atque vbi periculum facias, aculeata ſunt. Animum fodicant: bona diſtimulant facta, & famam ſauciant. vt igitur famam exiſtimationẽmque amatorum ægrotare dictum eſt, cum ſe totos tradũt libidinibus: ita poſtulata meretricis, quia ſine damno pudoris effici non poterant, probi adoleſcentis famam ſauciare dicuntur.

Somnium de interfecto à caupone Megaris, commemoratum à Cicerone, oſtenditur legi etiam nunc apud Græcum auctorem.

CAP. XII.

IN I. libro de diuinatione Cicero, quo loco de diuinatione, quæ ſomniis conſtat, agit, duo à Stoicis ſomnia commemorari ſolita, ſcriptiſque celebrari, tradit. vnum de Simonide Lyrico, qui ab eo quem humauerat vetitus eſt nauigare: alterũ de interfecto à caupone Megaris. poſterius autem hoc his verbis exponit. Cum duo quidam Arcades familiares iter vnà facerent, & Megaram veniſſent, alterum ad cauponem diuertiſſe: ad hoſpitem alterum: qui vt cœnati quieſcerent, cõcubia nocte viſum eſſe in ſomnis, ei qui erat in hoſpitio, illum alterum orare vt ſubueniret, quod ſibi à caupone interitus pararetur: eum primo perterritum ſomnio ſurrexiſſe: deinde cum ſe collegiſſet, idque viſum pro nihilo habendum eſſe duxiſſet, recubuiſſe. tum ei dormienti eundem illum viſum eſſe rogare, vt quoniam ſibi viuo nõ ſubueniſſet, mortem ſuam ne inultam eſſe pateretur, ſe interfectum in plauſtrum à caupone eſſe coniectum, & ſupra ſtercus iniectum, petere vt mane ad portam adeſſet, priuſquam plauſtrum ex oppido exiret. Hoc vero ſomnio eum commotum mane bubulco præſto ad portam fuiſſe, quæſiſſe ex eo quid eſſet in plauſtro, illum perterritum fugiſſe, mortuum erutum eſſe, cauponem re patefacta

facta pœnas dediſſe.tota autem hæc res, parum variata, expoſita eſt à Græco ſcriptore, cuius verba citantur à Suda, vbi exemplis docet valere quoque ἡμῖν ὀνείρατα ſubuenire, atque opitulari.qui & ipſe id memoriæ proditum à Chryſippo inquit.nec tamen de familiaribus duobus, qui vnà iter facerent, loquitur: aut Arcadem illum interfectum eſſe oſtendit.Sed Megarenſem quempiam id vidiſſe in ſomnis narrat.atque ita rebus non nullis immutatis:in reliquis autem cõſentiente Græca narratione Ciceronianæ inquit: (adponam enim omnem eum locum:huiuſcemodi oanque locos inter ſe conferre mirificè vtile puto, vt quomodo verba multa ſententię in Latinũ eleganter vertantur, intelligatur.) λέγει γοῦν Χρύσιππος ἐν μεγάροις καταχθῆναί τινα, χρυσίου ζώνην ἐπαγόμενον πεπληρωμένην· ἀποκτεῖναι δ' ἄρα αὐτὸν πανδοκεὺς ὁ ὑποδεξάμενος ἀφικόμενον, ἐποφθαλμιάσας τῷ χρυσίῳ· εἶτα μέλλειν ἐκκομίζειν ἐφ' ἁμάξης ἀγούσης κόπρον· ὑποκρύψας δὲ ταύτῃ τὸν πεφονευμένον. ἡ τοίνυν ψυχὴ τοῦ τεθνεῶτος, ἐφίσταται μεγαρεῖ τινὶ, καὶ λέγει ὅσα τε ἔπαθε, καὶ ὑφ' ὅτου, καὶ ὅπως ἐκκομίζεσθαι μέλλει, καὶ κατὰ ποίας πύλας. ὁ δὲ οὐκ ἤκουσε ῥαθύμως τῶν λεχθέντων· ἀνεφάνη δὲ ἀναστὰς, καὶ παραφυλάξας, τοῦ ζεύγους ἐπελάβετο καὶ ἀνίχνευσε τὸν νεκρόν. καὶ ὁ μὲν, ἐτάφη: ὁ δὲ, ἐκολάσθη.

Quod à Themiſtocle Cicero dictum commemorat, oſtenditur à Xenophonte literis mandatum eſſe: qui tamen auctorem eius uocis clariſſimum illum uirum non appellat.

CAP. XIII.

QVOD Cicero pro Archia inquit. Themiſtoclem, illum ſummum Athenis virum, dixiſſe aiunt: cũ ex eo quæreretur, quod acroama, aut cuius vocem libẽtiſsimè audiret, eius, à quo ſua virtus optimè prędicaretur. non memini me vnqoam legiſſe apud Græcum vllum auctorem. Plutarchus ſanè in commentario quo diſputat, an ſenis officium ſit Reip. dare operã, hoc à Xenophonte dictum oſtendit: elegantiſsimus autem ille philoſophus id in Hierone appellato poſuit: ita enim inducit Simonidem cum rege illo loquentem: dicentémque, eius loci homines ſuperare priuatos in his voluptatibus, quę aoribus percipiuntur: ſuauiſsimo enim inquit acroamate, laude nunquam caretis.

Duo loci Themiſtij, qui negligentia librariorum maculoſi erant, emendati.

CAP. XIIII.

LONGE aliter legitur locus è paraphraſi Themiſtii in II. librũ naturalis auſcultationis in ſcripto exemplari, quàm in excuſis libris legatur: ac oe fortè oegligeotia impreſſoris id factum putetur, quater id immutatum verbum eodem modo illic ſcriptũ eſt. notio præterea ipſius illius (niſi fallor) magis accommodata eſt. totam tamen rem iodicabo: eruditiſque ponderandam atque excutiendam proponam. Quo igitur in loco cauſas rerum pluribus modis afferri docet in ſingulis generibus cauſarum, inquit. ut in impreſsis legitur. πάλιν, ἢ καθ' αὑτὸ, ἢ κατὰ συμβεβηκός: καθ' αὑτὸ μὲν γὰρ αἴτιον τῆς ὑγιείας, ὁ ἰατρός: ἀλλ' ἐπειδὴ συμβέβηκεν αὐτῷ κακουμένῳ εἶναι, αἴτιον ἂν καὶ κακούμενον εἴποιμεν τῆς ὑγιείας. Haoc autem ſcripturã videtur quoque ſequi Hermolaus, quàmois ſatis duriter locum interpretetur: quo genere ſermonis ille delectabatur: inquit enim. Per accidens recuratus: poteſt enim accidere, ut is medicus ſit etiam recuratus: licebit igitur dicere recuratum aliquem fuiſſe cauſam ſanitatis. nomen autem

hoc inſolens ſuſpicor eum conformaſſe è Catulliano verbo, quum ille ait. Et me recuraui otióque & vrtica. quod tamen quomodo reſpondeat voci illi Græcæ videndũ. cum igitur ita libri peruulgati habeant, in illo calamo exarato eſt. ἀλλ᾽ ἐπειδὴ συμβέβηκεν αὐτῷ ἀκουομένῳ εἶναι, ἦν ἂν καὶ ἀκουόμενος ἐποίει τῆς ὑγιείας. quam lectionem veriorem iudico: ſenſus verò ipſius apertus eſt. vt medicus ἀκουόμενος ſit, cui ęgrotus dicto audiens eſt: niſi enim audiret medicũ qui ægrotat: præceptiſque ipſius pareret, non morbum à ſe depelleret. neque tamen auditus propter ſe curauit: potuit enim aliud, quod ad morbum leuandum non faceret, imperare, ut non ſequatur omnino, eum cui dicto audientem aliquis ſe præbet, curare. id autem aliquando contingit, atque euenit. Infra etiam ubi cauſas has, quarum alteræ propter ſe ſunt: alteræ autem ex accidenti, & ſeparatim poni, & coniungi nectíque tradit, eodem modo in non malo illo exemplari ſcriptum eſt. ita nanque habet. συμπλέκοντας μὲν ὁ ἀκουόμενος ἰατρὸς αἴτιον τῆς ὑγιείας ἢ λευκὸς ἰατρός· χωρὶς δὲ ὁ ἀκουόμενος αἴτιον. cum impreſsi ſuperius id verbum illic quoque retineant. Non multo poſt etiam manifeſtò locus corruptus eſt, qui tamen (ut arbitror) ſatis tuto corrigi & emendari coniectura poteſt: an autem maculam illam viderit Hermolaus, incertum eſt: nec enim verba Græca expreſsit, ſed aliud, quod ſanè illic quadraret, addidit. atque ita tanquàm ſcopulum illum vitauit. Themiſtii verba hæc ſunt deformata. οἷον ὡδὶ τῆς ὕλης, οὗτος ὁ χαλκὸς αἴτιος τοῦ διδομένου, καὶ ἁπλῶς χαλκός. ille reddidit: Aurum enim hoc cauſa eſt & materia rei effigiatæ: & non ſolum hoc aurum, ſed ſimpliciter aurum. à certa quadam re, cuius exemplo vſus eſt Themiſtius, ad cõmune tranſiens. legi igitur (niſi fallor) debet διαδουμένου. cuius etiam ſtatuæ ex ære, ab eodem artifice factæ, paulo infra mentionem fecit paraphraſtes. Diadumenũ autem nobilem Polycleti ſtatuam fuiſſe conſtat, teſtimoniis multorum veterum auctorum. nam Plinius quoque in XXXIIII. libro ita de illa locutus eſt. Polycletus Sicyonius, Ageladis diſcipulus, Diadumenum fecit molliter iuuenem C. talentis nobilitatum. Alter præterea locus deprauatus eſt in eodem nomine ſtatuæ in III. eorundem librorum, vbi tamen exemplar ſcriptum integrum eſt: docens enim partem verius infinitam appellari poſſe, quàm totum, inquit. ἡ γὰρ ὕλη μόριον τοῦ συναμφοτέρου: καθάπερ ὁ χαλκὸς τοῦ διαδιδομένου. cum prorſus διαδουμένου legi debeat. eum quoque locum Hermolaus, certa hac ſtatua nõ appellata, generis nomine vſus ait. Quemadmodum ſtatuæ pars eſt æs. Idẽ tamen in gloſſematis Plinianis oſtendit ſe cognitum habuiſſe Diadumeni, quem vittatũ diadematúmque interpretatur, mentionem à Themiſtio factã: nam, ut teſtatus ſum, aliàs hoc nomen apud eum integrum eſt.

Artificium locutionis illius. Et quiſquam dubitabit? qua uſus eſt Cicero pro lege Manilia, explicatum.

CAP. XV.

QVOD Cicero iterum dixit in oratione pro lege Manilia. Et quiſquam dubitabit. videtur ſimile illis, quibus ab oratore prolatis Ariſtoteles affirmauit impelli non parum ad aſſentiendum eos, qui audiunt: aſtuta enim hæc ratio eſt eorum qui agunt, vt dicentes. An eſt quiſquam qui hoc ignoret. ſiue. Cuncti mortales ſciunt, præ pudore cogant auditores fateri illo modo ſe rem habere: vult enim vnuſquiſque ſe participẽ haberi eius, quod reliquos tenere audit. inſimulat autem illic Ariſtoteles eos, qui domi ſcribebant orationes, quod ad faſtidium vterentur hoc non malo pręcepto ad fidem faciendam, ſiquis modicè id faciat, Iſocratem, vt ſemper arbitratus ſum, notans: ſiue alios quoſpiam, qui crebrius id ponerent in orationibus

ſuis

ſuis, quas aliis ſcriberent. inquit igitur Cicero. Et quiſquam dubitabit, quin huic tantum bellum hoc tranſmittendum ſit. qui ad omnia noſtræ memoriæ bella conficienda, diuino quodam conſilio, natus eſſe videatur? ac poſt. Et quiſquam dubitabit quid virtute profecturus ſit, qui tantum auctoritate profecerit? neque enim ita locutus fuit, vt qui dubitatione illa digna non putaret, ſed ne quis ambigeret. interrogatio etiam ipſa per ſe magnam vim habet ad perturbandum, ac ſtatu mentis aliquando mouet aduerſarium. Nam Virgilius in 11. Georgicorum multis iam demonſtratis, quæ vtilitatem illius ſtudii declararent: conſtitutóque eo, quod ornare voluit, addidit.

Et dubitant homines ſerere, atque impendere curas?

Explicatus locus Ciceronis è primo de finibus: declaratumque, cum delapſam de cœlo dixit, græcum hoc uerbum διοπετῆ, ipſum expreſſiſſe.

CAP. XVI.

In primo libro de finibus bonorum & malorũ Cicero ita Torquatum, cum rationem Epicuri explicaret, induxit loquentem. Tum verò, ſi ſtabilem ſcientiam rerum tenebimus, ſeruata illa, quæ quaſi delapſa de cœlo eſt ad cognitionẽ omnium regula, ad quam omnia iudicia rerum dirigentur, nunquàm ullius ratione victi ſentẽtia deſiſtemus. quibus verbis ſignificauit Epicuri librum, cuius index erat, περὶ κριτηρίου ἢ κανών: eius enim quoque meminit Laërtius. illi autem libro cum plurimum tribuerẽt Epicurei: atque eum in primis ſuſpicerent, non humano ingenio, ſed diuino confectum, ac de cœlo delapſum oſtendere ipſum volẽtes, διοπετῆ appellabant. quod verbum manifeſtò expreſſit Cicero dicens, delapſum de cœlo. nam in primo libro de natura deorum cœleſtem dixit: hæc enim eius verba ſunt. Cuius rationis vim atque vtilitatem ex illo cœleſti Epicuri de regula & iudicio volumine accepimus. Græco verò hoc verbo Græcos Epicureos vſos indicat, quod ipſorum aduerſarii, contemnentes eos, qui tantopere admirarentur id opus: támque grandi nomine appellarent, ipſum hoc vſurparent. vt Plutarchus in commentario aduerſus Coloten Epicureum. οὐ γὰρ Κολώτῃ μὲν ὁ ἄρτος ἄρτος ἐφαίνετο, καὶ χόρτος ὁ χόρτος, ὅτι τοὺς διοπετεῖς ἀνεγνώκει κανόνας. valere autem vnum illud iunctum verbum, quod Cicero pluribus expreſſit, apertum eſt. Euripides quoque ipſo vſus eſt in graui carmine, & quod egregiè teſtatur infirmitatem noſtri corporis. quod carmen ab erudito in primis eodem ſcriptore, vitæque noſtræ conformandæ ſtudioſo, non ſemel citatur: eſt autem hoc. ὁ δ' ἄρτι θάλλων σάρκα, διοπετὴς ὅπως ἀστὴρ ἀπέσβη, πνεῦμ' ἀφεὶς εἰς αἰθέρα. Μικρὸν δὲ σῶμα, καὶ μίμημα δαιμόνων.

Emendata quædam uerba Ciceronis è Timæo conuerſo ab ipſo. quæ nunc apud Nonium leguntur.

CAP. XVII.

Vertisse M. Tullium in Latinum ſermonem Timæum Platonis notum eſt: eius autem operis reliquiæ quædam nunc de vniuerſitate inſcribuntur. antiqui vero grammatici cum eius libri teſtimonium citant, Ciceronem Timæo dicunt. nam illius libri loci quidam ex iis quoque partibus, quæ perierunt, ad teſtimonium vocantur. vt hic ipſe à Nonio, apud quem valde corruptus, & contaminatus eſt. oſtendam autem ipſe quomodo emendandum putem: nec non verba Platonis, quæ ita M. Tullium reddi-

diſſe atque expreſsiſſe opinor, indicabo. Nonius igitur in libro de indiſcretis generibus inquit: vt in excuſis legitur. Curriculum neutro genere. Cicero Timæo. Rare igitur & mente diuina ad originem temporis curris curriculum inuentum eſt ſolis & lunę. Suſpicor autem primum tollendam vocem eſſe curris: quæ manifeſtò mendoſa eſt, & omnem ſenſum perturbat. Deinde è primo verbo, & ipſo (vt videtur) deformato, fieri debere arbitror ratione. ut totus locus ita ſincere fortaſſe, legatur. Ratione igitur & mente diuina, ad originem temporis, curriculum inuentum eſt ſolis & lunæ: ſic enim reſtitutus reſpondebit verbis illis Platonis. ἐξ οὖν λόγου καὶ διανοίας θεοῦ τοιαύτης πρὸς χρόνου γένεσιν ἥλιος, καὶ σελήνη, καὶ πέντε ἄλλα ἄστρα, ἐπίκλην ἔχοντα πλανητά, εἰς διορισμὸν καὶ φυλακὴν ἀριθμῶν χρόνου γέγονε. & quæ ſequuntur. in ſpatio autem illo poſita erant, quod nunc inane relictum eſt apud Ciceronem, cum circiter xxx. verſuum Græcorũ interpretatio defecerit. & (ut liquidò apparet) propinqua erant illi loco cum cõuerſio recepta (ut in excuſis nunc legitur) ait. Ita vim ſuam natura conuertit: illa.n. quoque in antiquo fideliſque exemplari aliter leguntur: ſic. n. in illo eſt. Ita ius natura conuerteret. vt pauca omnino verba deſiderentur in medio eorum, quæ apud Nonium reſtiterunt, & initio hoc perturbato, quod apud interpretem ipſum cõſeruatum eſt. nam poſt ſuperiora verba Græca ſequitur apud auctorem. σώματα δὲ αὐτῶν ἑκάστων ποιήσας ὁ θεὸς, ἐπέθηκεν εἰς τὰς περιφοράς, ἃς ἡ θατέρου περίοδος ᾔει, ἑπτὰ οὔσας ὄντα ἑπτά. σελήνην μὲν εἰς τὸν περὶ γῆν πρῶτον. ἥλιον δὲ εἰς τὸν δεύτερον ὑπὲρ γῆς. extremorum autem horum verborum interpretatio Ciceroniana apud ipſum ſalua incolumiſque eſt.

Epeum, fabricatorem equi Troiani, coquum etiam fuiſſe.

CAP. XVIII.

EPEVS, qui valde celebris fuit equi Durei, quo captũ eſt Ilium, fabrica, tenuiore etiã in ſtudio verſabatur: coquus enim erat, & Atridis aquam ferebat: vt teſtati ſunt Græci Latiníque poetæ, prodentibus hoc memorię veteribus auctoribus. nam ſcripta eorum poëtarum, quibus id tradiderant, periere. M. igitur Varro in vi. libro de lingua Latina inquit. Plautus. Epeum fumificum, qui legioni noſtræ habet coctum cibum. Epeum fumificum, coquum, ab Epeo illo, qui dicitur ad Troiam feciſſe equum Troianum, & Argiuis cibum curaſſe: hic enim eſt ordo horum verborum in antiquiſſimo libro, cum in excuſis exemplum poëtæ infra legatur. meminit ſanè Plautus Epei in his fabulis, quæ reſtant, vt fabri tamen, non vt coqui. hæc nanque verba ſunt in Bacchidibus, ab Chryſalo pronunciata. Nam ego has tabellas obſignatas, conſignatas quas fero, Non ſunt tabellę: Sed equos, quem miſere Achiui ligneum. Epeius eſt Piſtoclerus. Athenæus quoque in x. libro δειπνοσοφιστῶν de obſcuro epigrammate Simonidis agens: vimque illius explicans, commemorat circumferri in fabulis, hoc fuiſſe munus Epei: Præterea in templo Apollinis pictam fuiſſe Troianam fabulam, in qua pictura Epeus Atridis aquam fert. quod etiam teſtimonio Steſichori poëtæ cõfirmabatur, qui ita de Epeo in ode quadam cecinerat. ᾤκτειρε γὰρ αὐτὸν ὕδωρ αἰεὶ φορέοντα Διὸς κούρα βασιλεῦσι. cum autem Steſichorus perpetuo ipſum narret regibus aquam tuliſſe: Athenæuſque itidẽ Atridis munus illud obiſſe referat, aptius fortaſſe veriuſque Varro Atridis quàm Argiuis dixiſſet: neque enim veriſimile eſt omnibus eius gentis ipſum potuiſse miniſtrare. Animaduertendum etiam, cum equum δούρειον ligneum ceteri accipiant, Euripidem aliud etymon huius vocabuli afferre: putaréque δούρειον vocatum à ſpiculis armiſque, quæ condita in eo erant: δοῦρα nanque, affirmantibus

mantibus hoc etiam antiquis grammaticis, & ἀθροίζω, & ξύλα valent. locus tragici poëtæ hic eſt è Troadibus loquente Neptuno, qui prologi perſonam agit.

ὁ γὰρ Παρνάσιος
Φωκεὺς Ἐπειὸς μηχαναῖσι Παλλάδος
ἐγκύμον' ἵππον τευχέων ἐναρμόσας
πύργων ἔπεμψεν ἐντὸς ὀλέθριον βάρος.
ὅθεν πρὸς ἀνδρῶν ὑστέρων κεκλήσεται
δούρειος ἵππος, κρυπτὸν ἀμπισχὼν δόρυ.

Platanum in agro noſtro ſua ſponte naſci, contra id quod memoriæ prodiderunt ueteres: Stœchadiſque itidem magnam uim apud nos oriri.

CAP. XIX.

NOSTRA hæc regio Romanis hominibus ob aſperitatem montium: ſyluarúmque denſitatem, nõ valde nota frequentatáque erat. quod multis modis intelligi ac certò perſpici poteſt: in aliis enim huius rei argumentis ſtirpes quoque non nullæ hic gignuntur, quæ veteres peregrina eſſe Italiæ tradiderunt. Platanum certè Plinius huc importatam ex alieno orbe dicit: ac de illa vt externa arbore loquitur, & quæ animi cauſa expetita ſit: ſtudioſéque hic conſita: cuius tamen ſylua ſponte ſua nata in agro noſtro eſt. nam cura hominum platani illæ ſatæ credi non debent, cum ſemper nouæ aliquę illic exoriantur: locúſque vbi naſcuntur remotus ab vrbe, & cultura omni delicatiore ſit. quod ſi loca hæc celebrata quondam fuiſſent, nunquam latuiſſet tam grata arbor: & magno ſtudio ex longinquis uſque terris petita. Saltus autem, vbi exiſtunt ingenio eius terrę platanis eſt propè confluentem Sæuæ & Arni: qui nunc poſſidetur à ſacris virginibus à Roſano uocatis. indeque ſumunt multi, qui nobilibus ſtirpibus delectantur: amœnam que hanc, ac tantopere probatam ueteribus, umbram quærunt. Theophraſtus ſanè in Italia illam inueniri non negat: quàmuis raram hic eſſe commemoret. vereor tamen ne de importatis aliunde locutus ſit, cum addat non videri ſedem hanc noſtram, terrámque eam gignere. Idem autem quod de Platano, de Stœchade quoque nobili genere herbæ dici poteſt: cum enim Plinius in inſulis tantum eiuſdem nominis gigni ipſam tradat, apud nos quoque certis quibuſdam locis copioſè naſcitur: mons enim Albanus appellatus, non longè à dextro latere Arni in inferiore valle diſtans ab vrbe ſpatio XII. milium paſſuum plenus ipſius eſt: ea tamen partè tantum, quę ad mare vergit. indéque officinæ noſtræ petunt: non enim bonitate cedit illi, quod aduectum eſt à cognominibus inſulis. ſed etiam magna vis ipſius naſcitur in monte, qui inter Piſas, Lucámque interiectus eſt: Diuíque Iuliani nunc appellatur. nomen ſanè huic herbæ inditum eſt à terra, in qua ſolũ olim naſci credebatur. quod etiam apud nos vulgò retinet. inſulę autẽ Stœchades è regione Maſsiliæ, ita appellatę ſunt, quod στοιχηδὸν directóque ordine poſitæ: à vicinis enim longéque quondam florẽtibus Græcis nomen habuere. nam Ligures antea eas incoluiſſe uidetur ſignificare Apollonius, qui in IIII. libro Ἀργοναυτικῶν ita cecinit. Ἀλλὰ καὶ ὡς τῇσιν πάρεξ ἁλός: ἀμφί τε γαῖαν Αὐσονίην: νῆσοί τε Λιγυστίδες αἳ καλέονται Στοιχάδες, Ἀργώης περιώσια σήματα νηὸς Νημερτὲς πέφαται. nunc autem amiſſo vetere nomine, iſole d'eri vocantur, numero tres.

Sententia, qua uſus eſt Cicero pro Ligario, oſtenditur accepta fuiſſe à Græco auctore.

CAP. XX.

QVOD Cicero in peroratione pro Ligario inquit, confirmans opulentiſsimum virum in vſu eius uirtutis, quæ propria ipſius videbatur: homines ad deos nulla re propius accedere quàm ſalutem hominibus dando, ſumptũ ab eo fuit è peruulgata voce in Græco ſermone: cuius meminit Strabo in x. libro τῶν γεωγραφουμένων, laudans ipſam ac verè dictam affirmans: ait enim εὖ γὰρ εἴρηται καὶ τοῦτο. τοὺς ἀνθρώπους μάλιστα μιμεῖσθαι τοὺς θεοὺς, ὅταν εὐεργετῶσι. præſtantiſsimum autem eſt omnium beneficiorum ſalutem dare. Pro Milone verò in hoc ipſo modo loquendi, qui eſt, proximè accedere ad aliquos: valetque imitari ac reddere illos, luſit Cicero dicens. Proximè ad deos acceſsit Clodius, propius quàm tũ, cũ ad ipſos penetrarat: cuius de morte tanquam de cerimoniis violatis, quæritur. quanquam verius legi, integriúſque puto locum illum ſine præpoſitione ad: & quia ita ſcriptum offendi in quibuſdam calamo exaratis libris: & quia Priſcianus, cuius ętate minus corrupti erant antiqui auctores, ita locum legit.

Inſtitutum quoddam Ceorum, quod literis mandatum eſt à Cicerone, oſtenditur tactum etiam eſſe ab Apollonio Rhodio: ab ipſiuſque interprete plenius exponi.

CAP. XXI.

IN primo libro de diuinatione Cicero moris cuiuſdam inſtitutíque mentionem fecit, quod haberent incolæ inſulæ Cei. originem verò eius, cauſámque omnem diligenter explicatã inueni apud interpretem Apollonii in II. libro Ἀργοναυτικῶν. quam tamen poëta quoque ipſe luculẽter perſequutus eſt. inquit igitur Cicero, ſimili hoc quod agebat, cõfirmare volens. Vt enim Ceos accepimus ortum caniculæ diligenrer quot annis ſolere ſeruare: coniecturámque capere, vt ſcribit Ponticus Heraclides, ſalubris ne, an peſtilens annus futurus ſit, & quæ ſequuntur. illic autem commemoratur hiſtoria hæc. Cum ſidus, canis vocatus, ardore ſuo cycladas combureret: diúque ſqualores magni agrorum: ſterilitáſque extitiſſet, qui vnã ex illis inſulis, Ceo vocatam, incolebant, admoniti ab oraculo, Ariſteum Apollinis ac Cyrenæ filium accerſierunt è Phthia, qui aſcitis quibuſdam Arcadibus eò ſe contulit, atque illic ſacellum Iouis Icmæi ędificauit, vt imbres in terram effunderentur: nec non caniculã quoque placauit, legémque fixit, vt Coi quotannis ortum caniculæ captis armis ſeruarent, atque imolarent ipſi hoſtias. vnde eteſiæ ſpirant: quæ æſtiuo tempore, maximíſque caloribus terram ſuaui frigore reficiunt. atque ita Græci liberati ſunt magno malo: nec fructus agrorũ ſqualoribus interempti ſunt. Verba autem, quibus id quod exponitur à Cicerone, narrauit, hæc ſunt. καὶ οἱ ὁμοθέται κατ' ἐνιαυτὸν τοῖς κείοις μεθ' ὅπλων ἐπιτηρεῖν τὴν ἐπιτολὴν τοῦ κυνός. Iiſdem autem veriſimile eſt vſum fuiſſe Heraclidem, vnde rem ipſam accepiſſe ſe oſtendit M. Tullius. niſi quod de armis ille tacet. quæ ſumi ſolita tunc eſſe Ariſtei mandato, exponit Græcus ille interpres. nam extremum hoc poëta quoque breui narrauit: apud quem etiam nulla mentio armorum eſt: inquit enim κίω δ' ἔτι νηῶν ἱερῆες: ἀντολίων προπάροιθε κυνὸς ῥέζουσι θυηλάς.

Verba

Verba Græca Democriti allata, quæ expreſsit Cicero in V. Tuſculana: maculaque è Latinis ſublata.

CAP. XXII.

IN v. libro quæſtionum Tuſculanarum Cicero, quo loco ignobilitatem vacuitatémque gloriæ docet non eſſe pertimeſcendam, id quod cõſtituere volebat, grauis viri, valdeque ab inani hac laude alieni, auctoritate ac teſtimonio confirmans, inquit. vt nunc in excuſis libris legitur. Veni Athenas, inquit Democritus, neque me quiſquam ibi agnouit. abeſt autem ab antiquo, ac ſatis fideli exẽplari aduerbium id loci. ibi. & ſane ſuſpicor vacare, additúmque à quopiam fuiſſe, qui declarare, quod nulla declaratione egebat, ſtuduerit. intelligitur nanque illud: nec poni illic neceſſario debuit: potius enim ſuperuacaneum & inane eſſe uidetur. in verbis certè Democriti Græcis, quæ expreſsit Cicero, non legitur quod ipſi reſpõdeat. illa autem apud Laërtium in vita magni huius phyſici leguntur: colligens enim facta voceſque ipſius è commentariis ſuperiorum auctorum Diogenes, affirmat ab illis quoque memoriæ proditum eſſe: veniſſe Democritum Athenas: nec ſtuduiſſe cognoſci: vt qui gloriam contemneret. nec non Socratem cognoſſe, nec ab eo cognitum fuiſſe. addit autem ipſius quoque verba, id ipſum narrantis. ἦλθον γάρ φησιν εἰς ἀθήνας: καὶ οὔ τις μ᾽ ἔγνωκε. quæ manifeſtò ſunt ea, quæ expreſsit Cicero.

Grauis ſententia M. Druſi, qua tradidit omnes qui Remp. uiolaſſent pœnas eius ſceleris dediſſe, oſtenditur in Græco etiam ſermone celebrata fuiſſe.

CAP. XXIII.

IN Oratore ſuo Cicero præclaram ſententiã C. Carbonis trib. pl. in concione editam, poſuit: cum tamen ſtructuram verborum numeróſque ipſius, non grauitatem ponderaret. Dixit autem ille, orationem conuertens ad eum, quem primum id protuliſſe affirmat. O M. Druſe, patrem appello. tu dicere ſolebas, ſacram eſſe Remp. quicũque eam violaſſent, ab omnibus eſſe ei pœnas perſolutas. Quin igitur hoc honeſtè veréque dictum ſit, nemo dubitat. Rei verò nugatoriæ ac leui tribuit hoc, vt riſum ſpectatoribus moueret, venuſtiſsimus Græcorum comicorum Menander: cum enim in fabula, quam vocauit δύσκολον, induceret coquum mali aliquid à ſe amolientem, ita eum loqui fecit: ſimul autem ſibi, ſociiſque eius artis, ille proſpexit. οὐδεὶς μάγειρον ἀδικήσας, ἀθῷος διέφυγεν ἱεροπρεπὴς πῶς ἐστὶ ἡμῶν ἡ τέχνη. Videtur igitur grauis Romanus ciuis Græci poëtæ ſententiam æmulatus eſſe: illincque tranſlatam, vbi minimè conueniebat, in ſuam ſedem comportaſſe. vel potius: hoc enim magis veriſimile eſt, vetus aliquis Græcus ſcriptor antea illa, de Rep. loquẽs, vſus fuerat. vnde ioci cauſa Menander eam ſumpſit: ad ſtudiúmque tenue ac ſordidum tranſportauit: vnum enim hoc eſt eorum, quæ materiam iocorum comici habent. vt ab accuratis quoque Græcis auctoribus memoriæ proditum eſt. Latinus autem orator in eodem negotio ſeruans, tantum vt vtilem Reip. ad ſeditioſóſque, ac conſceleratos ciues coërcendos aptam, exprimere illam potuit.

Examinatum uerbum Catulli, qui contumeliæ cauſa mulierem ligneam uocauit: declaratumq́ue Græcos quoque par huic uerbum aliquando eodem modo capere.

CAP. XXIIII.

In hendecaſyllabo in Furium Catullus, cum nouercam eius ligneam vocauit, corpus ipſam durum atque aridum habere (vt opinor) ſignificauit. Alexis quoque comicus, cuius hic verſiculus legitur apud Athenæum, ἀγροῖκοι: τὸ δ' ἄλλο σῶμ' ὑπόξυλον, Græca voce Latinæ reſpondente, idem vitium in hominibus quibuſdam notauit: qui cum ſumma cute nitidi forent, reliquum corpus aſperum, ac ligni naturam referens, gerebant. nam iuncta prima voce illi, quos deſcripſi, videntur indicari. potuit autem id cura ſtudióque obtineri: vix enim aliter fieri videtur poſſe, vt qui corporis alias partes duras exuctáſque habeat, extremo corpore nitidus & quaſi vnctus ſit. Lucretius quoque, quo loco ingenium amatorum declarat, qui verbis minuere, atque in bonum couertere labes corporis ſuarum deliciarum ſolent, ſcribens: næuoſa ac lignea, δορκάδα, idem profectò intellexit: mulierem ſcilicet, quæ næuorū plena eſſet: eſt enim quoque macula formæ næuus: eadémque exarefacto ac duro corpore, appellari ab illis dorcadem: quæ belua gracilis eſt, & pelle coloribus diſtincta. Xenophon in œconomico cum fecit Iſchomachum Socrati narrantem, quomodo vxori perſuaſerit, ne fucatis colorib. aliiſque huiuſcemodi fallaciis vteretur, vt formoſior videretur quàm eſſet, vocauit in ratione ſuo fallaci exponenda, ὅρμους ὑποξύλους, monilia, quæ ſolida non forent, ſed intus lignum pro auro, lacunaſque, haberent.

PETRI

PETRI VICTORII
VARIARVM LECTIONVM LIBER XX.

Collatus Demoſthenis locus cum T. Liuij loco: cum vterque indignationem quandam: ſtomachumque, generoſi animi deſcriberet.

CAP. I.

QVALEM animi motum fuiſſe docet Demoſthenes Athenienſium, quum ſe deceptos eſſe à Philippo viderunt, qui aſtuta inutilique pace ipſos, ne impedirent conatus ſuos, auxiliúmque ferrent Phocẽſibus, ſopiuerat, talem affirmabat Antiocho eſſe animum Macedonum regis alterius, cognominis illi, Thoas legatus Aetolorum, cum ſuaderet ipſi, vt exercitũ in Græciam comportaret: ac bellum illic contra Romanos gereret, oſtendens non defutura auxilia, ſociosque, ad commune malum propulſandum: fremere enim vterque, atque indignari tacite, vtrunque dixit: nec pati poſſe indignitatem illius rei, cum tamen reſiſtere aperte atque erumpere ſtomachum non poſſent. Græci oratoris verba in oratione pro Cteſiphonte hæc ſunt, ciues ſuos alloquentis. ὑμεῖς δὲ, ὑφορώμενοι τὰ πεπραγμένα, καὶ δυσχεραίνοντες, ἤγετε τὴν εἰρήνην ὅμως: οὐ γὰρ ἦν ὅ, τι ἐποιεῖτε μόνοι. purgat enim ciuitatem: dignitatemque ipſius defendit, quæ cognito illo malo remedia ei non adhibuerat: deſtituta nanque ab aliis Græcis ciuitatibus nihil moliri contra tantas Philippi opes ſola poterat. In oratione autem Annibalis ad Antiochum Aſiæ regem, qui Magnus appellatus eſt, apud Liuium in XXXVI. libro hæc leguntur. Fremere Philippum, & ægrè pati, ſub ſpecie pacis leges ſeruitutis ſibi impoſitas. ille quidem vt feræ beſtiæ, vinctæ aut clauſę, & refringere clauſtra cupientes, regis iram verbis æquabat: diutius enim manſit in ſtomacho Philippi demonſtrando Aetolus ille, vt qui incendere regem eum ad bellum vellet, & omnes vndique faces admoueret. nam ſimile quo vſus eſt, valde rem illuſtrat, & totam ante oculos ponit. Demoſtheni autem aliud tunc propoſitum erat. quare ſatis ipſi fuit docere iniquo animo id tuliſſe Remp. nec tamen obuiam ire potuiſſe. nam alterum argumentum, quo antea ad idem probandum vſus fuerat Annibal, quum inquit. Quæ igitur res mihi fiduciam præbet coniungi nobis Philippum poſſe? vna. cõmunis vtilitas, quæ ſocietatis maximum vinculum eſt. poſitum in eadem oratione Demoſthenis eſt, tanquam ab Aeſchine vſurpatum: cum inſimulans ipſum mendacii fraudiſque, verbis illius ipſius poſitis, ait. οὐ γὰρ τὰ ῥήματα τὰς οἰκειότητας ἔφη βεβαιοῦν, μάλα σεμνῶς ὀνομάζων, ἀλλὰ τὸ, ταὐτὰ συμφέρειν: συμφέρειν δὲ Φιλίππῳ, καὶ Φωκεῦσι, καὶ ὑμῖν ὁμοίως ἅπασι, τῆς ἀναλγησίας καὶ τῆς βαρύτητος ἀπαλλαγῆναι τῆς τῶν Θηβαίων. quod. n. Demoſthenes interiecit, grandibus verbis id ab eo prolatum, diligens animaduerſio fuit, atque exagitatio orationis ipſius.

Modus elegans loquendi apud Aeſchylum declaratus.

CAP. II.

ΓΛΩΣΣΗΣ χάριν valet (vt opinor) apud Aeſchylum, vt ſunt homines garruli: ac libenter quę ſciunt, loquuntur, nulla etiā propoſita vtilitate: locus eſt in Choëphoris, vbi poſt cognitionem factam, Electra atque Oreſtes inter ſe loquuntur, ac ſoror fratri gratulatur, ſtimulóſque ipſi ad vlciſcendum patrem adhibet: Oreſtes autē à Ioue opem petit, precaturque, vt propicius illi facinori adſit: in hoc enim ſermone, cum cō-moti animo, vocem aliquantum extuliſſent, admonet chorus vt temperantius agant: vocémque compeſcant, ne quis exaudiat: ac, quod illis perniciem afferret, omnia regnum illic obtinentibus aperiat, non inimico ſanè animo: neque enim domi erat, qui odio ipſos proſequeretur, ſed libidine loquendi, ac nouas res enunciandi. Verba grauis poëtæ hæc ſunt, à choro, qui conſtat è veteribus ancillis Clytemneſtræ, edita. ὦ παῖδες, ὦ σωτῆρες ἱστίας πατρὸς σιγᾶτ', ὅπως μὴ πύσεταί τις ὦ τέκνα γλώσσας χάριν δὲ πάντ' ἀπαγγείλῃ τάδε πρὸς τοὺς κρατοῦντας.

Diſputatum de parte loci illius in epiſtola ad Atticum, quo narrat ſe multis acutis uocibus Clodium in Senatu fregiſſe.

CAP. III.

ACCVRATE videndum eſt quid intellexerit Cicero verbis his, quæ in altercatione quadam cum Clodio dixit, vt ipſemet in epiſtola ad Atticum narrat: nam quomodo nonnulli interpretati ſunt, non verum puto, nec recipi oportere. Surgit pulchellus puer, obiicit mihi me ad Baias fugiſſe: falſum, ſed tamen. quid huic ſimile eſt inquam; quaſi dicas in operto fuiſſe. Quid inquit homini Arpinati cum aquis calidis? narra inquam patrono tuo, qui Arpinatis aquas concupiuit: noſti enim Marinas. Poſteriore igitur ioco (nam ſenſus prioris apertus eſt) ſignificat aquas Arpinates dicens, calidas aquas, poſſeſſas ab Arpinate homine, quod tamen cum obſcurius eſſet, quaſi declarat addens: noſti enim Marinas, ita appellans poſſeſſas olim à C. Mario. Marinas nanque inquit pro Marianas: ita enim quoque veteres locutos teſtantur grammatici. à Mario enim, Marinus & Marianus: vt ab Hirtio, Hirtinus & Hirtianus: ab Antonio, Antoninus & Antonianus: eadem enim eſt ratio omnium huiuſcemodi nominum. Agrum antem in illis locis habuiſſe. C. Marium, in quo calidæ aquæ erumperent, memoriæ prodidit Plutarchus in ipſius vita, narrans cum eligendus eſſet imperator contra Mithridatem: populúſque diuiſus eſſet: pars nanque ciuium Marium ipſum gerere id bellum cupiebat: pars antem L. Syllæ fauebat, qui aduerſabantur Mario in comitiis dicere ſolitos: iuberéque, vt ad Baias iret: atque illic aquis calidis ſe foueret, ſenio ac morbo confectus, vt ipſe qnoque aiebat. adiungit enim. Erat enim illic Mario propè Miſenum magnifica domus, quæ deliciis abundaret, victúſque haberet molliores quàm viro conueniret, qui tot tantáſque res bello geſſiſſet. nonnulla præterea addit, quæ hic neceſſaria non ſunt: valent autem ad oſtendendam villæ illius amœnitatem, & luxuriam eorum temporum, quæ exiguo interuallo mirum quantum creuit. purgat igitur ſe Cicero, narrátque, ſi ad Baias etiam fuiſſet, quod tamen inficiari poterat: falſum nanque erat, non tamen, quàmuis Arpinas eſſet, ſe feciſſe rem abſurdam. cum. C. Marius

& ipſe

& ipſe Arpinas, durúſque io primis homo, illic tameo fundum habuerit. nam quod iubet illum quærere id à patrono ſuo, qui docere poterat oō eſſe nouum Arpinatem hominem eò venire, cum Arpinates aquas, quarũ. C. Marius quondam dominus fuiſſet, concupiuiſſet, pertinet hoc ad eum quoque vulnerandũ: manifeſtóque ipſum tangit. quem autem intelligat non auſim affirmare: ſuſpicor tamen Q. Fuſium Calenum: is enim Clodiũ præcipue tunc adiuuit, quod teſtatur etiam Cicero in VIII. Philippica, nec non Aſconius Pædianus. ipſum tamen, aut alium, exarſiſſe deſiderio huius villæ, nuſquam legi: nec mirum eſt rem tam teouem literis non mandatam.

Demetrij Pharij uox acuta commemoratur, qua confirmauit utilitatem iniuſti ſui conſilij, dati Philippo Macedoni.

CAP. IIII.

DEMETRII Pharii vocem nefariam commemorat Strabo: vtilem tameo magoopere (vt putabat) illi, cui conſilium dabat: cum enim in VIII. libro γεωγραφουμένων doceret vrbem Meſſeniorum ſimilem eſſe Corintho: nam editus, prǽruptuſque collis imminet ambobus oppidis: communi muro cum ipſis cinctus, arcis naturam habeos: quorũ alter vocatur Ithome: alter verò Acrocorinthum, addidit. vnde aptè videtur Demetrius Pharius dixiſſe, cum hortaretur Philippum vt ambas has vrbes præſidiis firmaret, ſi Peloponneſi cupidus eſſet: ambobus enim ioquit cornibus bouem teoebis. cornua vocans Ithomem & Acrocoriothum: bouem autem Peloponneſum. Animaduertendum autem, quamuis in excuſis Strabonis libris legatur. ὥστ' οἰκείως δοκεῖ Δημήτριος ὁ φαληρεὺς πρὸς Φίλιππον εἰπεῖν. me tamen non temere à Demetrio altero id dictum protuliſſe: arbitror enim oegligentia librarii pro φάριος, φαληρεὺς factum eſſe: præſertim cum cognomina hæc plerunque præciſè ſcribi ſolerent: vt ea de cauſa poſtea nomẽ celebre pro ignotiore captum ſit. nam tempora etiam repugnant: multo enim antea quàm Philippus hic regnaret, Phalereus mortuus erat. Demetrius autem Pharius, vt narrat in III. libro Polybius, cum victus eſſet in acie à Romanis, relictis locis in quibus regnabat, confugit ad Philippum Macedonem. apud quem reliquum vitæ tempus degit, cum paulo poſt hoc conſilium datum interfectus ſit. Pharos autem, vnde ille vocatus erat, inſula erat cõtra Illyrium. de ipſo autem Illyriiſque triumphauit L. Aimilius, paulo ante quàm Hannibal in Italiam irrũperet. Quod autem mendum apud Straboo ẽſſe declarat: auctorémque omnioo fuiſſe illius vocis, quẽ dixi, Polybius in VII. libri excerptis, idẽ exponens, manifeſtò ipſi eam tribuit: narrat enim re diuina facta: cæſiſque hoſtiis, cum vt moris erat, exta ad regem comportata eſſent, ipſum ſumptis illis in maous, cum ioclinato capite aliquantum ſtetiſſet, interrogaſſe porrectis illis Aratum, quid ei viderentur ſignificare. vtrum arce ipſa, in quam vt ſocii amicíque Meſſeniorum veneraot, exire: an ipſam teoere. ilicóque Demetrium hunc, qui præſeos aderat, quamuis id ex eo quæſitum non foret, ſua ſpoote dixiſſe. ſi auguris animũ mentémque habes, celerrimè iubeot exire: ſi uero regis ſtrenui, ſeruare: ne ſi nunc è manibus tibi illam elabi ſines, quæras fruſtra poſtea occaſionem illam occupandi. cuius cooſilii eaodem rationem obſcurè reddidit, quam ſupra è Strabooe indicaui. adiungit autem Polybius quid Aratus, à rege interrogatus, an illa ipſa probaret, reſponderit. qui vt vir grauis deterruit ipſum ſubtiliter à fide violanda, ad quam rem per ſe inclinatus videbatur. Verba autem Polybii hic pooam. quibus idem ferè quod Strabo exponit. ὁ μὲν οὖν Δημήτριος αὐτόθεν ἐκ τοῦ προβεβηκότος, εἰ μὲν μάντεως φρένας ἔχεις, ἔφη, ἐκχωρεῖν τὴν ταχίστην: εἰ δὲ βασιλέως πραγματικοῦ, τηρεῖν αὐτὴν, ἵνα μὴ νῦν

ἀφεὶς, ζητεῖν ἕτερον ἐπιτήδειον καιρόν: οὕτω γὰρ ἐνεχτέρα τῆς κράτων κρατῶ, μόνως ἂν ὑποχείριον ἔχοις τὸν βοῦν. κινητόμενος τὰ μὲν κέρατα, τὸν ἰθωμάτα καὶ τὸν ἀκροκόρινθον: τὴν δὲ πελοπόννησον, τὸν βοῦν.

Nutrices eleganter appellatas à Catullo papillas, cum inquit. Nutricum tenus: improbeque feciſſe, qui id uerbum inde eijcere conati ſint.

CAP. V.

ELEGANTER admodum eruditus poëta Catullus nutrices vocauit mammas papillásque, vbi in nuptiis Pelei ac Thetidis do ctiſsimo carmine celebrandis, cecinit. Illaque atque alia viderũt luce marinas Mortales oculi nudato corpore nymphas, Nut ricum tenus extantes è gurgite cano: cum enim nutrices plerunque dicantur αἱ θηλαί, partes corporis earum, quibus vtuntur in eo munere fungendo: infantibusque alendis, apte videntur & ipſæ illo nomine appellari poſſe, quod tranſlationis genus eſt. nec tamen defuerunt, qui, huiuſcemodi concinnitatũ ignari, quibus poëtæ ornare ſua ſcripta conſuerunt, tentarint inde verbum hoc exturbare: aliudque minus illic aptum, eo inculcare: tanta eſt licentia imperitorum, cui omnibus viribus reſiſtendum eſt. nutricum autem tenus inquit vt Lucretius labororum tenus. μέχρι Græci eodem caſu ſeruato, dicunt. vt Plato in XI. libro de legibus loquitur, ubi de idoneo tempore celebrandarum nuptiarum præcipit. huius enim quoque rei iudicem exiſtimatoremque eſse vult, qui nudis maribus ſpectatis: fœminis autem uſque ad umbilicum nudatis, de hoc ſtatuat. Verba hæc politiſſimi ſcriptoris de ea re ſunt. τὴν δὲ τοῦ τῆς γάμου χρόνου συμμετρίαν καὶ ἀμετρίαν ὁ δικαστὴς σκοπῶν, κρινέτω γυμνοὺς μὲν τοὺς ἄῤῥενας: γυμνὰς δὲ ὀμφαλοῦ μέχρι θεώμενος τὰς γυναῖκας.

Quid ualeat εὐχῆς ἄξια διαπεπρᾶχθαι apud Iſocratem: quibuſque uerbis Cicero idem dicere uideatur.

CAP. VI

CVM pro lege Manilia de Mithridate rege loquens Cicero inquit. Itaque tantum victus efficere potuit, quantum incolumis nũquam eſt auſus optare: itémque poſt vbi de Cn. Põpeii felicitate diſſerit. Hoc breuiſsime dicã, neminem vnquam tã impudentem fuiſſe, qui à diis immortalibus tot & tantas res tacitus auderet optare, quot & quãtas Dii immortales ad Cn. Pompeium detulerunt: videtur expreſsiſſe quod Græci dicunt, εὐχῆς ἄξια διαπεπρᾶχθαι: ſic enim locutus eſt Iſocrates in Panegyrico, accuſans Græcos, quod turpem ignominioſámque pacem cum rege Perſarum feciſſent: cum, ſi viri eſſe, ferréque magno animo incommoda belli voluiſſent, licuiſſet illis efficere res, quæ potius à Diis optandæ fuiſſent, quam humanis opibus effici poſse ſperandæ. ait igitur ἐξὸν ἡμῖν εὐχῆς ἄξια διαπεπρᾶχθαι. Necnon in libro, quem miſit ad Philippum Macedonem, quo loco de rebus geſtis illius, & quantopere in regno ſuo augendo felix fuiſſet, parens cõſiliis Græcorum, qui cum eo viuebant, loquitur. ἀλλ' ὡς ἐκεῖνος ἀνακαλούμενος οὐκ ἐλάττω τὴν βασιλείαν πεποίηκεν, ἀλλ' εὐχῆς ἄξια διαπέπρακται. Plato vero, quod huic par ſiméleque eſt, εὐχαῖς ὅμοια dixit, ſignificans res, quas poſsumus potius taciti optare, quàm aperte expetere. è VI. enim libro de rep. hæc ipſius verba ſunt. οὕτω γὰρ ἂν ὑμεῖς δικαίως καταγελῴμεθα ὡς ἄλλως εὐχαῖς ὅμοια λέγοντες. eodem quoque pacto locutus eſt Cicero

cero pro L. Flacco in Aſclepiadem teſtem dicens, turpiter mentientem. Quantum ſibi ablatum homo impudentiſsimus dicit, tantum nunquam eſt auſus vt haberet, optare. Significat igitur optare precari à Diis immortalibus: & à ſuperiore viro, maioriſque dignitatis, petere. vt vſus etiam hoc verbo eſt M. Varro, cuius verba hæc leguntur apud Nonium quamuis corrupta, ac miſerum in modum dilaniata. eo autem libentius exemplum hoc poſui, vt doctiſsimi ſcriptoris eodem tempore locum elegantem purgarem. ait igitur ille Marcipore. Et Diogenes κυνικὸς, qui ab Alexandro rege iuſsus optare, quid vellet ſe factum. In exemplaribus autem Nonii legitur pro voce illa κυνικὸς, qui amicos, adeo omnia plena mendarum ſunt. nam huiuſcemodi Grecæ voces more Græcorum: eiuſque ſermonis ratione ſcribi ſolitæ erant. vt è ſuperiore loco, quem reſtitui eiuſdem auctoris, nec non ex hoc etiam intelligi poteſt. commemorat autem Varro verbis illis, quamquam ſententia plena non eſt, quod Cicero quoque in V. libro Tuſculanarum hoc pacto narrauit. At vero Diogenes liberius, vt Cynicus, Alexandro roganti vt diceret, ſi quid ſibi opus eſſet. Nunc quidẽ paululum inquit à Sole: offecerat videlicet apricanti.

Quæ fuerint ἠχεῖα in theatris appellata: correctuſque Vitruuij locus in excuſis libris deprauatus.

CAP. VII.

MAGNO ſtudio efficere ſolitos veteres vt theatra reſonarent: hiſtrionũmque voces ad aures ſpectatorũ auctiores, clarioréſque accederent, & teſtimoniis eruditorum ſcriptorum, & veſtigiis antiquorum theatrorum intelligitur. Id quoque ſignificauit in epiſtola quadam ad Q. fratrem Cicero, cum de Aſia prouincia, quæ ab illo regebatur, vt de theatro quodam loqueretur: in qua quid fieret, vocibus eorum hominum celebratum, Romam uſque portaretur. Verba eius hęc ſunt. Natura autẽ ita reſonans, vt vſque Romam ſignificationes voceſque referantur. Vaſa igitur quædam ærea in eorum cellis collocabant ſumma cum ratione, quę hoc ipſum præſtarẽt: illa autem inde ἠχεῖα vocabant: oſtendit enim nomen hoc ipſum eorum munus: vnde etiam quam Latini imaginem pręciſe dixerũt, iidem ἠχὼ appellabant. Eorum autem vaſorum meminit pluribus locis Vitruuius, quanquam ſemel corrupto loco imperitorum audacia, ut puto, verbum hoc inde deletum ſit. aliúd quæ Græcum itidem verbum, non tamen illic quadrans, pro illo poſitum. eſt autem is in quinto eius operis libro. cum enim nunc in excuſis legatur. Vti. n. organa in æneis laminis, aut corneis dieſi ad cordarum ſonituum claritatem perficiuntur, ſic theatrorum per harmonicem ad augendam vocem ratiocinationes ab antiquis ſunt inſtitutę. corneis ἠχείοις legi debet, vt ſcriptum ferè inueni in antiquiſsimo & fideliſsimo exemplari. nam dieſi, quæ dieſis quid ſit & à Vitruuio ipſo non multo poſt, & ab iis qui de arte muſica ſcripſerunt, accuratè traditum eſt, locum hic habere non poteſt.

Salluſtij ſententia quædam de bello Iugurthæ diligenter ponderata.

CAP. VIII

SALLVSTIVS quod inquit de Bello Iugurthino, quo loco de diſcordiis ciuitatis accurate copioſeque diſputat. Nam vbi primum ex nobilitate reperti ſunt, qui veram gloriam iniuſtæ potentiæ anteponerent, moueri ciuitas, & diſſenſio ciuilis, quaſi permixtio terræ oriri cœpit, videtur extremis his verbis reſpexiſſe ad peruulgatam vocem nefarij hominis, qui ſe mortuo dixerat nihil ſua intereſſe, quid de orbe terrarum fieret, atque optarat vt terra igne permiſceretur. verbis autem Græcis tam ſcelerata ſententia edita, eſt hæc. ἐμοῦ θανόντος γαῖα μιχθήτω πυρί: quamuis Salluſtius cum quo permiſceri, ac confundi terram voluerit, nõ addiderit, ſed permixtionem tantum terræ appellarit: terram, vt opinor intelligens, vniuerſum hunc ornatum rerum, ac mundum ipſum: ſiue igitur id exprimere voluit: ſiue potius quod vulgò dicimus, omnium rerum tanquam Chaos quoddam fieri. eodem autem verbo Ciceronem vſum eſſe, cum συγκυκᾶν exprimere vellet in verſu Ariſtophanis comici notum eſt. inquit enim fulgere, tonare, permiſcere Græciam. narrat igitur Criſpus cum ex nobilitate, quæ antea concors plebem premebat, aliqui extitere auctores plebi, duceſque, vindicandi ſe in libertatem, ciuitatem omnem commotam: exortámque eſſe ciuilem diſſenſionem, quæ ob magnitudinem imperii imitaretur permixtionem terræ, ac cõfuſionem omniũ rerum. eſtque ſine dubio hæc ὑπερβολή quædam: nullo enim modo magnitudinẽ illius incommodi exprimere potuit, & ante oculos ponere quot quãtorum malorum res illa origo cauſaque foret. Similis autem ac par huic, ſententia edita eſt à M. Varrone de vita Populi R. libro IIII. accuſante ambitionem quorundam improborum ciuium: ſitimque ingentem conſequendorum honorum in ciuitate: qui vt deſiderio illo ſuo potirentur nulli rei parcerent. Verba ipſius à Nonio grammatico citata, hæc ſunt: & ipſa manifeſto ὑπερβολικῶς prolata. Tanta porrò inuaſit cupiditas honoris pleriſque, vt vel cœlum ruere, dummodo magiſtratum adipiſcantur, exoptent.

Purgatus locus in epiſtola Horatij ad Claudium Neronem.

CAP. IX.

PARVA ſcripturæ macula corrumpit elegantem modũ dicendi apud Horatium, & quo ſæpe vſus eſt M. Tullius: in epiſtola enim qua cõmendauit Septimium ſodalem ſuum Claudio Neroni, ſcripti quos vidi libri, ſatis vetuſti fideleſque, ita habent. = nam cum rogat, & prece cogit, Scilicet vt tibi ſe laudare & tradere coner: non vt formis excuſi in quibus eſt: nam me rogat. locum autem deprauatum puto ab audaci aliquo & imperito, qui non videret reſpondere hoc alteri cõiunctioni, quæ infra in quinto epiſtolæ verſu poſita eſt, ubi inquit. Munere cum fungi propioris cenſet amici: duo enim poſcebat Septimius, ac precibus ab Horatio impetrare ſtudebat, vt ſe fortunato uiro laudaret ac traderet: præterea ſtudio ſuo faceret ut honeſtum aliquem locum apud eum obtineret. morem autem fuiſse ueterum, elegãtiorum ſcriptorum, ut in huiuſcemodi partitionẽ ita loquerentur, ac cũ & tum dicerẽt, cõſtat: quem etiam ſtudioſi Ciceronis, imitatoreſque orationis ipſius, nunc retinent. Huiuſmodi autem quoque mendas è tam polito poëta delere nõ inutile puto, quamuis illæ ſæpe maioris momenti ſint quàm uideantur: quod

huic ipſi fortaſse contigit:nam quam uim habet alterum cum ſublato priore, non facile intelligitur:contra (ſi ita legitur) ſententia plana elegansque admodum eſt.

Diſputatum accuratè de duobus Catulli locis in carmine de Berecynthia & Atti.

CAP. X.

DEVOLVIT lactes acuto ſibi pondere ſilicis. verſus hic è poëmate Catulli de Berecynthia & Atti, valde mihi ſuſpectus eſt: atque id duabus de cauſis, & quia numerus aptus non eſt: neque enim recipit ſecunda ſedes eius carminis ſpondeum: continenteſque quattuor productæ ſyllabę celeritatem ipſius impetúmque morantur, & quia diſcrepat ſecundum eius verbum à vetere lectione. nam quin notio eius nominis illic quadret: eleganterque lactes pro teſtib. poni potuerint, nõ inficiarer: huiuſcemodi enim quiddam in eadem re ſignificanda, quamuis hoc ipſo verbo vſus non ſit, pronunciauit etiã Plautus in Milite: Vide vt tibi iſtic ſit acutus Cario culter probe. Quin iamdudum geſtit mœcho hoc abdomen adimere. Hoc igitur adnotare volui, ſi forte veſtigiis ipſius indicatis, vera lectio indagari ab aliquo poſſit: cum enim doctiſsimum mihi atque elegantiſsimum hoc carmen videatur, puto ſtudioſos omnes illi purgando operam dare debere. vt autem nũc paſsim in impreſsis legitur, arbitror à correctore quopiam reſtitutum eſſe, qui vitium peruulgatæ lectionis intelligens, ita emendare, rem ipſam ſecutus, voluerit: ei autem libenter aſſentirer, niſi libere nimis ille ab antiqua ſcriptura diſceſsiſſet: rationémque verſus cõtempſiſſet, qui in ſecunda ſede iambum aut tribrachyn poſcit, ut diligẽti animaduerſione huius puſilli poëmatis intelligi poteſt: & Terentiani quoque, qui accuratè ſcripſit de metris, auctoritate. In libris autem qui primis temporibus huius inuenti excuſi ſunt, legitur, lectas. ipſe verò plures vidi calamo exaratos, in quibus aut iletas, aut illetas, ſcriptum eſt. ſed in quibus etiã illectas eſſet, offendi. verbum autem id, quod vitioſum puto, aut vna producta ſyllaba conſtare debet, aut duabus correptis, vt ita efficiatur aut iambus, aut tribrachys. nam quod auſi ſunt quidam primum quoque huius verſus verbum immutare, ac pro deuoluit, deuellit ſcribere, magnopere peccaſſe illos arbitror, qui certam, atque elegantem lectionem tentarint: ac ſine cauſa emendare volentes, deprauarint. Inquit enim hic doctiſsimus poëta à conſequenti deuoluit, pro amputauit. ſignificans teſtes ipſos abſciſſos, in terram deuolutos. quo verbo etiam vſus eſt in iambo in Ruſam Bononiẽſem, ſordes ipſius mendicitatémque accuſans: Quum deuolutum ex igne perſequens panem, A ſemiraſo tunderetur uſtore. Verſum præterea eiuſdem poëmatis, quo loco virilitate iam orbatus Attis comites hortatur vt Deam illam colant, cuius ritus probarat: aitque, vt in excuſis pluribus libris legitur. Hilarate ære concitatis erroribus animum, corruptum arbitror. quomodo autem emẽdari poſſe putem, quibúſque rationibus ductus, nunc indicabo, vt ſi iudicium meum eruditis probetur, tollatur hæc macula è nitidiſsimo carmine. Suſpicor igitur ita legi debere, duabus vocibus aliquantum variatis. Hilarate heræ citatis erroribus animũ. in priore autem verbo reſtituendo coniecturam ſequutus ſum: verſus enim ratio docet illic vitium eſſe: poſtulat nanque ſedes ea iambum, aut tribrachyn: habet autem in peruulgata lectione trocheum. ſi verò (vt ego oſtendi) legatur, ſuus numerus ipſi reddetur. facile autem labi potuit librarius in deſcribendo, ob ſimilitudinem ſoni, in deprauata hac Latini ſermonis pronunciatione. quòd verò ſublata præpoſitione, quæ in excuſis huic verbo accreuit, ci-

titis lego, mecum in hoc habeo quædam ſcripta exemplaria: niſi autem pellatur inde pars illa, verſum deprauabit: illic enim quoque iambus requiritur. Animaduertendum autem, quod non indiligentem lectorem poſſet perturbare, poſt comma ſtatim loco pariambi, qui pes breuibus duabus cõſtat, poſitam eſſe productam ſyllabam: cum enim duobus ipſa temporibus conſtet, videtur vicem duarum breuium ſubire, quæ & ipſæ par interuallum habent. pluribus autem locis in hoc poëmate idem cõmiſit Catullus, vt quarto etiã ab hoc verſu, nec non XVI, cum cecinit. Rapidę ducem ſequuntur Gallæ propero pede: aliiſque itidem nonnullis. Quod tamen Terentianus, cum legem huius carminis oſtenderet, quæque pedum immutationes fierent doceret, non adnotauit. Sed nulla veriora præcepta huius rei eſſe poſſunt, quàm obſeruatio huius carminis, à doctiſſimo poeta ſummo artificio conſcripti. ſententiæ autem ipſi magis (niſi fallor) quadrat hæc lectio, quam eſſe hanc opinor: vt iubeat ipſos tripudiis, effuſiſque curſibus, exhilarare mentem Cybeles, quam heram vocat eadem ratione, qua ipſæ famulæ vocabatur. Sed in penultimo quoque totius poëmatis verſu hoc ipſo nomine poeta ipſam appellat: cum directa ad eam oratione, precatur vt ſe ſuoſque omnes ab hoc inſaniæ genere tueatur, atque inquit. Procul à mea tuus ſit furor omnis hera domo.

Ratio accuratorum magiſtrorum explicata in aliquibus expoliendis, quam egregiè expreſſit Terentius.

CAP. XI.

ELEGANTER expreſſit Terentius Adelphis morem diligentiſs. præceptorum, qui exemplis aliorum vtuntur in his, quos ornare volunt, inſtituendis: nec ſolum oſtendunt eos, qui recte ſe in eo munere gerunt, vt ad eos imitandos incendant verum etiam eos qui labuntur, ac peccant, vt diſcant vitia declinare, & quantum poſſunt, inde ſe remouere. Induxit igitur Demeam rationem hac omnem callido ſeruo, qua ſingebat filiũ, ita exponentem. Nihil prætermitto: conſuefacio, denique Inſpicere tanquã in ſpeculũ, vitas omnium iubeo, atque ex aliis ſumere exemplũ ſibi. Hoc facito. Recte ſane. Hoc fugito. callide Hoc laudi eſt. Iſtlic ę res eſt. Hoc vitio datur. Probiſsime: Plutarchus quoque in Demetrio cõmemorat Iſmeniam Thebanũ, ſummum tibicinem, doctoremque accuratum eius artis, cum monſtraſſet diſcipulis & qui bene & qui male tibiis vterentur, ſolitum dicere. ſic vti tibiis oportet: contraque ſic vti minime oportet: vtrunque enim diligenter notatum, perfectum abſolutumque artificem reddere poteſt. Ariſtophanes quoque in fabula, cui ab auibus nomen impoſuit, cum lepide vtilitates, quæ ab eo genere caperentur Piſthetærum enumerantem induceret, in aliis etiam poſuit beneficio illarũ nautas tuto nauigare, indicare enim aues vtrunque tempus, ſi quęſitum ex ipſis ſit, & cum vela danda ſunt, & cum è portu non exeundum: inquit enim προερεῖ τις ἀεὶ τῶν ὀρνίθων μαντευομένῳ περὶ τοῦ πλοῦ· νυνὶ μὴ πλεῖ, χειμὼν ἔσται· νυνὶ πλεῖ, κέρδος ἐπέσται.

Quod

Quod Cicero apud Agathoclem in hiſtoria legit de Amilcare Pœnorum duce capto, idem Diodorus Siculus oſtenditur memoriæ prodidiſse.

CAP. XII.

IN primo libro de Diuinatione Cicero, quo loco ſomnia ſępe vera eſſe, atque exitum habere multis exemplis cõfirmat, hoc etiam ponit. Apud Agathoclem ſcriptum in hiſtoria eſt, Hamilcarem Carthaginienſem, cũ oppugnaret Syracuſas, viſum eſſe audire vocem ſe poſtridie cœnaturum Syracuſis. Quum autem is dies illuxiſſet, magnam ſeditionem in caſtris eius inter Pœnos & Siculos milites eſſe factam. quod quum ſenſiſſent Syracuſani, improuiſo eos in caſtra irrupiſse: Hamilcaremque ab his viuum eſse ſublatum. ita res ſomnium comprobauit. Totum autem hoc, quod breuiter narrat, expoſuit accurate Diodorus Siculus in x x. libro hiſtoriarum; qui tamen nonnullis rebus à Cicerone diſcrepat: neque enim in ſomnis oſtendit Hamilcarem vocem illam audiſse, quæ diceret cœnaturum ipſum poſtridie Syracuſis, ſed vatem inquit inſpectis extis hoc affirmaſse: nec incommodum id acceptum ob ſeditionem in caſtris factam, ſed cum opportunum locum occupare vellet: eoque noctu cum exercitu accederet, atque iter, quod eò ducebat, anguſtum aſperumque foret, ab incondita turba lixarum, quæ exercitum comitabatur, tumultum excitatum. pręſidium autem Syracuſanorum, quod eò antea miſſum fuerat, cognito conſilio hoſtium, auditáque trepidatione aduerſariorum, fretum loco, cognitioneque viarum, in perturbatos illos irruiſse: ac partem eorum concidiſse: partem autem è præruptis rupibus, præcipites egiſse, vt cũ multi etiam ab equitibus conculcati preſsique ſint, magnã cladem acceperint Carthaginienſes. viuum autem Hamilcarem non à Syracuſanis, ſubito ex oppido egreſsis, ſublatum eſse, ſed ab illis ipſis captum ac Syracuſas comportatum, vnde vox auguris comprobata ſit: addit enim ad extremum. ἀπεμνημόνευσε δὲ καὶ τὴν τοῦ μάντεως φωνὴν: ὃς ἔφησεν αὐτὸν εἰς τὴν ὑστεραίαν ἐν Συρακούσαις δειπνήσειν. quod etiam initio eius narrationis his verbis indicarat, docens eum voce illa confiſum, ſtatuiſſe aggredi, quod cum loci illius potitus eſset, ſperabat ſe ſatis tuto tentaturum. εὐθὺς δὲ καὶ προσβάλλειν ἐξ ἐφόδου τοῖς τείχεσιν ἠγωνίζετο, τοῦ μάντεως εἰρηκότος αὐτῷ κατὰ τὴν ἐπίσκεψιν τῶν ἱερῶν, ὅτι τῇ μετὰ ταύτην ἡμέρᾳ πάντως ἐν Συρακούσαις δειπνήσει. Animaduertendum autem eſt cum Agathocles illo ipſo tempore in Sicilia regnaret, eodem nomine vocatum etiam fuiſse hiſtoriæ ſcriptorem, qui tamen in longinqua terra natus eſset, vnde ſe id accepiſse Cicero teſtatur. eius vero Athenæus quoque mentionem fecit in XIIII. libro Δειπνοσοφιστῶν his verbis. Μνημονεύει δὲ αὐτῆς Ἀγαθοκλῆς ὁ Κυζικηνὸς ἐν τρίτῳ τῶν περὶ τῆς πατρίδος.

Quid valeant verba illa in epiſtola ad Trebatium. Manibus gypſatiſsimis: moſque veterum traditus, qui noctu hoſtes aggreſſuri, et arma, et veſtimenta gypſo illinebant.

CAP. XIII.

ACCVRATE videndum eſt quid valeant in epiſtola Ciceronis ad Trebatium verba hæc, ſumpta (ut opinor) è Medea Ennii. Quibus illa manibus gypſatiſsimis perſuaſit, ne ſibi vitio illæ verterent, quod abeſset à patria: neque enim quicquam apud Euripidem inuenitur, vnde fabula expreſſa eſt, quod Medeæ manus, partem ve vllam corporis, hoc aut illo colore tinctam fuiſſe, aut alio modo affectam oſtendat. ipſe ſanè arbitror ſi-

gnificare verbis illis Ennium voluiſſe pulchritudinem corporis, cādorémque: atque illum quidem fucatum, induſtriáque adiutum. nam gypſi candor eximius eſt, quod docet etiam Plato in Phædone, quo loco inducit Socratem fabulā exponentem: ac terræ faciē variam, ſi è ſuperiore loco ſpectetur: diſtinctámque pulcherrimis coloribus, deſcribentem. inquit enim. τὴν δὲ, ὅση λευκὴ, γύψου ἢ χιόνος λευκοτέραν. nam hac etiam materia vſos veteres in ſe armíſque ſuis dealbādis, cum aggredi noctu hoſtes volebant, vt ſuos ab aduerſariis dignoſceretent, teſtatur Herodotus in Vrania: cum incommodum, quod accepiſſent Theſſali à Phoceuſibus, aſtuto hoc conſilio, cuius auctor fuerat augur Tellias Eleus, exponeret. Verba eius hæc ſunt. γυψώσας ἄνδρας ἑξακοσίους τῶν Φωκέων τοὺς ἀρίσους: αὐτούς τε τούτους, καὶ τὰ ὅπλα αὐτῶν, νυκτὸς ἐπεθήκατο τοῖς θεσσαλοῖσι, προείπας αὐτοῖσι τὸν ἂν μὴ λευκανθίζοντα ἴδωνται, τοῦτον κτείνειν. Eandem autem rem cōmemorauit Pauſanias initio libri x. quo res Phocenſium tradit, & ipſe materiæ huius mentione facta: inquit enim αὐτοί τε ἀληλιμμένοι γύψῳ, καὶ ἐνδεδυκότες ὅπλα λευκὰ ὑπὸ τῇ γύψῳ: notum autem eſt noſtra ætate cum huiuſcemodi aliquid fit, tunica linea armis impoſita milites eundem colorem, eadem de cauſa, repræſentare ſolitos. à quo genere veſtimenti nocturnę illę etiā, furtiuæque pugnę, hodie appellantur. Apud Athenæum quoque locus Ergiæ Rhodii è cōmentariis, quos ſcripſit de patria legitur, ubi narrat Iphiclum aſtute impoſuiſſe Phœnicibus, qui ante Græcos Rhodum tenebant: cum enim oraculum illis editum foret ipſos eam terram poſſeſſuros, vſque ad id tempus, quo corui albi facti fuerint: & in crateribus piſces apparuerint, vtrunque callide ipſum: dolóque vſum, effeciſſe: in coruis autem dealbandis hac re vſum ipſum docens, ait. ὁ δὲ Ἴφικλος, κόρακας θηρεύσας, καὶ ἀλείψας γύψῳ, ἀφῆκεν & quæ ſequuntur. Addidiſſe autem id Ennium mirari non debemus: hæc enim erat conſuetudo veterum poëtarum in uertendis fabulis Græcorum, ut quędam adiungerent: alia autem relinquerent: quod oportere etiam ipſos facere pręcepit Horatius notiſsimo verſu, in verſibus. n. his, qui duo adhuc eodem loco integri leguntur. Nam multi ſuam rem bene geſſere & publicam patria procul. Multi, qui domi ætatem egerunt propterea ſunt improbati, omiſit manifeſtò Ennius quod apud Euripidē legitur: diuiſit enim Græcus poëta eos, qui non otioſi domi manſiſſent, ſed contra patrias reliquiſſent, in illos, qui procul ab oculis ſuòrum ſe remouiſſent: & in illos, qui prope à domo viciniſque in locis abfuiſſent, ita canens. = Οἶδα γὰρ πολλοὺς βροτῶν σεμνοὺς γεγῶτας, τοὺς μὲν ὀμμάτων ἄπο: τοὺς δ', ἐν θυραίοις. nam quin θυραῖα dicens, propinquas ſedes intellexerit, dubitare non poſſumus: eodem enim ſenſu vſurpauit hoc nomen in Hippolyto cum inquit. γλώσσῃ γὰρ οὐδὲν πιστόν: ἣ θυραῖα μὲν φρονήματ' ἀνδρῶν νουθετεῖν ἐπίσταται, αὐτὴ δ' ὑφ' αὑτῆς πλεῖστα κέκτηται κακά. ſignificans poſſe homines alienis proximiſque vtilia præcepta dare: ſemet ipſos autem non facilè conſilio adiuuare.

Variæ notiones huius uocabuli σκάφη explicatæ: cum primum uideatur nauigioli genus ita appellatum.

CAP. XIIII.

ΣΚΑΦΗΝ apud Græcos vnum eſſe ex iis nominibus, quæ plures diuerſáſque res ſignificant, vt κύων, ποῦς: infinitáque alia huiuſcemodi, teſtimoniis veterū ſcriptorum intelligitur: neque enim ita frequens vſus eſt huius nominis, cū aliud quàm nauiculam valet, quam ſuperiorum illorum: quod etiam in latinis uocibus, illis reſpondentibus, contingere manifeſtum eſt. valet igitur σκάφη in eo ſermone, non nauigiolum tantum, quo ſenſu tranſiit in Latinorum conſuetudinem: Italicóque nunc ſermone

celebratur,

celebratur, ſed cunam etiam in qua infantes collocantur. exemplo autem Athenęi hoc confirmatur, qui, cum in XIIII. libro δειπνοσοφιστῶν de elephanto, amore infantis pueri capto, loquens: docenſque eum fidum cuſtodem eius fuiſſe, narrat infantem illum ſaturum à nutrice ſolitum in medio crurum ipſius cōſtitui, inquit. ὅτ' ἂν ὁ τροφὸς ἐμπλήσειεν αὐτὸ τοῦ γάλακτος, ἀνὰ μέσον τῶν ποδῶν τοῦ θηρίου ἐτίθει αὐτὸ ἐν σκάφῃ. Infra etiam exponens iiſdem muneribus, quibus nutrices, ſolitā eam beluam puerum curare; cunámque mouere cum ploraret, ut ſopiretur inquit. ὅτι κλαίοντι τῷ προβοσκίδι τὴν σκάφην ἐκίνει, καὶ κατεκοίμιζεν αὐτόν. à formæ autem ſimilitudine ita cuna eo ſermone appellabatur. vnde quoque (vt opinor) eodem nomine vaſculū vocabatur, quo mulieres nūc lineas veſtes lauatā ferunt, aut madidas vt ſole exareſcant: nos patrio ſermone vaſſoio, vocare cōſueuimus: hoc autem cognoſcitur è verſiculo quodam, quē edidit vetula mulier nomine Iambe, cum lauacro aſſidens, atque operi illi ſuo intenta, accuſaret Hipponactem, qui cum eo acceſſiſſet, attrectaret id vas plenum lanæ, atque euerteret. inquit enim. ἄνθρωπ' ἄπελθε, τὴν σκάφην ἀνατρέπεις. Hoc autem legitur apud Hephæſtionem, qui ſcripſit de metris, vbi de Iambo loquitur: quærítque vnde id nomen ipſi inditum ſit: oſtendens eo numero, qui fortuito anui illi excidit, valde delectatū poëtam illum, ipſo poſtea multum vſum, atque ab ipſa appellaſſe. Vocatur præterea σκάφη à Græcis inſtrumentum coqui, quo ex ollis ius hauriunt, & ipſum (niſi fallor) a forma ita appellatum. Apud Athenæum libro III. Alexis comicus hoc indicat, cuius, hæc verba ſunt pronunciata à coquo, qui querebatur ſe non poſſe in ea domo munus ſuum obire, cum & condimenta deeſſent, & inſtrumenta artis neceſſaria: multis enim iam dictis addidit. οὐ ξύλον, οὐ σκάφιον, οὐ τήγανον οὐχ ἱμονιά, οὐ λάκκοι, ἔλαιον, φρέαρ: & eodē in libro poſt Antiphanes. = τίτερος ἄλλα βρώματα, ἔχουσι μισθὸν καὶ μάγειροι λέσχαι καὶ δημιουργοί, μίλτος αἵ τε σκάφας.

Oſtenditur ſententiam, qua Horatius nimium ſui ipſius amorem accuſauit, celebratam fuiſſe in Græco ſermone.

CAP. XV.

HORATIVS in III. Satyra primi libri, cum, φιλαυτίαν accuſans, commune penè uitium omnium mortalium: ſtultúmque & improbum hunc amorem eſse affirmans, inquit. Cum tua peruideas oculis mala lippus inunctis Cur in amicorum vitiis tam cernis acutum Quam aut aquila, aut ſerpens Epidaurius? videtur expreſsiſse peruulgatam vocem in Græco ſermone, cuius meminit Plutarchus in libro de ſecuritate animi, oſtendens eā ſanè prolatam eſse aduerſus curioſum: poſse tamen ſatis apte eò transferri, atque illi quoque diſputationi accommodari. illa autem hæc eſt. τί τἀλλότριον ἄνθρωπε βασκανώτατε κακὸν ὀξυδορκεῖς· τὸ δ' ἴδιον παραβλέπεις. idem igitur manifeſto valet ſententia Flacci, quamuis ornet ipſam more poëtarum: ſimilibuſque in declarandis contrariis, augendiſque vtatur. nam apud ipſum peruidere ſignificare puto, oculis tranſire: nec attente contemplari: quod à cōtrario intelligitur: id autem verbum ad imitationem Græci verbi παραβλέπειν videtur eſse formatum, atque inde omnino tranſlatum.

Quiddam, quod Cicero ſubtiliter uenuſteque dixit, dictum antea fuiſſe eodem modo à Græcis oratoribus.

CAP. XVI.

SENTENTIAM hanc ſatis acutam, poſitam in concione pro lege Manilia. Huius autem orationis difficilius eſt exitũ, quàm principium inuenire: in qua etiam contrarium contrario refertur, non primus Cicero protulit, ſed à Lyſia potius accepit, quàm ipſe excogitarit: Lyſiæ autem ipſius in primis acumen ingenii, inuentioque laudata eſt, ac ſummis laudibus ab eruditis ſcriptoribus celebrata. Initio igitur orationis, quam ille habuit contra Eratoſthenem (hanc enim ipſum ſuo ore dixiſſe; non alii recitandam ſcripſiſſe, quod plærunque conſuerat, memoriæ proditum eſt) inquit. οὐκ ἄρξασθαί μοι δοκεῖ ἄπορον εἶναι, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, τῆς κατηγορίας, ἀλλὰ παύσασθαι λέγοντι. hoc tantum diſcriminis, quod de Cn. Magni dotibus uirtutibuſque Cicero id edidit: Græcus verò orator de rei flagitiis, atque ſceleribus. Cum igitur elegans hæc vox in ore doctorum uirorum ſit, & acuminis in ſe multum habere exiſtimetur, volui fontem indicare, vnde manaſſet. Inde igitur fluxit, unde multæ aliæ ſubtiles ſententiæ: præclaráque orationis lumina exorta ſunt. Frequentari autem ſolitam elegantem hanc ſententiam: multamque fuiſſe in ore diſertorum oratorum indicatur etiam ab Anaxila comico: qui cum de Cteſia quopiam, voraci homine, in fabula Chryſochoo loqueretur: eiuſque ingluuiem lepide ſignificaret, inquit. vt memoriæ prodidit Athenæus in X. libro Δειπνοσοφιστῶν. ἀεὶ που γὰρ οὗτος, ὡς λέγουσιν οἱ σοφοὶ, ἀρχὴν· τελευτὴν δ' οὐκ ἐπίσταται μόνος. Quod etiam de eodem in alia comœdia, parum immutatis uerbis, protulit, Athenæo itidem auctore. Nam illa uſum etiam Demoſthenem fuiſſe pro Cteſiphonte, cum Aeſchinis originem: ſordeſque parẽtum ipſius aperire cœpit, notũ puto, quia in illuſtri loco poſita eſt: ita autem ille uerbis complexus eam eſt. οὐκ ἀπορῶ δὲ ὅ χρὴ περὶ σοῦ καὶ τῶν σῶν εἰπεῖν, ἀπορῶ δὲ τοῦ πρώτου μνησθῶ.

De lepidiſſimis quibuſdam Platonis carminibus accuratè diſputatum, quibus addita eſt uenuſta Ode Anacreontis: nunc primum è tenebris eruta.

CAP. XVII.

LAERTIVS in vita Platonis, cum tradidiſſet Ariſtippum in IIII. libro de delicatis moribus veterum ſcripſiſſe amore Platonem captum fuiſſe pueri, Aſteris vocati, vnà cum quo rationi ſiderum operàm dabat: ſed etiam Dionis Syracuſani, quẽ poſtea virum factum ad patriam liberandam impulit, addidit, indicare etiam amorem, quo flagraſſet, epigrammata nonnulla ab ipſo in illos facta: adiungitque ſtatim ipſa, quæ ſanè leporis atque elegãtiæ ita plena ſunt, vt nihil ſuauius eſſe fingique poſsit. Animaduertendum autem in his, quæ in Aſterem luſit, imperitia librariorum è duobus diſtichis vnum tetraſtichon eſſe factum. nam coniungi priores duo verſus cum poſterioribus nulla ratione poſſunt: ſententia nanque diuerſa penitus eſt: in viuentem enim Aſterem primum diſtichon ſcriptum: in mortuum autem ſecundum. Primi argumentum hoc eſt. Suſpiciebat ſtellas cognominis illis puer. optat igitur amator, conuerſo ad eum ſermone: dicenſque aſpicere ipſum ſtellas, vt cœlum fiat, vt poſsit illum in ſe intuentem, pluribus luminibus ſpectare: ſtellæ

ſtellæ enim quaſi oculi cœli ſunt. ludit autem multis modis in tenero hoc carmine amans philoſophus. In ſecundo quoque iocatur in nomine. nam de ipſo ve ſtella loquitur: ἀστὴρ enim Græcis ſtella eſt. ſeddum viuebat, ipſum viuis hominibus eoum luxiſſe dicit: nũc vero, poſtquam mortuus eſt, veſperum mortuis. Vnam autem eandẽque ſtellam Veneris hic diuerſis nominibus, variato ipſius ortu, appellari conſtat. Ita igitur legentur ſeiuncti hi uerſus, contra ac nunc in excuſis libris notati ſint. Ἀστέρας εἰσαθρεῖς ἀστὴρ ἐμός: εἴθε γενοίμην οὐρανός, ὡς πολλοῖς ὄμμασιν εἰς σὲ βλέπω, In eundemque. Ἀστὴρ, πρὶν μὲν ἔλαμπες ἐνὶ ζωοῖσιν ἑῷος Νῦν δὲ θανὼν λάμπεις ἕσπερος ἐν φθιμένοις. Conarer ipſos exprimere, niſi metuerem ne inſanire viderer, qui ſperarem me tantæ venuſtati reddendæ parem eſſe. Aliud non minus venuſtum Platonis epigramma in Agathonem poſuit A. Gellius in XVIII. libro noctium Atticarum: quamuis non omnino auctorem hunc politum philoſophum ipſius fuiſſe narret, licet multi veteres ſcriptores id affirmarint. illud autem à Laërtio quoque collectum vnà cum aliis ibi legitur. His autem ſuauiſsimis politi philoſophi uerſibus addere libet ſuaue itidem, lepidúmque Anacreontis carmen, quod, cum paucis ab hinc menſibus hac tranſiret Henricus Stephanus Roberti filius, probus adoleſcens, ac liberali doctrina ſupra ætatem inſtructus, ipſe mihi dedit: inuentum à ſe forte (vt aiebat) in antiqui libri tegmine: venit enim ille ad me domum, & ingenii ſui dotibus commendatus, & graui etiam teſtimonio honeſtiſsimi uiri ornatus; literas enim ei ad me dederat Bernardinus Maphæus Cardinalis, qui ſtudioſos omnes bonarum artium, quarum ipſe refertum pectus habet, amplectitur ac fouet. is igitur mihi munuſculum hoc, quo magnopere delectatus ſum, dedit. Si reliquæ autem partes illius ſimiles huic erant, verè potuit Cicero dicere, totam Anacreontis poëſin eſſe amatoriam: confirmatque etiam breuitas numerorũ horum, quod Demetrius de carmine quodam ipſius inquit. Videri illud, vt erat, temulenti ſenis. Sed iam carmen ipſum ponamus.

Λέγουσιν αἱ γυναῖκες
Ἀνακρέων γέρων εἶ:
Λαβὼν ἔσοπτρον, ἄθρει
Κόμας μὲν οὐκ ἔτ' οὔσας:
Ψιλὸν δέ σευ πρόσωπον.
Ἐγὼ δὲ τὰς κόμας μὲν,
Εἴτ' εἰσὶν, εἴτ' ἀπῆλθον,
Οὐκ οἶδα: τοῦτο δ' οἶδα.
Ὡς τῷ γέροντι μᾶλλον
Πρέπει τὸ τερπνὰ παίζειν,
Ὅσῳ πέλας τὰ μοίρης.

Emendati duo loci in oratione pro Milone, auxilio ſcriptorum librorum, qui in excuſis maculoſi ſunt.

CAP. XVIII.

NOBILIS oratio Ciceronis pro Milone (quam cauſam diſertiſsimus patronus melius ſcripſit, quàm egit) mendis nonnullis inquinata eſt, inſcitia librariorum, vel ſiniſtrorum potius quorundam correctorum inuectis: vbi enim importunitatem Clodii, multis ipſius patefactis ſceleribus, cõmemorat, inquit, vt in excuſis nunc eſt. Qui parietem ſic per veſtibulum ſororis inſtituit ducere, ſic agere fundamenta, vt ſororem non modo veſtibulo priuaret, ſed etiam lumine. in ſcriptis enim pluribus exemplaribus le

gitur adhuc, limine: quam integram eſſe, ſinceramque lectionem puto: neque. n.
offeciſſe luminibus domus ſororis dicit Clodium, ſed aditum obſtruxiſſe, facul
tatemque illi eripuiſſe domus ſuæ, primas etiam partes intrandi. veritatem au-
» tem ipſius confirmat locus hic alter pro A. Cæcina. Quæro, ſi te hodie domum
» tuam redeuntem, coacti homines & armati, non modo limine tectoque ædiũ
» tuarũ, ſed primo aditu veſtibuloque prohibuerint, quid acturus ſis? quãuis nõ
omnino idẽ limen ambobus locis ſignificari videatur. Sed non multo quo
que poſt alterum erratum eſt, quod & ipſum auxilio eorundem ſcriptorum li-
» brorum emendari tuto poteſt: cum enim paſſim legatur. Omitto ſocios: exte-
» ras nationes: reges: tetrarchas (uota enim feceratis vt in eos ſe potius mitteret,
» quàm in veſtras poſſeſſiones: veſtra tecta: veſtras pecunias) à liberis dico, à libe-
» ris medius fidius & à coniugibus ueſtris nunquam ille effrenatas ſuas libidines
» cohibuiſſet. legi videtur debere: ueſtras pecunias: pecunias dico, à liberis, & quę
ſequuntur: eſt enim notum lumen orationis, cum aliquis ſeipſum reprehendit:
corrigitque iam editam vocem ac ſententiam, quæ ad id quod volebat indican
dum parum apta ſit: ſe enim hic Cicero ſtultitiæ damnat, qui in ſceleribus Clo-
dii explanãdis, quæ impendebant, ſi diutius vixiſſet, ereptionis pecuniæ, nõ ma
gnæ ſane iacturæ, & æquiore animo ferendæ, mẽtionem feciſſet, addens ſtatim
quod multo maius eſſet, nec ferri à libero homine poſſet. Exempla huius exor-
nationis, vehementer ad res amplificandas aptæ, crebra apud oratores & Græ
» cos & Latinos ſunt, vt pro Seſtio: hoc enim nunc ſuccurrit. Illo inquam ipſo
» die, die dico: immo hora, atque etiam puncto temporis eodem, mihi Reiquepu-
» blicę pernicies: Gabinio & Piſoni, prouincia rogata eſt.

*Locus Euripidis collatus cum loco Terentij: in quibus uterque poëta col-
lectis multis ueriſimilibus, inducit ſuas perſonas confirma-
re, quod ſuſpicari cœperant.*

CAP. XIX.

VIDIT eruditus ingenioſuſque iuuenis Bartholomæus Barba-
dorus, quod Terẽtianus Clinia de amore ſuo inquit, metuens
ne abſente ſe amica ſua corrupta foret, cauſaſque timoris expo
» nens. Concurrunt multæ opiniones, quæ mihi animum exau-
geant, à Creonte quoque Euripideo in Medea prolatum eſſe:
mirifice autem elegantia huius Græci poëtæ, ſententiiſque de
lectatur, vnde multum opera ſtudioque ſuo ipſi profuit: colla-
tum enim cum pluribus antiquis libris infinitis locis ipſum purgauit, ac ſubla-
tis turpiſsimis maculis nitidiorem reddidit: prolatum autem cum Creon ſe nõ
ſine cauſa ſuſpectum habere ingenium mulieris eius oſtenderet: metuereque ne
ſibi ſuiſque aliquid calamitatis ab ea impenderet: quare ipſam eiicere ex oppido
velle: ait enim prouidus ille rex: non tamen in eo, quod vtile ſibi cognouit po-
» ſtea tenax. ξυμβάλλεται δὲ πολλὰ τοῦ δε δείματος: ſtatimque plures coniecturas affert,
» quibus confirmat ſe merito timere, hoc pacto. σοφὴ πέφυκας, καὶ κακῶν πολλῶν ἴδρις
» λυπῇ δὲ λέκτρων ἀνδρὸς ἐστερημένη. κλύω δ' ἀπειλεῖν σ', ὡς ἀπαγγέλλουσί μοι τὸν δόντα, καὶ γήμαν-
» τα, καὶ γαμουμένην δράσειν τι. Quod accurate etiam fecit apud Terentium adole-
» ſcens ille dicens. Occaſio: locus: ætas: mater, ſub cuius imperio eſt mala. nam opi
niones videtur appellaſſe coniecturas ipſas, & verisimilia. vnde plura uterque
poëta poſuit, veriſimilia nanque, quod præcepit etiam in Partitionibus Cice-
ro, cum ſingula ſuo pondere moueant, ſi videntur eſſe exigua per ſe, multum
tamen cum ſunt coaceruata, proficiunt. nam quod Terentius exaugere animũ
illas inquit, cum metum intelligere vellet, arbitror animum ipſum appellaſſe,
motum illum animi, trepidationemque: animum enim videntur ſæpe vocaſſe

veteres commotionem ipſius ac πάθος, quo tunc affectus eſt. In vetuſtiſsimo autem exemplari, quod Petri Bembi, doctiſsimi ac politiſsimi viri, fuit, hæc declaratio illic legitur. Pro, quæ me terreant: animum autem dicit, quam illi præſens effecit metus, ſollicitam cogitationem.

Ariſtotelis locus in VIII. libro ἠθικῶν illuſtratus, indicato integro carmine Euripidis, quod illic fractum exempli loco eſt poſitum.

CAP. XX.

IN VIII. libro de moribus ad Nicomachum Ariſtoteles, initio diſputationis ipſius de amicitia, cum ſententias veterum exponeret, qui de illa re, alte principio ipſius ducto: magiſque apto de naturæ obſcuritate quærenti, quàm de bonis rebus ac malis diſſerenti, carmen Euripidis poſuit, quo traditur ortum ipſius eſſe contrarietatem: eſt autem omnis locus hic ipſe. Ευριπίδης μὲν φάσκων. Ερᾷν μὲν ὄμβρου γαῖαν ξηρανθεῖσαν: Ερᾷν δὲ σεμνὸν οὐρανὸν, πληρούμενον ὄμβρου, πεσεῖν εἰς γαῖαν: primus autem verſus extrema ſui parte cõtaminatus, ne quempiam perturbet, cauſam totius rei aperiam: incidi enim in carmen ipſum integrum apud Athenæum, ac longius quidem contextum: poëtæ nanque fabula in qua legebatur, periit: ſed ne illius quidem nomen indicauit Athenæus: Euripidis tantum elegantiſsimam hanc ſententiã eſſe affirmauit, quæ poteſtatem Veneris extolleret ac celebraret. initium verò ipſius illic hoc eſt. = οὐχ ὁρᾷς ὅσον θεός, Ην οὐδ᾽ ἂν εἴποις, οὐδὲ μετρήσειας ἂν Οσην πέφυκε, καὶ ἐφ᾽ ὅσον διέρχεται. Αὕτη τρέφει σε, κἀμὲ, καὶ πάντας βροτούς: Τεκμήριον δὲ μὴ λόγῳ μόνον μάθῃς Εργῳ δὲ δείξω τὸ σθένος τὸ τῆς θεοῦ. Ερᾷ μὲν ὄμβρου γαῖ᾽, ὅταν ξηρὸν πέδον Ακαρπον αὐχμῷ νοτίδος ἐνδεῶς ἔχει. Ερᾷ δ᾽ ὁ σεμνὸς οὐρανὸς, πληρούμενος ὄμβρου, πεσεῖν εἰς γαῖαν ἀφροδίτης ὕπο: Οταν δὲ συμμιχθῶτον εἰς ταυτὸν δύο φύουσιν ἡμῖν πάντα, καὶ τρέφουσ᾽ ἅμα Δι᾽ ὧν βρότειον ζῇ τε, καὶ θάλλει γένος. Perſpicitur igitur nunc manifeſtò breuitati ſtudentem Ariſtotelem, ne lõgiuſculum carmen ſine vlla neceſsitate adiungere cogeretur, ξηρανθεῖσαν, vnam vocem, pro dimidiato & integro altero poëtæ ſenario, de ſuo poſuiſſe: quæ totum ſenſum plurium illorum verborum continet: neque enim aliud longo illo ambitu ſignificare voluit poëta, quàm exareſactam, quod vno illo oſtenditur: more tamen poëtarum rem auxit atque exornauit. In II. ſanè libro ἠθικῶν, quæ μεγάλα vocantur, integrum primum verſum poſuit, cùm eundem hunc locum perſequeretur: reliquos tamen omnes, qui ſequuntur, omiſit. Ad Eudemum verò prima tantum ipſius parte contentus fuit, ad aliam ſtatim eiuſdem tragici ſententiam tranſiens, quæ idem probaret: inquit enim. οἷον ὑπάρχει Ερᾷ μὲν ὄμβρου γαῖα. καὶ τό. Μεταβολὴ πάντων γλυκύ.

Quæritur quem intellexerit Cicero uerbis quibuſdam, quibus in Hortenſio uſus fuerat.

CAP. XXI.

VERBA hæc Ciceronis ex Hortenſio leguntur apud Nonium grãmaticum. Qui cum publicas iniurias lente tuliſſet, ſuam non tulit: de quo autem hoc pronunciatum illic foret, amiſſo libro illo: vixque paucis, quę inde citatæ erant, ſententiis ſeruatis, vix ſciri ac certo teneri poteſt. quadrat ſanè id mirificę perſonæ Ariſtogitonis Athenienſis: ipſe enim, cum magni animi vir, fortiſque foret, publicas iniurias lente admodum tuliſſe

& cum ciuitatem ab iniuſto homine vexari, omníque dignitate ſpoliari cerneret, ſua nihil intereſſe putauit, quid de illis rebus fieret: idem tamen poſtea cũ Hipparchum ipſum tyrannum amores ac delicias ſuas tentare: Harmodiúmque, cuius amore flagrabat, conciliare ſibi velle intellexit, ſuam hanc priuatámque iniuriam non tulit, ſed adhibito ſocio illius conſilii puero illo, quem amabat, dolorem ſuum vltus eſt, ipſúmque necauit: Quod tamen in ea re læſus, effecit magno animo Ariſtogiton, alii etiam eadem de cauſa effeciſſe memoriæ proditi ſunt, qui & ipſi publicas iniurias nimis patienter tulerant: multorum enim exempla ponit Plutarchus in libro, quem ἐρωτικὸς appellauit, cũ perturbationis huius vim, & quantopere immutaret animos hominum, oſtenderet. nã vt Ariſtogitonem Athenienſem, ita etiam Antileontem Metapontinũ, & Melanippum Agrigentinum narrat, non aduerſatos eſſe tyrannis, cum omnes fortunas ciuitatis ipſos euertentes: omniáque furore quodam animi permiſcentes, vidiſſent: poſtquam vero ad amores puerósque ſuos animum adplicantes viderunt, vt aris ac focis ipſis opem ferentes, ſalutis capitíſque ſui nullam rationem habuiſſe tradit.

Locus Ciceronis è libris de rep. explicatus: hiſtoriaque relata de ducibus Athenienſibus, qui cum nauali in pugna hoſtes viciſſent, ab iratis poſtea ciuib. non iuſta de cauſa interfecti ſunt.

CAP. XXII.

Vt autem, quem Cicero intellexerit proxime notatis verbis manifeſtò non tenetur, ita quos idem ſignificet verbis his aliis è IIII. libro de Rep. ab eodem grammatico ad teſtimonium vocatis, liquidò perſpicitur. Quòd inſepultos reliquiſſent eos, quos è mari propter vim tempeſtatis excipere non potuiſſent, innocentes necauerint: hiſtoria nanque nota eſt: tangítque crudele factum Athenienſium, qui dum religioni ſeruire pietatíque erga mortuos voluerunt, rem iniuſtam, ab omníque pietate alienam, commiſerunt. Exponit autem ipſam totam accuratè Xenophon in primo libro rerum Græcarum. Cùm enim viciſſent Athenienſium imperatores claſſem Lacedæmoniorũ apud Arginuſas, cuius dux erat Callicratidas, ſtatim profligatis nauibus hoſtium, in fugámque verſis, partem ſuarum nauium cenſuerunt mittendam ad eas, quæ in pugna demerſæ eſſent vt naufragia colligerent: mortuóſque exciperent: reliquas autem ad opprimendas hoſtium naues, quæ pugnæ non interfuerant, cum in anchoris ad Mitylenem ſtarent: Hæc autem conſilia ipſorum ventus ſubito exortus, tempeſtáſque atrocior diſturbauit. è ducibus autem Athenienſium ſex, victores domum reuerſi, accuſatíque, quod optime meritos de rep. inſepultos reliquiſſent, poſt multas contentiones iactationéſque condemnati ſunt, atque vltimo ſupplicio affecti. In quo etiam iudicio Socrates magnitudinem animi ſui conſtantiámque declarauit: qui cum vnus eſſet eius magiſtratus, quem πρυτάνεις vocabant: vnóque animo omnes impedirent impetum turbulentorum: nec poteſtatem illis facerent vt ſententiæ contra leges ferrentur, ceteris metu perturbatis, clamoribúſque populi de ſententia deiectis, ſolus in mente permanſit: liberéque ſemper dixit ſe nihil facturum, quod legibus repugnaret. id autẽ memoriæ prodidit, & Xenophon ipſe illo loco: & Plato in Apologia: nec non alii etiam Græci auctores. Sed etiam cum hæc M. Varronis verba legantur apud Nonium: vbi plures eſſe ſignificationes vocabuli huius Solidum docet, quàmuis illic etiam nomen eius de quo

loquitur

loquitur non ſit, ſatis apertè tamen cognoſcitur, intelligi Vlyſſem. ait igitur grammaticus ille. Solidum continuum, iuge. Varro Seſquiulyſſe. Nauibus xxs. domo profectum decem annos ſolidos erraſſe. Hunc autem numerum fuiſſe nauium Vlyſsis narrat Homerus in catalogo hoc verſu. τῷ δ᾽ ἅμα νῆες ἕποντο δυώδεκα μιλτοπάρῃοι. nam de ſpatio etiam temporis, quo errauit, dubitari non poteſt. cum autem illic nunc ſit, dum profectū, vitioſe: rectè (vt arbitror) domo profectum emendaui.

Quali ingenio præditi inducerentur coqui à comicis: maioraque quam præſtare poſſent, polliceri illos paſſim de ſe ſolitos.

CAP. XXIII.

COQVORVM nationem contumacem glorioſamque apud veteres fuiſſe teſtimoniis comicorū poëtarum intelligitur, qui huiuſcemodi ipſos in fabulis inducūt: & ſanè ſi diligenter attendimus, fieri aliter nō potuit: qui enim artem ſuam magno pere experi uiderent, quomodo non ſibi multum tribuerent? atque ingenium ſuum oſtentarent? In primis autem garrulū vanúmque finxit quendam eius generis hominem Philemon in Milite: atque artem ſtudiúmque ſuum ſupra quam ferri poſſet, extollentem: cum enim multa iam, quæ eò pertinerent, dixiſſet, addidit impudentiæ plenam vocem, ſe rationem inueniſſe, qua homines nunquam extinguerentur, cū mortuos iam odore epularum à ſe conditarum, ad vitā reuocare poſſet. uerſus Philemonis hi ſunt. Ἀθανασίαν εὕρηκα· τοὺς ἤδη νεκρούς, ὅταν ὀσφρανθῶσι, ποιῶ ζῆν πάλιν. Coquus etiam Plautinus in Pſeudulo, & ipſe non diſcrepans ab ingenio reliquorū, magnifice ſe iactans, atque artem ſuam celebrans, ſimilem ſententiam pronunciauit, cum alios antea præ ſe ſpreuiſſet, atque eorum ſtudia irriſiſſet. Nam vel ducenos annos poterunt viuere Meas qui eſitabunt eſcas, quas ego condiero.

Indicantur plures Catulli loci de opinione non ſatis proſperè emendati.

CAP. XXIIII.

INIQVO admodum animo ferendum eſt doctiſsimum, eundémque elegātiſsimum poëtam, Catullum, adeo mendoſum, lacerúmque inueniri: & quod dolorem auget, huiuſcemodi eſse vulnera, quæ illum confecerunt, ut ſanari non poſſe uideatur. aut ægrè admodum periculoſéque manus ipſis adhibeantur. nec dubitare poſsumus quin nō nulli, præpoſteri homines, ac nullius iudicii, dum medicinam facere voluerint, plagas non paucas ipſius exacerbarint. Exempla erroris horum: incōmodique, quod attulerunt, plura ponere poſsem. nec male (vt arbitror) operam ſuam collocaret: parum ue utilitatis ſtudioſis afferret, qui in bonis auctoribus huiuſcemodi locos concinnatos ab aliquibus indicaret. ut aut à melioribus felicioribúſque correctoribus aliquando purgarentur: aut ſaltem labibus uetuſtate importatis, nouæ aſperſæ maculæ delerentur: id autem auxilio ſcriptorum librorum facilè fieri, tutóque poſſet. In carmine, quo nuptias Pelei ac Thetidis celebrauit, poſterior horum verſuum longè aliter legitur in ſcriptis atque excuſis exēplaribus. Deſeritur Scyros: linquunt Phthiotica tempe. Graiugenáſque domos, ac mœnia Lariſſea. nec tamen integræ lectionis veſtigia ita apparent, vt ad illam perueniri nullo negotio poſſit. ipſe igitur ipſa illa indicabo, ſi forte, quod mihi adhuc non licuit, ab acutioris ingenii aliquo: maioriſque eruditionis viro

efficiatur.ita autem in plurimis legi. Graninoniſqne domos ac nitenis alacriſea.ne tamen,quod ad priorem partem purgandam pertinet,reticeam: videndum accuratè arbitror an forte.Cranoniſque domos,legendum ſit. nam quod ad alteram pertinet,quamuis non incommodus ſenſus ducatur ex illo modo reſtituto loco,quia tamen multum diſcedit à veteribus his veſtigiis,non confido huic lectioni.In eodem etiam carmine,quo loco facit poëta Ariadnam malas vndique ſuas res exponentem,vtentémque forma illa, quam magiſtri dicendi vocant ἀπόρησιν, cum excuſi nunc habeant, Idæos ne petam montes,primum verbum variè legitur in ſcriptis libris; ſunt enim qui Idmoneos habeant. vt & impreſſi etiam olim:alii autem aut Idoneos,aut Idmeneos.quare videndum adhuc arbitror de veritate lectionis. Sed infra etiam vbi narrat,qui ad nuptias illas celebrandas venerint.quod in excuſis ferè eſt.

» Confeſtim Peneos adeſt:viridantia tempe,
» Tempe, quæ ſiluæ cingunt ſuper impendentes.
» Nereidum linquens claris celebranda choreis
» Nonacrias:atque ille tulit radicitus altas.
» Fagos. valde immutatum eſt extrema ſui parte in calamo exaratis libris, & antiquitus etiam excuſis, qui habent.
» Minoſium linquens doris celebranda choreis
» Nonacrios:nanque ille tulit.& quæ ſequuntur. vt appareat ita concinnatum locum fuiſſe à correctore quopiam,qui ſententiam tantum ſpectarit :veſtigia autem veteris lectionis neglexerit.Multa autem huiuſcemodi ſunt apud hunc poëtam.

PETRI

PETRI VICTORII VARIARVM LECTIONVM LIBER XXI.

Inuenta Polybij uerba, quibus Liuius teſtatus eſt memoriæ ipſum mandaſſe, ductum fuiſſe Syphacem in triumpho. diſputatumque non ualde gratum Titum uideri erga illum ſummum hiſtoriæ auctorem.

CAP. I.

TITVS Liuius indicauit non idem omnes rerum ſcriptores memorię prodidiſſe de tempore, quo mortuus ſit Syphax rex in cuſtodia: non nulli enim, quos ſequutur ipſe, tradiderant eum nõ multo ante quàm P. Scipio triumphauit, Tibure mortuũ: alii verò poſt triũphum ipſum fato functum ſcripſerũt. vt hoc quoque amplitudini eius triumphi: gloriæque Scipionis non defuerit. narrat autem Liuius Polybium fuiſſe, qui poſterius hoc affirmarit. atque in ea re commemoranda his verbis vtitur. Hunc regem in triumpho ductũ Polybius, haud quaquàm ſpernendus auctor, tradit. Locus autem ille Græci ſcriptoris, vbi hoc tradiderat, legitur adhuc in excerptis XVI. libri: expoſuit. n. Polybius ingentem lætitiam populi Romani ſtatim vt P. Scipionem ex Africa redeuntem vidit. nam cum poſtea triumphum egit, renouata memoria veterũ malorum· poſitiſque periculis ipſis ante oculos, quæ olim impẽdiſſent, dicit eos commotos penitus animo fuiſſe, ac totos ſe effudiſſe in gratibus agendis diis immortalibus· beneuolentiáque oſtendenda erga illum auctorem ſuæ ſalutis, cauſámque tãtę mutationis. additque ſtatim id, quod à T. Liuio redditum eſt. καὶ γὰρ ὁ Σύφαξ, ὁ τῶν μασαισυλίων βασιλεύς, ἤχθη τότε διὰ τῆς πόλεως ἐν τῷ θριάμβῳ μετὰ τῶν αἰχμαλώτων· ὃς καὶ μετά τινα χρόνον ἐν τῇ φυλακῇ τὸν βίον μετήλλαξε. verũ igitur eſt, quod à T. traditum fuit, vt particula hac Græcæ hiſtoriæ conſeruata manifeſtò intelligitur. voluiſſem tamen Latinum auctorem eum, à quo tantopere adiutus eſt in non parua parte operis ſui, honeſtius (vt decebat) appellare. nã multa ipſum inde ſumpſiſſe; ſecutúmque ferè ſemper eſſe, quod ab ipſo de iiſdem rebus traditum fuit, nullo negotio intelligitur. Præter autem grati animi officiũ, is vir fuit Polybius, & ſcientia artium maximarum: & vſu rerum multarum: peritiáque rei militaris, vt quouis honore verborum dignus fuiſſe videatur: magiſtrũ enim habuit diſciplinæ militaris Philopœmenem illum ducem Achæorum, clariſſimum imperatorem: & in prælio etiam illo ſtrenuè ſe geſſit, quo Machanidam Lacedæmoniorum tyrannum Philopœmen vicit. nam Scipionem etiam minorem in bello vſum fuiſſe & conſilio & opera ipſius conſtat. quod ſi quis eſt, qui res geſtas aptè literis mandare poſſit: itaque eas exponere vt magnæ vtilitates inde capiantur, is ſine dubio eſt, qui illic verſatus eſt. cum ipſe etiam in XII. oſtendat Timęũ, Calliſthenemque ſæpe lapſos eſſe, quia nullũ vſum rei militaris habebant: nec loca, in quibus res geſtæ erant vnquam ſpectarant. Quanto autem in pretio fuerint apud veteres Romanos ſcripta ipſius: & quàm plena prudentiæ cõſiliíque exiſtimata, hinc etiam intelligitur, quod M. Brutus in me

dio ardore belli ciuilis, paulo ante, quàm pugnatum eſt in campis Pharſalicis, cum in caſtris Pompeii eſſet, epitomen ipſorum confecit. Sed neſcio quomodo pleriq; mortales huic culpæ affines ſumus, vt fateri nolimus per quem profecerimus: magíſque proni ſimus ad errata reprehendenda, quàm ad laudes alicuius celebrandas.

Aeſchyli locus indicatur ſimilis Ciceroniano illi, cum inquit: maximè optandum accuſatori habere confitentem reum.

CAP. II.

INDICAVIT Cicero quantum iacturæ feciſſet in cauſa Q. Ligarii, quod factum inficiari non poſſet, nobili illa apoſtropha, qua in principio eius orationis conuertit orationem ſuam ad accuſatorem, atque ita ipſum acriter appellauit. Habes igitur Tubero, quod eſt accuſatori maxime optandum, confitentem reum: quod enim ſtatim conceſſiſſet id, de quo magna primũ controuerſia exoriri ſolet, magno labore aduerſarium liberarat. eadem autem ratio fuit Oreſtis, qui & ipſe matrem necaſſe confitebatur: nec in certamen de eo cum aduerſario veniebat. Cum igitur apud Aeſchylum in Eumenidibus furiæ ipſæ, ſceleris eius vltrices, primo Oreſtem interrogaſſent, an quod ferebatur, matrem interfeciſſet: à ſeque id factũ ille affirmaſſet, nec ſe poſſe vllo modo id negare, Deæ illæ quaſi exultantes: quantumque lucri feciſſẽt oſtendentes, addiderunt. verba autem Græca ponam. ἓν μὲν τόδ' ἤδη τῶν τριῶν παλαισμάτων. ſignificare enim (niſi fallor) voluerunt idem quod Cicero, ſe vnum eorum iam, de quibus controuerſandum eſſet, obtinuiſſe. quod verò numerum illorum declarauit, atque id à ſtudio palęſtritarum tranſlato verbo, & erudite & eleganter poëta confecit. appellauit igitur παλαίσματα quęſtiones controuerſiaſque, quas in foro tres exiſtere magiſtri dicendi docuerunt, vt Cicero, & in II. de Oratore. Nihil eſt enim quod inter homines ambigatur, in quo non aut quid factum ſit, aut fiat, futurũue ſit, quæratur, aut quale ſit, aut quid vocetur. & aliis etiam in locis. Ita nanque arbitror locum accipiendum eſſe, quamuis in margine antiqui exemplaris hanc declarationem eius loci inuenerim ἐμμεταφορᾷ δ' ἤδη ἀπὸ τῶν παλαιόντων: οἱ ἐπὶ τριῶν τῶν ἁμμάτων ὁρίζουσι τὴν ἧτταν. nec tamen repugno, quin verum eſſe potuerit, quod dicit. Solitos veteres ſtatuere demum illos victos in palæſtra, qui ter in terram cecidiſſent. Quin etiam videor mihi hoc legiſſe apud optimum auctorem: & ſi locus nunc non ſuccurrit. præſertim cum ſtatim, irriſis Eumenidibus, quòd fruſtra ſibi inſultaſſent, cetera expediat Oreſtes: ac factum ſuum defendat. De vi autem Græci nominis, & quo modo ſæpe veteres ſcriptores capere conſueſſent, ſupra in ſecundo libro diſputaui.

Quam lepidè ſuauiterque, & Plautus & Demoſthenes rem turpem tetigerint: qui nuptiarum cotidianarum nomine meretriciam uitam uocarint.

CAP. III.

PLAVTVS in Ciſtellaria lepide lenam induxit officium ſuum defendentem, cū à Silenio meretrice reprehenderetur, quòd virginem, quam educauerat, quæſtum corpore facere voluiſſet, ac non potius nuptum alicui dediſset: oſtendens enim lena ſe id ipſum, quod illa ſuadebat, feciſse: nec vnquam facere intermittere, irridet opinionem illius detrimentoſam: honeſto verbo rem turpem appellans. inquit igitur Silenium. At ſatius fuerat eam viro Dare nuptum potius. cui Lena. eia hæc quidem ecaſtor cotidie viro Nubit: nupſitque hodie, nubet mox noctu: nunquam ego hanc Viduam cubare ſiui, nam ſi hæc non nubat, lugubre Fame familia pereat. Demoſthenes quoque pro Cteſiphonte, cum ſordes Aeſchinis: turpitudinemque ſtirpis illius, aperiret, eodem pacto locutus eſt: ſimul enim fœdiſsimā notam inuſſit aduerſario, ac reprehēſionem iuſtam vitauit, in quam incidiſset, ſi in iudicio obſcœnis verbis vſus fuiſset. tectis autem agens, & culpa caruit, & quod voluit nihilominus fecit: ac fortaſse etiam magis, cum iocari videretur, non acerbo animo id ei exprobare. ait enim oſtendens ſe dubitare vnde potiſsimū ordiendum eſset. ὡς ἡ μήτηρ σου, τοῖς μεθημερινοῖς γάμοις ἐν τῷ κλισίῳ, τῷ πρὸς τῷ καλαμίτῃ ἥρῳ, χρωμένη, τὸν καλὸν ἀνδριάντα, καὶ τριταγωνιστὴν ἄκρον, ἐξέθρεψέ σε.

Oſtenditur poſitis exemplis duobus, Terentium multos locos ſumpſiſſe è ueteribus comicis.

CAP. IIII.

QVOD Terentius Eunucho Thaidem induxit dicentem, cum de amatore ſuo quereretur, qui paruā ipſi fidem habebat. Atque ex aliarum ingeniis nunc me iudicet, iiſdem verbis prolatum antea fuerat ab eiuſdem ſtudii homine, atque in eadē ſcena verſato: locus enim hic Turpilii Demetrio citatur à Nonio. Nunc me ex aliorum ingeniis iudicat, intercapedo quorum amicitias leuat. & ſanè multa ſumpſit Terentius à veteribus Latinis comicis, quod his ipſorum teſtimoniis, productis à grāmaticis, intelligitur. nam totas ſententias verſuſque tranſtuliſſe ipſum è Plauto conſtat, cum multæ eius poëtæ fabulæ reſtiterint. quod ſi reliquorum comicorum ſcripta haberemus, facilius hunc eorum ingeniis adiutum videremus. Nemo autem dubitare poteſt, quin hoc ſimile ſit ſuperioris: cum enim in extremis Adelphis ita fecit Micionem fratrem ſuum Demeam alloquentem: admirantémque tantam ſubito in eo factam vitæ mutationem, vt qui antea triſtis quidam parcúſque fuiſſet, feſtiuus repente prodigúſque factus foret. Quid iſtuc? quæ res tam repente mores mutauit tuos? quod prolubium? quæ iſtæc ſubita eſt largitas? Cæcilius enim ὑποβολιμαίῳ (vt indicio Nonii cognoſcitur) inquit. Mea raſtraria, quod prolubium? quæ uoluptas? quæ te lactat largitas.

Indicata uetus lectio loci illius M. Varronis, quo, qui nexi appellarentur, exponit, cum in excuſis libris ſit deprauatus.

CAP. V.

LOCVS ille M. Varronis in VII. libro de lingua Latina, quo docet, qui nexi olim vocati ſint, multis modis corruptus eſt in excuſis libris: ſed ne in illo quidem ſincerus, quem ſæpe integrum fidelémque nactus ſum, quàmuis immutatum aliquid ille habebat: diſcrepánſque à peruulgata lectione. verba igitur primum M. Varronis ponam, vt in excuſis nunc leguntur: deinde quid ſentiam de omni hac re, oſtendam. Liber, quis ſuas operas in ſeruitute pro pecunia, quam debebat, dum ſolueret, nexus vocatur, vt ab ære obæratus. Hoc C. Pupillo vacare Sylla dictatore ſublatū ne fieret: & omnes, qui bonam copiam iurarent, ne eſſent nexi, diſſoluti. in antiquiſsimo eſt, ceteris communi lectioni reſpondentibus. Hoc C. Popillio uocare Sillo dictatore: & quæ ſequuntur. ſed in libris etiam qui primo tempore excuſi ſunt, legitur. Hoc C. Pollio vocare. Suſpicor autem, vt liberè ſenſum animi mei aperiam, defeciſſe ſupra verbum dat, vt fortaſſe ita ſcripſerit Varro. liber, qui ſuas operas in ſeruitute dat pro pecunia, quam debebat. in nomine etiam Syllæ dictatoris mendum eſſe puto. vereórque ne illud, & verbum, quod antecedit, cognomen aut vnum, aut duo Popillii fuerint: plures nanque Romanos homines olim extitiſſe, qui duo cognomina habuerint, ex antiquis faſtis intelligitur. nam ſublatum hoc multis ſæculis ante Syllam dictatorem fuit: neque tam durum ſæuumque inſtitutum vſque ad tēpora ipſius perdurauit: atque is etiā erat ille, qui vt plebi infeſtiſsimus, id potius cōfirmaturus eſſet, quàm ſua auctoritate diſturbaturus. multo autem prius id ſublatum fuiſſe perſpicitur ex hiſtoria T. Liuii. qui narrat diligenter in VIII. libro ab Vrbe condita, & quo tempore, & qua de cauſa nexi ſoluti ſint. cautúmque ne in poſterum necterentur. de illis autem, & iniquitate fœneratorum, ante & in VII. & SIIS. libro copioſè egerat. cum igitur purgare locum nō potuerim, maculas pateſeci, & quam valui ad eas delendas, opem tuli.

Cum præfectum mulieribus à Græcis creari ſolere Cicero tradat, uideri eum ſignificare γυναικονόμον.

CAP. VI.

VERBA hæc Ciceronis ſunt è quarto libro de Rep. citata à Nonio. Hic verò mulieribus præfectus reponatur, qui apud Græcos creari ſolet: ſed ſit cenſor, qui viros doceat moderari vxoribus. Videndum igitur an intellexerit γυναικονόμον: ita enim Græci vocabant magiſtratum, qui mulietum ornatui præeſſet. Plautus quoque in Aulularia inquit. Moribus præfectum mulierum hunc factum velim, Græcam conſuetudinem ſequens: atque idem (niſi fallor) intelligens. Cicero autem videtur in ea Rep. quam fingebat, hunc magiſtratum noluiſse creari, ſed eam curam tradi cenſoribus, qui auctoritate ſua huic malo remedium adhiberent. Nam quod reponatur inquit, niſi vitium illic eſt, valet (vt opinor) id verbum, omittatur: nec in noſtrum hunc ſtatum ciuitatis recipiatur.

Collatus

Collatus Iſocratis locus cum loco Ciceronis, cum ambobus declaretur victoriam, quæ obtinetur bello ciuili, non omnibus probari.

CAP. VII.

BELLORVM ciuilium victores integram gloriam plenamque non conſequi: nec ab omnibus ciuibus ſolere laudari: ut qui externos hoſtes ſuperarint, apertum eſt: quamuis enim aduerſarios vicerint, non tamen omnes qui in contraria acie ſteterint, aut animo ſaltem iudicioque ab eorum conſiliis diſcrepant, poſſunt delere. quare reſtant non parua odia contra illos: multiſque incommoda ciuitatis, quę belli impetu, ab ipſis excitati adminiſtratique, neceſſario eueniunt, dolori ſunt. ſignificauit hoc Cicero in Cæſarianis, cum C. ipſi Cæſari gratias agens, quod M. Marcellũ conſeruaſſet ac reip. reddidiſſet, ex huiuſcemodi factis docuit eum veram ſolidámque laudem hauſturum, cum res ab eo bello geſtæ præſertim ciuili, non omni omnium ore laudatum iri debeant, ſed contra inuenturæ ſint, qui aliquid in ipſis deſiderent, ac multa etiam libere reprehendant: inquit enim, obſcure hoc ipſum oſtendens. Erit inter eos etiam, qui naſcentur, ſicut inter nos fuit, magna diſſenſio, cum alii laudibus ad cœlum res tuas geſtas efferent: alii fortaſſe aliquid requirent: idque vel maximum, niſi belli ciuilis incendium ſalute patriæ reſtinxeris. Apertius autem hoc Iſocrates declarauit in libro, quem ad Philippum Macedonem miſit: cum enim exemplis oſtenderet, confidere illum debere, quæ ipſe ſuadebat, poſſe efficere & ad exitum perducere, præteritis etiam rebus Alcibiadis id probauit. qui cum è ciuitate eiectus eſſet, magnitudine animi ſui, perturbato totius Græciæ ſtatu, ciuibus neceſſitatem impoſuit vt ſe redire paterentur, atque in patriam reuocarent. quibus reb. (inquit) ille magnam gloriam conſecutus eſt: non tamen omnibus probatam: vt enim induſtria ipſius atque vis animi merito laudari potuit, qui quod uoluit perfecit. ita conſilium iure optimo vituperari: qui bellum patriæ intulit, ac plurimis malis domitos ciues recipere ſe coëgit. Verba politi ſcriptoris hęc ſunt. ἐκεῖνος μὲν οὖν τολμηρότατος γενόμενος, κατῆλθεν εἰς τὴν πόλιν. μεγάλης μὲν δόξης ἔτυχεν· οὐ μὴν ἐπαινουμένης ὑφ' ἁπάντων.

Ariſtotelis locus explicatus in VIII. ἠθικῶν. cuius ſenſum interpretes non perceperant.

CAP. VIII.

IN VIII. libro de moribus ad Nicomachum Ariſtoteles, vbi de voluptate loquitur, refellítque opinionem eorum, qui nullam corporis voluptatem expetẽdam eſſe dicerent, cum alias, quæ ſcilicet honeſtæ ſunt, toto pectore perſequendas affirmarent, inquit illas etiam ipſas, quas nimis damnarent, ſi modus in illis adhibeatur, bonas eſſe. quod vt probet verúmque eſſe oſtẽdat, addit, generatim loquens: habituum animi motuúmque, in quibus eius, quod melius eſt, exuperantia non inuenitur, neque in voluptatibus etiam, quę inde proficiſcũtur, gignuntúrque, exuperantiam vllam inueniri: contra autem, quorum habituum ac motuum extat exuperantia, & voluptatis etiam, quæ inde manat, exuperantiam extare & quæ ſequuntur. Verba ipſius auctoris, quæ fideliter magis quam eleganter expreſſi, hæc ſunt. τῶν μὲν γὰρ ἕξεων καὶ κινήσεων, ὅσων μή ἐστι τοῦ βελτίονος ὑπερβολὴ, οὐδὲ τῆς ἡδονῆς: ὅσων δ' ἔστι, καὶ τῆς

ὁλονῖσ ἦν. Interpres igitur Græcus, quem ſequitur etiam noſter, putat vocem
illam ὑπερβολὴν egere declaratione: adiungítque αἰσχρὰν, ideſt turpem ac vitupe-
ratione dignam, cum tamen id verbum ſua vi oſtendat vitium: nec requirat vt
ſubſcribatur, quod culpę affinem illam eſſe rem doceat: neque enim ὑπερβολὴ bo
na inueniri poteſt. in virtute nanque nihil nimium eſſe poteſt, ſed quo magis
habitus ille creſcit: ad ſummumque perducitur, eò magis perfectus abſolutuſ-
que eſt: fortitudo enim quanto magis ſubit pericula, quæ oportet: ſuſtinetque
dolores, quos decet tolerare: cunctaque alia ſeruat, quæ prudentia directáque
ratio præcipit, tanto magis virtutis illius nomine digna eſt: idem in temperan-
tia, liberalitate, ceteriſque virtutibus vſu venit. vnde etiam nimium volupta-
tum, quæ inde proueniunt, capere nõ poſſumus: ab omnique periculo vacui ſu
mus, ne magis quàm oporteat vſibus harum virtutum factiſque gaudeamus: cõ
tra autem res habet, vt Ariſtoteles infra accurate docet, in habitibus animi mo
tibuſque, expoſitis huic malo ac culpæ: voluptatis nanque, quæ inde efficitur,
nimium quoque eſt. Id quoque Cicero cognouit: cum pro Plancio dicens, irri
ſit aduerſarios, qui ipſi obiicerent, ac tanquam crimen aliquod, vitio verterẽt,
quod nimis gratus, memorque beneficiorum eſſet: docuitque in ea ipſa re, vt
» in reliquis virtutibus, nihil nimium eſſe poſſe, his verbis vtens. Quę cũ ita ſint
» iam ſuccumbam Laterenſis iſti tuæ orationi; in eo ipſo, in quo nihil poteſt eſſe
» nimium, quoniam ita tu uis, nimirum me gratum eſſe concedam: petamque à
» vobis Iudices vt eum beneficio complectamini, quem qui reprehẽderit, in eo
» reprehendit, quod gratum præter modum dicat eſſe. quaſi enim ita Cicero re-
ſpondit maledicto Laterenſis, vt Agamemnonis ſeruus Menelao apud Euripi-
dem Iphigenia in Aulide: cum enim tanquam probrum obiecisſet, quod nimis
» dominis fidelis eſſet, ait. καλῶς γέ μοι τοὔνειδος ἐξωνείδισας.

Quæ ſit origo priſci huius uerbi. Petere cibum è flamma.

CAP. IX.

PETERE cibum è flamma, quod de mendicis, infimiſque homi
nibus, vulgo dicebatur, quærendum eſt vnde ortum habuerit.
Nam illud Parmenonis Eunucho in Gnathonem dictum, hác
» vim habet = nã qui huic animũ aſſentari induxeris, E flamma «
» te petere cibum poſſe arbitror. eodem autem pacto videtur
locutus fuiſſe Lucilius in XXVI. libro Satyrarum: hæc enim
eius verba leguntur apud Nonium, quæ tamen aliquantũ cor
» rupta ſunt. Mordicus petere aurum & flamma expediat è cœno cibum. an è mo
re illo, ſtultaque ſuperſtitione, quod in rogum panem priſci imponerent? alia-
que ad vitam neceſſaria, tanquam ipſis veſci poſſent mortui: cuius tamen ritus
ſimilitudinem quandam nunc quoque agricolæ noſtri retinent: illis autem re-
bus ex igne rapiendis inſiderent ſordidi quidam, & abiectæ admodum condi-
cionis homines, quod indicauit etiam in iambo in Rufam Bononienſem Catul
» lus, cum mendicitatem illius, ſordeſque, declarare vellet; ait enim. = ſæpe quã
» in ſepulchretis Vidiſtis ipſo rapere de rogo cœnam. Quum deuolutum ex igne
» perſequens panem, A ſemiraſo tunderetur vſtore. Vel potius inde ductum eſt,
quod cum id non ſine maximo periculo fieri poſsit, qui aliunde haberet vnde
aleretur, nunquam rationem illam tentaret quare ſignificat vltimam quandã
egeſtatem, atque auiditatem eius, qui hoc faciat. Donatus, interpres Terentii,
» originem huius vocis non quęrit: tantum inquit. Hic intellige non ex foco, ſed
» ex medio igni, vel incẽdio flammæ. nam antiquum verbum eſt. Cibum ex flam
» ma petere.

De ſacrilegio Dionyſii Siculi, cui ille addidit impiam, ſed acutam uocem, diſputatum. Ciceronemque, qui id literis mandauit, uideri in loco, in quo id factum narrat, peccaſſe.

CAP. X.

IN III. libro de Natura deorum Cicero, cum impietatem Dionyſii tyranni ſceleraque commemoraret, narrat etiam ipſum, quum ad Peloponneſum claſſem appuliſſet, & in fanum veniſſet Iouis Olympii, aureum ei detraxiſſe amiculum, grandi pondere, quo Iouem ornarat ex manubiis Carthaginienſium tyrannus Gelo: atque in eo etiam cauillatum fuiſſe, æſtate grauem eſſe aureum amiculum: hieme frigidum: eique laneum pallium iniecíſſe, quũ id eſſe ad omne anni tempus diceret. Hoc autem memoriæ quoque prodidit Clemens Alexandrinus in libro, quo hortatur ad Chriſtianã pietatem Græcam nationem: προτρεπτικὸν ipſe vocat: ait enim. Διονύσιος μὲν γὰρ ὁ τύραννος, ὁ νεώτερος, θοιμάτιον τὸ χρύσεον περιελόμενος τοῦ Διὸς ἐν Σικελίᾳ, προσέταξεν αὐτῷ ἐρεοῦν περιτεθῆναι, χαριέντως φὰς. τοῦτο ἄμεινον εἶναι τοῦ χρυσείου· καὶ θέρους, κουφότερον· καὶ κρύους, ἀλεεινότερον. nam quod M. Tullius vitium amiculi aurei indicatum ab eo refert, Clemens oſtendit ea voce Dionyſium bonum potius, commodumque lanei pallii, quod ipſi iniecit, declaraſſe. Diſcrepat præterea à Cicerone, quod hoc ipſe tribuit Dionyſio filio, cum ille manifeſto patri ſcelus hoc aſsignet. de loco præterea ipſis inter ſe non conuenit. Cicero nãque in Peloponneſo hoc ipſum improbè feciſſe, cũ Clemens tradat in Sicilia, in qua dominabatur, Dionyſium ſacrilegium hoc admiſiſſe. & ſanè mirarer hoc eum in media Græcia auſum fuiſſe facere, ac gentem illam tam nefarium factum perferre potuiſſe. Vt autẽ libere quod ſentio aperiam, cum memoriæ proditum ſit templum Iouis Olympii in Sicilia quoque fuiſſe, vereor ne hoc M. Tullio impoſuerit, vt legens apud aliquem ſcriptorem hoc factum eſſe in fano Iouis Olympii, ob dignitatem Peloponneſii fani, & non recordatus eidem deo ædificatum, dicatúmque in Sicilia templum eſſe, putarit in Peloponneſo id ab Dionyſio commiſſum: addiderit que ipſe, quod ad rem veriſimilem reddendam deſiderari videbatur. T. Liuius autem eſt, qui in XXIIII libro tradit eodem nomine in Sicilia templum vocari, atque id duobus locis. Primum enim inquit, cum narraret, quæ poſt Hieronymi cædem Syracuſis facta ſint. Armati locis patentibus congregantur: inermes ex Olympii Iouis templo ſpolia Gallorum, Illyricorumque, dono data Hieroni à populo Romano: fixaque ab eo, detrahunt. Deinde. Tunc Romanus exercitus ad Olympium (Iouis id templum eſt) mille & quingentis paſsibus ab vrbe caſtra poſuit. Sed etiam Diodorus Siculus, cum ordiretur narrare, quomodo Amilcar Carthaginienſium imperator in poteſtatem hoſtiũ veniſſet: & qua re fretus exercitum prope Syracuſas admouiſſet, huius templi mentionem fecit, qui vt Liuius poſteriore hoc loco, ipſum appellat: ita ſcribens. ἐπεβάλετο καταλαβέσθαι τοὺς περὶ τὸ ὀλύμπιον τόπους, κειμένους μὲν πρὸ τῆς πόλεως· ἀθοὺς δὲ καὶ προσβάλλειν ἐξ ἐφόδου τοῖς τείχεσι διαγωνιεῖ. Cum eſſent autem profecti Corintho, duce Archia, Græci, qui Syracuſas condiderunt, iiſdem diis quibus domi faciebant, templa illic conſecrarant: atque iiſdem cognominibus appellarant, vetere quodam ritu, de quo capite tertio libri v. diſputaui.

Aliud eiuſdem impuri hominis impium factum, eodem loco à Cicerone commemoratum, ſubtiliter examinatur.

CAP. XI.

STATIM Cicero, cum eiuſdem ſacrilegi hominis nefaria facta
» explicare pergeret, addidit. Idémque Aeſculapii Epidauri bar
» bam auream demi iuſsit: neque enim conuenire barbatum
» eſſe filium, quum in omnibus fanis pater imberbis eſſet. Hoc
autem in Græcorum cōmentariis non memini me legiſſe: Plu
tarchus tamen in libro de Iſide & Oſiride, Aegyptiorū diis,
inquit Dionyſium aureā comam Apollinis totondiſſe, quod
valde ſimile huic factū eſt, vt idem fortaſſe ambo ſignificare voluerint, quamuis in perſona dei, quem violarit, atque improba etiam poſtea voce contempſerit, inter ſe diſcreparint: nec tamen non vtrique culpæ affinis potuit eſſe tyrannus: nullam enim vnquam expilandi fana occaſionem ille omiſiſſet: nec acutæ etiam voces, vt Siculo, quibus improbitatem ſuam ornaret, an augeret, defuiſſent. Verba Plutarchi hęc ſunt, reprehendentis eo loco conſuetudinem Græcorum, qui ex ære ſtatuas marmoréue, aut tabulas etiam pictas aliquorum deorum ipſorum nomine appellarēt: cū prorſus dii ipſi ab huiuſcemodi omni
» iniuria liberi forent. ἔτι, τολμῶντας λέγειν, ὅτι τὴν Ἀθηνᾶν Λαχάρης ἐξέδυσε· τὸν δὲ Ἀπόλ
» λωνα, χρυσοῦς βοστρύχους ἔχοντα, Διονύσιος ἀπέκειρε.

Eadem uocabula, & in Græco, et in Latino ſermone, aliter ſæpe capi à diuerſis hominibus. quia res etiam quæ illis ſignificabantur, diſcrepabant eorum iudiciis.

CAP. XII.

VOCAVIT ſæpe Cicero fortunatos, quos docti viri Græco ſermone dicunt εὐδαίμονας: cum tamen eoſdem vulgus εὐτυχεῖς appellaret: nomina autem in pręclaro hoc ſtatu hominum ſignificando diuerſa erant, quia ſententiis etiam inter ſe periti ab imperitis de ea re valde diſcrepabant: multitudo nanque exiſtimabat copiam bonorum, quæ fortuna dilargitur, vitam beatam efficere, cum ſapientes magis in vſu virtutum, rectíſque factis, illam poſitam iudicarent: nec vllo pacto vellent eos, qui abundarent his cōmodis, veréque fortunati dici poſſent, ſi vacui à virtute atque improbi forent, beatos eſſe. M. Tullius igitur cōſuetudinem loquendi ſecutus eſt, cum in conuentu multorum verba faceret, & nō philoſophorum more diſputaret,
» vt in oratione pro M. Marcello cum inquit. Eſt verò fortunatus ille, cuius ex
» ſalute non minor penè ad omnes, quàm ad illum ventura ſit, lætitia peruenerit: intellexit enim manifeſtò hic εὐδαίμων, fortunatus dicens. cum verò inferioris ætatis homines eundem felicem vocent, Cicero hoc verbo vti conſueuit, cum εὐτυχῆ ſignificat, quod infinitis exemplis confirmari poteſt. nam quod in
» eadem oratione ait. Cetera cum tua recordabere, & ſi perſæpe virtuti, tamē
» plerunque felicitati tuæ gratulabere, ſine dubio valet εὐτυχία. ſimilis autē huic
locus eſt ille pro lege Manilia de L. Lucullo imperatore. Vt initia illa geſtarum
» rerum, magna atque præclara, non felicitati eius, ſed virtuti: hæc autem extre
» ma, quę nuper acciderunt, non culpæ, ſed fortunæ tribuenda eſſe videantur.
Virgilius in 11. libro de reb. ruſticis hoc nomine intellexit εὐδαίμονα, ita canens.
» Felix, qui potuit rerum cognoſcere cauſas. nec multo poſt eundem fotunatum appellauit

appellauit, oſtendens vt ſcientia rerum optimarum, ita etiam ſecuritate otióque agricolarum confici vitam beatam: adiunxit enim. Fortunatus, & ille, deos qui nouit agreſtes. In v. autem libro Tuſculanarum quæſtionum Cicero cũ inquit, de Theophraſto loquens. Vexatur autem ab omnibus primum in eo libro, quem ſcripſit de vita beata & quæ ſequuntur ita reddidit περὶ εὐδαιμονίας: is enim erat index eius libri: vt percipitur etiam ex Athenæo, qui in XII. libro, ubi inducit Cynulcum vexãtem Myrtilum, quod amorem ornarat, in aliis etiã facit illum dicentem: nulla in parte imitari ipſum Theomandrum Cyreneum, quem prodidit Theophraſtus in libro περὶ εὐδαιμονίας, circumeuntem ciuitates ſolitum profiteri, ſe viam rationemque tradıturum, qua poſſent homines fieri beati: & tamen illic, cum hoc ipſum (vt opinor) intelligeretur, eſt id Græcum nomen, quo propriè copia bonorum declaratur, quorum fortuna domina eſt, ideſt εὐτυχία.

Quot ſint notiones huius uerbi Solarium, in Latino ſermone.

CAP. XIII.

SOLARIVM, non ſemper in Latina lingua idem valet: nec eadem vbique huius nominis notio eſt. nam ſignificare ipſum, quo horæ declarantur, ὡρολόγιον vocatum à Græcis: quod Græcum vocabulum in noſtrum quoque ſermonem radices egit: in oreque multitudinis, aliquantulum tamen corruptum, nũc eſt, patet vel teſtimonio Ciceronis: cuius hęc verba ſunt è II. libro de Natura deorum. Aut cum ſolarium, vel deſcriptũ, aut ex aqua contemplere, intelligere declarari horas arte nõ caſu: quod autem ex aqua ſolarium dixit, κλεψύδραν à Græcis vocatum, quo ſanè & ipſe verbo aliquando vſus eſt, intellexit. Significat etiam ſolarium, locum in ſummis ædibus ad excipiendum ſolem ędificatum: in quo, ad meridiem vergente, hieme apricari conſueuimus, vulgoque appellamus terrazzo. quod liquido percipitur ex his Plauti locis è Milite glorioſo, vbi Sceledrum ſeruum militis, cuſtodem concubinæ herilis, inducit dicentem nulla ratione è propinqua domo Philocomaſium penetrare in domum militis potuiſſe, inſciente illo: quia nihil illic eorum ſit, quę domos vicinas peruias faciunt, atque in illis ſolarium numerat: vnde non magno negotio in propinquas ædes pertranſitur. ait igitur. Neque ſolarium, neque hortum, niſi per impluuium ſcio. & poſt ſequẽte ſcena. Niſi mirum eſt facinus, quomodo hæc nunc hinc tranſire potuerit. Nam certò neque ſolarium apud nos eſt: neque hortus vllus: neque feneſtra niſi clatrata. eodem etiam ſenſu manifeſtò cepit Cæſar Auguſtus cum de purpuræ colore nimis obſcuro quereretur: docente enim mercatore quomodo ſpectanda foret: iiſque verbis vtente, vt memorię prodidit Macrobius, Erige altius, & ſuſpice, reſpõdit ille acutè. Quid ergo? vt populus Romanus dicat bene cultum, in ſolario ambulaturus ſum? editiſsima enim ea pars eſt totius domus. Ad ſolarium autem certus locus videtur Romæ vocatus, valde celeber ac frequentatus: vt ſuſpicor, quia illic in pariete aliquo ratio horarum deſcripta foret: ad ſolarium autem, vt in campo, ideſt in loco propinquo ipſi: mentionem huius loci fecit Cicero pro Quintio, cum remouere etiam parricidii crimen his ſignis vellet. Vixit enim ſemper inculte atque horride: natura triſti ac recondita fuit, non ad ſolarium: non in campo: non in conuiuiis, verſatus eſt. nec nõ (vt arbitror) Cornificius in IIII. libro ad Herennium his verbis. Ita petulans es, atque acer, vt ne ad ſolarium quidem idoneus, vt mihi videtur, ſed penes ſcenam: & in eiuſmodi locis exercitus ſis.

Videri apud Ciceronem ſignificare Tragœdias excitare, id quod Demoſthenes τραγῳδεῖν uocauit.

CAP. XIIII.

DILIGENTER videndum, an quod Cicero inquit in oratione pro Milone. Nunc eiuſdem Appiæ nomen quantas tragœdias excitat, valeat, materiem prębet ad inuidiam Miloni faciendam: factúmque illius, quo necem Clodio attulit, agitandum, atque augendum: in tragœdiis enim omnia amplificabantur, ac grãdiora fiebant: τραγῳδεῖν certè ſæpe Græcis hoc ſignificat vt e loco hoc Demoſthenis pro Cteſiphonte perſpicitur. ἀλλ' ἐφ' οἷς ἀδικοῦντά με ἑώρα τὴν πόλιν, οὕτω γε τηλικούτοις, ἡλίκα νῦν ἐτραγῴδει, καὶ διεξῄει. docet enim ſi affinis erat rebus, quibus aiebat Aeſchines, oportuiſſe illum ſe in iudicium vocare: præſertim cum tantæ forent, quãtas tunc ille more tragicorum exponeret, ac commemoraret. Ariſtoteles quoque eodem pacto vſurpaſſe videtur hoc verbum in VI. libro naturalis auſcultationis, cum captionis illius, quæ Achilles vocabatur, & à Zenone inuenta fuerat, mentionem faceret: oſtendebat enim ſophiſtes ille, ſi certo aliquo modo magnitudo diuideretur, id quod velociſſimum foret, conſequi non poſſe rem maximè lentam, aitque, ὅτι οὐδὲ τὸ τάχιστον τετραγῳδημένον ἐν τῷ διώκειν τὸ βραδύτερον. vocat igitur volucre illud τετραγῳδημένον, quia grandi verbo auctum erat, cum fortiſſimi herois nomine appellaretur, qui & ipſe ceteros in curſu vincebat, ideſt Achillis: neque. n. ſequor Simplicium, qui putauit ita dictam eſſe rationem illam, quia in eam perſonæ quemadmodum in tragœdiam ac comœdiam, Achillis ac teſtudinis inductæ forent: hoc enim multis modis inane eſſe: miniméque hic quadrare, intelligitur: neque enim ambobus his verbis, quorum alterum velociſſimum: alterum verò tardiſſimum ſignificat, reſpondet illud τετραγῳδημένον, ſed priori tantum aptatum eſt: neque teſtudo nomen viri eſt: perſonæque, quæ in fabulam inducatur. præterea comœdia tenue poema eſt, nec rebus augendis aptum, ſed conterendis potius. quare veriorem omnino ſententiam hanc eſſe puto. cúmque Græci veteres interpretes in explicandis obſcurioribus ſententiis Ariſtotelis acuti admodum ſint, has elegantias politi ſcriptoris: proprietatémque antiqui ſermonis, non magnopere vident.

Duo Ciceronis loci, qui à ſiniſtris quibuſdam correctoribus deprauati ſunt, reſtituti.

CAP. XV.

EXTITERE præteritis temporibus non pauci: neque nunc etiam deſunt, qui locos non nullos bonorum auctorum, falsò mancos imminutóſque putantes, inculcatis eò vno, altero ue verbo, corruperint: id autem ea de cauſa factum eſt, quia Latini ſermonis proprietatem non intelligebant: vidiſſent enim profectò, ſi id tenuiſſent, nihil illic deſiderari, ſed plenam integrámque eſſe eam lectionem. In aliis autem multis, qui ab imperitis ita ſunt inquinati, locus hic eſt pro Milone: cum enim in excuſis nuper nonnullis, qui fideliores aliis putantur, legatur. His lacrimis non mouetur Milo: eſt quodam incredibili robore animi ſeptus. extremum hoc verbum ex ingenio (vt puto) additum eſt: neque enim in pluribus, quos vidi, ſcriptis libris inuenitur: neque in reliquis etiam impreſſis: abſolutam verò eſſe ſine illo, perfectámque ſententiam declarat, quod alibi Cicero eodem pacto locutus eſt, ut

pro

pro Cælio cum inquit. Ego ſi quis Iudices hoc robore animi, atque hac indole virtutis ac continentiæ fuit, vt reſpueret omnes voluptates & quæ ſequuntur, Eadem inſcitia audaciaque imperitorũ alterum etiam hunc vitiauit in L. Piſonem, non longe à principio partis eius orationis, quæ conſeruata eſt: cum enim paſsim in excuſis legatur. Hic in errorem homines impulit: hic eos quibus erat ignotus, decepit, fefellit, in fraudem induxit, videtur illud In fraudem, abundare, & additamentum inutile eſſe: & vetera nanque exemplaria non habent: & Cicero ſæpe vno illo, quod ſequitur, verbo idẽ ſignificauit, vt in II. Philippica cũ inquit. Nihil queror de Dolabella, qui tum eſt impulſus, inductus, inluſus: valet autem hic manifeſtò inductus ὑπαχθεὶς vt Demoſthenes locutus eſt in oratione περὶ εἰρήνης, cum ait: οὐχ ὑπαχθέντας ὑμᾶς, οὔτε συμφέροντας, οὔτε ἴσως, οὔτε καλῶς προέσθαι φαίην: & Iſocrates in libro, quem miſit ad Philippum Macedonem, vbi de Artoxerxe, Perſarum rege, loquitur, qui in inſidias traxit duces Græcarum copiarum liberalibus promiſsis, atque iureiurando: ipſóſque perfidia vſus interfecit. ait enim. τοιαύταις ἐλπίσιν ὑπαγόμενος, καὶ πίστεις δοὺς τοῖς ἐκείνῳ συμπολεμησομένοις τὰς μεγίστας, συλλαβὼν αὐτοὺς ἀπέκτεινε: quàmuis enim formam hic patiẽdi habeat hoc verbum, actum tamen ſignificat. Locum autem in L. Piſonem deprauatum eſſe, aliterque legi in ſtilo exaratis libris, indicauit mihi Vincentius Borghinus, acri iudicio præditus vir, ac liberali doctrina expolitus: cuiúſque infinitam diligentiam in elegantioribus literis illuſtrandis monimenta ingenii ipſius teſtãtur. nam declarat etiam hoc, ſupereſſe verba quæ ſuſtulimus, quia ſi illic legantur, corrumpunt formam illam dicendi: orationémque vehementiorem: moram enim quandam afferunt, impetúmque illum oratoris retardãt, qui ei loco maximè conuenit. Simile autem huic erratũ pro Q. Ligario frangit & ipſum illic impetum dicentis: cum enim excuſi habeant. Nam quid aliud agis? vt Romæ ne ſit? vt domo careat? ne cum optimis fratribus, ne cum hoc T. Brocco auunculo ſuo, ne cum eius filio, conſobrino ſuo, ne nobiſcum viuat? ne ſit in patria? num in patria eſt. ſuperant duo hæc in extremo uerba, quæ repetuntur, & aliena illic maximè ſunt à forma dicendi concitata. Quãto autem acrior ſit oratio, quantóque magis perturbet aduerſarium, ſi ſit, vt eſſe debet, teſtantibus etiam antiquis exemplaribus. num eſt? nullum negotium eſt intelligere.

Nouus orator qui à Cicerone uocatus ſit: eundemque declaratum à Dionyſio καινὸν ῥήτορα appellatum.

CAP. XVI.

NOVVM oratorem Cicero quandoque appellauit eum, qui in ſimili, vel potius eodem argumento, noua quædam, anteaque inaudita afferret, non qui prius auditus non foret: neque.n. perſonam illius tantum, facultatemque dicendi, ſed cauſam agentem, munuſque ſuum obeuntem ipſum cogitat, In II. libro Philippicarum cum inquit. Nec enim omnia effundam, vt ſi ſæpe decertandum ſit, vt erit, ſemper nouus veniam. Preterea in Bruto, quo loco de ſua Hortenſiique ratione dicendi, ſtudioque diſputat. Maximè verò perſpecta eſt vtriuſque noſtrum exercitatio paulo antequam perterritum armis hoc ſtudium Brute noſtrum conticuit ſubitò, & obmutuit: cum lege Pompeia, ternis horis ad dicendum datis, ad cauſas ſimillimas inter ſe, vel potius eaſdem, noui veniebamus cotidie. Declarat autem hoc in primis oratoris copiam inuentionémque, qui pari admodum ſimilique in cauſa agenda, longe alius, diuerſuſque ab eo qui antea fuerat, appareat. Ita quoque locutus eſt Dionyſius Halicarnaſſeus in vita Lyſiæ, cum ſcriptorem illum lau

daret, præcipuéque in exordienda oratione facultatem ipſius admirandam prę dicaret: cum enim ducentas orationes aut plures, quæ in iudicio foróque habe rentur, cõfeciſſet, in earum nulla perſpicitur vſus principio parum idoneo: aut à rebus, cauſæ propriis ſeiuncto, vt etiam non deprehenditur iiſdem argumentis rei probandę vnquam incubuiſſe: aut in eaſdem demum ſententias incidiſſe, ſed in ſingulis orationibus nouum oratorem ſe præbuit: ait enim. οὐ γὰρ δὴ καινὸς ὁ ῥήτωρ ἐν ἑκάστῳ τῶν λόγων: antea namque accuſarat nonnullos, qui cum paucas ſcripſiſſent orationes illis culpis obnoxii erant: nec iiſdem tantum locis in diuerſis orationibus vtebantur, ſed dicta ab aliis antea, omiſſa verecundia, vſurpabant. quod autem ad multitudinem forenſium cauſarum à Lyſia ſcriptarum pertinet, idem etiam Cicero in Bruto memoriæ prodidit, ſcribens. Catonis autem orationes non minus multæ ferè ſunt, quam Attici Lyſiæ: cuius arbitror plurimas eſſe.

Correctus Iſocratis locus in Philippo. qui in uiri nomine deprauatus erat.

CAP. XVII.

ISOCRATIS locus mendoſus eſt in nobili illa oratione, qua Philippo Macedoni ſuaſit, vt reconciliatis animis Græcarum ciuitatum, inferret bellum Regi Perſarum: vbi enim docet, nõ defutura ipſi auxilia, regulorum etiam ſatrapumque, qui regi parebant, ſi exercitum in Aſiam comportarit, ait: vt nunc in excuſis libris legitur. καὶ μηνιδριέα γε τὸν εὐπορώτατον τῶν νῦν περὶ τὴν ἤπειρον, προσήκει δυσμενέστερον εἶναι τοῖς βασιλέως πράγμασι, τῶν πολεμούντων. cum ſcribi ſine dubio debeat: καὶ μὴν Ἰδριέα & quæ ſequuntur: diſtinctis ſeiunctiſque duabus vocibus, quæ perperã coaluerant: erroréque librariorum cõpactæ erãt, & vt grammatici Gręci aiunt, κατὰ συναίρεσιν. Hidrieus autem Carię dynaſtes fuit, Hecatomni filius, Mauſoli & Artemiſiæ frater: cuius etiã meminit Diodorus Siculus in XVI. libro hiſtoriarum, hoc ſenſu ſcribens: Non multo ante hæc tempora Artemiſia, quæ regno Cariæ duobus annis potita fuerat, è vita diſceſſit: frater autem ipſius Hidrieus ei ſucceſſit, qui ſeptem annis regnauit. Sed etiam Plutarchus in Laconicis apophthegmaſin, cum Ageſilai ſtudium in adiuuandis amicis proferret, qui ius etiam, vt illis ſeruiret, negligebat: commemorat enim breuem epiſtolam ipſius in manibus fuiſſe ad hunc Idrieum Cara miſſam, quæ id certò declararet.

De ardore animi, quo flagrauit Plato in optimis artibus perdiſcendis: longinquaſque terras ipſum hac de cauſa peragraſſe.

CAP. XVIII.

VERBA hęc Ciceronis è libris de Republica, quibus declaratur quãto ſtudio diſcendi flagrarit Plato, vt ne labori quidem vlli, aut impenſæ pepercerit, ſed longinquas etiam terras peragrarit, vt florentes aliquos illic doctrina, ingenioque, audiret, citantur à Nonio grammatico, eo loco, vbi diuerſas notiones verbi Contendo explicat. Sed audiſſe te credo, tuum vero Platonem, Socrate mortuo, primum in Aegyptum diſcendi cauſa: poſt in Italiam contendiſſe. Laërtius in vita ipſius, qui & ipſe diu peregrinatum fuiſſe Platonem commemorat, tradit in Italiam primum ipſum veniſſe, vt

Philolaum Eurytumque Pythagoreos audiret: indeque in Aegyptum ad prophetas ſe contuliſſe. Idem tamen narrat, antequam in Italiam ueniret Cyrenas nauigaſſe, Græcorum oppidum in Africa, Theodori mathematici fama excitatum, quorum antea ſtudiorum deſiderio captus, poſt interitum Socratis vnà cũ reliquis Socraticis viris ad Euclidem Megara acceſſerit: quæ omnia memoriæ prodita dicit ab Hermodoro, vnde illa acceperit.

Correcti duo loci in oratione pro Milone de opinione.

CAP. XIX.

QVAE mea opinio ſit de duobus Ciceronis locis è nobili illa oratione pro Milone hic aperire volo, vt ſi forte mendoſi ſunt, vt arbitror: cõiecturáque mea vera eſt, corrigantur. hoc autem eruditi ingenioſique viri videbunt, quorum iudiciis exiſtimationibuſque, & hoc, & alia mea, committo. Vbi igitur diſputat vter vtri inſidias fecerit: vtiturque in hac re indagãda Caſsiano illo, qui ſemper quærebat, cui bono fuerit, cum iam oſtendiſſet quot quantaque commoda ex interitu Milonis Clodius aſſequeretur: declarare volens mortem Clodii Miloni obfuiſſe, inquit. At non P. Clodio mortuo vſitatis iam rebus obnitendum eſt Miloni, vt tueatur dignitatem ſuam: ſingularis illa, huic vni cõceſſa, gloria, quæ cotidie augebatur frangendis furoribus Clodianis, iam morte Clodii cecidit: vos adepti eſtis ne quem metueretis, hic exercitationem virtutis: ſuffragationem conſulatus: fontem perennem gloriæ ſuæ perdidit. Suſpicor igitur legi debere. At verò P. Clodio mortuo & quæ ſequuntur: hoc ſenſu, vt adipiſcatur nunc T. Annius conſulatũ. tueaturque exiſtimationem ſuam, cotidianis rationibus, vſitatiſque ntis ſtudere cogitur: ſingularis enim illa, propriaque ipſius ratio, conciliandi ſibi animos bonorum, extincta eſt: creſcebat enim cotidie gloria illius, quia magno animo reſiſtebat furoribus Clodianis: impetuſque ipſius in omnem Reip. partem retũdebat: ea etiam, quæ ſequuntur, non inanem eſſe ſuſpicionem meam (niſi fallor) teſtantur. ſi vero negandi particula illic ponatur, nõ video qui idoneus ſenſus inde elici poſſit. Præterea nõ multo poſt, vbi occurrit ei, quod dici cõtra Milonem potuiſſet, necaſſe ipſum Clodium, quamuis viuere illum ſua intereſſet: neque enim omnia, quæ homines faciunt, faciunt conſilio ac ratione, ſed motu ſæpe animi impulſi vtilitates ſuas diſturbant: atque ait, oſtendens iratum Clodio eſſe non debuiſſe Milonem, aut acerbiore odio contra illum affectum. Quid enim odiſſet Clodium Milo, ſegetem ac materiam ſuæ gloriæ, præter hoc ciuile odium, quo omnes improbos odimus. coniectura itidem ductus puto legi oportere, præter hoc commune odium: quod enim ciuile odium ſit, me cum excogitare non queo: cõmune autem vt ipſe interpretatur, eſt quo probi omnes viri improbos, atque inutiles ciues, odiſſe ſolẽt quale fuit quod Catullus Vatinianũ odiũ appellauit. niſi potius elegans atque eruditus, poëta vehemens acerbumque intellexit. Multo quoque infra M. Tullius eodem pacto locutus eſt, cum inquit. Etenim, & ſi præcipuum eſſe debebat, tamen ita communis erat omnium ille hoſtis, vt in cõmuni odio penè æqualiter verſaretur odiũ meum. Suſpicor quoque locum hunc pro. Q. Ligario contrario pene ac ſuperiorem vitio laborare: cum enim paſſim nunc legatur. Hæc ego noui propter communes neceſſitudines, quæ mihi ſunt cum L. Tuberone, legendum arbitror propter omnis neceſſitudines. & ſane antiquo in libro ſcriptum offendi. Propter hominis neceſſitudines. vt librarii lapſus appareat, qui ob ſimilitudinem harum vocum peccarit.

Declaratum beneficia, quæ in probos & honeſtos uiros conferuntur, compenſari ſine opera eorum, qui acceperunt: quia facta illa uulgo probantur, ac ſummis laudibus in cælum feruntur.

CAP. XX.

EXSMIAE illi ſententiæ, qua Cicero pro M. Marcello vſus eſt, virtutem ipſius indicans, ac quantum poterat extollens, ſimilis aliquo modo eſt vox Græci ſapientis, qui ſe reddere beneficium exiſtimauit, cum laudaretur ab omnibus propter id factum auctorin ipſum beneficii. Cicero igitur clementiam Cæſaris, liberalitatemque, commendare volens: & quantam laudem inde cõſecutus eſſet, oſtendere, declarauit id ſignificans magnam ex accepto beneficio ab ipſo gloriam nactum eſſe Marcellum: exclamanſque inquit.
„ Eſt vero fortunatus ille, cuius ex ſalute non minor penè ad o-
„ nes, quàm ad illum ventura ſit, lætitia peruenerit. Sit autem omni genere virtutis ornatus ac planè beatus, cuius ex bonis rebus tantopere ceteri gaudeant, oportet. Xenocrates verò Chalcidenſis, non minus ſanctitate vitæ, quàm doctrina clarus, cum duceretur à publicanis, quòd Athenis degens vectigal inquilinorum non ſoluiſſet, liberatus eſt ex eorum manibus à Lycurgo oratore, qui indignitatem facti non tulit: & vt erat iuſtus in primis ac ſeuerus vir, voluit etiam improbitatis ſuæ pœnas dare petulantes illos. Cum igitur poſtea philoſophus ille incidiſset in liberos ſui liberatoris, ita ipſos allocutus eſt. Egregiam patri veſtro pueri optimi gratiam refero: cuncti nanque mortales ipſum laudant ob ea officia, quibus functus eſt aduerſus me: neque tamen id exiſtimari poteſt homo ab inani laude alienus, dixiſſe arroganter: ſed vt oſtenderet, qui fructus eſset honeſtorum factorum: filioſque ad imitandum parentem excitaret. Lycurgus autem Athenienſis triſtis vir: vehemenſque atque acerbus accuſator eſt habitus, qui tamen innocentia ac grauitate vitę nemini ſui temporis ceſsit. eius mẽtionem Cicero iterum in Bruto fecit. extat quoque oratio ipſius, qua accuſauit Leocratem ciuem ſuum, quòd periculoſis temporibus patriam deſeruiſſet, atque exportatis inde ſuis bonis turpiter Rhodũ aufugiſset. Idem etiã in iudiciũ vocauit, ac damnauit Lyſiclen, ducem Atticarum copiarum, cuius culpa accepta eſset clades à Philippo in Chæronea: eius autem accuſationis ſententiæ quædam plenæ acerbitatis remanſerunt apud Diodorum Siculum in XVI. libro hiſtoriarum: ille nanque cum infelicem exitũ eius belli narraſset, hoc quoque memoriæ prodidit, ac ſpecimen quoddam grauitatis illius dare voluit, & quàm vehemens & moleſtus accuſator eſset indicare: vt enim probitate morum delectabatur, virtutique oppreſsæ ſuccurrebat, ita nequitiam vehementiore odio proſequebatur: nec fer re vllo modo poterat flagitia improborum. Hoc autẽ (niſi fallor) iudicium intellexit Aeſchines in peroratione in Cteſiphontẽ, cũ exemplis impellere iudices vellet ad imitandam maiorum ſeueritatem: qui timidos ciues, ac publicæ ſalutis deſertores, pœnis afficiebant: nec enim nomen aut accuſatoris aut rei ponit. poſt vnum autem recitatum addit. ἕτε-
„ ρος ἰδιώτης, ἐκπλεύσας εἰς ῥόδον ὅτι τὸν φόβον ἀνάνδρως ἤνεγκε πρώην ποτὲ εἰσηγγέλθη, καὶ ἴσαι αἱ
„ ψῆφοι αὐτῷ ἐγένοντο: εἰ δὲ μία μόνον μετέπεσεν, ὑπερώρισ' ἂν ἢ ἀπέθανεν.

Duo

Duo loci duorum grauium ſcriptorum, Iſocratis Ciceroniſque, inter ſe collati.

CAP. XXI.

In medio libro Iſocrates, quem ſcripſit ad Philippum Macedonem, oſtendens ſe pręclare intelligere orationem illam parem eſſe non poſſe, neque copia ſententiarũ: neque luminibus orationis, ſuperioribus ſuis ſcriptis, quia ob infirmitatem ætatis vndique illam ornare & expolire non poſſet, addidit nõ oportere tamen omittere præclarum illud, & quod tantos fructus ferre poſſet, argumentum, quod ſi inquit aliud præſtare non potero, ſaltem rem adumbrabo: ac rudem incultamque præbebo iis, qui conficere ac labore ſuo adiungere, quæ deſiderantur, poſſint. Verba politi ſcriptoris hæc ſunt. ἀλλ' ὅτι ὑπογράψαι γ' οἶμαι χαριέντως τοῖς ἐξεργάζεσθαι, καὶ διαποικίλλειν δυναμένοις. Similis autem huic locus eſt ille Ciceronis in Bruto, quo commentarios C. Cæſaris laudauit, quamuis omnem ornatum orationis tanquam veſtem, illinc detractam eſſe fateretur: dixitque; Sed dum voluit alios habere parata vnde ſumerent, qui vellent ſcribere hiſtoriam, ineptis gratum fortaſſe fecit, qui volunt illa calamiſtris inurere: ſanos quidem homines à ſcribendo deterruit. Idẽ enim profectò vſu veniret illis, qui hypotheſin Iſocratis nouis argumentis amplificare: atque aptis illi concinnitatibus exornare tentarent: mente enim prorſus ſenſuque carerent: nihil enim omiſit accuratus ſcriptor, ac ſummus artifex dicendi, quod illic quadraret: quãuis ita de ſe ſuiſque viribus loquatur: ſed quod reliquit, iudicio, quod ſemper in eo auctum eſt, ſummaque prudentia ſcribendi, reliquit.

Indicatum, ut Cicero prauam rationem Appij regendi prouinciam oſtendit uſus uerbis medicorum, ita etiam Platonem in ſimili re tradenda eadem ἀλληγορίᾳ uſum.

CAP. XXII.

In prima epiſtola v i. libri ad Atticũ Cicero, cum de rapinis Appii, exhauſtaque ab ipſo atque expilata prouincia verba faceret, ἀλληγορικῶς locutus eſt: vſuſque verbis propriis medicorũ, qui repletũ nimis corpus exinaniunt ac purgant: nec Latinis tantum, ſed Græcis etiam nonnullis: inquit enim. Sic Appius cum ἐξ ἀφαιρέσεως prouinciam curarit: ſanguinem miſerit: quicquid potuerit detraxerit: mihi tradiderit enectam, προσανατρεφομένην eam à me non libenter uidit. Ab eadẽ autẽ arte verba tranſtulit Plato: idemque ſimile ſecutus eſt in v i i i. libro de Repu. cum de inſtitutis neſariiſque rationibus tyrannorum loqueretur, qui & ipſi ſublatis è ciuitate probis honeſtiſque viris, hoc pacto ipſam purgant: præcipue autem inſigni aliqua virtute præditis cladem interitumque moliuntur, quam virtutẽ aduerſam eſſe ſuis facinoribus iudicarint. cum igitur Socrates illic dixiſſet ſtruere ſemper inſidias aliquas vitæ ipſorum tyrannum, donec ciuitatẽ purgarit, reſpondet Glauco: aliud dicens, aliud autem animo ſentiens, καλόν γε καθαρμὸν, cui ſtatim ille. ναί, τὸν ἐναντίον ἢ οἱ ἰατροὶ τὰ σώματα: οἱ μὲν γὰρ τὸ χείριστον ἀφαιροῦντες, λείπουσι τὸ βέλτιστον: ὁ δὲ, τοὐναντίον. Diuerſa enim penitus exinanitio iniuſti illius regis à purgatione medicorum eſt: medici nanque quicquid corruptum eſt curatione illa tollunt, ac quod integrum eſt relinquunt: hic vero contra. Addidit Cicero Græcũ verbum, quo medici vtuntur, cum inedia penè enectos aliquos reficiunt, vireſque

ipſorum inſtaurant. Nam quod inquit id Appium nõ libenter vidiſſe, hoc quoque conuenit moribus medicorum, qui iniquo animo ferre conſuerunt, ægrotos à ſe prius curatos alii medico tradi: præſertim cum eorum curatio, morbi naturæ ſeruientium, odioſa fuerit; eorũ vero qui poſtea adhibentur, ſuauis.

Videri Ciceronem pro Plancio alluſiſſe ad Homericam ſententiam, ualde celebrem: et ab ipſo etiam alias nunc Græcè: nunc Latinè uſurpatam.

CAP. XXIII.

PRO Cn. Plancio Cicero cum honori illius ſuffragatas fuiſſe integras regiones oſtenderet, ac nomine etiam gentes illas ac terras appellaret, hoc pacto. Nemo Arpinas non Plancio ſtuduit: nemo Soranus: nemo Caſinas; nemo Aquinas, totus ille tractus celeberrimus, Venafranus, Aliſanus: tota denique noſtra illa, aſpera & montuoſa: at fidelis, & ſimplex, & fautrix ſuorum, regio, ſe huius honore ornari: ſe augeri dignitate arbitrabatur, videtur alluſiſſe ad locum Homeri, cum Vlyſſem ille de Ithaca patria ita induxit cum Alcinoo rege Phæacum loquentem: neque enim vitium illius terræ, quod inficiari non poterat: quis enim inſulam eam aſperam eſſe neſciebat? cœlauit, ſed maximo ipſius bono compenſauit, ita dicens. τρηχεῖ', ἀλλ' ἀγαθὴ κουροτρόφος. poteſt autem æquo animo ferri loci aſperitas, ſi ciuitas ibi condita, dote hac prædita eſt: egregiéque alit atque inſtituit adoleſcentes. M. Tullius igitur & ipſe de Arpino, vetere patria loquens, vicinitatéque illa omni, ait aſpera & montuoſa: hanc enim naturã eſſe regionis illius conſtabat. vt autem Homerus oppoſuit bonam illam eſſe altricem, ita ipſe, quod compenſaret id malum, fidelem ac ſimplicem, fautricémque ſuorum eſſe tradit: hæ enim virtutes illi tempori conueniebant, & maximum fructum ferre Plancio potuerunt. Quod autem obſcurius hic fecit eruditus ſcriptor, apertè tractauit in epiſtola quadam ad Atticum, vbi verba ipſa poëtæ poſuit: nam ait. Nam Arpinum quid ego te inuitem? τρηχεῖ', ἀλλ' ἀγαθὴ κουροτρόφος: οὔτ' ἔγωγε ἧς γαίης δύναμαι γλυκερώτερον ἄλλο ἰδέσθαι. Cum igitur animo comprehenſam haberet ſimilitudinem eorum locorum, facilè fiebat, vt de Arpino loquens Ithacæ reminiſceretur: atque imitaretur ſententiam Homericam: cum enim domi actas iam cauſas ſcriberet quieto animo, huiuſcemodi concinnitates, quibus orationes ſuas ornaret, ipſi in mentem veniebant. Sed in primo quoque libro de Oratore verſum illum priorem his verbis expreſſit. Ac ſi nos, id quod maximè debet, noſtra patria delectat: cuius rei tanta eſt vis, ac tanta natura, vt Ithacam illam, in aſperrimis ſaxulis tanquàm nidulum, affixam, ſapientiſſimus vir immortalitati anteponeret, quo amore. & quæ ſequuntur.

Quid ualeat apud Ciceronem aliquid Trahi pedibus: originemque huius ſermonis inueniri apud Homerum, non eam tamen quam nonnulli putarunt.

CAP. XXIIII.

ELEGANTES multi modi loquendi, ſignificatuſque verborũ concinniores, qui nõ ſolum in vſu poſtea fuerunt Græcorum hominum, ſed à Latinis quoque ſcriptoribus expreſſi ſunt, videntur è poëmate Homeri fluxiſſe: à poëta certe illo, cuius diuina fuit ingenii uis: ac facultas dicendi admirabilis, vſurpati prius fuerunt: vt quod Cicero in epiſtola quadam ad Atticum inquit. Fratrem meum, & te, ſi habebo, per me iſta pedibus trahantur:

hantur:ideſt omnem cogitationem iſtarum rerum abiiciam, quamuis uideam ipſas peſsimè tractari ab improbis ciuibus,ac dilacerari.Item in alia. Nam de iudiciis quod quereris,multo laboro minus: trahãtur per me pedibus omnes rei, ideſt ſtatui res forenſes non curare,ac per me iactetur,& malè vndique habeantur omnes rei:translatis enim verbis à rebus,quæ verè id patiuntur,propter ſimilitudinem aliæ,quæ alia ratione multum mali ſuſtinerent,trahi pedibus dictæ ſunt.Homerus igitur in XVI. Odyſseæ,quo loco fingit callidiſsimum virum Vlyſſem filium admonentem,accuratéque ei præcipientem,quæ ipſum facere oporteat domi,ne proci intelligant ſe rediiſſe:parariqúe, quæ ad necẽ ipſorum faciant:in aliis nonnullis mandauit, ut quamuis uideat ſe iniuriam pati à delicata illa iuuentute:omnique genere contumeliæ affici,æquo animo patiatur:obliuiſcaturque demum ſe filium eſſe. Hoc igitur exponens poëta dixit. ἤντερ καὶ διὰ δῶμα ποδῶν ἕλκωσι θύραζε, καὶ βέλεσι βάλλωσι, σὺ δ' εἰσορόων ἀνέχεσθαι. Hinc enim potius arbitror dictum eſſe modum hunc loquendi, quàm vel à Vulcano Homerico,quem Iuppiter pedibus tractum è cœlo in terram iecit:vel ab eiuſdem Hectore tracto ab Achille,vt Eraſmus in Prouerbiis cenſuit,vbi pedibus trahere tanquam prouerbium explicat. Præterea cum à politiſsimis ſcriptoribus vſurpatum ſit aliquid deſiderari, pro amiſſum illud eſſe,idem facundus in primis poëta ποθεῖν eodem ſignificatu cepit,in XIII. libro Odyſſeæ de Vlyſſe loquens,expoſito in Ithacam,cum recenſuit munera data ipſi à Phæacibus: omniaque ſalua inuenit:inquit enim. ὣς εἰπὼν τρίποδας περικαλλέας, ἠδὲ λέβητας ἠρίθμει καὶ χρυσὸν, ὑφαντά τε εἵματα καλά· τῶν μὲν ἄρ' οὔτι πόθει. Indicauit autem iam pridẽ Budæus diligentiſsimus erudítiſsimuſque uir, ποθεῖν & ἐπιποθεῖν à Græcis dici pro deſiderio rei amiſſæ teneri:idemque poſſe in ſermone illo ζητεῖν & ἐπιζητεῖν. Ciceronemque utrũque verbum eodem loco,cum idem ſignificare vellet,expreſſiſſe oſtendit:in oratione inquam pro Archia poëta,cum ait conuerſa oratione ad accuſatorem.Hic tu tabulas deſideras Heraclienſium publicas,quas Italico bello incenſo tabulario interiſſe ſcimus omnes. Eſt ridiculum ad ea, quæ habemus nihil dicere:quærere,quæ habere non poſſumus.

PETRI VICTORII VARIARVM LECTIONVM LIBER XXII.

Explicatum illud Ciceronis è III. libro in Verrem. Poſcunt maioribus poculis: ac de more illo bibendi Græcorum diligenter diſputatum.

CAP. I.

SAEPE mihi eſt attingendus locus Ciceronis in Verrem de crimine Lampſaceno: cum plenus ſit elegantiæ: inſtitutáque multa Græcorum conuiuiorum cótineat, quæ diligenter ſcriptor eruditus exponit.
» vbi igitur inquit. Fit ſermo inter eos & inuitatio,
» vt Græco more biberetur: hoſpes hortatur: poſcunt maioribus poculis. extremis verbis puto Ciceronem ſignificare voluiſſe, quod Græci homines eo tépore, cum ſcilicet lætitia aliquantulum proceſsiſſet, τὴν μείζονα αἰτεῖν dicebant: intelligi enim arbitror oportere, κύλικα: vt cum αἰτεῖν μείζονα κύλικα, valeat petere maius poculum, Ciceroni commodum fuerit illo modo reddere, quod idem poteſt, valetque. In comœdiis autem, in quibus licentia bibendi ſæpe oſtenditur, crebro (vt opinor) hęc verba ponebantur. quod intelligere licet è veterum comicorum exemplis, quæ apud Athenæum leguntur: in x. enim libro citatur hoc teſtimonium Sophili è
» fabula, quæ vocabatur ἐγχειρίδιον. Σωνχὶς ἄκρατος ἐδίδοτο ἴσον ἴσῳ, πάλιν τὴν μείζον᾽ ᾔ-
» τουν. & paulo poſt alterum hoc Alexidis in ἀποκοπτομένῳ. οὐ συμποσίαρχος ἦν γὰρ,
» ἀλλὰ δήμιος. ὁ Χαιρέας, κυάθους προπίνων εἴκοσιν ἴσον ἴσῳ. πάλιν τὴν μείζον᾽ ᾔτουν. quod ſi totas lepidiſsimorum poëtarum comœdias haberemus, & plura, & certiora huius moris exempla inueniremus. Plutarchus præterea in Bruto, cum oſtenderet natali ipſius die: ſecundiſque in rebus ſodales eius Græco more bibiſſe: ac vinū libaſſe, & victoriæ Bruti, & libertati populi Romani, addidit Brutum, confirmare adhuc ipſos in eo ſtudio magis volentem, popoſciſſe maius poculum: in-
» quit enim. ἔτι μᾶλλον αὐτοὺς ῥῶσαι βουλόμενος, ᾔτει ποτήριον μεῖζον. ſed apud Homerum quoque veſtigium eſt huius ſermonis: cum fecit Achillem, videntem domi ſuæ ſibi chariſsimos viros, hortari Patroclum vt maius poculum afferret: hæc enim
» verba poëtæ. μείζονα δὴ κρητῆρα Μενοιτίου υἱὲ καθίστα. Fuit autem ea parte fortaſſe Cicero breuior, & aliquãto obſcurior, quia imitari voluit modum illum loquendi: durior enim plerunque eſſe conſueuit, cum vertit ſententias aliquas Grçcorum ſcriptorum nam obſcuritatis nõ nihil illic ſubeſſe declarat, quod eruditioribus temporibus alii aliter accipiebant, vt oſtendit Pædianus qui ait. Sunt qui
» producta o litera, poſcunt legunt, quaſi ſæpe potant. ſed poſcunt prouocant in-
» telligendum eſt. vt ſit ſenſus, prouocant ſe inuicem. Poſcunt, à pincerna petunt:
» maioribus autem poculis, vt ſubaudiatur, bibere quærunt. Sequor autem ipſe iudicium Aſconii: opinionémque ipſius veram eſſe puto: maximè cum dixit ſub audiri debere, bibere. quamuis deſiderem in ipſo diligentiam, qua nobis expreſſum hoc fuiſſe è Græco indicaret.

Explicatus Ariſtotelis locus è IIII. ἠθικῶν: declaratúque quæ uis ſit huius uerbi, παρασείειν.

CAP. II.

QVICQVID in ſingulis virtutibus amplum eximiúmque eſt, cõuenire magnanimo viro docens Ariſtoteles in IIII. libro de moribus ad Nicomachum, primum id in fortitudine ita ſe habere his verbis à cõtrario confirmauit. οὐδαμῶς τ' ἂν ἁρμόζοι μεγαλοψύχῳ φεύγειν παρασείσαντι. Locum autem illum vertens Argyropylus, nec ſententiam philoſophi: nec vim extremi verbi videtur accepiſſe: ita enim reddidit. Nullóque modo conuenit magnanimo pericula fugere ob timorem: poſſe enim ipſe arbitror hoc præclaro animi habitu præditum quempiam periculum maius fuga declinare, nec tamen maculæ aliquid turpitudiniſque tunc ſubire, quod generoſam beluam in fuga ſeruare memoriæ proditum eſt: tradit nanque hic ipſe leonem, cum hoc facit, non indecore: nec fine dignitate id facere. Quod vero ad notionem verbi illius valet, ſignificat penè quod Plautus inquit in Epidico demiſsis manibus: inducit enim ille militem quendam ita loquentem = imo ſi audias Meas pugnas, fugias manibus demiſsis domum. qui nanque effusè currunt iactant manus. Ariſtoteles certè adiuuari curſum hac ratione teſtatur, verbo hoc ipſo vſus, in libro de Progreſſu animantium. quamuis illic verbum, quod intelligi hic videtur, addiderit: inquit enim. καὶ οἱ θέοντες θᾶττον θέουσι παρασείοντες τὰς χεῖρας. Machon autem comicus apud Athenæum in VI. ἀνασοβήσας præcisè locutus eſt, qui tamen idem videtur ſignificaſſe, motùm certè ipſius concitatiorem intellexit: cum enim Diphili poëtæ lepidum conſilium exponeret, datum Chærephonti paraſito, ad cœnam longè ab oppido, vbi nuptiæ celebrabantur, eunti: cauſámque poſtea eius conſilii afferret, inquit: ἵνα μὴ παρασείων καὶ μακρὰν ἑκάστοτε ὁδὸν βαδίζων, τὰς γνάθους διαστρέφῃ. Suaſerat autem ille, vt ex vtraque parte malas quatuor clauis adactis fulciret: periculum enim erat ne in tam longo itinere peragendo, dum totum corpus quaſſaret, malæ diſtorquerentur: nec munus poſtea ſuum obire poſſent, atque ita omnis ille viæ labor fruſtra ſuſceptus eſſet. Luſit autem Plautus lepide in hac re, immutatis partibus corporis, proque dimiſsis manibus, dimiſsis pedibus dicens: hi enim verſus ipſius ſunt in Pſeudulo vbi inducit coquum artem ſuam efferentem: atque incredibilia quædam Ballioni cõmemorantem. Vbi omnes patinæ feruent, omnes aperio Is odos dimiſsit pedibus in cœlum volat Eum in odorem cœnat Iuppiter cotidie. Odor dimiſsis pedibus? Peccaui inſciens, Quid eſt? quia dimiſsis manibus volui dicere: neque enim tantam contumaciam ipſius ferre amplius potuit leno: liberéque ipſum reprehendit, cui quemadmodum ſe purgarit, peccatũ confitens, apparet.

Declaratum Cleanthem etiam quendam Samium fuiſſe eiuſdem opinionis, cuius Nicetas Syracuſius fuit: qui cenſuit cœleſtia omnia, ſuperaque, ſtare: terram autem ſolam in mundo moueri.

CAP. III.

IN Lucullo Cicero, cum Academicorum conſilium defenderet, qui rerum obſcuritate cognita, temere aliquid affirmare nollent: ideóque aſſenſionem cohiberent, in ſignificandis tenebris, quibus omnia tecta & circumfuſa ſunt, expoſuit plures ſententias eruditorum virorum, magnopere inter ſe diſſidentes; in iiſque docuit extitiſſe etiam, qui, à reliquis omni-

bus,& doctiſsimis hominibus,& imperitis diſcrepans, arbitratus ſit cœlũ: quæque in eo ſunt, manere: terram verò moueri. quo nihil abſurdius videbatur excogitari potuiſſe, ac magis repugnans opinionibus reliquorum. Verba ipſius hęc ſunt. Nicetas Syracuſius (vt ait Theophraſtus) cœlũ, ſolem, lunam, ſtellas, ſupera denique omnia, ſtare cenſet: neque præter terrã rem vllam in mundo moueri: quæ cum circum axem ſe ſumma celeritate conuertat, eadem effici omnia, quę, ſi ſtante terra cœlum moueretur: atque hoc etiam Platonem in Timæo dicere quidam arbitrantur, ſed paulo obſcurius. Huius autem admirabilis opinionis meminit quoque Simplicius in cõmentariis in II. librum de cœlo, cum Ariſtoteles ipſe in partitione quadam hoc quoque membrum poſuiſſet hoc pacto. cum conſtet, ſidera vniuerſumque cœlum transferri, neceſſarium eſſe, ſiue ceſſantibus ambobus immutationem eam effici: ſiue ambob. motũ ſubeuntibus. ait. n. hoc factum eſſe, quia extiterint nonnulli, quorũ Heraclides Ponticus & Ariſtarchus meminerint, qui cenſuerint aſpectum eundem rerum ſuperarum conſeruari, quamuis cœlum ac ſydera quieſcant: terra autem circũ æquinoctiales orbes ab occaſu moueatur, nec tamen eorum nomen poſuit. Plutarchus verò in libro quem ſcripſit de forma, quæ viſitur in orbe Lunæ, & idem tetigit, & nomine etiam auctorem huius incredibilis ſententiæ appellauit: neque tamen ipſi cum Cicerone in hoc conuenit: Cleanthem enim ille quendam Samium nominat, qui conatus ſit oſtendere, eadem effici omnia in cœlo, quæ nunc nobis apparent, poſito cœlo ipſo manere: terram verò in obliquo circulo, & circum axem ſuum torqueri. Animaduertendũ autem quod Plutarchus ipſe, ac reliqui Gręci dicunt, φαινόμενα σώζειν, Ciceronem exprimere voluiſſe, cum inquit, eadem effici omnia. Nam quod idem tradit quoſdam exiſtimaſſe Platonem etiam in Timæo idem dicere, ſed paulo obſcurius, puto locum hunc eius libri intelligere. γῆν δὲ, τροφὸν μὲν ἡμετέραν· εἱλουμένην δὲ τὴν περὶ τὸν διὰ παντὸς πόλον τεταμένον, φύλακα καὶ δημιουργὸν, νυκτός τε καὶ ἡμέρας ἐμηχανήσατο.

Declarati loci quidam Ciceronis: iidemque emendati, è libris ipſius de Republica, qui leguntur apud Nonium.

CAP. IIII.

SENTENTIAM Ciceronis è V. I. libro de Rep. grauem: vtilemque regendæ ciuitati, & quæ præterea non caret ornatu aliquo orationis, libet hic adnotare: citatur autẽ illa à Nonio, quo loco docet plures notiones inueniri verbi comparo: atque id exemplis optimorum ſcriptorum confirmat. Quam ob rem ſe comparet hic ciuis ita neceſſe eſt, vt ſit cõtra hæc, quæ ſtatum ciuitatis permouent, ſemper armatus. nonnullæ vero maculæ apud Nonium verba hæc occuparunt, quas mihi videor ſatis commode ſuſtuliſſe. Quod tamen melius docti & acuti viri, quorum auctoritati me totum dedo, iudicabunt. Verba præterea hæc eiuſdem, è II. itidem eorundem librorum, ab eodem grammatico citata, quamuis ipſius nomen illic poſitum non ſit, apparet de Iuſtitia pronunciata eſſe, atque hanc ipſam virtutem deſcribere. Quæ virtus præter ceteras, totam ſe ad alienas vtilitates porrigit, atque explicat: cum enim commune hoc ſit omnium virtutum, vt commoda aliena ſpectent: nec propoſitum habeant prodeſſe iis, qui præditi ipſis ſunt, iuſtitia in primis hoc habet: quæ non tantum ſuas vtilitates non procurat, ſed damno etiam afficere illum, in cuius animo hæſerit, cum oportet, nõ dubitat. vnde alienum bonum vocata eſt: & veteres ſophiſtæ ipſam vt detrimentoſam fugiendã dixerunt: præſtareque iniuſtum quempiam quàm iuſtum eſſe. quòd ſi reliquæ quoque nullum ſuum propriumque fructum ſequuntur, maiorem tamen ſplen

dorem dignitatemque afferunt, cum vſus huius virtutis ſæpe ignotus obſcuruſque ſit. Ab eodem etiam alio loco ponuntur hæc eiuſdem ſcriptoris verba, ſumpta ex eodem libro, quibus declaratur iuſtitiam fuiſſe, quam ſuperioribus verbis intellexerit. Iuſtitia foras ſpectat. & proiecta tota eſt, atque eminet. quã uis illic perperam expectat legatur.

Locus M. Ciceronis pro Gallio, qui citatur à Quintiliano, diligenter animaduerſus: aliuſque itidem M. Celij in Antonium ab eodem rhetore adductus, emendatur.

CAP. V.

QVAS Cicero vocauit coronas languidulas in deſcriptione cõuiuii luxurioſi, Plutarchus videtur ἰούλους appellaſſe: apud Quintilianum enim hæc M. Tullii uerba leguntur in VIII. libro, vbi de lumine orationis, quod ἐνάργεια vocatur, diſputat. Videbar videre alios intrantes: alios verò exeuntes: quoſdam ex vino vacillantes, quoſdam heſterna potatione oſcitantes: humus erat immunda: lutulenta vino: coronis languidulis, & ſpinis cooperta piſcium. In Pyrrho autem Græcus ille grauis ſcriptor, cum acutam lepidamque rationem Metonis cuiuſdam Tarentini exponeret, reuocare ciues ſuos ab arceſſendo rege illo in Italiam ſtudentis; narrat ipſum, cum dies adeſſet plebiſciti faciendi: populuſque iam ſederet, ſumpta corona languida, & facula, vt mos ebrioſorum eſt, lucenteque tibicina, in concionem ludibundum perueniſſe, atque ita ſibi auditione facta, dixiſſe, quæ ab illius habitus homine expectari nõ poterant, ac tempori illi, ſalutique ciuium valde congruebant. verba Plutarchi ſunt, in quibus exemplum id eſt. λαβὼν στέφανον τῶν ἰούλων, καὶ λαμπάδιον, ὥσπερ οἱ μεθύοντες: nos patrio ſermone coronas huiuſcemodi, floreſque paſſos vocare conſueuimus. Locum vero eum Ciceronis ex oratione pro Gallio ſumptum eſſe indicio veteris rhetoris cognoui. Aquila nanque Romanus, qui de luminibus orationis ſcripſit, cum exemplum poneret ſchematos, appellati à Græcis λεπτολογίας illo vſus eſt. Tale pro Gallio de conuiuio luxurioſo. Vt clamor, vt conuicium mulierũ, vt ſymphoniæ cantus. Videbar mihi videre alios intrantes, alios autem exeuntes: partim ex vino vacillantes, partim heſterna potatione oſcitantes. Verſabatur inter hos Gallius, vnguentis oblitus: redimitus coronis. Humus erat lutulenta vino: coronis languidulis, & ſpinis cooperta piſciũ. cum autem vberius ipſum ponat hic auctor, collatione facile ille caſtigari poteſt: deſideratur tamen apud Quintilianum nõnihil, quod integrum illic legitur: verum nomen ſchematis eſſe, quod oſtendi, certum eſt; ita enim appellatur, quod ſingulę res ſubtiliter explicantur: prima tamen litera eius nominis in excuſis corrupta eſt; Defendiſſe autem ſe Gallii cauſam accuſante M. Calidio Cicero ipſe memoriæ prodidit in Bruto: ſed etiam verba quędam ex eadem oratione citantur à Nonio, vbi docet qui vocati ſint à Latinis etiam ſcriptoribus logi. Admonet autem me quod Cicero inquit, quoſdam heſterna potatione oſcitantes, vt plures maculas tollam ex loco M. Cælii, quem adducit itidem Quintilianus in V. libro ex oratione in Antonium: deſcribit enim eum temulentũ, vel potius ante oculos audientium ponit: magnæ ſpei iuuenis, ſed turbulenti ingenii: crebróque conſilia de magnis rebus mutantis: in aliis autem multis, quæ ipſius fœditatem aperiunt, hæc etiam leguntur in antiquis exemplaribus. Quarum cum omnium voce tactuque oſcitaret, proximę cuiuſque collum amplexu petebat: in excuſis tamen libris eſt, quod non probo, nec conuenire illic vllo modo puto. vocem tactumque noſcitaret: nec enim ebrius Antonius, ſomnoque obrutus, noſcitare poterat vocem inclamantium: tactumue ferientium. cum contra cla-

more è profundo ſomno, ictúue aliquo excitati, primo oſcitent. Quod vero ad ſententiam totius loci Ciceronis, quem ſupra poſui, facit: Plutarchus quoque in libro περὶ ἀοργησίας, vbi quibus ſignis intelligi poſſit iracundia furorque dominorum docet: habere enim excandeſcentiam acerbitatemque naturæ, certas quaſdam notas, quæ ipſam aperiant: vt à prætereuntibus intelligi etiam notis illis queat, an dominus aliquarum ædium luxurioſus ſit, in enumerandis iis ſignis, nonnulla poſuit, quæ eadem ſunt cum iis, quæ à Cicerone tanguntur: quare libuit locum indicare. inquit enim. Διὸ τῆς μὲν ἀσώτου ταῖς οἰκίαις προσιόντες, αὐλοὺς ἀκούομεν ἑωθινὸν, καὶ πηλὸν, ὥς τις εἶπεν, οἴνου: καὶ σπαράγματα στεφάνων καὶ κραιπαλῶντας ὁρῶμεν ἐπὶ θύραις ἀκολούθους, & quæ ſequuntur. In primis autem conuenit, quod ſuppreſſo nomine auctoris, inquit à quopiam dictum eſſe πηλὸν οἴνου: Cicero enim humum lutulentam vino dixit.

Euripidis ſententia inuenta, quæ conuenit ſententiæ cuidam Ciceronis: declaratumque, qui ſint diuites ex opinione Stoicorum.

CAP. VI.

CICERO in oratione Corneliana cum dixit (adducuntur autem inde plures ſententiæ ab ipſo in oratore ſuo.) Neque me diuitiæ mouent: quibus omnis Africanos & Lælios multi venalicii mercatoréſque ſuperarunt, videtur expreſſiſſe ſententiam Euripidis, quam induxit quendam his verbis edentem. Μὴ πλοῦτον εἴπῃς: οὐχὶ θαυμάζω θεὸν, ὃν χὠ κάκιστος ῥᾳδίως ἐκτήσατο: citantur autem hi duo ſenarii à Plutarcho in libro, quo præparat adoleſcentes ad lectionem poëtarum: fabula nanque poëtæ vbi erant, periit vetuſtate. Plato quoque in V. libro de legibus, cum honorem omnẽ eriperet vulgaribus diuitiis, atque eodem argumento in illis contemnendis vteretur, eodem reſpexiſſe manifeſtò intelligitur: nam iiſdem etiam verbis vtitur: inquit enim. Πλουσίους δ' αὖ σφόδρα καὶ ἀγαθοὺς, ἀδύνατον: οὕς γε δὴ πλουσίους οἱ πολλοὶ καταλέγουσι: λέγουσι δὲ τοὺς κεκτημένους ἐν ὀλίγοις τῶν ἀνθρώπων πλείστου νομίσματος ἄξια κτήματα. Quod autem fieri non poſſe inquit, vt iidem homines, & valde diuites, & probi viri ſint: ſtatímque aperiendum cenſuit de quibus diuitibus loqueretur, id non ſine cauſa fecit: intelligebat enim alios eſſe hoc nomine digniores, quos docti homines, nō vulgus, diuites vocarent: id quod poſtea Stoici arripuerunt, ut Cicero multis locis teſtatus eſt. nam quòd in epiſtola ad Trebatiũ inquit. Balbus mihi confirmauit te diuitem futurum, id vtrum Romano more locutus ſit, bene nummatum te futurum: an quomodo Stoici dicunt, omnes eſſe diuites, qui cœlo & terra frui poſſint, poſtea videro, hoc prorſus valet. ſed in oratione quoque pro P. Seſtio, idem breuius tetigit, cum in Gellium, impurum hominem, & qui patrimonium deuorarat, inueheretur. Poſteaquam rem paternam ab idiotarum diuitiis ad philoſophorum regulam perduxit. Neque tamen idiotæ tantum bene nummatum diuitem appellarent, verum etiam Peripatetici: qui inſimulabant quoque eo nomine Stoicos, diſcederéque à conſuetudine ſermonis aiebant. Alexander Aphrodiſienſis in ſecundum librum Topicorum & ipſe cōtra illos ita argumentatur. οὐ γὰρ ἀγνοοῦντας οὕτω τὴν ὑπάρχουσαν τῷ σοφῷ, πλοῦτον ταύτῃ λέγουσιν, ἢ κάλλος, ἢ ὑγίειαν, ἀλλὰ παραβαίνοντας τὴν κειμένην λέξιν: ὁ γὰρ πλοῦτος, ἢ τὸ κάλλος οὐκ ἐστὶ ἀρετῆς, ἀλλὰ μὲν ἐστὶ χρημάτων τε καὶ κτημάτων κατηγορεῖται & quæ ſequuntur. ſed infra etiam in eodem libro alium locum indicat, vnde duci poſſunt argumenta contra hanc ipſorum incredibilem ſententiam.

Sublatum mendum è II. Ciceronis Pilippica.

CAP. VII.

ARBITROR maculã eſſe in his Ciceronis verbis è II. libro Philippicarum, quam tamen qui intentis oculis orationes illas inſpexere: multúmque operæ in ipſis purgandis poſuere, non viderunt: quod enim in excuſis omnibus libris legitur. Duo tamen tempora inciderunt, quibus aliquid contra Cæſarem Pompeio ſuaſerim: ea velim reprehendas, ſi potes. Vnum, ne quinquennii imperium Cæſari prorogaretur: alterum, ne pateretur fieri, vt abſentis eius ratio haberetur, & quæ ſequuntur, puto legi debere, ceteris omnib. ſeruatis, ne pateretur ferri: ita enim Cicero alibi locutus eſt. ſed ratio etiam ipſa, ſi accuratè attendimus, hanc veriorem eſſe lectionem docet: auctoritate.n. ſua Pompeius ne id ferretur ad populũ impedire poterat; promulgatũ autem ne probaretur multitudini vllis opib. efficere nequibat. In VIII. libro Epiſtolarũ ad Atticũ, vbi Cn. Magnũ accuſat, ac de peccatis eius maximis, & hac ipſa demũ re, queritur. Idem etiã tertio cõſulatu, poſtquã eſſe defenſor reip. cœpit, cõtẽdit vt x. tribb. pl. ferrent, ut abſentis ratio haberetur. In libello quoque de ſenectute, cũ olim in excuſis legeretur: Optimis auſpiciis ea geri quæ pro reip. ſalute gererẽtur, quæ cõtra rẽp. fierent cõtra auſpicia fieri, ſecutus veterũ librorũ fidẽ, emendaui, quæ cõtra remp. ferrentur, cõtra auſpicia ferri.

Cur carpſerit Cicero uerbũ in epiſtola Antonij, quod iuſta reprehenſione carere uidetur.

CAP. VIII.

NON reprehendiſſet fortaſſe Cicero verbum in epiſtola M. Antonii, vt nullo modo illi tempori: rebuſque atrocibus exponendis, aptum, niſi ab inimico prolatum foret: ac niſi omnia, quæ illic ab eo dicta fuiſſent, criminari atque explodere in animũ induxiſſet: quod enim in ea fuerat. Quamobrem vos potius animaduertite, verum ſit elegantius & partib. vtilius, Trebonii mortem perſequi, an Cæſaris, contemnens exagitanſque Cicero ait. Vtrum inquit elegantius. Atqui hoc bello de elegantia quæritur? nam Demoſthenes quoque in nobili illa oratione pro Cteſiphonte uerbum, quod huic penè reſpondet, in re graui, & ad ſtatum Reip. pertinente, vſurpat. locus autem omnis huic admodum ſimilis eſt: inquit enim. κἀκεῖνο σκόπει πότερον κάλλιον, καὶ ἄμεινον τῇ πόλει; [illegible] : σὺ μὲν [illegible] [illegible] ὁ πᾶσιν [illegible] μετὰ [illegible] φιλανθρωπίας [illegible] Vterque autem duorum horum præſtantium oratorum duo verba poſuit; quorum alterũ honeſtatem ſplendoremque: alterum autem vtilitatem commodumque referret. nec me tamen fallit, cum elegans neſcio quid delicati plerunque oſtendat, hoc in eo carpſiſſe Ciceronem: nam ſi honeſtius dixiſſet Antonius, nullo pacto notare id potuiſſet: in peroratione enim quoque pro L. Cornelio Balbo eodem pacto locutus eſt: nam inquit. Videte ne vtilius vobis, & honeſtius ſit, illis ducibus errare, quàm hoc magiſtro erudiri. Quod autẽ Antonius eodẽ in loco odioſo verbo cauſam Pompeianorum victam ac profligatam, iugulatam μεταφορικῶς vocauit: Ciceroque ei parti reſpondit. Si eſſet iugulata, nunquam exurgeret: quod tibi tuiſque contingat, execrans illũ ſocioſque, Demoſthenes quoque exitium precans Aeſchini, idẽ his verbis in eadem cauſa pronunciauit. ἃ σοὶ καὶ τοῖς σοῖς οἱ θεοὶ [illegible] εἰς κεφαλήν. nam tranſlationem ipſam criminari non po

tuit,cũ aptiſsima ſit:& ab ipſo etiã aliquãdo vſurpata:tãtũ ipſum exagitat,quod pugnantia loquitur:cũ putet, quam iugulatã dicit,poſſe reuiuiſcere. T. autẽ Liuius in XXXV. libro ſuperiore verbo, vt Antonius vſus eſt, qui tamen (vt opinor) nõ tantũ reprehenſione caruit, ſed laudem quoque meruit: ait enim. Is elegantius facturos dixit, ſi iudicio patrum, quàm ſi ſorti, eam rem permiſiſſent.

Indicatum duas Græcas ſententias, quib. uſus eſt Cicero in epiſtolis ad Atticum, à Græcis etiam ſcriptoribus citari.

CAP. IX.

CVM epiſtolis Ciceronis purgandis operam dedi: quæ infinitis maculis deformatæ erant: ſententiáſque non nullas obſcuriores, Græcis præſertim verbis illic prolatas, explicui, nondum incideram in uocem illam, qua Græcè, dulcedinem cuncta intelligendi ſuperare ceteras omnes ſuauitates ſignificatur, apud ſcriptorem vllum eius nationis, quàmuis leuiter locum emendarim, ſequutus fidem optimi exemplaris: nunc autem, cum prouerbium illud à Græco quoque auctore celebratum inuenerim, libuit locum indicare. Verba Ciceronis hæc ſunt, è IIII. libro epiſtolarum ad Atticum. οὐδὲν γλυκύτερον, ἢ πάντ' εἰδέναι: quare, vt homini curioſo, ita perſcribe ad me, quid primus dies: quid ſecundus: quid cenſores: quid Appius, quid illa populi Apuleia: denique etiam quid à te fiat, ad me velim ſcribas; antea enim libri excuſi habebant, ſingulari numero πᾶν, quod correxi, & ad multitudinis numerum retuli, quę vera eſſe lectio manifeſtò nunc intelligitur. Themiſtius igitur peruulgatæ huius ſententię mentionem fecit in oratione quam vocauit βασανιστὴν, cum oſtenderet ſe mirificò amore rerum ſuarum cognoſcendarum teneri: diſſentiréque in hoc ab ingenio plurimorum, qui alienas res curioſè inueſtigant: ſuas propriáſque negligunt, ita autem locutus eſt elegans, eruditúſque ſcriptor, Ἐγὼ δὲ ἐβουλόμην περιστραφῆναί μοι τὰς πήρας, ἵνα τὰ ἐμαυτοῦ μόνον ὁρῴην· τὰ τῶν ἄλλων δὲ μὴ λανθανοίμην· οὐκ ἔστι γὰρ (φασὶ) γλυκερώτερον, ἢ πάντ' εἰδέναι, καὶ ἐγώ φημι τὰ καλά. nam in ea re exponenda fabellam Aeſopi attigerat, qui tradidit ſingulos homines duas manticas geſtare: alteram, in pectore: alteram verò, in tergo: ambas autem rebus malis refertas eſſe, ſed anteriorem, alienis: poſteriorẽ verò, propriis illius, qui manticas illas fert. vnde fieri vt homines ſua ipſorum mala non uideant: aliena autem acutè atque exquiſitè perſpiciant, quare optat ille politus vir vt manticæ conuertantur, vt ſua tantum intueri valeat: aliena autem nullo modo: cuius præclari deſiderii ſui, ac graui proboque viro digni, rationem reddit cõmuni illa ſententia, quam tamen aliquantulùm emendat, vt qui putet nõ omnia ſcire iucundiſsimum eſſe, ſed res tantum bonas. Catullus igitur in extremo Iambo in Varum cum inquit, Sed non videmus manticæ quod in tergo eſt, reſpexit & ipſe ad fabellam Aeſopi: nec non Horatius in Satyra tertia ſecundi libri, dicens, Dixerit inſanum qui me, totidem audiet: atque Reſpicere ignoto diſcet pendentia collo: quam autem manticam Catullus, Græcus ille ſcriptor πήραν vocauit. Superiori autẽ ſimilis locus eſt hîc in XIII. libro earundem epiſtolarum, quem etiam tunc aliquantulum deprauatum correxi, eodem fideliſsimi libri auxilio: nec enim adhuc in ea verba Græca incideram, quæ poſtea repperi apud Dionyſium Halicarnaſſeum, accuratum magiſtrum dicendi. Poſt verba igitur Ciceronis, quibus petit ab Attico, vt ſe iuuet conſilio, vtrum apertè improbũ iuuenem, fratris filiũ, aſpernetur ac reſpuat, an aſtutè in eo negotio ſe gerat, ac dolo vtatur, cum Pindari locum, illi ſententiæ exponendæ accommodatum, vſurpaſſet: verbáque Græca eius poëtę poſuiſſet, legitur: vt enim Pindaro, ſic δίχα. μοι νόος, ἀτρέκειαν εἰπεῖν, cum autem indicaſſem lo

cum illum tactum etiam eſſe à Platone in 11. libro Politiæ, quo etiam firmo præſidio Græca verba turpiter inquinata, facilius emédaui, extrema hæc apud philoſophum illum elegantiſsimum non leguntur. Succurrit igitur huic rei Ha„ licarnaſſeus, qui in libro de compoſitione verborum inquit: ὡς ὁπόταν ποτὶ γίν„ νηται φαιδων ἀνὴγαγε ἀγορῶ: καὶ δίχα μοι νόος, ἀτρέκειαν εἰπεῖν. loquitur autem de tribus illis formis dicendi, quas χαρακτῆρας Græci vocant, differentiíſque ipſarum: cum enim primam ſecundámque nominibus tranſlatis vocarit: priorémque αὐστηρὰν: poſteriorem verò γλαφυρὰν appellarit, aut ἀνθηρὰν: tertiam, temperatam ex ambabus illis, quomodo vocet, ſe dubitare dicit: ſtatimque verba illa adiungit. In libris autem excuſis Ciceronis legebatur prius ἀφανία, mendosè vt hoc etiam teſtimonio confirmatur: quid verò exiſtimem valere illic extrema duo verba indicabo, quãuis certi nihil de illis habeam, cum in reliquis carminibus diuiniſſimi eius poëtæ locus ille non inueniatur: arbitror enim ſignificare, ἀτρέκειαν εἰπεῖν, vt verum fatear, & quemadmodum res ipſa ſe habet, aperiam: nam videtur labem aliquam afferre culpáque tam incerto animo de aliqua re eſſe: homineſque ea de cauſa id tegere conſuerunt; ipſe tamẽ veritatem eius rei poëta dixerat ſe velle patefacere, atque eum poſtea ſecutus M. Tullius, quid haberet ambiguum libere indicauit.

Emolumentum aliam etiam notionem habere quam vulgò putetur: nec ab ullo grammatico explicatam, teſtimonijs veterum comprobatum.

CAP. X.

EMOLVMENTVM non idem ſemper apud optimos Latinæ linguæ auctores valet. ſed non tantum res diuerſas poteſt, verum etiam contrarias: nunc enim quæſtũ ſignificat, aliquidue quod conducat: nunc vero quod operoſum eſt, ac magnum ſtudium requirit. probare exemplis ſignificare emolumentum quod iuuet, neceſſarium non eſt, cum plerunque ita capiatur; alteram autem hanc eius notionem, nouam auribus multorum, ac difficilem primo futuram puto: auctoritatibus tamen allatis ipſam non repudiatũ iri ſpero. C. igitur Cæſar, elegans rerum ſuarum ſcriptor, in primo commentario de bello Gallico, quo loco legationi ſuæ reſpondentem Ariouiſtum commemorat ita dixiſſe. „ Præterea ſe neque ſine exercitu in eas partes Galliæ venire „ audere, quas Cæſar poſsideret: neque exercitum ſine magno commeatu atque „ emolumento, in vnum locum contrahere poſſe, manifeſtò ita cepit: neque. n. emolumentum, quæſtuſque vllus fit in contrahendo exercitu, ſed contra ſumptus ingens, atque iactura pecuniæ immanis: neque id rationibus eius Regis, eique quod probare volebat, accommodatum vllo pacto erat. contra autem poſterior hæc eius verbi vis, notioque infrequentior, mirifice quadrat ſententiæ Ariouiſti: oſtenditque, quod tempus illud poſtulabat: quis enim non intelligit magnum impedimentum eſſe exercitum è pluribus diuerſiſque ſedibus in vnũ locum contrahere: contractumque poſtea in alias terras ducere. Præterea M. Varro eodem modo videtur id vſurpaſſe in 111. libro de re ruſtica, ac multiplex denique negotium magnum emolumentũ appellaſſe, cum Axiũ, tranſacto „ iam ſecundo actu, vt putabat, ita induxit loquẽtem. Nec de cocleis ac gliribus „ quæro, quod reliquum eſt. neque enim magnum emolumentũ eſſe poteſt. ſignificat. n. ſe nolle quempiam occupari in diſputatione de cocleis ac gliribus, quæ reliquæ partes erant ſermonis ad venationem pertinentis, quia cognitio illarum rerum obſcura difficiliſque non foret: nam valere illic emolumentum hoc quod dixi, non quæſtum fructumque, manifeſto percipitur ex iis, quæ ſtatim reſpondet Appius: reprehendit enim ille Axium, quod exiſtimet rem illam aper-

Locus Varrone de re ruſt.

tam procliuemque eſſe:ac nõ paruas difficultates in illa re, recte ordineque tractanda, eſſe declarat. Verba eius hæc ſunt. Non iſtuc, tam ſimplex eſt inquit Appius, quàm tu putas o, Axi noſter: nam & idoneus ſub dio ſumendus locus coclearis & quæ ſequuntur. Quis autem non aſſentiatur auctoritati duorum maximorum ſcriptorum? nam ne maculæ aliquid illic ineſſe quis putet, teſtificor me vetuſtiſſimos libros utriuſque auctoris uidiſſe: nec diſcriminis quippiam à recepta lectione illic inueniſſe.

Quod accuſauit Catullus in amoribus ac delicijs ſuis, declaratur commune uitium eſſe omnium qui formam ſuam ualde experi uident: atque imbecillo conſilio propter ætatem ſunt.

CAP. XI.

CONQVERITVR Catullus de ſiniſtro ingenio Iuuentii, formoſi pueri, quod & ſuum, & aliorum elegantium virorũ amorem poſtponeret amori Piſaurenſis cuiuſdam, mendici hominis atque abiecti. inſimulat autem ipſum huius peccati duobus epigrammatis, altero hendecaſyllabo: altero vero alternis verſibus longiuſculis. Hendecaſyllabi initium eſt. O qui floſculus es Iuuentiorum. Illius, cuius poſteriores verſus vno pede minores. Nemo ne in tanto potuit populo eſſe Iuuenti. Quod autem Catullus magno cum dolore in illo ipſo, cuius amore flagrabat, experiebatur: nec ferre poterat, Ariſtophanes in Equitibus, commune eſſe omnium eius ætatis oſtendit, vt neglectis amatoribus politioribus, totos ſe tradant hominibus tenuiſſimis, atque omni macula inquinatiſſimis. Cũ enim induceret in ea fabula Agoracritum accuſantem mores populi Athenieñſis, qui & ſe, & alios multos honeſtos uiros, & vtiles Reip. ciues, acerrimos ipſius amatores, repudiaret: nec ad ſe accedere fineret: Cleonem autem improbiſſimum, & ſordidiſſimũ hominem foueret, inquit imagine vtens: & cuiuſmodi ille vita & moribus eſſet oſtendens, eum ſimilem eſſe pueris qui amantur: neque enim probos uiros egregiiſque animi dotibus præditos recipere, vt illi quoque faciunt: ſed effundere ſe totum in amorem vilium perſonarum: humillimaſque artes, ac miniſteria ſordida tractantium. uerba poëtæ hæc ſunt ἀλλ' οὐχ οἷόν τ' ἐστὶ ... τουτονί· σὺ γὰρ ὅμοιος εἶ τοῖσι παισὶ τοῖς ἐρωμένοις· τοὺς μὲν καλούς τε κἀγαθοὺς οὐ προσδέχει. σαυτὸν δὲ λυχνοπώλαισι, καὶ νευρορράφοις, καὶ σκυτοτόμοις, καὶ βυρσοπώλαισι δίδως. Fuit igitur id de quo cum eo expoſtulat Catullus, non proprium Iuuentii vitium, ſed quaſi rei ipſius: omniumque qui intelligerent ſe in amoribus ab aliquibus ac deliciis haberi, vt ſemper deterrimum quemque ſumerent atque eum amplexarentur. nam libidinoſo hoc etiam teneroque amore arſiſſe lepidum hunc poëtam, indicio ipſius cognoſcimus: neque enim duobus his tantũ carminibus de ſeipſo id edidit, ſed aliis etiam, vt quo ſignificauit, ſi liceat ſibi ſuauiſſimos ipſius oculos baſiare, ſe nunquam ſaturum inde futurum: nec non quo docuit, poſtquam id quod tantopere concupiebat dolo adeptus eſt; ſuauiolumque ſurripuit, ex ea re non mirificam voluptatem, ſed acerbiſſimam pœnam ſe conſecutum. adeo ſunt incerta deſideria amatorum: voluptateſque eorum ægritudine temperatæ.

Sententiæ

Sententiæ M. Varronis, qua laudauit abſtinentiam uirorum mulierumque Romanarum, oſtenditur conuenire teſtimonium Plutarchi, idem commemorantis.

CAP. XII.

VERBA hæc M. Varronis de vita populi Romani libro II. quę citantur à Nonio. Qua abſtinentia viri, mulieresque R. fuerint, quod à rege munera eorũ voluerit nemo accipere, pronunciata fuerunt de Pyrrho rege Epirotarum, qui cum viciſſet Romanos: miſiſſetque Romã oratorem Cineam Theſſalum, cuius opera atque eloquentia in magnis rebus vtebatur: eidemque dediſſet quibus muneraretur, & principes viros, & ipſorum vxores, ſine ſuo conciliandi ſibi ea ratione animos Romanorũ, excidit: admirabili enim quodam cõſenſu dona illius repudiata ſunt, tanta erat eius gentis illis temporibus abſtinentia quod meritò doctiſsimus vir in vita generoſi illius populi ſignificanda commemorauit. Idem autem Plutarchus in regis eius vita exponenda teſtatus eſt, qui addidit etiam quid reſponderint temperantes illi homines, ac magni ſpiritus, quo factum ſuum tuerentur: nec viderentur nimis ruſticè id feciſſe: inquit enim. τιμηθεὶς δὲ ὁ Κινέας, ἐντυγχάνει τοῖς δυνατοῖς καὶ δῶρα πᾶσιν αὐτοῖς καὶ γυναιξὶν ἔπεμψεν παρὰ τοῦ βασιλέως· ἔλαβε δὲ οὐδεὶς, ἀλλ' ἀπεκρίναντο πάντες καὶ πᾶσαι, ὅτι δημοσίᾳ σπονδῶν γενομένων, καὶ τὰ παρ' αὐτῶν ὑπάρξει πρόθυμα τῷ βασιλεῖ, καὶ κεχαρισμένα.

Quæritur de ueritate lectionis uerſus Catulliani in epigrammate, quo laudat poëma Cinnæ.

CAP. XIII

ELEGANS Catulli carmen, quo laudauit poëma Cinnæ, Smyrnam appellatum, multis modis deformatum lacerumque eſt, vt autem nunc prætercam nota ipſius apertaque vulnera: quibus mederi me fateor nõ poſſe, vereor ne extremum verbum antepenultimi verſus mendoſum ſit, in iis libris, in quibus legitur. Parua mei mihi ſint cordi monumẽta ſodalis. nam ſunt etiam excuſi, qui laboris habent: atque ii quidem primis temporibus impreſsi, antequam tanta licentia per antiquorũ auctorum ſcripta peruaderet, atque omnia contaminaret. & ſanè in pluribus ſcriptis exemplaribus poſtrema illa pars eius carminis defecit: neutrúmque horum verborũ illic eſt: in duobus tamen calamo exaratis laboris inueni, in nullo autem ſodalis: quare ſi alterutra illarum vocum propria poëtę, veraque eſt, magis probo lectionem, quæ laboris habet: magíſque illam conuenire perſonæ puto, vt loquatur extremis duobus verſibus non de Cinnæ poëmatæ, ſed de ſuo, quo ſe delectari Catullus dicit exemplo Cinnani illius operis, quod cum magnum non eſſet, cum tamen perfectum foret, æternum futurum ſperabat: neque enim videtur rectè Catullus operoſum alterius, quod fert in cœlum, poëma, potuiſſe parua monimenta appellare. nihil ſanè de hoc certi, ſcrupulum tamen qui mihi exortus eſſet, non ſine cauſa (vt arbitror) aperui, ſi quem fructum elegantiſsimo, atque eidem doctiſsimo poëtæ, ferret. Smyrna autem hoc Cinnæ hexametris verſibus ſcriptum erat, vt Seruii grammatici indicio perſpicitur, qui in commentario in primum librum Georgicorum duos hos inde uerſus citauit. Te matutinus flentem conſpexit Eous. Et flentem paulo uidit poſt heſperus idem.

Flauius quoque Soſipater ſumpſit exemplum ex eo poëmate, ſcribens. Cinna autem in Smyrna huius tabis dixit. Cinna vero hic poëta ille eſt, qui errore populi necatus fuit, inflammati ab Antonio in Cæſaris interfectores, cum cognominis eſſet vni è coniuratis.

Notantur uerba quædam eleganter tranſlata ab Cicerone: quo modo etiam Græca, his reſpondentia capi ſignificantur à ſcriptoribus eo ſermone.

CAP. XIIII.

SVNT ita ſimiles res nõnullæ inter ſe, vt verba propria ipſarũ ad alias oſtendendas transferantur, ſiue nomine illę careant: ſiue ſuo relicto, apertius mutuatis indicentur: atque id non in vna tantum lingua, ſed in pluribus etiam eadem ratione contingit, quo magis ſimilitudo ipſorum declaratur. Cicero igitur in L. Piſonem cum inquit. In quo tu accepta tamen, & deuorata pecunia. Vt in achorum, cẽtum talenta euomere non poteras, duobus verbis tranſlatis apertè quod voluit, ſignificauit: ſed priore nũc relicto, quòd tamen & ipſum rei exprimendæ mirificè aptum fuit, & à Catullo quoque eodem pacto vſurpatur, cum inquit, C. Cæſarẽ perſtringens = aut quid hic poteſt, Niſi vncta deuorare patrimonia? Quod ad poſterius pertinet, non facilè dici poteſt quantopere illic quadret euomere: nec propiis vllis verbis melius res exprimi potuit, quàm hoc mutuato ſignificata eſt, & penè ante oculos poſita. Ante Ciceronem tamen Plautus in Curculione hoc verbo eodem pacto aptiſsimè eſt vſus, cum fecit militem hoc modo lenonem vrgentem = ſta ſis ilico: Atque argẽtũ properè propera vomere. Vt autẽ ab ea re verbum nobiliſsimi hi Latini auctores ſumpſerunt, ita quoque lepidiſsimus comicus in fabula, cuius eſt index Ἀχαρνῆς: cum enim initio eius comœdiæ induxerit poëta Dicæopolim ſenem memoria repetẽtem gaudia, quæ in vita adeptus erat: quæ pauca fuerant, primum enumerauit, cum Cleon, ille turbulentus & improbus ciuis, quinque talẽta, quæ fraude abſtulerat, euomuit: & opera equitum virtutéque reddere coactus eſt. verba Ariſtophanis hæc ſunt. ἐγᾦδ' ἐφ' ᾧ γε ηὐφράνθην ἰδών. τοῖς πέντε ταλάντοις, οἷς Κλέων ἐξήμεσε. Sed nos quoque patrio noſtro ſermone ita loquimur: verbúmque inde mutuamur, cum minamur alicui nos effecturos, vt pecuniam improbè partam ſurreptamque reddat: plures enim ornatus noſtra oratio communes ipſi cum Græco Latinóque ſermone habet. Præterea quod Cicero, eodem verbo tranſlato ad aliam rem, in Lælio inquit, Tamen is pati non poſsit, vt non acquirat aliquem, apud quem euomat virus acerbitatis ſuæ, valet enim illic eiiciat: vt enim cibus nõ coctus eiicitur, ita odium rabieſque illa effundi ac ſpargi in aliquos neceſſe habet: vſurpatũ quoque eodem ſenſu Græcum inueni apud Aeſchylum in Eumenidibus, cum, qui ex illis conſtabat, chorum ita Apollo accuſauit, quod pati non poſſet, ſe victum in iudicio σύ τοι δίκης οὐκ ἔχουσα τῆς δίκης τέλος, ἐμεῖ τὸν ἰόν, οὐδὲν ἐχθροῖσι βαρύν. quin autem primas obtineant in illuſtranda omni lingua aptæ tranſlationes dubitari non poteſt, quarum vim vt paucorum aliorum ornamentorũ, qui tenuerit, is puritatem vimque alicuius ſermonis tenere exiſtimãdus: quod, tetigit etiam Plutarchus in vita Demoſthenis, cum collatis factis eius oratoris, omnique vita cum rationibus Ciceronis, rationem reddidit, cur non diſputaſſet vter eorum iucundior vehementiórque orator eſſet: neque enim ſe parem eſſe confeſſus eſt iudicio de hac re faciendo, cum pulchritudinem Romanę linguæ, breuitatémque: nec non tranſlationes nominum atque elegantem eorum ſtructuram, non intelligeret: vt vir Græcus, & qui ſummo ſtudio atque exercitatione in candore Latini ſermonis verſatus non eſſet. Exemplum eiuſdem

dem animaduerſionis hoc etiam certum eſt (quàmuis non defuerint veteres au ctores, qui ὁμωνυμίαν vocari hanc, non μεταφορὰν debere cenſuerint) quod cum ſupercilium vocetur nota pars humanæ frontis, eodem etiam verbo appellatur elatior pars collis, quòd emineat, vt locutus quoque eſt T. Liuius in XXXIIII. libro ab Vrbe condita. Is cum ſupercilio haud procul diſtantis tumuli ab Vrbe inſtructā aciem oſtendiſſet, & quæ ſequuntur: nec nō Virgilius in primo Georgicorum, ita canens. Ecce ſupercilio cliuoſi tramitis undam. Grçcos autem ſuo verbo, quod huic Latino reſpōdet, vertices quoſdam montium appellaſſe, & veteres grammatici teſtantur: & exemplis poëtarum reliquorumque ſcriptorum confirmatur; Homerus enim vt aliis in locis, ita in III. Iliadis hoc vſurpauit, cum cecinit, οἱ δ' ἑτέρωσε κάθιζον ἐπ' ὀφρύσι καλλικολώνης: in patrio etiam noſtro ſermone hoc ſeruari apertum eſt, cum foſſarum aggeres nonnullos ciglioni, vocemus, ſine dubio à ſimilitudine partium illarum, quæ natura tanquam propugnacula oculorum formauit. Polybius etiam in III. libro hiſtoriarum in accuſando C. Flaminio cos. erratóque ipſius monſtrando, qui ita ſtruxit aciem ut fluuius ſtringeret terga ſuorum, ὀφρὺν fluminis appellauit: ſupercilium vocans altiorem ipſius ripam, aggerémque vt opinor. verba eius hæc ſunt. ὁ μὲν γὰρ στρατηγὸς Φλαμίνιος οὐκ ὀρθῶς δοκεῖ μοι χρῆσθαι τῷ προειρημένῳ κινδύνῳ· παρ' αὐτὴν γὰρ τὴν ὀφρὺν τοῦ ποταμοῦ ποιησάμενος τὴν ἔκταξιν, ἀπέφηνε τὸ τῆς ῥωμαϊκῆς μάχης ἴδιον οὐχ ὑπολειπόμενος τόπον πρὸς τὴν ἐπὶ πόδα ταῖς σπείραις ἀναχώρησιν. Idem etiam in excerptis XI. libri χεῖλος foſſę vocauit quaſi labrum, à ſimilitudine humani oris.

Ponderatis, quædam carmina Catulli, quæ manca uidentur partibus ipſorum quibuſdam uetuſtate amiſsis.

CAP. XV.

SAEPE mecum queror de iniuria ſuperiorum temporum, & quòd magnam partem optimorum auctorum nobis eripuerūt, & quòd eos etiam, quos viuos reliquerunt, mutilos vndique lacerôſque ad nos tranſmiſerunt: non parum autem me angit damnum quod in Catullo factū eſt: ipſe enim in primis vtrunque malum miſerabiliter perpeſſus eſt, quo poëta nihil ingenioſius: nihil eruditius: nihil iucundius excogitari poteſt. vt taceam puritatem ſermonis, qua vna re ceteris penè omnibus antecellit, vt liquidò etiam inde cognoſcatur Romæ vixiſſe: multúmque ſtudii in obſeruantia Latinę linguæ poſuiſſe. Vt igitur turpiſsimis aliis maculis inquinatus eſt, ita hoc etiam vitio laborat, quod epigrammata ipſius (ut videtur) ſæpe confuſa ſunt, cum alicuius fracti pars propinquo adhæſit, quod manifeſtò euenit in Hēdecaſyllabo in Camerium, cuius nunc initium eſt. Iraſcere iterum meis iambis. Immerentibus vnice imperator: duo enim hi verſus principium erant carminis, quo maledixiſſet. C. Cæſari: eius autem reliqua pars amiſſa eſt. nam quod iterum dixit, certum eſt poëtam antea ipſum læſiſſe atroci carmine: cuius initium eſt. Quis hoc poteſt videre, quis poteſt pati Niſi impudicus, & vorax, & aleo: principiū autem carminis in Camerium liquidò intelligitur eſſe. Oro, ſi tibi forte non moleſtum eſt, Demonſtres vbi ſint tuæ tenebrę: ita enim ſententiæ hærent ſibi ipſis: nihilque alienum hic, temeréque inculcatum eſt. Videndum igitur accuratè an idem contigerit in altero illo Hendecaſyllabo, quod incipit, vt nunc eſt in excuſis libris, Acme illa, illa puella defututa, Tota milia me decē popoſcit. ipſe ſanè vereor ne octo primi verſus ſeparari debeant ab inferioribus: principiúmque ſequentis hendecaſyllabi ſit. Adeſte hendecaſyllabi quot eſtis. nā quod agit poëta ab hoc loco diuerſum ab eo eſt, quod ſuperioribus verſibus oſtenditur. Pręterea extrema ſententia eius carminis imperfecta

eſt: quis enim ſenſum vllum idoneum eliceret vnquam ex his verbis. Non eſt
» ſana puella: nec rogate, Qualis ſit: ſolet hęc imaginoſum, vel quis potius nō de-
ſiderari aliquid fateretur. Aut igitur meo iudicio diuerſum hoc eſt epigram-
ma à ſuperiore: aut ſi forte coniunctum olim fuit, ad eádémque perſonam per-
tinuit, quæ in medio poſita erant: inde autem nunc eiecta ſunt, diuerſa quæ vi
dentur, argumenta copulabant: nam inferiore hac parte vſque ad extremum
continuata, queritur de iniuria mulieris, quam mœcham vocat: nomine autem
nunquam appellat, quod pugillares, in quibus verſus ſui ſcripti erant, reddere
nollet: vnde ad hendecaſyllabos confugit: ab ipſiſque auxilium petit: vt pauo
re illi iniecto, cogant reddere carmina, quæ acceperat: & vt illam facilius agno
ſcere poſſent, deſcribit eam cum magna ipſius ignominia. In eodem etiam hoc
» hendecaſyllabo verſus illos. Quod ſi non aliud poteſt, ruborem Ferreo canis
» exprimamus ore. fuerunt qui curioſè magis quàm verè interpretati ſint, exiſti
mantes poëtam intellexiſſe tormenti genus apud veteres canis appellati, cuius
etiam mentionem feciſſe Plautum oſtendunt in Curculione his verbis. Delica
» tum te hodie faciam cum catello vt accubes: Ferreo ego dico. Sex. quoque Pom
peius illius meminit, qui tamen non tormenti genus, ſed vinculi eſſe docet his
» verbis. Catulus quoddam genus vinculi, quod interdum canis appellatur. In- »
ſtrumentum verò hoc ad frenandum potius, coërcendúmque, quàm ad expri-
mendum factum videtur, quod hic non quadrat. quare ſenſum horum verſicu
lorum eſſe puto, ſi impetrare non poſſumus, quod volumus, vt reddat pugilla
ria, ſaltem cōtumeliis in illam iactis, faciamus vt erubeſcat. quod tamen inquit
difficile quoque factu erit, quia os durum habet: frontémque ab omni pudore
vacuam, vt ferreum hic valeat durum. & ſanè Ariſtophanes quoque puriſſimus
ſcriptor, in fabula Acharnanibus σιδηροῦν vocauit impudentem hominem, di-
» cens. ἴθι νῦν ἀναίσχυντος ὤν, σιδηροῦς τ᾽ ἀνήρ.

*Purgatus locus M. Varronis: quo tradit, quod ety-
mon ſit huius uocabuli canis.*

CAP. XVI.

LOCVS hic M. Varronis de lingua Latina libro quinto, vbi
de pecore diſſerit, valde corruptus eſt in excuſis exemplari-
bus, in quibus hoc modo legitur. Catulus à ſagaci ſenſu &
» acuto: hinc canis, niſi quod tuba & cornu quod ſignum cum
» dente canere dicuntur, quod hic item & noctuculus in cuſto
» dia & in venando ſignum uoce dat canis dictus: antiquus au
» tem & fidelis ille liber, cuius teſtimonio ſæpe utor, ſi non o-
» mnino integrè, minus tamen deprauate, habet. Catulus, à ſagaci ſenſu & acu-
» to catulus: hinc canis: niſi quod vt tuba ac cornua, quod ſignum cum dente ca-
» nere dicuntur, quod hic item: & noctulucus in cuſtodia, & in venando ſignum
» voce dat, canis dictus: mendum enim, quod ſolum (vt opinor) reſtat, nunc faci
lè corrigi poteſt. ſi nanque ſublata poſtrema litera, pro dente ſcripſeris dent,
omnis lux reddita huic, antea obſcuro ac pleno tenebrarū, loco erit. cum enim
duas rationes huius nominis canis reddat, priore iam explicata, docet canem à
canendo potuiſſe nominari: vt autem inde appellatum ipſum probet: conſtitu-
átque etymon hoc, oſtendit alias res, quæ ſignum dant, vt tubam ac cornua in
exercitu, canere dici. vnde confirmatur & ipſum ſignum itidem latratu dantē,
inde canem nominatum: teſtimoniis autem auctorum confirmare tubam cor-
nuaque canere dici, ſuperuacaneum eſt. Adiuuat autem hanc emendationem
atque omnē ſcrupulum, ſi aliquis alicui relictus eſt, euellit, quod in VII. etiā li
bro ab eadem re impoſitum nomen huic quadrupędi dicit, atque idem quam-
uis

uis breuius, tradit: hæc enim eius verba ſunt, quæ ſanè in excuſis libris maculis nonnullis reſperſa ſunt, cum tamen in eodem exemplari ita legãtur. Canes, quod latratu ſignum dant, vt ſigna canunt, canes appellati. Animaduertẽdum vero non dubitare doctiſsimum virum, quin is, qui in cuſtodia & in venatu ſignum dat, à canendo canis vocatus fuerit, cum tamen (niſi fallor) non ſtultè aliquis exiſtimare poſſet id nomen inde ipſum traxiſſe, quod canem in eo munere imitetur, cuius proprium eſt cuſtodire: vnde in Agamemnone Aeſchyli, ſeruus qui impoſitus erat illi curæ, vt ſeruaret flammam elatam, quod ſignum conuenerat Ilii capti: precatus à diis immortalibus vt finem imponerent ſuis laboribus, oſtendit ſe tanquam canem aſſidere domi Atridarum: hæc autem ipſius verba initio ſtatim eius fabulæ. Θεοὺς μὲν αἰτῶ τῶνδ᾽ ἀπαλλαγὴν πόνων, φρουρᾶς ἐτείας, μῆκος ἣν κοιμώμενος στέγαις ἀτρειδῶν ἄγκαθεν, κυνὸς δίκην ἄστρων κάτοιδα νυκτέρων ὁμήγυριν. Præterea ſcrupulus reſtat in verbis Varronis, varietateque ſcripturæ, vera ne lectio ſit noctuculus, vt in excuſis adhuc libris legitur, an in hoc quoque ſequendum ſit antiquum exemplar, in quo noctulucus eſt.

Reſtituta ſententia oratione pro P. Seſtio, eo loco, quo Gellium infamis obruit.

CAP. XVII.

CICERONIS locus pro P. Seſtio (vt opinor) corruptus eſt in excuſis libris, qui putantur fideliores, vbi vexat omnibus contumeliis Gellium, improbiſsimum hominem: vnumque è P. Clodii ſodalibus: nam oratoriè illi, tot tantaque flagitia nõ exprobrare Ciceronẽ, ſed veras ſordes uitæ ipſius aperire, declaratur etiam teſtimonio Catulli, eadem ipſi obiicientis. Vbi.n. inquit. Deinde ex impuro adoleſcente & petulante, poſteaquam rem paternam ab idiotarum diuitiis ad philoſophorum regulam perduxit, Græculum ſe, atque otioſum putari voluit: ſtudio literarum ſe ſubitò dedidit, nihil ſanè à te iuuabatur, anagnoſtæ, libelli etiam pro uino ſæpe oppignerabantur, manebat inſaturabile abdomen. copiæ deficiebant: mendum eſſe puto, atque id in iis ipſis verbis, nihil ſanè à te iuuabatur, in quibus tanquam in ſalebris quibuſdam hęreo: nam cetera integra & plana ſunt. cũ autem inciderim in hunc locum apud neſcio quem veterem grãmaticũ ita ſcriptũ. Nihil ſanè Attę iuuabant anagnoſtæ· libelli etiã pro vino ſæpe oppignerabantur, arbitror hanc lectionem veram eſſe; Attam enim cognomen Quintii poëtæ fuiſſe teſtimonio Sex. Pompeii cognoſcimus. ſcripſit tamen ille etiam epigrãmata; nã exempla quoque à veteribus inde ſumuntur, vt à Nonio, vbi docet veteres auctores muliebri etiam genere uocaſſe crines: cum enim id primum confirmaſſet auctoritate Plauti, addidit. Atta in epigrammatibus. Præterea tu ſis diſſoluta crine capillus. Horatius quoque in epiſtola ad Auguſtum Cęſarem ipſius mentionem fecit. Senſus autem Ciceronis, ita loco purgato, hic erit. non potuiſſe etiã in ea otioſa vita æquo animo viuere Gellium, quia libidines animum eius diſtrahebant: nec præterea eruditum ingenioſumque hominem, cuius ille opera fortaſſe tunc adoleſcentis, vtebatur pro anagnoſta: quod debuit illud non mediocriter iuuare, fructum aliquem ipſi tuliſſe, atque id quia turpiſsimis cupiditatibus uexatus erat, vt accuratè expoſuit Cicero ipſe. Quod autem multitudinis numero vſus eſt, Attæ dicens, quamuis vnum intelligat, vſurpatũ eſſe hunc modum dicendi alibi à M. Tullio notum puto: ſed Græci quoque elegãtes ſcriptores ita ſæpe locuti ſunt: in iis Themiſtius in oratione, cuius index eſt Sophiſtes: ait enim colligens inimicos Ariſtotelis. Κηφισοδώρους δὲ, καὶ Εὐβουλίδας, καὶ Τιμαίους, καὶ Δικαιάρχους, καὶ στρατὸν ὅλον τῶν ἐπιθεμένων Ἀριστοτέλει τῷ Σταγειρίτῃ ποτ᾽ ἂν κα-

λέξαμι ἱππιτῶν: quattuor enim intelligit, nominibus eorum poſitis, qui in ſcriptis ſuis læſerunt doctiſsimum uirum, non ſingulis nominibus plures cognomines continentur.

Quis fuerit Daphitas, quem intellexit Cicero in libro de fato: & quod oraculum ipſi editum ſit.

CAP. XVIII.

DAPHITAS qui fuerit: factumque ipſius (de quo Cicero breuiter in iis quæ reſtant libri de fato meminit) legitur apud Sudam: traditur enim fuiſſe ſtudio grammaticus, Telmiſſenſis patria, qui conuicia iacere in omnes ſolitus ſit, vt ne diis quidem immortalibus parceret: quare cum uirus acerbitatis ſuæ in Attalum etiam Pergami regem euomuiſſet, inſidiatorem illũ vitæ ſuæ habuiſſe. Acceſſerat enim Daphitas ad Pythiam irriſẽdi animo, ac ludibrii denique cauſa: quæſieratque an eqͥ inuenturus eſſet. cum autem fatum editum illi eſſet, citò inuenturum, ipſum ſtatim palam dixiſſe, nec ſibi equum vnquam fuiſſe: nec ſe amiſiſſe; rediens autem exceptus ab Attalo eſt, imperioque ipſius è rupe deiectus, quæ vocabatur equus, vnde moriens cognouit oraculum falſum non fuiſſe. Hoc igitur ſignificare voluit M. Tullius cum inquit. In aliis autem fortuita quædam eſſe poſſunt, vt in illo naufrago, vt in Icadio, vt in Daphita. quædam etiam Poſidonius (pace magiſtri dixerim) comminiſci videtur: ſunt quidem abſurda. Quid enim ſi Daphitæ fatum fuit ex equo cadere, atque ita perire, ex hoc ne equo, qui cum equus non eſſet, nomẽ habebat alienũ? Strabo autem in XIIII. libro γεωγραφουμένων & ipſe narrat hunc conuiciatorem, qui reges verſibus læſerat, ab ipſis pœna affectum fuiſſe: in crucemque actum eo ipſo in loco, quem antea oraculum ipſi editum oſtenderat: montem autem eum fuiſſe, qui vocaretur thorax, cum reſponſum eſſet vt thoracem caueret: diſſerit autem illic eruditus ſcriptor de Magneſia, quæ à vicinitate fluminis, ὑπὸ μαιάνδρῳ vocaretur: cognominis nanque ipſi erat vrbs alia, ὑπὸ σιπύλῳ, appellata. verba eius hæc ſunt: nam verſus etiam quibus Daphitas prouocauit aduerſus ſe reges poſuit. κἀνταῦθα δὲ ἐν πεδίῳ πρὸς ὄρει καλουμένῳ θώρακι, ἐφ᾽ ᾧ σταυρωθῆναι φασι Δαφίταν τὸν γραμματικὸν, λοιδορήσαντα τοὺς βασιλέας διὰ δίστιχου. πορφύρεοι μώλωπες ἀπορρινήματα γάζης Λυσιμάχου, Λυδῶν ἄρχετε καὶ φρυγίης. Καὶ λόγιον δ᾽ ἐκπεσεῖν αὐτῷ λέγεται, φυλάττεσθαι τὸν θώρακα. Sequutus igitur Cicero videtur alterum illum auctorem, vnde ea, quæ commemorat Sudas, ſumpta ſunt: diſcrepant autem manifeſtò, & in genere mortis, & in voce Apollinis Pythii.

Emendatus locus in II. libro Ciceronis de legibus. ubi de atrocibus iniuriis inimicorum queritur: narratque qui exitus impia ipſorum facta conſecuti ſint.

CAP. XIX.

CVM bona pars librorum, qui reſtant de legibus (nam plures ſcripſiſſe Ciceronem, & plurimis certis coniecturis, & teſtimonio antiquorum grammaticorum intelligitur) egeat opera felicis alicuius correctoris, tum locus hic, vnde nunc maculam quandam delere conabor: eſt enim miſerum in modum lacer ac deformatus: neque tamen, cũ maioribus vulneribus mederi nequeam, puſillam hanc plagam diutius illic manere patiar: nihil enim in tam graui politoque ſcriptore vitioſum corruptumque eſſe

deberet,& leuiora etiam menda apud eum moleſta ſunt. Vbi igitur de pœnis impiorum in II. libro diſputat: relictiſque exemplis tragicorum, oſtendit ſe potius, quæ ante oculos ſunt, velle attingere,purgata perſona ſua: conſtitutaque commemoratione earum rerum,quæ ſupra fortunam hominis eſſe uidebantur,cum ut ſuſpicari poſſumus,omnem eum locum diligenter perſecutus eſſet,qui tamen iniuria temporum periit,addidit hæc,quæ nunc illic verba ſequuntur. Omnia tum,perditorum ciuium ſcelere,diſceſſu meo,religionum iura polluta ſunt:uexati noſtri lares familiares,in eorum ſedibus exędificatum templum licentiæ,pulſus à delubris, is qui illa ſeruarat,circumſpicit hæc celeriter animus (nihil enim attinet quemquam nominari) qui ſint rerum exitus conſecuti. manifeſto Clodianum illud tempus:ſuroremque tribunicium ſignificans,cum eiectus eſt è ciuitate.quin igitur erratum ſit in his verbis, circumſpicit hæc celeriter animus,dubitari (niſi fallor) nō debet, illud autem exiſtimo ita tolli poſſe,partim adiutus ab antiquo libro,in quo animo legitur: partim coniectura ductus,circumſpicite celeriter animo,exturbata è medio quæ illic importune hęſerat,particula,conformata è ſono extremo antecedentis vocis, & è prima litera conſequentis,ſenſus apertus nūc eſt: modusque loquendi vſitatus.vt cum pro P. Sylla inquit.Circūſpicite pauliſper mentibus veſtris,vt alia omittamus,hoſce ipſos homines,qui huic affines ſceleri fuerunt.

Argumentis confirmatur legi apud Ariſtotelem oportere in VII. libro πολιτικῶν, χῶνας, non χάονας. eam gentem appellat, quæ Italiæ partem incoluit,in qua eſt promontorium Iapyx.

CAP. XX.

LOCVS erat corruptus apud Ariſtotelem in VII. libro de rep. vbi de cœnis illis publicis,quæ Græci συσσίτια vocabant: origineque ipſarum agit:narrat enim Italum Oenotrorum regem, vnde tractus ille terrarum,qui prius Oenotria vocabatur, Italia eſt appellatus: quod nomen poſtea omnem hanc noſtram regionē occupauit,in aliis multis legibus, quas tulit, hoc etiā inſtituiſſe auctorémque illic fuiſſe rationis huius viuēdi, quod ſua quoque tempeſtate nonnullos,qui inde ortum ducebant,cuſtodire elegans philoſophus tradit. Cum autē populorum nomina, ſitúmque eius regionis exponeret, inquit,vt in excuſis libris prius legebatur. ᾤκουν δὲ τὸ μὲν πρὸς τὴν τυῤῥηνίαν ὀπικοὶ καὶ πρότερον, καὶ νῦν, καλούμενοι τὴν ἐπωνυμίαν αὔσονες· τὸ δὲ πρὸς τὴν ἰαπυγίαν, καὶ τὸν ἰόνιον, χάονες τὴν καλουμένην σύρτιν· ἦσαν δὲ καὶ οἱ χάονες οἰνωτροὶ τὸ γένος, cum tamen ambobus in locis χῶνες legendū videatur: longè enim alia gens chones & chaones ſunt:cum chones hi partem illam Italiæ incolerent : Chaones autem Epiri certa loca extra Italiam poſſiderent: quam terram etiam appellauit Virgilius, ita de Heleno loquens. qui Chaonios cognomine cāpos, Chaoniámque omnem Troiano à Chaone dixit. Non defuerunt etiam qui cōmemorarint,quod in Græcorū monimentis legitur,Philoctetam cum claſſe in Crotoniatem agrū veniſſe,atque Crimiſam promontorium occupaſſe: vrbémque illic condidiſſe, vnde vicinitas omnis Chones appellati ſint: Strabo hoc refert in VI. libro τῶν γεωγραφουμένων. nam quod ſupra teſtatus eſt Ariſtoteles, Oenotros mutaſſe nomen: Italóſque à rege,qui apud eos imperauit, vocatos eſſe,docuit etiā idē poeta,ita inducens Ilioneum cum regina loquentem. Eſt locus, Heſperiam Graii cognomine dicunt Terra antiqua,potens armis atque vbere glæbæ. Oenotri coluere viri,nunc fama minores Italiam dixiſſe,ducis de nomine gentem. veræ autem huius lectionis,quàm reſtitui,in meorum librorum editione, nullibi,

niſi io vetere tralatione veſtigium inueni; vnde apparet eo tẽpore ita quoque
in exemplaribus Græcis ſcriptum fuiſſe.

Sex. Pompeij locus purgatur, in excuſis libris valde maculoſus: quo ſignificatur, qua in parte urbis fuerit Seruilius lacus.

CAP. XXI.

Cvm duob. locis docuerit Sex. Pompeius, vnde vocatus eſſet
Seruilius lacus, qui Romæ erat: altero autem eorum, qua in
parte vrbis foret diligenter oſtenderit: qui tamen locus nunc
ita corruptus eſt, vt nihil pene adiuuet lectorem, putaui me
rem vtilem facturum: gratámque magnopere iis, qui formam
veteris vrbis induſtria ſedulitatéque ſua è ruinis ipſius eruere
conantur, ſi veram lectionem indicaſſem, inuentam à me in
» fragmentis illis aotiquiſſimi exemplaris: in quib. ſic legitur. Seruilius lacus ap-
» pellabatur ab eo, qui eum faciundum curauerat, in principio vici Iugari, con-
» tinens baſilicæ Iuliæ: in quo loco fuerunt effigies hydrę, poſitæ à M. Agrip-
pa. Vici autem Iugarii meminit idem grammaticus: & vnde etiam illi oomen
» impoſitum eſſet, declarauit his verbis. Iugarius vicus dictus Romæ, quia ibi fue
» rat ara Iunonis Iugæ: quam putabant matrimonia iungere. cum aliæ autem
quoque maculæ in excuſis libris eſſent, præcipuè moleſta illa erat, quod nullo
ſenſu illic vitiligari, pro vici Iugari legebatur: nec non nille, pro Iuliæ. Id au-
tem factum puto, quia inde etiam olim deſcripſerit, imperitus aliquis homo:
nec in veteribus libris verſatus. cuius tamen poſtea ſcripto, corrupto videli-
cet & manco, vſi fuerint aliqui typographi pro exemplari: oam idem etiam,
quod multis locis factum eſt, cum plenam integrámque explicationem alicu-
ius rei non inuenerat: quàmuis partes illius aliquæ reſtarent, ipſas relinque-
bat. Exempli gratia, cum illic legatur, non multò ſupra hunc locum, amputa-
ta prima parte eius declarationis: vt alia quoque, cuius initium illic ſeruatum
» eſt, cum reliquæ partes perierint. Edictum eſt legiones Sutrii vt præſto eſſent
» cum cibo ſuo: quod vſurpari cœptum eſt in iis, qui ſuis rebus, opibúſque offi-
» cia præſtarent quibus debebant. Plautus, ſed facito dum merula pro verſus
» quod cantat colax cum ſuo cuíque facito veniant: quaſi eant Sutrium: totum
hoc ille omiſit, vnde abeſt etiam nunc ab excuſis libris. Hoc autem eſt, quod
teſtatur Eraſmus, cum prouerbium hoc declararet, ſe legiſſe in fragmeotis qui
buſdam Sex. Pompeii, quæ Romæ viderit. verſus uerò illos Plauti è Caſina »
eſſe notum eſt: cum tamen aliter illic quàm apud poëtam nunc legantur, fideli- »
ter veterem ſcripturam reddere volui: vt de integritate eius loci poſſet otioſè »
deliberari.

Antiqua lectio loci Ciceroniani pro Milone conſtituitur: an reponendaque peruulgata oſtenditur.

CAP. XXII.

Locvm hunc Ciceroois pro Milone aliter ſcriptum offendi in
quibuſdam aotiquioribus libris: cum enim in excuſis ita lega-
» tur. Veſtras verò, & veſtrorum ordioum occurſationes, ſtudia,
» ſermones, quemcunque caſum fortuna dederit, ſecum ſe abla
» turum eſſe dicit: in illis enim pro caſum, legitur curſum: quam
lectionem arbitror veriorem eſſe, vt ſignificet in quaſcúque
terras venturus ſum, & vbicunque reliquam ætatem traducã,
vel

vel quamcunque vitæ condicionem ſubibo: nam curſum etiam vitæ μεταφορικῶς
dici certum eſt. Quod vero ad modum hunc loquendi pertinet, Virgilius quo-
» que illum vſurpauit hoc pacto. Vixi, & quem dederat curſum fortuna peregi.
Caſum autem Cicero ſæpe videtur vocaſſe, quam Græci συμφορὰν, vt cum ſu-
» pra in eadem oratione inquit. Bonorum animos etiam in meo caſu contempſe
rat: intelligit enim aduerſum illud calamitoſumque tempus, cum improbitate
Clodii eiectus eſt è ciuitate: & in V. Tuſculanarum hoc verbo ſignificauit ma
» lum cæcitatis ſcribens. Appium quidem veterem illum, qui cæcus annos mul
» tos fuit & ex magiſtratibus, & ex rebus geſtis intelligimus in illo ſuo caſu,
» nec priuato, nec publico muneri defuiſſe.

Quem intellexerit Cicero, cum in epiſtola obſcurè quempiam uocauit Cynicum conſularem.

CAP. XXIII.

CYNICVS conſularis videtur à Cicerone vocatus M. Pupius
Piſo, qui conſul fuit cum M. Meſſala. locus vbi ita illum ob-
ſcurè appellauit eſt in 11. libro epiſtolarum ad Atticum. Ete-
» nim, quantum coniectura auguramur, ſi erit nebulo iſte cum
» his dynaſtis in gratia, non modo de Cynico conſulari, ſed ne
» de iſtis quidem piſcinarum tritonibus poterit ſe iactare: non
» enim poterimus vlla eſſe inuidia, ſpoliati opibus, & illa ſenato
» ria potentia: ſin autem ab iis diſſentiet & quæ ſequuntur. De Cynico autem
conſulari, & piſcinarum tritonibus, quod affirmat Cicero fore vt P. Clodius
nullo modo ſe iactare poſſit accipere debemus hos amicos ipſius & fautores
fuiſſe: non poterit igitur inquit auctoritate illorum, nomineque vti ad res
ſuas confirmandas cõtra ſalutem meam: cuius rei ſtatim cauſam affert, dicens
non poſſe contra ſe inuidiam vllam excitari, deformatũ iam, exutumque omni
potẽtia illa, quam ſibi ſummis laboribus atque optimis factis erga Remp. acqui
ſiuerat: inuidiam nãque cõtra florentes cõmoueri notũ eſt. addit autem. quod
ſi diſſentiet à dynaſtis, faceret rem ſtultam abſurdáque, ſi inueheretur in nos,
cum habeat vberiorem materiem illos ipſos laceſſendi, atque omnibus plauden
tibus, ex altiſſimo dignitatis gradu detrahendi. Cynicũ autem vocat Piſonem
hunc, quia dicax eſſet: delectaretur que iocis ſcurrilibus: quibus etiã Diogenes
increpare ſolitus eſſet molles ac delicatos homines, vnde canis nomen ipſi im-
poſitũ foret. In primo libro harum Epiſtolarũ ſignificauit hoc Cicero ſcribens.
» Conſul autẽ ipſe paruo animo & prauo, tamen cauillator genere illo moroſo,
» quod etiam ſine dicacitate ridetur: facie magis quã facetiis ridiculus. Idemque
» in alia indicauit, de eodem ita loquens. Conſul autem, ille deterioris hiſtrionis
ſimilis, ſuſcepiſſe negotium dicitur. In Bruto pręterea, vbi de facultate ipſius di
cendi diſſerit, ſignificauit etiam vſum ipſum fuiſſe genere hoc facetiarũ, cum
» ait. Habuit à natura genus quoddam acuminis quod etiã arte limauerat, quod
» erat in reprehendendis verbis verſutũ & ſolers, ſed ſæpe ſtomachoſum, nonnũ-
» quam frigidum: interdum etiam facetum. Is laborem quaſi curſum forenſem,
» diutius non tulit, quod & corpore erat infirmo, & hominum ineptias ac ſtulti
» tias, quæ deuorandæ nobis ſunt, non ferebat, iracundiuſque reſpuebat, ſiue mo
roſè vt putabatur, ſiue ingenuo liberóque faſtidio. Cum autem tot iam exem-
plis argumentiſque declararim, quomodo locus omnis accipiendus ſit, reſtat
nunc, ſi probi viri officio fungi volo (cui laudi ſemper toto animo incubui) vt
auctorem monſtrem huius animaduerſionis: neque enim ipſe hoc excogitaui,
ſed ab alio docto & humano in primis uiro accepi. Cum enim Hieronymus Su
rita Cæſarauguſtanus hac iter faceret: meque domi ſalutaſſet, in multo ſermo-

ne, quem de literis elegantioribus habuimus: intelligebatur autem ille admodũ ſtudioſus eſſe ſcriptorũ Ciceronis, & omnis antiquitatis bene peritus, aperuit mihi iudicium ſuum de loco illo: cui multum ſe debere dicebat ob præteritos meos labores, quibus ego epiſtolas ipſas ad Atticũ magna ex parte purgaſſem.

Explicata elegans uox Ciceronis, & facta quodammodo, de ſimilitudine, quæ eſt inter legem, & magiſtratum: diſputatumque de ſimili huic Simonidis ſententia: eodemque pacto conformata.

CAP. XXIIII.

CVM Cicero in III. libro de legibus inquit. Veréque dici poteſt: Magiſtratum, legem eſſe loquentem: legem autem, mutũ
» magiſtratum, videtur imitatus vocem illam peruagatam Simonidis Melici, qui de poëſi picturaque loquens, illo modo luſit: dixitque picturam eſſe, tacitam poëſim: poëſim autem, picturam loquentem: cum enim hæ res ſimiles inter ſe magnopere ſint: diſcrepentque tantum, quod altera ipſarum ſilet: voce altera prædita eſt, remoto diſcrimine hoc eædem omnino dici poſſunt. Si igitur poëſi ſilentium tribueris, erepto ipſi cantu, quo vtitur, erit pictura, cuius proprium eſt ſilere: contraque ſi picturæ acceſſerit vox, internoſci non poterit à poëſi. Eodem autem pacto conformatum fuiſſe, quod protulit Cicero de magiſtratu ac lege conſtat. Dictum verò illud Simonidis fuiſſe teſtimonio Plutarchi intelligimus, qui pluribus locis vocis eius elegantioris meminit, vt eo libro quo diſſerit ſapientia ne magis, an virtute bellica, præſtiterint Athenienſes: in
» quit enim illic. πλὴν ὁ Σιμωνίδης τὴν μὲν ζωγραφίαν, ποίησιν σιωπῶσαν προσαγορεύει, τὴν δὲ
» ποίησιν ζωγραφίαν λαλοῦσαν. Præterea in extremo capite noni libri συμποσιακῶν. In cõmentario verò, quo adoleſcentes inſtruit ad lectionem poëtarum ſententia
» hæc poſita eſt ſuppreſſo nomine auctoris: ſic enim illic legitur, καὶ μὴ μόνον ἐκεῖνο
» τὸ θρυλλούμενον ἀκηκοὼς ἔστω, ζωγραφίαν μὲν εἶναι φθεγγομένην, τὴν ποίησιν: ποίησιν δὲ σιγῶσαν, τὴν
» ζωγραφίαν, ἀλλὰ πρὸς τούτῳ & quæ ſequuntur. Auctor autem rhetorices ad Herẽnium, qui nunc eſſe Cornificius putatur, expreſſit ipſam his verbis, vbi lumi-
» nis eius orationis, quod commutationem uocat, exempla ponit. Si poëma, lo
» quens pictura eſt: pictura tacitum poëma eſſe debet.

PETRI

PETRI VICTORII VARIARVM LECTIONVM LIBER. XXIII.

Explicatus locus Ariſtotelis in VIIII. libro ἠθικῶν: declaratumque longè aliud illic valere εἰς τὰ κήδη ἀπαντᾶν, quàm putarint interpretes.

CAP. I.

CVM difficiles quoſdam nodos diſſolueret Ariſtoteles in VIIII. libro de moribus ad Nicomachum, declarata iam natura amicitiæ, generibusque ipſius traditis, qui nodi in illa tractāda inueniebantur: plānumque factū eſset longè alia officia tribuenda eſse diuerſis vinculis nobiſcū copulatis, hoc, ut certo ſtabilique poſito, diuerſa inquam aſsignanda eſse parentibus, fratribus, ſodalibus, & iis qui nos beneficio affeciſsent, inquit dubitari non poſse quin ſingulis his ſua, & quæ maximè quadrent, ſint tribuenda. quod etiam opinionibus hominum, moribúſque comprobari docet. qui ſanè ita ſe gerunt in vita, cum vocent ad nuptias coniunctos ſecum genere: cuius etiam rationem reddit: ſtatimque addit. " καὶ εἰς τὰ κήδη δὴ μάλιστα οἴονται δεῖν τοὺς " συγγενεῖς ἀπαντᾶν διὰ ταυτό. Argyropylus autem locum vertens, dixit. Et ad ſpon" ſalia etiam maximè cognatos. quem ceteri poſtea interpretes ſecuti ſunt. cum tamen ille (vt opinor) illic lapſus ſit: nec viderit ſenſum auctoris, ac quid eo loco valeat κήδη. peccauit autem (niſi fallor) quia nimis ſe addixerat auctoritati Græci declaratoris eorum librorum: ille namque ita locum accepit. cum videatur potius Ariſtoteles, εἰς τὰ κήδη dicens, intellexiſſe, ad inferias exequiáſque mortuorum. vnde ἐπικήδειον lugubre carmen, aptúmque huic tempori ſignificat. hanc autem eſſe notionem huius nominis, quamuis κηδεστὴς appelletur ſocer & affinis, ita notum eſt, vt non magnopere teſtimoniis confirmare oporteat. Sed tamen Plutarchus in Cæſare de funere Iuliæ loquens, ait. " τὴν μὲν Ἰουλίαν, βίᾳ τῶν δημάρχων, ἀράμενοι τὸ πλῆθος εἰς τὸ ἄρειον ἤνεγκε πεδίον: κἀκεῖ " κηδευθεῖσα κεῖται.

Quæritur an Horatius duobus locis expreſſerit grauem vocem, qua Hercules moriens apud tragicum virtutem accuſauit.

CAP. II.

ACCVRATE videndum eſt an Horatius, cum in graui eruditáque epiſtola ad Numicium inquit. " virtuté verba putas, vt " Lucum ligna, reſpexerit ad vocē Herculis, quā edidit apud tragicum poëtam in miſeris ſuis rebus, accuſans virtutem quod " ſibi tunc prodeſſe nequirét: vel potius ſe ipſum reprehendens, " quòd nimis ipſi in anteacta vita tribuerit, cum illa omnino nomen inane ſit. Græcós verſus, quibus hæc ſententia contine-

tur, poſuit Dion in XXXXVII. libro hiſtoriarũ, nam fabula ipſa periit: facit.n.
illos à M. quoque Bruto pronunciatos, cũ deſperatis ſuis rebus, ne in manus
aduerſariorũ veniret, ignominiã illam morte vitauit: ait igitur. καὶ ἀναβοήσας τοῦ-
„ το δὴ τὸ ἡράκλειον. Ὦ τλῆμον ἀρετή, λόγος ἄρ' ἦσθα ἄλλως: ἐγὼ δέ σε ὡς ἔργον ἤσκουν, σὺ δ' ἄρ'
„ ἐδούλευες τύχῃ, παρακαλέσας ἕνα τῶν συνόντων, ἵνα αὐτὸν ἀποκτείνῃ. Verba autem hæc
ipſa penè cuncta, poëtæ eſſe non indicans: neque ab Hercule vſquàm pronun
ciata, certorum tamen hominum iudicium exiſtimationémque, citauit Plutar
chus in libro περὶ δεισιδαιμονίας, quid vitii in ipſis ſit, ac quantum obſit animis,
declarans. Sed Horatius quoque idem quod ſuprà demonſtrato loco, ſignifi-
cauit etiam in epiſtola ad Sceuam; cum quaſi concludens omnem rationem ſu-
„ am, exclamauit = aut uirtus nomen inane eſt: Aut decus, & pretium, rectè pe
„ tit experiens vir. Nec defuerunt tamen non nulli ſapientes habiti, qui eodem
pacto de virtute ſenſerint; nec ſolidam rem ipſam eſſe putarint, ſed inanem po
tius ſonum vocis. quorum etiam falſam opinionem intelligere potuit Horati-
us. Plutarchus, optimus rerum antiquarum auctor, qui extremũ hoc M. Bru
ti tempus accuratius perſecutus eſt, commemorauit & ipſe duos verſus Græ-
cos pronunciatos tunc fuiſſe à M. Bruto conuerſis in cœlum, ſtellarum plenũ,
oculis: quorum alterum, qui præſens illic aderat, Volumnius hunc eſſe comme
„ morauit. Ζεῦ μὴ λάθοι σε τῶνδ' ὃς αἴτιος κακῶν: alterum verò idem affirmauit è me-
moria ſibi excidiſſe. nec tamen ſententiam hanc, à Dione traditam, arbitror
illam fuiſſe. ſed potius hoc ipſum fictum ab hiſtorico fuiſſe puto. qui non tan-
tum veritatem ipſam ſecutus fuerit, quàm quod conuenire fortiſsimo viro: ei-
dem tamen calamitoſiſsimo, putarit. Senariũ autem illum Euripidis eſſe con-
ſtat è Medea, editum ab illa ipſa virilis animi muliere, cum eiiceretur ex oppi-
do à Creonte rege Corinthi.

Collecti multi Ciceronis loci apud grammaticos ſparſi ex opere, quo
uertit οἰκονομικὰ Xenophontis.

CAP. III.

VERTISSE in Latinum ſermonem M. Tullium Xenophontis
opus de paranda tuendáque re familiari plurimis veterum au-
ctorum teſtimoniis intelligitur. vt autem nunc locos, quos in-
de addux it Columella in XI. & XII. libro relinquam, qui &
plures & prolixiores ſunt, apud grammaticos hæc inde exem-
pla ſumpta legi. Primúmque Macrobius in III. libro Saturna
liorum, cum ficum tanquàm non pomum, ſecerni à pomis au-
ctoritate honorum ſcriptorum probare vellet: Afraniíque locum citaſſet, ad-
„ didit. Sed & Cicero œconomicon libro III. Neque ſerit vitem: neque, quæ ſa-
„ ta eſt, diligenter colit: oleum, ficus, poma non habet. Expreſſerat autem Ci-
cero verbis his locum hunc Græci ſcriptoris, quãmuis plena ſententia non ſit.
oſtendebat illic Iſchomachus, vnde potiſsimùm fieret, vt hominum non nulli
tenue patrimonium haberent, ampliſsimas fortunas aliis poſſidentibus, cum
tamen ratio colendorum agrorum cognitu facilis eſſet: cunctíque mortales
eodem pacto ſcirent, quid facto opus eſſet: tribuit enim id negligentiæ ipſorũ:
„ Verba auctoris hæc ſunt. οὐ γὰρ ἐπιμελεῖται ὡς φυτεύηται ἀμπέλους, οὐδὲ αἱ οἶδεν, ὅ τι ποιῶ φέ-
„ ρουσιν αὐτῷ, οὐδὲ ἔλαιον, οὐδὲ σῦκα ἔχει αὐτός: οὐ γὰρ ἐπιμελεῖται, οὐδὲ ποιεῖ ὅπως ταῦτα ἔχῃ. Non
multò autem ſupra, quomodo reddiderit hunc locum, inuenitur apud Noniũ.
„ Ὅταν δὲ καιρὸς ᾖ ὑπὸ τοῦ ἡλίου ἤδη γλυκαίνεσθαι τὰς σταφυλάς, φυλλορροοῦσα διδάσκει ἑαυτὴν ἀπο-
„ λύειν, καὶ πεπαίνειν τὴν ὀπώραν: ita enim illic eſt. Cicero in Oeconomicis. cum verò
„ affecta iam propè ætate, à ſole miteſcere tempus eſt. Idem præterea grammati-
„ cus alio loco. Cicero in Oeconomico. Nullo modo facilius arbitror poſſe ne-

que

que herbas areſcere, & interfici · neque terram ab ſole percoqui, expreſsit autem manifeſtò locum hunc. οὕτω μὲν δὴ ἴσθι ἀκριβῶς, ὅτε ἐκόλωσεν ἂν μᾶλλον ἡ μὲν ὕλη ἐπιπολάζοι καὶ αὐαίνοιτο ὑπὸ τοῦ καύματος· ἡ δὲ γῆ ὀπτῷτο ὑπὸ τοῦ ἡλίου, ὅ εἴ τις αὐτὴν ἐν μέσῳ τῷ θέρει, καὶ ἐν μέσῃ τῇ ἡμέρᾳ κινοίη τῷ ζεύγει: integram enim ſententiam hic ponere volui: quæ Ciceronis illic inchoata eſt. Donatus quoque Terentii interpres in Phormionem citauit teſtem Ciceronem in Oeconomico: atque hæc eius verba poſuit. Quid igitur proh deûm immortalium, primum eam docebas queſo: quibus ille conuerterat Græca hæc. πρὸς θεῶν ἔφην ἐγὼ ὦ Ἰσχόμαχε, τί πρῶτον διδάσκειν ἤρχου αὐτὴν, λέγε μοι. Sed etiam Priſcianus, qui hæc. Homo ex eo numero hominum, qui apud nos hoc nomine dignantur: verterat enim hunc locum. ὅς ἐμοὶ ἐδόκει εἶναι τῶν τούτων τῶν ἀνδρῶν, ἐφ' οἷς τοῦτο τὸ ὄνομα δικαίως ἐστίν. Nec non Soſipater, docens, cum ceteri multitudinis numero aluearia dixerint, Ciceronem ſingulari vocabulum id vſurpaſſe in œconomico hoc pacto. Apes in aluearium conceſſerant: quæ Latina verba, quia pauca ſunt; nec plenam ſententiam continent, vix auſim affirmare quib. Græcis reſpõdeant. his ne, cum Iſchomachus exẽplo apum docet vxorẽ oportere, domi manentẽ, quæ ſui muneris ſunt procurare. καὶ ἃ ἂν αὐτῶν ἑκάστη εἰσφέρῃ, οἶδέ τι καὶ δέχεται. vt congeſſerant pro conceſſerant legendum ſit: ſiue his, multo infra poſitis, in ſermone, quẽ habet Iſchomachus cum Socrate de ſarritione. vbi vtens ſimili fucorum, docet oportere è ſegete herbas inutiles extirpare, quia terræ alimentum, quo frumenta egent, abſumunt. ὥσπερ οἱ κηφῆνες διαρπάζουσιν, ἄχρειοι ὄντες τῶν μελισσῶν, ἃ ἂν ἐκεῖναι ἐργασάμεναι, τροφὴν καταθῶνται.

Quod Dolabella uocauit oſtentare, Lyſiam dixiſſe κομπάζειν: idemque alijs etiam Græcis uerbis ſolutum ſignificari.

CAP. IIII.

IN epiſtola ad Ciceronem Dolabella oſtentare dixit, intelligens id quod Græci appellant κομπάζειν. hortabatur autem illum vt ſecum Cæſare coniungeret, aut in aliquem quietũ, & ab omni ſuſpicione belli remotum, locum referret. inquit igitur, extenuans res Pompeii quantum poteſt. Animaduertis Cn. Pompeium, nec nominis ſui, nec rerum geſtarum gloria: neque etiam regum ac nationum clientelis, quas oſtentare crebrò ſolebat, eſſe tutum. Lyſias in oratione, qua accuſauit Andocidem, ſacrilegum hominem, cum idem ipſi obiiceret, verbo hoc Græco vſus eſt: Andocides enim quoque & diuitias, & opes, & regum tyrannorũmque hoſpitia, atque amicitias, oſtentaturus in iudicio putabatur: quibus tamen omnibus rebus, docet accuſator nunquàm illum rectè, neque in procurandis commodis patriæ, vſum fuiſſe. Verba Lyſiæ hæc ſunt, diligentis ſcriptoris, & qui puro in primis ſermone vſus eſt. Ἀλλὰ πλουτῶν γὰρ, καὶ δυνάμενος τοῖς χρήμασι, καὶ βασιλεῦσι ξένος καὶ τυράννοις, ἃ νῦν εἰ κομπάσει, ἐπιστάμενος τοὺς ὑμετέρους τρόπους, ποῖον εἰς φορὰν τούτῳ ἀγαθὸν γένοιτο. Cicero in epiſtola quadam ad Atticum vanitatem hanc: & aliquarũ rerũ iactationem, videtur λάπισμα vocaſſe. omnis autem locus hic eſt. Nam ego hunc ita paratum video peditatu, equitatu, claſsibus, auxiliis Gallorum, quos Matius σάλπιγξ vt puto, ſed certè dicebat peditum, equitum, ſe polliceri ſumptu ſuo annos decem. ſed ſit hoc λάπισμα: magnas habet certè copias, & habebit. & ſanè grammatici teſtantur λάπισμα valere καύχημα. nam quod paulo ſupra Græco itidem verbo penè eandem rem ſignificauit, eſt illud ſanè vehementer aptum ipſi ſignificandæ: ſed ipſo præterea indicatur ſtudium eius hominis in diuulgandis illis auxiliis Gallorum, ac tanquam præconio ſuo diſſeminandis: verbum enim illud translatum eſſe: à tubáque conformatum, apparet.

nos etiam patrio ſermone à nomine, quo tubam appellamus, vocabulum fingimus, quo idem oſtendimus. cum autem, quia ſumma illic eorum auxiliorum deſideratur, non ſine cauſa mendi aliquid illic eſſe quidam ſuſpicati ſint, ipſe quoque ſuſpectum magnopere ea parte locum cum habeo. auget etiam ſuſpicionem meam, quod non certa illic ſcriptura eſt in optimo meo exēplari. ſi pol liceri enim pro te illud habet.

Pluribus exemplis declaratur M. Varronem libenter hac translatione uſum: ſolitumque uocare res aliquas expertes animi filios aliarum rerum inanimarum, quod inde natæ uideantur.

CAP. V.

CONSVERAT M. Varro μεταφορικῶς appellare res aliquas inanimes rerum itidem inanimarum filios, quod inde tanquam natæ ac procreatæ forent: cum tamen hoc nomen proprium animantium ſit, atque ipſis primo conueniat. Hoc autem perſpicitur è pluribus doctiſſimi illius ſcriptoris locis, citatis à Nonio. quos hic libenter propter elegantiam ac dignitatem auctoris ponam. vt lege Menia. Ad biuiram venio; cum vellem oſtendere quid vellem, metamelos, inconſtantiæ filius, me reprehendit. ingenioſè autem veteque appellauit metamelon inconſtantiæ filium: illos enim qui in propoſito permanerent, conſtāterque veterem ſententiam defenderent, non pœniteret. nam μεταμέλον ipſum vocaſſe, quam inferioris ætatis Latini appellarunt pœnitentiam, cōſtat: & μετάνοιαν autem, & μεταμέλειαν Græci appellant. Vnde Cicero in epiſtola ad Atticum ſe purgans, quòd nulla neceſſitate diceretur Romam rediiſſe, erumpente bello ciuili, cum poſſet itineris tarditate periculum illud euitare, inquit. Quare celeritas noſtri reditus ἀμεταμέλητος debet eſſe. Sententia igitur Varronis aperta eſt: ſignificat enim cum ſenſum animi ſui patefacere vellet, ac dicere quæ cogitarat, non potuiſſe id efficere, impeditum reprehenſúmque à metamelo, cui ſenſum animúmque dat. id eſt quia cœpit ipſi diſplicere prius illud conſilium. Marcipore quoque idem proditur ita ſcripſiſſe. Ventique frigido ſe ab axe erumpebant, phrenetici ſeptentrionum filii. ſecū ferentes tegulas, ramos, ſyros. vocans igitur ventos ſeptentrionum filios manifeſtò intelligitur eodem lumine orationis vſus. Hoc quoque teſtimoniū ipſius ab eodem citatur in quo tamen maculæ nonnullæ ſunt: nec tamen non liquidò percipitur. illic quoque eandem venuſtatem ſequutus. Margopoli περὶ ἀρχῆς. Cui celer dienos lemmatos logos, Antipatri Stoici filius, rutro caput diſplanat; ipſe aliquando mecum quærens quomodo purgari locus debeat, in hanc opinionem veni, vt dilemmatos logos legi non incommode poſſit: nec tamen adhuc, quamuis hæc coniectura vera foret, vacuus omnino à mendo locus eſſet. Adiuuat autem opinionem meam non nihil, quod Alexander in primum librū Topicorum inquit: cum doceret rectè doctorem ſuum in definitione ſyllogiſmi dixiſſe multitudinis numero τὰ κείμενα: vno nanque poſito nihil ſyllogiſtica ratione concludi poteſt. οὐ γὰρ οἱ τοιοῦτοι ἀδιάφοροι μονολήμματοι συλλογισμοὶ λέγονται συλλογισμοί, ἀλλ' ἀσυλλόγιστοι. Aliquando tamen M. Varro in eadem feſtiuitate ſermonis tractanda, pro filius dixit alumnus. ut Eudæmonibus, cum ait. Et ecce de improuiſo ad nos accedit cana veritas, Atticæ philoſophiæ alumna. quod eiuſdem grammatici indicio cognoui.

Inconſtantiæ filius

Diſputatur de duorum Græcorum uerborum ui, ut uideatur an uerum ſit, quod præter communem notionem quidam poſſe illa exiſtimauit.

CAP. VI.

GVLSELMVS Budæus in commentariis illis ſuis liberali doctrina refertis, cum vim huius nominis δυσχρησία ſubtiliter ac verè explicaſſet: docuiſſetque vſus intractabilitatem, aut in vſu atque tractatione offenſionem ſignificare, addidit valere etiam verſuræ faciendæ moleſtiam & difficultatem: vſuſque eſt ad id comprobandum teſtimonio Pomponii Attici, cuius hæc verba leguntur in epiſtola quadam Ciceronis ad illum ipſum. Proinde, ſi cui quid debetur, vt ſit vnde par pari reſpondeatur: mirifica enim δυσχρησία eſt, propter metum armorum. ipſe tamen eandem hic eſſe puto notionem huius verbi, quam ille ſupra multis exemplis declarauit. & quamuis Pomponius tunc de difficultate ſolutionis loqueretur, vſus tamen eſt verbo, quo communiter generatímque oſtenditur omnium huiuſcemodi serum explicandarum difficultas. vnde perſpicitur, quod in vniuerſo verum erat, in illa ipſa re partéque verum etiam fuiſſe. quaſi igitur ita loquitur, admonens Ciceronem vt prouideret, quæ ad fidem retinẽdam neceſſaria erant: noli admirari me tecum de hoc diligẽter agere: incidimus enim in huiuſcemodi tempus, vt nihil confici ſine magnis moleſtiis explicaríque poſſit. quare pecuniam etiam comparare arduum in primis erit. M. quoque Tullius in VS S. libro earundem epiſtolarum eodem verbo frequenti vſitatáque notione vſus eſt hoc pacto. Ego in Tuſculanum nihil ſanè hoc tempore. deuium eſt τοῖς ἀπαντῶσι, & habet alia δυσχρησία. Cum autem in exemplis, quæ poſuit, Budæus, vtatur etiam auctoritate Polybii, infinitis locis diligens ille prudenſque ſcriptor vſurpauit hoc verbum illo ſignificatu. vt nuſquã ipſum frequentius inuẽnerim. Idem etiam cũ verè tradidiſſet valere apud Aeſchinem contra Cteſiphontem κλέπτειν ἀκρόασιν, fallere aures iudicum, & artificio dicendi obrepere animis eorum, poſitis verbis eius oratoris, addidit, in quo vereor ne lapſus ſit: κλέμμα etiam apud Aeſchinẽ, non modo peculatum & pecuniam interuerſam, ſed etiam obreptionem ſignificat & circumſcriptionem. arbitror enim duobus vicinis locis in ea oratione, quibus vſus eſt hoc verbo, intellexiſſe ipſum verum furtum: oſtẽdere enim voluit Demoſthenem accepta pecunia defendiſſe ſententias illas, quæ inutiles eſſent reipublicæ: commoda autem eorum tuerentur, à quibus mercede emptus foret. Prior eorum eſt cum ait. ἀπαγαγὼν δὲ ὑμᾶς ἄπωθεν ἀπὸ τοῦ κλέμματος, καὶ ἀναμίξας ἀπὸ τῆς ἐλπίδος, οὕτως ἤδη συναρπάσας γράφει κελεύων ἑλέσθαι πρέσβεις εἰς Ἐρέτριαν. non multo poſt autem poſterior hic. ἐπειδὴ ἀναφαίνεται πολλὰ ἅπαντα ἐπὶ τῷ ψηφίσματι πρὸς τῷ κλέμματι γράψας. & quæ ſequuntur. ac denique cenſeo eandem ſemper eſſe notionem huius nominis & verbi: tuncque tantum ſignificare κλέπτειν, aſtuta ratione facere vt aliqui te æquo animo audiant, cum adiungitur illi ἀκρόασις. quo nomine declaratur cuius rei furtum fiat.

Confirmata vetus lectio loci Ciceronis in epiſtola ad M. Brutum, vbi Solonis auctoritatem oſtendit.

CAP. VII.

IN aliis multis locis, quos reſtitui, cum in purgandas epiſtolas Ciceronis incubui: nec tamen allatis rationibus poſtea confirmaui, quia ſatis certę emendationes illæ videbantur, & hic eſt in literis ad M. Brutum, vbi ſe defendit ab eo reprehenſus, quod in honoribus decernendis eſſet nimius, & tanquam prodigus. Neque ſolum vt Solonis dictum vſurpem, qui & ſapientiſsimus fuit ex ſeptem, & legum ſcriptor ſolus ex ſeptem. antea nanque in excuſis libris legebatur, qui & ſapiens vnus. pro ſapientiſsimus, vt in fideliſsimo exemplari ſcriptum offendi. quia igitur animaduerti quondam ſpreta hac vera lectione ad peruulgatam illam: à méque tunc meritò inde eiectam, rediiſſe, libuit id adnotare, ac graui auctoritate ſtabilire. quàmuis ſi diligenter attenditur, ratione quoque perſpiciatur ita legi debere: voluit enim Cicero omni ratione, qua potuit conſtituere perſonam Solonis: ipſumque ornauit veris laudibus, dicens eum non tantum vnum è ſeptem ſapientibus appellatis fuiſſe, ſed præſtitiſſe etiam ceteris ſapientia. nam in numero ſapientium habitorum illum extitiſſe nemo erat, qui neſciret: nec eximium aliquod decus hoc ipſi afferebat. contra autē oſtendere viciſſe illum ſocios eius laudis ea ipſa in re, infinitam dignitatem ipſi apportat. ſed vt ad auctoritatem teſtimoniúmque grauiſsimi ſcriptoris veniamus, Plato quoque in Timæo eodem modo de Solone locutus eſt ſcribens. ὡς δὴ τῶν ἑπτὰ σοφῶν σοφώτατος Σόλων ποτ' ἔφη. illum autē veriſimile eſt in hoc Ciceronem ſequutum eſſe, cum ipſum admiraretur, ac ſermonem etiam hunc in Latinum vertiſſet.

Deletæ maculæ nonnullæ è II. libro Ciceronis de legibus. quo loco de humatione diſputat.

CAP. VIII.

LOCVM hunc omnem Ciceronis, quem adſcribam è II. libro de legibus, contaminatum eſſe, turpiſsimiſque notis reſperſum, apparet. cum autem coniecturis conatus ſim maculas illas delere, quid mihi in mentem venerit pro reſtitutione ipſius indicabo, doctique poſtea viri videbunt an præſtare potuerim quod volui: diſſerit autem de humatione. Nam priuſquā in os iniecta glæba eſt, locus ille, ubi crematum eſt corpus, nihil habet religionis: iniecta glæba tumulis, & humatus eſt, & glæba vocatur. ac tum denique multa religioſa iura complectitur. Itáque in eo qui in naui necatus, deinde in mare proiectus eſſet, decreuit P. Mucius familiam puram, quo tos ſupra terram non extare, porcam hæredi eſſet: Cotta cenſet habendas triduum ferias, & porco fœmina piaculum pati: ſi in mari mortuus eſſet, eadem præter piaculum & ferias. Arbitror igitur pro tumulis legi debere, ſublatis è medio duabus literis: diſſectáque ea uoce: tum is: infráque totum locum ita emendari debere quod os ſupra terram non extaret, porcam heredi eſſe: Cotta cenſet habendas triduum ferias & quæ ſequuntur, nulla immutatione. nam quod ad diuulſam etiam, poſteriorem hanc vocem pertinet: literámque leuiter immutatam, ita ſcribi debere teſtantur verba illa, quæ ſupra poſita ſunt, cum inquit. Quemadmodum os reiectum terræ obtegatur. Cum autem inciderim in locum M. Varronis, vbi de his rebus agitur, apud Nonium, illum hic adiun

gendum

gendum putaui: nam aliquid lucis videtur afferre huic Ciceroniano. ſic igitur illic legitur, vbi notionem verbi præcidaneum aperit, atque exemplo confirmat. Varro de vita populi R. libro III. Quod humatus non ſit, hæredi porca præcidanea ſuſcipienda Telluri & Cereri: aliter familia pura non eſt. Sed alter etiam hic, ab eodem grammatico citatus, non alienus eſt ab hac materia. qui, vt ſuſpicari licet, apud auctorem non remotus erat à ſuperiore. vbi igitur tradit, qui ſit pullus color, exemplo verum eſſe quod dixit, confirmare volens, hoc vſus eſt. Varro de vita populi R. libro iii. Vt dum ſupra terram eſſent, ricsniis lugerent: funere ipſo pullis pallis amictæ.

Veteres uſurpaſſe aliquando animal proinde ac beluam tantum valeret, ut nos quoque capere uulgo conſueuimus.

CAP. IX.

VALET in Latino ſermone animal quandóque, atque id quidem apud optimos auctores, beluam: expertémque rationis animantem. quomodo nos quoque patria lingua vocē hanc aliquando capimus. M. Varro certè cum in VIS. libro de lingua Latina inquit. Multa ab animalium uocibus tralata in homines. hoc pacto id vſurpauit. Quod autem reſpondet huic Græcum verbum, Iſocrates quoque in libro ad Philippum Macedonem eodem modo cepit, quo loco inquit: Τὰς δὲ πρᾳότητας οὐ μόνον ἰδεῖ τῶν ζώων, καὶ τῶν ἀνθρώπων, καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων εὐδοκιμούσας, ἀλλὰ καὶ τῶν θεῶν. Si nanque ſuam propriámque notionem id verbum illic retineret, nihil attinuiſſet, quod deinceps ſequitur, addere: complexus enim illo homines foret. Cicero quoque in IISI. libro de finibus eodem ſenſu inquit. Tanquam de aliquo animali loquātur. Sed, vt liquidò perſpicitur, apud Ciceronem etiam oſtendit idē quod in noſtro ſermone, cū contumeliæ cauſa quempiam animal eſſe dicimus: quaſi enim carere ratione ſignificamus: In L. enim Piſonem, cum inquit. Cum quidem tu o vecors & amens: cū omnes boni abditi incluſique mœrerent: templa gemerent: tecta ipſa vrbis lugerent, complexus es illud funeſtum animal ex nefariis ſtupris: ex ciuili cruore: ex omnium ſcelerum importunitate, & flagitiorum impunitate concretum, hoc prorſus intellexit: necnon III. libro in Verrem, dicens. Quid hoc homine faciatis? aut quam ad ſpem tam perfidioſum: tam importunum animal reſeruatis? nam ſuperiori loco Ciceronis, quo exagitauit Piſonem, ſimilis admodum eſt hic quo Antonium vexat in ISS. Philippica. quamuis nomen hoc ipſum illic non ponat. Hanc verò teterrimam beluam quis ferre poteſt? aut quomodo? Quid eſt in Antonio præter libidinem, crudelitatem, petulantiā, audaciam? ex his totus conglutinatus eſt. quod Græci enim πηκτόν, nunc concretum, nunc conglutinatū dixit. quarum vocum priore vſus quoque eſt in SII. libro de natura deorum cum inquit. Etenim omne corpus, aut aqua, aut aër, aut ignis, aut terra eſt, aut id quod eſt concretum ex his.

Voces, quas decantari filijs ſolitas ab auaris patribus docuit Flaccus, oſtenduntur etiam in uſu Græcorum fuiſſe.

CAP. X.

VOCES, quas auari homines, ac minuti animi, inſuſurrare filiis ſolerent, rettulit Horatius in ſatyra prima ad Mœcenatē, qua vitium illud accuſauit, & quanta maximè diligentia potuit, exagitauit: inquit enim errorem hūc nimis peruagatum eſſe: in pluribuſque quàm oporteret, radices egiſſe, dolens. At
» bona pars hominum, decepta cupidine falſo: Nil ſatis eſt, in-
» quit, quia tanti, quantum habeas, ſis. Plutarchus quoque, optimus humanæ vitæ formator, in commentario, quo de nimio amore auri diſputat, celebratas itidem illas in Græco ſermone oſtendit. docens inueniri multos, qui dum præcipere aliquid hæredibus volunt, quod proſit, corrūpunt ipſos ac deprauant, inſerentes in animis ipſorum ſitim pecuniarum vehemētiorem: quæ autem in ore huiuſcemodi hominum eſſent & tanquam vtiliſsima præce-
» pta decantarentur, hæc eſſe inquit. κέρδαινε, ϗ φείδου, καὶ τοσούτου νόμιζε σεαυτὸν ἄξιον,
» ὅσον ἂν ἔχῃς. addit autem ſtatim grauis vir, id non eſſe, præcepta dare & excolere, ſed contrahere atque conſuere tanquam marſupium, vt continere cuſtodiréque, quod iniectum eò fuerit, poſſit: vtitur enim ad ſtultitiam ipſorum explodendam breui hac imagine ac ſimili.

Grauis ſententia Salluſtij, quæ admirabilis eſt, oſtenditur è Græco expreſſa.

CAP. XI.

SALLVSTIVS de bello Iugurthino, quum induxit Syllam, cum paucis, quos ſecum habebat, penè inſidiis circumuentum, milites ad fortiter præliandum adhortantem, atque ita loquentē.
» Quanto ſibi in prelio minus peperciſſent, tanto tutiores fore.
» interpretatus videtur ſententiam illam Græcam. μαχέσθωσαν ὡς τεθνηξόμενοι, καὶ οὐ τεθνήξονται: hoc enim memoriæ proditum eſt ſcripſiſſe Spartiatas, qui domi in magiſtratu erāt, Leonidę fortiſsimo imperatori, qui cum parua manu contra infinitam multitudinem hoſtium pugnaturus erat: hic enim motus animi, & quaſi deſperatio ſuarum rerum, aliquando nonnullis in bello ſaluti fuit: conſpicitur nanque ſæpe in prælio interfici vitæ retinendæ nimium ſtudioſos: incoluméſque ac viuos inde euadere, qui omnem curam ſui capitis abiecerunt. quare conſilium id L. Syllæ eo tempore verum atque vtile fuit. Nam quin Virgilius idem intellexerit, quum fecit Aeneam, extremo patriæ tempore, magni animi iuuenib. dicentē.
» Vna ſalus victis nullam ſperare ſalutem, dubitari non debet. Sed etiam Thucydides in VII. libro hiſtorię, laudans conſilium Syracuſanorum, qui cominus cū Athenienſibus, profligatis iam, pugnare nollent: tantúmque iter eorum leuib. certaminib. morarentur, idem protulit: docuítque quàm inutile periculoſúmque ſit cum hominibus, vitam ſuam deſperantibus, congredi: idque ſæpius illis bono eſſe, quàm iis, qui numero fortunáque ſuperiores ſunt, affirmauit.

Verba

Verba antiqui poëtæ, quæ exempli loco ponuntur à Cicerone, declarantur apud auctorem ipſum pronunciata fuiſſe à Medea.

CAP. XII.

VERSVS hi antiqui tragici, poſiti à Cicerone in III. libro de natura deorum, pronſiciati ſunt à Medea, nefaria ſcelera animo verſante: gaudentéque ſecum (niſi fallor) quod impoſuerit aſtutia ſua Creonti regi. Ille trauerſa mente mihi hodie tradidit repagula: Quibus ego iram omnem recludam, atque illi perniciem dabo: Mihi mœrores, illi luctum: exitiū illi, exiliū mihi: Cum enim impetraſſet ab eo vt ſpatio vnius diei Corinthi maneret, qui pudore impeditus negare ipſi non potuit, quod non eſſe concedendum ſentiebat, gaudio exultans Medea (vt opinor) illa edidit. nec tamē è tragœdia Euripidis, quæ nunc in manibus eſt: exulque quondam appellabatur, vt ab altera eiuſdem poëtæ diſtingueretur, in quo eiuſdem perſonæ primæ itidém partes erant, expreſſi hi verſus ſunt, ſed ex alia quapiam fabula ſententia hæc ſumpta eſt: ſcripſit enim quoque Accius Medeam. vt plurimis inde citatis teſtimoniis à veteribus intelligitur. Trauerſa vero mēte valere hic ſtultè, ac ſine conſilio vllo, patet. quod autem adiungit, amentem regem tradidiſſe ſibi repagula, quibus iram recludat, eſt ἀλληγορία: repagula enim inſtrumenta ſunt firmiter occludendis foribus apta: vt teſtimonio hoc etiam Plauti intelligitur è Ciſtellaria. Occludite ædis peſſulis, repagulis.

Notati duo turpiſſimi lapſus magnorum duorum in literis virorum.

CAP. XIII.

DOCTI quoque homines aliquando in pueriles errores incidūt ob negligentiam quandam, qua vtuntur in ſcribendo. vt Petrus Crinitus, qui in commentariis ſuis de Gallonii ſumptu differens, citánſque Lucilium teſtem, qui ipſum carminibus ſuis proſciderat. illa autem apud Ciceronem in II. de finibus nunc leguntur, exiſtimauit locum eum acceptum eſſe è ſatyra ad Lapathum. quod initium illic eius carminis ſit. O lapathe vt iactare neceſſe eſt cognitus cui ſis. nec vidit lapathum nomen viri non eſſe, ſed herbam ſignificare: ad quam orationem conuertit poëta, admirans vtilitatem bonúmque ipſius: eſt enim apoſtrophe. illa autem exinaniendo purgandóque ventri accommodata eſt: quod nomen etiam hoc ipſum Græcum teſtatur. nam Latino rumex vocata eſt. ſæpe tamen à noſtris auctoribus Græco illa appellatur, ut ab Horatio quoque in ſatyra, qua Catii Epicurei præcepta irriſit. M. Varro ὑποκορισμῷ ipſam vocauit Manio. vt indicio Nonii grammatici cognoſcimus. quo etiam ex loco declaratur mirificè ipſam aptam eſſe ad tenuem vitam, plenámque puræ voluptatis colendā: ait enim. Hác eandem voluptatem tacitulus taxim conſequi lapathio ac priſana poſſum. Petrus quoque Halcyonius in libris quos ſcripſit de exilio. iterum lapſus eſt in Epicuri ſententia vertenda: in priore enim Legato (priorem nanque & poſteriorem Legatū duos illos libros inſcripſit) inquit. Sed, ut liberè tecum agam, non nihil me commouit ſuperioribus diebus, lectio commentarioli, quo Plutarchus Chæronenſis quærit, an rectè dictum ſit λάθε βιώσας, hoc eſt viuus fefellit, vt Flaccus interpretatur: Neque enim ita editum eſt præceptum Epicuri: nec laudauit ille quēpiam, qui hanc rationem vitæ ſecutus eſſet. ſed magiſter iucundę vitæ, auctor

fuit hominibus, iisque maximè, qui ſectam ſuam ſequerêtur, vt popularem lau
dem, gloriámque fugerent: iuſsitque illos ita viuere, vt fallerent omnes morta
les: nec quiſquam ipſos vixiſſe ſciret. alia autem ratio fuit Flacci, qui non im-
perauit vt in obſcuro vita duceretur: ſed probauit iudicium illius, qui pręcepto
huic Epicuri paruiſſet. λάθε verò imperandi modo dictum eſſe, pueri etiam, qui
primoribus labris Græcum ſermonem deguſtarunt, ſciunt. cum tamen Halcyo
nius nimis imperitè, ita ceperit, vt ſi λάθει ſcriptum fuiſſet. In eodem autem fla-
gitio in poſteriore quoque legato maximus ille verborum Ciceronis imitator
„ voluiatur, ita ſcribens. Præceptionem igitur ſuam Plutarchus ita inſtituit, vt
„ dicat, qui hanc vocem pronunciauit, viuens fefellit, ideo pronunciaſſe, vt ob
„ ſcurus non eſſet.

Diſputatur de acuta uoce Graci hominis, qui poëtarum phantaſias nocauit uigilantium ſomnia.

CAP. XIIII.

VETVS quidam ſcriptor, acuti ingenii vir perituſque, ſcitè vo
cauit poëtarum phantaſias ἐγρηγορότων ἐνύπνια. ideſt vigilantiū
ſomnia: poëtæ nanque ipſi, cum intento animo: totíque in ea
cogitatione occupati, aliquid ſcribūt, quaſi id cernunt, & an-
te oculos poſitum habent. ſomnia igitur, quia illæ fictæ com-
menticiæque ſunt: vigilantium vero, quia diſcrepant hac par-
te ab aliis ſomniis, quę dormientium ſunt. vocis autem huius
meminit Plutarchus in commentario, quem ἐρωτικὸν vocauit, oſtendens verius
dicturum illum fuiſſe, ſi non poëtarum, ſed amantium phantaſias, cūm amori-
bus, deliciiſque ſuis abſentibus, vt cum præſentibus diſputantium, vigilantium
ſumnia eſſe dixiſſet: in hac enim re præter modum verſari amatores atque inſa
nire certum eſt. Quintilianus quoque in VI. libro manifeſtò illam expreſsit do
„ cens, quod ſecuris hominibus, aut inani aliqua cogitatione aſportatis vſu ve-
nit, vt reſipiſas non mente comprehendere, ſed agere fruſtra videantur, idem
„ etiam vſurpatū poſſe fructus maximos ferre oratoribus, ſi in agendo illis rebus
„ cum fiunt ſe præſentes eſſe putarint: inquit enim. Nam vt inter otia animorū:
„ & ſpes inanes, & velut ſomnia quædam vigilantium, ita nos hæ, de quibus lo-
„ quimur, imagines proſequuntur vt peregrinari, nauigare, pręliari, populos allo
„ qui diuitiarum, quas nō habemus vſum videamur diſponere: nec cogitare, ſed
„ facere, hoc animi vitium ad vtilitatem non transferemus? Apud Græcum autē
auctorem mendum eſt: cum enim in excuſis ipſius libris legatur. Καὶ οὐχ ὥσπερ
„ αἱ ποιητικαὶ φαντασίαι διὰ τὴν ἐνέργειαν, ἐγρηγορότων ἐνύπνια εἶναι, ἀλλὰ μᾶλλον αἱ τῶν ἐρών
„ των, διαλεγομένων ὡς πρὸς παρόντας, ἀσπαζομένων, ἐγκαλούντων. videtur prorſus, tertia
eius nominis litera immutata, pro ἐνέργειαν, ἐνάργειαν eſſe legendum: intelligit. n.
perſpicuitatem euidentiámque à Cicerone appellatam. quæ macula etiam irre
pſit in Quintilianum: paulo enim poſt ſuperiora illa verba, inquit. Inſequitur
„ ἐνάργεια, quæ à Cicerone illuſtratio & euidentia nominatur. in impreſſis tamen
exemplaribus legitur ἐνέργεια. quin autem illo modo legendum ſit, dubitare nō
poſſumus: verba enim quæ Græcum verbum exprimentia, adiunguntur, id de-
clarant. Sed infinitis locis apud Græcos auctores pro ἐνάργεια, propter ſimilitudi
nem dictionum, quæ vna tantum litera variantur, ἐνέργεια factum eſt. vt cum
Simplicius ac Philoponus declarant Ariſtotelem duxiſſe argumentum ab eui
dentia & perſpicuitate.

Cum

Cum Cicero μεταφορικῶς principia orationum uocarit Veſtibula, & Aditus, declaratur Græcos quoque uerbis, quæ his reſpondent, uſos in eadem penè re oſtendenda.

CAP. XV.

IN Oratore Cicero, cum illum ipſum, quem fingebat, doctiſſimum & perfectiſſimum oratorem intelligeret: rationémque indicaret, quam ipſum initio cauſę explicandæ, vel potius conciliandi ſibi animos auditorum tenere vellet, translatis verbis grandibúſque vſus eſt, ita ſcribens. Veſtibula nimirum honeſta, aditúſque ad cauſam faciet illuſtres: vocare enim principia orationum veſtibula & aditus, manifeſtum eſt, non ſuis propriiſque eius rei nominibus, ſed aliunde ſumptis: ſimilibúſque, vti: ſunt enim hæc partium templorum, magnificarúmque ædium, vocabula. eſt igitur translatio è genere earum, quę ἐκ τοῦ ἀνάλογον ab Ariſtotele vocantur: elegantiáque, ac rei ipſius illuſtrandæ virtute reliquas omnes ſuperant. Magni autē ſpiritus poēta; grandiloquúſque in primis Pindarus, & ipſe de cantilena ſua ita locutus eſt, cum initio ſextæ odæ Olympiorum cecinit, χρυσέας ὑποστάσαντες εὐτειχεῖ προθύρῳ θαλάμου κίονας. ὡς ὅτε θαητὸν μέγαρον πάξομεν: ἀρχομένου δ' ἔργου, πρόσωπον χρὴ θέμεν τηλαυγές: eſt enim totus ille ſermo tanquam de alia re, quæ ἀλληγορία vocatur: eam autem plures translationes conficiunt. Sed etiam Plutarchus in extremo vitæ Solonis, quo loco commemorat magno animo Platonem inchoatum opus Solonis ſuſcepiſſe: argumentum inquam Atlanticum. quod tamen & ipſe perficere: ad exitúmque perducere, non potuit: inquit enim. πρόθυρα μὲν μεγάλα καὶ περιβόλους, καὶ αὐλὰς τῇ ἀρχῇ περιέθηκεν. οἷα λόγος οὐδεὶς ἄλλος ἔσχεν, οὐδὲ μῦθος, οὐδὲ ποίησις: ὀψὲ δ' ἀρξάμενος, προκατέλυσε τοῦ ἔργου τὸν βίον.

Deleta macula è III. libro πολιτικῶν, quo loco affert quid mali in ſe habere uideatur leges ſcriptas ſequi.

CAP. XVI.

IN III. libro de Rep. Ariſtoteles, quo loco quærit vtrum præſtet omnem Remp. vnius poteſtati committere, qui cuncta voluntate ſua adminiſtret ac regat, an leges ſequi: cum totam rem ſubtiliter perpendat, ac quid etiam contra vtrunque ciuitatis genus dici poſsit, afferat, ea parte qua incōmoda oſtendit, quæ in ſe leges habere videntur, inquit, vt eſt in omnibus & calamo exaratis, quos vidi: & formis excuſis libris. ἀλλὰ μὴν ὅσα γε μὴ δοκεῖ δύνασθαι διορίζειν ὁ νόμος, οὐδ' ἄνθρωπος ἂν δύναιτο γνωρίζειν. ἀλλ' ἐπίτηδες παιδεύσας ὁ νόμος ἐφίστησι τὰ λοιπὰ τῇ δικαιοτάτῃ γνώμῃ κρίνειν, καὶ διοικεῖν τοὺς ἄρχοντας. ipſe autem, cū falſum hoc eſſe pateat, quod his verbis ſignificatur, de quibus leges ſtatuere nequeunt non poſſe etiam homines eas res cognoſcere ac diiudicare, ſemper putaui hic mendum eſſe: accuratéque cogitans quomodo locus reſtitui poſſit, exiſtimaui pro οὐδ' ἄνθρωπος, legi debere ὁ δ' ἄνθρωπος: in hocque peccaſſe librarium aliquem: cuius erratum in multos poſtea libros paulatim manarit. ita autem ſi legatur, ſententia (vt opinor) vera certáque erit. vt cum prompſerit quid aduerſetur legibus: confirmetque ſtatum ciuitatis, in vnius manu poſitū, refellat ſtatim illud, verbis, quæ ſequuntur: docet enim à prudente viro ſcriptā legem: & accuratè rectéque inſtituētem, quæ ipſa complecti ac definire nequit, mandare optimæ atque æquiſsimæ ſententiæ, vt de illis ſtatuat, omniaque illa

adminiſtrari iubere ab magiſtratibus, ſed addit etiam, quod à me ſupra poſitũ non eſt, pati leges vt ſi quid ab ipſis de aliqua re non ſatis rectè ſtatutum fuerit, corrigatur: proque illo, quod melius eſſe vſu cognitum fuerit, recipiatur. Intel ligere Ariſtotelem, cum dixit, eſſe quaſdam res, quas commodè explicare leges nequeant, nõ nulla, quæ cum partes cõmunium quorundã ſint, variant iudiciũ illarũ rerum, apertum eſt. de quo ipſe in primo quoque libro de artificio dicẽdi diſputauit: necnon in V. libro de moribus ad Nicomachũ. Quid igitur cenſeã de integritate huius loci teſtari hic volui. nam cum ſuperiore anno præclarum id opus edendum curaui, nihil ſine auctoritate veterum librorum immutãdũ ſtatui. vetus etiam tralatio communem errorem ſequitur: vt appareat hanc ma culam illic multis ab hinc ſæculis inſediſſe. Solus Arretinus videtur hanc lectionem probaſſe: ſiue eam in antiquo libro inuenit: ſiue iudicio potius & opinione vſus, cognouit veritati ſcripturam illam repugnare.

Celeritas itineris μεταφορικῶς appellata verbo illo, quod proprium eſt auium, & à Græcis, & à Latinis ſcriptoribus.

CAP. XVII.

IN ſignificanda C. Antonii celeritate, qua in Macedoniam inuito ſenatu ſe contulit: incredibilíſque curſu illius itineris, ita locutus eſt Cicero, vt Alexis comicus in fabula quadam ſua: cuius verſus leguntur apud Athenæum in VI. libro δειπνοσοφιστῶν, vbi de paraſitis diſputat. non inutile igitur ingratúmque ſtudioſis me facturum putaui, ſi locos hos inter ſe cõtuliſſem.
» Verba M. Tullii hæc ſunt è X. Philippica. Quæ celeritas illa
» Bruti? quę cura? quæ virtus? & ſi ne illa quidem Antonii celeritas cõtemnen-
» da eſt. quem, niſi in via caducæ hereditates retardaſſent, volaſſe eum, non iter
» feciſſe diceres. comicus autem ille ita inducit paraſitum loquentem, qui queritur de nimis celeri ambulatione Demeæ cuiuſdam, vnde cibum ſumebat: dicítque ſe miſerum hac vna re eſſe, quod conſequi eum non poſſet. Ἐμοὶ παρασιτεῖν,
» κρεῖττον ἦν τῷ Πηγάσῳ, ἢ τοῖς Βορεάδαις, ἢ εἴ τι θᾶττον τούτων τρέχει ἢ Δημέᾳ Λάχητος Ἐτεο-
» βουτάδῃ· πέτεται γὰρ, οὐχ οἷον βαδίζει τὰς ὁδούς. Similis autem admodũ locus hic eſt Alexidis ſententiæ illi Catullianæ, qua in quæritando Camerio ſe defeſſum eſſe cõmemorauit: inquit enim.

» Non cuſtos ſi ego fingar ille Cretum:
» Non ſi Pegaſeo ferar volatu:
» Non Ladas ego, penniferue Perſeus:
» Non Rheſi niueæ, citæue bigæ:
» Adde huc plumipedas, volatiléſque.

Et quę ſequuntur. nã extremo hoc verſiculo arbitror intellexiſſe, non aues ſolum, ſed quos apertè ſignificauit Alexis Boreæ filios: illi enim quoque alati fingebãtur. quod teſtatus etiam eſt Themiſtius in paraphraſi in III. librum de animo. καὶ πτερωτοὺς, ὡς τοὺς Βορεάδας. Plato quoque in VIII. libro de Rep. eodem verbo μεταφορικῶς & ipſe vſus eſt. cũ enim, declarato illic antea quanto plures ciues iniuria affecerit tyrannus, tanto pluribus corporis cuſtodibus opus ipſi futurum, quæſitum eſſet, vnde tantã copiam hominum ſibi fidorum acceſſiturus eſſet, reſponſum eſt, ſponte illos vndique conuolaturos, ſi mercedem dederit. Verba autẽ, quibus extremum hoc pro
» tulit, hæc ſunt. αὐτόματοι ἥξουσι πολλοὶ πετόμενοι, ἐὰν τὸν μισθὸν διδῷ.

Quid ualeat σφαίραν ποιεῖν in domeſtico illo uernaculoque ſermone: quod etiam uerbo συστρογγύλλειν oſtendebatur.

CAP. XVIII.

Modvs hic loquendi videtur frequens fuiſſe in Græco ſermone, vt cum aliquem oſtendere vellent patrimonium confeciſſe, dicerent eum σφαίραν illud feciſſe. id quod percipitur è teſtimoniis comicorum, quæ citātur ab Athenęo: in illis enim præcipuè huiuſcemodi locutiones apparent. in IIII. igitur libro cum luxurioſos, quos Græci ἀσώτους vocant, numerare inciperet, primum Diodori meminit, quem in fabula quadam, Cnidia vocata, Alexis his verbis notauerat. Διόδωρος οὑπίτριπτος ἐν ἔτεσι δύο Σφαίραν ἀπέδειξε τὴν πατρώαν οὐσίαν οὕτως ἰταμῶς ἅπαντα κατεμασήσατο. Idémque poëta alia in comœdia alium etiam hunc eodem nomine vexat, dicens. Σχολῇ γε νὴ τὸν ἥλιον. σχολῇ λέγεις Ἐπιχαρίδης ὁ μικρὸς ἐν πέντ' ἡμέραις Σφαίραν ἐποίησε τὴν πατρώαν οὐσίαν οὕτω στρογγύλον ἰταμῶς καὶ ταχύ. nam quod addidit, adeò illum impudenter celeritérque ad rotundam formam rem ſibi à patre relictā redegiſſe, vt verè id quod protulerat affirmari potuerit, eadem ratione ac verbo quoque eodem, cum idē ſignificare vellet, vſus etiam fuerat Nicomachus eiuſdem ſtudii homo, teſtante hoc quoque Athenęo. quare συστρογγύλλειν & ipſum valere perſpicitur eadem de cauſa, euertere patrimonium, & effundere. carmen poſterioris huius comici eſt in epitome II, libri: illo autem inducitur perditus quidā in turpi hac voluptate, qui commemorat ſe relictam ſibi à patre rem paucis menſibus diſsipaſſe, atque in ventrem condidiſſe. verba verò eius hæc ſunt. οὐσίδιον γὰρ καταλιπόντος μοι τοῦ πατρὸς Οὕτω συνεστρογγύλικα, κατεκόνισα, Ἐν μησὶν ὀλίγοις, ὥσπερ ὠὸν ῥοφῶν. Cum autem, vt facilitatem totius rei, breuitatémque temporis demonſtret, utatur in extremo ſimili quodam atque imagine, eadem imago familiaris nobis eſt in patrio ſermone: nos enim quoque, cum aliquid nullo negotio factum ſignificare volumus, dicere conſueuimus, é fu come ſucciare vn' vuouo freſco. non tamen vt ſimile hoc nos quoque vſurpamus, ita veſtigia vlla (niſi fallor) habemus, aut in noſtro, aut in Latino ſermone modi illius loquendi. nam Plautus, cum in prologo Captiuorū inquit. Et verò dii nos quaſi pilas homines habent, (vt opinor) aliud ſignificauit: valet enim illud, verſant nos, & vt ipſis commodum eſt, male habent.

Quod Plato multis locis inquit τὸ σὸν μέρος, Varronem dixiſſe pro ſua parte.

CAP. XIX.

Accvratissimvs ſcriptor Plato in Critone τὸ σὸν μέρος ſæpe inquit, quod in te eſt, ſignificare volens: primum enim ille ipſe vnde ſermo appellatus eſt, ſuadens Socrati vt ſaluti ſuæ proſpiceret omni ratione qua poſſet: oſtendénſque quantopere peccaret, ſi in propoſito maneret, & quemadmodū etiā vitę liberorū noceret, inquit. καὶ τὸ σὸν μέρος, ὅ, τι ἂν τύχωσι τοῦτο πράξουσι: relicti.n. ſine cuſtode filii, quod in ipſo fuit, corrūpentur. nā indole probitat. que naturę poſſent etiā virtutē colere. Pręterea in medio etiā ſermone ex perſona ſapientiſsimi viri, qui leges inſtitutáque ſecum inducit ita agentia. εἰπέ μοι ὦ Σώκρατες τί ἐν νῷ ἔχεις ποιεῖν ἀλλά τι, ἢ τούτῳ τῷ ἔργῳ, ᾧ ἐπιχειρεῖς διανοῇ, τούς τε νόμους ἡμᾶς ἀπολέσαι, καὶ ξύμπασαν τὴν πόλιν τὸ σὸν μέρος. Sed etiam in extremo, nec non in V. de legibus quot & quàm magna detrimenta inferret ciui-

tati inuidus homo exponens: narrat enim in aliis, opera ipſius minorem ad gloriam capeſſendam illam fieri, ſi praui ipſius ſtudii ciues rationem habuerint: quia contendere nemo de virtute volet, ac ſummam dignitatem conſequi propoſito hoc malo, dicens. καὶ δὴ τοῦτα ἀγώνισμα τὴν πόλιν ὅλην εἰς ἅμιλλαν ἀρετῆς ποιεῖν, σμικροτέραν αὐτὴν πρὸς εὐδοξίαν τὸ ἑαυτοῦ μέρος ἀπεργάζεται. M. autem Varro manifeſtò expreſſit hunc modum loquendi his verbis, quæ citantur à Nonio lege Miniæ: Siqui patriam, maiorem parentem, extinguit, in eo eſt culpa: quod facit pro ſua parte is, qui ſe eunuchat, aut aliquà liberos nō producit. Catullus quoque in carmine quo coloniam alloquitur, cū dixit, ſtuporem oſtendens municipis ſui. Nec ſe ſubleuat ex ſua parte, idem ſignificauit.

Videri Horatium, cum liquidum uocauit aquam, imitatum eſſe conſuetudinem Græci ſermonis.

CAP. XX.

In prima ſatyra ad Mœcenatem Flaccus auaros accuſans: ſimilique quodam errorem animi illorū oſtendens, qui ſuauius eſſe dicerent ex magno tollere aceruo quàm ex paruo, quamuis modicum inde ſumeres, inquit.

Vt tibi ſi ſit opus liquidi non amplius vrna,
Vel cyatho, & dicas magno de flumine mallem
Quàm ex hoc fonticulo tantundem ſumere.

nomine igitur generis vtens liquidum vocauit aquam ipſam. vel conſuetudinem potius Græci ſermonis ſecutus eſt: vnde modos dicendi multos in Latinum transferebat, ob frequentem lectionem eius linguæ ſcriptorum. Plutarchus quoque eodem pacto locutus intelligitur in cōmentario, quò diſputauit rationem inductam ab Epicuro non efficere vitam iucundam. ait enim. καὶ οὐκ ἐφθόνει τοῦ προσεγγισμοῦ τοῦ ὑγροῦ τῷ ὕδρωπι.

Emendati duo Plutarchi loci è libro, quem inſcripſit. ὅτι οὐδὲ ζῆν ἔστιν ἡδέως κατ᾽ Ἐπίκουρον.

CAP. XXI.

Testimonivm grauis eruditiſque in primis ſcriptoris, quo nuper vſus ſum: eiuſque libri recordatio, admonuit me vt duos in eo locos purgarem, qui turpiter inquinati ſunt, ac magnas illic tenebras offundunt: cum enim Plutarchi oratio aſpera moroſáque ſit, præcipuè in his libris, quos de vita & moribus ſcripſit, durior adhuc illa obſcuriórque fit, quia multæ veterum poëtarum ſententię inſertę in ea confuſæque ſunt. quæ ſi ab omni etiam macula uitióque vacuę forent, turbare tamen aliquando poſſent eruditum quoque lectorem, ac moleſtię nō parū afferre: accedit autem huic difficultati, quod plerúque verba ipſarum deprauata ſunt, vt niſi ad fortes ipſos accedas, ſenſum inde haurire: nitorémque illis ſuū reſtituere, nequeas. vt autem hoc verū eſſe probem: opiſque aliquid vni omniū doctiſsimo auctori feram, vbi contra ſententiam illam Metrodori diſputat, quam expreſsit Cicero in V. libro Tuſculanarum his verbis. Summum bonum firma corporis affectione: exploratáque ſpe contineri: docétque firmam corporis affectionem ſępenumero obtineri: exploratam autem ſpem de ea re in animo non omnino ſtulto non poſſe manere: quia ſubitò bono illo ſpoliari poſsit, addit. imagine quadā ſententiæ illius vanitatem refellens. ἀλλ᾽ ὥσπερ ἐν θαλάσσῃ κατ᾽ αἰγιαλὸν ἐν ἀκα-

νὰ τῇ πόλει τοῖ κυβερνήτῃ σοφῷ καὶ γαλήνη· τὸ γὰρ μέλλον ἄδηλον & quæ ſequuntur: ita enim in cunctis nunc exemplaribus legitur. qua lectione nihil deformatius dici poteſt. vera autem è monimentis poëtæ elicitur, quæ hæc eſt. ὠδῖνα νύκτα τοῖ κυβερνήτῃ σοφῷ: eſt enim ſumptus ſenarius è fabula, quæ inſcribitur ἰνάχος: affirmátque illic poëta (quod valde huic ſententiæ: propoſitóque grauis ſcriptoris, ac commodatum eſt) metus aliquid doloriſque parere ſapienti gubernatori noctem ipſam quamuis ſerenam, quia nunquam poteſt ille ſecuro animo eſſe: paruo nanque momento magnæ tempeſtates excitantur. Grauem autem verámque ſententiam ornauit etiam Aeſchylus tranſlatorum verborum ſuauitate: ſignificare enim manifeſtò voluit ὠδῖνα νύκτα dicens, pauorem incutit, ac ſollicitum illum reddit: cum tamen ὠδῖνας ſint dolores, quibus in partu vexantur mulieres. Sed alter etiam locus, ubi eodem teſtimonio vſus eſt, qui & ipſe mutilus eſt, hoc pacto corrigitur. Is autem eſt in III. capite primi libri συμποσιακῶν vbi de vigilantia curáque conſulis R. diſſerit. . . Multo item poſt ſuperiore in commentario vbi Epicurū reprehendit, quod in libro de regno auctor fuiſſet fortunatis hominibus, vt omnem quæſtionem ad muſicam artem, huiuſcemodíque ingenuas diſciplinas pertinentem, excluderent è conuiuiis: patefacerén tque potius aures ſcurrilib. dictis, quàm his honeſtis oblectationibus, exemplum item poëtæ illic poſitum, contaminatiſſimum eſt. vbi nunc in excuſis legitur. ὅσε δὲ μὴ πεφίλακε ζῶσ ἀτύζονται βοὰν πιερίδων ἀΐοντε.: Sunt autem Pindari verba è prima Ode Pythiorum: legíque manifeſtò debet. ὅσσα δὲ μὴ πεφίληκε Ζεὺς, ἀτύζονται βοὰν πιερίδων ἀΐοντα. quod & ipſum magni ſpiritus poëtæ elegantiſſimum teſtimonium, vt hic adeo deprauatum eſt, vt monſtri ſimile ſit, ita quoque in penultima quæſtione vltimi libri συμποσιακῶν: quamuis minus illic inquinatum ſit. nā in diſputatione, quam idem habuit de ſuperſtitione itidem poſitum, integrum eo loco eſt, & ab omni macula uacuum.

Quod Cicero in oratione quadam μεταφορικῶς inquit Terram intueri, idem etiam in alio perfugio alicuius mali eadem ratione ſuis uerbis Græcum hominem dixiſſe.

CAP. XXII.

CICERO prò L. Muræna cum officium ſuum probaret, quod propè tranſacto ſuo conſulatu, deſignatum conſulem defenderet rationémque ſui facti redderet, collatione etiam vſus eſt. morémque nautarum expoſuit, qui munere illo mutuo ſe admonendi libenter vterentur: viamque omnem periculorū declinandorum oſtenderent. in cuius poſtea collationis redditione, verbis ipſius illius rei propriis vtens, inquit. Quo tādem animo me eſſe oportet, propè iam ex magna iactatione terram videntem, in hunc, cui video maximas Reip. tempeſtates eſſe ſubeundas? terram igitur intueri ſignificat finem alicuius moleſtiæ, terminúmque proſpicere. quemadmodum memoriæ proditum eſt Diogenem illum, canem vocatum, longitudinem quorundam ſcriptorum contempſiſſe: legente enim quodam malum librū, eundémque longiſsimum: hoc enim valere puto, μακρά τινος ἀναγινώσκοντος, non diuturnitatem temporis ſignificare, vt Eraſmus videtur reddidiſſe, in paginis verſandis extremum ipſius à ſcriptura vacuum anagnoſtes oſtēdiſſet, conuerſus ad eos qui præſentes aderant, dicax ille ſapiens ait. bono animo eſtote, terram video. qua voce ſignificauit tædium illius lectionis.

Explicatus familiaris hic modus loquendi Soli ſumus. qui oſtenditur in conſuetudine etiam Græcorum fuiſſe.

CAP. XXIII.

MVLTA ſæpe mortales nullo conſcio gerunt, quæ teſtibus aliquibus induci non poſſent vt facerent, vt qui retinendæ exiſtimationis ſtudioſi ſunt. hinc autem videtur manaſſe ſermo ille, quo vtimur iubentes quempiam diligenter attēdere vtilitatem conſilii noſtri, metu omni poſito: aperte enim cum eo incipientes agere, dicimus, Soli ſumus. Eo autem egregiè vſus eſt Terentius in Phormione, vbi inducit Getam hero commemorantem aſtutam illam rationem, ac fallaciæ plenam, quam finxerat vt ipſi imponeret: narrat enim ſe cum impuro illo paraſito de herili re accuratè egiſſe, atque ita inquit. Poſtquam hominem iis verbis ſentio mollirier: Soli ſumus nunc hic inquam. Eho dic, quod velis Tibi dari in manum, vt herus iis deſiſtat litibus. Hæc hinc faceſſat, tu moleſtus ne ſies. Vt Plautus quoque in Caſina, quo loco facit Myrinam matronam reprehendere Cleoſtratam, quæ de uiro querebatur: ante tamen ſe purgantem quàm contra illam ſententiam ferat: oſtendentémque ſine damno ipſius ſe poſſe aduerſus eam loqui, nullis præſentibus, hoc pacto. Obſecro tace: nam nunc hic licet dicere: Solæ ſumus. Arbitror autem hoc è Græcis poëtis, Apollodoro, Diphilóque expreſſum fuiſſe, vnde fabulæ hæ Latinæ conuerſæ ſunt: Græci enim frequenter hoc ſermone vtuntur. vt Plato quoque in Menexeno, cum adoleſcens ille, à quo ſermo vocatus eſt, Socratem vrgeret vt orationem ordiretur: poſtquam enim grauiſsimus ſenex diu recuſauit, oſtendit ſe velle omnino ipſi morem gerere, cum etiam iuſſus ab illo pene nudus ſaltaturus ſit: addit enim ſtatim: ἐπειδή γε μόνω ἐσμέν. Huc etiā alluſit Ariſtophanes in fabula, cui ab Acharnanum gēte nomen impoſitum eſt: inquit enim ſe liberè illo tempore poſſe improbos notare: atrociáque illorum facta aperire, cum peregrini adhuc Athenas nō venerint, ſed ſoli ipſi illic ſint, cumque Athenienſibus tantum res agatur. Criminatus autem antea ipſum fuerat Cleon, quòd cum præſentes adeſſent peregrini ciuitati malediceret. Totus locus hic eſt facetiſsimi poëtæ. οὐ γάρ με νῦν γε διαβαλεῖ Κλέων, ὅτι ξένων παρόντων τὴν πόλιν κακῶς λέγω. αὐτοὶ γάρ ἐσμεν οὑπὶ Ληναίῳ τ' ἀγών, κοὔπω ξένοι πάρεισιν. Cicero quoque id vſurpauit in VI. libro epiſtolarum ad Atticum, cum arrogans M. Bruti ingenium accuſaret, ac quid ſentiret de illo Pomponio ipſi, qui eum vehementer amabat, liberè exponeret: ait enim. Omnino, (ſoli. n. ſumus) nullas vnquā ad me literas miſit Brutus, (ne proximè quidē de Appio) in quibus non ineſſet arrogans, ἀκοινονόητον aliquid. nam quod in alia epiſtola inquit, Quod inter nos liceat dicere, idem valet.

Diſputatum de modo quodam loquendi frequenti in Græco ſermone: quaeſitumque an M. Varro eum expreſſerit.

CAP. XXIIII.

VTVNTVR crebrò veteres Græci ſcriptores hoc modo loquendi. vt, cum oſtendere velint aliquem in magno apud quoſpiam honore eſſe: cunctáque ipſos ei tribuere, dicant omnia illum apud eos eſſe. Demoſthenes manifeſtò pro Cteſiphonte accuſans Theſſalos & Thebanos, quod omnia ſumma Philippo regi tribuerent, atque omni honore verborum ipſum afficerent & amicum, & commodorum ſuorum auctorem, & conſeruatorem

torem ſuum vocantes, atque animo etiam reputantes, ad extremum illo modo inquit. πάντ᾽ ἐκεῖνος ἦν αὐτοῖς. Sed idem etiam orator contra Ariſtocratem, cum de præclaro animo, ac voluntate Athenienſium erga Alexandrum Pheræum: ſæuiſſimum illum tyrãnum, verba faceret, diceretque. ὑμεῖς Ἀλέξανδρον ἐκεῖνον τὸν θετταλὸν, ἡνίκ᾽ εἶχε μὲν αἰχμάλωτον δήσας πελοπίδαν: ἐχθρὸς δ᾽ ὡς οὐδεὶς, θηβαίοις: ὑμῖν δ᾽ οἰκείως διέκειθ᾽ οὕτως, ὥστε παρ᾽ ὑμῶν ςρατηγὸν αἰτεῖν, ἐβοηθεῖτε δὲ αὐτῷ, καὶ πάντα ἦν ἀλέξανδρος. & quæ ſequũtur, ſine dubio idem ſignificauit, Athenienſes ſcilicet Alexandrum in oculis tunc geſtaſſe. familiaris autem modus eſt dicendi, quo etiam nos patrio ſermone vtimur. Videndum autem an doctiſſimus vir M. Varro exprimere illũ voluerit, eodemque ſenſu dixerit Seſquiulyſſe: Hic enim omnia erat. idem ſacerdos, prætor, parochus: denique idem ſenatus, idem populi caput. Locus autem hic eſt apud Nonium, vbi rationem ſuperioris Græci verbi Parochos exponit. Niſi quis putet Varronem illic intelligere aliquem, qui tantum dignitatis, atque opum verè à populo impetraſſet: aut ſermonem illum habitum ex decreto Stoicorum, qui ſapienti illi ſuo omnia concedebant: quod tamen non valde puto. Polybius, cum idem ſignificare vt puto, in animo haberet, in V. libro hiſtoriarum. τὸ ὅλον καὶ τὸ πᾶν dixit: loquitur autem de Apelle quodam, qui plurimum auctoritatis apud Græcas ciuitates malis artibus adeptus fuerat contra regis Philippi dignitatem: vt nomen penè regis in plebiſcitis, honoribuſque ceteris ſileretur. verba eius. ἅτε καὶ τῶν ἑλλάδα πόλεων ἐν τοῖς ψηφίσμασι, καὶ τιμαῖς, καὶ δωρεαῖς ἤδη βραχὺ μὲν ἐμνημονευόντων τοῦ βασιλέως: τὸ δ᾽ ὅλον αὐτὸς ἦν καὶ τὸ πᾶν ἀπελλῆς. Idem quoque, quod tamen diuerſum eſt, oſtendere volens quempiam toto animo occupatum eſſe in quopiam negotio: nec quicquam aliud cogitare, de illo dicere conſueuit, ὅλος καὶ πᾶς ἦν in ea ipſa re vt in eodem libro de Antiocho ita loquens. ὁ δὲ βασιλεὺς ἐκφῶς ἅπασα τούτων ἐπιγνωκὼς, πρὸς μὲν τὸν ἀχαιὸν ἀντέπεμπε τὸ αὐταρχῶς, ἀνατεινόμενος καθάπερ ἐπάνω προεῖπον: πρὸς δὲ ταῖς ἤδη τὸν πολεμικὸν παρασκευαῖς ὅλος καὶ πᾶς ἦν. Præterea in III. libro de M. Minucio, qui contemptis præceptis Fabii, cum Romam ille proficiſcens præmonuit ipſum ne temerè pugnaret cum Annibale, ardebat deſiderio decertandi: ait enim. ἀνοῦδὲ μικρὸν ἐν τῷ ἑθίμενος μάρκος, ἔτι λέγοντος αὐτοῦ ταῦτα, πρὸς τῷ βάλλεσθαι καὶ τῷ διακινδυνεύειν ὅλος καὶ πᾶς ἦν.

PETRI VICTORII VARIARVM LECTIONVM LIBER XXIIII.

Quid Eritius ſit apud Cæſarem declaratur: diſputaturque de ſomno Epimenidis Cretenſis, qui dormiendo ſenex eſt factus.

CAP. I.

ERITIVS, quod verbum à nullo vetere grammatico explicatum inueni, videtur fuiſſe munitionis genus: quum, aut humi, aut aliqua in materia tela paliue de figebantur, non valde remota à terra: vt illis impetus hoſtium tardaretur, quod illac penetrare nequirent. Vſus eſt eo verbo C. Cæſar in III. libro de bello ciuili, hoc pacto. Erat obiectus portis eritius: hic paulisper eſt pugnatum: cum irrumpere noſtri conarentur: illi caſtra defenderent. Nec multo poſt. Sed tamen noſtri virtute vicerunt: exciſoque eritio, primo in maiora caſtra: poſt etiam in caſtellum, quod erat incluſum maioribus caſtris, irruperunt. Apud nullum autem alium Latinũ ſcriptorem, cuius opera extent, inueni. Salluſtius tamen in III. libro hiſtoriarum hoc vſurpauerat: vnde etiam magis quid illo ſignificetur, percipitur: eius enim verba hæc leguntur citata à Nonio. Saxaque ingentia, & axe iunctæ trabes, per pronum incitabantur: axibuſque eminebant, in modum eritii militaris, veruta binum pedum. Non erat igitur eritius id, quod diligẽter Salluſtius deſcribit, ſed ſimilitudinem illius rei habebat: inde tamen ſiquis attendat, non male forma eritii ipſius elicitur. Sed alterum hoc exemplum ab eodem grammatico ponitur, in quo eiuſdem verbi mentio eſt. illud autem quoque non parum vim intellectumque huius vocis adiuuat. Varro ſexageſi. Se circunſpexe: atque inueniſſe, cum dormire cœpiſſet tam glaber quàm Socrates, Galbam eſſe factum eritium è pilis albis, cũ proboſcide. Loquitur verò de quopiam, cuius forma valde in ſomno immutata fuerat: & cum caluus fuiſſet antequam dormitum iſſet, poſtea experrectus inueniſſet ſe, quæ res admirationem ipſi meritò magnam attulit, capillatum. Vt autem hic quis fuerit, affirmare non auſim: ita non ſtultè fortaſſe aliquis exiſtimarit hæc verba, quæ ex eodem Varronis libro ab eodem grammatico alio loco citantur, de illo ipſo prolata fuiſſe. Romã regreſſus, ibi nihil offendi: quod ante annos quinquaginta, cum primum dormire cœpi, reliqui. Quanquam ne deſunt ſuſpiciones, quæ me impellunt, vt credam intelligi Epimenidem Creõtem: præcipue autem temporis interuallum, quod memoriæ proditus eſt illdormiſſe, ſuperiori reſpondens, me in eam opinionem ducit. Idem enim doctiſſimus ſcriptor in VII. de lingua Latina, cum de difficultate explicãdorum poẽticorum verborum diſſereret, id his verbis commemorauit. Nec mirum cum non modo Epimenides poſt annos quinquaginta experrectus, à multis non cognoſcatur: ſed etiam Teucer Liuii poſt annos XII. ab ſuis, qui ſit, ignoretur: at hoc quid ad verborum poẽticorum ætatem? Hæc enim eſt lectio priſci illius, meritò ſæpe à me laudati, exemplaris. Somni etiam huius longi, quo quinquaginta annorum ſpatio ſopitus fuit Epimenides, meminit Plutarchus in commẽtario

» tario, quo quærit, an debeat ſenex Reip. operam dare his verbis τὸ μὲν γὰρ εἰ γέρο-
» πολιτείας ἄρχεσθαι καὶ μὴ πρότερον ἐμπειρίᾳ μελετῶν λέγουσι κατακριθέντα πάνυ ὀρθῶς ἐγκαλοῦσι
» γέροντα μηδὲ πονητικόν τι ἔτι: & quæ ſequuntur. Videtur autem in ſuperioribus Varronis verbis mendum eſſe: legique debere pro Galbam, caluam.

Emendati duo loci Ciceronis in oratione pro A. Cluentio, ope antiqui libri:

CAP. II.

Corrvptvm (vt opinor) locum in oratione pro A. Cluentio indicare volo: ſimulque quomodo putem legi illum de bere, oſtendere: quamuis non omnia habeam, quæ ad conſtituendam lectionem illam neceſſaria forent, ſed tantum auctoritatem veteris exemplaris; cuius fidē in multis dubiis rebus per ſpexi. Quo igitur loco Cicero legum vim celebrat, ac multis modis diſcedi nō oportere ab legib. declarat, demonſtrans in illo etiam ipſo iudicio non pauca geri, quæ abſurda primo, ſine ratione que facta videantur: quæ tamen cum legibus fiant, & recta eſſe, & ordine facta intel
» ligumtur, ita nunc legitur in excuſis libris. Quid eſt Q. Naſo, cur tu in iſto lo-
» co ſedeas? quæ vis eſt, qua abs te hi iudices, tali dignitate præditi, coërceantur?
» Vos autem iudices quamobrem ex tam magna multitudine ciuium, tam pauci
» de hominum fortunis ſententiam fertis? & quę ſequuntur. In optimo verò il-
» lo, literis Langobardis exarato, hoc pacto. Quid eſt Q. Naſo, cur tu in hoc ſex
» to loco ſedeas? qua mirificè delector lectione, cum planius tradat ordinē, quē in iudiciis, inſtitutis ciuitatis, cuſtodiebant. Honeſtiorem autem fuiſſe hunc locum ex verbis Ciceronis ſuſpicari licet, cū aſsignaretur ei, qui iudicio præeſſet, atque ipſos iudices cogeret. Quòd ſi quis nunc incidat in aliquem veteris auctoris locum, in quo mentio huius rei fiat, tradatúrque ordo, quē in ſedendo tenerent, & emendatio hæc explorata habebitur, & nonnihil lucis illi notitiæ acquiſitum erit. Eiuſdem etiam antiquiſsimi libri auxilio corrigitur locus, manifeſtò deprauatus, in principio eius orationis: vbi. n. excuſi libri habent.
» Etenim ſicut aliis in locis parum firmamenti, & parum virium falſitas habet,
» ſic in hoc loco falſa inuidia imbecilla eſſe debet. illic pro falſitas veritas legitur, quæ lectio ſine dubio vera, certáque eſt. Argumentatur autem Cicero à contrario: perſuaderéque conatur iudicibus, ne ſequantur ſparſam, diuulgatámque de ea re opinionem, oſtendens hoc eſſe alienum ab eorum grauitate & officio: in foro enim iudiciiſque attendi oportere veritatem rerum, ac quæ aliis in locis multum poteſt, illic infirmam eſſe debere falſam inuidiam. eſſe autem loca quędam, in quibus parum roboris ac virium veritas habet exploratum eſt: vt apud multitudinem, & omnem conuentum imperitorum: illic enim plus valent rumores, ac fama temerè diſsipata. Præterea videndum an vſus fuerit aliquando hoc verbo falſitas Cicero, quod non puto: hic certè, vbi veritatis contrarium ponere voluit, falſam inuidiam dixit.

Quæ ſit auis à Græcis olim uocata Iynx: quomodóque à nobis appelletur.

CAP. III.

AVIS eſt à Græcis iynx appellata, quam in II. libro de hiſtoria animantium Ariſtoteles accuratè deſcribit: formámque omnem corporis ac pennarum colorem declarat: nec tamen nō inferioris ætatis non pauci, quæ nam illa ſit dicere nō potuerunt. quod tamen facilè erat, illis indiciis utentes, præſtare. Latini autem videntur nomine, quo illam vocarēt, caruiſſe, cum Plinius Græco vtatur. Theodorus verò, qui in fingendis nominibus liber fuit: ſeque eo pacto benè mereri de Latina lingua putauit, nouum formauit, ac torquillam vocauit: quia proprium eius auis eſt ceruicem retro torquere, reliqua corporis parte quieſcente. Videtur igitur ille conſuetudinē potius noſtri ſermonis, quàm Græcum nomen ſequutus eſſe, qui inde eam appellamus, ac torcicollo vulgo dicimus. Cum autem, quę propria habet à ceteris auibus traderet Ariſtoteles, pedes, ac linguam inquit: cum binos digitos tantum in anteriore: binos itidem in poſteriore parte habeat: in qua re conuenit ipſi cum paucis, vt idem affirmat: nec tamen, quæ nam illæ ſint, commemorat. Ipſe autem animaduerti picum quoque Martium ita conformatos pedes habere. quod à natura inſtitutum eſt vitæ illorum proſpiciente: cū enim ambæ hæ aues formicis alantur, erectæque arbores ſcandant, niſi firmiorem poſteriorem pedis partem haberent, retro caderent; nec poſſent in ratione illa, vnde victum quærunt, perdurare. in qua etiam re mirificè prodeſt illi longitudo linguę, quam exertam: in ſtipitibúſque arborum extenſam, atque ita formicis replecam, contrahit, & hoc pacto alitur. Sed pſittaci quoque pedum digitos ita diſtinctos habent: quorum vita, cum volatu non multum ualeant, in arboribus frequens eſſe credi debet: tenuibus certè illi virgulis apprehenſis ita hęrent, vt toto corpore volutentur. quod, niſi hoc pacto diuiſis digitis, efficere non poſſent. In III. quoque de partibus animantium Ariſtoteles, quo loco copioſè de diuerſa ratione pedum in variis auibus diſſerit, idem hoc de iynge repetit: ipſámque tantum ab anteriore parte duos: duoſque à poſteriore habere confirmat. Vſas verò fuiſſe quondam iynge anus in cantionibus carmine Theocriti declaratum eſt. Idem etiam ſignificauit Xenophon cum inquit. ὅτι ταῦτα οὐκ ἄνευ πολλῶν φίλτρων, καὶ ἐπῳδῶν, καὶ ἰύγγων.

Vt M. Antonius lucrum μεταφορικῶς dixit, ita Platonem, quod reſpondet huic Græcum uerbum, eodem pacto uſurpaſſe declaratum.

CAP. IIII.

MARCVS Antonius in epiſtola, quam Mutina Hirtio & Cæſari miſit, ita ſcribens. Quibus vtri noſtrum ceciderint, lucro futurum eſt, manifeſtò trāſlato verbo vſus eſt: neque enim earum rerum propriè lucrum dicitur: ſignificat nanque Pompeianos interitu vtriuſuis partium Cæſarianorum, qui nuper inter ſe diſsidere cœperant, lætaturos: ac res ſuas meliores factas arbitraturos. Plato quoque in Sympoſio eandem formā dicendi vſurpauit, cum induxit Ariſtophanem cum Eryſimacho ita loquentē: eripientémque ipſi poteſtatem, quam ei in orationem, quam habiturus erat, dederat: cuſtodem enim ipſius velle eum eſſe dixerat. Inquit igitur. καί μοι ἴσω ἄρρητα τὰ εἰρημένα, ἀλλὰ μή με φύλαττε, ὡς ἐγὼ φοβοῦμαι περὶ τῶν μελλόντων ῥηθήσεσθαι, οὔ τι μὴ γελοῖα

λοῖα ἐστι : τοῦτο μὲν γὰρ γέλοιος ἦν, καὶ τὸ ὑμετέρας μούσης ἐπιχώριον, ἀλλὰ μὴ καταγέλαστα. arbitrabatur enim, ſi in ſermone illo ſuo ridiculas res iocoſaſque dixiſſet, id lucro ipſi futurum: delectabatur enim genere orationis lepido ac faceto: eratque id eius muſæ, ingeniíque proprium: ſed metuebat ne res ineptas, ac riſu explodendas, diceret. Perſpicitur verò hinc manifeſtò quid diſcriminis ſit inter duo hæc hæc græca vocabula, γελοῖον & καταγέλαστον: quorum alterum, laudem in ſe habet: alterum reprehenſionem. Animaduertendum autem, an in verbis, quibus his reſpondet Cicero, puſillum erratum ſit: cum enim in omnibus paſsim libris legatur. Vtri ceciderint, ſcribit lucro nobis futurum. O pręclarum lucrū: quo te victore (quod dii omen auertant) beata mors eorum futura ſit, qui è vita exceſſerint ſine tormentis. ipſe puto legendum, quùm te victore, nō quo: in vetere nanque ratione ſcribendi, priſciſque exemplaribus etiā nunc quom plerunque inuenitur: quod fortaſſe anſam dedit alicui librario peccandi.

Reſtitutus locus in oratione in L. Piſonem: indicatáque ſententia Lyſiæ ſimilis Ciceronianæ illi.

CAP. V.

CICERO in L. Piſonem, ea parte illius orationis, qua induxit Piſonem ipſum leuem cupiditatem aliorum contemnentem, amore triumphi ardentium; ſuáque facta ac conſilia laudantem, cum de rationibus adminiſtratæ prouinciæ, quas C. Cæſaris lege, qui è prouincia redibant, referre ad ærariū debebant, loqueretur, inquit ex perſona itidem ipſius. Quas rationes ſi cognoris, intelliges nemini pluſquàm mihi literas profuiſſe: ita enim ſunt perſcriptæ ſcitè & literatè, vt ſcriba ad ærarium qui eas rettulit, perſcriptis rationibus, ſecum ipſe caput ſiniſtra manu perfricans, commurmuratus ſit. Ratio quidem hercle apparet: argentum ᾤχεται. extrema igitur hæc verba, quæ ſcribam eo habitu corporis leniter pronunciaſſe dicit, Plauti ſunt Trinummo, ut ſatis omnibus notum eſſe poteſt. Illa autem in excuſis olim Ciceronis libris aliter legebantur. nam Græcum verbū ab imperitis eius linguæ Latinis librariis contaminatum fuerat. quare, quod ad eam partem pertinet, locus rectè emendatus eſt: peccatum autem, quod relictum eſt verbū Decoctū, quod verbū apud Ciceronem illic antea legebatur. vt videatur hic locus ita reſtitui omnino debere. Ratio quidem hercle apparet: argentum decoctum ᾤχεται. Quantopere autem illud hic quadret facilè omnes intelligere puto. nos quoque patrio ſermone ſimili quodam modo loquimur, cum rem aliquam repente è manibus elapſam ſignificamus: dicimus enim in fumum abiiſſe, atque ita euanuiſſe. Confirmat etiam opinionem meam, quod Græci veteres ſcriptores ſuo illo verbo hoc pacto vtuntur: ſemperque ipſi adiungunt eiuſdem naturæ nomen, ideſt participium, quo declaretur quid in diſceſſu illo ſubito factū ſit. vt illic quoque ratio tradita fuerit, qua argentū illud, pecuniáque euanuerit. Huius autem rei crebra exempla ſunt apud Demoſthenem, vt cum inquit, ᾤχετ᾽ ἄγων: ᾤχετ᾽ ἔχων: ᾤχετο φέρων: ἀποδρὰς ᾤχετο. Auctoritate quoque Budæi cōfirmatur id verbum illic deſiderari: cum enim in annotationib. in Pandectas de vi verbi decoquere diſputaret, citauit ſuperiorem locum Ciceronis, atque emendauit. Quærendum autem an in Plautinis antiquis libris decoctum inueniatur: nam ab excuſis abeſt. Valde autem ſimili huic ſententia vſus eſt acutus ac venuſtus ſcriptor Lyſias in oratione cōtra Diogitonem; qui relictus tutor à fratre liberis ipſius, male patrimonium eorum diſpenſarat. quare in iudicium vocatus eſt κακῶς ἐπιτροπῆς. In ea igitur, vbi iuſta, quæ afferebat reus, diſſoluit: falſaſque rationes illius fuiſſe docet, ita locutus eſt, ὥσπερ δὴ τοῦτο ἐπίτροπος

» τῶν παιδίων κατελειφθείσ, ἵνα γράμματα αὐτοῖσ, ἀλλ᾽ ἵνα χρημάτων ἀποδείξεν: neque enim
ea de cauſa puerorum pater Diodotus tutorem illum liberis aſciuerat, vt ratio
nes ipſis, literáſque accuratè confectas, oſtenderet, ſed vt pecuniá, è bonis ipſi-
us ſumptam, redderet.

Philippeum uideri quoque uocatum potionis genus, non ſolum nomiſma hoc nomine appellatum.

CAP. VI.

PHILIPPEVM, nomiſmatis genus fuiſſe, vel teſtimonio illo
Horatii comprobatur, qui in epiſtola ad Auguſtum, de Chœ
rilo, peſsimo poëta: præmiiſque ipſi ab Alexandro datis, lo-
» quens, inquit = incultis qui verſibus, & male natis Rettulit
» acceptos, regale nomiſma, Philippos: auctoritate tamen M.
Varronis vinum quoque quodda ita videtur vocatum: illius
enim hæc verba ſunt, citata à Nonio: quibus id (niſi fallor)
» declaratur. Octogeſi περὶ νομισμάτων. In quo nobilius eſt Philippeum, quod
» accipimus, quam quod bibimus: cum alterum, addamus in bulgam: alterum in
veſicam. Philippeum, quod in bulgam conditur, manifeſto eſt nomiſma: bul
ga enim, quod vocabulum radices egit in noſtrum ſermonē, ſacculi genus man
ticæque eſt. Eiuſdem doctiſsimi ſcriptoris citantur hæc verba ab eodem gram-
» matico Sexageſi. Eo vt viaticum ex arcula addere in bulgam.

De ſtudio Romanorum hominum in cuſtodienda mulierum pudicitia.

CAP. VII.

QVAM diſſimilia forent inſtituta Lacedæmoniorum ac Roma
norum hominum in tuenda mulierum pudicitia, cū aliis mul-
tis rebus magnopere inter ſe fortiſsimæ hæ gentes congrue-
rent, monimentis veterum ſcriptorū declaratur: teſtatus enim
quoque eſt Ariſtoteles in libris de Rep. in hac re duriſsimam
illam nationem languidam atque eneruatam fuiſſe: vt valde
ipſos accuſet: dimidioque vitæ beatæ carere affirmet, nā quod
nudæ ipſorum virgines exercerentur: parteſque corporis, quas aliæ ſedulo te-
gunt, aperirent: à Græco poëta illæ φαινομηρίδες appellatæ fuere. quod &
Pollux in Onomaſtico, & Plutarchus in Numæ regis vita tradidit: cōtra autem
Romani multum ſtudii, curæque in coërcenda muliebri libidine poſuerunt: ſe
ueriſque legibus, ac moribus diſciplinam ipſarum ſepſerunt, quod, vt aliis non
nullis in locis Cicero memoriæ prodidit, ita in libris de Rep. copioſè accura-
téque docuerat: id enim præclarum opus, vt diligenter hoc explicaret, poſtula
bat. Hoc autem ipſum ſedulo illic feciſſe perſpicitur teſtimoniis quibuſdam in
de à vetere grammatico ſumptis. Nonius enim hunc è I I I. eorum librorum lo
» cum adduxit, qui id liquido oſtendit. Ita magnam habet vim diſciplina verecū
» diæ, carent temeto omnes mulieres. Sed apud eundem etiam è I I I I. de Rep. hæc
» verba leguntur. Atque etiam ſiqua erat famoſa, ei cognatio oſculum non fere
bat. Vino autem interdictum Romæ fuiſſe mulieribus, paſſoque illas vti ſolitas,
cum ſitis vrgeret, expoſuit etiam Polybius in VI. libro hiſtoriarum vt teſtatur
Athenæus: qui affirmat etiam fallere nullo modo poſſe quæ biberit, cum mos
ille mane ipſas oſculandi, ea de cauſa inuentus ſit: præterquam quod curæ ipſa-
rum non committebatur cella vinaria. Et munientes igitur viam illi mdo, ne

irrumperet

irrumperet:& inuectum iam dãnantes, atque omni ignominia notantes, licentiam muliebrem intemperantiamque eiicere è ciuitate ſtudebant.

Emendatum uerbum in oratione pro Q. Ligario, quo loco morem C. Cæſaris exponit in ſalute aliquibus danda.

CAP. VIII.

MAGNOPERE laudauit C. Cæſarem Cicero: æquitatemque illius in cœlum tulit his verbis, quæ ſunt in oratione pro Q. Ligario. Quanquam neque in hac oratione ſpes eſt poſita cauſę: nec in eorum ſtudiis, qui à te pro Ligario petunt, tui neceſſarii: vidi enim & cognoui quid maximè ſpectares, cũ pro alicuius ſalute multi laborarent: cauſas apud te rogantium gratiores eſſe, quàm preces: neque ſpectare quàm tuus eſſet neceſſarius is, qui te oraret, ſed quàm illius pro quo laboraret. Ita n. in excuſis libris legitur, non ſine vitio ſcripturæ mendóque, vt puto. quòd ſi, vt in multis ſcriptis inueni, excuſi quoque haberent, expreſsior hæc laus clementiaque opulentiſsimi viri foret. Vultus autẽ in illis antiquiorib. pro preces, legitur: quod mirificè probo: ſignificat enim Cicero, cum aliquid aliquibus Cæſar rogatu aliorum concederet, magis ſolitum ipſum ſpectare, quam iuſtam cauſam haberent pro illo laborandi, quàm qui potiſsimum illi forent, qui rogarent. quod probi atque humani viri certum indicium eſt: qui enim neceſſariis ſuiſque omnia cõcedunt, quãuis ambitione quadam ducti rogent: alienis autem pro ſuorum ſalute laborantibus, res etiam iuſtas negant, probari non poſſunt. Cæſar igitur contra ſe gerebat: neque vultus ipſorum reſpiciebat: indeque iudicabat concedendum ne, an non concedendum foret: ſed ęquitatem poſtulãti, officiaque rogantium, animaduertebat, non valde cõſiderata perſona eorum, qui peterent. Ita autem nos quoque patrio ſermone loqui conſueuimus: vulgoque, cum aliquem ſeuerum eſſe, aut nimis durũ ſignificare volumus, neminẽ in os vultum que reſpicere ipſum dicimus. Nam quòd infra eandem ſententiam iterauit: idque ipſum verbum illic poſuit, quod hinc delendum iudicaui, habet id eo loco vim declarationis: preces enim neceſſariorum eſſe ſolent: ignoti enim plerunque reiiciuntur: nec ſperare poſſunt ſe quod optant, impetraturos. Ait autem. Sed video tamen apud te cauſas (vt dixi) rogantiũ valere pluſquàm preces.

Athletas uocatos μεταφορικῶς & à Græcis & à Latinis ſcriptoribus, qui in ſingulis ſtudijs & artibus alijs antiſtarent.

CAP. IX.

ATHLETAE qui vocarentur Græco ſermone notum eſt: horũ autem ſtudio, qnod tamen à grauibus & eruditis viris magnopere reprehenſum &, vt inutile moribuſque aduerſum, exagitatum eſt, capiebantur animi eius nationis. Cum igitur illi valde exercitati peritíque eius artis eſſent, cœptum poſtea eſt vocabulum, quo illi appellarentur, ad alia trãsferri: Athletæque vocati cuncti, qui eximii præſtanteſque in aliquo artificio forent: idque non ſolum Græci ipſi, auctores illius nominis ac ſtudii, verũ etiam Latini ſcriptores fecerunt, in quorum linguam irrepſit hoc verbum. M. enim Varro in libro i i i. rerum ruſticarum manifeſtò hoc pacto illo vſus eſt ſcribens. Cum hæc loqueremur, clamor fit in campo: nos athletæ comitiorum vnà, cum

„ id fieri non miraremur propter ſtudia ſuffragatorũ & quæ ſequuntur. Sed etiã
in II. eorum librorum, vbi quam potiſsimum partem eius diſputationis quem-
libet ſuſcipere oporteat quæritur: Scroſa enim, cui mandatũ erat vt de arte diſ
ſereret, antequam id ſe facturum polliceretur, condicionem quandam tulit.
„ Sed hæc ita à nobis accipietis, inquit Scroſa, vt vos, qui eſtis Epirotici, pecua-
„ rii athletæ, remuneremini nos, ac quæ ſcitis, proferatis in medium: nemo enim
„ omnia poteſt ſcire. quem locum olim in excuſis libris valde corruptum, emen-
daui, auxilio optimi exemplaris, à quo omnis penè macula aberat. Verum quia
tunc lectionis huius integritatem auctoritate Græcorum, qui eodem modo lo
cuti ſunt, non confirmaui, libuit ſcrupuli huius euellendi cauſa: totiúſque rei
magis explanandæ, exempla eorum ponere. Timæi igitur apud Athenæum
„ verba hęc ſunt, accuſantis Philippum, ſodaléſque ipſius. ἀλλὰ καὶ τῆς ἄλλης ἀδικίας
„ καὶ βδελυρίας ἀθλητὰς ὑπόστησε. Demoſthenes quoque contra Ariſtogitonem ait.
„ ἵν᾽ ὦσι πάντες ἀθληταὶ τῶν καλῶν ἔργων γεγόνοτο. Item Dionyſius Halicarnaſſeus in li
„ bro de iunctura verborum. τοιοῦτον δή καὶ περὶ τὴν σύνθεσιν τῶν σωμάτων, καὶ περὶ τὴν
„ σύνθεσιν τῶν κώλων, ὑποληπτέον γίγνεσθαι παρὰ τοῖς ἀθληταῖς τῶν ἔργων. Poſſem etiã Platonis,
Polybii, & aliorũ optimorũ auctorũ teſtimonio vti: qui & ipſi ad alias res ver-
bum hoc aptiſsimè tranſtulerunt, quod videns doctiſsimus omnium Romano
rum, cum eorum monimenta in manibus ſemper haberet, huius ſermonis ele
gantiam eſt imitatus.

Diſputatur accuratè de integritate, Græci uerbi in Topicis Ciceronianis.

CAP. X.

EXTITIT huius ętatis vir doctus, & in ſcriptis Ciceronis plurimum verſatus, qui Græcum verbum, quo Cicero in Topicis vocari ab ea gente tradit locum ex coniugatione, mendoſum putarit: ac pro συζυγίαν legere στοιχεῖα non dubitarit. non ſine cauſa autem ille ſuſpectam eam vocem habuit: cum enim toto illo opere Cicero præ ſeferat præcepta illa ſumere ab Ariſtotele: ac rationem ab ipſo inuentã latinè explicare, nuſquam Ariſtoteles in Topicis ſuis vocabulo eo vſus inuenitur. ſed cum argumẽtandi genus illud ſignificare voluit, ſemper στοιχεῖα appellauit: & vt firmiter hoc illic cuſtodiuit, ita etiam in II. libro de arte dicendi, quo etiam loco ſedes has argumentorum indicauit. Scrupulus igitur ratione iniectus eſt, qui etiam me aliquando ſollicitum habuit. Videndum tamen accuratè an defendi lectio recepta poſsit: præſertim cum in omnibus ſcriptis exemplaribus illo modo legatur: in quibus etiam cum Romæ tribus abhinc annis eſſem, vidi domi Bernardini Maphęi, eruditi ac politi vndíque hominis, qui ob egregias animi dotes aſsiduámque operam, quam ipſi in maximis rebus dedit, in ampliſsimorum antiſtitum ordine à Paulo III. ſapientiſsimo ſene cooptatus fuit, vetuſtũ librum, literis Langobardis exaratum, in quo etiam vt in ceteris omnibus, legebatur. Nam cum Cicero affirmarit ſe Topica Ariſtotelea conſcripſiſſe, VIII. libros, qui nunc in manibus ſunt, intellexiſſe eum puto: quamuis paruam partem eorum, quę tradita illic ſunt, explicuerit Cicero: cum tamen ipſe Trebatio in epiſtola ſignificarit librum eum ſcriptũ eſſe quam pleniſsimè res illa ſcribi potuit. quod ſi etiã alium vllum cõmentariũ eius materiæ ſcripſiſſet Ariſtoteles: vt opinor, hãc ipſam rem eodẽ nomine appellaſſet. Et ſanè à nullo alio vetere ſcriptore inueni locũ à coniugatis συζυγίαν vocatũ, præter Simpliciũ: ipſe nanque ita videtur appellaſſe in commentariis in Categorias. quo loco diligenter explicatis iam quattuor eorum, philoſophus breui, quod de reliquis dicendũ illic pu

tat, cóplectitur: nodum enim illic quendam diſſoluens eruditus interpres ita inquit. ὁ σύζυγα μὲν ὑπάρχει καὶ ἐνταῦθα ποίησις, ποιεῖ, ποιῶν. ἀλλά: & quę ſequuntur. Arbitror igitur, cum Cicero ſecum librum Ariſtotelis non haberet: quod, quá uis ipſe nó indicaſſet, facilè tamen intelligi potuit, in hoc ipſum peccaſſe: &, aut quod credidit falsò vſurpatum ab illo, cum in aliorum vſu eſſet, poſuiſſe: aut, quod reſpóderet Latino nomini finxiſſe. Præterea repugnat nonnihil, ne facile poſsit vt putauit ille propter ſimilitudiné vocum verbũ id eo modo emẽ dari, quod Ariſtoteles neutro genere σύστοιχα, quęcunque deriuata ab vno, ita inter ſe variata forent, non muliebri συστοιχίαν ordinem ipſum, vocat.

Indicatus Polybij locus apud Athenæum, quo commemoratur id, quod narrauit Liuius de amore Antiochi: remiſsioneque publicarum omnium curarum, eo ipſo tempore quo maximè intentum illum eſſe bello à ſe excitato oportebat.

CAP. XI.

MVLTIS in rebus tradendis T. Liuium Polybium ſecutum fuiſſe: ſententiaſque illius expreſſiſſe, cum ipſemet Liuius aliquando teſtatur: tũ pluribus ipſius exemplis citatis, ſparſiſque apud veteres auctores, ſatis liquidò cognoſcebatur. Cuius etiam rei certa indicia erant loci non pauci è quinque libris, qui adhuc eius reſtabant diuulgatique iam pridem fuerant. Declararunt autem omnem rem, ſtudiúque Latini ſcriptoris patefecerũt, quæ nuper in lucem prodiere excerpta XII. Polybii librorum, vt totas paginas manifeſtò Liuius teneatur inde conuertiſſe. Nam quod in XXXVI. libro ab Vrbe condita de Antiocho inquit, ab eodem prudẽtiſſimo ſcriptore ſumptum videtur: nec tamen collatione eorum excerptorum hoc percipitur: id enim in conſequentibus libris (niſi fallor) à Polybio expoſitũ fuerat: ſed alterius Græci auctoris auxilio, qui id commemorauit, intelligitur. Verba Latini hiſtorici hæc ſunt. Rex Chalcidem à Demetriade profectus, amore captus virginis Chalcidenſis, Neoptolemi filiæ, dum patrem primo ablegando: deinde coram ipſe rogando fatigaſſet, inuitum ſe grauiori fortunæ condicionique illigantem, tandem re impetrata, tanquam in media pace, nuptias celebrat: & reliquũ hiemis, oblitus quas tum ſimul duas res ſuſcepiſſet, bellum Romanum, & Græciam liberandam, omiſſa omnium rerum cura, in conuiuiis & vinum ſequentibus voluptatibus, ac deinde ex fatigatione magis, quàm ſatietate earum, in ſomno traduxit. Athenæus autem in X. libro δειπνοσοφιστῶν eadem commemorans, fatetur ſe auctorem ipſorum habere Polybium: verbiſque ipſius magna ex parte, vt ſuſpicari poſſumus, vtitur, ita ſcribens. Ἀντίοχος δὲ, ὁ μέγας ἐπικαλούμενος, ὃν ῥωμαῖοι καθεῖλον, ὥς ἱστορεῖ Πολύβιος ἐν τῇ εἰκοστῇ, παρελθὼν εἰς χαλκίδα τῆς εὐβοίας, συνετέλει γάμους: πεντήκοντα μὲν ἔτη γεγονὼς, καὶ δύο τὰ μέγιστα τῶν ἔργων ἀνειληφὼς: τήν τε τῶν ἑλλήνων ἐλευθέρωσιν, ὡς αὐτὸς ἐπηγγέλλετο, καὶ τὸν πρὸς ῥωμαίους πόλεμον. ἐρασθεὶς γοῦν παρθένου χαλκιδικῆς κατὰ τὸν τοῦ πολέμου καιρὸν, ἐφιλοτιμήσατο γῆμαι: οἰνοπότης ὢν, καὶ μέθαις χαίρων. ἦν δ᾽ αὕτη κλεοπτολέμου μὲν θυγάτηρ, ἑνὸς τῶν ἐπιφανῶν: κάλλει δὲ πάντας ὑπερβάλλουσα. καὶ τοὺς γάμους συντελῶν ἐν τῇ χαλκίδι, αὐτόθι διέτριψε τὸν χειμῶνα, τῶν ἐνεστώτων οὐδ᾽ ἡντινοῦν ποιούμενος πρόνοιαν: ἔθετο δὲ καὶ τῇ παιδὶ ὄνομα εὔβοιαν. Ne autem hoc quoque, quamuis puſillum omittamus, mendum, quod erat in nomine patris virginis auctoritate Græci ſcriptoris tollitur. Cleoptolemus enim ille, nó Neoptolemus vt eſt in T. Liuii exéplaribus, videtur vocatus, lapſis in prima parte eius vocis Latinis librariis.

Polybium ante Salluſtium dixiſſe Imperium iiſdem artibus retineri, quibus initio partum eſt.

CAP. XII.

GRAECIS, prudentibus hominibus: multumque in Rep. verſa-
tis, animaduerſum antea fuerat: literiſque proditum, quod di-
» xit Salluſtius in procemio de bello Catilinæ. Imperium facile
» his artib. retineri, quibus initio partum eſt. Polybius enim, gra
uis ſcriptor, in x. libro hiſtoriarũ, cum oſtenderet qua de cau
ſa reguli Hiſpani: omneſque illæ nationes poſt captam à P. Sci
pione Carthaginem, in ſuis terris conditam, totos ſe ad amici
tiam Romanorum effuderunt, docet Carthaginienſes poſt ſecundas ſuas res,
victoſque ac necatos ambos Scipiones, ſuperbè ſe atque auariter illic geſſiſſe,
vt qui putarent reſtare ſibi poſſeſſionem Hiſpaniæ ſine certamine certamque.
qua opinione inflati, pro ſociis amiciſque hoſtium numero habere cœperunt
eas nationes: indéque tantam immutationem voluntatum eſſe factam. Intelli-
gi igitur poſſe affirmat, his iam commemoratis, eos falsò ſenſiſſe: atque exiſti-
maſſe aliter oportere imperia acquirere: aliter verò tueri, ac parta iam cuſtodi
re: nec didiciſſe eximiè illos ſeruare ſummam fortunã, qui permanent in iiſdem
ſtudiis iudiciiſque, quibus initio regna, ſummamque poteſtatem ſibi compara
runt. quod liquidò intelligitur Latinum ſcriptorem expreſſiſſe. Verba verò Po
» lybii, quibus extremum hoc edidit, ex excerptis ſumpta, hæc ſunt. ἄλλως μὲν ὑ
» πέλαβον δεῖν κτᾶσθαι τὰς ἀρχάς: ἄλλως δὲ τηρεῖν. οὐκ ἔμαθον δ᾽ ὅτι κάλλιστα φυλάττουσι τὰς
» ὑπεροχὰς οἱ κάλλιστα διαμένοντες ἐπὶ τῶν αὐτῶν προαιρέσεων, αἷς ἐξ ἀρχῆς κατεστήσαντο τὰς δυ
ναστείας. Fieri autem poteſt vt maior adhuc ætate Græcus aliquis ſcriptor prius
hoc protulerit, quamuis eruditiò Polybii, magnúſque rerum vſus, diuius ſentẽ-
tiæ grauitatem egregie ſuſtineat: quód tamen apud ipſum nunc inueni adnota
rẽ placuit. Salluſtius adiunxit quóque, quæ ad explicandum præceptum hoc per
» tinerent, dicens. Verum vbi pro labore deſidia: pro continentia & æquitate li-
» bido atque ſuperbia inuaſere, fortuna ſimul cum moribus immutatur. Idem ve-
rò quod in imperio tuendo verum eſt; vt ſine labore induſtriaque non retinea
tur, in aliis quoque rebus contingere certum eſt; neque enim laus gloriaque an
tea parta diuerſis inſtitutis artibuſque conſeruari poteſt. Vnde Cicero oſten-
dit Hortenſium, qui prima ætate arſerat cupiditate dicendi: indeque primum
locum in oratorib. conſecutus fuerat, cum poſtea vidiſſet neminem ſecum eſſe
comparandum: ſummumque illud ſtudium, quo à puero fuerat incenſus, remi-
ſiſſet, multum veteris gloriæ amiſiſſe.

Exponitur coniectura quædam, qua emendauit locum in libello Demetrij περὶ ἑρμηνείας.

CAP. XIII.

QVVM paucis ante diebus Demetriũ περὶ ἑρμηνείας excuden-
dum curaſſem, deletis ex eo politiſsimo opere maculis illis,
quas auxilio ſcriptorum librorum: veteríque accurata lectio
ne eius commentarii illic iam pridem perſpexeram: dum ſen-
ſus poſtea obſcuriores illius auctoris optimo & clariſsimo an
tiſtiti Alexandro Farneſio interpretarer, præſentib. grauib.
quibuſdam atque eruditis viris, familiaribus ipſius: veniſſem
que ad eum locum vbi docet, quæ conſtructio verborum: languida atque ener
uata, gignat formã illam dicendi vitioſam, quæ cum ſtudeat eſſe ornata, & ex-
polita,

polita, non conſequitur finem ſuum, ſed inde pellitur: atque in vicinum vitiũ labitur, ſubitò diſplicere mihi cœpit peruulgata lectio ea parte, qua in omnibus libris eſt οἷα τὰ σώματα δὲ τὸ μαλακώτερον: & cum, breui mecum cogitaſſem: ſuſpenſóque animo aliquantulum ſtetiſſem, occurrit mihi, quod ſtatim protuli, pro σώματα legi debere σωτάδεια: quæ enim exempla ſtatim ab eo ponuntur, ambo huius poëtæ (vt opinor) ſunt. alterum certè illius eſt, teſtante hoc Hepheſtione in Enchiridio: capite περὶ συνεκφωνήσεως: cum enim ille dixiſſet aliquando duas ſyllabas breues in vnam breuem coire, addidit. ὥσπερ οἱ τοῖς ἄλλοις διαιροῦνται μέτροις, οὐ τὰ σωτάδεια. Σείων μελίην πηλιάδα δεξιὸν κατ' ὦμον. fieri autem quod tradit Hepheſtion in poſteriore parte ſecundæ ſyzygiæ vocatæ à grammaticis apertum eſt: verum hoc nunc nõ quæritur. Hermogenes quoque in primo ſegmento ἰδεῶν, cum formam, quam vocat σεμνότητα, explicaret: oſtenderetque & ipſe, quæ compoſitio verborum aliena ab illa ſit: nec vllã habeat dignitatem, huius ipſius, qui immutato ordine verborum, corrupit verſum Homericum mentionem fecit, quamuis nomen eius non oſtendat. Idem autem accuratius illic traditur ab Hermogene, quod hic Demetrius præcipit: & non ſine cauſa aliquis exiſtimare poteſt minutum illum magiſtrum dicendi locum eum hinc ſumpſiſſe. nam verſum, quem Sotades eneruauit, mutato ordine verborum, & quaſi è mare fœminã reddidit, de Achille pronunciatum eſſe in XXII. libro Iliadis, notum eſt. Si hoc igitur pacto emendabitur: legeturque, οἷα μάλιστα τὰ σωτάδεια, intelligetur μέτρα: qua voce ſupra vſus fuerat, ſcribens. σωθεῖσι δὲ ἀνακλάσει: καὶ μάλιστα ἰωνικὰ τοῖς κεκλασμένοις καὶ ἀσήμοις, οἷα μάλιστα & quæ ſequuntur: ſententiáque omnis plana & certa erit. nam σώματα, quod eſt nunc eo loco, quomodo illic aptum eſſe poſſit, non video. inceſſus ſanè hominis mollis aliquando fractus appellatus eſt: quod ſi eadem de cauſa corpora quoque fracta dicerentur, non tamen conueniret: quæ enim ſequuntur ſunt metra, non corpora. Quòd ſi hoc verum eſt: contigitque tunc mihi videre quod prius me fefellerat, tribuo id ingenti deſiderio, quo tenebar, placendi ampliſſimo iuueni: & conatum illius optimũ, percipiendi elegantem hanc doctrinam, adiuuandi.

Suetonij locus reſtitutus: qui ualde in Græcis quibuſdam uerbis deprauatus erat.

CAP. XIIII.

SVETONII quoque Tranquilli locum, minoris multo ſcriptoris, quàm quorum ſententias illuſtrare: notáſque purgare ſuſcepi, libet emendare: quum enim hoc quoque ad veterem memoriam tradendam pertineat, & Græcum prouerbium cõtineat, non ingratum ſtudioſis futurum puto. In extrema igitur vita Claudij, vbi colligit ſigna quædam, quib. intelligi potuerit pœnituiſſe illum de matrimonio Agrippinę: adoptionéque Neronis, id quoque ponitur, quod his verbis narratur, vt nunc illa in excuſis libris leguntur. Et ſubinde obuium ſibi Britannicum, artius complexus, hortatus eſt vt creſceret: rationémque à ſe omnium factorum acciperet: Græca inſuper voce proſecutus ὁ ἴμερ διχαίνηται. Nam ſuperiore ætate impreſſi magis adhuc corruptam vocem hanc habebant. Nullum autem idoneum ſenſum, & qui huic loco quadret, è verbis his quoque Græcis elici facilè intelligitur: mihi autem diligenter vetera exemplaría conſulenti: notáſque à Latinis librariolis illic fictas perpendenti: in primis autem ſententiam accuratè examinanti, videtur legi debere. ὁ τρώσας καὶ ἰάσεται in antiquo ſanè quodam (vt coniecturæ locus vnicuique relinquatur) ita ſcriptum inuenitur. Ο ΤΡΩΣΑΣ ΓΕΙΣΑΤΑΙ: ex quibus veſtigiis, quanquam hæc quoque lectio

er

contaminata eſt, non male (niſi fallor) iudicatur ita legi debere. nam quin ſententia plurimum conueniat, dubitari non poteſt: ſignificare enim obſcurè voluit ſe remedium illi malo, quod ei feciſſet, inuenturum, ſublaturúmque Neronem: quo ſtulto conſilio, imperium, vt res poſtea docuit, Britannico eripuiſſet. Prouerbium autem ab Achille ortum eſt, qui eadem haſta, qua Telephum vulnerauit, ipſum poſtea ſanauit. Crebrū verò id eſt apud veteres auctores. Plutarchus in commentario, quem inſcripſit περὶ τοῦ ἀκούειν, de morſu quodam, qui in animis ingenioſorū adoleſcentium à philoſophia excitatur loquēs, dicenſque poſſe illum à ratione ipſa, quæ ipſum inflixit ſanari, non minus ac plagam illam Telephi, manifeſtò ad hoc prouerbium reſpexit: cum etiam verbis ipſis vſus ſit. quamuis verſum etiam Euripidis addat, quo poëta ille eandem
» rem tragicè commemorarit. Verba Plutarchi hæc ſunt. οὐ γὰρ μόνον ὡς Εὐριπίδης
» φησὶ τὸ τηλέφου τραῦμα πρισθεῖσι λόγχης θέλγεται ῥινήματι, ἀλλὰ καὶ τὸν ἐκ φιλοσοφίας ἐμφυόμε-
» νον εὐφυέσι νέοις δηγμὸν αὐτὸς ὁ βάλλων λόγος ἰᾶται.

Ciceronem, quo loco diſſerit de fabrica noſtri corporis: utilitatéque partium, uideri multa ſumpſiſſe à Xenophonte.

CAP. XV.

CICERO in II. libro de natura deorum, quo loco probat deorum hominúmque cauſa eff ctum eſſe hunc mundum: quæque in ipſo ſint omnia, vtque hoc doceat humani corporis fabricationem: vtilitatémque formę humanæ explicat, videtur non pauca à Xenophōte ſumpſiſſe: is enim quoque in primo eorum librorum, quib. à Socrate dicta, ad aliorum mores corrigendos: vitámque ſanctiſsimi viri conſtituendam, rettulit, de artificio noſtrę figuræ, perfectionéque partium, diſputantem illum inducit: cum & ipſe ratione ſumma conſilióque cuncta fabricata confirmet: atque ita refellere ſtudeat Ariſtodemum, qui deos non conſulere hominib. falsò arbitra
» batur. Manifeſtò igitur cum Cicero inquit. Primum enim ſuperiora, ſuper-
» ciliis obducta, ſudorem, à capite & fronte defluentem, repellunt, expreſsit hęc verba grauis illius ac politi ſcriptoris, cum & ipſe de eadem naturæ noſtræ par
» te diſsereret. ὀφρύσι τι ἀπογεισῶσαι τὰ ὑπὲρ τῶν ὀμμάτων: ὡς μηδ' ὁ ἐκ τῆς κεφαλῆς ἱδρὼς
» κακουργῇ: In ſententia autem hac in primis elegans eſt, quod Xenophon inquit, ἀπογεισῶσαι à ratione ædificandarum domorum tranſlato verbo: cum enim γεῖσα vocentur in ædificiis tecti partes in viam prominētes, vt aquam pluuiam depellant à parietibus: ſuperciliáque in fronte idem efficiant, acutè inde verbum accepit. Vnde ipſo quoque in eadem re tradenda vtitur Ariſtoteles in II. libro de partibus animantium: adeo appoſitum eſt huic rei illuſtrandæ. in-
» quit enim: Αἱ μὲν ὀφρύες τῶν καταρρεόντων ὑγρῶν ὅπως ἀποστέγωσιν. διὸ ἀπογείσωμα τῆς ἀπὸ
» κεφαλῆς ὑγρότητος: Verba verò, quæ ſuperiora illa apud Xenophontem antecedunt, videntur maculæ aliquid in ſe habere: quæ ſi deleretur, ſtatim (vt opinor) appareret & ipſa Ciceronem expreſsiſſe: ita enim nunc in excuſis & ſcriptis, quos
» vidi, legitur: ἐπεὶ δ' ἀσθενὴς μὲν ἡ ὄψις, βλεφάροις αὐτὴν θυρῶσαι: ἃ, ὅταν μὲν αὐτῇ χρῆσθαι
» δέῃ, ἀναπετάννυται, ἐν δὲ τῷ ὕπνῳ, συγκλείεται. ὡς δ' ἂν μηδ' ἄνεμοι βλάπτωσιν, ἠθμὸν βλεφαρίδας
» ἐμφῦσαι: locus Ciceronis hic eſt. Munitæque ſunt palpebræ tanquam vallo pilo
» rum: quibus & apertis oculis ſi quid incideret, repelleretur, & ſomno conniuen
» tibus, cum oculis ad cernendum non egeremus, ut qui tanquā inuoluti quieſcerent. In Græcis verbis nihil eſt quod vallum valeat: cuius rei ſimilitudo videtur huic rei declarandæ magnoperè conuenire: nulla nanque alia re obeſſe poſſunt hominibus venti, niſi pulueris feſtucarúmque comportatione: cui malo vallum pilorum reſiſtit. Ariſtoteles eodem loco cum vtilitatem horum pilo-

rum

rũ oſtendere vellet, eodem & ipſe ſimili vſus eſt ad rem declarandã, atque dixit.
» Αἱ δὲ βλεφαρίδες τῶν πρὸς τὰ ὄμματα προσπιπτόντων οἶκον. οἷον τὰ χαρακώματα ποιοῦσι ἴνδον πρὸ τῶν ἐρυμάτων. quare vereor ne pro ἠθμὸν aliquod verbũ poſitum fuerit, quod hoc ipſum valeret. nam colum, quod ſignificat id verbum (niſi fallor) nullo modo hic quadrat: nec habeat quicquam ſimile inter ſe colum & vallum. Aliquando ſuſpicatus ſum θριγκὸν legi debere: quod manifeſtò munitionis genus ſignificat.

Quod de Arceſila memoriæ proditum eſt à Cicerone: iiſque, qui eius ſectam ſecuti ſunt, idem etiam de iiſdem oſtenditur commemoratum eſſe à Græco ſcriptore.

CAP. XVI.

ARCESILAS ille, qui auctor mediæ appellatæ Academiæ fuit, princepſque, cum contrarias rationes animo videret, aſſenſiones cohibere cœpit, nouam illam ſuam rationem, ne explodi retur veritus, fulcire etiam voluit auctoritate veterum philoſophorum: oſtenditque priſcos illos phyſicos eodem pacto ſenſiſſe, ac ſæpe teſtatos eſſe obſcuritatem naturæ: appellabat autem grauiſſimos viros, & quorum magnum fuiſſet ſapientiæ nomen in Græcia, in quo tamen aduerſarii ipſum accuſabant, falſumque id totum eſſe quod ille aiebat, affirmabant: quod neque cõferenda eſſet ipſius calumnia cum Democriti verecundia, & aliorum etiam, qui de rebus difficilibus obſcuriſque timidè cautéque loquerentur. illi. n. tantũ raro, cum hærent in aliquibus ſalebris, affirmant abſtruſa eſſe omnia, ac magnis tenebris inuoluta. Cicero igitur in Lucullo, cum contra rationem illam diſſereret, primum hoc poſuit: ac
» ſimili etiam quodam illuſtrauit, ita ſcribens. Primum mihi videmini, quum
» veteres phyſicos nominatis, facere idem, quod ſeditioſi ciues ſolent, quum ali
» quos ex antiquis claros viros proferunt, quos dicant fuiſſe populares, vt eorum
» ipſi ſimiles eſſe videantur. & quæ ſequuntur. & infra. Simile vos, quum pertur
» bare, vt illi Rempublicam, ſic vos philoſophiam benè iam conſtitutam velitis,
» Empedoclem, Anaxagoram, Democritum, Parmenidem, & Xenophanem: Pla
» tonem etiam & Socratem profertis. Hoc igitur quod Cicero in illos dicit, circũferri ſolitum, vulgóque ipſis obiici docet Plutarchus in commentario, quem ſcripſit aduerſus Colotem Epicureum, cum Arceſilam ipſum minime glorioſum: inaniſque laudis cupidum fuiſſe oſtenderet. nam quod ipſe inuenerat aliis qui ante vixerant, tribuebat. quod teſtimonio etiam Sophiſtarum, qui toto animo ipſi aduerſabantur, intelligere licebat. id autem hoc ipſum erat quod dixi-
» mus. Græca ipſius ſcriptoris verba hæc ſunt. ὁ δὲ Ἀρκεσίλαος τοσοῦτον ἀπέδει τοῦ και-
» νοτομίας τινὰ δόξαν ἀγαπᾶν, καὶ ὑποποιεῖσθαι τῶν παλαιῶν, ὥστε ἐγκαλεῖν τοὺς τότε σοφιστὰς ὅτι προ-
» στρίβεται Σωκράτει, καὶ Πλάτωνι, καὶ Παρμενίδῃ καὶ Ἡρακλείτῳ τὰ περὶ τῆς ἐποχῆς δόγματα,
» καὶ τῆς ἀκαταληψίας, οὐδὲν δεομένοις, ἀλλ' οἷον ἀναγωγὴν καὶ βεβαίωσιν αὐτῶν εἰς ἄνδρας ἐνδό-
» ξους ποιούμενος.

Corpus munitionum περιτείχισμα omne illud opus à Cæſare in commentarijs uocatum: quod tamen uerbum improbè illinc ab imperitis eiectum fuerat.

CAP. XVII.

CVM verbum hoc Corpus multis modis ab animantibus ſuiſque ſedibus, in alienas trāſferatur: quod ita planum eſt vt cōfirmare teſtimoniis citatis non oporteat, Cæſar in VI. commentario de bello Gallico corpus munitionum appellauit, plures foſſas intelligens quas duxerat: partim ad cohibendos hoſtes, quos Aleſiæ obſidebat: partim ad eos repellendos, qui auxilium obſeſſis ferebant. Hoc autem nonnulli non animaduertentes: locumque falsò mendoſum putantes, contra veterum librorum fidem, opus illic eiecto illo verbo repoſuerunt: quæ licentia ita liberè omnia immutandi multum obeſt bonis auctoribus. Vidi autem plura antiqua exemplaria: in quibus omnibus cōſtanter corpus legatur: ſed libri quoque formis olim excuſi hoc ſeruant, vt de veritate lectionis dubitari non debeat. Locus igitur omnis, qui magnopere in quibuſdam excuſis libris cōtaminatus nunc eſt, meo
» iudicio ita legi debet. Foſſam pedum XX. directis lateribus duxit, vt eius foſ-
» ſæ ſolum tantundem pateret, quantum ſummæ foſſæ labra diſtarent: reliquas
» omnes munitiones ab ea foſſa pedes CCCC. reduxit. Id hoc conſilio, quo-
» niam tantum eſſet neceſſario ſpatium complexus: nec facilè totum corpus co-
» rona militum cingeretur, ne de improuiſo aut noctu ad munitiones hoſtium
» multitudo aduolaret: aut interdiu tela in noſtros operi deſtinatos coniicere
poſſent. Nam quòd ne facile in impreſsis legitur, mēdoſum manifeſtò eſt: ac ſine dubio nec, vt eſt in ſcriptis libris, legendum eſt: loquitur enim de ſuis Romaniſque militibus: qui tot numero non erant, vt tantam vim munitionum implere tuerique poſsent: cum qui eo modo ſcripſerunt, videantur Gallos intellexiſſe. quod falſum omnino eſt, ac reiici debet. Vnum autem hic eſt, in quo videntur antiqui librarii lapſi eſse: quodque rectè correctum, à poſterioribus ſit. Id autem eſt quod cuncti quos vidi, ſcripti libri: in iiſque duo vetuſtiſsimi, Roman a militum nullo ſenſu, pro corona militum habent. adeo nihil ſinceri & incontaminati eſt. Accedo autem iudicio illorum, qui corona aut emendarunt: aut in meliore aliquo libro integrum ſeruatum id verbum, comprobarunt.

Confirmata uetus lectio loci Ciceroniani: in quo olim reſtituto, puſilla adhuc macula reſtabat.

CAP. XVIII.

ELEGANS modus loquendi apud Ciceronem in primo libro de natura deorum interpunctionibus in mea editione negligentia operarum, perperā collocatis, obſcurus adhuc eſt. nam cum prius in excuſis verba deprauata forent, ſecutus fidem antiquorum librorum illa correxi: is autem eſt eo loco, quo de Epicuri ſodaliumque ipſius aſperiore ingenio diſſerit. qui malè verbis accipiebant omnes illos, à quibus in philoſophia diſ-
» ſentirent: ita enim in meo illo libro legitur. Iſtis ne fidentes ſomniis non mo-
» do Epicurus, & Metrodorus, & Hermachus, contra Pythagoram, Platonem,
» Empedoclémque dixerunt, ſed meretricula etiam Leontium contra Theo-
» phraſtum ſcribere auſa eſt? Scito quidem illa ſermone & Attico. ſed tamen
» tantum Epicuri hortus habuit licentiæ. Interpungi autem ita oratio debet in

inferiore ſententia. Scito quidem illa ſermone: ſed tamen. Tantum Epicuri hortus habuit licentiæ. vt ſit extremum hoc acclamatio quędam, è genere illarum acclamationum, quæ Græci quoque ἐπιφωνήματα uocant: cuius epiphonematis vim exprimere volens Demetrius in libro περὶ ἑρμηνείας dixit illud eſse locutionem, quæ rem iam expoſitam ornat, ut hic contingit: ipſo nanque rei indignitas profertur: nullo enim modo ferendum erat mulierem illius ſtudii contra eruditiſsimum virum ſcribere auſam proxima autem duo verba, quæ plenam ſententiam non habent neque perfecta uidetur, quid valeant intelligitur. Declaratur enim conciſo illo modo loquendi, quãuis Leontium lepido ſermone elegantique vſa ſit in ſcriptis illis ſuis; tamen improbè atque impudenter fecisse, quod Theophraſtum oppugnarit: neque enim lepos verborum culpam extinguit eius rei. Ita autem Cicero multis locis locutus eſt, eleganti quadam ἀποσιωπήσει, vt in epiſtola ad C. Caſsium. Præpoſteros habes tabellarios: & ſi me quidem nõ offendunt, ſed tamen, cum à me diſcedunt flagitant literas: cum ad me veniunt nullas afferunt. Frequentius autem idem oſtendere volens, verũtamen dicit: vt in XIIII. ad Atticũ. Scis quàm diligam Siculos, & quàm illã clientelam honeſtam iudicem: multa illis Cæſar: neque me inuito, etſi Latinitas erat non ferenda, verũtamen. Ecce autem & quæ ſequuntur. Ita .n. olim locum hunc quoque purgaui: collectiſque multis exemplis huius præciſi ſermonis iudicium meum confirmaui. Leontii autem huius, & aliarum etiã Epicuri amicarum, mentionem fecit iterum Plutarchus in libro, quo docuit ne iucũdam quidem eſſe rationem, uitãque, laudatam maximè ab Epicuro: necnon etiam in quo refellit ſententiam illam, quam idem in primis probarat, λάθε βιώσας atque inutilem vitæ honeſtè degendæ eſſe oſtendit.

Quæritur quid ualeat in primo de natura deorum Cheſippus, quo nomine contumeliæ cauſa illic traditur uocatus ſemper Chryſippus à Zenone Epicureo.

CAP. XIX.

NON multo poſt hæc verba Cicero, quum eodem nomine Zenonem Epicureum accuſaret, qui in hoc quoque ſimilis magiſtri fuit, affirmat ipſum Chryſippum, cum quo magna lis Epicureis erat, nunquam niſi Cheſippum ſolitum vocare: in quo quemadmodum ipſum luſerit, animaduerſa notione eius nominis, quod immutauit, facilè percipitur: quid enim χέζω Gręcis ſit, fœda ſanè deformiſque cogitatione etiam res, conſtat. Nos quoque vulgo, quum imbecilli conſilii: nuliuſque artis atque induſtriæ hominem ſignificare volumus, ab eadem re appellamus. Hanc vim eſſe omnino puto eius immutatæ vocis, ſi ita legendum eſt. nam manaſſe in noſtrum ſermonem verbum, quod videtur ab illo Græco formatum, apertũ eſt: aggeres enim quoſdam viarum Ceſali vocamus, vt exiſtimare licet, quod illic tecti ruſtici homines ventrem exonerent: vel potius quod in eas agrorũ partes purgamenta, quæ homines beſtiæque corporibus edunt, congerere moris eſſet. nã ipſo etiã hoc verbo vtitur Columella, vt adnotauit Hermolaus, qui putat ipſum apud eum rerum ruſticarum ſcriptorem ſignificare priuatam latrinã. Miror tamen quod inquit deductum à verbo χέζειν, quod valet egerere, niſi vitium hoc fuit librarii. Animaduertendum autem eundem acutiſsimum virum, ab aliis etiam aliter immutato nomine ſolitum vexari: in quà tamen peruerſione nominis, non animi labes vlla, ſed corporis potius notaretur. Laërtius enim in vita ipſius memoriæ prodidit, cum eſſet Chryſippus tenuis corpore, quod intelligi poterat ex ipſius ſtatua, quæ erat in Ceramico: occulebatur enim penè illa à vici-

na equeſtri ſtatua, Carneadem ipſum appellare ſolitum Crypſippum, vna immutata litera: quod illa ita tegeretur, vt vix appareret. Diligenter etiam quærédum eſt, an in verbis his, quæ apud Ciceronem ſententiam hanc præcedunt, macula ſit: ipſe ſanè locum eum valde ſemper ſuſpectum habui. Xeno quidem non eos ſolum qui tumerant, Apollodorum, Syllum, ceteros, figebat maledictis & quæ ſequuntur. Nam neque eius diſciplinæ vllum Syllũ vocatum vnquam legi: & in calamo exaratis libris aliter ſcriptum offendi: ita nanque illi habent, Apollodorum ſine ceteros.

Confirmata uetus lectio Ciceroniani loci, quo ſimili utens, præcepit quid ſeruare nos oporteret in nouis amicitijs inſtituendis.

CAP. XX.

LOCVS hic Ciceronis è Lælio non in omnibus libris eodem modo legitur. Eſt igitur prudentis ſuſtinere, vt currum, ſic impetum beneuolentiæ, quo vtamur quaſi aquis tentatis, ſic amicitiis aliqua parte periclitatis moribus amicorum. Sunt enim quibus melius videatur, equis tentatis: à quibus diſſentio: itaque olim emendaui, ſequutus & rem ipſam, & fidem antiquorum exemplariorum, cum purgandis his libris magna adhibita diligentia, operam dedi. inducit autem illos (vt puto) quòd ſupra in ſimili ipſo curruum mentio eſt, qui ab equis trahũtur. ſed aliud eſt quod nunc inquit: neque enim de frenando cohibendóque impetu beneuolentiæ nunc agit, quæ res ſimilis eſt retentioni aurigæ, cũ currum ſuſtinet, ſed de amicitiis tentandis: quod fieri oportere dicit: atque id etiã ſimili confirmat, quod ſimile vtilitatem huius rei ante oculos ponit: ante enim quàm aliquis ignotũ flumen ingrediatur, aquas tentare conſueuit: quód in amicitia etiam Cicero ſeruandum tradit. Ita quoque locutus eſt Plato in x. libro de legibus, cũ Athenienſem hoſpitem, metuentem fraudem captionéſque ſermonis, ita inducit loquentem: viámque oſtendentem, qua id malum euitari poſſet: ipſi enim quoque eodem ſimili vſus eſt. Σκοπεῖτε δὴ εἰ καθάπερ ποταμὸν ἡμᾶς ἔδει τρεῖς ὄντας διαβαίνειν, ῥέοντα σφόδρα, νεώτατος δ' ἐγὼ τυγχάνων ὑμῶν καὶ πολλῶν ἔμπειρος ῥευμάτων, εἶπον ὅτι πρῶτον ἐμὲ χρῆναι πειραθῆναι κατ' ἐμαυτόν, καταλιπόντα ὑμᾶς ἐν ἀσφαλεῖ, σκέψασθαι εἰ διαβατός ἐστι, πρεσβυτέροισιν οὖσι καὶ ὑμῖν.

Locus Dionis hiſtorici purgatus: collata omni illa re, quæ illic narratur cum eo, quod de eodem à Cicerone traditum eſt.

CAP. XXI.

DION in XXXVIII. libro hiſtoriarum, quo loco narrat quomodo M. Tullius eiectus ſit è ciuitate, L. etiam Piſonis, qui tunc conſul erat, vocem exponit, prolatam ab ipſo cum productus eſſet in concionem à P. Clodio: illa auté ſeueritatem Ciceronis, qua vſus fuerat in coniuratos, accuſabat. tota res diligéter traditur ab ipſo Cicerone in oratione quam habuit in ſenatu in L. Piſoné ipſum his verbis. Idem illo ferè biduo productus in concionem ab eo, cui ſic æquatum præbebas conſulatum tuum, cum eſſes interrogatus, quid ſentires de conſulatu meo, grauis auctor, Calatinus credo aliquis, aut Africanus, aut Maximus: & non Ceſoninus, Semiplacentinus,

» centinus, Caluentius, reſpondes altero ad frontem ſublato, altero ad mentū
» depreſſo ſupercilio, crudelitatē tibi nō placere. Hoc igitur manifeſtò eſt quod commemorauit Grecus ille ſcriptor: verba tamen ipſius ita deprauata ſunt in libro Lutetiæ excuſo: quod factum eſt culpa ſuperiorum librariorum, qui auctorem hunc multis plagis confectum: dimidiáque ſui parte abſumptum, nobis tradiderunt, vt vix hic ſenſus inde elici queat. Siquis tamen rem nouerit: ac diligenter locum attenderit, non magno negotio ipſum purgare poteſt: literæ enim omnes illic ſunt, ſed diuulſæ ac contaminatæ. ita igitur inquit, vt paulo
» altius rem repetamus. καὶ μὴν τοῦτό γε ὅ,τι Πείσων, καί περ ἐν τοσούτῳ τῷ κινδύνῳ δοκοῦν ἔχειν
» καὶ συμβουλεύσαντι αὐτῷ, ὡς ἐάσει ἀδύνατον ὂν ἄλλως αὐτὸν σωθῆναι, προεξελθεῖν, ὅμως, ἐπειδὴ
» δὲ τοῦτο ἐκεῖνος ὠργίσθη, προῆλθεν ἐς τὴν ἐκκλησίαν ὅτι πρῶτον ἐδυνήθη (τὰ γὰρ πολλὰ ἐῤῥώσθη) καὶ
» πυθόμενος τοῦ κλαυδίου ἵνα γνώμην περὶ τῶν γεγραμμένων ἔχοι, εἶπεν, ὅτι οὐδὲ μοι οὕτω μόνον,
» οὐδὲ σκυθρωπὸν ἔργον ἀρέσκει. cum (vt opinor) hoc pacto legi debeant extrema ver-
» ba. καὶ πυθομένου τοῦ Κλαυδίου ἵνα γνώμην περὶ τῶν γεγραμμένων ἔχοι, εἶπεν, ὅτι οὐδὲ μοι
» οὔτ' ὠμὸν, οὔτε σκυθρωπὸν ἔργον ἀρέσκει.

Grauis diſputatio de ducenda uxore, quæ apud Plautum habetur, oſtenditur à Platone profecta.

CAP. XXII.

QVIS non putet Plautum ſententiam Platonis expreſſiſſe de capienda vxore, cum in Aulularia ita induxit Megadorum loquentem: conſiliúmque ſuum, ſubductis diligenter rationibus, laudantem, qui pauperis hominis indotatam filiam, relictis vberioribus condicionibus, probarat.

» Narraui amicis multis conſilium meum
» De condicione hac: Euclionis filiam
» Laudant, ſapienter factum & conſilio bono.
» Nam meo quidem animo ſi idem faciant ceteri
» Opulentiores, pauperiorum filias
» Vt indotatas ducant vxores domum
» Et multo fiat ciuitas concordior:
» Et inuidia nos minore vtamur quàm vtimur:
» Et illæ malam rem metuent, quàm metuunt magis:
» Et nos minore ſumptu ſimus quàm ſumus.

& quæ ſequuntur: addit enim adhuc alia, quæ idem confirmant: vtilitatémque illius rei oſtendunt. Grauiſsimi autem: eiuſdemque politiſsimi ſcriptoris verba hæc ſunt è VI. libro de legibus, quibus idem præcipit iiſdem pene rationibus vtens. nam ambo in primis quod conducit ciuitati: publicamque vtilitatem ſpe
» ctandam iudicant. τὸν δ' οὖν φῶμεν ἀγαθῶν πατέρων φαῦλε τοὺς πρὸς τοὺς ἔμφρονας δοκοῦ-
» ντας γάμους χρὴ γαμεῖν, οὓς πένεσθαι μὴ φεύγειν τὸν τῶν πενήτων: μηδὲ τὸν τῶν πλουσίων
» διώκειν διαφερόντως γάμον: ἀλλ' ἐὰν τἆλλα ἰσάζῃ, τὸν ὑποδεέστερον ἀεὶ τιμῶντα εἰς τὴν κοινω-
» νίαν ξυνιέναι: τῇ τε γὰρ πόλει ξύμφορον ἂν εἴη ταύτῃ, τοῖς τε ξυνιοῦσιν ἑστίαις: τὸ γὰρ ὁμαλὸν καὶ
» ξύμμετρον ἀκράτου μυρίον διαφέρει πρὸς ἀρετήν. Huiuſcemodi autem locos, qui diſcrepant ab opinionibus multitudinis: è mediáque philoſophia ſumpti ſunt, à Latinis comicis adumbratos, mirari non debemus: cum fabulas ſuas è Græcis poëtis conuerterent, qui plerunque maioris eruditionis erant. cum Menandrum etiam diligenter audiſſe Platonem legamus: nam alterius ſcenæ poëtam Euripidem multos acutiſsimos philoſophiæ locos in tragœdiis ſuis explicaſſe, cum Anaxagoram, Socratem, Platonem multum amaſſet: omnemque eorum diſciplinam hauſiſſet, notum eſt: vt non ſine cauſa ſcenicus philoſophus appellatus ſit.

Collata Ciceronis ſententia cum ſententia Iſocratis ob ſimilitudinem: am bo enim eodem modo clariſsimos uiros ornarunt.

CAP. XXIII.

MAGNIFICE locutus eſt Cicero de Cn. Pompeio pro Milone dicens: reſque ipſius geſtas paucis verbis in cœlum tulit, cum φαντασία quadam quanto metu ciuitatem oppreſſiſſet Clodius, oſtenderet, & quãtum fuiſſet odium omnium bonorum aduerſus illum. Cum enim rem quæ fieri non poſſet, quaſi in manu ipſius poneret, fingeretque ab illo adminiſtrari, non omnino ſe ſtultè facere aſſirmat, cũ alia etiam multa ille præſti
» terit, quæ effici ab alio nullo vnquam potuerint: inquit enim. Si ipſe Cn. Pom-
» peius, qui ea virtute ac fortuna eſt, vt ea potuerit ſemper, quę nemo pręter illũ:
» ſi is inquam potuiſſet, vt quæſtionem de morte P. Clodii ferre, ſic ipſum ab in
» feris excitare, vtrum putatis facturum fuiſſe? Iſocrates quoque in libro, quẽ ſcripſit ad Philippum Macedonem, eandem laudem regi illi magno tribuit, cũ eum ad rem difficilem aliis, arduámque hortaretur: ad reconciliandos inquam animos Græcorum inter ſe, qui tunc maximis inimicitiis flagrabant: ait. n. hoc ipſum, quod ab alio vllo ad exitum perduci non poſſet, ipſum ſine magno labore effecturum: quod omnino ipſe ſperat ſpectatis rebus ipſius, quę & ipſæ illius
» modi erant. Verba accuratiſsimi ſcriptoris hæc ſunt. ἐπειδὴ τὰς μὲν ἄλλας ὁμολογου-
» μένως ἂν δυνηθείης διαλλάξαι τὰς πόλεις ταύτας: ἔστι δ' οὐδὲν τῶν τοιούτων ἔτι χαλεπόν: ὁρῶ
» γάρ σε τῶν τοῖς ἄλλοις δοκούντων ἀνελπίστων εἶναι καὶ παραδόξων, πολλὰ διαπεπραγμένον. ὥστ' οὐδὲν
» ἄτοπον, εἰ καὶ ταῦτα μόνος ἂν συστῆσαι δυνηθείης.

Teſtimonium Ariſtotelis è libro problematum citatum à Plutarcho, apud auctorem ipſum monſtratum: ac de illa re diſputatum.

CAP. XXIIII.

QVAESTIONES Ariſtotelis, προβλήματα vocatas, non defuerunt qui putarint eius auctoris non eſse: quod non pauca illic legantur à decretis ipſius diſcrepantia: alii autem cum multas illarum proprias eius eſse fateantur; quaſdam, cum futiles admodum, vt putant; diſsolutiones habeant, indignas putant tanto philoſopho. nam quòd à ſententia ſua iudicioque in ſtatuendo de aliqua re aliquando ille diſcedit, non mirũ hoc videri debet, ſi in populari diſputatione ſe adplicat ad ſententias communiores: & quæ facilius fidem facere poſsint ſuæ rationis ignaris ipſemet certè teſtis eſt, & alii locupletes auctores, librum illum totum alienum non eſse. Plutarchus, qui in libro περὶ ἀοργησίας, cum oſtendere vellet, quibus modis ira diſcutiatur, non tantum illam extingui dicens effuſa frigidã aqua in eum qui ita commotus ſit, ſed aliis etiam, quas appellat, rationibus, primæ illius auctorem eſse tradit Ariſtotelem. Locus autem in quo hoc protulit princeps ille Peripateticorum, eſt in VIII. libro problematum, vbi cauſam affert cur qui ira commoti ſunt, non rigent. Animaduertendum autem, cum ætatem non indicet Plutarchus; quæ ita adiuuetur: nam nullo diſcrimine poſito inquit.
» ὀργῇ δὲ οὐ μόνον ψυχροῦ καταπεπληγμένου λέγουσιν ὀργὴν ὡς Ἀριστοτέλης ἱστόρηται: & quæ ſe-
quuntur, Ariſtotelem videri remedium hoc in pueris valere dicere, qui calore
» magis abundant: vnde etiam valde erubeſcunt. Verba eius hæc ſunt. ἐπεὶ τοῖς οὐ
» τοῖς πολὺ τοῦ ψυχροῦ περιέχουσι πάθοιντ' ἂν ὀργιζόμενοι: καταβιασθείη γὰρ ἂν αὐτῶν τὸ θερμόν.

PETRI VICTORII VARIARVM LECTIONVM LIBER XXV.

Purgatus locus in Athenaeo coniectura: cum macula, quae inſederat moleſta eſſet, ac veterem hiſtoriam perturbaret.

CAP. I.

AVSVM affirmare locum Athenæi in V. libro δειπνοσοφιστῶν, vbi de inſtitutis Lacedæmoniorum diſſerit; quibus, cum argentum aurumque intra vrbem recipere interdictum eſſet, nec viam vllo pacto auaritię patefacere, aſtuta tamen ratione illud poſſidebant, mendoſum eſſe: cumque in excuſis, & in ſcripto etiã vno, quem vidi, libro legatur. Λακεδαιμόνιοι δ' ὑπὸ τῶν ἐθῶν κωλυόμενοι εἰσφέρειν εἰς τὴν σπάρτην (ὡς δ' αὐτὸς ἱστορεῖ ποσειδώνιος) καὶ κτᾶσθαι ἄργυρον, καὶ χρυσόν, ἐκτῶντο μὲν οὐδὲν ἧττον: παρακατετίθεντο δὲ τοῖς ὁμόροις ἀρκάσιν. εἶτα πολεμίους αὐτοὺς ἔσχον ἀντὶ φίλων. ὅπως ἀνυπεύθυνον τὸ ἄπιστον διὰ τὴν ἔχθραν γένηται. arbitror corrigi debere, ὑπὸ θεῶν. vt ſignificet oraculum illud, quod ipſis editum eſt ab Apolline. quo hoc ſedulo præcipiebatur, quamuis à diis ipſos vetitos non à deo dicat, aurum in vrbem comportare. Oraculi autem huius mentionem fecit Cicero in II. libro de officiis his verbis. Ita quod Apollo Pythius oraculum edidit: Spartam nulla re alia niſi auaritia eſſe perituram, id videtur nõ ſolum Lacedæmoniis, ſed etiam omnibus opulentis populis prædixiſſe. nec non Plutarchus in commentario, quo voces acutas Laconum collegit, non longè ab extremo, cum inquit. Ἀλκαμένει γὰρ καὶ θεοπόμπῳ τοῖς βασιλεῦσι χρησμὸς ἐδόθη. ἁ φιλοχρηματία σπάρταν ὀλεῖ, ἀλλ' ὅμως λύσανδρος, ἑλὼν ἀθηναίους, πολὺν χρυσὸν, καὶ ἄργυρον, εἰσήγαγε: καὶ τὸν ἀπεδέξαντο καὶ ἐτίμησαν τὸν ἄνδρα. Quin etiam apud Sudam in dictione [illegible], verba veteris ſcriptoris leguntur accuſantia mores Lacedæmoniorum in quibus oraculũ hoc ipſum plenius eſt, & cuiuſmodi denique reddidit illud M. Tullius. Nam quòd ille ait. nulla re alia, reſpondet ei, quod relictum à Plutarcho eo loco legitur: ἄλλο δὲ οὐδέν. Sed vt ad peruulgatam Athenæi lectionem redeam. quis ſi diligenter attendat, non videat perperam illic legi ὑπὸ τῶν ἐθῶν κωλυόμενοι: neque enim mores rectè dici poſſunt aliquid vetare. ſed poteſtas aliqua: maiorque auctoritas eſt, quæ prohibet aliquid facere. hiſtoria autem cognita, & opinionem meam confirmat, & omne dubium (niſi fallor) tollit.

Explicata Virgilij mens, quum iram Iunonis memorem appellauit. ac propinqua illius ſententia auctoritate tragici poëtæ confirmata.

CAP. II.

QVOD Virgilius iræ Iunonis adiunxit, appellans ipſam memorem, negotii multum attulit grammaticis, rationem eius epitheti reddere conantibus: abſurdum enim primo videtur ſenſum datum motioni animi: dictamque iram, quæ citò venit atque abit, recordari: cum hoc diuturnius ſtabiliuſque natura ſua ſit. quare Seruius interpres putat ita locum accipiendum. vt memorem dixerit, non quæ meminerat, ſed quæ in memoria erat. Ego verò puto feciſſe hic poëtam, quod multis aliis locis fecit: vt ſenſum tribuerit rei non modo ſenſu, ſed corpore etiam carenti: auſúmque id eſſe auctoritate Græcorum, quorum veſtigia libenter ſequitur: inuenio enim Aeſchylum eodem pacto in Agamemnone μῆνιν μνάμονα vocaſſe. locus autem eſt in primo choro eius fabulæ. cum ſenes illi, ex quibus conſtabat, in extrema vaticinatione Chalcantis, quam recitarunt, dixere: μίμνει γὰρ φοβερὰ παλίνορτος οἰκονόμος δολία, μνάμων μῆνις τεκνόποινος. Hunc verò grauem tragicum: philoſophúmque, vt ferũt, Pythagoreum, accuratè legiſſe Virgilium: multoſque ab ipſo locos accepiſſe, notum eſt, vt non ſine cauſa exiſtimari poſsit hoc etiam inde ſumpſiſſe. Cuius opinionis eſt ingenioſus iuuenis Bartholomæus Barbadorus. qui me duce multum in politioribus literis progreſſus eſt: ac fabulam hanc Aeſchyli, quæ manca inchoatáque erat, ſedulitate ſua integram inuenit, atque obrutam vetuſtate eruit, comite huius ſtudii ac laudis Hieronymo Mæo: qui & ipſe non parum in cognitione bonarum artium profecit. nam quod paulo poſt ex perſona ſua poëta, admirationis plenus, exclamat, Tantæ ne animis cœleſtibus iræ. iuſta eſt illa exclamatio: aut enim nunquam iraſci deos immortales oporteret: neque motu hoc turbido animos eorum vexari, aut facilè, ſi forte alicui aliquando iraſcantur, placari. Alter etiam tragicus in fabula, quam Bacchas vocauit, nullo modo hoc conuenire deorum naturæ induxit Cadmum dicentem. cum ſe purgaret libero patri: vehementerque ſibi iratum illum placare ſtuderet; ait enim Cadmus, ὀργὰς πρέπει θεοὺς οὐχ ὁμοιοῦσθαι βροτοῖς.

Oſtenditur grauem ſententiam T. Liuij, editam illic à legato Carthaginienſi, acceptam fuiſſe à Demoſthene. ut aliam proxime uicinam à Thucydide.

CAP. III.

TITVS Liuius cum capita orationis exponeret, quam habuerat Aſdrubal, cui Hædus cognomen fuit, petens pacem, in ſenatu Romano, in aliis non nullis grauibus atque illi tempori aptis ſententiis, oſtendit ipſum dixiſſe. Raró ſimul hominibus bonam fortunam: bonámque mentem dari: populum R. eo inuictum eſſe, quod in ſecundis reb. ſapere, & conſulere meminiſſet. quod expreſſum eſſe è Demoſthene cõſtat: ſiue hoc inde ſumpſit Liuius ipſe: ſiue ſecutus eſt Polybium vt ſolet, qui prior locum eum à ſummo oratore mutuatus ſit: neque enim qui multos claros locos è Polybii hiſtoria excerpſit, orationem legati huius Carthaginienſium ſelegit. Demoſthenis autem verba hæc ſunt: vbi .n. apud eũ ſint nõ ſuccurrit. ὀλίγοι γάρ εἰσιν, οἷς μετὰ τοῦ εὐτυχεῖν προσγίνεται τὸ φρονεῖν: οἱ πλεῖστοι δὲ φρονεῖν δοκοῦσι ἐπεισάκτον. maio-

rem

rem autem hominum partem, quorum bonæ res proſperæque ſunt, affirmans egere φρενῶν ἐπεισάκτων, intellexit mentem conſiliúmque importatum & quaſi aliunde aduectum: vt alio loco inquit Athenienſes narrans ali ferè frumento nauibus importato. ὡς αὐθὶ τὸ πλεῖστον τῷ χρώμεθα σιτῳ ἐπεισάκτῳ. C. enim Cæſar in III. commentario de bello ciuili, cum id exprimere vellet, dixit frumento importato. Quod verò ſtatim ſequitur apud Latinum ſcriptorem. Et hercle mirandum fuiſſe ſi aliter facerent. Ex inſolentia, quibus noua bona fortuna ſit impotentes lætitiæ inſanire: populo R. vſitata, ac iam propè obſoleta, ex victoria gaudia eſſe. videri & ipſum non ſine cauſa poteſt acceptum è Thucydide. apud eum enim in IIII. hiſtoriæ libro legati Lacedæmonii miſſi Athenas, in malis ſuis rebus cum perſuadere vellent Athenienſibus, vt modicè vterentur ſecunda illa fortuna, ita locuti ſunt. καὶ μὴ παθεῖν ὅπερ οἱ ἀήθως τι ἀγαθὸν λαμβάνοντες τῶν ἀνθρώπων: αἰεὶ γὰρ τοῦ πλέονος ἐλπίδι ὀρέγονται διὰ τὸ καὶ τὰ παρόντα ἀδοκήτως εὐτυχῆσαι. quin autem ex inſolentia eleganter exprimat aduerbium ἀήθως dubitare non poſſumus. Cicero quoque in II. libro epiſtolarum ad Atticum, cum de Pompeio inquit, inſolens infamiæ, idē ſignificauit, quod à Demoſthene pronunciatū eſt cōtra Midiam de honeſtis viris. qui æquo animo ferre nō poſſunt aliquid cōtumeliæ ſibi inferri. & cum id importunitate alicuius contigit, ex iniuria inſaniunt. ἀήθεις ὄντας τῷ προπηλακίζεσθαι. nam illud Ex inſolentia, coniungi debere cum conſequentibus verbis opinor: quàmuis in excuſis perperam adplicatum ſit ſuperiori ſententiæ. Nactus autem occaſionem huius rei nō malam, eluere maculam volo ex oratione Aeſchinis contra Cteſiphontem: cum enim paulo infra Liuius narret inclinatis ad miſericordiam patrib. ſenatorem tamen vnum, infeſtum perfidiæ Carthaginienſium, ſucclamaſſe. Per quos deos fœdus icturi eſſent, cum eos per quos ante ictum eſſet, fefelliſſent. Aeſchineſque ita cum iudicibus illic agat. debere illos, quum periurus aliquis homo ad idem genus fidei faciendæ confugit, ipſum repudiare atque hac voce caſtigare. Opus eſſe illi, qui ſæpenumero peieret: ſempérque poſtulet credi ſibi, ſi iureiurando vſus fuerit, alterum horum adeſſe, aut deos aliquos nouos: aut ad quos verba facit non eoſdem: cum enim perperam in excuſis libris ſit. ἢ τοὺς θεοὺς καινοὺς, ἢ τοὺς ἀκροατὰς μὴ τοὺς αὐτοὺς, manifeſtò legi debet καινοὺς cum diphthongo. in hoc autem ſæpe peccatum eſſe, corrupto iam ſono Græci ſermonis, alias declaraui.

Pliniani loci, quo inſimulat Græcos poëtas, pars illa, qua reprehendit Euripidem & Apollonium, quod duabus in rebus ambo lapſi ſint, ponderata: ſubtiliſque ratio, ſi non omnino uera, utrunque à mendacio uindicandi excogitata.

CAP. IIII.

IN XXXVII. libro naturalis hiſtoriæ Plinius, vbi de ſuccino diſſerit: ac quantopere in eius cauſa, ortuque prodendo, Græci poëtæ decepti ſint, docet, adiungit. Euripides rurſus & Apollonius in Adriatico litore confluere Rodanum & Padū, faciliorem veniam facit ignorati ſuccini, in tanta orbis ignorantia. Apollonius igitur, Rhodius appellatus, quod cum Alexandreæ natus eſſet, Rhodum migrauit, atque illic ciuitate donatus eſt, in IIII. libro ἀργοναυτικῶν hoc tradidit: quod nō Plinius modò, ſed res ipſa refellit, & vanum eſſe manifeſtò declarat: hi enim verſus ipſius ſunt. ἐκ δὲ τόθεν ῥοδανοῖο βαθὺν ῥόον εἰσεπέρησαν ὅστ᾽ εἰς ἠριδανὸν μετανίσσεται: ἄμμιγα δ᾽ ὕδωρ ἐν ξυνοχῇ βέβρυχε κυκώμενον, αὐτὰρ ὁ γαίης ἐκ μυχάτης ἵνα τ᾽ εἰσὶ πύλαι καὶ ἐδέθλια νυκτὸς ἔνθεν ἀπορνύμενος, τῇ μὲν, ἐπιβρύχεται ἀκτὰς ὠκεανοῦ, τῇ δ᾽ αὖτε, μετ᾽ ἰονίην ἅλα βάλλει, τῇ δ᾽ ἐπὶ ſαρδόνιον πέλαγος καὶ ἀπείρονα πόντον. Euripides verò, quo loco dixerit non memi

ni me legiſſe: vereórque ne in aliqua fabula ex iis, quæ perierunt, poſuerit. nã in communi errore, quod ad ſuccinum pertinet, eum verſatum, teſtatur locus hic ex Hippolyto coronato, quo chorus rebus aduerſis reginæ dolens, optas arreptis alis terram illam relinquere: in Italiæque partem, quam Padus præter

» fluit, conuolare: ait enim. ἀρθείην δ' ἐπὶ πόντιον κῦμα τᾶς Ἀδριηνᾶς ἀκτᾶς Ἠριδανοῦ θ' ὕδωρ
» ἔνθα πορφύρεον σταλάσσουσιν ἐς οἶδμα πατρὸς τάλαιναι κόραι Φαέθοντος οἴκτῳ δακρύων τὰς
» ἠλεκτροφαεῖς αὐγάς.

Idem autem falsò prodiderat Apollonius verſibus, qui illos, quos ſupra poſui, antecedunt. Cogitandum verò diligenter an huius peccati abſolui debeat Euripides: neque enim veritas rerum requiritur à poëtis: rectéque ille fortaſſe peruulgatam fabulam perſequutus eſt, ac narrationem ſtudio ſuo accommodatam. nàm poſſet etiam non inſulsè: neque imperitè (ut arbitror) Apollonius à culpa defendi, vt intellexerit occultas terráque abditos confluentes eorum fluminum. & ſanè videtur tradere ex eodem quaſi antro ac vaſe, quæ priſcorum phyſicorum ſententia fuit, oriri tria flumina. quorum vnum, in Oceanum influit: alterum, in Ionium mare: tertium, in Sardoum. duo poſtrema ſunt Padus, & Rhodanus. Rhenus ut arbitror, primum: qui ortum ſanè non diſtantem à Rhodani fonte habet. non igitur in aperto concurrere: vnumque confluentem facere Rhodanum & Padum inquit hic poëta.

An rectè immutatum ſit herbæ nomen in Culice Virgiliano, videriqúe peruulgatam eius loci lectionem mendo vacare.

CAP. V.

MAGNI ingenii vir: elegantíſsquę doctrinæ Petrus Bembus in libro, quem ſcripſit de Virgilii culice, atque Terentii fabulis, cum ope vetuſtiſsimi exemplaris, quod habebát, plurimas maculas ſuſtuliſſet è Virgiliano illó opuſculo, auſus etiam eſt cõiectura ductus, emendare verbum, quod corruptum putauit, ac pro illo de opinione aliud ſupponere: cum enim antea legeretur in ſtirpibus herbiſque enumerãdis, quibus ſepulchrum

» culicis pius ille paſtor ornauit. = hic amaranthus, Buphthalmúſque virens,
» & ſemper florida pinus. pro pinus ille voluit legi picris. id autem genus eſt herbæ, quæ ſemper viret: cuíque mirificè epitheton id quadrat: quod epitheton nullo modo ingenti illi arbori conuenit, nunquàm omninò, vt ait florẽti: præterquàm quod maior ea eſt arbor quàm ille ipſe poſcat, in quo ſcritur, locus. non diſplicent ſanè coniecturæ: nec inſector diligentiam hominis; ſtudiumque notas è bonis auctoribus eluendi laudo. præſertim autem induſtriam alterius in ea re non reprehendo, de qua nihil ipſe certum dico. verumtamen cum eodẽ deſiderio & ipſe flagrem ſtudioſos literarum adiuuandi, prætermittere nolo, quin quod aliquãdo ſuſpicatus ſum, aperiam: excutiendumque doctis viris proponam. nam ſi teſtimonium optimi illius exemplaris ſecũ Bembus habuiſſet, tacuiſſem: ipſe enim teſtatus eſt in illo ſuo perueteri libro eam pagellæ partem conſumptam, delapſámque vetuſtate. Cum igitur inueniſſe mihi videar pinũ appellatam, non tantum vaſtam illam arborem, ſed virgultum quoddam, quod perpetuam viriditatem retinet, poſſe puto peruulgatam eius loci lectionem defendi: nec vllo pacto inde moueri debere cenſeo. præſertim cũ picris in elegãtioribus herbis, floribúſque poſita nuſquàm à poëtis ſit. Columella enim in IX. libro vbi de pabulis apũ diſputat, enumeratis iam herbis, quæ gratæ ipſis ſunt, »
addit. Poſt hæc frequens ſit incrementi maioris ſurculus. vt ros marinus, & »
vtráque cythiſus: eſt enim ſatiua, & altera ſuæ ſpontis; itémque ſemper virens »

pinus

pinus, & minor ilex: nam prolixior ab omnibus improbatur. non intelligere autem hic eum ſcriptorem ingentem pinum cõſtat: neque enim rectè inter ſurculos poneretur: & cũ flores ſuaues non fundat, accõmodata ap.b. eſſe non poteſt. vt Virgilium quoque in IIII. Georgicorum cum cecinit Ipſe thymum; pinúnque ferens de montibus altis, veriſimile non eſt multis de cauſis immenſam illam arborem ſignificaſſe, ſed eandem, quam Columella. Surculum autem hunc genus vnũ eſſe puto eius herbæ quæ à Græcis, quia humilis terreſtríſque pinus eſt, chamæpytis vocatur: à Latinis autem, niſi corruptũ vocabulum apud Plinium eſt, Auiga. à nobis certe nunc vulgo Iua: cum enim tria diſcrimina eius ſint, quoddam eorum ſeſquipedalis ſurculus eſt: quem arbitror hic à poëta intellectum: iam Iuam diuturnum ac penè perpetuum florem habere conſtat, qui etiam pini odorem habet. vnde ita videtur appellata.

Collati inter ſe duo loci duorum poëtarum. quibus antiqua puerorum educatio, dura ſeueraque celebratur.

CAP. VI.

PLAVTVS in Bacchidibus induxit Lydum pædagogum antiquam inſtitutionem Græcorum puerorum commemorantem: ipſamque ſummis laudibus in cœlum ferentem, cum de moribus eius temporis quereretur: doleretque impediri officia ſua à nimis indulgente patre. inquit igitur, illum ipſum accuſans. Sed tu, qui pro tam corrupto dicis cauſam filio Eadem ne erat hæc diſciplina olim, quum tu adoleſcens eras? Nego tibi annis viginti fuiſſe primis copiam Digitum longè à pædagogo pedem vt efferres ex ædibus: Ante ſolem exorientem niſi in palæſtram veneras, Gymnaſii præfecto haud mediocres pœnas penderes. & quæ copioſè in eam ſententiam adiunguntur. Ariſtophanes quoque νεφέλαις eandem diligenter expoſuit, cum iuſtam orationem induxit ita loquentem, ac naturam ſuam aperientem. initium autem eius narrationis hoc eſt. λέξω τοίνυν τὴν ἀρχαίαν παιδείαν ὡς διέκειτο, ὅτ᾽ ἐγὼ τὰ δίκαια λέγων ἤνθουν, καὶ σωφροσύνη ᾽νενόμιστο. πρῶτον μὲν ἔδει φωνὴν παιδὸς γρύξαντος μηδὲν᾽ ἀκοῦσαι. εἶτα βαδίζειν ἐν ταῖσιν ὁδοῖς εὐτάκτως εἰς κιθαριστοῦ τοὺς κωμήτας γυμνοὺς ἀθρόους, κεἰ κριμνώδη κατανείφοι. & quæ ſequuntur: reliqua enim apud poëtas ipſos, illuſtribus locis poſita, legi poſſunt. quare locis collatis, valde inter ſe ſimilibus, longior non ero.

Locus Strabonis elegans: idem tamen ſubobſcurus, accuratè ponderatus: in quo de conſuetudine, quam neceſſario ſecuti ſunt in diſputando ueteres peripatetici agitur.

CAP. VII.

DILIGENTER videndũ eſt quid valeat θέσεις ληκυθίζειν apud Strabonem in XIII. libro γεωγραφουμένων, in quo loco de Ariſtotelis ac Theophraſti bibliotheca loquitur: quæ diu malè habitæ ſunt, ac multis caſibus conflictatæ: in aliis enim non nullis narrat, peripateticos, qui antè Apelliconem Teium vixere, cum paucos omninò libros principis eius familiæ, & eos quidem ferè exotericos haberent (primus nanque Apellicon opimam illam ſuppellectilem è tenebris eruit) non potuiſſet ſubtiliter accuratéque totos locos philoſophiæ tractare, ſed coactos eſſe ſententias tantum quaſdam, quas θέσεις vocabant, explicare. cum qui poſtea ſtudioſi fuerint eius diſciplinæ, aucti

tanta copia librorum, melius potuerint munus illud ſuſtinere veráſque opinio-
nes ſummi doctoris videre. quàmuis aliquando & ipſi propter errata librario
„ rum, mendáque, fluctuarint. In hac igitur re tradenda inquit. Συνέβη δὲ τοῖς ἐκ
„ τῶν περιπάτων τοῖς μὲν πάλαι, τοῖς μετὰ Θεόφραστον, ὅλως οὐκ ἔχουσι τὰ βιβλία, πλὴν ὀλίγων καὶ
„ μάλιστα τῶν ἐξωτερικῶν. μηδὲν ἔχειν φιλοσοφεῖν πραγματικῶς, ἀλλὰ θέσεις ληκυθίζειν. τοῖς δ' ὕστερον,
„ ἀφ' οὗ τὰ βιβλία ταῦτα προῆλθεν, ἄμεινον μὲν ἐκείνων φιλοσοφεῖν, καὶ ἀριστοτελίζειν: ἀναγκάζεσθαι
„ μέντοι τὰ πολλὰ εἰκότως λέγειν διὰ τὸ πλῆθος τῶν ἁμαρτιῶν. Valere autem λήκυθον vas
oleo vnguentóque ſeruando factum, notum eſt. inde tamen ad alias res oſten-
dendas transferebatur. vt Cicero quoque cepit hoc nomen in primo libro epi
„ ſtolarum ad Atticum, quum ait. Totum hunc locum, quem ego variè meis ora
„ tionibus, quarum tu Ariſtarchus es, ſoleo pingere: de flamma, de ferro (noſti
„ illas ληκύθους) valdè grauiter pertexuit. Sed etiam Plinius in 1 1. epiſtola libri pri
„ mi. cuius hæc ſunt verba. Non tamen omnino M. noſtri ληκύθους fugimus, quo
„ tiens paulum itinere decedere nõ intempeſtiuis amœnitatibus admonebamur.
Appellat autem (niſi fallor) Cicero ληκύθους locos communes ſummo artificio
expolitos, & in quib. exornandis arculæ illæ adhibitę ſint. nam in Bruto quam
uis Græcum nomen non ponat, idem videtur ſignificaſſe, ita de Catonis ora-
„ tione loquens. Intelliges nihil illius lineamentis, niſi eorum ornamentorum,
„ quæ inuenta non dum erant, florem & colorẽ defuiſſe. Quid eodem etiã lo
co poſsit πραγματικῶς φιλοσοφεῖν, accuratè eſt animaduertendũ: Politianus enim
qui primo capite Miſcellaneorum totum hunc locum adumbrauit, neque hoc,
neque ſuperius illud expreſsit. Sed videtur potius partem hanc tanquam ſco-
„ pulum aliquem declinaſſe, cũ ita reddat. Nam peripatetici veteres ordinariis
„ iſtis, quibus omnis inſtruitur philoſophia, carentes: paucos modo, quos vocant
„ exotericos, habuerunt: eóque poſteriores exquiſitius philoſophati, quod Ari
„ ſtotelis volumina, quamquam alicubi contaminata, peruolutabant. Quàmuis
autem ipſe non omnino vt cuperem explanare rem poſsim, volui tamen diffi-
cilem locum indicare, ac quid mihi in mentem venerit pro declaratione ipſius
aperire (arbitror enim ſignificare, non potuiſſe ipſos natura rerum, de quibus
quærebatur ſpectata, accuratè veritatem ipſarum indagare. Et ſanè Alexander
Aphrodiſienſis in primum Topicorum, quo loco Ariſtoteles de vtilitate eius
facultatis diſſerit, cum valere etiam ipſam πρὸς γυμνασίαν dixiſſet, quæ ſit accipiẽ-
da illic exercitatio docens: nec vna contentus declaratione eius rei, ſecundo lo
co ſimile quiddam tradidit huic, quod cõmemoratur à Strabone: narrat enim
conſuetudinem fuiſſe priſcorum philoſophorum vt in vtranque partem argu-
mentarentur, ac maiorem partem ſuarum diſputationum ita tractarent, non
libris auctoritatéque eorum niterentur. vt poſtea cœptum eſt fieri. cum eorum
ætate non dum tanta copia librorum eſſet. verum inquit, cũ theſis aliqua, quę-
ſtióque poſita foret, ad illa argumentabantur, exercentes ita facultatem inueni
endi argumenta. nam & cõfirmabant & euertebant vtentes probabilibus, quic-
quid poſitum foret. vt ſi vſus ipſe quoque eſſet verbo ληκυθίζειν, idem penè quod
Strabo (niſi fallor) prolaturus fuerit. non tamen cum Alexander quoque de
paucitate librorum loquatur, arbitror eandem quam fecit Strabo penuriam
eorum ipſum intelligere: loquitur enim Aphrodiſienſis de tempore illo cum
adhuc Ariſtoteles & Theophraſtus non dum omnia libris operibúſque ſuis re-
ferſerant, non cum illi iam editi iniuria quorundam tenebris obruebantur, &
tamen idem vtráque de cauſa contingebat. Cum autem libenter in rebus ob-
ſcuris difficilibuſque ſententias aliorum ſcruter, ingenioſorum ac doctorum
virorum, quæſiui è Bernardo Segnio, amiciſsimo mihi homine: qui & diu in li
bris Ariſtotelis verſatus eſt: & iudicio multum valet, quid ei de hoc videretur:
ille autem diligenter animaduerſa re, ſe prorſus ita ſentire, vt docui, mihi re-
ſpondit: ac putare opinionem meam veram eſſe.

Naues

Naues cum hominibus captas, aut depreſſas dici ab optimis Latinæ linguæ auctoribus, quas Græci nunc iunctis duobus nominibus αὐτάνδρους nunc ſeparatis, σὺν αὐτοῖς ἀνδράσι dicebant.

CAP. VIII.

QVOD Cæſar in commentario primo de bello ciuili inquit, de nauali victoria loquens: Partem nauium deprimunt: nonnullas cum hominibus capiunt, à Græcis ſæpe vno verbo iuncto dicebatur: Plutarchus enim in Demetrii vita rebuſque geſtis exponendis, cum ipſius victoriam aduerſus Ptolemæum commemoraret. qui ſaluis è magna claſſe octo tantum nauibus, fugerat, inquit. τῶν δὲ ἄλλων αἱ μὲν ἐν τῇ ναυμαχίᾳ διεφθάρησαν: ἑβδομήκοντα δὲ ἑάλωσαν αὔτανδροι. frequens autem eſt hoc verbum apud antiquos ſcriptores. Thucydides tamen integris verbis ſeparatiſque hoc pronunciauit, in VII. libro hiſtoriarum, vbi de calamitate Athenienſium Sicilienſi loquitur, claſſéque in portu Syracuſano amiſſa: ait enim καὶ αἱ ἕτεραι αὐτοῖς ἀνδράσιν ἑάλω. Nam quod præpoſitio σὺν illic deſideratur, conſuetudo hæc eſt Atticorum: ſic enim quoque Demoſthenes loquitur. vt de falſa legatione cum ait. πεντακοσίους δ' ἱππέας προδοθέντας ὑπ' αὐτοῦ τῶν ἡγουμένων ἔλαβεν αὐτοῖς ὅπλοις ὁ φίλιππος. In III. itidem commẽtario Cæſar inquit. Ex his quadriremem cum remigib. defenſoribúſque ſuis ceperunt. nam Cicero pro Archia poëta, naualẽ victoriam L. Luculli apud Tenedum celebrans, eodem pacto locutus eſt. ordo tamen verborum illic immutatus, obſcuriorem locum facit, qui hic eſt. Noſtra ſemper feretur, & prædicabitur, L. Lucullo dimicante cum interfectis ducibus depreſſa hoſtium claſſis, & incredibilis apud Tenedum pugna illa naualis.

Emendatur locus Sex. Pompeij: ac quid pronunciare ſoliti ſint Romani magiſtratus in ſontibus capitis condemnandis, traditum ab illo, declaratur. cum mos hic maculis ſcripturæ non obſcuratus tantum ſed extinctus eſſet.

CAP. IX.

SEXTVS Pompeius, eruditus grammaticus: in cuius ſcriptis magna ex parte calamitate ſuperiorum temporum amiſſis: iis autem, quæ reſtant mendis refertis, incredibilis Latini ſermonis iactura facta eſt, memoriç etiam prodiderat, quibus verbis olim vti ſoliti eſſent Romani magiſtratus, cum capitis aliquẽ condemnarent: illa autem, vt factum erat graue, & acerbum, ita ipſa manſueta, ac moderata. Omnis tamen illa veteris eius moris declaratio, cum in excuſis libris totus locus ſit deprauatus, ac multis maculis reſperſus, extincta erat: nec fructum vllum ferebat. quare ipſe, reſtituto illo: pulſiſque inde tenebris, veritatem eius lectionis aperiam, quæ eſt hæc. poſita autem eſt in XIIII. libro antequam, qui piſcatorii ludi vocarentur, doceret. Parum cauiſſe videri, pronunciat magiſtratus, cum de conſilii ſententia capitis quem condemnaturus eſt. in excuſis autem Parum perperam ſuperiori ſententiæ adnexum eſt in extremo: ſequiturque ſtatim. Caius ſe videre. vt nullo modo inde ſine ope melioris libri ſenſus vllus, tam valde cõtaminato loco, & cum ſuperiore explicatione confuſo, elici poſſit. in fragmentis autem illis, de quib. ſupra locutus ſum, illo modo legitur. nam quod erat prius in excuſis, De conſulis ſententia, & ipſum manifeſtò mendoſum erat. De conſilii uerò ſententia

Ciceronem pluribus locis dixiſſe notum puto, vt in VII. quoque in Verrem cum de nauarchorum iniuſto ſupplicio loqueretur. Condemnat omnes de conſilii ſententia.

Diſtichon in antiquum cuſtodem hortorum explicatum. quo turpis res honeſtis uerbis petitur.

CAP. X.

CONDICIONEM, quam tulit furi cuſtos ille hortorum libidinoſus, obſcœnam rem ſignificare cuncti ſuſpicantur: nec tamẽ omnes rationẽ eius ioci poſſunt explicare. quare mihi viſum eſt oſtendere temere id, imperiteque dictum non fuiſſe. inquit igitur ſiniſtræ liberalitatis deus,

Quod meus hortus habet ſumas impunè licebit.
Si dederis nobis quod tuus hortus habet,

Luſitque in duplici notione eius verbi: quamuis apud Latinum nullum ſcriptorem pubem hortum vocatam inuenerim. Sed in Græco ſermone κῆπος: cui reſpondet Latina illa vox, appellatur ea muliebris corporis pars, quæ ſuo, proprioque nomine honeſtè appellari non poteſt, vnde plurimis translatis nominibus, vt verecundia ſeruaretur, ea lingua indicari olim ſolita erat. in quibus etiã hoc ipſum fuit, vt teſtantur veteres grammatici. Sed Laërtius etiam, cum vocem Theodori Cyrenaici: qui ἄθεος vocatus eſt, recitaret: ille enim contempſit Stilponem Megarenſem, qui in iudicio Areopagitarum ſe purgans, cum argueretur in diſputatione quadam negaſſe Mineruam Phidiæ deum eſſe, confeſſus eſt: dixitque à ſe id rectè & ordine factũ, cum dea illa fœminaque eſſet: ille deorum hoc audito. quo modo hoc tam certò aſſeuerat Stilpon? an tunica ſublata hortum ipſius conſpexit? verba Græca, quibus hoc commemorat Laërtius, hæc ſunt. πόθεν δὲ τοῦτ᾽ ᾔδεις Στίλπων, ἢ ἀνασύρας αὐτῆς τὸν κῆπον ἐθεάσω. communi autem genere deos olim appellari ſolitos notum eſt: vnde magis eum irriſit Theodorus, ipſeque ille eo nomine ab Areopagitis ex oppido eiectus eſt: nam Athenis id protulit. non me tamen fallit ita cum puero locutum Priapum, non cum virgine. potuit tamen poeta verbo illo iocandi cauſa non ſtultè illic vti, à genere ad genus translato: cauſa autem cur id ei licuerit, aperta eſt.

Quæ foret medicina Serapidis declaratum.

CAP. XI.

SERAPIS, Aegyptiorum deus, animo atque oratione curabat. quod intelligere licet teſtimoniis non nullis M. Varronis, quę citantur à Nonio: illa autem hęc ſunt. Eumenidibus: hic enim index eſt eorum doctiſsimi viri ſcriptorum, vnde ducuntur. Ego medicina Serapi vtor. cotidie precantur. intelligo rectè ſcriptum eſſe Delphis, ΘΕΩΙ ΗΡΑΙ. item non multo poſt. ex eodem libro exemplo ſumpto. Hoſpes. quid miras animo curare Serapin? Quid, quaſi non curet tantidem Ariſtoteles? Sunt autem (vt apparet) duo verſus, quorum poſterior vno pede minor eſt. Animaduertendum autem, niſi macula ſubeſt, dictum eſſe miro, agendi forma, non tantum notione: cum tamen conſuetudo miror probarit.

Quid ſui iudicij ſit de auctore lepidi ingenioſique cuiuſdam carminis, quod legitur inter luſus in Priapum.

CAP. XII.

ELEGANS atque eruditum carmen, quod Virgilii nomine ferebatur, docui ſupra in XII. libro Catulli eſſe. atque id non leuibus (ut opinor) argumentis. nunc verò de altero, quod eodem loco legitur, quid ſuſpicer, indicare volo: cum enim eruditionis plenum ac venuſtatis ſit, nõ alienus ab ea exiſtimatione ſum vt credam eſſe eiuſdem poetæ. quanquàm opinione tantum, nullo teſtimonio alicuius ſcriptoris, ducor ad ita ſuſpicãdum. Materia ſanè ipſa ludicra tenuíſque eſt, in quam conditum eſt carmen, & argumentum valde ſimile ſuperiori illi. olet autem ipſum non parum Catullianum ingenium. nam quod in extremo de induſtria quæſitum nonnihil laſciuiuſculum, hoc quoque confirmat iudicium meũ, ac pro coniectura poni poteſt, quod eius poëtæ ſit: neque enim abhorrebat animus hominis ab huiuſcemodi delicatis argumentis, vt verſibus multis, qui ſine vlla dubitatione ipſius ſunt, apparet. intelligo autem epigramma hoc.

Ego hæc, ego arte fabricata ruſtica
Ego arida ò viator ecce populus
Agellulum hunc, ſiniſtra tute quem vides:
Herique villulam, hortulúmque pauperis,
Tueor: malaſque furis arceo manus,
Mihi cotolla picta vere ponitur;
Mihi rubens ariſta ſole feruido:
Mihi virente dulcis vua pampino:
Mihi glauca dura cocta oliua frigore:
Meis capella delicata paſcuis
In vrbem adulta lacte portat vbera:
Meíſque pinguis agnus ex ouilibus
Grauem domum remittit ære dexteram;
Tenerque matre mugiente vaccula
Deûm profundit ante templa ſanguinem.
Proin viator hunc deum vereberis:
Manúmque ſeorſum habebis: hoc tibi expedit
Parata nanque crux eſt arte mentula:
Velim pol inquis. at pol ecce vilicus
Venit: valenti cui reuulſa brachio
Fit iſta mentula apta claua dexteræ.

Cogitent igitur quæſo docti viri, & qui tritas habent aures legendis ſcriptis huius poëtæ, candoreque Latini ſermonis notãdo, an ſine cauſa temeréque ita exiſtimarim. nam quod ſingulis penè verbis, quæ rem ſignificant, epitheton adiungit, quod aut ornet, aut oſtendat vim proprietatémque ipſius, hoc valde peculiare eſt Veronenſis poëtæ. Apparere vero in humili hoc argumento, doctrinã ſtudiúmque Catulli perſpicuum eſt. Quamuis autem illo ipſo genere numerorum compoſitum non ſit, quod in primis conueniebat Priapo (ex iambis enim conſtare hoc carmen apertum eſt) quóque alterũ illud confectum eſt, hoc nihil valet ad probandum Catulli non eſſe: variis nanque generibus numerorum, & ipſe delectabatur, & in hunc deum verſus pangi ſoliti erant. Malas autem manus furum videtur appellaſſe, quæ obeſſent ac damni aliquid doloriſque importarent. vt Plautus Perſa. Vomica eſt. preſſare parce. Nam vbi quis mala tetigit manu, dolores cooriuntur. Sed etiam Virgilius malam falcem vocauit noxiam. quod vero antea in verſiculo XVII. ſurſum legebatur, arbitratus ſum

ſorſum pro ſeorſum legi debere: vt apud Lucretium quoque in III. libro.

» At neque ſorſum oculi; neque nares: nec manus ipſa
» Eſſe poteſt anima: neque ſorſum lingua: neque aures
» Auditum per ſe poſſunt ſentire, neque eſſe.

ita nanque in ſcriptis calamo libris inuenitur.

Falsò nunc exiſtimari Ariſtotelem auctorem libri περὶ κόσμου ad Alexandrum: uideriq́ue id opus eſſe Nicolai Damaſceni, magni peripatetici.

CAP. XIII.

LIBER, cuius index eſt περὶ κόσμου πρὸς Ἀλέξανδρον: falsò nunc Ariſtotelis eſſe creditur. id autem multis modis intelligitur. nam ratio viáque tradendi res eas longè diuerſa eſt, ab ea, qua in ſuis veris ſcriptionibus vtitur Ariſtoteles: non pauca enim ita illic cõmemorata ſunt, vt hiſtoriam potius referre videantur, quàm ſubtilem aliquam exquiſitámque rerum explicationem. Præterea nec Laërtius: nec Græci interpretes Stagiritæ mentionem eius libri fecerunt. cum ea quæ illic exponuntur, oſtendant Ariſtotelem in cunctis fermè ſuis de natura libris tetigiſſe: nec uno opere cuncta complexum eſſe. ut in II. lib. περὶ οὐρανοῦ, & in procemio eorum, quos ſcripſit de rebus ſuperis. nã cum à Simplicio ſcriptum ſit Nicolaum Peripateticum de omnibus, quæ in mundo ſunt, ſingillatim mentionem feciſſe in libro, qui eum titulum: vt exiſtimare licet, haberet, videtur hoc teſtimonium ipſius, non tantum falſo auctori alienum librum eripere, ſed ſuo etiam reſtituere. hoc autem ille poſuit in præfatione ſuorum cõmentariorum in libros Ariſtotelis περὶ οὐρανοῦ. cum variæ diuerſorum interpretum ſententiæ forent de vi eius nominis, propoſitóque philoſophi in ea ſcriptione. verba verò ipſius, contra Alexandri
» ſententiam ea parte differentis, hæc ſunt. ἀλλ᾽ εἴπερ βούλοιτό τις τὴν Ἀριστοτέλους περὶ
» κόσμου θεωρίαν ἰδεῖν, ἐν πάσαις ὁμοῦ ταῖς φυσικαῖς αὐτοῦ πραγματείαις περὶ κόσμου πραγματευθεῖ-
» σαν ζητητέον. διὸ καὶ Νικόλαος ὁ περιπατητικὸς περὶ πάντων τῶν ἐν τῷ κόσμῳ κατ᾽ εἶδος ποιεῖται λό-
γον. Budæus tamen, qui librum eum in Latinum ſermonem cõuertit, deceptus indice ipſo, cõmunem errorem ſecutus eſt. Nicolaus autem patria Damaſcenus fuit: diſciplina peripateticus: quàmuis hiſtoriam etiam variam copioſamque ſcripſerit. qui cum Cæſaris Auguſti familiaritate vſus eſſet, domique poſtea viueret, palmulas nobiles, quę ab ipſo Nicolaii vocatę ſunt, imperatori mittebat: illo enim cibo vehementer delectabatur Auguſtus. quod memoriæ prodidit Athenæus in XIIII. libro δειπνοσοφιστῶν: & Plutarchus in VIII. συμποσιακῶν, quæſtione quarta. qui videtur potius exiſtimare nomen illis impoſitum à ſimilitudine animi eius philoſophi, & colore faciei, quàm à ſtudio, quod in illis ferendis ac colendis Nicolaus adhiberet: cum præter ceteras pulcherrimas poſſideret: vnde fortunatiſſimo viro miſitaret: narrat enim cum imperator eximie hunc philoſophum diligeret, qui moribus ſuauis erat: prolixitate autem corporis gracilis: faciémque idem haberet punicei ruboris plenam, inde maximas pulcherrimaſque palmulas Nicolaios vocaſſe. quod nomen ad ſua uſque tẽpora ſeruatũ eſſet. Arnoldus autem Arlenius, quem probũ & eruditum uirũ cognoui, narrauit mihi, dum hic potiſsimum locus excuderetur, Iacobum quoque Tuſanum Lutetiæ Pariſiorum hunc librum accuratè interpretantem, dixiſſe ipſum uerum Ariſtotelis partum non eſſe. & quòd hic eſſet elegans copioſumque procemium: & quòd in extremo auctor eius Platonem γενναῖον appellet. cum minimè ſoleat ille tam præclarũ teſtimonium doctori ſuo impartiri.

In Græco quoque ſermone uſurpari ſolitum quiddam, quod apud nos fertur: uimque prouerbij habet.

CAP. XIIII.

QVOD à Græcis antiquitus dicebatur: prouerbiſque vim in eo ſermone habebat, τρὶς ἓξ βάλλειν. (dici autem ſolitum erat de illis, qui ſummum inopinatúmque bonum conſequerentur) id etiam à nobis vulgò fertur: in oréque eſt omnis multitudinis, cum idem ſignificare volumus: vel potius cum oſtendimus quẽpiam maximum malum, & quod penè ipſum iam oppreſſerat, euaſiſſe. quàmuis non tertia parte totius numeri triplicata id pronunciemus, ſed integrũ illum numerum ponentes, dicamus, trarre diciotto. Intelligitur autem manifeſtò in vtroque ſermone id ſumptum ab iactu cuborum, quorũ cum latera numeris diſtincta ſint, iactus hic felix ſecundúſque, & apud eos erat, & nũc quoque habetur, quàmuis ludendi rationes diuerſæ diſſimileſque (vt opinor) fuerint. Græcis verbis prolatum hoc prouerbiũ inueni apud Aeſchylum in Agamemnone. initio ſtatim eius fabulæ: cum ſpeculator, qui poſitus erat vt obſeruaret ignem editum (id enim ſignum conuenerat inter Agamemnonem & Clytemneſtram Ilii capti) ſublato illo, longéque à ſe viſo, cognouit expugnatam eſſe Troiam: fortunatúmque exitum habuiſſe diuturnam illam, moleſtámque ſuam curam lætatur. verba ipſius hæc ſunt.

αὐτός τ᾽ ἔγωγε φροίμιον χορεύσομαι:
τὰ δεσποτῶν γὰρ εὖ πεσόντα θήσομαι
τρὶς ἓξ βαλούσης τῆσδέ μοι φρυκτωρίας.

Declaratio autẽ hæc legitur in antiquo libro. παροιμία τὸ τρὶς ἓξ βάλλειν, ἐπὶ τῶν ἄκρως εὐτυχούντων. Sudas etiam videtur hoc prouerbium intellexiſſe, cùm ait. τρὶς ἓξ, ὁ ἐντίμος βόλος: neque enim integrum poſuit. quàmuis vno plus verbo conſtaret. ſed paulo infra manifeſtò hoc docet: teſtimonium enim idem Aeſchyli citat.

Mos ueterum explicatus, ſortes in urnam aquæ plenam conijciendi: & ex qua materia ipſæ fierent declaratum.

CAP. XV.

IN ſortiendo veteres adhibere ſolitos aquam: è vaſéque pleno eius humoris ſortes ipſas ducere, Plautus in Caſina indicat: qui ſenem illum virginis amatorem, poſtquàm quod cupiebat impetrare à ſeruo non potuit, inducit ita loquentem: ſortíque rem totam permittentem. Intro abi, atque actutum vxorem huc euoca ante ædes cito. Et ſitulam huc afferto cũ aqua, & ſortes. & poſt alia in ſcena, cum iam res ipſa ageretur, ſeruus ille, qui dolebat ſe pelli ab illis nuptiis; metuebátque ne fraus aliqua ſubeſſet, ita cum hero loquitur. mane. vnũ venit in mentem modo. Vide ne qua illic ſit alia ſortis ſub aqua. paulóque infra idem: quia enim metuo ne in aqua ſumma natet. nam ſuperiore verſiculo è qua materia ſortes ipſæ fieri ſolitæ eſſent declaratur: inquit enim ſeruus idem. num iſta aut populna ſors, aut abiegna eſt tua. Pauſanias autẽ in Meſſeniacis docet è terra quoque aliquando illas conformatas. vnde Creſphontes, qui in diuiſione Peloponneſi Meſſenium agrum ſibi contingere cupiebat, cum ſorti res tradita eſſet, dolo eſt vſus: impoſuítque Ariſtodemi fratris filius, corrupto Temeno, ſibíque conciliato, cuius fidei res commiſſa erat: ille nanque in ſitulam (hydriam ipſe vocat) in qua erat aqua, coniecit ſortes ipſas, & Ariſtodemi liberorum, & Creſphontis, cum pepigiſſent inter ſe pri-

mos eos partem capere, quam vellent, quorum ſors prior duceretur. quæ ab illo ipſo fabricatę forent. ipſe autem Ariſtodemi liberis ſortem é terra, ſole areſacta, fecerat: Creſphonti verò igne cocta. quare altera illa liquefacta, Creſphōti optio data eſt ſumendi quod volebat: atque dolo hoc ille Meſſenia terra potitus eſt. Hoc autem, quod commemoraui de poſteris Herculis, tetigit etiam poëta in ea fabula, cum riuales ſeruos concertantes inter ſe i mutuóque ſibi ita
» maledicentes, induxit. Vtinàm tua quidem, ſicut Herculis prędicant, Quondā
» prognatis, ita in ſortiendo ſors delicuerit, Tu ut liqueſcas ipſe actutum virgis
» calefacto aëre.

Signa quædam inſaniæ, quibus utitur apud Plautum medicus, declarata.

CAP. XVI.

IDEM facetus comicus, in cuius ſalibus exiſtimandis accedo potius ſentētiæ veterum ingenuorumque Romanorū, quàm Flacci, Venuſini hominis ac libertino patre nati, in Menæhmis, vbi inducit medicum percunctantem Menæhmum, quem inſanum putabant: interrogationibuſque elicere ex illo volentem, an vera illa inſania foret, notarum quarūdam mentionem fecit, quibus ille morbus intelligeretur. reſpondet autem interrogatis ipſius lepidè, falsò creditus furioſus, ac nihil minus
» quàm delirio laborans. Dic mihi hoc etiam, ſolent tibi vnquàm oculi duri fie-
» ri? Quid tu me locuſtam cenſes eſſe homo ignauiſsime? Dic mihi, en vnquàm
» inteſtina tibi crepant, quod ſentias? Vbi ſatur ſum, nulla crepitant: quando eſurio, crepant. Vtrunque autem proprium eſſe eorum, qui atra bile abundant, indicat etiam Ariſtoteles in erudito illo, elegantíque problemate de atra bile. nam corpore duros eſſe plerūque melancholicos teſtatur: cauſámque affert cur eorum aliqui non duram cutem habeant. & quod ad alterū ſignum pertinet, eadem in quæſtione, & humorem hunc, & temperamentum, πνευματικὰ eſſe inquit: huiuſcemodíque crepitus excitare.

Teſtimonio etiam Græci ſcriptoris declarari, quod memoriæ prodidit Cicero, magnopere diſplicuiſſe Ariſtoteli inſcriptionem ſepulchri Sardanapali.

CAP. XVII.

ACCVSAVIT vehementer Ariſtoteles inſcriptionem ſepulchri Sardanapali, mollis ac delicati nimis regis. declarant autem hoc verba hæc Ciceronis é V. libro Tuſculanarū. Quid
» aliud inquit: Ariſtoteles, in bouis, nō in regis ſepulchro inſcri
» beres. Hæc habere ſe mortuum dicit, quæ ne viuus quidem
» diutius habebat, quam fruebatur. Sed Athenæus quoque in VIII. libro Δειπνοσοφιστῶν id oſtendit: qui alium in eo locum reprehendiſſe grauem philoſophum teſtatur: Cum enim Sardanapalus incidi
» in buſto hoc etiam voluiſſet. Σαρδανάπαλος ὁ Ἀνακυνδαράξου παῖς Ἀγχιάλην καὶ Ταρσὸν ἔδειμεν ἡμέρῃ μιῇ. & quæ ſequuntur. (integra autē plenaque inſcriptio eſt, apud Strabonem in XIIII. libro de ſitu orbis) ait Athenæus, Archeſtratum eiuſdē
» ſtudii hominem, moríſmque inſimulans, καὶ μόνον ζηλώσας τὸν Σαρδαναπάλου τοῦ Ἀνα
» κυνδαράξου βίον: ὃν ἀνοητότερον εἶναι κατὰ τὴν προσηγορίαν τοῦ πατρὸς Ἀριστοτέλης ἔφη. neque tamē aut Cicero, aut ipſe, quo in libro hoc fecerit Ariſtoteles: irriſeritque ſtultitiam

titiam molliſsimi regis indicauit. nam eodem in loco vt vnque ipſum protuliſſe arbitror. in his certe diuini ipſius ingenii monimentis, quæ omnem temporum ſuperiorum iniuriam elapſa, nunc in manibus ſunt, non leguntur. ſtudium autem hoc ſummi philoſophi in vituperando effœminato rege cauſa fortaſſe fuit, cum alii etiam omni memoria opulenti viri extiterint, qui mollitia ipſi nõ ceſſerint, vt ipſi in primis palma huius rei daretur. nos quoque patrio ſermone poſt tot ſeculorum ſpatium, in longinqua terra nati, quum quempiam perditum eſſe in his voluptatibus ſignificare volumus Sardanapalum eum appellamus.

Eodem pacto auxiſſe diuerſæ victoriæ magnitudinem duos magnos ſcriptores.

CAP. XVIII.

VOCEM ſimilem Tulliano ὑποστρέφω, qua Cicero vſus eſt in XIIII. Philippica, vbi de cæde copiarum Antonii: fugaque ducis ipſius agit, edidit Antiochus ille Aſcalonita, familiaris L. Luculli, de victoria eius imperatoris, qua Tigranem regem Armeniæ ſuperauit: negauit enim pugnæ illi ſolem vnquam aliam parem vidiſſe. id autem in libro, quem ſcripſit de diis immortalibus philoſophus ille nobilis poſuit. vt teſtatur Plutarchus in vita L. ipſius Luculli his verbis. ταύτης τῆς μάχης Ἀντίοχος ὁ φιλόσοφος ἐν τῇ περὶ θεῶν γραφῇ μνησθεὶς, οὔ φησιν ἄλλην ἐφεωρακέναι τοιαύτην τὸν ἥλιον. Cicero autem rem adhuc magis augens: totóque animo commotus, exclamauit. O ſolem ipſum beatiſsimum, qui, antequam ſe abderet, ſtratis cadaueribus parricidarum, cum paucis fugientem vidit Antonium. In aliis autem multis rebus, quæ ſanctitatis plenæ, reuocare improbum à ſcelere deberent, cum occultum aliquod facinus moliretur, Solem etiã veteres ponebant, quem nemo fallere poſſet, cum luce ſua omnia perluſtret Vt Demoſthenes de falſa legatione: in proditores enim publicorum cõmodorum inuehens, inquit. καὶ οὔτε τὸν ἥλιον ᾐσχύνοντο οἱ τοιαῦτα ποιοῦντες: οὔτε τὴν γῆν πατρίδα οὖσαν, ἐφ' ἧς ἑστᾶσιν: οὔτε ἱερὰ, οὔτε τάφους. & quæ ſequuntur: omnium enim horum pudere ipſos oportuiſſe declarat: quæ magnam vim hahent ab abſterrendis mortalibus ab improbis factis. Sed Creon etiam in Oedipode tyranno increpans eos qui adſtabant, quòd Oedipum patefactis iam tot ipſius ſceleribus non è medio auferrent. ſi non hominum ipſos puderet inquit, oportere ſaltem Solis pudere: nec pati ipſum inquinari, qui luce ſua cuncta alat, aſpectu hominis contaminatiſsimi. Verba poëtæ hæc ſunt. ἀλλ' εἰ τὰ θνητῶν μὴ καταισχύνεσθ' ἔτι γένεθλα: τὴν γοῦν πάντα βόσκουσαν φλόγα αἰδεῖσθ' ἄνακτος ἡλίου. Ipſum igitur Solem priſci putabant, & rebus hominum honeſtis exhilarari: & eorundem turpibus nefariiſque factis commaculari.

Deleta puſilla macula, quæ reſtabat initio V. libri de finibus, cum prius magis adhuc deprauatum locum eum correxiſſet.

CAP. XIX.

OLIM cum operę multum poſui in purgandis auxilio vetuſtorum librorum Ciceronis ſcriptis, exceptis orationibus, locũ quoque deprauatum initio v. libri de finibus, ſi non omnino correxi, ſaltem ut facilius corrigi, emendariſque poſſet, vno verbo inde eiecto, feci: nunc autem cum videam non nullos ad peruulgatam illam lectionẽ, meritò tunc à me damnatam, rediiſſe, viſum mihi eſt locum eum reuocare, ac quod maculæ reſtiterat, delere. Cum igitur ante illic legeretur. Cum audiſſem Antiochum Brute vt ſolebat, cum M. Piſone diſputantem in eo gymnaſio, quod Ptolemæum vocatur, & quæ ſequuntur, ſuſtuli tunc ex hac ſententia, verbum diſputantem; quod in nullo calamo exarato libro inueni: nec mihi illic quadrare viſum eſt: ſignificat enim ſe & M. Piſonem audiſſe philoſophum Antiochum locũ aliquem philoſophiæ tractantem, & copiosè de illo diſſerentem: non narrat audiſſe ſe ſummum philoſophum cum homine R. de philoſophia in celebri illo loco diſputantem: infra enim quoque inducit M. ipſum Piſonem ſe excuſantem, quod illic, quamuis vacuus ab interuentoribus locus eſſet, cum ſuis hominibus tanquam philoſophus diſputaret: affirmantémque, ſiquis etiam deus dixiſſet, nunquam ſe putaturum fuiſſe, vt in Academia diſputaret. Ita autem Cicero ſæpe locutus eſt, vt in primo horum librorum. Atque eos, quos nominaui, cum Attico noſtro frequenter audiui. ideſt comite Attico. Vetere igitur facto meo jam confirmato, addam nunc quid notę reſtare putem, ſententiá inquinantis: ſuſpicor enim legi debere, exiſtimo tãtum eius verbi litera cõmutata, ſolebam, pro ſolebat. vt dicat, ſe, ſocium habentem eius ſtudii M. Piſonem, audiſſe tunc Antiochum, quod ipſe crebrò factitare conſueuerat: neque enim in hoc, vt in ſuperiore caſtigatione, mecum habeo ſcriptos libros, entúmque teſtimonio fretus, ita legi debere affirmo, ſed tantum coniectura ductus, hoc admoneo: Gymnaſii autem huius, ita à conditore Ptolemæo Aegypti rege vocati, mentionem quoque Pauſanias fecit in Atticis, qui non valdè remotum à foro ipſum fuiſſe tradit.

Naturæ aptum & accommodatum quum dixit Cicero, non non, quod per ſe appetitur, intellexiſſe πρῶτον οἰκεῖον, & ὁρμητὸν à Græcis vocatum.

CAP. XX.

CICERO in eodem libro de finibus cum inquit. Nam, quum omnis hæc quæſtio de finibus, & quaſi de extremis bonorum & malorum, ab eo proficiſcatur, quod dicimus naturæ eſſe aptum & accommodatum: quódque ipſum per ſe primum appetatur. & quæ ſequuntur. expreſsit pluribus verbis, quod Gręci Peripatetici πρῶτον οἰκεῖον, & πρῶτον ὁρμητὸν dicere conſueuerant: quibus etiam verbis vtitur Alexander Aphrodiſienſis accuratè ſubtilitérque in quæſtione quadam, de hac re diſſerens, ac totum denique locum explicans. eius autem quæſtionis inſcriptio hæc eſt. τίς ἡ Ἀριστοτέλους περὶ τοῦ πρώτου οἰκείου. nam quod ſupra Cicero hoc ipſo in libro dixerat. Totius enim quæſtionis eius, quæ habetur de finibus bonorum & malorũ, quum

quæritur in his, quid ſit extremum & vltimum, fons reperiendus eſt, in quo ſint prima inuitamenta naturæ. quo inuento, omnis ab eo quaſi capite, de ſummo bono & malo diſputatio ducitur. μεταφορικῶς fontem, in quo ſint prima inuitamenta naturæ dicens, πρῶτον οἰκεῖον hoc intellexit: idem enim etiam elegans eruditúſque interpres non longè ab initio eius quæſtionis idem protulit his verbis. ὥστε εἰ δεῖν ἔσχατόν τι ὀρεκτὸν, εἶναι τὸ τούτου ἀρχὴν: ὃ καὶ πρῶτον οἰκεῖον καλοῦσι. τοῦτο δὴ τὸ πρῶτον οἰκεῖον ἐζήτηται τί ποτέ ἐστι παρὰ τοῖς φιλοσόφοις: καὶ οὐ ταυτὸν πᾶσιν ἔδοξεν. ἀλλὰ σχεδὸν κατὰ τὴν τοῦ ἐσχάτου ὀρεκτοῦ διαφορὰν καὶ ἡ περὶ τοῦ πρώτου, τοῖς περὶ αὐτοῦ λέγουσι, γέγονε: & quæ ſequuntur, valde Ciceronis explicationi conuenientia.

Integer ſanguis à Virgilio Plautoque dictus ijs eſſe, quos validos florenteſque viribus oſtendere voluerunt: elegansque locus Aeſchinis oratoris indicatus, quo ſanguine carere Demoſthenem dixit, cum ignauum eum ac nullius animi oſtendere uellet.

CAP. XXI.

Vt integrum ſanguinem in oſtendenda firma ætate validáque Virgilius appellauit: ita enim fecit Anchiſem cum filio loquentem, cum conſilium illius reſpueret; affirmarétque ſe patriæ nullo modo ſupereſſe velle = Vos o quib. integer ęui Sanguis ait, ſolidæque ſuo ſtant robore vires, Vos agitate fugam. Sic Plautus, cum Demiphonem ſenem in Mercatore induxit peccatum ſuum falſa ratione defendentem: vitam enim ſe velle colere oſtenderat, quæ illi ætati turpis eſt: in adoleſcente autem veniam inuenit. inquit igitur. Nam hanc ſe benè habere ætatem nimio eſt æquius: Adoleſcens quom ſis, tum quom eſt ſanguis integer, Rei quærendę tunc cõuenit operam dare. & quæ ſequuntur. Quærendũ autem eſt, an eo ſermone copiam ſanguinis ſignificare voluerint: ſiue potius ſincerum illum ac purum. nam integer etiam purúſque ſanguis vires adiuuat: contráque deprauatus humor ille vitioſúſque imbecillum hominem reddit: eorum autem, qui in flore ſunt ætatis, ac firmum corpus habent, ſanguinem meliorem eſſe: ſenum autem peiorem, teſtatus etiam eſt M. Varro: cuius è libro de liberis educandis exemplũ hoc ſumpſit Nonius. Eam nutricem oportet eſſe adoleſcentem: anuis enim ut ſanguis deterior, ſic lac. lac enim (vt quidam dicunt phyſici) ſanguinis ſpuma eſt. Idem etiam comicus plenum ſanguinis dixit, cum (ut opinor) ferum iracundúmque intelligeret: ita enim in Bacchidibus induxit Lydum ſtomachantem, cum vidit diſcipulum corruptum, ac malum ſibi minantem. Nil moror diſcipulos mihi eſſe tam plenos ſanguinis: Valens afflictat me nunc iam vacuum virium. Modus autem loquendi frequens eſt apud Græcos. nam Plato etiam in VIII. libro de legibus inquit. Τάχα δ᾽ ἂν ἡμῖν τις παρεστὼς, ἀνὴρ σφοδρὸς καὶ νέος, πολλοῦ σπέρματος μεστὸς, ἀκούσας τιθεμένου τοῦ νόμου, λοιδορήσειεν ἄν. plenum enim ſeminis intellexit, feruescentem ætate, abundantémque humore, ad procreandum facto. Quod verò valet ad confirmandum non paruam vim ſanguinem habere ad animum viréſque addendas, Aeſchines improbam vocem cõtumelioſámque Demoſthenis, in fortiſsimum adoleſcentem Alexandrum Macedonem, Philippi regis filium, iactam refellens, ſanguine penitus carere illum ipſum dixit, timidum ac nullius animi ſignificare volens. Demoſthenes enim, cum paulo antea regnum Alexander adeptus eſſet, dicere in concionibus conſueuerat, eum è Macedonia pedem non elaturum, cum domi amplexatus eſſet otium: delectarétúrque ibi delicatis deambulationibus, vellétque longè à periculis bellicis abeſſe. atque id ſe affirmabat non conjecturis quibuſdam ductum proferre, ſed certò tenere. cum

virtus gloriáque ſanguine emereretur: pati .n. non potuit Aſchines eum ſanguinis, in altero falsò accuſando, mentionem facere qui ipſe penitus illo deſtitutus eſſet. Verba ipſa oratoris Græca, cum locus præclarus ſit, ponam. ἀντέλ-
" μα δὲ λέγει ὡς οὐ κινδυνεύσας ἐν μονομαχίᾳ. ἀγαπᾶν γὰρ αὐτὸν ἔφη εἰ τὰ πολλὰ περισώζοιτο, καὶ τὰ
" σπλάγχνα φυλάττοιτο. καὶ ταῦτα λέγει ἔφη οὐκ εἰκάζων, ἀλλ᾽ ἀκριβῶς εἰδὼς ὅτι αἱματός ἐστιν ὁ ἀρ-
" τὶ ἀνία: αὐτὸς οὐκ ἔχων αἷμα.

Qui ab Ariſtotele traditus eſt fuiſſe ita hebeti oculorum acie, ut ante oculos ſemper imaginem ſuam cerneret, & tanquam ſibi ipſi occurreret, non fuiſſe Antipherontem Oritem ut putatur.

CAP. XXII.

In III. libro de rebus ſuperis Ariſtoteles, vbi de arquu, quem Græci ἶριν vocant, diſſerit, cum reflexum quendam eum eſſe antea dixiſſet, qualis reflexus ſit, quomodóque fiat poſtea declarans: nec non qua de cauſa omnes ipſius euentus gignantur. docens, tradidit ab omnibus rebus lævibus reflecti oculorum obtuitum manifeſtò intelligi. in quibus ſunt & aër, & aqua. reflexum autem ab aëre conflari non ſemper: verum cum ille tantum denſus fuerit. quamuis ſæpenumerò etiam ſine vlla aëris coagmentatione propter alicuius imbecillitatem viſus reflexus hic excitetur, quo vitio affirmat quendam laboraſſe, qui hebeti oculorum acie premebatur: nec acutè videbat: ſemper enim ſui ipſius ſimulacrum præcedere videbatur cum ambularet. quod tamen conuerſum ipſum ſpectaret. cuiuſmodi è ſpeculis imagines redduntur. non tamen illic Ariſtoteles nomen eius ponit, quamuis huius morbi cauſam ſtatim accuratè afferat. Interpres verò eorum librorum, ſiue paraphraſtes, qui nunc vulgò Alexander Aphrodiſienſis fuiſſe putatur, falsò vt multis coniectu ris intelligere licet, narrat aliis in libris Ariſtotelem nomine ipſum appellaſſe: vocatúmque eum dixiſſe Antipherontem Oritem. vnde nunc ſine vlla dubitatione Antipheron fuiſſe creditur, qui tam tenui & infirma oculorum acie propter morbum fuerit, vt propinquus etiam aër illi pro ſpeculo fuerit: nec trudi ab eo expellíque potuerit, vt ab aliis remotus magno interuallo ac denſus. Ipſe ſanè affirmarim nuſquam hoc apud hunc auctorem legi. nomē certè hoc ipſum inueni in libro de memoria: loquitur tamen illic Ariſtoteles de ipſo vt de inſano, & qui ea quæ viſa forent, facta ob furorem illum putaret. qui morbus longè diuerſus eſt quare videndum accuratè an Pſeudalexander hic deceptus ſit: pec caritque in hiſtoria: neque enim cuncta quæ tradunt veteres interpretes firmiter credenda: neque tanti auctoritas eorum habenda vt labentes etiam ipſos in aliqua re ſequamur. Verba Ariſtotelis eo loco hæc ſunt. γίνεται δὲ καὶ τοὐναντίον
" ἐνίοτε οἷον συνέβη Ἀντιφέροντι τῷ ὠρείτῃ καὶ ἄλλοις ἐξισταμένοις: τὰ γὰρ φαντάσματα ἔλεγον ὡς γενό-
" μενα καὶ ὡς μνημονεύοντες: τοῦτο δὲ γίνεται ὅταν τις μὴ εἰκόνα ὡς εἰκόνα θεωρῇ. Vnum igitur inſanorum ipſum fuiſſe vult: atque animo ille imbecillo, non oculis fuit. hoc autem errore ipſos duci declarat quoque Cicero in II. Academicarum quæſtionum, vbi copioſè de hoc diſputat ſumpto inde initio. Quid loquar de inſanis?
" qualis tandem fuit affinis tuus Catule Tuditanus? Quiſquam ſaniſsimus tam
" certa putat quæ videat, quàm is putabat, quæ videbantur. Ecce autem aliæ alterius interpretis Græci ineptiæ: Olympiodorus enim inferior multo ſuperiori diligentia & eruditione, nomen illius fuiſſe idem tradidit: patriam immutauit: Tarentinum enim illum facit: affirmatque in libris ſuis de moribus Ariſtotelem ipſum nominaſſe, qui ita oculis affectus fuerit. quod liquidò inane ac commenticium eſt, niſi ἠθικὰ aliqua intellexit, quæ uetuſtate euanuerint.

Membra

Diſputatur de eleganti tranſlatione, qua Virgilius motum alarum in auibus remigium dixit: oſtenditurque Aeſchylum quoque in tragœdia eandem metaphoram uſurpaſſe.

CAP. XXIII.

REMIGIVM alarum μεταφορικῶς à Virgilio de Dędalo dictum eſt magnos auctores ſecuto, neque Latinos tantum, verum etiam Græcos. poëtas tamen illos omnes: neque enim inueni ſcriptorem vllum, qui in ſoluta oratione tranſlatione hac vſus ſit. vnde Quintilianus in agendo ſe illam vſurpaturum non fuiſſe tradidit, quum apud poëtam hũc ipſam ſuſpiciat, ac valde ſpeciosam eſſe dicat non primus tamen Virgilius ſimilitudinem harum rerum vidit, & à nauibus ad aues, ac quicquid denique volaret, id nomé traduxit nam & Lucretius in v s. libro de volucribus ait. Remigio oblitæ pénarum vela remittunt: & Plautus in Amphitryone. cum Soſiam hero ſe purganté inducit, qui putabat ſe cædi quod lentè iter feciſſet = nõ ocius quiui ſi me Dędaleis tuliſſem remigiis. Sed præter hos poëtas, quos imitari facilè potuit Virgilius, cũ eiuſdẽ linguæ eſſent, Aeſchylus etiam in Agamemnone aptiſsimè vſus eſt hac tranſlatione, cum primum chorum eius fabulæ, ſimili declarantem profectionem Atridarum cum exercitu è Græcia ad Helenam armis recuperandam, induxit ita loquentem. τρόπον αἰγυπιῶν, οἵτ' ἐκπατίοις ἄλγεσι παίδων ὕπατοι, λεχέων. Στροφοδινοῦνται πτερύγων ἐρετμοῖσιν ἐρεσσόμενοι δεμνιοτήρη πόνον ὀρταλίχων ὀλέσαντες. illos enim inquit cũ claſſe ad Troiam euntes, ſimiliter feciſſe atque accipitres, qui amiſsis pullis longè à nidis illis ſublimè volantes, ac remis alarum remigantes, girum conficiant atque aërem queſtu impleant. vt patet igitur ita egregiè Aeſchylus hanc rem tractauit, vt nõ minus ab eo quàm à Latinis, cum Græcos in primis tragicos libenter legeret atque æmularetur Virgilius, id accepiſſe exiſtimandus ſit.

Aliter cepiſſe cubitum Latinos quam πῆχυν Græcos, cum meſuras hæc nomina in utraque lingua ualent: notataque alia nonnulla cognitione digna.

CAP. XXIIII.

QVAMVIS Latinis cubitus idem quod Gręcis πῆχυς valeret: idẽ enim corporis noſtri membrum vtroque nomine oſtendebatur, non tamen cum menſuras uocabula hæc ſignificabant, eodem pacto ambæ hæ gentes videntur ſuo nomine vſæ: nam Latini cubitum vnum & dimidiatum pedem vocabant, ideſt ſex palmos: vt accuratè docuit Vitruuius in i i i. libro, cum ait. E cubito. n. cum dempti ſunt palmi duo, relinquitur pes, quattuor palmorum: palmus autem habet digitos quattuor. nec nõ Boëtius in libro s i. de Geometria. Græci verò πῆχυν mẽſuram duorũ pedum appellarunt, vt teſtatur etiam Sudas. qui inquit. ὁ πῆχυς ἔχει πόδας δύο· ὁ δὲ ποὺς δακτύλους ις. Cum conueniret igitur ipſis inter ſe in longitudine pedis, diſcrepabant magnopere, ſi quod tradit Sudas verum eſt, in ſpatio cubiti, cum Gręcus ita cubitus, πῆχυς ab ipſis vocatus, octo palmis conſtaret: ſex autem Latinus. Videtur autem cõfirmari id quod apud Sudam legitur, teſtimonio etiam hoc: quod homini, qui longitudinem corporis immenſam habuit, cognomen inditum eſt πολύπηχυς: ſi nanque πῆχυς ſex tantum palmos Romanos contineret, non eſſet hæc menſura corporis inuſitata: vt qui ad eam peruenisſet, dignus eſſet qui ob nouitatẽ inde

cognomen traheret. huius autem uiri meminit Athenæus in V. libro Δειπνοσοφι-στῶν, quo loco narrat, qua ratione Athenio ille impurus homo, Athenis in concione inflarit plebem, augens verbis res geſtas Mithridatis. à quo legati nomine reuertebatur: commemorat enim illic Athenio regem illum in aliis multis, & Q. Hippium proconſulem in vinculis habere: & M' Aquilium, conſularem hominem, qui ex Sicilia triumpharat. eadem cathena cum Baſtarne pentapychi vinctum, ſecum ducere, peditem quidem illum ab equite tractum. Cum autem Baſtarnæ natio ſit, arbitror hunc tam longum hominem gentis vocabulo pro proprio nomine appellatum, quum cognomine illo, quo ſignificabatur ſuperare communem hominum ſtaturam, in primis intelligeretur. Verba Athenæi
» hæc ſunt. ῥωμαίων δὲ στρατηγὸς μὲν παμφυλίας πόπλιος ὁ ἵππιος παραδοθεὶς ἀκολουθεῖ δέσμιος·
» μάνιος δὲ ἀκύλλιος ὁ ὑπατευκὼς, ὁ τὸν ἀπὸ σικελίας καταγαγὼν θρίαμβον· συνδέδεται ἁλύσει
» μακρᾷ βαστάρνῃ πεντάπηχυ, πεζὸς ὑπὸ ἱππέως ἕλκεται. Sed etiam Simplicius in commẽ »
tariis in Categorias, quo loco interpretatur ſenſum verbáque Ariſtotelis de quantitate, cum quæſtionem hanc poſuiſſet. quis nam ſit terminus progreſſionis verſus multum & paucum, & verſus magnũ & paruum, ita diſſoluens illã, ſingulas formas vna cum ſua proprietate ac quantitate, ſecum ferre menſuram quandam aptam illi naturæ, quæ tamen menſura certa non ſit, ſed latitudinem habeat. vt ſi tamen longo interuallo terminus ille tranſeatur, ſiue creſcendo, ſiue minuendo, monſtri loco id habeatur, addidit. vt quæ noſtra ætate uixit, mulier natione Ciliſſa, longitudinem quattuor cubitorum habens. & pumiliones, qui omnibus locis naſcuntur. eadem enim ratione, qua Baſtarnes ille prodigii ſimilis fuiſſe exiſtimari non potuit, cum quinque cubitorum eſſet, ſi cubitũ illo modo capimus, mulier itidem illa, quæ longa quattuor cubitus fuiſſe miraculi loco dicta eſt, vſitatam communemque menſuram mulierum non valde exceſſiſſet. Vnde perſpicitur πῆχυν longiorem menſuram fuiſſe: maiuſque ſpatium loci continuiſſe quàm cubitus faceret: &, aut duos pedes valuiſſe, aut aliquam, nõ parum maiorem vno & dimidio pede menſuram. nam homo qui X. pedũ eſſet, non paruo interuallo communem hominum ſtaturam ſuperaret: excederet. n. ita aliquãtum menſuram quinque brachiorũ, vt nos hodie brachium capimus: pes enim ſuperat exiguo interuallo dimidiatũ brachium. quare videtur potius πῆχυς menſura brachio reſpondere, quo nunc utimur vulgò nomine in menſuris. qui nanque vir ad longitudinem quinque brachiorũ perueniſſet, raram inuſitatámque corporis magnitudinẽ haberet. vt mulier etiam, quæ quattuor brachiotum magnitudinem cõfeciſſet, cum mulieres uiris hac etiam parte inferiores ſint. nam quod Plinius in Aethiopiæ quibuſdam partibus commemorat populos eſſe, qui octonum cubitorum eſſe dicantur, fabuloſum habendum. Adnotandum autem in loco, quem ex Athenæo expreſſi, cum Athenio vocatus ſit, qui ſeditioſa oratione: aptáque ad plebem cõcitandam, auctor fuit Athenienſibus vt ſe ad Mithridatis amicitiam applicarent, eodem etiam nomine appellatũ fuiſſe ducem fugitiuorum: cuius Cicero in epiſtola quadam ad Atticum meminit, ſigniferum illum vocans: & Aſconius in IIII. in Verrem. Appianus præterea in libro de bello Mithridatico, quo loco Fimbriæ exitum exponit: tradit. n. exercitum Syllæ iratum magnopere illi, & deſpicientem ipſius copias, cum caſtra Fimbriæ circundediſſet, maledicta multa & cõuicia in eum ieciſſe: in aliiſque Athenionem ipſum vocaſſe, qui Athenio vt narrat, dux fuerit fugitiuorũ in Sicilia ſpatio paucorum dierum. Sed etiam animaduertendum hunc ipſum, quem Athenæus: ſiue Poſidonius (à Poſidonio. n. totam illam accuratam narrationem ſumpſit, vt teſtatur, Athenæus) Athenionem vocat, appellari à Plutarcho in Sylla: & ab Appiano in eodem libro, Ariſtionem, cuius nominis diuerſitatis in eadem perſona appellanda, cauſam hanc eſſe puto, vt poſteriores hi Græci rerũ R. auctores ſuo proprióque nomine ipſum vocarint, quod aut ipſi puero impoſitũ ſit, aut ſibi ille poſtea aſciuerit ad tegendas natalium ſordes. Athe-

næus

næus verò à parentis nomine, vnde procreatus eſſe exiſtimatus ſit: cum enim in ſimo loco natum eum oſtenderet, tradidit Athenionem quendam, qui Erymnei peripatetici ludum frequentabat, ancillam Aegyptiam emiſſe, ex qua, ſiue è domino, ſiue ex alio quopiā prægnante, natus hic ſit, cognominis hero, Athenion: à matre autem ille educatus, cum literas didiciſſet, ſenem iam herum cum ipſa fouit. Cuius etiam mortui heres, aſcriptus ciuis Athenienſis factus ſit. Repugnat etiam, quòd cum ſectam peripateticorum ſecutum eum indicet Athenæus, Appianus commemorat ipſum decreta Epicuri probaſſe. vt qui fortaſſe vitam potius, moreſque ipſius ſpectarit (nam ſimul ſæuus ac mollis fuit: voluptatibuſque magnopere deditus) quàm vnde accepiſset diſciplinam, & familiares ipſius: vſus .n. eſt Athenio in rebus agendis opera Apelliconts Teii, qui bibliothecam Ariſtotelis & Theophraſti, poſsedit: & in iiſdem ſtudiis cum ipſo uerſatus eſt.

LECTORI HOR. LIBROR.

VOLO *tibi lector optime, quæ fuerit origo ſcriptionis huius aperire: atque omnem denique conſilij mei rationem, ſi quid hoc quoque ad rem pertineat, exponere. Cum diligenter olim legiſſem principes quoſque Latinæ linguæ auctores, & in legendo plura notaſſem, quæ aut expreſſa de Græcis ſcriptoribus uidebantur, aut eorum doctrina poterant adiuuari, & non mediocriter (niſi fallor) illuſtrari: ſemper .n. putaui ſingulas res ueteres Græcos auctores, & inueniſſe ſubtilius, & explicaſſe accuratius: ut alia etiam quæ non ſatis eruditè ab interpretibus fuerant declarata: non pauca itidem negligentia librariorum contaminata: ſiue à peruerſis quibuſdam correctoribus, dum emendare voluerint, deprauata, hortatu poſtea amicorum, bonam magnamque partem horum collegi, & ne aliquando perirent non omnino inutiles (vt ipſi aiebant) labores illi mei, in volumen redegi: eundem ordinem, quem olim in notando ſecutus fueram, conſeruans. ſi ordo hic vocari poteſt, cum quicquid animaduerſione dignum offendis apud diuerſos auctores: variaque etiam in materia, ſeligis, & in commentarijs confusè ſcribis. Studui autem ea potiſſimum è reconditis Græcorum literis tanquam è fonte omnium ſcientiarum, haurire, quæ ſententiam aliquam Latini ſcriptoris ornarent. nam ſi voluiſſem quæcunque illic abſtruſa, & inaudita ferè auribus Latinorum hominum, inueniſſem excerpere, paruo negotio magnum aceruum librorum conſtruxiſſem. ſed mihi ſemper labor hic magna ex parte irritus uiſus eſt: excidunt enim citò illa omnia, quæ cum Latina doctrina coniuncta non ſunt: nec noſtro alicui, aut poëtæ, aut oratori hærent. præterquam quod cum Græcus ſermo hodie tantopere notus ac diuulgatus ſit, cuncti qui poſſunt apud auctores ipſos ea legere malunt, vt non multi ita reſtent quorum vtilitatibus leuiter conſulitur.*

Sed cum ſæpe contingat in hoc genere ſcriptorum, ſi prodeſſe ſtudioſis velis, quæ prima eſt, veráque cauſa ſcribendi, vt ſententijs aliquorum aduerſeris: doctorum virorum, ac benè de literis meritorum: quod tamen modicè feci, & quam maximè potui dignitatis illorum habita ratione, nolim mihi iraſci, ſiqui forte ad huc viuunt eorum, contra quorum opiniones diſputaui: nec voluntati meæ, nulla ſuffuſæ maleuolentia, ſuccenſere: neque enim mihi propoſitum vnquam fuit ex aliorum erratis laudem mihi comparare: quod ſcripta etiam mea me tacente, declarant: méque hac culpa, ſiquis æquus iudex eſſe velit, facilè liberant. nec tamen, cum periculoſa ſit, & huic malo expoſita, hæc ratio ſcribendi, deprecari hoc nunc inutile eſſe: alienumq. ab officio meo putaui. Præterea cum, quamuis ſatis magnum volumen effecerim, et quod non nullus fortaſſè prolixum ac nimis longum videatur, loci tamen adhuc non pauci mihi reſtent, qui non inſulsè animaduerſi (vt opinor) ſunt: videámque etiam me plures alios inuenturum, ſi per valitudinem licebit, quæ vt firma olim uegetáque fuit, ita nunc aliqua ſui parte laborare cœpit: ſiue hoc ætas iam ingraueſcens facit: ſiue potius aſsiduus labor ac vigiliæ, quæ quoduis corporis robur frangere debilitareque poſſunt, pollliceor me rurſus huiuſcemodi aliquod volumen confecturum: præſertim ſi eruditi viri, ac ſtudioſi bonarum artium, æqui boníque labores hos meos fecerint: nec inanes eos eſſe, fruſtraque ſuſceptos, exiſtimauerint.

Affige hoc qui legis, ſiue rurſus hoc opus imprimis, capiti V I I. ſecundi libri in extremo.

Quod memoriæ prodidit Heſychius, hoc ipſo nomine illos vocans: eoſdem etiam Græcè νεκροθάπτας vocatos, cum libitinarii dicerentur à Latinis, teſtatur Vlpianus in x i i i i. libro Pandectarum. tit. de inſtitoria actione. Animaduertendum autem, cum in oraculo illo πλείονες crediti ſint vocati eſſe mortui, qui verè non ſunt, nos quoque patrio noſtro ſermone ita loqui: dicimus enim eos, qui interiere, ad plures profectos eſſe. ſed in conſuetudine quoque hoc Latinorum hominum fuiſſe teſtimonio Plauti cognoſcimus: cuius in Trinummo hæc verba ſunt, à Philtone pronunciata, filio præcipiente. Quia ego ad hoc genus hominum duraui, quin prius Me ad plures penetraui.

Adiunge hoc etiam capiti X I X. libri V. in extremo.

Demoſthenes quoque in i i i. Philippica ſtultitiam illius vocis declarauit: nec dignos eſſe quibus ignoſceretur oſtendit eos, qui, cum errore magno animi in graue malum incidiſſent, ita ſe excuſarent. ait igitur. καὶ μὴν ἐκεῖνό γ' αἰσχρὸν ὕστερόν ποτ' εἰπεῖν συμβάντος τινός. τίς γὰρ ἂν ᾠήθη ταῦτα γενέσθαι. Sed etiam Plutarchus in libro de tranquillitate animi, cum antea docuiſſet habitum illum animi Anaxagoræ; qui audita morte filii, dixit. Sciebam me genuiſſe mortalem non eſſe ſolum laudandum, ſed etiam imitandum: illo enim modo nihil nouum & inexpectatum accidere poſſe, addidit. αἱ γὰρ τοιαῦται προσδοκίαι καὶ διαθέσεις, ἐάν τι συμβῇ τῶν ἀβουλήτων μὲν, οὐκ ἀπροσδοκήτων δὲ, μὴ δυσχεραίνειν τὸ, οὐκ ἂν ᾤμην, καὶ πολλὰ ἤλπιζον, καὶ τὸ, ταῦτα οὐ προσεδόκων. οἷον πηδήματα καρδίας καὶ σφυγμοὺς, ἀφαιροῦσι. collegit enim omnia, quæ cum inſperatum aliquid contigiſſet, parum prudentes homines: & qui nunquã condicionem rerum humanarum meditati fuerant, dicere conſuerant.

Emenda ita locum in medio X I I I. capite noni libri.

Nec vllum futurum tempus, quo penitus memoria eius extingueretur, quamuis tunc oblitus foret, ita locutus eſt initio X. odæ Olympiorum, mandans Muſis, quæ id ſciebant, vt legerent. Τὸν ὀλυμπιονίκαν ἀνάγνωτέ μοι Ἀρχεστράτου παῖδα πόθι φρενὸς, ἐμᾶς γέγραπται. Expreſſiſſe autem hoc quoque Terentium in Andria his verbis, apparet. Etiam nunc mihi Scripta illa dicta ſunt in animo Chryſidis contra. & quæ ſequuntur.

Adiunge hoc itidem capiti X X I I I. libri XV. in extremo.

Iidem autem Alexidis verſus citantur quoque ab Athenæo in x i i i. libro Δειπνοσοφιστῶν, quo loco de meretricibus copioſè diſputat: cum enim oſtendere vellet idem quod Clemens, artificium ipſarum in forma corporis fingenda: fucúmque omnem ac fallacias, quas adhiberent, exponeret, vſus & ipſe eſt teſtimonio eius poëtæ, qui accuratè omnia commemorarat. initium verò eorum, finiſque, idem ferè illic eſt, quod apud Alexandrinum auctorem: nam duo verſus, qui deſiderantur apud Athenæum in principio, leguntur in exemplari ipſius calamo exarato: ita enim habet. πρῶτον μὲν γὰρ πρὸς τὸ κέρδος καὶ τὸ συλᾶν τοὺς πέλας πάντα τἄλλα αὐταῖς πάρεργα γίνεται ῥάπτουσι δέ. & quæ ſequuntur. Sed in iis etiam uerbis, quæ ſupra adduxi, varietas eſt, cum illic ſcriptum ſit. φελλὸς ἐν ταῖς βαυκίσιν ἐγκεκάττυται: quod enim in excuſis eſt καυκίσιν, falſum ſine dubio eſt: βαύκις enim calceamenti muliebris genus eſt, quod teſtatur Pollux. vt βλαύτη quoque. Quare collatione vtriuſque loci: diligentique eorum animaduerſione, mendæ

nonnullæ,quæ inſederunt illic,partim apud Clementem:partim apud Athenæum,poſſunt (vt arbitror) deleri.

Affige hoc quoque capiti XVIII. libri XVII. ad extremum.

In nomiſmate ſanè Q. Catuli cum forma Capitolii deſcripta ſit, inciſis his literis. DEDIC. CAPIT. ea parte qua oſtendi,tanquam adfixum quiddam eſt, quod faſtigium eſſe arbitror:reſpondet certè illud mirificè narrationi Plutarchi: videturque adnexum eſſe,& (vt ait) προσκείμενον, ampliſsimo illi ædificio.

Corrigito hoc pacto errata librariorum, & non nulla per imprudentiam commiſſa.

Pag. 1.	ver. 28.	ſtudioſum	197.	18.	videtur
7.	20.	charas	228.	25.	ſuppetet
19	23.	oculos	236.	15.	myrti
	34.	Terpſichora	237.	26.	locum
21.	33.	in iis libris,qui	245.	21.	ſeueri
	49.	accommodatum	249.	31.	interfici
22.	42.	reprehendit	253.	28.	Phœbe
34.	29.	ἐν τοῖς ἀρχείοις	255.	14.	epirrhematis
59.	13.	in Epiro condidit	259.	28.	eſt autem
60.	43.	oleamque	266.	10.	de Ser. Galba
70.	1.	vnquàm ſperaſſet	288.	2.	ὀφθαλμὸν
85.	43.	occæcati	308.	31.	hanc omnem
93.	38.	odyſſeæ	317.	44.	collocaret
100.	2.	ἰαμβεῖον	339.	45.	Quintilianus in IIII.
	8.	ὑμῖν δ᾽ ἐπαινῶ			
101.	30.	illic habeat	357.	8.	πρὸς θεῶν
103.	41.	quendam	372.	43.	non
	43.	auſtrum		44.	Cre-
107.	50.	abortiatur		45.	ille
112.	15.	ἀσυζόμενος	378.	43.	ordinem
138.	45.	erratum	386.	22.	exēplarium, cum purgandis his magna
154.	45.	nec laudare			
165.	31.	pro Cteſiphonte	388.	16.	inferis
169.	16.	multitudinis		41.	ſententias communes
171.	4.	atque vbertatem			
183.	41.	vacabant	392.	2.	locus
188.	39.	incommodæque		3.	optat
192.	33.	belligerem		12.	occultos
193.	46.	ſpiritu		51.	libro

LOCI INSIGNIORES TAM
Græcorum quàm Latinorum ſcriptorum emendati, uel explicati.

AEliani.155.172.185.
Aeſchinis.22.64.74.112. 132.207. 215. 220. 265.276.312.356.404.
Aeſchyli.99. 167. 188. 202. 302. 320. 349. 399.405.
Alex. Aphrod.82.et 83.171.280.394.402.et.403.
Anacharſidis.231.
Anaximenis Lampſaceni.221.
Apollonij Rhodij.261.291.297.298.394.
Appiani. 407.
Apuleij.286.
Aquilæ Romani.329.
Ariſtidis.129.
Ariſtophanis.20.22.27.117.185.207.216.344.393.
Ariſtoteles. Admirabilib.36. Elench.156. Ethic. ad Nicomach.33.274. 315. 323. et 324.337. Ethicis Magnis.98.115.190.315. Hiſt. Animal. 96. 125. 177. Meteor.404. Natural. Auſcult.328. de ortu & inter.138. Poëtica.18.105.118.130. Progreſſu Animal. 337. Problem. 13.26.104. De Repub. 47.50.78.107.219. 247. 351.365. Rhetoricis. 33. 135. 158. Topicis.280.
Arnobij.124.
Aſconij.45.336.
Athenæi 1.9.35. 42. 48. 62. 70. et 71. 89. 91. 94. 100.103.108.144. 166.189. 194.205. 222.264. 269. 289.336.337.367.379.389.407.410.
C.Cæſaris.2.4.14.31.43.52.116.140.154.187.286.384.
Catulli.42.61.68. 83. 84. 104. 109. 114. 123. 128. 173. 178.188.193.248.264.279.300.304.307.et 308. 317. 318. 324.344. 345.347.366.
Chariſij.66. 357.
Ciceronis. Epiſtolis ad Attic.2. 22.114.126.151. 192. 195.200.211. 215.224. 240. 243.255.273.274. 302. 333. 334.342.353.359. Ad Brutū.34.360. Famil.13. 26.87.112.122.160.204.240.242.260.267.284. 309. 341.374.et 375. Epiſtolis ad Q. Fra.5.29.56.78.79. 211. 116. 189. 194. 222. 264. 305. Academicis Quæſt. 150. 191. 198.219. Amicitia.115 386. Diuinatione lib. primo.24.76.81.122.145.172. 196.211. 238. 292. 298. 309. Secundo. 32. 76. De Fato.11. 150. De Finib. bon. lib. Primo 169. 295. Secundo. 7. 8. 86. Tertio. 16. 168. Quinto. 18. 96. 105. 225. 402. De Nat. Deorum. lib. Primo 160.295.384.385. Secundo.191.245.382. Tertio.1. 12. 27. 33. 98.166. 180. 325. & 326. 363. ibidem. De Legib. primo.23. Secundo.12.351.360. Tertio. 154.192.354. Lucullo.171. 337. 383. Officiorum primo.78.101.260. Secūdo.65. Tertio.105. Paradoxis.63. De Senect.29.30.49.61.115.144. 183. 341. Tuſculanarū primo.67.et 68.82. 144.194. et 195. Secūdo.24. Tertio.49.60.111.276. Quarto.171.184. 189.224. Quinto.21.12.35.36.41.54.149.161.164. 175. 177.224.230.231.269.299.400. Vniuerſ.296. De Oratore Primo,66.139.248.256. 334. Secundo. 47. 151.170.270. Tertio. 57. 61. et 62. 63. 88.149 182. Bruto de clar. oratorib. 116. 191. 210. & 211. 230. 319. 333. Oratore. 25. 26. 49. 165. 180. 181. 190. 205. 240. 273. 286. 299. Topicis. 24.378. Ex Orationib. pro Archia. Poëta. 3. 21. 97. 125. 150.181.195.293. Aruſp. reſponſis.273. in Catilinā. 95.101.206. A. Cæcina.96. A. Cluentio.106.162. 170.232.373. Cælio.114.329. Cornelio.340. Deiotaro.7.223. pro Domo ſua. 260. L. Flacco. 20.40.65. 94.201.206.288. Lege Manilia. 147.294.304.312. Ligario.45.70.77.298.320.329.331.377. M. Marcello.149.271.323. Milone. 202. 279.281. 298. 313.314. 328.351.352.388. Murana.39.221. Philipp.3.4.13.17. 43.145.186.195.204.216. 227.236. 258. 261.263. 329. 341.366.402. in Piſonē.17.64.73.182. 248. 265. 346. 375.386. Pro Plancio.324.334. P. Quintio.202. 327. C. Rabirio.239.289. Rabirio Poſth.81. Sex. Roſcio. 162.216.223.265.272. in Salluſt.220. Sextio.268.349. P. Sylla.72. in Verrem.8.10.13.32.63.210. 212. ibidem.336.
Ciceronis loci apud Nonium.146. 174. 232. 296. 315. 316.322.338.356.
Clementis Alex.53.89. 116.et 117.147. 157. 166. 188. 191.196.214.227.234. 325. 410.
Cornificij Rhet. ad Herennium.210.327.354.
Demetrij Phalerei.381.
Democriti apud Stobæum.162.
Demoſth. cōtra Aphobū.5. Ariſtocratem.6.225. Ariſtogitonē.378. contra Dionyſiodorū. 162. pro Cteſiphōt.21.37.57.94. 165.186.221.284.301. 322.341. de Falſa legat.37.138.162. 213. 260. [illegible] 84. cōtra Midiam. 4. 256. 391. Olynthiac. 85. De pace 329. Philippic. 94. 95. 136. 145. 248. περὶ συμμοριῶν 25. contra Timocratem. 104. Theocrinem 8. Xenothem. 111.
Diodori Siculi. 77. 309.325.332.
Diogenis Laërtij.23.120.161. ibidē. 215. 226. 230.312.
Dionis hiſtorici.187.356.387.
Dionis Pruſenſis. 118.
Dionyſij Halicarnaſſ. 45.50.166.190.330.343.
Dioſcoridis.286.
Donati.225.
Epigrāmatum in Priapum.167.173. 208. 396. 397.
Ennij.86.141.202.213.
Euripidis.18.23.33.36.49.53.108.132.133.141. ibid. 143 152. 155,158.177.179.189.197.198. ibidem. 207. 224 236.238.267.297.310.314.
Euſtathij.112.113.
A. Gellij.34.178.254.et.255
Hermogenis.165.
Herodoti.127.
Heſiodi.13.
Homeri.3.35.101.108.226.et.227.238.275.334.335.
Horatij.36.38.48.87.88.119.120.132.137.146. 153. 158. 188. 194. 204. 216.226. 227. 228. 276. 306. 311. 342. 355. et 356.
Hygini. 135.
Iſocratis.25.46.95. 99. 164. 190. 228. 264. 287. 288. 304.323.330. 333.388. 391.
Iulij Pollucis.229.
T. Liuij.78.106.110.121.126.142.143.182.199.216.229.

.237.301.319.325.379.390.et 392.
Lucani.187.
Lucretij.83.102.117.153.209.262.283.
Lyſia.38.114.222.226.279.312.357.375.
Macrobij.250.
Menandri.70.299.
Nonij Marcelli. 8.34. et 35.45.et 46.47. 57.66.76. 107.146.148.149.173 262.et 263.285.305.317.324.358.
Ouidij.175.253.
Pacuuij apud Nonium.232.
Pauſaniæ.166.282.
Pindari.117.196.365. 409.
Platonis. *Apologia*.42. *Axiocho*. 60. *Critone*.81. 367. *Epiſtolis*.11. 36.127. *Euthydemo*.61.99. et 100. *Gorgia*.117. *Lyſide*.24. *Legib*.11.13.88.122.150.273. 386.387. *Phædone*.62.82. *Phædro*.24.99.182. *Philebo*.188. *Protagora*.12.290. *De Rep*.10.12.13.24. 33.et 34.36.51.149.164.166. 169. 175.220. 288. 333. *Sympoſio*.186. *Timæo*.296.338.
Plauti.15.19.44.48.61.72.*ibid*.93.121.et 122.150.160. 192.201.232.246.296.357.387.393.399.et 400.
Plinij.67.125.209.286.297.391.
Plutarchi.10.13.20.27.28.33. 34. 54. 63. et 64.67.93. 98.118.119. 120. *ibidem*. 121. 134.143.157.166. 179. 184.197.210.214.*ibidem*.219.222. 238. 259. 245. 255. 269.273.277.293.295.311.326.336.338. 340. 345. 354. 355.356.364.368.369.382.383.398.401. 409.
Polybij.10.21.59.66.70.77.80. 110.121. 142. 144. 157. 182.185.244.303.319.380.
Pomponij Melæ.186.
Porphyrij.199.
Priſciani.217.
Propertij.214.246.
Ptolemæi.291.
Quintiliani. 60. 93. 196.205.217. 220. 247. 265. 339. *ibidem*.364.
Rutilij Galli.254.
Salluſtij.85.101.122.153.156.158.159.161.179. 226. 306. 362.380.
Seruij Grammat.46.170.176.178.214.257.289.
Sexti Pompeij.8.17.35.72.253.272.352.395.
Simplicij 328.
Sophoclis.22.60.67.73.77.84.107.231.232.
Stobæi.162.214.
Strabonis. 35. 43. 112. 131.188.247. 254. 281. 291.298. 303.350.393.et 394.
Suidæ 293.350.399.
Suetonij.282.381.
Taciti.277.381.
Themiſtij.97.293.294.342.
Theognidis.50.
Theophraſti. 40.108.209.218.
Terentiani Grammat.173.
Terentij. *Andria*.21.38.52.62.207.212.215.409. *Eunucho*. 10.20.72. 100.135.138. 215. 223. 225. 322. 324. *Heautont*. 18.129. 135. 284. 314. *Adelph*. 5. 110. 223.284.308.321. *Phorm*.19.70. *Hecyra*. 138.
Tibulli.179.
Varronis.57.71.80.85.92.107.123.129. 130.140.202.et 203.246 250.251.252.262.268.272.296.322. 345. 348. et 346.358.372.378.
Vergilij.6.26.28.33.46.50.53.59.67. 90.95. et 96.102. 108.117.170.176. 178 185.214.217. 238. 257. *ibidem*. 261.281.283.287.295.
Vitruuij.305.
Xenophontis.15. 22. 41.57.64. et 65.111.123. 132.139. 149.156.159.194.206.233.259.273.285.316. 356. 357. 374. 382.

RERVM AC VERBORVM

MEMORABILIVM

INDEX.

A

Accius Medeã ſcripſit 363.
Accũbere in robore 39.
Achaia prætor uel proconſul quis dictus 242.
in Achaia uinũ naſcitur abortum gignens 107.
Achilles, dictum captionis genus 328.
aciem oſtendere 58.
Acroceraunia 187.
Acrocorinthus 303.
aculeum dimittere 48.
adhortationis ad pugnam exemplum 237.
Adonis a quo interfectus 93.
aditus 365.
Ad ſcalarũ locus Romæ quis 327.
ægrotare 292.
Aegyptiorum regis nomen immutauit Ariſtoteles 33.
Aeſchylus pœta et philoſophus 99
Aeſchylus Pythagoreus fuit 390.
Aeſculapio barbam auream demi iuſſit Dionyſ. tyrannus 315.
Aeſopi fabella de duabus manticis 342.
Aether & Dies unde procreati 33.
L. Afranii ignauia 242.
Agamẽnoni tribuit Cicero quod Vlyxis erat 32.
Agathocles hiſtoricus 309.
Ageſias Syracuſius 196.
Agricolendi ſtudium 60. ſollicitudines. ibid.
agricultura commoda 75.
Agrigentini unde oriundi 59.
agrum qui ſalutarint 70.
Aiaci quid tribuerit Cic. quod erat ab Vlyxe pronunciatũ 32.
L. Aemilius de Illyriis triumphauit 303.
Alcathous 50. Heſtia imolauit 55.
Alcon. 257. & 358.
Alexander Epiri rex, ac oraculum eidem editum 229.
Alexãder Farneſius 66. 321. 380.
Alexander Magnus quando natus 245.
Alexander Macedo contemptor uoluptatum 97.
Alexandri dictum de captiuis mulieribus Perſis. 19.
Alexãder Sophiſta de figuris erudite ſcripſit. 169.
Alexis comicus paraſitos dicit atros eſſe 90.
alloqui & allocutio 123.
alumnus quid Varroni 358.
amantium oculi cur dicantur dolere 175.
amantium phantaſiæ uigilantiũ ſomnia 364.
amicitia noua quomodo inſtituẽda 386.
amicitiam utilitatis cauſa expetendam dicebat Epicurus 86.
amor proprius unicuique innatus 207.
amoris uis ingens 316.
amoris uis a quo prædicata 189.
ampulla. 25. ampullam geſtabant Cynici mendici. ibid.
Aetion cur Cyri iunioris expeditionẽ uocauit Xenophon 179.
Anacharſidis epiſtola uerba à Cicerone expreſſa 235.
Anacreontis ode 313.
Anaxagoræ dictum ad Periclem 186.
Anaximenes Lãpſacenus ſcripſit de arte dicendi ad Alexãdrum regem 218.
anima ieiuna qua Cæcilio 45. & 46.
anima putei, aqua eſt 46.
animaduerſio 232.
animal 361.
animantibus quando uesci cœperint homines 278.
animi motus deſcribitur 301.
animũ quid uocauit Terẽtius 318.
Antigonus natura dicacior 156. & 157.
Antigonus quid reſpõderit amico. 273.
Antileon Metapontinus 316.
Antiochus Aſcalonita librum ſcripſit de Diis immortalib. 408.
Antiochus Chalcidenſis uirginis amore captus 379.
Antipheron Orites 404
Antonia ster Erutius 237.
M. Antonius inuiſus à Cicerone reprehenſus 342.
M. Antonii ebrietas deſcribitur 339.
Antonii Angeli laus 13. 168.
Antonij Auguſtini laus 123.
Apellicon Teius primus Ariſtotelis & Theophraſti bibliothecã è tenebris eruit 393. 407.
Apicius accuſator P. Rutilij. 256.
Apollodori Athenienſis ſententia de Hercule leonem ſtrangulante 55.
Appia uia oppida a quib. deſcripta 188.
aprorum pugna deſcripta a Virgilio. 176.
aptum & accõmodatum Naturæ quid uocet Cicero 402.
aqua medicata qua 46.
M'. Aquilius uinctus à Mithridate perducitur 406.
Arati φαινόμενα uertit Cic. 180.
Aratum qua in parte Georgicorum ſecutus eſt Virgil. 217.
arbitrari 231.
arcaa 272.
Arceſilas 382.
Archimedis ſepulchrum diligenter à Cicerone indagatum 353.
architectus ſceleris 162.
Archytæ Tarentini uox, clementiaq. 384.
Argei 272.
Argoum 292.
Argyropylus fallitur 337.
arietibus imponebantur pueri ut equitare diſcerent 113.
Ariouiſti crudelitatem quomodo ante oculos poſuit Cæſar 4.
Ariſteus 298.
maculis cœpit Proteum 152.
Ariſtio Athenarũ tyrãnus, qui & Athenio uocatus 416.
Ariſtogiton Athenienſis 315.
ariſtolochia etymon 76.
Ariſtophaneo modo, quid 222.
Ariſtot. breuitati ſtuduit 280.
Ariſtoteli attributus liber de mundo uidetur eſſe Nicolai Damaſceni 398
Ariſtoteli diſplicuit inſcriptio ſepulchri Sardanapali 400.
Ariſtotelis erratum 32.
Ariuſium uinum 234
Arni fluminis origo 281. et 282.
Arnoldus Arlenius 398.
Aſclepiadis Cyprij commentarius 178.
Aſiatica creta 206.

Aſteris pueri amore captus Plato 312.
Aſtyllus athleta 88.
Atabyrij Iouis templum 95.
Athenas errature 144.
Athenæ cur dictæ ſumptuoſa ciuitas 148.
Athenienſium crudele factum 316.
Athenienſium mos in funeribus 38.
Athenio plebem Athenis in ſeditione concitauit 406.
Athenio quidam alius fugitiuorum dux 406.
athletæ coronæ deſiderio flagrantes qui 88.
Athletæ qui uocati Græce 377.
Atta picta 349.
Attalus Daphitam è rupe deijciendum iuſſit 310.
Atticarum matronarum ſtudium, ut filias redderent graciles 20.
Attidis fabulam eleganter ſcripſit Catullus 162.
attingere & guſtare 138.
attingere digito quid 177.
auaritia refellendæ ratio 119.
auarorum hominum ſententia 362.
auctoritatem defugere 71.
auctorum loca dirempti quomodo aliquando componantur 147.
audiſſe per nebulam 195.
Auguſti familiaritate uſus Nicolaus Damaſcenus Peripateticus 398.
Aurea mala inueniendi rationem à quibus didicit Hercules 312.
aurigatur quid Varroni 148. & 149.
Auſer fluuius 254.

B

B Litera in locum aliarum ſæpe ab antiquis uſurpata. 205.
balnearij fures 104.
Bambalio 261.
baris 146.
Bartholomæus Barbadorus 314. 390.
Baſtarnes quidam ingenti proceritate 406.
battere & battuatores 160.
Belly 205.
Belus Pygmalionis ac Didonis pater 178.
Bembus fallitur 392.
bene eueniat 326. & 327.
beneficiorum commemoratio, exprobatio eſt 21.
Bernardinus Maphæus Card. 313
Bernardus Segnius 394.
bibendi mos Græcorum 316.
bibliothecã Ariſtotelis & Theophraſti primus è tenebris eruit Apellicon Teius 393.
bona comedere 98.
boni dæmonis poculum 1.
bonorum Deorum inſcriptio 1.
Boreæ filij alati 366.
bouem, qui prius à ſacerdotibus ſignatus non eſſet, immolari capitale Aegyptijs 206.
brontolare quid Italis & unde ſumpta uox 277.
Bruges loco Phryges 205.
M. Brutus epitomen fecit librorum Polybij 319. & 320.
Budæi laus 137. 398. error. ibid.
Budæus fallitur 151. 398.
libellum de Mundo conuertit in Lat. ibid.
bulga. 376.
Burrhus pro Pyrrhus 205.
buſta ſibi conficiebant ueteres in agris 216.
Byrrhia 206.

C

Caci timiditas expreſſa à Vergilio. 33.
caco etiam apparet 398.
cæcum uidere in literis quid Ciceroni 41.
M. Cælius quo fuerit ingenio 259.
M. Cælius in Antonium ſcripſit 399.
Cælius an Catulli riualis 259. hunc quibus argumentis defendit Cicero. ibid.
Cælius Rhodiginus fallitur 193.
C. Cæſaris æquitas laudata à Cicerone. 377.
C. Cæſaris lex ſumptuaria 104.
Cæcus amnis 65.
calamiſtrũ, & calamiſtris inurere 118.
calathus 137.
calcitro equus 57.
Caligula cur interfectus 281.
Callimachi elegiam uertit Catullus 279.
Caliſthenes & Timæus in hiſtoria ſæpe lapſi, & cur 319.
Calypſonis nomen pro Circes poſitum ab Ariſtotele 31.
Camicus 247.
canis, catulus 348.
Cardianorum crudelitas in Miltocythẽ. 6.
Carynæ in Achaia unũ quale 107.
in caſtris quis locus habitus cãſtior 34.
caſus 273.
Q. Catuli uox. 273.
Catulli laus 347.
Catullo aſſertũ elegãs carmẽ 173
Catullus de Priapo ſcripſit ibid. quid conqueratur in amorib. ſuis 334. ualde mendoſus circumfertur 317. 347.
cauſam nuitem quam uocet Cicero 168.
Ceo inſulæ inſtitutum 298.
celeritas itineris quomodo metaphoricè exprimatur 366.
cenſeri 232.
Cenſores unde dicti. 232.
Cenſoris iudicium, & cenſoria notatio 232.
Ceraunij montes 187.
Chærephili filij cur ciuitatẽ donarint Athenienſes 115. eoſdem uocauit ſcombros Timocles 116.
chamæpytis 393.
Chaunes 312.
Charon appellatus orcus 246.
Cheſippus 385.
Chlamys, quale genus ueſtimenti 18.
Chones 312.
Chryſantas quid ſuaſerit Cyro 159.
Chryſem ſcripſit Pacuuius 286.
Chryſippi curioſitas in hiſtorijs 194.
Chryſippi ſtatua Athenis ubi 385.
cibarius panis & uinum cibarium & homo cibarius 14.
cibum è flamma petere 324.
cibus alienus, & cibus ſuus 100.
Cicero an ignorauerit poëtæ officium 105.
Cicero delectatus locutionib. Terentianis 84. 223.
Cicero conuertit ex Plat. Protagoram 390.
Cicero memoria lapſus in uetere hiſtoria 24.
Cicero multas ſententias à Platone ſumpſit 164.

Cicero

Cicero plures libros quàm qui nõ extant ſcripſit de legib. 350.
Cicero quando breuior & obſcurior uideri poſsit 231. *quo loco de fabrica noſtri corporis agit, à Xenophõte accepit.* 382. *uertit Timæum Platonis* 295. *Xenophontis œconomica* 356.
Ciceronis iudicium de Iſocratis numeroſa oratione non uidetur probandum. 25. *lapſus per imprudentiam.* 32. *ſententia de Epicuro.* 47.
Ciliſſa mulier quatuor cubitorum 406.
Cineas orator Romam miſſus à Pyrrho 345.
cinerarius quis dictus 128.
Cinna poëta Smyrna 345. 346.
circulari 116.
ciuitatis ius quibus donabatur in Græcia 124.
claues adimendi mos uxori in diuortio 17.
Cleanthis Samij opinio 337.
Clemens Alexandrinus à Victo rio multis in locis purgatus 214.
Cleoni tribuit Plutarchus quod Ageracriti eſt apud Ariſtophanem 32.
Cleopatra quomodo ſibi mortem attulit 55.
Clodia mulier impudica 235. *huius familiaritas infamiam attulit Cælio. ibid.*
Clodium in Senatu acutis uocib. fregit Cicero 302.
Cælo atque terra mala ſua narrant perperam non nulli 48.
Cælum manere: terram moueri qui nam opinati 338.
cœna ſine ſanguine 103.
cœna terreſtris quæ Plauto 103.
collationum exempla 265.
collocatio uerborum 247.
columba cur fingantur miſſæ à Venere. 39. *eidem deæ ſacræ.* ibidem.
Colũbas uenerabãtur Syri 179.
comã alendi mos alicui Deo 89.
comedere 225.
comedere bona 48.
comedones 241.
commentarij lingua Græca Budæi 251.
comici ſtulti ſenes qui 115.
compedes Græcia, quas nam urbes uocabat Philippus. 182.
competitores Vrbani 211.
concubium 110.
conigera pinus 206.
Conon Vergilianus 257.
conſtantia 249.
contemplationis deſiderio nõnulli ſe oculis priuarunt 235.
cõmuny proprijs uerbis diſputatio nes uocata 24.
C. Coponius 272.
coqui quo ingenio prædití inducuntur à Comicis 317.
Cornicula, fabula Plauti 246.
Cornificius putatur auctor rhetorices ad Herennium 354.
corona imponebatur mortuis apud Græcos 20.
corona languidula 339.
corpora mortuorum ſeruandi mos 285.
corpus munitionum 384.
corpus ſolidũ Terentio quod 209.
Corynephori Sicyoniorum 7.
Coryphaſia 166.
Coſa oppidũ & Coſanus ager 2.
cotis uice fungi ſe dicebat Iſocrates 228.
M. Craſſi locus aliter à Quintiliano quam Cicerone legitur 46.
Craterus medicus 133. *huius ſeruus admirabili morbo uexatus, curatuſq́.* ibid.
Croton quo nam argumento doluere uidetur crimen affectati regni 77.
crepido 273.
Creſphontes in ſortibus mittendis quomodo impoſuerit Ariſtodemi fratris filijs 399.
creta 206.
Cretes in epulis nõ accubabãt 39.
Criſſo athleta 88.
croci cultus & natura 209.
Crocodilorum duo genera 157.
Cteſiphon legati munere functus 229.
cubiti menſura qua 405.
cultus agri maximum bonum. 70 & 71.
cum 337.
cupiditates natura nobis inſita quæ præcipua 274.
Cupido Theſpienſis 282.
Q. Curius homo turpis 224.
cuſtodes ſæpe egent alijs cuſtodibus 13.
Cybeles deæ uariam appellationẽ, rationemq́ſacrorum qui nam ſcripſerint 163.
Cynicus conſularis Ciceroni quis. 353.
Cyrenas nauigauit Plato 331.

D

D*Amoclis aſſentatoris facinus* 90. & 91.
Daphitas quis fuerit 350.
dare, & datum quid propriè. 66.
dare mentem & inijcere mentem 94.
defugere auctoritatem 72.
delapſum de cælo 295.
Deianiræ exitus calamitoſus 67.
Deiotaro obiectus, Græcus uerſus inuentus 7.
Demetrius Pharius quid ſuaſerit Philippo Macedoni. 307.
Democritus quod ſepultura genus laudarit 285.
Demoſthenes cur aliquando uocalium concurſum ſectatus ſit. 275.
Deorum ſimulacra manum ſupinam porrigentia quid denotent. 27.
depreſſa naues quæ 395.
Diadumenus Polycleti. 294.
dialogorum mos 198.
Diana quem nam Veneri acceptum interfecerit 53.
Dianæ ſimulachrum Segeſtanæ mulieres inunxerunt unguentis 51.
Dianæ Epheſinæ templum quando conflagrauerit 245.
diaria cur præbebantur militibus 14. 50.
dibalare 131.
dicere uel ſcribere quod in buccã uenit 166.
dicis cauſa 123.
Dido metuebat Pygmalionem fratrem 178. *quomodo caſum ſuum defleuit.* 67.
Dies & Aether unde procreati 33.
Dij apud ueteres nominibus appellabantur 188.
Dij non omnia omnibus conceſſere 143.
Dion quid reprehenderit in Saluſtio 154.
Dionyſij Halicarnaſ. ſententia de Platonis diligentia 128.
Dionyſij Syracuſarum tyranni cauillum. 1. *locus in re neſaria.* 27. *ius atrum apud Lacedæmonios guſtauit.* 54.
Dionyſij Siculi ſacrilegium. 315. 326.
Dionyſij tyrãni ſtirps qualis 164.

Dionyſio quo oſtento regnum ſignificatum. 175.
Diopompus athleta 88.
Diphili ſententia in homine triſti, mœroriſque pleno uocando 109.
Diphilus docuit ἔμπορον fabulā 241.
[illegible] uocatus Ephorus. 54.
Diphridas Laconū dux cur ſtrenuus 97.
diritas quæ propriè dicatur 37.
dirus uocatur Hannibal 30.
diſcedere alicunde ſuperiorē aut inferiorem 64.
diſciplinis quæ nā contraria 219.
diſſeminare & ſpargere ſermonem 150.
diuites ſecūdum Stoicos qui 340.
Dmoitæ apud Cretenſes 7.
L. Domitij poſſeſſiones in Coſano erant 8.
Domitius Scaurū accuſauit 143.
donum & munus differunt 170.
dorcas 300.
ducere pocula & ſucos nectaris 224.
Durei equi fabricator quis 296.
durus homo quis 30.

E

EDim, ſubiunctiuus ab edo eſt 87.
edolare 69.
edones 241.
educatio puerorum antiqua, dura ac ſeuera fuit 393.
Egnatius cur à Catullo deriſus. 83.
Eleatici qui 190.
Elegans & elegantius quomodo interdum uſurpatū 341 et 342.
emolumentum 343.
ἔμπορον fabulam docuerunt & Philemon & Diphilus 241.
enatare 36.
Ennius conuertit Medeam Euripidis 213.
Ennius Euripidis aliquot fabulas in Latinum conuertit 241.
enthymematis & periodi diſcrimen 170.
Epeus quis 296.
Ephorus cur in hiſtoria contemptus 269.
Ephorus, cur uocatus [illegible] 54.
Epicharmus Siculus 189. huius de Amicitia ſententia ibid.
Epicharmi ſententia uſurpata à Cicerone 160.
Epicuri liber περὶ κριτηρίου ἢ κανών. 295.
Epidaurum, Alexidis comœdia 125.
Epidicazomenon fabulam etiam ſcripſit Diphilus 138.
Epimenidis ſomnus 372.
Epponinæ uxoris Iulij Sabini cōſtantia, inſigneq́ exemplum 277. & 278.
equarum furor à quibus deſcriptus 95.
equitare diſcebant nobiles pueri antiquitus arietibus impoſiti
Eraſmus fallitur 322.
Erebus Noctis ne pater an frater 33.
Eretriaci à quo appellati 150.
Eritius 372.
erratum Athenæi 244.
error Plinij, & aliorum uide in Plinio, & aliorum auctorum proprijs nominibus.
Eruttius Antoniaſter 217.
Euclidem audiuit Plato 331.
Et quiſquam dubitabit? 294.
euellendi pilos è corpore mos. 116.
Eueam cur damnatus 296.
Euripides à quo adiutus in ſcribendis fabulis 238.
Euripides cur ſcenicus philoſophus dictus 387.
Eurotas 59
Eurytum Pythagoreum in Italia audiuit Plato 331.
exaudiſſe in ſtrepitu 195.
excudero & excudiſſe uerbum aliquod 233.
execrandi ratio 17.
exhauriendi uerbum 22.

F

FAbricator equi Durei quis fuit 296.
fabulæ pictarum obſunt teneris mentibus 80.
facere aliquando uidetur abundare in ſermone 137.
facere quàm dicere, ut tempore poſterius, ita ui & poteſtate prius 85.
facinoris ſaui mos humanus 18.
Falterona ſylua 282.
familia philoſophorum quæ 239.
faſtigium 263.
ferire medium quid 11.
filius παραπομπὸς Varroni quid 358.
fingere uultum 114.
firmus progreſſus 52.
flagitium 160.
M. Antonij Flaminij laus 132.
fluminum initia quo loco putauerunt nonnulli Phyſici 282.
fœcundum 268.
fœmina ingens malum 133.
foras promittere & ſimiles locutiones 222.
fortuna bona ac bona mens raro ſimul in hominibus 390.
fortunato 326.
Franciſci Medicis laus 102.
fricare coxus 112.
fricare frontem 111.
fuci genus quoddā ſordidum 157.
fumus ſectatur formoſiorem 42.
fundus unde dictus 140.
funeris curandi uetus mos 132.
funeris efferendi mos apud Græcos 20.
fures è publicis locis aliquid ſurripientes ſeuerius puniebantur 104.
Furiæ uere exagitantes homines quæ 266.
furcum improbiſſimum quomodo texerit Dionyſius Siracuſ. 12.
Q. Fuſius Calenus Clodium adiuuit. 303.

G

GAbrielis Faërni laus. 141. 240.
Galeotæ qui 172.
Galeſus flumen 99.
Gellius improbiſſ. homo à Cicerone diuexatur 349.
Gelo tyrannus Carthagin. 390.
generum uariandorum ratio in uerbis nonnullis 31 & 32.
gladius plumbeus quid Ciceroni. 215.
glatium 286 & 287.
Gorgia ſtōma retortum in Platonem 63. 199.
Gorgiæ ſtatua, qualis & à quo poſita 63.
Græciam è manu Macedonum liberauit T. Quinctius 159.
Græciæ compedes quas urbes appellauit Philippus 182.
Græciam uniuerſam qui regeret cur Achaiæ proconſul dicebatur 242.
græciſmus cur apud Horatium frequens 153.
Græcorum bibendi mos 336.
Græcorum ſtudijs & artibus deditus ualde Cicero 181.
gramen 86.
grauidinoſi & grauido 49.

gregem

grege quid uocarit Terentius 84
Gulielmus Budæus 231. unde Budæus.
Gulielmus Stirletus 125.
guſtare & attingere 138.
Gypſo cur illinebantur arma 309
Gymneſij apud Argiuos qui 7.

H

HAnnibalis crudelitas uariè narrata 199.
Haſtatorũ locus in acie quis 142.
Hegeſias Magnes hiſtoricus 244
Helenus Troianus oppidũ in Sicilia condidit 59.
Hẽricus Stephan. Roberti F. 313.
Heraclides Ponticus. 285. cur uocatus [illegible]. ibid.
Hercules Nereum uincit 151.
Herculis figura leonem interficientis qua 55.
Herculis [illegible] fanum 55.
Herculi tribuit haſtam Sophocles 113.
Hermolaus Barbarus duro ſermone delectabatur 193.
Heſiodi & Varronis diuerſa ſententia de Noctis parente 33.
Hetruria maritima regio copioſe ſuber producit 40.
Hetruſca multa uernacula, e Græco ſermone fluxerunt 216. (245.
Hidrieus 330.
Hieronymus Ferrarius fallitur. 17. 236. 237. 259. 263.
Hieronymus Aleãs 390.
Hieronymus Surita 333.
Q. Hippius proconſul uinctus ducitur. 406.
hippomanes 96.
Homeri ſententia contra eos qui ciuili bello delectantur 2.
hominis uita breuis ne an longa 161.
Horatius ſæpe græciſmo uſus 153 194.
Horatij interpretum error 146.
horologium 327.
hoſtia pro frugib. imolabãtur 90.
humandi mos in agris apud ueteres 216.
Hyllus quid Herculi de Deianira dixerit 98.
Hymnis, Menandri fabula 8.

I

IAcere contumeliam & ſimilia 202.
Iacobi Tuſani ſententia de libello de Mũdo 398.
Iamus quis & unde dictus 196.
Iamidarum familia 196.
Iccus Tarentinus 88.
Ilota apud Lacedæmonios qui 7.
Ilua inſula, eiuſq; deſcriptio 291. cur a Græcis [illegible], ibidem.
immutandi audacia in ſcriptoribus multum obeſt bonis ſtudijs 384.
Imperium ijſdem artibus retinetur, quibus initio partum 380.
index quis proprie 55.
inductus 329.
inijcere & dare mentem 95.
influere, quid Ciceroni 12.
in mundo quid Plauto 121.
innata ſigna qua 117.
innupta nuptia 147.
inquilini ſine auctore apud Athenienſes in iudicio non audiebantur 108.
inſania genus iucundum apud Horatium 36.
inſania ſigna quædam declarata 400.
inſculpere in animo, in mente 134
in ſtrepitu exaudiſſe 195.
integer ſanguis 403.
integumentum 89.
interitio 32.
iocorum diuerſa genera 169.
iocus ac ludus quid aliquãdo 84.
Iouis Olympio detraxit aureum amiculum Dionyſius Tyrannus 325.
Iouis Ieiunei ſacellum 298.
ira quibus modis diſcutiatur 388
iram memorem cur uocarit Virgilius. 390.
irati animi nota, ſuperciliorum ſublatio eſt 109.
irrepere 96.
iſatis 286.
Iſocrates cur in concionem non aſcenderit neque cauſas defenſarit 46. quid dixerit de ui orationis 99. quo argumento purgauit ſe Philippo regi 287.
Iſocratis opinio de ſtirpe Dionyſij tyranni 164.
iter longum facientes quo ornatu utebantur 15.
Ithome 303.
itineris celeritas [illegible] expreſſa 366.
Iuga Iuno 352.
Iugarius uicus 352.
Iugurthinum bellum quo tempore a Salluſtio ſcriptum 154.
Diui Iuliani mons ſtœchadem profert 297.
Iulij Sabini latebra. 277.
Iulius Tutor 277.
Iupiter Atabyrius 59.
ius atrum apud Lacedæmonios ubi guſtauerit Dionyſius 54.
Iuſtitia uis 338. & 339.
Iynx auis qua 374.

L

LAbefactare munere, quid Catullo 40.
lac ſanguinis ſpuma 403.
Lacedæmonijs ab oraculo quid interdictum 389.
Lacedæmoniorum negligẽtia in mulierum pudicitia cuſtodienda 376.
lacus Seruilius 232.
Lælij Taurelli laus 123. & 124.
lana uulſura ante tonſuram inuenta 251.
lanceam tribuit Herculi Sophocles 113.
lapathum & lapathium 363.
lapſus Ciceronis 32.
latrare 130.
Latrones antiquitus ſtipatores 246.
laurea inſigne uirtutis imperatoria 73.
Leda in leænam uerſa 198.
legis & magiſtratus differentia 354.
Leocratem cur accuſarit Lycurgus 332.
Lemnus uocata [illegible] 291.
Leon Athenienſis eloquens 106.
Leonida imperatoris dictum 362.
Leontiũ meretrix aduerſus Theophraſtum ſcripſit 384.
Lesbia Catulliana qua 235.
Leucippus amore Daphnes ardebat 89.
Liberi patris nomen affectauit Mithridates 94.
de Liberis inſtituẽdis qui nam ſcripſerint 219.
libertatis definitio 68.
libitinarij qui 409.
librorum Ariſtotelis genus lemmaticum quod 105.
Liburna 146.
lignea mulier qua 300.
liquidum 368.
T. Liuius erga Polybium ingratus deprenditur 319.
T. Liuius in multis Polybium ſecutus 379.
lucere unde dictum 202.
Lucilij locus, apud Nonium ex pẽditur 75.
lucrum unde dictum 203. 374.

ludi piſcatorij 253.
luere 203.
Lunam cur uocarit Virgil. roſci dam 214.
luteum 286.
Lycurgus Athenienſis 332.
Lyſiæ inuentio laudata 312.
Lyſiæ ſermo uere Atticus 114.
Lyſicle cur dānarit Lycurgus 332
Lyſimacho quid reſponderit Theodorus Cyrenaus 195.

M

MAchanidam uicit Philopœmen 319.
Macrobij furta 251.
Machon comicus 29.
magiſtratus & legis differentia 354.
Magni cāpi in Africa qui 142.
malorum magnitudo, uocē etiā eripit graues iniurias paſſis 4.
mamma uocata nutrices cur 304
mandones 241.
manibus pedibuſq; aliquid facere 215.
Marcellus Ceruinus Cardinal. adiuuandarum literarum ſtudioſiſſimus. 214.
Marcellus Virgilius 286.
Martellinus Marcelli Virgilij F. 228.
C. Marius agrum in Baijs habuit 302.
maris ac procellarum ſimilitudo ad multitudinis naturam tranſlata 106.
maximus progreſſus 52.
Medea quid polliceta Peliæ. 61.
Medeam & Hecubam Euripidis cōuertit in Latinum Ennius 141.213.
Medeam ſcripſit Accius 363.
Megarorum conditor quis 50.
melancholici plerūque corpore duri ſunt 400.
Melanippus Agrigentinus 316.
memorem iram cur uocarit Virgilius 390.
Menandri quædam uerba cum Terentianis collata 135.
menda & mendum. 32.
Menedemus philoſophus 150.
menſas tollendi mos 1.
mente tranſuerſa 363.
meri principes exierunt e ludo Iſocratis 270. merum quid ibid.
metaphora ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων 131.
Micio per c. non t. ſcribendū 5.
Midiæ improbitatem quomodo ſignificauit Demoſthenes 4.
militia requirit dura corpora 112.
Miltocythes Thrax à Cardianis uocatus 6.
mina Deorum non ſolent eſſe irrita 53.
Minerua auxilio implorato, manus etiam mouenda 179
Minerua quarta cognomentum quod 166.
Minerua Itonia 248.
Minos in Sicilia interfectus 247.
miro, agendi forma 396.
miſerè 284.
Mithridatis Pergameni origo 43
Mithridatē omnibus uerborū honoribus affecerūt Tralliani 94.
Mneſilochus in ſcribendis fabulis adiuuit Euripidem 138.
μητρωνικὰ ἀμαρτήματα in ſcriptis Ciceronis 32.
morbi & inſaniæ uocabula μεταφορικῶς uſurpata 10.
de Moribus primus tractauit Pythag. 191.
mors miſeris ac calamitoſis optanda 176. nō ſemper pœna 175. pro patria et gloria, cōtemnēda 226
mortui decorabantur myrto 236.
mortui ſepeliebantur extra oppida apud Græcos 20.
mortuorū corpora ſeruādi mos 285
mortuos in agris humabant ueteres 216.
mos ſcribendi in corticibus arborum & in tabulis 238.
mulier lignea qua 300.
mulieribus Romæ uinum interdictum 376.
mulierū pudicitia quàm diligenter à Romanis cuſtodita, ac eadē à Lacedæmonijs neglecta 378
munera placant deos 175.
muneris & doni differentia 170.
L. Murenæ cauſa quo tempore acta 87.
mures adiū ruinas præſentiūt 255
Muſæ roſis coronabantur 204.
muſca cæca, ludus puerilis 229.
mutare 102.
mutulus piſcis 38.
myrti ramulo buſtis imponebantur 239.
Myſiam depopulati ſunt Græci ad Troiam nauigantes. 65.

N

NAtiones Ciceroni quid 139.
Natura aptum & accōmodatum quid uocet Cicero 402
Naturæ prima inuitamenta qua Ciceroni. 403.
naues depreſſæ, & cum hominibus captæ quæ 365.
per Nebulam audiſſe 195.
Neoptolemum, quā potiſſimū ob cauſam, execratur Priamus 6.
nexi qui uocati olim 322. quo tempore ſoluti. ibid.
Nicander Colophonius ſcripſit Georgica 217. hunc ſecutus eſt Virgilius ibid.
Nicetæ Syracuſij opinio 38.
Nicias pictor 67.
Nicobulus Plautinus exemplum ſtultitiæ 115.
Nicolaus Peripateticus ſcripſit librum de Mundo 398. eiuſdem patria ibid.
nimium 290.
non putaui, locutio, cui nam Græca reſpondeat. 69.
notæ melioris uel deterioris homines 129.
noua an ueteribus correctiora 219
nouæ fabulæ quæ 138.
Nonius orator 329.
Nox an Erebo nata 33.
nubes frontis & ſupercilij 244.
Numidiam prætor rexit Salluſtius 154.
nutrices cur uocatæ papillæ 304.
nuptiæ innuptæ 147.
Nymphis rem diuinam faciebāt Siculi 90.

O

O Litera in u mutatio 123.
obducere. 224.
occare & occatio 30.
occæcare 29 et 30.
ocelli qui metaphoricè 131.
Odyſſeæ quænam pars uocetur νεκυία 67.
Olynthiaca Demoſthenis orationes antiquis etiam Philippicæ erant 248.
oratio, qualis quiſque ſit, indicat 129.
orationis mollitudo & flexibilitas ceræ comparata 149.
Orcini 246.
Oreſtes ſuffragio Mineruæ abſolutus 202.
Orcetes non Orontes uocatus Darei prætor 191.
oſtendere aciem 58.
oſtenta quæ Leuctricam pugnam antecesſerunt 239
oſtento ſignificatum regnum Dionyſio 172.
oſtentare 357.
Ouidius improbatur. 175.

P Tran

P

P Tranſit ſæpe in b. 205. et 206.
Pacuuius Chryſem ſcripſit. 286.
Pa'mula Nicolai quæ, & cur ſic uocata 398.
papauer cur obiectũ Draconi 46.
papillæ cur nutrices uocata 304.
paraſiti, ſoliti fingi atro colore 90
parentes qui Salluſtio 52.
parum 290
paſtoralis carminis origo 90.
patriam ornandi amor moderatus ſit. 269.
Patron Epicureus 126.
Pauſanias ſuperſtitioſus ſcriptor 282.
pedis menſura 405.
pedibus trahi 334.
Pelaſgi qui apud Ciceronem 7.
Peloponneſum Demetrius Phalereus appellauit Beotem 303.
peregrinantium habitus quis 28.
peregrinis ducibus exercituum an utendum 119.
Pericle quid dixerit Anaxagoras 183.
Perſæ cur natos ex ſe intra quinquennium uidere nolint. 197.
Perſarum ſepeliendi mos 144.
Perſarũ in uictu frugalitas 149.
Perſeuerantia 249.
perſonare aures 13.
pertinacia 249.
peruidere 316.
Petaſati qui nam ſoliti 15.
petere cibum è flamma 324.
Petri Alcyonij error. 363.
Petri Criniti error. 363.
phagones 241.
Pharos 302.
Philemon docuit fabulam inſuper 241.
Philenorum ara cur narrantur à Salluſtio 153.
Philippeum 376.
Philippus natura dicacior 156.
Philiſtus hiſtoricus cur breuis 146.
Philoctetα non accepit ſagittas ab Hercule 24.
Philocteſa, quò peruenerit 351.
Philolaum Pythagoreum audiuit Plato in Italia 331.
Philopœmen, magiſter Polybij in diſciplina militari 319.
Philoſophia uallatur dialectica tanquam ſæpimento, expreſſaque ſententia ex Græco 23.
Philoſophica ſcripſit Cicero in ſenectute 32.
Philoxenus qualis 29.
Phœnices mercatura dediti 174. in Græciam uitia comportarunt ibid.
pica muſicorum inſtrumẽtorum uoces reddens 134.
pice torquebantur fontes 117.
picris herba 392.
pictorum nimia notata licẽtia 55.
Pieria roſarum ſedes 214.
Pierius Valerianus 234.
pilos euellendi è corpore mos 116.
pinus conigera 206.
pinus uirgultum 392.
Piſarum ſitus uetus nunc immutatus 254.
piſcatorij ludi 253.
piſces magni comedũt paruulos, prouerbium etiam Græcis uſurpatum 80.
Piſces uenerabantur Syri 179.
L. Piſo quomodo reprehenderit C. Cæſarem 112.
Platanus ſponte naſcitur in Thraſcia 297.
Platonis ac Xenophontis refellendi accuratio 41.
Platonis ardor animi in artibus perdiſcendis, et peregrinatio 330 carmina 313. Dialogi tempore M. Varronis eundẽ ordinem ſortiti uidentur quem nunc habent 268. diligentia in componendis uerbis 128. epiſtola ad Dionis propinquos plena optimarum ſententiarum 127.
Platonis ornatum & elegantiã admirabatur ac ſtudebat exprimere Cicero 40.
Platoni quid dixerit Timotheus. 269.
Platonis rationes de poëtarũ fabulis reijciendis confirmata alijs exemplis 10. ſcomma in Gorgiam 63.
Platonem ſtudioſe imitatus Cicero. 149.
Plautus Mercatorem ſuam tranſtulit ex Philemone. 241.
Plinius in hiſtoria, temporũque ratione ſæpè peccat 237. fabuloſa de Aethiopia quibuſdam populis narrauit 406.
plumbeus gladius Ciceroni quid 215 ad plures penetrare 409
Plutarchus cur de Cicerone modeſtius iudicet. 346.
Plutarchus fallitur memoria 33.
Plutarchi erratum 142.
Plutarchi oratio aſpera & moroſa 368.
poculum boni dæmonis 1.
Pæan dono accepit ſagittas ab Hercule 25.
pœna, qua Cenſores afficiebant eos qui culpa affines forent 232.
pöëta uerum officium an ignorauerit Cicero 105.
pöëtarum fabula quantopere obſint teneris puerorũ mẽtibus 10.
poëtarum phantaſia, uigilãtium ſomnia 364.
Polemo Atheinienſis 269.
Politianus Ciceronis erratum animaduertit 32. quomodo Strabonis locum conuerterit 394 Sex. Pompeium de uetuſtiſſimo exẽplari deſcripſit 272.
Polybius quibus magiſtris uſus 319. huius in hiſtoria præſtantia ibid.
Polybij conſilio uſus Scipio Minor 319.
Polybium in multis ſequitur T. Liuius 379.
Polycratis infelix exitus 18. ſandapila deportatus poſt necẽ 19.
Pompeius Alexandri Magni facta æmulatus eſt 52. et 56.
Pompeius quos uerſus Sophocleos pronunciauerit 82.
Cn. Põpeius ſpreuit uoluptates 97
Cn. Pompeio honores habiti à L. Sylla 58.
pontes & per pontem ferre ſuffragia 272.
Portij Licinij tetraſtichum purgatum 177.
poſcunt maioribus poculis 336.
poßibile 293.
poſt homines natos 260.
poto 293.
præfectus mulieribus quis Græcis 322.
prærodere digitos uel manus 44.
præſentia exẽpla Ciceroni quæ 168
prata unde dicta 240
premere forum 221.
principes in acie quo loco poſiti 142.
principia, quæ dicantur in caſtris 34.
prior 40
Problemata Ariſtoteli adſcripta, an huius auctoris propria ſint 388.
procudere 262.
Prometheo Theſſalo quid uſu uenerit 98.
pro ſua parte. 368.
Protagoram Platonis uertit Cicero. 12. 290
Ptolemaium gymnaſium Athenis 402.
pueri quomodo diſcebant equitare

re 113.
puerorum educatio antiqua, dura & ſeuera fuit 393.
M. Pupius Piſo 352.
puerorum inſtitutionem quinam ſcripſerint 219.
putare 70.
putei anima aqua eſt. 46.
Pygmalio rex Cypri Didonis frater 178.
Pyrrhi munera repudiata a Romanis 345.
Pythagoræ præceptum de precandis Dijs 147.
Pythagoras primus tractauit de moribus 191.
Pythagoreus fuit Aeſchylus 99.

Q

QVadrantaria uocata Clodia 236.
qualus & quaſillus 237.
T. Quinctij feſtiuũ ingenium 259
Quintiliani, contra Ciceronem ſententia reijcitur 196
quot particula geminata ſæpe a Varrone 140.
quotquot annis Varroni quid 140.

R

RAnæ potu aquæ delectãtur 9
refellendi modus aduerſarios a definitione falſa 42.
regia poteſtati qui ſe committit, omnẽ ſui poteſtatẽ amittit 81.
recinium 289.
reflexus quando ab aëre fit 404.
reipublicæ et maris cõparatio 106.
remigium quid uocaue Virgilius in alibus 405.
repagula 363.
res nõnulla diligenter a ueteribus narrata quæ non erant neceſſaria propoſito ipſorum 152.
res notatione debent accurate explicari. 237.
Romani cur in funeribus Tubicines adhibebant 135.
Romani repudiarũt munera Pyrrhi regis 345.
Ros Iouis ac Lunæ filius. 214.
roſcidam cur uocarit Lunam Virgilius 214.
roſis coronabãtur antiquitus Muſa 214.
ruinis imminentibus mures præmigrant 255.
rumpere uocem 145.
Rubrius homo improbus 212.
P. Rutilium accuſanit Apicius 256.

S

SAbini latebra 277.
Salem quid in mulierib. uocauit Catul. 78.
Salluſtius Græcarum literarũ ſtudioſus fuit 101. quomodo uideatur res honeſtas uituperare 75.
Salluſtij et Tullij aduerſaria orationes non uidentur eorundem authorum eſſe 220.
Salluſtij Theophraſtique concilia tio 161.
Samnites qui 89.
ſandalium 213.
ſandapila quid 19.
ſanguinis plenũ quid Plauto 403.
ſanguis integer 403.
ſapiẽs magiſtratũ ſẽper gerit 171.
Sapphonis carmen collatum cum Horatiano 137.
Sardanapali ſepulchri inſcriptio diſplicuit Ariſtoteli 400.
Scaurũ accuſauit Domitius 143.
ſcæna et ſcena ſcribitur recte 266.
ſcenicæ mulieres 115.
Scipio Minor uſus conſilio Polybij 319.
Sciron 208 et 209.
ſcõma in Salſamentarij filiũ 310.
ſcribendi mos in corticibus arborum & tabulis 238.
ſcribere in uento & aqua 134.
ſcribere uel dicere quod in buccã uenit 366.
ſcripta xij. ludere 66.
ſcriptulum 66.
ſculponea 160
Sebaſtiani Corradi laus 240.
ſedere 248.
ſedes nouas inquirendi mos apud antiquos 59.
ſenectutis proprium uacillare memoria 32.
ſententia eadem apud Ciceronem & Demoſthenem inuenta 8.
ſepulturæ genus laudatum a Democrito quod 285.
Serapidis medicina 396.
Serchius fluuius 254.
ſeruus Comicus qui 115.
ſeruis quando concedebatur ut largius biberent 110.
Seruij error 145.
Seruilius lacus unde dictus 351.
ſexagenarij de ponte deijciebantur 272.
ſiccitatem in Perſis cur uocet Cicero. 149.
ſiccum quid interdum 150.
Siculi rem diuinam Nymphis faciebant 90.
ſigna innata quanã Ariſtot. 117.
Smyrna, Cinnæ pœta carmẽ 345.
Smyrnæorum plebiſcitum in Caſtricium mortuum. 20.
Socrates quid de Platonis Lyſide 199.
Solarium 327.
ſolea 160.
ſoli ſumus 370.
ſolidum quid 209 et 210.
Solis reuerentia antiquitus 401.
ſomnium de interfecto à caupone Megarẽſi 292.
ſorſum 398.
ſortes ex qua materia fiebant 399.
ſortes in urnam aqua plenã conijciendi mos 399.
ſpargere & diſſeminare ſermonem 150.
ſpecies cogitata 165.
ſpectans pro ſpectatore 205.
ſpiſſum 63.
ſtabile quid Plauto 210.
ſtagna unde dicta 72.
ſterile 268.
ſtipatores antiquitus latrones 146.
ſtœchadis herba magna uis in Hetruria 297.
Stœchades inſulæ cur ſic dictæ 297
Stoicorũ admirabilis ſentẽtia 171.
ſtolidum cur uocet ueternum Catullus 193.
ſtrabo quis dicatur 288.
Strateſiclea ad ſupplicium ducta quia nõ dixerit ad natos ſuos. 62
Strato innocens ciuis à Midia iniuria affectus 4.
Stratonice cithariſta faceta uox. 89.
ſtrigoſi equi 57.
ſtrophium 279.
ſuber ubi nõ copioſe naſcatur 40.
ſuberem cur in calceis geſtabant Græcæ mulieres 233.
Sudæ ſententia de cubito 405.
ſubigere. 177.
ſuum manſuetorum non meminit Virgil. in Georg. 259.
ſupercilium 347.
ſuperciliorum ſublatio, irati animi nota 109.
Syphax quo tẽpore mortuus 319.
Sybarita quanam re motus mutarit iudicium de contemnenda morte 54.
L. Sylla honores habuit Pompeio adoleſcenti. 58.
Syrorum ſuperſtitio 179. et 180.

T

TAcitus ſenſus 190.
Talthibius præco Agamemnonis

nonis 141.
tangere 138.
Tarentini in militia qui 126.
Tarentinorum urbis ſitus 20.
Tartari origo Græca eſt 268.
telam texere. 62.
Telephum magnificè de ſe loquente cur tradiderit Horatius 204.
Telephus ab Achille uulneratus & curatus 65.
Telephus inductus a Tragicis tacitus. 266.
templi Dianæ Epheſiæ deflagratio quando 245.
tẽpori parcere, quid Ciceroni 168.
tendere manus 185.
Terentius multas ſententias a ſuperioribus Comicis ſũpſit 213. 321.
Terentianæ puritatis ſtudioſus Cicero 223.
Terentianus accuratè ſcripſit de metris 162. 307.
terram moueri: cœlum manere qui nam opinati ſunt 338.
terram uidere 369.
Teucer non poſſedit totam Cyprum 178.
Temiſtoclis dictum 293.
Theodori Cyrenaici ſcomma in Stilponem. 396.
Theodorus Cyrenæus quid reſponderit Lyſimacho 195.
Theodori Gazæ conuerſio ex Cicerone expenditur 29.
Theophraſti librũ περὶ ἐυτυχίας ſcripſit 327.
Theophraſti Salluſtijq́ conciliatio 161.
Theophraſto falsò attribuitur libellus qui χαρακτῆρες inſcribitur 257.
Theophraſtum ubi nam ſecutus Virgilius 217.
Theopompus Cnidius 260.
theriaca amara potionis genus uidetur 14.
Theſpiæ cur uiſebantur 282.
Theſſali & Thebani prauè ſtolideq́ Philippum Macedonem laudibus ornarunt 94.
Tityrus paſtor unde dictus 257.
Thraſymachus Chalcedonius. 33.
Thucydidis mali imitatores 49.
Timæus & Calliſthenes cur in ſcribẽda hiſtoria ſæpe lapſi 319.
Timæum Platonis uertit Tullius. 295.
Timon poëta maledicus 226.
Timotheus Athenienſ. uox examinata 269.
tinctus literis 151.
Titanũ e genere qui uocẽtur 192.
Titthe fabula Menandri 35.
tituli Græci Latinarum fabularum ſæpe corrupti 34.
Tityrinum 257.
togæ ius forma apud Roman. 289.
tollere pedes 185.
torquere oculum 288.
tragœdias excitare 528.
trahi pedibus, quid 334.
Tralliani, omnes honores uerborũ effuderunt in Mithridatẽ 94.
tranſlata uerba 346.
trãſlationes aptæ orationi ſplendorem adferunt 292.
tranſlatorum uerborum uitio ſolet illico declarari a ueteribus ſcriptoribus 37.
tranſuerſa mente 363
triariorum locus in acie quis 142.
tribunum libros ſcripſit Varro 251.
tritum familiaremq́ ſcriptorem aliquem habere 201.
Troianorum maior quàm Græcorum clamor in prelio 143.
tubarum ſonus Romæ adhibebatur in funeribus honeſtorum hominum 134.
M. Tullius. uide Cicero.
turpem rem, quàm lepide tetigerint Demoſth. & Plautus 321.
tumere terras 283.
turgere gemmas 283.

V

Vagire 252.
ualere uerbum quid interdum. 7.
Varro ſcripſit de liberis educandis 220.
Varronis & Heſiodi ſententiã diuerſa de Noctu 35.
Velia unde dicta 291.
uellera 251.
uenatio, rei militaris meditatio quædam 75.
uenationis laudem ſcripſit Xenophon. 75.
Veneri cur dicata columba 39.
uenti, principium motus unde ducant 290.
uentri deditos homines quibus nominibus uocabãt Romani 241.
Venus dearũ maxima a quo iudicata 189.
uerba uantarũ ad officia Remp. regentium traducta 99.
uerrere ædes 155.
uertendi Græcas fabulas ratio apud antiquos ſcriptores 86.
uertex 289. & 290.
ueſte ſolebant aliquando denarij milites 14.
ueſtibulum 365.
ueſtimenta ac arma cur illinebãtur gypſo 310.
uetera an recentioribus correctiora 219.
ueternum cur ſtolidum uocet Catullus 193.
uictoria bello ciuili parta, non omnibus ſolet probari 323.
Victorij caſtigationes poſteriores in epiſtolas Ciceronis 210.
Victorij inſtitutum in ſcribendis hiſce libris 407.
uicus Iugarius 352.
uidere quaſi per caliginem 195.
Vincentius Borghinus 221. 329.
uini quoddam genus abortum gignens 107.
uinum interdictum Romæ mulieribus 376.
Virgilio adſcriptum carmen creditur eſſe Catulli 397.
Virgilius de ſiml. manſuetis nullam fecit mentionem 259. quoſnam ſecutus in Georgicis 217.
uirgines formoſæ oculorum ægritudines 19.
uirum à uiro legi quid 281.
uiua præſentiaque exẽpla quæ Ciceroni 168.
ulciſcendi ratio dira, quæ nam 6.
Vlyſſes furens comœdia Sophoclis 105.
uocabulorum notio aliquando cũ ætate immutatur 14.
uocalium concurſum non ſemper uitauit Demoſthenes 275.
uocalium cõcurſus uitandus 181.
uocare quid, & uocationes 68.
Volcanalia 253.
uoluntas, non facta ſpectari debet in iudicando 98.
uoluptas corporis an aliqua expetenda 323.
uoluptatem, malorum eſcam eſſe dixit ante Ciceronẽ Plautus 49.
Voluptas fugiẽda ijs qui aliquid laude dignũ gerere uolunt 97.
uotis tantum ſupplicijsq́ non eueniunt omnia proſperè 179.
unũ quid Ciceronis in epiſtola ad Trebat. 26.
urbanus 215.
Vrbani cõpetitores Cicer. qui 215.
utiles res idoneis tractanda temporibus 25.
Vulcani fabrica, quo loco 291.
de Vxore ducenda conſiliũ 387.
uxoribus primum domum ingredientibus dabantur claues 17.

X

Xenocrates Chalcideñ. liberatus à Lycurgo Athe. 37.
Xenophon Socratem consulit de profectione sua ad Cyrum. 122.
Xenophontis ac Platonis refellendi mos acutus 41.
Xenophontis œconomica vertit Cicero 356.

GRAECARVM VOCVM INDEX

A

Ἀγαθοῦ δαίμονος ἐπιχεῖσθαι, ἢ πρόπειον 1. 22.
ἀγάλματα ἀγορᾶς 267.
ἀγορεύειν σαφῶς. 230.
ἄγχουσα 86.
ἄδηλος 391.
ἀθλίως 284.
αἰθάλη, ἢ αἰθάλης 291.
ἄκρον, ἢ ἄκρον [illegible] 185.
[illegible] 139.
αἰτεῖν τὴν μείζονα 339.
ἀκροαματικόν. 105.
ἀκρωτήριον 263.
ἀλέομαι 37.
ἁλμυρὸν κάλον 178. & 179.
ἄλογοι [illegible] 190.
ἀμηχανία 192.
ἀναρμοστία 47.
ἀνδρεῖον 109.
ἀπαλλάξαι καλῶς ἢ κακῶς 64.
ἀπειθεῖν 38.
ἀπὸ ἀκρέμονος 218.
[illegible] 23.
[illegible] 211.
[illegible] 207.
[illegible] 238.
ἄριστος 115.
ἀρχόμενος 52.
ἀρχιτέκτων ἐπιβουλῆς 162.
ἄσσα 197. [illegible] 197.
[illegible] 367.
[illegible] 343.
ἄτροφος ἵππος 57.
αὐτοκράτορες, καὶ σὺν αὐτοῖς ἀνδράσιν 395.
ἀφῃρημένον 130.
[illegible] 124.

B

Βαμβαλίζειν 261.
Βιβλίον 41.
Βαθεῖα [illegible] 120.
Βοτρυχίζειν 128.

Γ

Γάμος ἄγαμος 147.
[illegible] 139.
[illegible] 138.
γεῖσα 382.
γελοῖον 375.
γῆ [illegible] 206.
[illegible] 118.
γλώσσης χάρις 302.
γνῶθι σαυτόν 111.
γνώμην ἔχειν, ἢ ψυχὴν ἔχειν 5.
γνωρίζομαι, ἢ γνωρίσματα 129.
γράμματα ἐν φρεσὶ ἢ ἐν [illegible] 134.
[illegible] 322.

Δ

Δακτύλιον 401.
δεῖξαι δύναμιν 58.
[illegible] 63. 64.
[illegible] 151.
[illegible] 288.
[illegible] ὀφθαλμῶν 295.
[illegible] 367.
[illegible]
[illegible] 296. & 297.
δυσχέρεια 359.

E

Ἐγκεχωσμένον [illegible] 248.
[illegible] 139.
[illegible] 265.
[illegible] 36.
[illegible] 233.
[illegible] 107.
[illegible] 235.
ἐλευθερία 68.
[illegible] 276.
ἔλλειψις 32. 290.
ἐμβάλλειν ἢ ἐμπίπτειν νοῦν 95.
ἐμπίπτειν [illegible] 95.
ἐν ἀτίμῳ 245.
ἐνάργεια 364.
ἔναυλον ἔχειν 13.
[illegible] 242.
ἐνεχυρᾶν 231.
ἐξάγειν ἑαυτόν 82.
ἐξαίρειν χεῖρας 185.
[illegible] 105.
[illegible] 23.
[illegible] 391.
[illegible] 182.
[illegible] 335.
[illegible] 68.
[illegible] 151.
[illegible] 355.
[illegible] 355.
[illegible] 385.
ἔργα 7. ἔρρωσο 7.
ἔρρωσο φίλος [illegible] 7.
[illegible] 7.
ἔρως 214.
[illegible] ἢ ῥέξω 127.
[illegible] 134.
[illegible] 240.
[illegible] 326.
[illegible] 99.
[illegible] 157.
[illegible] 82.
εὐτυχία, ἢ [illegible] 316.
[illegible] 304.
[illegible] 304.
ἐχθρῶν ἄδωρα δῶρα 248.
[illegible] 339.

Z

Ζῆλον 335.

H

Ἡμέρ[illegible] 86.
ἠχεῖα 305.

Θ

Θύειν [illegible] 393.
[illegible] 205.
Θηρίον 138. 157.
[illegible] 93.
[illegible] 254.
[illegible] 310.

I

Ἰδία [illegible] 165.
ἱππομανὴς 96.
Ἶρις 404.
[illegible] 248.
ἴυγξ 374.

K

Κάθοδος 248.
[illegible] 138.
[illegible] 330.
[illegible] 100.
[illegible] 385.
[illegible] 257.
καρδίαν ἔχειν 5.
[illegible] 375.
[illegible] 117.
[illegible] 48.
[illegible] 43.
[illegible] 40.
[illegible] 355.
[illegible] 355.
[illegible] 306.
[illegible] 250.
[illegible] 359.
[illegible] 355.
κλεψύδρα 327.
[illegible] 68.
[illegible] 218.
[illegible] 110.
[illegible] 109.
[illegible] 45.
[illegible] 48.
[illegible] 357.
κόρη [illegible] ὀφθαλμῶν 19.
[illegible] 218.
[illegible] 273.
[illegible] 209.
κύκλος 116.
[illegible] μάρτυς 115.

Λ

Λάθε βιώσας 363.
[illegible] 57.
[illegible] 357.
[illegible] 246.
[illegible] 100.
[illegible] 339.
[illegible] 394.
λόγοι 359.
λοχία 76.

M

Μανία 10.
μεγάλη [illegible] 143.

BIBL. [illegible]

τὴν μείζονα ἀκτῖνα 336.
τὸ ἐν μέρει 367. τὸ ἑαυτοῦ μέρος 368.
μέσον ἡμέρας 11.
μεταμέλεια 358.
μετουσία 358.
μυχοί 304.
μόνον τὸν ἡρακλέα 55.
μονὰς μονάδων 390.
μοτρῶα 163.
μολυβδίνη μάχαιρα 215.
μυῖα χαλκῆ 229.

N

Νεκρολέκτας 409.
νεκύια Ὁμήρου 67 & 68.
νικᾶν προστάδων 107.
νέφος ἀέριον 244.
νοσεῖν ἰξόν 45.
νεῦρα ἰσθμία 165.
νυκτηγορία 35.

Ξ

Ξένων ἀνάθημα 63.

O

Ὀδυσσεὺς μαινόμενος Σοφοκλέους 105.
οἶκος Λαλούσης 234.
οἰνοχοεῖν 9.
ὅλον 193.
ὀλιγοστῶν 375.
ὅλος καὶ πάντη 371.
ὁμοῦ βαπτίζειν. 120. & ξυνὸν χορ-
ον 121.
ὀνειδίζειν & ὀνειδιζόμενος 31.
ὀξύ 93.
ὀπώρα 46.
τὰ ὁρατά 165.
ὀργᾶν 283.
ὀργή 283.
ὁρατὸν πρῶτον 403.
ὁσίας χάριν ὀστέα 124.
οὐκ ἂν ὑμῶν 69. 409.
ὄφρυς 347.
ὄψ 131.

Π

Παλαιὸς ἀρχιτεκτόνος 131.
παλαίσματα 22. 320.
πάντ' ἴσον 37.
παρακλητήρ 311.
παραζωναί 265.
παρατείνειν οὐκ ἴσον ἴσως 56.
παραπήγματα 89.
παρουσία 337.
ἀπὸ παραστάδος 218.
παρηγορία 226.
παρρησιασμός 276.

πατρίδα 323 & 232.
πειθώ 182.
πεζὸν καὶ χερσαῖον 104.
πένης, ὅτι μὴ τυραννεῖ 50.
περιπατητικὸς ἄνθρωπος 406.
πηδάλιον 213.
πλεονεκτεῖν 114.
πλευρά 39.
πλοῖον 340.
πόρος 342.
πόσις 405. 406.
ποιεῖν 116.
πραγματεία 146.
πραΰνεσθαι τρίχας 114.
πρεσβεῖς 409.
προθεῖν 335.
πρὸ τοῦ ὕδωρ 276.
πρόσωπον χρόνου 120.
πολλὰ χαίρειν 7.
πολυτελὲς ἀνάλωμα, τὸ 169.
πολύτροπος ἡρακλέους 285.
πολὺ μείζων ἀκτῖνα 336.
πραγματικὸς φιλοσοφεῖν, 394.
προσαγορευτικά 136.
προστάτης 107.
προσώπου ἀνάλογος 267.
πρότερον 40.
προτρεπτικὸς λόγος 53.
πρῶτον ὀκνεῖν, καὶ πράττειν ἐργεῖν 402.
πύκνωσιν 175.
πυκνόν 209.
πύξος 205.
πυρρίας 206.

P

Ῥαβδίον 245.
ῥῆξις φωνῆς 145.

Σ

Σάρκινον σῶμα 155.
σκεπτικόν 213.
σιδηροῦς ἀνήρ 348.
σκάφη 310. & 311.
σκῆπτρον 209.
σκληρὸν ὕδωρ 30.
σπόγγος 71.
στόμαχος 218.
στίζειν 72.
σῶλος 84.
στροφεῖον 280.
[illegible] 280.
συγγενεῖς 275.
συγκαλεῖν 306.
συζυγία 278.
συμφορά 353.
σὺν τοῖς θεοῖς 29.
συνωνυμίζω 158.
σύνδετον 361.
συνετός 351.

στόμα 278.
σφαιροειδὲς 367.
σφαῖρα, καὶ σφαιροειδὴς 363.
σχῆμα 169.

T

Ταλαιπωρεῖν 144.
τεταγμένως 153.
τέλειος ἴσος 222.
τέχνη καὶ ... 257.
τόλμα 172.
τραγῳδία 328.
τρεῖς ἐξ ... 309.
τρίβειν 111.
τρίπους καὶ ... 382.
τῶν ... 156.

Y

Ὑγρόν 368.
ὕπαρ καὶ ὄναρ 9.
ὕλη καὶ φλυαρία 84.
ὑλακτεῖν, καὶ ὑλάγματα 320.
ὑπερχεῖν 329.
ὑπερβολή 290.
ὑπήκοος 42.
ὑποδικεῖν ... 63. 64.
ὑποδοχαί ξένων 63.
ὑπόξυλον 300.
ὑπορρεῖν 11.
ὑπόστασις 279.

Φ

Φαντάσματα 338.
φάλαγγα 205.
φανερομήνθη 376.
φάρμακον 320.
φιλεῖν 122.
φλυαρία καὶ ὕλη 84.
φραγμός 23.

X

Χαλκῆ μυῖα 229.
χαρακτήρ 129. 277. 342.
χαρίεντα 245. χαριέντως 246.
χεῖρ καὶ πούς 215.
χεῖλος 347.
χρησμὸς καὶ χρῆσθαι 17.
χρόνος 385.
χρόνου φύσις 168.

Ψ

Ψελλίζειν 261.
ψελλιστής 261.
ψυχὴ ... 5.

Ω

Ὠδῖνες 269.
ὠρολόγιον 327.
ὤχρα σὺν μελάνι 375.

agricultura

Digitized by Google